

A VÁCZI EGYHÁZMEGYE TÖRTÉNETI NÉVTÁRA

MÁSODIK RÉSZ:

A PAPSÁG ÉLETADATAI

**Dercsényi Dezső vállalata
Pestvidéki Nyomda Vácon
1917.**

Nihil obstat.

Julius Rózsahegyi
censor.

2870/1915.

Imprimatur.

Vacii, die 23. Julii, 1915.

† *Carolus Emmanuel*
Eppus.

**A váczi egyházmegye püspökeinek
ÉLETADATAI.**

Első időszak 1004—1242.

Igen nehéz, jórészt megoldhatatlan feladat századok előtt élt férfiaknak életrajzait megírni; mert az egykorú okiratok és írók csak kevés, vagy esetleg semmi adatot sem tartottak fenn rólok. A tatárjárás előtti időt nem is említve, midőn a törökök Vácot elfoglalták a püspöki levéltár teljesen elpusztult, a káptalani hiteles levéltárból pedig mindössze 16 okmány maradt meg mostanáig. Itt az igazságot kereső történetírónak nagy önmegtartózkodásra van szüksége, hacsak nem akar fantazmagóriákat írni; az olvasónak pedig kevéssel kell megelégednie, hacsak nem akar történelem helyett költeményeket olvasni.

Az első püspök 1046-ig.

1. Szent István király, amint a Névtár első részében beigazoltuk, a váci püspökséget az 1008. év körül töltötte be és püspöke, a Vatha-féle pogánylázadás idején, a Szent Gellérttel tartó püspökök valamelyike: Benetha (Benedek), Beszteréd vagy Bőd volt; azonban egyiknek nevéhez sem ragaszkodunk.¹⁾

Kelemen 1055. körül.

2. I. Endre királynak a tihanyi apátság részére 1055-ben kiállított, feltétlen hitelességű alapítólevelében három püspök neve fordul elő: Mór, Kelemen és Miklós, de székhelyeik nincsenek megnevezve.²⁾ Szörényi Ferenc jezsuita azt állítja egy kezzen megfordult régi kézirat alapján, hogy Kelemen váci püspök volt. Pray azt mondja erre: »Fidem ei non adhibere vereor.«³⁾ Ezek alapján a hisztorikusok általában Kelement váci püspöknek tartják.

Áron 1075. körül.

3. Valamint Szörényi állítása alapján Kelement, úgy Pray György történetírói, tekintélye alapján Áront fogadják el általában

¹⁾ A váci egyházmegye tört. névtára. 21-23. — ²⁾ Kiadta: Batthyányi. *Leges Eccles.* II. 72. Fejér. *Codex Diplom.* I. 333. Fuxhoffer—Czinár. *Monasterologia R. Hung.* I. 67. Marczali. *Enchiridion fontium Hist. Hung.* 81. ³⁾ Pray. *Specimen Hierarchiae R. Hung.* I. 337.

váczi püspöknek a nevesebb történetírók. I. Geyza király 1075-ben alapította a garamszentbenedeki bencés apátságot s erről alapítólevelet állított ki, mely csak későbbi átiratokban maradt ugyan fenn, de a nagytudományú Knauz Nándor megdönthetetlen érvekkel bizonyította be ennek hiteles voltát (főleg Salamon Ferenc ellenkező állításával szemben.)¹⁾ Ezen alapítólevél záradéka szerint Magyarországon az alapítás évében a következő püspökök »kormányozták szerencsésen püspökségeiket»: Nehemiás esztergomi érsek, Dezső kalocsai és más püspökök, tudniillik Aaron püspök, Franco püspök, Geticus (Beticus) püspök, Lázár püspök.²⁾ Mivel a négy püspöknek székhelye nincs megnevezve, a történetírók kutatták, hogy mely egyházmegyék püspökei voltak ezek? Pray azt mondja: »Némelyek Lázárt mondják (váczi püspöknek), én inkább fogadom el Aaront; mert valószínű, hogy midőn Geyza a garamszentbenedeki apátságot alapítva, ennek határait az egyházmegyei határoktól elkülönözte, akkor a váczi püspök ezen ténykedésnél jelen volt és azért kapta az első helyet Nehemiás érsek és Dezső kalocsai püspök után.«³⁾ Ezzel szemben Desericius, Horváth Mihály piarista és Túróczy László után indulva, a kettő közül Lázárt tartja váczi püspöknek.⁴⁾ Medgyessy János az 1835. évi történeti részekkel bővített Schematismusban már teljesen elejti Lázár püspökségét és utána indul többi Névtárunk egészen 1907. évig. Ekkor Bél Mátyásra és Thúróczy Krónikájára való hivatkozással beállították mindkettőnek, t. i. Áron és Lázár nevét; de az 1910-iben már Áron nevénél ott van a kérdőjel.⁵⁾ Bednár József és Kovách Pál Lázárt fogadták el püspökül.⁶⁾ Matzenauer Oszkár vagy Áront, vagy Lázárt mondja váczi püspöknek.⁷⁾ Balics Lajos Lázárt veszprémi püspöknek mondja, de az alaposan átdolgozott 1909. évi veszprémi Schematismus nem sorolja az ottani püspökök közé. Desericius, Medgyessy, Nagy Iván és Karcsú azt állítják, hogy I. Geyza király Áron, illetve Lázár püspöknek adományozta Nógrád várát.⁸⁾ Ezt azonban megcáfoljuk az alábbiakban.

¹⁾ Uj Magyar Sion 1886. 241. 321. A Garam melletti szentbenedeki apátság I. 1–32. — ²⁾ Ezen alapítólevelet kiadták: Fejér. Codex Dipl. I. 428. II. 67. III/1. 194. Knauz. Monum. Eccl. Strigon. I. 53. 81. 213. A Garam melletti szentbenedeki apátság. 23–32. — ³⁾ Specimen Hierarchiae R. Hung. I. 388. (6) után. — ⁴⁾ Historia Epp. Vac. 29. 31. Catalogus Epporum. I. — ⁵⁾ Schematismus V. Cleri Dioec. Vaciensis. 1835. XXXVII. 1909. 1910. — ⁶⁾ Adatok a váczi egyházmegye püspökeinek történetéhez. I. 9. Specimen Monographiae Capituli Vaciensis 32. — ⁷⁾ Brevis Memoria Eppatus Vac Schemat. 1910. 180. I. Csáky K. E. 8. — ⁸⁾ Magyarország és Erdély képekben. III. 54. Hist. Epp. Vac. 24. Schemat. 1835. XXXVII. Vác város tört. V. 115.

Ezután több, mint negyedszázados űr áll elő, mert 1075-től 1103-ig egy okmányban sem találjuk a váczi püspök nevét; hanem Schematismusaink (Desericius nyomán) Istvánt, Róka János pedig Istvánt és Györgyöt mondja váczi püspököknek. Desericius így ír: »A harmadik (püspök) I. István volt. Ezt az Istvánt a váczi egyház Kézirata első váczi püspöknek nevezi; de téved, midőn azt állítja, hogy a tatárok az ő idejében pusztították el tűzzel Váczt és a kanonokokat, mert István 1102-ben foglalta el a püspökséget, a tatárok pedig 1240. körül, IV. Béla idejében pusztítottak Magyarországon.«¹⁾ Ez tehát a Desericius által használt, most már ismeretlen Váczi Manuscriptumnak kezdete, ami már eleve figyelmeztet, hogy csak kellő óvatossággal fogadhatjuk el Desericiusnak erre alapított állításait! Róka ezt írja: »Ha volt még valaki Marcellus előtt a váczi egyházmegye élén, az István és Niger, vagyis Fekete György lehetett.«²⁾ Másutt pedig: »Az 1074. évi csata idején Geyzának Fekete György nevű káplánja kiérdekelte, hogy a váczi püspökségre emeltessék, akinek neve előfordul az 1075-ki garamszentbenedeki alapítólevélben, anélkül, hogy ki volna téve »váczi püspök.«³⁾ Róka véleményét átvette Nagy Imre is hihetőleg ettől Karcsú A. Arzén.⁴⁾

Mivel István püspökségére nemcsak hogy nem találunk pozitív történeti adatot, hanem a hisztorikusok nézetei is eltérők: nevét — Pray és Lendvay példája szerint — kihagytuk a püspökök névsorából. Az Áron és Marcellus beigazolt püspöksége közt fennmaradó negyedszázados űrt vagy kitöltetlenül kell hagynunk, vagy pedig e kettő közt kell megosztanunk.

Marcellus 1103—1119.

4. Marcellus az első, kit okmányaink nyíltan váczi püspöknek neveznek. Neve előfordul már egy 1103. évi okmányban a székhely megnevezése nélkül; de Kálmán királynak a dalmaták jogait és szabadságát biztosító oklevelében a vele erre esküt tevő püspökök közt van »Marcellus Waciensis«.⁵⁾ Ezen okmány keltére nézve nem egyeznek meg a történetkutatók, de aligha tévedünk, midőn ezt az 1105. évre tesszük; mert Kálmán ekkor foglalta el Jadrát és ott az

¹⁾ Catalogus Vacensium Episcoporum. 3—4. — ²⁾ Alt- und Neu-Waitzen. 54. — ³⁾ Vitae Wesprimiensium Praesulum. 21. — ⁴⁾ Tudományos Gyűjtemény. 1818. IV. 21. Vác Város Tört. V. 116. — ⁵⁾ Katona. Historia Eccl. Metrop. Colocensis 168. Fejér. Codex Diplom. II. 57. Wenzel. Árpádkori új okmánytár. I. 44.

ország nagyjaival gyűlést (synodum) tartott.¹⁾ Katona István említi Marcellus nevét az 1106. évben.²⁾ Azután előfordul a zobori apátság határait megerősítő oklevélben 1111-ben.³⁾ Jelen volt az 1114. évben tartott esztergomi zsinaton.⁴⁾ Nevét nem olvassuk többé 1119-ig, amikor esztergomi érsekké lett.⁵⁾ Midőn az érseki székre átment, összes szerzeményeit és ingóságait a váci püspökségre hagyta.⁶⁾

Marcellinus 1119—1139.

5. A váci püspöki széken közvetlen utódja Marcellinus vagy Maredinus volt, aki őt, Pray szerint már 1119-ben követte, habár okmányban csak 1131. körül találjuk nevét, amikor a Hont-Pázmány nemzetségbeli Lambert a bozói apátságot alapította és 1135-ben, amikor Crispinus bozói apát néhány szökevény emberét az esztergomi érsek és a váci és erdélyi püspökök tanúsága mellett visszaszerezte.⁷⁾ Ugyanezen évben résztvett a Felicián esztergomi érsek elnökelete alatt Váradon tartott zsinaton.⁸⁾ Továbbá jelen volt 1138-ban II. Béla oklevelének kiállításánál, mellyel a dömösi monostort »kívülről-belülről kellő megfontolással rendbeszedi és adományaival gazdagítja.«⁹⁾ Végül még egy 1139. évi oklevél záradékában így van írva: Maredinus Episcopus Vaciensis.¹⁰⁾ Ezentúl már nem találjuk nevét, tehát valószínűleg megszűnt élni; de haláláról semmi közelebbit sem tudunk.

Desericius és utána Névtáraink Hippolytot mondják Marcellinus utódjának, és pedig 1148—1169-ig, Medgyessy csak 1162-ig, Pray és Fejér csak 1156-tól 1169-ig. Itt tehát részint eltérés, részint pedig nagy űr van, mivel egy közben székelő püspökünkről, Odóról, nem volt tudomásuk.

Odo 1140—1151.²

6. Lendvay Márton, az országos (Kamarai) levéltár volt igazgatója és alapos ismerője, kimutatta, hogy 1151-ben Odo volt a váci egyházmegye püspöke, akit már egy 1140. évi okirat is említ,

¹⁾ M. Tört. Tár. II. 170. Knauz. Monum. Eccl. Strigon. I. 73. — ²⁾ Historia Critica Reg. Hung. III. 213. — ³⁾ Fejér. Codex Dipl. VII/IV. 58. Knauz. Monum. Eccl. Strigon. I. 75. — ⁴⁾ Péterffy. Concilia R. Hungaric. I. 54. — ⁵⁾ Arch. Strig. I. 53. Eppi Agrien. I. 58. — ⁶⁾ Katona. Hist. Crit. Regum. III. 383. Desericius. Hist. Epp. Vac. 34. — ⁷⁾ Orsz. levéltár 12. Nr. 40. Fejér. Codex Dipl. VII/V. 100—106. — ⁸⁾ Battyányi. Leges Eccl. II. 225. Schemat. Mvárad. 1871. 9. — ⁹⁾ Knauz. Monum. Strig. I. 97. Pauler. Magyar nemzet tört. I. 321. — ¹⁰⁾ Erdélyi. Pannonhalmi főapátság tört. I. 207. 596. Fejér. Cod. D. VII/V. 106.

azonban székhelyének megnevezése nélkül.¹⁾ Tehát Odo nevét joggal beiktathatjuk püspökeink névsorába az 1140–1151. években. Ezzel megszüntettük azt a nagy űrt, mely Fejér, Pray, Bednár nomenklatúrájában van és kiigazítottuk Desericius, Medgyessy és Név-táraink kronológiáját. Még így is marad ugyan űr, az 1151–1156. évek közt. Amennyiben van történeti alapja Szörényi katalógusának és annak a váci kéziratnak, amelyre Desericius hivatkozni szokott, ide — e hetedik helyre — kellene beiktatnunk I. Mihály püspöknek nevét.²⁾

Hippolyt 1156?–1157.

7. Amennyiben hiteles okmányok tanuskodásának híján el is fogadnók I. Mihály püspökségét, Desericius kronológiáját semmi esetre sem fogadhatjuk el. Hippolyt 1143-ban még nem lehetett váci püspök, mert akkor még Odo birta a püspökséget; 1172-ben pedig már nem lehetett Mihály, mert akkor már Jób volt a püspöki széken. Tehát Mihálynak püspökségét csak az 1151–1156. évekre lehetne tenni. Kétségtelen, hogy az 1156. és 1157. évben Hippolyt volt Vác püspöke; de lehetett már előbb is. Midőn Martyrius esztergomi érsek 1156-ban hetven falunak tizedét adja az esztergomi káptalannak, adománylevelében meg van nevezve Ypolitus Waciensis episcopus³⁾. A következő év március havában II. Geyza az esztergomi egyháznak adományozza Nána és Kakath (Párkány) só-adóját és adománylevelében tanuul hívja Yppolitus püspököt — székhelyének megnevezése nélkül ugyan, de ez kétségtelenül az előbb említett váci püspök volt⁴⁾.

Feszler szerint Ipoly váci püspök talán azonos a bozóki bencés apátság alapítóinak egyikével⁵⁾. Ha ez a föltevés megáll, akkor kétségtelen, hogy a Hont—Pázmány nemzetiségből származott és Szent László király sógora volt, a mennyiben fivérének, Lampertnek felesége Szent László nővére volt⁶⁾.

Dedács 1158–1169.

8. Név-tárainktól eltérőleg itt ismét új nevet kell beiktatnunk püspökeink sorába. Ugyanis, midőn Pál nádor fiai a Szentjobbi monostort megszenteltetették, II. Geyza király, Lukács esztergomi érsek beleegyezésével Sarna egri és Ded váci püspökök

¹⁾ Liber Regius Dignitatorum Ecclesiasticorum. — ²⁾ Catalogus Vaciensium Epporum. 4. — ³⁾ Knauz. Monumenta Ecclesie Strigon. I. 108. — ⁴⁾ U. ott. I. 111. — Fejér Codex Diplom. II. 140–146. Magyar Sion. 1864. 36. — ⁵⁾ Geshichten der Ungern. II. 299. — Pray. Diatribes. 155. — ⁶⁾ Karácsonyi. Magyar nemzetségek. II. 184.

bízta meg, hogy azt újonnan fölszenteljék¹⁾. Mivel Bánffy Lukács 1158-ban lett esztergomi érsek, II. Geyza pedig 1162. március 31-én halt meg, ennek a fölszentelésnek ezen időközben kellett megtörténnie s eszerint Ded püspökségének kezdetét 1158-ra is tehetjük. Katona és Pray szerint Deda még 1169-ben is váczai püspök volt.²⁾ Deda a középkorban elég gyakran előforduló keresztnév és Páriz-Pápay szerint Didacus, Didák vagy Dedács rövidített alakja³⁾.

Jób 1170–1183?

9. Desericius az ő püspök-katalógusában Mihály után mindjárt Boleszlót nevezi váczai püspöknek, aki szerinte 1182-ben foglalta el a püspöki széket; tehát sem Dedről, sem Jób püspökről nem tud. Medgyessy szerint azonban Mihály után Jób következett és rövid idő múlva esztergomi érsek lett⁴⁾. Schematismusaink 1854. óta azt írják: »Jobus, factus dein Archiepiscopus Strigoniensis, annis 1182—1185.« Lendvay azt állítja, hogy Jób 1170-ben már választott váczai püspök volt, de neve csak III. Béla királynak a nyitrai egyház javára 1183-ban kiállított adománylevelének záradékában fordul elő⁵⁾. Tehát ezek szerint Jób 1170-től legalább 1183-ig volt váczai püspök. Életéről egyebet nem tudunk, mert — mint Knauz bizonyítja — Jób esztergomi érsek (1185—1203) megelőzőleg zágrábi, nem pedig váczai püspök volt; tehát mindazon történetek, amiket Medgyessy, Karcsú, Bednár a mi Jóbunk életéhez fűznek, nem az ő személyét illetik⁶⁾.

Boleszló 1188—1213.

10. Jób utódja a püspöki széken Boleszló vagy Bogyoszló. Az egykorú okmányok így írják: Boleslaus, Bogeslaus, Baillelawus. Az okmányokban öt évi hézagot találunk a két püspök uralkodása közt, amennyiben Jób neve 1183-ban fordul elő utoljára és Boleszlóé 1188-ban első ízben⁷⁾. Ebből azonban korántsem következik, hogy öt évig üresedésben is volt a püspöki szék; mert III. Béla királynak 1188. évi levelében mellyel az esztergomi kaptalannak a piaci vámot adományozta, Boleszlót váczai püspöknek

¹⁾ Fejér. Codex Dipl. II, 156. — Katona. Historia Critica. II. 455. Fuxhof-fer-Czinár. Monasterologia R. Hung. I. 233. Knauz. Monum. Ecclae Strigon. I. 115. — ²⁾ Historia Critica. IV. 217. — Hierarchia R. Hung. I. 340. ³⁾ Dictionarium latino-hungar. 145. — ⁴⁾ Schemat. Vác. 1835. XXXVIII. — ⁵⁾ Wenzel Árpádkori oktár. XI. 48. — ⁶⁾ Monumenta Ecclae Strigon. I. 130. — Schemat. Vác. 1835. — Vác város tört. V. 117. — Adatok a püspökök történetéhez. I. 23—24. (Kézirat.) ⁷⁾ Tört. Névtár 24 lapján, alulról 12. sor 1182. évszám sajtóhiba.

mondja, ellenben Pált »választott« kalocsainak és Jánost »választott« veszpréminek¹⁾). Tehát Boleszló ekkor megerősített püspök lévén, korábban is lehetett már főpásztor.

Boleszló származásáról azt mondja Katona István, hogy előkelő nemzetségből való; Budai Ezsiás, hogy a Csáki nemzetségből származott; Lányi, hogy Both bihari főispán fia volt²⁾). A leleszi monostor alapító levelének tanúsága szerint II. Béla király volt a keresztapja és Elvin váradi püspök a fivére; tehát valószínűleg az előkelő Becse Gergely nemzetségből származott, mely Franciaországból jött hazánkba³⁾). Püspökségét megelőzőleg budai prépost volt⁴⁾).

Egyházmegyénk egyik legnevezetesebb főpapja. Péterffy áradó szavakkal magasztalja főpásztori működését. Mihelyt püspöki székét elfoglalta, csekélyszámú és durva erkölcsű papságának megjavításához látott. Mindenben igénybevette káptalanja tanácsát; a jókat jutalmazta, a gonoszokat büntette⁵⁾). Hogy papjai működését hathatósabbá tegye, III. Celesztin pápához engedélyért folyamodott, hogy papságával évenként, Kisasszony napjának nyolcada alatt, egyházmegyei zsinatot tarthasson. A pápa — Péterffy, Fejér, Katona szerint 1193. Wenzel és Knauz szerint 1196. évi levelével — ezt helyeslőleg tudomásul vette⁶⁾). Hogy papságát a lelkipásztori működésre lelkesítse, még az őt megillető tized egy részéről is lemondott a plébánosok javára.

Boleszló résztvett az országos ügyekben is. Amikor Imre király és öccse, Endre közt a viszály kiélesedett, a főpapok közül János veszprémi, Elvin váradi és Boleszló váci püspök Endre pártjára állott. A történelem mai világitása mellett mindenki elítéli Endrét, ki ahelyett, hogy a Szentföldre ment volna, az atyjától keresztshadjáratra hagyott pénzt arra fordította, hogy bátyját a koronától megfossza s akit III. Ince pápa ezért egyházi átokkal és interdiktummal megfenyegetett. De azon nem igen csodálkozhatunk, hogy Boleszló Endre herceg pártjára állott, ha tekintetbe vesz-

¹⁾ Knauz. Monumenta Eccl. Sstrigon. I. 137. ²⁾ Historia Crit. V. 194. Magyarország Lexikona. I. 409. Magyar Clerus Érdemei. I. 156. — ³⁾ Fejér. Codex Dipl. III/1. 157. VII/V. 208. Kézai krónikája (ford. Császár) 65. Vess össze. Bunyitay. A váradi püspökség tört. I. 81. 150. — ⁴⁾ Rupp. Budapest helyrajzi tört. 18. Lányi. Magyar Clerus Érdemei. I. 127. — ⁵⁾ Concilia R. Hung. I. 81-84 — ⁶⁾ Concilia R. Hung. I. 83 Codex Dipl. VII/I. 29.). Historia Crit. IV. 415. Árpádkori új oktár. I. 82. Knauz. Monum. Eccl. Strigon. I. 152.

szűk egyrészt azokat, amiket a történetírók Imre király jelleméről mondanak, másrészt azt, hogy a herceg keresztkomája is volt¹⁾.

Pauler Gyula így írja le ezt a drámai fordulatot: »A forrongás e napjaiban, úgyszólván a kitörés küszöbén, egyszerre hírt vőn Imre, hogy Boleszló váci püspök közvetíti a levelezést Endre és magyarországi hívei közt s a pénzt, melyet a lázadásra gyűjtöttek, a váci egyház sekrestyéjében tartja. Imre Váczon termett, 1199. március 10-én volt a kántorbőjt napja, a nagybőjt első hetében. A káptalan ünnepélyes menetben fogadta a királyt, ki a püspököt, a káptalant gyűlésre hívta és kívánta, hogy nyissák föl neki kincstárukat. Boleszló vonakodott. A király gyanuja nőtt. Alkonyat felé megint eljött embereivel a székesegyházhoz, melyben a püspök és a káptalan a karban épp a napi ájtatosság befejezéseül a Completorium három Zsoltárát énekelték, beizent a püspöknek, adja ide a kincstár kulcsát és jöjjön ki. Boleszló nem küldötte, nem is mert kijönni. Imre dühös lett; a templomba lépett és parancsolta, hogy nyissák ki a sekrestyét. Boleszló tiltakozott az erőszak, a rablás ellen és az oltárhoz menekült. Papjai körülötte csoportosultak és könnyes szemmel kezdték az éneket: »Tekints reánk, Uram, szent székedből és gondoskodj rólunk«. E passzív ellenállás még jobban felingerelte a királyt; közéjük rohant, Boleszlót megfogta, az oltártól elrántotta és kifelé húzta. A püspök ellenszegült; amint küzdött, az oltár lépcsőjén elesett, de Imre tovább hurcolta a földön, odalökte fegyvereseinek s azok megfogták, a templomból kidobták, a sekrestye ajtaját feltörték. Az örkanonok most már felnyitotta a kincstárt. Imre — ami az egyházé volt — ott hagyta; de a Boleszlóét, mit a leleszi kolostornak szánt és a gyanús leveleket elvitte. A püspök ez erőszakos tettért megszenstségtelenítve látta a templomot és benne az istentiszteletet eltiltotta; Imre pedig haragjában, hogy Boleszló még dacol, dézsmáját lefoglalta és azzal fenyegetődzött, hogy aki a püspök részéről hírt visz ki az országból, annak szemét kitolatja.²⁾«

Boleszló panassza mégis eljutott Rómába, sőt nem lehetetlen, hogy ő maga adta ott elő; mert Imre király ekkép panaszkodik III. Ince pápához intézett levelében: »Országunk némely püspökei...

¹⁾ Katona. História Crit. IV. 416. 458. Fessler Geschichten der Ungren. II. 243. Pauler. Magyar nemzet tört. II. 11—12. Horváth Mihály. Magyarország történelme. I. 476—477. stb. — ²⁾ A magyar nemzet tört. Bpest 1893. II. 24.

testvérünket ellenünk izgatván, titokban összegyűjtött sereggel segélyezték őt. Ezek közül Bagielaus, Elvinus és János a többinél nagyobb álnoksággal, kegyetlenül és nyíltabban léptek fel ellenünk; sőt ezek egyike, B. váczí (püspök) a mi panaszunkat megelőzve Szentséged előtt, mint véljük hamisan vádolt meg bennünket, hogy az egyház vagyonát elraboltuk, őt megvertük és zsarnokoskodunk... Bármit is mondott az illető püspök, hogy elkövettünk volna Isten és az Egyház tisztelete ellen, ne higgye Szentséged.« III. Ince pápa erre szeretetteljes hangon tartott, de komolyan dorgáló levelet írt a királynak 1199. június 21-én, melyben azt követeli, hogy a váczí egyház kárát térítse meg, különben kénytelen volna őt és országát kánoni büntetéssel sújtani.¹⁾ Ebből kitűnik, hogy Imre nem csak a püspök magánvagyonához, hanem az egyház értékeihez is nyúlt; sőt még a Boleszló által alapított leleszi monostort is megrongálta, mert későbben tettét megbánva, kárpótlásul a monostornak adományozta azt az adót, melyet a király és királyné népeitől a három főünnepen szedni szoktak.²⁾ Imre a teljes engesztelődés jeléül újszülött fiának, Lászlónak keresztatyjául is meghívta Boleszló püspököt.

Boleszló élvezte Róma bizalmát, mert III. Ince pápa őt bízta meg 1199-ben a Kalán pécsi püspök és a földvári apát közt támadt viszály kiegyenlítésével³⁾; 1203-ban az esztergomi érsekség betöltése alkalmával támadt ügyek elintézésével⁴⁾; végül a Kereszteslovagok tized-ügyének megvizsgálásával.⁵⁾

II. Endrének király korában is hűséges embere és bölcs tanácsadója volt. A király viszont, a leleszi monostor részére kiállított alapító levélben, tisztázza Boleszlót az ellene felhozott vádak alól és valóságos dicsőítő himnuszt mond erényeiről, így írván róla: »Ad instantiam fidelis nostri Boleslai, Vaciensis Episcopi, quia suae devotionis integritatem multis rerum comperimus argumentis, nolentes tam praeclarae benignitatis obsequia inremunerata relinquere, vel dilui posse nubilo cuiuspiam oblivionis... Quia idem episcopus tempore dilecti fratris nostri Emerici regis, quum ob regiae celsi-

¹⁾ A váczí jelenetet III. Ince levele (Codex Dipl. II. 358.) és Imre válasza (Wenzel. Árpádkori Oktár. VI. 198.) egymást kiegészítve teljesen tisztázzák. — Szilágyi. Millen. Tört. II. 340. Fessler. Geschichten der Ungarn. II. 243. — ²⁾ Fejér. Codex Dipl. III/I. 160. Péterffy. Concilia R. Hung. I. 86. jegyzet. — ³⁾ Fuxhoffer—Czinár. Monasterologia I. 234. Sörös. Az elenyészett bencés apátságok. 168. — ⁴⁾ Fejér. Codex Dipl. III/I. 419. Pauler. A magyar nemzet tört. II. 46. — ⁵⁾ Fejér. Codex Dipl. III/I. 44.

tudinis ingratitudinem falsi sceleris poenas subiisset; authenticum super serie praedicti testamenti, inclitae recordationis patris nostri bulla Belae regis insignitum, in praesentia nostra pluribus amisisse docuit argumentis.« A király azzal tisztelte meg, hogy meghívta elsőszülött fiának, Bélának keresztapjául.¹⁾

Boleszlónak legkiválóbb alkotása az a prémontréi prépostság, melyet a Vak-Bélától keresztelői ajándéku kapott zemplénmegyei Leleszen, 1180-ban alapított és melyről részint öröklött családi javaiból, részint vásárolt birtokaiból bőkezűen gondoskodott. III. Béla király függő aranypecsétes kiváltságlevéllel tüntette ki ezen prépostságot, melyet azonban Imre király a püspökkel való viszálykodása idején szét tépett.²⁾ II. Endre a püspök kérelmére 1214-ben újabb alapító- és kiváltságlevelet állított ki, melynek bevezető sorait idéztük. Ebben elősorolja a monostor régibb és újabb adományozású zemplén- és biharmegyei birtokait, melyek azonban Fejérnél oly hibásan vannak közölve, hogy igen nehéz rajtok eligazodni. — Ezen okmány olvasása közben az hívja ki figyelmünket, hogy Boleszlóról mint élő egyénről ír, holott a levél záradékában Jakabot nevezi »szerecsésen kormányzó váczai püspöknek.«³⁾ Sőt már az 1213. évi oklevelekben is Jakab fordul elő, mint váczai püspök.⁴⁾ Minthogy Boleszló eszerint 1214-ben még élt és Budai, Péterffy, Pray szerint csak 1215-ben halt meg; tehát azt kell vélnünk, hogy Jakab ekkor a már nagyon elaggott Boleszlónak teljeshatalmú segéd-püspöke volt.⁵⁾ Boleszló váczai püspök neve előfordul számos okmány záradékában az 1188—1212. évek közt.⁶⁾

Amint fenmaradt életadatai bizonyítják, Boleszló a legkiválóbb főpapok egyike volt. Egyháziassága, jámborsága, törhetetlen jelleme, bölcsesége, igazságossága, bőkezűsége csillan ki az egykorú okmányok szűkszavúságából is.

I. Jakab 1213—1221.

11. Stephanus Tornacensis, a párisi egyetem apátja, arról értesíti III. Béla királyt, hogy Párisban meghalt és az egyetem

¹⁾ Fejér. Codex Dipl. III I. 133. III II. 194. Wenzel Árpádkori Oktár XI 139. Pauler. u. o. II. 51. — ²⁾ Nátafalussy-Lenner Jászó und Lelesz 38. Fuxhoffer. Monasterologia II. 36. Rupp Magyarország helyrajzi tört II. 297. Századok. 1871. 593. — ³⁾ Fejér. Codex Dipl. III I. 153. 163 és 471—479. — ⁴⁾ Koller. Historia Eppatus Quinqueecles 1. 535. Wenzel Árpádkori Oktár I. 132. VI 359. — ⁵⁾ Polgári Lexikon I. 411. Concilia R. Hung. I. 86. Hierarchia R. Hung. I. 340. — ⁶⁾ Fejér. Codex Dipl. I. 245. 289. 301. 326. 375. III I. 22. 32. 47. 69. 71. 102. 108. 123. Wenzel. Árpádkori új oktár. XI 157. 139. Knausz. Monumenta Eccl. Strigon. I. 137. 146. 157. 161. 175. 178. 184. 185. 192. 193. 194. 195.

templomában eltemettetett Bethleem nevű magyar hallgató, akinek társaságában még ott voltak a magyar klérus tagjai közül Jakab, Mihály és Adorján. Ezen keltezés nélküli levelet Katona és Fejér az 1175. évről¹⁾, Bulaeus, a párisi egyetem történetírója, az 1189. évről keltezi.²⁾ Mivel Adorján 1189-ben már erdélyi püspök volt, nem valószínű, hogy akkor még az egyetemen tanult volna; de viszont Bethleem esztergomi prépost 1181-ben meg itthon szerepelt mint tanú; tehát az 1175. évi keltezés is helytelen és legvalószínűbb, hogy ezen értesítő-levél az 1183—1185. évek közt kelt, amikor Uticellenus párisi apát a Franciaországból hazánkba települő cisztercita szerzetesekkel itt járt és ekkor vihette magával ezen három, már magasabb egyházi állásban levő férfit; mert tudva lévő, hogy a XII—XIII. században gyakori eset volt, hogy az egyetemeket teljeskorú férfiak, kanonokok, apátok és prépostok is látogatták.³⁾ Bethleem és Adorján ezen időtájban tényleg prépostok voltak.⁴⁾ Későbbben Mihály teljesen letűnt a történelem színpadáról, azonban Jakab, mint prépost s Endre herceg tanítója és kancellárja tűnik fel. Egy 1200-ban kelt oklevél záradékában így írta magát alá: »Datum per manus Jacobi praepositi, magistri ejusdem ducis et cancellarii.«⁵⁾ Fessler után történetíróink azt következtetik ebből, hogy Jakab megelőzőleg Endre hercegnek nevelője és 1200. óta, mint Horvát- és Dalmátország fejedelmének korlátnoka volt.⁶⁾ Jakab kancellár által kiállított okleveleket csak 1200—1202-ből ismerünk; de utódja nevével csak 1205-ben találkozunk s azért Fejérpataky azt véli, hogy ezen évig maradt a vezérség kancellárja.⁷⁾ Életéről 1202-től semmi bizonyosat sem tudunk 1213-ig, amikor már mint váci püspök tűnt föl. Sebestyén erre nézve azt állítja: »A kancellárság és püspökké való megválasztás közt 8—10 éves űr van, de ezt könnyűszerrel ki lehet tölteni azzal az 1211-ki oklevéllel, amelyben egy Jakab nevű kalocsai prépostról történik említés.«⁸⁾ Hogy pedig ez a Jakab a korábbi kancellárral és a következő évi váci püspökkel azonos, abból lesz nyilvánvalóvá, mert az egyházjogban és szó-

¹⁾ Katona. Hist. Critica. IV. 241. Fejér. Codex Dipl. II. 189. — ²⁾ Hist. Universitatis Paris. II. 479. — ³⁾ Denifle. Die Universitäten. I. 151. 369. — ⁴⁾ Fejér. Codex Dipl. II. 139. 203. 293. Knaus. Monum. Eccl. Strigon. I. 111. 128. Kollányi-Esztergomi kanonokok. I. 2. — ⁵⁾ Fejér. Codex Dipl. II. 576. Katona. Hist. Crit. IV. 593. Tkalcsics. Monum. Eppatus Zagrab. I. 8-16. — ⁶⁾ Geschichten der Ungern. II. 410. — ⁷⁾ Wenzel. Árpád-kori Oktár. XI. 74., 75., 77., 79. — ⁸⁾ Wenzel. U. o. VI. 351.

noklatban teljesen járatlannak talált Berthold (1209-ben kinevezett kalocsai) érseknek feltétlenül szüksége volt egy olyan támasztékra, amelyet királyi bátyja a saját nevelője személyében adott neki.¹⁾ Tehát eszerint Jakab előbb Berthold kalocsai érseknek, azután pedig Boleszló váci püspöknek helynöke volt és még ennek életében teljesen behelyezkedett a püspökségbe. Ez a XIII. században még nem volt épen gyakori dolog s azért alig vétünk az igazságosság ellen, ha egyéniségét — az ellene későbbben fölmerült panaszok tekintetbe vételével — gyanusnak tartjuk. Püspöksége első éveiről nincs más tudomásunk mint az, hogy neve előfordul több oklevél záradékában.²⁾

Túlzás nélkül mondhatjuk, hogy a magyar irodalomban nincs többet vitatott kérdés, mint az: Ki volt Anonymus, a »Gesta Hungarorum« című krónika szerzője? Sebestyén Gyula erre vonatkozó, 1898-ban megjelent vitairatában 302 művet sorol fel, melyek e kérdéssel (legalább mellékesen) foglalkoznak. Bednár József tetszetős érvekkel bizonyítja, hogy e mű szerzője Tamás váci püspök volt³⁾. Azonban Sebestyén Gyula nyomós okokkal azt bizonyítja, hogy a »Gesta Hungarorum« címen ismeretes krónikának ismeretlen nevű szerzője, Béla király jegyzője (az Anonymus) nem volt más, mint a párisi egyetem egykori hallgatója Adorján prépost, aki munkáját »legkedvesebb barátjának, tiszteletes, a deáki tudomány mesterségében avatott férfiúnak N-nek« ajánlotta, s hogy ez az *N.* nem volt más, mint az ő egykori iskolatársa, Jakab akkor már váci püspök. Sőt tovább menve azt is bizonyítja, hogy a kódex eredetijét Jakabnak második utódja a váci püspöki széken, Mátyás, a későbbi esztergomi érsek, vitte magával Esztergomba⁴⁾.

Jakab váci püspökről, mint egyházfőről, a legsötétebb arcképét festi III. Honorius pápának 1218. évi május 15. kelt brévéje. Eszerint »*E.* és *B.*, a váci egyház főesperesei a maguk és a káptalan nevében panasszal járultak az apostoli szentszékhez, hogy püspökük, akinek mint a tartóra helyezett gyertyának kellene az Úr házában világoskodnia és cselekedeteivel jó példát mutatnia, mint a

¹⁾ Ki volt Anonymus? II. 78. — ²⁾ Wenzel. I. 132. VI. 359. Fejér. Codex Dipl. III/I. 163., 170., 178., 195., 248., 272., 287., 320. Knausz. Monum. Eccl. Strigon. I. 208., 214., 215., 217., 223., 232. — ³⁾ Adatok a váci egyházmegye püspökeinek történetéhez. 143. — ⁴⁾ Sebestyén. Ki volt Anonymus? II. 73–85. Kollányi. Esztergomi kanonokok. 1–2.

kioltott világosság, sem példájával, sem tanításával nem világoskodik; hanem az igazságot üldözve, lakmározásokban, dőzsölésekben és álnokságban leli gyönyörűségét, sőt gonoszságaival még dicsekszik is. Amikor esküje szerint a váci egyház jogait és bevett szokásait védelmeznie kellene, ő túltéve magát esküjén, úgy ezeket, mint az egyház javait és jóvedelmét elidegeníti, szétszórja és eltékozza: híveinek pedig csak elvétve és úgy osztogatja a lelki javakat, hogy némelyek már igazhitűségükben is meginogtak. A váci egyházmegye papjait pedig földjeiktől, erdeiktől, rétjeiktől, jóvedelmeiktől és javaiktól erőszakkal megfosztja és az egyetemes zsinatok határozatai ellenére kiközösítéssel sújtja őket; sőt némelyeket, fegyelmezetlen családjá által oly becstelenül bántalmaztatott, hogy közülök egyesek mindenükből kifosztva, sebeikbe belehaltak... Ezeken kívül, amikor némely egyházi épületek már-már összedőléssel fenyegetnek, azokra nem is hederít és a zsinatok-parancsolta előzetes intézés elkerülésével a kiközösítés villámaival fenyegetődzik, az egyházi javadalmakat szimoniákus módon, az érdemesek mellőzésével, kevésbé alkalmasoknak adományozza és a kánonok ellen vétkezőket önkényesen feloldozza. Midőn pedig a püspök ezeket és még más rettenetes dolgokat a tisztesség ellenére, a nép megbotránykozására elkövette és némelyek az ő példáját követve szintén bűnökbe estek volna: ők (a kanonokok) gyakran figyelmeztették, hogy magát ezekben megjavítsa, de intelmeikkel semmitsem értek el nála...» A pápa ezek alapján megbízta Róbert veszprémi püspököt, Róbert pilisi és az ismeretlen nevű bakonyi apátot, hogy az ügyeket a helyszínén megvizsgálva, Rómába jelentést tegyenek¹⁾.

A vizsgálat eredményét nem tudjuk. Róka állítása szerint mivel Jakab ellen nem emeltek újabb panaszt, a szentszék elhallgattatta a panaszosokat²⁾. Azonban nem lehetetlen, hogy a Jakab ellen emelt vádak ugyanazon forrásból fakadtak, mint ugyanakkor a János kalocsai érsek, Elwin váradi és Kalán pécsi püspök ellen felhozott panaszok és azért nem érdemeltek hitelt.

Annyi bizonyos, hogy Jakab 1221-ben mint váci püspök halt meg, körülbelül 66 éves korában³⁾.

¹⁾ III. Honorius levele közölve: Pray. Hierarchia R. Hung I. 340. Theiner. Monum. R. Hung. I. 13. — ²⁾ Róka Vitao Veszprim. Pracsulum. 110. — ³⁾ Sebestyén. Ki volt Anonymus? II. 73-79.

Bereck 1221—1237.

12. Még azon évben követte Jakabot a püspöki széken Bereck, akiről Lendvay azt írja: Briccius de Harkál. Túl a Dunán tényleg virágzott a Harkályi, másképp Salamonvári család; de sem Lendvay nem bizonyítja, sem mi nem tudjuk igazolni, hogy ezen nemzetségből való-e a mi püspökünk¹⁾. Desericius és ő utána Medgyessy nevét vezetéknevre magyarázva, Bricci nevű olasz családból származtatják őt, de nyilván tévesen²⁾. Névtárunk 24. lapján Benedek vagy Bereck néven írtuk. Megtévesztett az, hogy Knauz és Marczali az Arany-bulla záradékában, Wenzel egy 1235. évi oklevélben Benedictusnak írják a váci püspököt³⁾. Amint Pauler beigazolja, ez csak tollhiba lehet, mely az okmányokon előforduló rövidítések félremagyarázásából származott; mert II. Endre királynak Sol comes végrendeletét jóváhagyó 1221. évi okiratok záradéka szerint akkor a váci püspök Briccius volt⁴⁾. Ezen a néven fordul elő az összes későbbi okmányokban, sőt az Arany-bullának az országoslevéltár számára 1828-ban készült nádori átiratában is⁵⁾. Bereck (Briccius) mint keresztnév előfordul az egyházi naptárban november 13-án és a középkorban gyakran használt keresztnév volt⁶⁾.

Amint azon számos kiküldetés bizonyítja, melyekkel őt a római szentszék megbízta, Bereck Rómában nagy tekintélynek örvendett. III. Honorius pápa 1222. május 28-án az egri, váci és váradi püspököket bízta meg a IV. Béla király által megindított házassági válóperben az előzetes vizsgálattal⁷⁾.

Bereck a pápa megbízatása folytán 1222-ben a váci prépost és az egresi apát társaságában vizsgálatot tartott a kolosmonostori apátnak Willerm erdélyi püspök ellen emelt panasza ügyében⁸⁾. 1225-ben pedig a pannonhalmi apátnak Fábián nevű nemes elleni panaszában járt el, akit a pápa megbízásából 1237-ben kiközösített⁹⁾. Ugyancsak 1225-ben megbízta őt a pápa, hogy a királyt rábirja a

¹⁾ Karácsonyi. Magyar nemzetségek. III. 169. 176. — ²⁾ Hist. Eppatus Vac. 53. — Schemat. Vac. 1835. 39. — ³⁾ Monum. Eccles. Strigon. I. 323. Enchiridion Fontium. 143. — Árpádkori oktár. VI. 568. — ⁴⁾ Fejér. Codex Dipl. III/I. 328. 331. — ⁵⁾ Pauler. Magyar nemzet tört. II. 645. — ⁶⁾ Nagy. Hierolexikon. 35. — ⁷⁾ Ezekre vonatkozó oklevelek: Fejér. Cod. Dipl. III/I. 384. 413. Theiner. Monum. Hist. Hung. I. 33, 42, 45. V. ö. Wertner. IV. Béla király tört. 14—18. Az Árpádok családi tört. 461. — ⁸⁾ Theiner. Monum. Hung. I. 34. Erdélyi. A pannonhalmi apátság tört. I. 653. — ⁹⁾ Theiner. Monum. Hung. I. 54. Wenzel. Árpádkori Oktár. I. 220, 224, 323. Erdélyi. A pannonhalmi apátság tört. I. 667, 725.

pannonhalmi monostor kártalanítására és akkor ő szentelte fel az újonnan épített pannonhalmi templomot¹⁾. Ugyanezen év március 25-én megbízatást kapott, hogy az egri püspök társaságában intse meg az esztergomi káptalant, hogy egy hónapon belül új érseket válasszon²⁾. Az 1227. évi augusztus 20-án megbízatást kapott, hogy a fehérvári káptalan és a pannonhalmi apátság közt támadt tized-perben vizsgálatot tartson és későbbben 1235. november 22-én ismét ugyanezen ügyben járt el³⁾. IX. Gergely pápa megbízásából felszentelte a nyitrai püspök társaságában, 1228-ban a szentbenedekrendiek deákmonostori bazilikáját.⁴⁾ Ugyanezen pápa megbízta Berecket 1235. évi szeptember 30-án, hogy az egyházmegyéje területén lakó szaracének (kúnok) közt vizsgálatot tartson és a mogyoródi apát társaságában oldozza fel II. Endre király kiközösített udvari papjait.⁵⁾ Midőn az egresi cisztercita apát panaszt emelt IV. Béla király ellen, hogy őt birtokaitól megfosztotta, IX. Gergely 1236. január 16-án kelt levelével utasította a váci, nyitrai és boszniai püspököket, hogy a kártalanítást szorgalmazzák a királynál.⁶⁾

Bereck püspök nevével számos okmány záradékában találkozunk az 1221—1237. évek közt. Sajnos, hogy egyházmegyénkben való működésére vonatkozó adatokat sehol sem találunk; hanem azért biztosra vehetjük, hogy az a férfiú, aki mindenfelé annyi jól megérdemelt bizalommal találkozott, saját egyházmegyéjét a legnagyobb buzgósággal kormányozta. Meghalt az 1237. év első felében, mert augusztus hónapban már Mátyás volt a váci püspök.

I. Mátyás 1237—1240.

13. Desericius még nem ismerte I. Mátyás püspök nevét, hanem Medgyessy már idézi Bonfinius és Rogerius mester róla való feljegyzéseit. Mátyás a Rátót (Ratold) nemzetség sarjadéka volt, melynek ősei Kézai szerint Kálmán király idejében, a király nejével, Busillával Apúliából jöttek hazánkba és a Veszprém- és pestmegyei Rátóton kaptak birtokokat.⁷⁾ Mivel Mátyás, Rogerius szerint, IV. Bélával együtt nevelkedett, tehát valószínűleg 1200. körül született. Mint olyan, »kit a király nagyon szeretett úgy hűsége

¹⁾ Theiner. Monum. Hung. I. 54. — Fuxhoffer—Czinár. Monasterologia R. Hung. I. 72. Erdélyi. A pannonhalmi apátság tört. I. 673. — ²⁾ Theiner. Monum. Hung. I. 54. — ³⁾ Wenzel. Árpádkori Oktár. I. 243. Theiner. I. 140. Knauz. Monum. Eccl. Strigon. I. 264. 313. — ⁴⁾ Fuxhoffer—Czinár. Monasterologia R. Hung. I. 313. Ipolyi. A deákmonostori román bazilika. 74. — ⁵⁾ Theiner. Monum. Hung. I. 136. — ⁶⁾ U. o. 143. — ⁷⁾ Krónika. 56. Karácsonyi. Magyar nemzetségek. III. 3.

miatt, mint azért is, hogy együtt nevelkedtek és tanácsaival fontos ügyekben nagy bizalommal élt«; gyorsan emelkedett.¹⁾ 1224-ben már zágrábi prépost és királyi kancellár volt s tizennégy évig viselte e tisztséget.²⁾ Bancsa (Vancha) nevét csak 1238. óta találjuk a királyi korlátnokok közt, tehát Rátóti Mátyás még mint váczai püspök is vezette a kancelláriát és csak azután adta át annak vezetését prépostjának, Bancsának.

J., a bécsi skót bencések apátja felkéri 1238. elején M. váczai püspököt, hogy közösítse ki Wernher pesti lovagot az előző évi augusztus elején hozott kúriai ítélet alapján.³⁾ Tehát Mátyás akkor már okvetlenül pápailag is megerősített váczai püspök volt s így kineveztetését az 1237. év elejéhez tehetjük, habár kinevezési és megerősítési okmányait nem ismerjük. IX. Gergely pápa 1238. évi augusztus 9-én kiállított brévéjében meghagyja Mátyás váczai püspöknek, hogy IV. Béla királyt a megtámadtatások ellenében védelmezze meg.⁴⁾ Neve előfordul még egy 1238-ki oklevél záradékában.⁵⁾

Róbert esztergomi érseknek 1239. évi november 2-án bekövetkezett halála után az esztergomi káptalan I. Mátyást választotta utódjává. IV. Béla király a következő magasztaló szavak kíséretében kéri megerősíttetését a szentszéknél: »A nevezett püspököt leg-hívebbnek és mindenféle ügyekben körültekintőnek és megbízhatónak ismerjük; ezenkívül, mivel több évig kancellárunk volt, tudjuk, hogy tiszta és tisztességes életű férfiú és azért Szentséged őáltala jól és hasznosan fog gondoskodni az esztergomi egyházzal, mely királyságunk egyházmegyéi közt első sorban igényel ügyes és tisztességes főpásztort.«⁶⁾ Jóllehet a káptalani választás kánonjogi szempontból nem volt kifogástalan, a pápa 1240. március 6-án kelt brévéjével dicsérő szavak kíséretében megerősítette őt az érsekségben.⁷⁾

Nemes életét a mohi csatában, a tatárok elleni küzdelemben fejezte be.⁸⁾ Erre, nem pedig bíbornokvoltára vonatkozhatnak Medgyessy szavai: »Cum inter Purpuratos Heroës referre tuto, meritoque licet.«⁹⁾

¹⁾ Sirmalmas Ének. XXX. V. ö. Fejér. Cod. Dipl. VII/I. 235. Hazai Oktár. IV. 44. — ²⁾ Fejér. Codex Dipl. III/I. 448. IV/II. 27. Wenzel. Árpádk. Oktár. VI. 471. VII. 9. 21. 32. XI. 181. 19. Hazai Oktár. V. 16. VIII. 26. Knauz. Monum. Ecclesie Strigon. I. 265. 271. — ³⁾ Wenzel. Árpádkori Oktár. II. 120. — ⁴⁾ Theiner. Monum. Hung. I. 166. — ⁵⁾ Fejér. Cod. Dipl. IV/I. 21. — ⁶⁾ Theiner. Monum. Hung. I. 172. Knauz. Monum. Ecclesie Strigon. I. 332. — ⁷⁾ Theiner. U. o. Knauz. I. 345. Fejér. Cod. Dipl. IV/I. 178. Pauler. Magyar nemzet tört. II. 197. Fraknoi. A magyar kir. kegyúri jog. 26. 31. — ⁸⁾ Rogerius. Sirmalmas Éneke. XXX. — ⁹⁾ Schemat. Vacien. 1835. XXXIX.

Bancsa I. István 1240—1243.

14. Utódja a váci püspöki széken a származására nézve épp oly előkelő, de pályafutására nézve még tűneményesebb férfiú: I. István. Családfáját ismerjük, de nemzetségeve most sincs teljesen tisztázva. Vezetéknevét történetíróink általában Vancsainak írják, azonban Karácsonyi János azt bizonyítja, hogy nemzetségeve nem Vancsa, hanem Bancsa volt. »A nemzetség nevét — úgymond — csak Fejér írja »Wancha«-nak (Codex Dipl. V/III. 199.), de hibásan, mert az eredetiben »Bancha« olvasható. Az oklevelek mellett bizonyít a nemzetség ősről elnevezett helység is, melynek neve egész a mult századig mindig »Bancsa« volt.« (Iványi. Bács-Bodrog tört. helynévtára. 15—20.)¹⁾ Atyja Orbász, 1213. óta »comes«, tekintélyes férfiú volt. Istvánnak születési ideje, helye, ifjúsága, neveltetése ismeretlen. A közszerelés terén 1238-ban tűnik fel, amikor már IV. Béla király kancellárja és váci (Karácsonyi és Városy szerint bácsi) prépost.²⁾ Talán még ugyanazon évben kapta a titeli prépostságot is.³⁾ A királyi kancelláriát pedig még mint váci püspök is vezette.⁴⁾ A váci káptalan mindjárt Mátyásnak az esztergomi érseki székre való megválasztatása, de legalább is azon való megerősítése után választotta őt püspökké; tehát téved Desericius, aki 1236. óta és Szvorényi, aki 1239. óta nevezi váci püspökné.⁵⁾

Az 1240. év vége felé már országszerte elterjedt a rettenetes hír: Jön a tatár! Itt átadjuk a szót az egykorú, kitűnően értesült és szinte szemléltetően író Rogerius mester váradi kanonoknak.⁶⁾ »Karácsony táján híre jött, hogy a tatárok az Oroszországgal határos magyar végeket pusztítják... Mikor pedig ezt Magyarországhban mindenütt kikiáltották, a magyarok túlságos nagy vígadozásuk közepette nem hitték el és azt mondták, hogy már sokszor kelt szárnyra ilyesféle hír a tatárokról, de még mindig azt tapasztalták, hogy semmi sincs benne. Mások azt állították, hogy egyik-másik egyháznagy hozta e híreket forgalomba, hogy ne kelljen Rómába mennie, ahová a pápa

¹⁾ Magyar nemzetségek. I. 196-200. — ²⁾ Fejér. Cod. Dipl. IV/I. 110. Wenzel. Árpádk. Oktár. II. 90. Fejérpataky. Kir. kancellária az Árpádok korában 100. Városy. Schemat. Coloc. 1889. XVIII. Knauz. Monum. Eccles. Strigon. I. 349. —

³⁾ Fejér. Cod. Dipl. IV/I. 254. IV/III. 551. ⁴⁾ Wenzel. Árpádk. Oktár. II. 90. 93. 144. — ⁵⁾ Knauz. Monum. Eccles. Strigon. I. 300. Desericius. Catalogus Epp. 5. Szvorényi. Purpura Pannon. 5. — ⁶⁾ Siralmas éneke XIV—XXII. fejezet. (Turchányi fordítása.)

zsinatra hívta őket; pedig mindnyájan tudták, hogy Ugron kalocsai érsek úgy a maga, mint egyik-másik püspök számára Velencébe már gályákért is küldött és hogy a király akarattjuk ellenére hívta őket vissza útjukból. Igen sokan mások pedig — hogy legyen tárgyuk a király ócsárlására — azt hirdették, hogy a kúnok szövetséget kötöttek a ruténnel, hogy velők a magyarok ellen egyesülve harcoljanak.

A nagybőjt idejének közeledtével ama híresztelés nőttön-nőtt. A király elindult Buda nevű városba. Meghívta érsekeit, püspökeit és az ország más előkelőbbjeit és folytonosan arról tanácskozott, miképen láthatná el kellően azt a nagyfontosságú ügyet. Intette és buzdította őket arra, hogy kiki tartsa készen zsoldos katonáit . . .

. . . István mester váci püspöknek, az aradi és az üdvözítő-ről nevezett csanádi prépostnak megparancsolta, hogy siessenek el a királynéhoz s menjenek vele gyorsan az osztrák határszélekre és várják be ott a dolog kimenetelét . . . Miután Batu, a nagy úr, elfoglalta a kaput, megindult a falvak fölégetésére és kardja nem kímélte sem a nemet, sem a kort. És amikor Feketevasárnap előtt való pénteken Pest közelébe, félnapi járóföldre érkezett, azonnal kiküldött övéi közül némelyeket, egészen a városig, hogy gyűjtogassanak, gyilkoljanak, ahogy velökszületett gonoszságukból kitelt.

. . . A királyok királya, Batu sereginek egyrésze Feketevasárnapon (március 17-én) Vác városára alá ment. Ez a város a Duna partján fekszik, félnapi járóföldnyi távolságban Pest városától, ahol a király seregével időzött. Miután a várost egészen elfoglalták és legyőzték, azokat, kik az anyaszentegyházba vagy az egyháznak várak módjára megerősített palotáiba menekültek, vitézül kiostromolták. Úgy a városbeliekből, mint a körülfekvő falvak lakosságából megszámlálhatatlan sokaság volt ott. Az egyház kincseit birtokukba ejtették, a kanonokokat és más személyeket, úrhölgyeket és leányokat, kiket nem akartak kardélre hányni, mindenestül tűzhallal végeztek ki. És így az Úr szenvedésének szentelt vasárnapon szenvedtek a váciak, hogy az Úr Jézus Krisztussal való részese-désüket kiérdemelhessék«.

Tehát István püspök Vác pusztulásának és a gyászos emlékü mohi csatának idején Ausztriában járt a királyné kíséretében. A király megbízásából. Onnan Frigyes német császárhoz, majd pedig IX. Gergely pápához utazott, segílyt kérendő az elpusztított és a tatárok által még mindig fenyegetett ország számára¹⁾.

¹⁾ Fejér. Cod. Dipl. IV/1. 220—226.

Az alatt, míg Rómában járt, az esztergomi káptalan a mohi csatában elesett Mátyás helyébe egyhangúlag érsekévé választotta őt. Egy 1242. évi május 16-ról kelt irat Dalmácia bánjának, vácz püspöknek és választott esztergomi érseknek nevezi Istvánt¹⁾. A pápai megerősítés azonban IX. Gergely, majd IV. Celesztin közbejött elhalálózása miatt teljes két évig késett. Végre IV. Ince pápa 1243. évi július 7-én kelt brévájével megerősítvén a választást, ajánlja a káptalannak, hogy »a minden tekintetben gondos, egyhangúlag és egyértelműleg posztulált érseket szívesen fogadja és a római egyház iránt való hűségi esküt tőle kivegye²⁾«. Azonban a káptalan még augusztus 20-án is vácz püspöknek és az esztergomi egyház prokurátorának nevezi őt, Knauz szerint azért, mert még nem tette le a hűségesküt és nem kapta meg az érseki palliumot³⁾.

Bancsa István Rómából haza felé tartva még egy ideig Dalmáciában, Klissa várában maradt a királyné és gyermekeinek oltalmára. Csak 1242. szeptemberében tért vissza Magyarországra és Bélának főmunkatársa lett a romok eltakarításában és az ország rekonstruálásában. Bizonyára az ő érdeme volt Vác helyreállítása is. Okmányok nem, de az eredmények bizonyítják, hogy Vác volt az első városok egyike, melyet tatárjárás után helyreállítottak. Németeket telepítettek oda, akik részére kiváltságos, egyenesen az esztergomi érsek joghatósága alá tartozó plébániát is alapítottak⁴⁾. Sőt igen valószínűnek tartjuk, hogy a város ekkor ugyanolyan kiváltságokat kapott, mint Pest városa⁵⁾. Horváth említi Bancsáról, hogy a szertefutott népet lakóhelyeire visszaterelgette és a néptelenül maradt helyekre telepéseket gyűjtött⁶⁾. Mint esztergomi érsek ő telepítette be a Fülel melletti Hatvant és a bars megyei Keresztúrt; tehát valószínűleg hasonlóképen cselekedett már előbb a vácz egyházmegyében is⁷⁾.

Bancsa volt az első magyarországi főpapa, akit IV. Ince pápa 1252. október havában prenesztei püspökké és a római anyaszentegyház bíborosává nevezett ki. »Számptalan érdemére való tekintetből — úgy mond — méltónak találtuk őt arra, hogy mint az

¹⁾ Fejér. Cod. Dipl. IV|III. 554. Wenzel. Árpádkori Oktár. VII. 131. Knauz. Monum. Ecclae Strigon. I. 343. — ²⁾ Theiner. Monum. Hung. I. 186. Knauz. Monum. Strigon. I. 353. — ³⁾ Monumenta Ecclae Strigon. I. 352. 354. — ⁴⁾ Péterffy. Concilia R. Hung. II. 269. — ⁵⁾ V. ö. Szilágyi. Millenniumi Tört. II. 507. — ⁶⁾ Magyarors. Tört. II. 48. Knauz. Monum. Eccl. Strigon. I. 61. Rupp. Magyarors. helyr. tört. I. 702. — ⁷⁾ Theiner. Monum. Hist. Hung. I. 214, 219.

egyetemes római egyház egének kiváló és ragyogó csillagát Rómába hívjuk, hogy ott tanácsaival a vállainkra nehezedő terhek viselésében segítségünkre legyen«. Ekkor lemondott az esztergomi érsekségről, csupán a csallóközi vagy pozsonyi tized haszonélvezetét tartván fenn magának s Rómába költözött. De ezzel korántsem szakadt el Magyarországtól. 1253-ban már mint Magyar és Tótország részére kinevezett pápai oldalkövet tért vissza. Ekkor szeretne volna magának az érseki széket is visszaszerezni, a mi súlyos komplikációkra vezetett s azért elkeseredetten tért vissza Rómába. De ez nem akadályozta őt abban, hogy ott hazánk ügyeit tovább is hűségesen szolgálja az 1266. év végén, mások szerint 1269-ben bekövetkezett haláláig¹⁾. Képét fentartotta a chartresi egyház üvegfestménye, amelyen a Boldogságos Szűz szobra előtt leborulva imádkozik²⁾.

Endlicher közlése szerint Rogerius így vezeti be »Siralmas Énekét«: »Epistola Magistri Rogerii in Miserabile Carnen super destructione Regni Hungariae per Tartaros factae ad Reverendum Dominum Joannem, Pestheniensis Ecclesiae Episcopum, feliciter incipit« Desericius és utána mások azt olvasták ki ebből, hogy »János Pest székhellyel váczai püspök volt³⁾«. S mivel az egykorú diplomákból tudta, hogy akkor Hajmo ült a váczai püspöki széken, emezt vezetéknevének tartva, Hajmo Jánosnak nevezi István püspökünk utódát. Ezt a »Püspökök katalógusában« még jobban össze-zavarva, így ír: a XII. váczai püspök János 1244-től, a XIII. Jeromos 1251-től és Heymo 1254. vagy 1255-től⁴⁾. Medgyessy is követi őt az 1835. évi Schematismusban⁵⁾. Karcsú pedig azt írja: »Vancsay István az építkezés idején Pesten lakván, innét »pesti püspöknek« neveztetett«: továbbá, hogy »Rogerius mester Haymónak, mint pesti püspöknek ajánlotta a Siralmas Énekét. Így említettnek a váczai főpásztorok több okmányban⁶⁾«.

Mivel a történetkutatások beigazolták, hogy Rogerius munkáját Toletáni János prenesztei püspöknek ajánlotta, akinek egykoron udvari káplánja volt; továbbá, hogy az egész tévedés csak abból keletkezett, hogy Endlicher téves olvasás következtében a

¹⁾ Bővebben: Knauz: Monum. Eccl. Strigon. I. 349—352, 395—397. Zádori. Magyar Sion. 1874. 582. (Várnai), 1890. 572. (Nogáll). Fraknoi. Magyorsz. és a Szentszék. I. 65—72. A magy. kir. kegyúri jog. 32. — ²⁾ Szilágyi. Millenn. Tört. II. 619.

³⁾ Hist. Epp. Vac. 51—53. — ⁴⁾ Cat. Epp. 5-6. — ⁵⁾ XLI. I. — ⁶⁾ Vác város Tört. I. 34. V. 126.

dedikációban Praenestiensis helyett Pestheniensis-t másolt; tehát ezek a pesti püspökségre és a belőle levont következtetésekre vonatkozó kombinációk elestek¹⁾. Ezért Schematismusainkból 1854. óta ki is maradt János püspök neve.

Második időszak 1243—1544.

Jeromos 1243—1259.

15. Desericius azt írja (Schmitthre való hivatkozással), hogy IV. Béla király a rhodusi lovagok javára 1243-ban kibocsátott adománylevelének záradékában előfordul: »Hajmo (episcopo) Vaciensi« s hozzá teszi: »erronee putem legitur in M. S. quod habenus: Gaymon²⁾«. Nem ismerjük ezen okmányt; de ha Schmitth olvasta, — amiben nincs jogunk kétkedni — akkor a váci káptalan mindjárt Istvánnak az esztergomi érsekségben való megerősítése után Hajmót választotta püspökül, akit a pápa még azon évben meg is erősített, mert az okírat »püspöknek«, nem pedig »választottnak« nevezi őt. Haymo, Hajmo Heymo neve előfordul számos oklevél záradékában az 1243. és 1254. évek között³⁾. Azonban ezekből működésére semmiféle következtetést sem tudunk levonni. Az apostoli szentszéknek iránta való bizalmáról tanuskodik, hogy IV. Ince pápa 1253. évi január 30-ról kelt levelével megbízza a veszprémi és a váci püspököt, hogy számoltassák le az esztergomi érsekség ügyvezetőjét a prenesztei bíborospüspök (Bancsa István) javára⁴⁾. Péterffy említi, hogy Heymo váci püspök résztvett az 1256-ban Esztergomban tartott nemzeti zsinaton⁵⁾. Okíratban nem találjuk többé nevét. Schematismusaink, Pray után indulva, 1263-ig terjesztik ki püspökségét; de amint látni fogjuk 1259-ben már II. Mátyás volt a váci püspök; tehát Heymo kormányzása legfeljebb ezen évig jelezhető⁶⁾.

Nem lehetetlen, hogy azonos ama Heymo-val, aki 1222-ben IV. Béla király korlátnoka és »magister« volt⁷⁾. Hajmus, Haymo Heymo a középkorban a Jeromos (Hieronymus) névnek általában szokásos rövidítése. Jóllehet működéséről nincsenek adataink, joggal

¹⁾ Katholikus Szemle. 1896. 331. (Békési). Századok. 1903. 412. (Turchányi). Szinnyei. Magyar Írók. XI. 1075. stb. — ²⁾ Hist. Epp. Vac. 52. — ³⁾ Fejér. Cod. Dipl. IV|I. 342, 388, 454. IV|II. 98, 138, 204, 218. Wenzel. Árpádkori Okmtár. VII. 270. Theiner. Monumenta Hist. Hung. I. 210. — ⁴⁾ Theiner. Monum. Hung. 214. l. — ⁵⁾ Concilia R. Hung. 86. — ⁶⁾ Pray. Hierarchia R. Hung. I. 343. — ⁷⁾ Wenzel. Árpád. Oktár. I. 241. XI. 166.

feltehetjük, hogy élénk résztvett a tatárok pusztításai által feldúlt országunk, különösen pedig püspöki megyéje egyházi intézményeinek helyreállításában.

II. Mátyás 1259—1262. ?

16. IV. Orbán pápa átiratta 1263. évi január 21-én Mária magyar királyné kérésére IV. Béla királynak 1259-ben kiállított adománylevelét, melyben a király nejének adományozta Visegrád várát és Pilis vármegyét. Ezen pontosan keltezett oklevél záradékában előfordul a püspökök sorozatában »Mathia Waciensi« (episcopo)¹⁾. Tehát ebből kétségtelen, hogy 1259-ben II. Mátyás volt a váci püspök. Lehetséges, hogy azonos a Hermán nemzetségből származó Mátyással, aki Karácsonyi szerint 1255—60-ban szepesi prépost volt²⁾. Nevét többé egy okmányban sem találjuk. IV. Orbán pápa 1261. október 3-án kelt brévéjében a váci püspököt bízta meg, hogy igyekezzék kiegyenlíteni a pannonhalmi apát-ság és a veszprémi püspök és káptalan között kitört viszályt; de minthogy a püspök nincsen megnevezve, nem tudjuk biztosan, Mátyás volt-e még, vagy már az ő utódja Fülöp³⁾.

I. Fülöp 1262—1278.

17. I. Fülöp váci püspök neve azon 1262. évi december 5-én, Pozsonyban kiállított okiratban fordul elő, mellyel IV. Béla király fiával, István ifjabb királlyal kötött békét megpecsételte⁴⁾. Mint-hogy itt világosan van megírva: »Philippo episcopo Vachiensi, aulae karissime consortis nostrae Cancellario«; tehát kétségtelen, hogy Fülöp ekkor már megerősített püspök és egyszersmind IV. Béla nejének, Máriának korlátnoka volt.

Amint számtalan okmány bizonyítja, Fülöp királynéi kancellár volt nemcsak Mária, hanem utána Kún Erzsébet és Izabella királynék idejében is egészen 1278-ig, ha nem is állandóan, mert időközönként mások is betöltötték e tiszte⁵⁾. Az 1272. évi november 18-án kiállított okirat szerint Fülöp egyszersmind »comes Neugradiensis«. Több okmány nevezi őt Nógrádmegye főispánjának, közel

¹⁾ Theiner. Monum. Hung. I. 254. — ²⁾ Wenzel. Árpádkori Oktár. III. 8. —

³⁾ Magyar nemzetségek. II. 169. — ⁴⁾ Fejér. Cod. Dipl. IV/III. 60. Katona. Hist. Crit. VI. 360. Knauz. Monumenta Eccl. Strigon. I. 476. — ⁵⁾ Fejér. Codex Dipl. VI/II. 392. Wenzel. Árpádkori Oktár. III. 273., IX. 2., IV. 21. Knauz. Monumenta Strigon. I. 605. Hazai Okmtár. I. 50.

két éven keresztül, utoljára az 1274. évi január 23-án kiállított okirat¹⁾. Minthogy az ezután keltezett okmányok nem említik ispánságát, tehát valószínűleg nem is viselte tovább e tisztségét.

IV. Kelemen pápa megbízta 1266. december 11-én Fülöp esztergomi érseket és Fülöp váci püspököt, hogy István választott kalocsa-bácsi érseket javadalmába beiktassák²⁾. X. Gergely pedig 1272. május 2-án ugyancsak őket, hogy örködjenek az V. István magyar és Ottokár cseh király közt előző évben kötött béke megtartása felett³⁾.

Mindezekből kitűnik, hogy Fülöp püspök élénken résztvett az ország kormányzati ügyeiben. Sajnos, hogy egyházkormányzati működésére nézve nincsenek hiteles adataink. Csupán azt tudjuk, hogy 1270. évi január hó 21-én résztvett Árpádházi B. Margit temetésén, és hogy őt bízta meg X. Gergely pápa, az esztergomi érsek és a zirczi apát társaságában, Margit szentté-avatási perének vezetésével.⁴⁾ Ez a vizsgáló bizottság 1271. július 13. és 21-ke közt kezdte meg működését s másfél évi munkálkodás után felterjesztette Rómába a kihallgatásokról készített terjedelmes jegyzőkönyvet⁵⁾.

Fülöp váci püspöknek neve az 1278. évi februáriusban kiállított okiratban fordul elő utoljára⁶⁾. S mivel pünkösdkor már Tamás volt a váci püspök, tehát Fülöp 1278. tavaszán halt meg.

I. Tamás 1278–1289.

18. Tamás váci püspök korának legkiválóbb férfiai közé tartozott. Valóságos élet és jellemrajzát adja IV. László király 1283. évi december 22-én kelt okirata, amellyel nejének, Erzsébetnek Fülöp püspök és testvérei javára tett dominációját megerősíti.⁷⁾ Eszerint Tamás előkelő családból származott, ifjú korát IV. Béla király udvarában töltötte. »A primaevis adolescentiae temporibus semper claris adoleverit auspiciis, in aula regia famulando, pauca de pluribus praesentibus apicibus perstringimus, praesentia et praeterita recensentes.« Azután a király jegyzője, követe és különös érdemeinél fogva titkára lett. Mindezen hivatalokban »gondos, körültekintő, a tanácsban bölcs, a parancsok végrehajtásában éber, úgy a

¹⁾ Wenzel. Árpádkori Oktár. IV. 21. IX. 2. XII. 100. Knauz. Magyar Sion. I. 864, 774. — ²⁾ Theiner. Monum. Hung. I. 292. — ³⁾ Theiner. U. ott. 304. Wenzel. Árpádkori Oktár. III. 279. — ⁴⁾ Monumenta Vaticana Epp. Veszprim. I. 290. — ⁵⁾ U. ott. 165–383. — ⁶⁾ Fejér. Codex Dipl. X/IV. 862. — ⁷⁾ Közölve: Fejér. Codex. VIII. 180–184.

király magánügyeiben, mint a közügyekben hűséges és iparkodó volt. Ezekre kiváló észbeli tehetsége és hivatottsága képesítette őt. Midőn Orosz- és Csehországban követségben járt, a királyi fenséget mások feletti ékesszólásával eredményesen képviselte.«

Természetesnek tartjuk, hogy a király iparkodott hív szolgáját tőle telhetőleg megjutalmazni. IV. Béla hántai préposttá és győri kanonokká tette; 1267-ben neki és fivéreinek Jánosnak, Kristófnak, Pálnak és Istvánnak adományozta a Zalamegyében fekvő Bugnaföldet és a Varasdmegyében fekvő Komort.¹⁾ Ennek révén egyik testvére a komori Bedekovich-család ősevé lett.²⁾ Tamás pedig egyedül kapta a mosonymegyei Nyulast (terram Nulos Castri Musuniensis), melyet 1270-ben V. István király jóváhagyásával az ő hántai prépostságának adományozott.³⁾ Ugyanekkor éreztetette nagylelkűségét szolgájával, Vilmosfia Trisztánnal, akinek bognai földjét ajándékozta.⁴⁾ A győri káptalan hozzájárulásával Nyulast eladta ugyan Bonifác pannonhalmi apátnak 20 márkáért, de valószínű, hogy a hántai prépostságot másképen kárpótolta, mert máskülönb kanonoktársai alig hagyták volna jóvá az ügyletet.⁵⁾ IV. László 1277-ben Tamás »hántai prépostnak, királyi jegyzőnek és követnek, a királyi kápolna grófjának« adományozta a hántai egyház szomszédságában fekvő Echeý (Ecsi Veszprémmegyében) birtokot.⁶⁾ A hántai prépostságon felül megkapta még 1277-ben a tekintélyesebb és gazdagabb fehérvári prépostságot s azért ezen évben már így állítja ki okiratait: »datum per manus venerabilis viri magistri Thomae Praepositi electi Albensis. aulae nostrae Vice Cancellarii.«⁷⁾ Az 1278-ík év gyors emelkedésének az esztendeje. Az év elején még csak alkancellár, kinevezett fehérvári, valóságos hántai prépost; július 18-án alkancellár, választott fehérvári és budai prépost és pünkösöd másodhetében (in quindenis Pentecostes) már váczai püspök.⁸⁾ Mint váczai püspök, 1280-tól 1284-ig egyszersmind Erzsébet királynő korlátnok, 1285-től 1888-ig királyi korlátnok és 1284-ben (valószínűleg rövid ideig) pilisi főispán is.⁹⁾ A király és királynő egyformán igyekezett szolgálatait megjutalmazni. IV. László 1283-ban Tamásnak és

¹⁾ Wenzel. Árpádkori Oktár. VIII. 164. 171. — ²⁾ Nagy Iván. Magyarország családai. I. 268. — ³⁾ Wenzel. Árpádkori Oktár. III. 235. — ⁴⁾ Wenzel. U. o. VIII. 303. — ⁵⁾ U. o. 361. — ⁶⁾ Fejér. Vll. 379. — ⁷⁾ Wenzel. IV. 78. 83. 84. IX. 167. 169. 172. 173. XII. 204. — ⁸⁾ Fejér. Cod. Dipl. Vll. 429, 447. Wenzel. Árpádkori Oktár. IX. 200, 208. — ⁹⁾ Wenzel. XII. 300. IX. 350. IV. 278, 283, 312. IX. 493. Knausz. Monum. Eccl. Strigon. II. 150, 188, 199, 201, 206, 208, 231, 234, 237.

fivéreinek adományozta Zacheus Adorján szlavóniai birtokait, Erzsébet királyné pedig a tolnamegyei Veicheh (Weithe = Vejke) falut, 1288-ban pedig Bana-földet, melyet azonban Tamás »remordente conscientia« nem fogadott el, mivel megtudta, hogy ez a budai káptalan birtoka.¹⁾

Amikor Tamás a püspöki székét elfoglalta, Magyarországra igen szomorú időszak nehezedett. IV. László királynak könnyelműsége, a kunokkal folytatott dőzsölései és erkölcstelenkedései nemcsak a királyi tekintélyt ásták alá, hanem megrontották a közerkölcsöket és általános felfordulást idéztek elő. Az ország bajai miatt Rómába sok panasz ment. Ekkor III. Miklós ült a pápai trónon, aki írja, hogy »gyakran eléje kerültek a nemes Magyarország bajai... A lázongó mozgalmak aláásták a királyi szék tekintélyét... prédára, pusztulásra jutott a hívek vagyona; az egyház szabadságát is lábbal tiporják.« A pápa annyira lelkére vette ezen panaszokat, hogy mint írja »elmenne személyesen Magyarországba, de ezt másféle dolgai nem engedik« s azért terjedelmes utasítással Fülöp fermói püspököt küldi különkövetül »Magyarország, Dalmácia, Horvátország, Ráma, Szervia, Ladomeria, Galicia, Kún- és Lengyelország szomszédos tartományai, hogy az Úr nevében rontson és építsen, a király, az egyházi és világi hazafiak körében szóvategye és megvitassa mindazt, amit az Isten tisztelete, az apostoli szentszék méltósága, az egyházi törvények megtartása, az egyház szabadságának helyreállítása, az ország ereje, a tisztesség, a béke, a szegények fölsegélése és a lelkek megnyugtatása megkíván.«²⁾ A pápai legátus az 1278. év végén érkezett hazánkba és Kún-László ellenzése dacára is megkezdte Augias istállójának tisztogatását.

A sokféle viasz dolog közt, melyet Fülöp Magyarországon talált, legviaszásabbak voltak a kúnok visszaélései. Ezek a nomádeletet élő pogányok teljesen hatalmukba kerítették az érzékies ifjú királyt és valósággal zsarnokoskodtak a magyar nemzeten. A pápai legátus elsősorban azt követelte a királytól, hogy szakítson a kúnok barátságával és legyen reájok nézve az, ami Szent István volt a magyarokra nézve, vagyis: kereszteltesse meg őket, szoktassa állandó lakáshoz és vegye el tőlük a magyaroktól elrabolt birtokokat. IV. László 1279. június 23-án Budán megfogadta, hogy ezeket teljesíteni

¹⁾ Wenzel. Árpádkori Oktár. IX. 350. Fejér. Codex Dipl. V/III. 210. Knauz. Magyar Sion. 1864. 854. — ²⁾ Theiner. Monum. Hung. I. 327—335. Egész terjedelmében közölve: Wenzel. Árpádkori Oktár. IV. 111—162.

fogja s evégből Szent János huszadnapjára (július 13.) országgyűlést hívott össze Tétény tájékára, amelyre eljöttek a főpapok, főurak, nemesek, kúnok és az ország egyéb lakói. A 10—12 napig tartó gyűlésen első sorban a kúnok megtelepítéséről, megkereszteltetéséről és életmódjáról intézkedtek. Elrendelték, hogy a legátus hitelre-méltó férfiakat — inquisitorokat — küldjön közéjük, kik a rendelkezések végrehajtása felett őrködjének. Minthogy a kúnok szállásai főleg a Duna, Tisza, Maros és Körös folyók közén voltak, a király a legátus beleegyezésével a kalocsai érseket, a váczai, csanádi, váradi és egri püspököket bízta meg az ellenőrzéssel¹⁾. Hagyomány szerint az első állandó kúntelepek egyikét a legátusról Fülöpszállásnak nevezték el, amelyen ő maga keresztelte meg a kúnokat. Azonban térítés munkája a kúnok ellenállása és a király ingatagsága miatt sok akadályba ütközött.

Fermói Fülöp 1279. szeptemberében Budán zsinatot tartott az ország érsekeivel, püspökeivel, apátjaival, kanonokaival, szerzeteseivel, amelyen résztvett Tamás váczai püspök és káptalana. Ennek végzése nemcsak egyházkormányzati szempontból fontosak, hanem erős fényt is derítenek a XIII. századbeli közállapotokra is²⁾. Tamás püspök bizonyára iparkodott ezeket egyházmegyéjében az életbe átvenni. Erzsébet királyné vejkei adománylevelében így magasztalta őt: »Lelkipásztori hivatalában istenes törekvéssel jár el, Mózes példája szerint, aki majd felment a hegyre, hogy Istennek dicsőségét szabadabban szemlélje, majd alászállott a táborba, hogy a nép szükségleteit kielégítse; úgy ő is majd szemlélődő életet élt, majd pedig cselekvőleg vett részt az Isten szolgálatában, királyi kiküldetéseiben és ténykedésekben«³⁾.

Az ország állapota a pápai legátus távozása után még rosszabbodott. A tétényi gyűlés határozatait nem hajtották végre, a kúnok lázadást támasztottak; a hódtaui csata nyomort hozott az Alföldre. A király teljesen meghasonlott anyjával és nejével, kiket börtönre vettetett. László a hódtaui csata után a kúnoktól teljes meghódolást követelt s ezért az engedetlenek a tatárokhoz menekültek, akikkel egyesülve 1285. újév táján betörték az országba és egészen Pestig pusztítottak.

¹⁾ Theiner. Monumenta Hung. I. 339, 341. Fejér. Codex Dipl. V/II. 507, 512.

²⁾ Péterffy. Concilia R. Hung. I. 90—126. Történeti Tár. 1881. 543—72. Pauler. Magyar nemzet tört. 461—471. Balics. Kath. egyház tört. 449—463. — ³⁾ Fejér. Cod. Dipl. V/III. 212.

Az egyházak pusztultak. A püspökök, papok, monostorok számtalan zaklattatásnak voltak kitéve¹⁾. Lodomér esztergomi érsek ismét Rómába fordult panaszaiival. IV. Honorius pápa egyházi átokkal fenyegette meg a királyt és felszólította, hogy hirdessen kereszteshadjáratot a tatárok, kúnok és egyéb pogányok ellen²⁾. A közbiztonság annyira hanyatlott, hogy Tamás váczai püspök 1285. augusztus havában kénytelen volt nyolc évre bérbevenni az esztergomi érseknek a Margitsziget felsővégén fekvő megerősített kúriáját, hogy ott »magát és javait a tatárok, kúnok és egymással hadakozó magyar urak ellen megvédhesse³⁾«. Pápai megbízatásban is volt része, midőn IV. Márton őt bízta meg, hogy Gellért fehérvári kanonokot a budai prépostságba beiktassa⁴⁾.

Ilyen viszonyok között sokat szenvedhetett egyházmegyénk, hiszen alföldi részein számos kúnteleg volt. Úgy látszik, hogy a magyar főurak egyrésze mégis Tamás püspök ellen fordult; mert a király hű emberének és a megtért kúnok ótalmazójának tartották, élete ellen törtek. »Tamás váczai püspököt, — úgy mond Péterffy — királyi kancellárt, a nagy erényű férfiút, egy mágnás 1289-ben orvul leszúrta⁵⁾«. Tehát a legkiválóbb főpapok egyike orgyilkosság áldozatául esett.

Aba I. László 1233—1293.

19. IV. László király az 1289-ik év második felében, — szeptember, december hónapokban — Kemény királyi pincemesternek és baranyai főispánnak adományozta Sár Somlyó várát. Az adomány levélben előfordul László váczai püspök neve is⁶⁾. Tehát ekkor már megerősített püspök volt. Eszerint a káptalan rövidesen Tamás meggyilkoltatása után ejtette meg a püspökválasztást és saját kebeléből választotta főpásztort; mert amint több okirat bizonyítja, László a királyné kancellárja és 1278. óta a váczai káptalan prépostja volt⁷⁾.

I. László váczai püspök neve előfordul számos okmányban az 1289. és 1293. évek közt⁸⁾. Azonban 1290. júliusában Tódor fehérvári prépost, az új királyi kancellár által kiállított oklevélben elő-

¹⁾ Fejér. VII. 127. VIII. 306. Theiner. Monum. Hung. I. 374. ²⁾ Theiner. U. ott. I. 353—355. — ³⁾ Knauz. Monumenta Eccl. Strigon. II. 199. ⁴⁾ Concilia R. Hung. I. 106. — ⁵⁾ Theiner. Monum. Hist. Hung. I. 532. — ⁶⁾ Fejér. Cod. Dipl. VIII. 449. Knauz. Monum. Ecclae. Strigon. II. 250. — ⁷⁾ Fejér. Cod. Dipl. VIII. 223. Wenzel. Árpádkori új Oktár. IV. 220. XII. 271. Knauz. Monum. Eccl. Strigon. II. 91. 117. — ⁸⁾ Fejér. Cod. Dipl. VIII. 449. VII. 89. 214. 269. Wenzel. Árpádkori Oktár. VI. 25. XII. 510. Knauz. Monum. Eccl. Strigon. II. 250. 281. 327.

fordul a püspökök sorában »Haab Vacienſis.«¹⁾ Itt tehát az a kérdés merül föl, vajjon a váci püspöki széken úgy követték-e egymást a püspökök, mint Desericius állítja: László 1280-tól, Tamás 1288-tól, Haab 1297-től; vagy mint újabb Schematismusaink: I. Háb 1277—1278, Tamás 1278—1283, I. László 1288—1292, II. Haab, 1296—1311.²⁾ Nem! mert ennek a sorrendnek és kronológiának ellenmondanak az okmányok. A további kérdés az, vajjon a most hivatott okmányok szerint így kell-e a sorrendet felállítanunk: László 1289—1290, Háb 1290-ben, ismét László 1291—1293. és ismét Háb 1293-tól? Ezt sem fogadhatjuk el; hanem azt állítjuk, hogy vagy hibásan van keltezve az 1290. év július 20-ra írt okirat, vagy pedig elfogadjuk Medgyessynek az 1835. évi Schematismusunkban kifejezett nézetét: Haab I., qui cum Ladislao I. idem est.³⁾ Bednár József ezt következő magyarázattal kíséri: »Tekintetbe véve azon körülményt, hogy a Haab váci püspök nevével díszített III. András-féle okmány a királyi koronázást követő napon (quarto Calendas Augusti) állíttatott ki, akkép vélekedem, hogy az új alkorlátnok, Tódor fehervári prépost, illőbbnek találta püspökünk keresztnéve helyett családnevét, mely kitűnő volt, iktatni az okmányba, aki tehát a hírneves Haab, vagy Aba családnak volt sarja.«⁴⁾ Ezt a nézetet elfogadtam már a Névtár 27. lapján. Azonban Karácsonyi János kétséget támasztott bennem az iránt, hogy a Haab név azonos volna Abá-val, vagy Abba-val. Ha nem azonos, akkor sem László püspök, sem pedig utódja nem származott Aba nemzetségből, hanem egy másik, Haab nevű nemzetségből. Igaz ugyan, hogy a középkorban volt Háb nevű falu (most is van Baranyavármegyében Háb puszta), tehát lehetett Haab nemzetség is.⁵⁾ Csakhogy egy 1309. évi okmányban az akkori váci püspök neve Abba-nak van írva, mivel pedig az Aba nemzetségnek ilyenén kiírása éppen nem ritka;⁶⁾ tehát joggal feltehetjük, hogy Haab, Abba, Aba ugyanazon név változata, vagy pedig azt kell elfogadnunk, hogy Fejérnek 1190-re tett okirata csak az 1294. évből származik és így nem Lászlót, hanem Háb püspököt említi.⁷⁾

¹⁾ Fejér. Cod. Dipl. VI|I. 46. Wenzel. Árpádkori Oktár. X. 4. — ²⁾ Catalogus Epporum. 6—7. — ³⁾ Schemat. Cleri Vac. 1835. XLII. — ⁴⁾ Schemat. Cleri Vac. 1835. XLII. Adatok a váci püspökök történetéhez. 147. — ⁵⁾ Fejér. Cod. Dipl. VI|II. 19. IX|III. 520. Magyarország Helységnévtára. 367. — ⁶⁾ Fejér. Cod. Dipl. IV|I. 205. VIII|I. 335. IX|III. 265. Lehoczky András. Stematographia nobilium R. Hung. I. 76. — ⁷⁾ Hazai Oktár. VI. 352. Knausz. Monumenta Eccl. Strigon. II. 129. Karácsonyi. Hamis, hibás keletű oklevelek jegyzéke. 32.

László püspök egyházkormányzatáról nem tudunk mást, mint hogy résztvett az 1292. évi május 6-án Esztergomban tartott tartományi zsinaton, melynek tárgyai voltak az egyházi javaknak megvédelmezése és egy újabb keresztes hadjárat indítása a Szentföldre.¹⁾ Nevét az 1293. évi okmányokban találjuk utoljára, tehát bizonyára ezen évben fejezte be pályafutását.

Aba Lukács 1294—1311. ?

20. III. Endre királynak 1294. évi július 29-én kelt dekrétumában, mellyel az esztergomi káptalan és a városi polgárság közt keletkezett viszályt rendezi, a püspöki karban előfordul az utolsó helyen „*Haab Wacienti*, divina disponente clementia, ecclesiae Episcopus.«²⁾ Mivel az okirat nem mondja »electus«-nak, tehát azt következtethetjük, hogy ekkor a római szentszék már megerősítette; mivel pedig a püspökök sorában utolsó helyen állt, tehát az ország legújabb püspöke volt. Ezen időtől fogva gyakrabban találkozunk nevével az okiratokban 1310-ig és pedig *H. Hab*, *Haab*, *Abba* helyesírással.³⁾ Előáll tehát az a kérdés: mi is volt tulajdonképpen püspökünknek a neve?

Háb, mint keresztnév ismeretlen. Még csak azt sem tudjuk, hogy mely névhez hasonlítsuk? Tehát vezeté-, illetve nemzetségnévnek kell tartanunk. Jóllehet a XIII. századbeli okmányokban gyakori a pusztá nemzetségnévnek használata: az egyházi méltóságot viselőknél túlnyomólag mégis csak a keresztnévet használták. A rendelkezésünkre álló okiratokban azonban Hábnak csak ezt a nevét használták, amelyet én nemzetségnévnek tartok s azért keresztnévét előéletének kutatásával kapcsolatosan keresem.

Knauz Nándor terjedelmesen tárgyalja ezt a kérdést.⁴⁾ »Haab mester körül, úgymond, nagy kavarodás van. Wagner ezt jegyzi meg róla: »Az Aba király nemzetségéből származó Haab (esztergomi prépost) Omode nádor fivére, a váczy püspökségre mozdítatott elő.«⁵⁾ Ugyanezt állítja Bárdosy, Pray és Koller, aki Haab váczy püspökről azt is megjegyzi, hogy »Abbának, Omode nádor

¹⁾ Péterffy. Concilia R. Hung. I. 127. Fejér. Cod. Dipl. VI/1. 223. Knauz. Monum. Eccl. Strigon. II. 109. M. Tört. Tár. XII, 10. Balics. Egyháztört. II. 441. —

²⁾ Fejér. Cod. Dipl. VI/1. 306. Kötöna. Hist. Crit. VI. 1144. Knauz. Monum. II. 358.

— ³⁾ Fejér. Cod. Dipl. VI/1. 131. 264. VIII/1. 260. 335. Wenzel. Árpádkori Okmtár. X. 246. 285. 329. Anjoukori Okmánytár. I. 14. Knauz. Monumenta. II. 358. 400. 437. 451. 601. 621. — ⁴⁾ Monumenta Eccl. Strigon. II. 128—129. — ⁵⁾ Analecta Scepusii. I. 111.

fivérének is íratik...¹⁾ Továbbá az 1291—1293. években előfordul Haab pozsonyi prépost, kiről szintén azt állítja a »Catalogus Praepositorum Posoniensium« hogy a váci püspökségre emeltetett. Végre 1280. és 1284-ben említetik Haab egri prépost, tehát ugyanazon évben, amelyben az 1280. évi okirat esztergomi prépostnak mondja.²⁾ Még növeli e zavart a »Memoria Basilicae Strigoniensis,« mely így kapcsolja össze Haabot Lukács esztergomi préposttal: »Haab Lukács, Aba király nemzetségéből, esztergomi nagyprépost (1280—1282.), azután szepesi prépost, ahol hat kanonokságra alapítványt tett, végül váci püspök.«³⁾ Miképen bagozzuk ki ezt a csomót? kérdi Knauz — és feleli: »Nullo quidem negotio.« Az bizonyos, hogy itt mindenütt ugyanazon Hábról van szó, akiről mindenek összevetésével azt állítjuk, hogy nem volt Omodé nádor fivére, mert Omode atyja, az Aba nemzetségből származó Dávid comes így sorolja elő fiait 1280-ban: Péter országbíró, Finta nádor és Amadé szebeni főispán.⁴⁾ Tehát Háb nem az Aba, hanem a Csák nemzetségből származott, mert Máté tárnokmester, pozsonyi és baranyai főispán, ki a Csák nemzetségből származott és későbbben a nagynevű nádor lett, Háb mestert legkedvesebb atyafiának nevezi 1276-ban.⁵⁾ Ekkor említetik első ízben Háb s mivel ő Timót zágrábi püspök és káptalana nevében követségben járt Máté tárnokmesternél, tehát közelfekvő azon föltevés, hogy zágrábi kanonok volt. 1280-ban és 1284-ben egri prépost volt, miről a káptalan okiratai is tanuskodnak. Tehát ebből nyilvánvaló, hogy Lodomer érseknek 1280. évi okirata csak a másoló aluszékonyaságából (oscitantia descriptoris) mondja őt esztergomi prépostnak; de egyúttal kitűnik az is, hogy 1279-ben még nem lehetett váci püspök. Úgy látszik, hogy az egri prépostságot 1291-ig birta és akkor lett ottani utódja István.⁶⁾ Tehát még 1290-ben sem kaphatta meg a váci püspökséget és így azon okirat, mely őt ezen évről váci püspöknek mondja, hibás keletű és az 1294. évről keltezendő, amint az 1536. évi átiratban van.⁷⁾ Még ugyancsak az 1291. év vége felé megkapta a pozsonyi prépostságot, melyet a következő és talán még az 1293. évben is birt, mert utódja Szerafin mester csak 1294-ben

¹⁾ Supplem. ad Analecta Scepusii. 154. Hierarchia R. Hung. I. 344. Hist. Epp. Quinqueccles. II. 245. — ²⁾ Praepositura Posva. 25. Fejér. Codex Dipl. V/III. 61—63. Hazai Okmánytár. VI. 309. — ³⁾ Memoria Basil. Strig. 121. — ⁴⁾ Fejér. Codex Dipl. V/III. 61. — ⁵⁾ Wenzel. Árpád-kori Okmánytár. XII. 182. — ⁶⁾ Schemat. Agrien. 1865. 48. — ⁷⁾ Cod. Dipl. Patr. VI. 356.

fordul elő. 1294-ben már váczai püspök volt és 1313. előtt fejezte be életét... Tehát a váczai püspökök névsorát ezen bevezetés szerint kell az egyházmegye Névtáráiban kiigazítani.« Így írt Knauz.

Knauz érvelését csak részben fogadhatjuk el. Háb névével tényleg 1276-ban találkozunk első ízben, amikor őt Csák Máté »kedves atyafiának« nevezi; de atyafi (consanguineus) nem csak édes testvér; Háb lehetett Máté unokatestvére is. Azon 1280. évi oklevél, melyben az Aba-nembeli Dávid fiai elősoroltatnak, korántsem mondja, hogy neki az ott megnevezett háromnál több fia nem volt; sőt éppen azon akadunk meg, hogy miért kötötte Dávid e birtok cserét Haab prépost és a szepesi káptalan kanonokjai előtt, hogyha Haab nem volt valamiképen érdekelve ezen ügyletben, a mikor közelebb is talált volna hiteles helyre? Az a férfiú, akit az 1309. évi oklevél Abba-nak ír, ennek a Dávidnak nemcsak fia, hanem fivére is lehetett. Karácsonyi az Aba nemzetség 28 ágának családfájával nem megy vissza a XIII. század közepén túl; márpedig az a férfiú, aki 1294-ben váczai püspökké lett, korábban is születhetett¹⁾. Mindez eléggé megokolttá teszi azon véleményemet, hogy Háb váczai püspök igenis lehetett az Aba nemzetség sarjadéka. Sőt, ha tekintetbe vesszük, hogy Háb mint pozsonyi prépost az ottani javadalmának adományozta Zelench (Szilincs), Flecendorf (?) Samud, Welk és Kurth nevű földjeit és azt, hogy az Aba-nemzetség galgóczi ágának birtokai Nagyszombat vidékén feküdtek, a hová e nevek utalnak: megokoltnak tartom azt, hogy püspökünk valóban az Aba nemzetség galgóczi ágából származott²⁾. Nagyon csodálom, Knauz azon állítását, hogy Lodomér érseknek általa kivonatolt 1280-ki oklevelében a másoló merő »akuszekonyáságból« írta volna Hábot esztergomi prépostnak, holott Háb akkor egri és szepesi prépost volt, esztergomi prépost pedig Lukács³⁾. Sőt éppen az adja kezembe a megoldás kulcsát. A javadalmaknak egy kézen való összehalmozása javában dívott azon időben. Háb 1280-ban, egri, esztergomi és szepesi prépost is volt és azonos Lukács királynéi kancellárral. Ezek szerint ezen férfiúnak családi neve Aba (Háb) keresztnéve pedig Lukács volt. Az esztergomi prépostságról, lemondott 1282-ben, azonban az egrit mégis megtartotta legalább 1284-ig, de való-

¹⁾ Magyar nemzetségek. I. 3—18. — ²⁾ Knauz. Monum. Eccl. Strigon. I. 205, 206. Karácsonyi. Magyar nemzetségek. I. 54—56. — ³⁾ Monumenta Eccl. Strigon. I. 128. 121. 126. 140. Fejér. Codex Dipl. V. III. 61—63.

színűbben 1291-ig, amint Knauz is elismeri.¹⁾ Tehát Wágnernek, Bárdosynak és Kempnek a »Memoria Basilicae« írójának igaza van. Háb Lukács 1291-ben felcserélte előbbi prépostságait a pozsonyival és az 1293. év végén, vagy az 1294-ik elején váci püspökké választották. Csak mellékesen jegyzem meg, hogy az egri Schematismus írója is családnévnek tartotta a Háb nevet, de keresztnévét Lászlónak vélte; hasonlóképen Rimely is, csakhogy ő Hábót Domonkos préposttal azonosította²⁾. Végül megemlítem, hogy Lendvay Márton az Országos Levéltárban (Fasc. 399. Nro. 19.) lévő okiratra való hivatkozással így nevezi püspökünket: Hab I. de Dombó³⁾. Dombói nemzetség ismeretlen a magyar nemzedék-táblázatban; de amennyiben a galgóczi Csákiaknak a pozsonymegyei Dombó községben is volt birtokuk, lehetséges, hogy Hábót ezen nemzetségből és pedig Dombóról származtatja.

Háb püspököt még a következő oklevelek említik: a váci káptalan által 1296-ban kiállított bizonyáglevélben olvasunk: »Venerabili Praelato domino H. Dei gracia Episcopo Waciensi existente⁴⁾«. Az 1297. évi március 26-án résztvett a pozsonyi szentferencrendiek templomának fölszenteltetésén⁵⁾. Az 1298. évi február 12-én jelen volt Bécsben III. Endre király leányának, Erzsébetnek Vencel cseh trónörökösével tartott eljegyzésén⁶⁾. Ugyanazon évi augusztus 5-én pedig a szentferenczrendiek pesti kolostorában tartott nemzetgyűlésen is volt, melyen Endre királyt, mint az Árpád-királyi ház ivadékát, az ország természetes urául elismerték⁷⁾. A következő évben a budai káptalan által kiállított okmányon »H. Dei gracia Episcopus Wachyensis⁸⁾«. Ugyancsak 1300. június elején résztvett azon a pesti országgyűlésen, melyen a III. Endre ellen lázongó Csák Máté ellen való küzdelmet újonnan elhatározták⁹⁾. Az esztergomi érseki szék üresedésének idejében, 1301-ben Háb más püspökökkel együtt búcsúengedélyt ad a nagyszombati klarisszáknak¹⁰⁾.

Tehát ezekből kitűnik, hogy Háb mindvégig III. Endre királynak hűséges embere és tanácsosa volt és az maradt leendő vejének, Venczelnek is. Midőn Bicskei Gergely választott, de meg nem

¹⁾ Magyar Sion. 1881. 116. (Zumbur álnéven). — ²⁾ Schemat. Agrien. 1865. 48. Capitulum Eccl. Poson. 276. (M. Sion. 1881. 113–115). — ³⁾ Liber Dignitariorum R. Hung. — ⁴⁾ Wenzel. Árpádkori Okmtár. X. 246. — ⁵⁾ Fejér. Cod. Dipl. VI/II. 85. Knauz. Monum. Eccl. Strigon. II. 400. — ⁶⁾ Knauz. U. ott. II. 452. — ⁷⁾ Knauz. U. ott. II. 437. — ⁸⁾ M. Tört. Emlékek. I. 175. — ⁹⁾ Wenzel. Árpádkori Okmtár. X. 329. — ¹⁰⁾ Anjoukori Okmtár. I. 14. Knauz. Monum. Eccl. Strigon. II. 494.

erősített esztergomi érsek az ideiglenes koronával III. Endre régi ellenfelét, szicíliai Károly Róbertet megkoronázta, akkor az ország többi főpapjai — közöttük Háb váci püspök is — a cseh király, Vencel fiának pártjára állottak, őt 1301. július 30-án Nagyszombatban ünnepélyesen fogadták s azután augusztus 27-én Gimesi János kalocsai érsek, tíz püspök (köztük a váci) jelenlétében a szent-koronával ünnepélyesen megkoronázta. Minthogy VIII. Bonifác pápa Károly Róbertet pártolta, úgy látszik, hogy Háb a pártpolitikától félrevonult. Nevét nem találjuk többé sem a Károly, sem a Vencelpárti főpapok között. Még az 1307. évi udvardi zsinaton és az 1308. évi királyválasztó pesti országgyűlésen sem vett részt¹⁾. Hanem, amikor cseh Vencel visszavonulásával és bajor Otto kiűzésével a királyválasztás hullámai teljesen elsímultak: Háb behódolt Károly Róbertnek és Budán résztvevő megkoronáztatásán, 1309. június 15-én²⁾. A Gentilis bíboros, pápai követ által erről kiállított ünnepélyes okmány Abba-nak írja a váci püspököket, de mindjárt az utána következő megint csak Haab-nak³⁾. Tehát Abba és Haab ugyanaz. Csák Máté ezért azzal állott boszút Károlypártivá lett atyafián, hogy a király koronázásáról visszatértében a Vác és Tisza közt elterülő térséget elpusztította. »A mi minden vadságot meghalad, az aggodat és gyermekeket, asszonyokat és csecsemőket, kik a templomba futottak, hol még a gonosztevők is biztos menedéket találnak, tűzzel emésztette el. Az esztergomi, váci, egi és veszprémi egyházmegyében számos templomot és monostort elpusztított, jószágait felpredálta, jobbágyaikra terhes adókat és bírságokat vetett«⁴⁾. Csák mégis bajosan cselekedte volna ezt Háb ellen, ha édesfivére lett volna.

Háb püspök nevét ezentúl csak egy, a váci káptalan által 1310. május 8-án kiállított bizonyoságlevélben találjuk⁵⁾. Azonban valószínűleg még egy-két esztendővel tovább élt. Elhalálózásáról csak V. Kelemen pápának Tamás esztergomi érsekhez, 1313. évi augusztus 1-én kelt leveléből értesülünk. Eszerint »a jó emlékezetű Haab váci püspök halála után« a váci egyház néhány kanonokja, az arra jogosítottak mellőzésével és a szabályok megvetésével püspök-választógyűlést tartott, melyen az exkommunikációval sújtott és püs-

¹⁾ Szilágyi. Magyar nemzet tört. III. 30–38. (Pór Antal). — ²⁾ Fejér. Codex Dipl. VIII]l. 335. Knauz. Monum. Eccl. Strigon. II. 601. — ³⁾ Theiner. Monumenta Hist. Hung. I. 821. — ⁴⁾ Szilágyi. Magyar nemzet tört. III. 47. (Pór). — ⁵⁾ Knauz. Monumenta Eccl. Strigon. II. 621.

pökségre különben is alkalmatlan Miklós dömösi prépostot választották meg. János és Bogomér váci kanonokok óvást emeltek az így megválasztottnak megerősítése ellen; Károly Róbert király pedig azért, mivel az ő hozzájárulását ki nem kérték a választáshoz és alapos kifogásai voltak a megválasztott személye ellen. Ezért a pápa meghagyja az érseknek, hogy Miklóst maga elé idézve, a választás ügyében vizsgálatot tartson, őt az ideiglenes adminisztrációtól függeszse föl és öngazolás végett küldje Rómába¹⁾. Valószínű, hogy a püspök halála és a római szentszék erőyes intézkedése közt hosszabb idő telt el s azért Háb püspök elhunytát az 1311., esetleg az 1312. évre tehetjük. Miklós pere sokáig húzódhatott, tehát ezen időre helyettesítés által kellett gondoskodni a váci egyházmegye kormányzásáról. Gondoskodott pedig maga a római szentszék, azon az alapon, hogy a püspöki szék betöltésének pere előtte folyt.

Benedek kormányzó 1313—1317.

21. Miklós dömösi prépost perének mikénti lefolyásáról nincs tudomásunk. Mihelyt az esztergomi érsek Miklóst a váci egyházmegye adminisztrálásától felfüggesztette, V. Kelemen pápa a szentszékre átháramlott jogánál fogva *Benedeket* nevezte ki váci püspökké, illetve az egyházmegye adminisztrátorává. Mindezt azonban más okmányok hiányában csak utólag, XXII. János pápának 1317. évi július 5-én kelt brévéjéből tudjuk. Ugyanis Gergely boszniai, illetve diakovári püspök 1314. elején lemondott püspökségéről. V. Kelemen támaszkodva azon kánonra, mely a lemondás által megüresedett püspöki szék betöltését a római szentszéknek tarja fenn, Guiscard trégieri (Franciaország) püspököt helyezte át a boszniai püspökségre²⁾. Azonban a király nem akarta ezen külföldi főpapot elfogadni, ki azért nemsokára lemondott³⁾. A boszniai püspökség ekkor egyideig üresedésben maradt, mert XXII. János pápa említett brévéjében így ír: »Miután a jó emlékezetű Guiscard, egykori boszniai püspök azon püspökséget önkéntes lemondás folytán a mi kezeinkbe letette, mi a boszniai és a pécsi püspökséghez csatolt diakovári püspökségnek úgy lelkiekben, mint anyagiakban való kormányzását ideiglenesen tisztelendő testvérünkre, Benedek egy-

¹⁾ Theiner. Monum. Hist. Hung. I. 443. Fraknoi. Magyarország és a római szentszék. I. 141. A magyar kir. kegyúri jog. 49. — ²⁾ Theiner. U. ott. I. 445. Fraknoi. U. ott. I. 141. — ³⁾ Regesta Clementis. V. IX. 205. 458.

kori váczai püspökre, most kinevezett raguzai érsekre bíztuk és ezen megbízatást tőle érsekké való előmozdittatása alkalmával visszavontunk¹⁾). Az így megüresedett boszniai püspökségre a pápa Péter ferencrendi szerzetest, Károly Róbert király követét nevezte ki²⁾).

Ennél többet nem tudunk Benedekről. Mivel neve sem az ezen időben kiállított királyi, sem pedig a káptalani oklevelekben elő nem fordul, joggal tételezzük föl, hogy a magyar király nem akarta őt váczai püspöknek elismerni, a javadalomba beiktatni nem engedte, s azért csupán az egyházmegyének lelkiekben való adminisztrátora lehetett. Megerősít ebben a pápának Péter boszniai püspök kineveztetésekor Károly Róbert királyhoz intézett levele, amelyben őt arra inti, hogy a pápa által kinevezett püspököknek adja meg »az őket megillető közjogi állást³⁾«. XXII. János azzal mutatta ki békeszeretét, hogy Benedeket a váczai püspökség kormányzóságától felmentette s azért a király 1317. augusztus 2-án kiadott levelében a váczai püspökséget megüresedettnek jelzi⁴⁾).

Lőrinc 1317—1329.

22. Az öt-hat évig tartó visszás helyzet után a káptalan a helyes útra térve, Lőrincet választotta a váczai egyház püspökéül. Minden arra vall, hogy még az 1317 év folyamán a saját kebeléből választotta főpásztorát. Amint hiteles okiratok bizonyítják, a váczai káptalan olvasó kanonokja az 1304—1310. években Lőrinc mester volt, aki Pór Antal véleménye szerint 1308-ban a pádovai egyetemen rektori tisztelet viselt⁵⁾. Tehát nagy képzettségű férfiúnak kellett lennie. Igaz, hogy okmányban 1310. óta már nem találkozunk Lőrinc kanonok nevével; de az okiratok hiánya korántsem bizonyítja azt, hogy már nem volt a káptalan tagja. A választásnak mindjárt Benedek elhivatása után, kellett megtörténnie, mert Cibinói Rufinus pápai tizedszedő 1317—1320. évi jelentése szerint »a váczai püspök (dioecesanus loci) nem akarta őt segíyezni az üresedésben lévő váczai prépostság, főesperesség, éneklőkanonokság és a scrordi (kosdi?) plébánia jövedelmeinek behajtásában⁶⁾«. De még közelebbi bizonyítékunk is van. »Lőrinc Isten és a római

¹⁾ Theiner. Monum. Hist. Hung. I. 458. — ²⁾ Fraknoi. Magyarország és a római szék. I. 144. — ³⁾ Theiner. U. ott. I. 459. — ⁴⁾ Knauz. Monum. Eccl. Strigon. II. 734. — ⁵⁾ Anjoukori Okmtár. I. 187. 416. Knauz. Monum. Eccl. Strigon. I. 621. Wenzel. I. 75. Századok. 1897. 773. Békefi. Káptalani iskolák tört. 139. — ⁶⁾ Monumenta Vaticana. I. 25. Theiner. Monum. Hist. Hung. I. 454.

szentszék kegyelméből váczy püspök» 1319-ben telket adományoz a Szent Ágostonról nevezett remete-rend szerzeteseinek azon célból, hogy ott Szent Jakab apostol tiszteletére, aki iránt kora ifjúságától tisztelettel viseltetett, kolostort építsenek¹⁾. Mivel az alapítólevélben azt mondja, »a mi Vác városunkban, ahol az említett kegyeségből a lelkiekben ezideig kormányozunk« és mivel ekkor a kolostor már fel is volt építve, tehát joggal mondhatjuk, hogy a választásnak jóval 1319. előtt kellett megtörténnie. Az alapítólevél következő szavait idézzük még: »A (kolostor) első határa az északi részen az úgynevezett Német-város legközelebbi kuriájától kezdődik, mely szomszédos magával a kolostorral; e kúriával szemben van a Szent Mihályról nevezett plébánia-egyház temetője. Ugyanez a határ egyenesen menve nyugat felé, a Dunánál végződik; déli részén pedig a B. Szűzről nevezett székesegyházig terjed és az országút mellett haladva, annak a kis utcának elején végződik, azután lemegy a Duna felé, ahol határa van, úgy hogy az említett utca elválasztja a kolostort a Magyar-várostól.«

Rendkívül fontos ezen oklevél Vác középkori topografiája szempontjából is.²⁾ Mivel tudjuk, hogy a Székesegyház a szentferencrendiek mostani templomának helyén állott s a kolostort a Duna felé haladó utca választotta el tőle; tehát ez a mostani Kovách Pál-utcának a Duna felé eső részét foglalta el. A mostani püspöki kert helyén kezdődött a Német-város, melynek temetője körülbelül a piaristaház területén feküdt, vagyis a Magyar- és Németváros között.

Lőrinc püspök alapítólevelét megerősítette a káptalannal. Az 1319-ben kiállított megerősítő levél szerint a kolostort a püspök maga szentelte fel szent Jakab apostol tiszteletére.³⁾ Ebből joggal következtethetünk arra, hogy egyrészt Lőrinc, mint hosszú idő óta váczy kanonok, legjobban tudhatta, mire van székvárosának szüksége s azért alapított ott kolostort; másrészt pedig, hogy 1317-ben választhatták őt püspökké, mert a kolostor 1319-ben már fel volt építve és szentelve. Ezen kolostor még állott 1531-ben; Róka kanonok még látta 1777-ben e templom és kolostor alapfalait.⁴⁾

Hazai okmányainkban csak az 1324—1328. években találkozunk Lőrinc váci püspök nevével.⁵⁾ Ezek közül csak azt tartjuk említésre

¹⁾ Knauz. Monum. Eccl. Strigon. II. 768. ²⁾ Szarka. Váczi domokos konvent tört. 32. — ³⁾ Knauz. Monumenta Eccl. Strigon. II. 789. — ⁴⁾ Egyháztörténelmi Emlékek. II. 116. Alt- und Neu-Waitzen. 32—33. — ⁵⁾ Fejér. Cod. Dipl. VIII|VI. 171. 181. VIII|II. 407. 629. VIII|III. 78. 215. 296. Zichy Okmánytár. I. 268.

méltónak, hogy az 1326-ban alakult, Szent Györgyről nevezett lovag-társulatnak egyik alapítója és pártfogója volt.²⁾ Neve 1328. december 17-ről kelt okmányban fordul elő utoljára s mivel a pápa sürgősen erősítette meg utódját 1329. június 19-én kelt bullájával, Lőrinc valószínűleg az 1329. év tavaszán halt meg.

Rudolf 1329—1342.

23. XXII. János pápának 1329. évi június 19-én kelt, Rudolf püspökhöz, a váci káptalanhoz és Károly magyar királyhoz címzett, egyébként egyformán kiállított bullái tudunkra adják, hogy midőn a váci püspöki szék a jóemlékezetű Lőrinc püspök elhalálása folytán megüresedett, a káptalan által kitűzött püspökválasztási napon az összes választásra jogosítottak akadálytalanul megjelenhettek és a megjelentek szabályszerű szavazással Rudolf domonkosrendi áldozópapot és tanárt választották püspökké. A választók a választás megerősítését, az esztergomi érseki szék üresedése miatt, az esztergomi káptalantól kérelmezték s mivel az érseki káptalan minden indokolás nélkül vonakodott a választást megerősíteni, Rudolf elutazott Avignonba és személyesen kérte ki az apostoli szentszék jóváhagyását. A pápa két bíborosra bízta az ügy megvizsgálását és meggyőződván arról, hogy a választás szabályszerűen folyt le »s hogy a megválasztott egyén hitbuzgósága, élettisztasága, erényessége, bölcsesége és szerzett érdemei semmi kívánnivalót sem hagynak hátra«: a választást megerősítette és Rudolfot utasította, hogy magát Péter prenesztei bíboros-püspök által püspökké szenteltesse.³⁾ Valóban szokatlan gyorsaság és pontosság az akkori zavaros viszonyok között!

Szarka Gyula egyrészt Váci Pál domonkosrendi szerzetes és író nevérol, másrészt Quetif és Echard műveiből és Nagyalvy váci püspök emlékiratából ítélve, arra következtet, hogy ebben az időben a domonkosoknak Vácson is volt kolostoruk és hogy Rudolf ezen klostrom tagja volt.⁴⁾ De mi valószínűbbnek tartjuk, hogy Rudolf a nyulakszigeti konventnek magistere volt, ahonnan a váci kanonokok csaknem olyan jól ismerhették, mint ha városunkban lakott volna.

Természetesnek találjuk, hogy a szegény kolduló szerzetesnek nem volt pénze a hosszú útra és a pápai kúria szabályszerű taxái-

¹⁾ Lányi. Magyar Clérus Érdemei. I. 137–138. — ²⁾ Theiner. Monumenta Hist. Hung. I. 524. — ³⁾ Váci domokos konvent története. 36–42.

nak megfizetésére, tehát XXII. János pápa engedélyt adott neki arra, hogy a váczi püspökség ingó és ingatlan javainak terhére, de csupán csak két évre, 500 arany forintot kölcsön vehessen Avignonban.¹⁾ E kölcsön visszafizetése igen lassan haladt, mert Raymund pápai tizedszedő jelenti 1332—1337. közt, hogy Gervázfia Péternek 669 arany forintot küldött a váczi prépost által azon pénzből, mellyel a váczi püspök tartozott.²⁾ Sőt még az 1341. év vízkeresztjén is kapott bizonyos összeget Rudolf püspök adósságának törlesztésére azon pénzből, melyet Berengárfia Jakab a római szentszék nevében Magyarországon gyűjtött s hozzáteszi: »Habuit litteras, quia noluit habere instrumentum.«³⁾

A pápai tizedjegyzék enged némi betekintést a váczi püspökség ezen korbeli vagyoni viszonyaiba. Az 1332. évi jelentés szerint: »Dnus Episcopus Vaciensis solvit racione decime sui episcopatus XL. marcas et III. gr. marcam ad LVI. gr. computando.«⁴⁾ Ez mai pénzértékben 1915 K 15 fillérnek felel meg. Az esztergomi érsek ugyanakkor 150 márkát fizetett, tehát jövedelmét a váczinak közel négyszeresére becsülték. Ezenkívül a váczi püspök 200 márkát ígért »commune servitium« címén, melyből 1334—1342. közt 48 forintot fizetett be a pápai kamarának.⁵⁾

Rudolf püspök neve számos hazai okmány záradékában fordul elő, rendszeren Frater címmel, amint azt szerzetesekből lett püspökök nevei előtt használni szokták.⁶⁾ A római szék is bizalommal fordult feléje, amennyiben 1334-ben őt bízta meg a kalocsai érsekkel, hogy a Wliung (?) comest, az általa Budán épített kápolnának négy oltárához alapított négy káplánságnak kegyúri jogaiban megerősítsék.⁷⁾ XII. Benedek pápa pedig 1341. május 12-én a váczi és a veszprémi püspököket bízta meg, hogy Mártont, a sokat üldözött egri püspököket a támadások és pusztítások ellen megoltalmazzák.⁸⁾ Ezen tisztséget nem igen gyakorolhatta, mert Telegdi Csanád esztergomi érsek 1341. október 11-én kelt levelében már Mihály

¹⁾ Theiner. Monum. Hist. Hung. I. 525. Monumenta Vaticana. I. 224. — ²⁾ Monumenta Vaticana. I. 404. — ³⁾ Monum. Vatic. I. 420. — ⁴⁾ Theiner. Monumenta Hist. Hung. I. 573. — ⁵⁾ Theiner. Monumenta Hist. Hung. I. 627. — ⁶⁾ Fejér. Codex Dipl. VIII/III. 365. 415. 514. 529. 590. 696. VIII/IV. 55. 160. 304. Zichy Okmánytár. I. 595. — ⁷⁾ Theiner. U. ott. I. 599. — ⁸⁾ Theiner. U. ott. I. 642.

pozsonyi prépostot »postulatus Waciensisnek« nevezi.¹⁾ Eszerint Rudolf 1341. május és október hónapjai közt halt meg. Az 1342. május 1-én kelt okirat azonban még megüresedettnek jelzi a vácsi püspöki széket, tehát a püspöki szék betöltésének ügye akkor még nem volt véglegesen elintézve.²⁾

Széchenyi I. Mihály 1342—1362.

24. VI. Kelemen pápának 1342. évi július 8-áról kelt Mihály pozsonyi préposthoz küldött megerősítő bullájából megtudjuk, miként folyt le a püspökválasztás. »Midőn a vácsi püspöki szék — úgy mond — a jóemlékezetű Rudolf püspöknek ottan bekövetkezett elhalálózása folytán megüresedett, kedvelt fiaink, azon egyház kánonokjai közül összejöttek mindazok, akiknek kellett és lehetett és mint szokás, a meghatározott napon a Szentléleknek segítségülhívása után az eljárásra nézve a megbízás útját választották (deliberantes per viam procedere compromissi), vagyis megbízták kedvelt fiúukat, Berendi Márton fiát Jánost, a csanádi egyházmegyében lévő aradi egyház prépostját, hogy vegye magához a káptalan három tagját, mert egyhangúlag megígérték, hogy azt fogják az egyház püspökének és főpásztorának elismerni, akit e három megbízott a nevezett János által a megválasztásra vagy megerősítésre is ajánlanj fog. Nevezett János tehát elfogadván ezen fölhatalmazást, magához vette Domokos szigetfői és Miklós pesti főesperest és Mikó kánonokot, hogy velők azon egyház főpásztoráról gondoskodjék, akik elfogadván illetén megbízatást más helyre mentek (secedentes in partem) és érett megfontolás után egyértelműen Terád adták szavazataikat, aki az esztergomi egyházmegyében lévő pozsonyi egyháznak szerpapi rendben lévő prépostja vagy, huszonöt éves és bal-szemedre hibás... Mivel te sem a választás mellett, sem ellene nem nyilatkoztál, hanem a döntést az apostoli székre bíztad és végül, mivel a főbenjáró veszedelmek miatt, melyek rajtad kívül fekvő okokból azokon a részeken fenyegettek, sem akkor, sem később az apostoli szék előtt halálos veszedelem nélkül meg nem jelenhettél, hanem ezek miatt te és a káptalan csak megbízott követeket és végrehajtókat küldtetek a választás megerősítése végett... mi az ügyet Gaucelin albánói püspök által gondosan megvizsgáltattuk és az ő jelentése alapján meggyőződünk arról, hogy a kánoni akadályokra nézve magadat igazoltad, hogy megvan a kellő tanultságod,

¹⁾ Knausz. Magyar Sion. 1881. 199.

²⁾ Fejér. Codex Dipl. IX/1. 57.

erkölcsi tisztesség, a lelkiek és az anyagiak fölött kíváncsú éberség és más mindenféle érdemeid: azért apostoli tekintélyünknel fogva feloldozva téged a korhiány és a szembaj akadályai alól, a váci egyházmegye püspökévé és pásztorává teszünk és annak úgy lelkiekben, mint anyagiakban való kormányzásával teljes hatalommal megbízunk¹⁾». A megválasztott püspök *Széchényi Mihály* pozsonyi prépost volt.

Ezen okiratokból nyilvánvaló, hogy I. Mihály 1341. októberében már választott, 1342. júliusában szentszékieleg megerősített váci püspök volt; de fölszentelésével még legalább egy évig késett, mert VI. Kelemen 1343. november 15-én kelt brévéjével ad neki engedélyt, hogy magát bármely püspökök által fölszenteltesse²⁾.

I. Mihály püspök előéletéről valamivel többet tudunk, mint eddigi püspökeinkéről. Atyja, a Kacsics-nemből származó Tamás, akkoron erdélyi vajda és szolnoki főispán, a Széchényi-család őse volt. — Tamás korának legtekintélyesebb főurai közé tartozott. »Az országtörténetét kellene írunk, ha minden tettét föl akarnók sorolni« — úgymond Karácsonyi³⁾. Károly Róbert király leg hívebb embereinek egyike, sőt sógora volt, amennyiben a királyné rokona, Anna auschwitzi hercegnő volt. Tamásnak második neje. Roppant vagyont gyűjtött össze, melynek központja a nógrádvármegyei Szécsény volt, ahol »a jámborság heve által felgyullasztva és lelke üdvösségére gondolva«, 1332-ben kolostort alapított szentferencrendiek részére, mely ma is fennáll⁴⁾. Ezért nevezzük püspökünket családi nevén Széchényi Mihálynak. Atyjának négy fia között korra nézve ő a második. Az idézett pápai bulla szerint 1317-ben született. Korán, jóformán gyermek korában az egyházi pályára lépett; mert XXII. János pápa, Károly király iránt való tekintetből, már 1332-ben előjegyezteti őt »pro dignitate vel prioratu in Ecclesia Strigoniensi vacaturis⁵⁾. Mihály csakhamar kanonoki stallumot kapott Esztergomban és későbbben Székesfehérvárott is, melyeket püspökké való kinevezetéséig megtartott⁶⁾. Tizenhat éves korában (1333-ban) az Üdvözítőről nevezett pozsonyi prépostságot kapta meg; de úgy látszik, hogy többnyire Visegrádon, atyja palotájában

¹⁾ Theiner. Monum. Hist. Hung. I. 654. — ²⁾ Theiner. U. ott. I. 657. — ³⁾ Karácsonyi. Magyar nemzetségek. II. 266–268. — ⁴⁾ Fejér. Codex Dipl. VIII/IV. 219, 498, 547, 655. — ⁵⁾ Theiner. Monumenta Hist. Hung. I. 549. — ⁶⁾ Theiner. Ugyanott. 649, 653. Magyar Sion. 1881, 195. (Zumbur). Kollányi. Esztergomi kanonokok. 40.

lakott, Pozsonyban pedig Tamás kanonok volt »vicarius generalis in spiritualibus et temporalibus«. Eközben folytatta tanulmányait; két tanítómesterének neve maradt fenn: János pozsonyi kanonoké és Zalai Miklós fehérvári kanonoké, akiknek hálából még egy pozsonyi kanonoki javadalmat is adott¹⁾. Úgy látszik, hogy a pozsonyi prépostságot püspök korában is megtartotta, mert a pápai tizedszedő jelenti 1351-ben: Ab episcopo Vaciensi pro fructibus prepositurae Posoniensis recepi 666 florenos²⁾.

Arról, hogy miként kormányozta a váci egyházmegyét és milyen része volt az ország sorsának intézésében, sajnosan semmit sem tudunk. Nevét csupán azon korbéli okmányok záradékaiban találjuk; utoljára 1362. november 2-án³⁾. Az 1363. évi április 12-én már az egri káptalannal egyezkedik »egri püspökségének első évében«. A váci püspöki megyét 20 évig kormányozta, az egri 15-ig; 1377. július 5-én még élt, de november 21-én már »sede vacante« György örkanonok volt az egri káptalani helynök⁴⁾. Széchényi Mihály korai ifjúságától fogva Szent Magdolnának kiváló tisztelője volt, mint ő maga írja: »ad cujus merita a pueritiae nostrae temporibus spem gessimus et nunc gerimus indubitatum«⁵⁾.

De Surdis I. János 1363–1375.

25. Nagy Lajos király idejében jelentékeny szerep jutott hazánk történetében De Surdis I. János váci püspöknek. Olasz származású, szép képzettségű férfiú és kiváló diplomata volt. Nagy Lajos király szinte állandóan követjéül küldte majd a pápához, majd Olaszország egyes városaihoz, amikor Aversában meggyilkolt öccsének, Endrének ügyében tárgyalt és egyéb családi és országos ügyeket rendezett.

János az előkelő piacenzai De Surdis (Sordo) család ivadéka volt. Mint a városban befolyással bíró családnak fia és jeles képzettségű ifjú a Szent Antalról nevezett piacenzai káptalanban kanonoki stallumot kapott s midőn földijét és tanulótársát, Piacenzai Jakabot, Károly Róbert király udvari orvosát zágrábi püspökké választották, ez császári éneklőkanonokká nevezte ki Jánost, 1345. körül. Ekkor Horvátországba költözött és ott közkedvelt emberré

¹⁾ Magyar Sion. 1881, 196–199. (Zumbur, Knauz álneve). — ²⁾ Monumenta Vaticana. I. 441. — ³⁾ Fejér. Codex Dipl. IX/I. 54, 350, 464, 646, 763. IX/II. 16, 140, 211, 305, 369, 470, 574, 670. IX/III. 37, 147, 223, 312. ⁴⁾ Fejér. IX/III. 604. — ⁵⁾ Fejér. XI/III. 363.

lett, mert Vásári Miklós megerősített nyitrai és kiszemelt zágrábi püspök 1349. március 26-án azért folyamodik VI. Kelemen pápához, hogy kedves káplánját, De Surdis Domokos fiát, János császári és piacenzai kanonokot jegyezze elő egy megüresedendő zágrábi kanonokságra.¹⁾ Amikor Vásári kalocsai érsekké lett, De Surdis Jánost kalocsai préposttá nevezte ki. Vásári utódja Laczkfi Dénes, őt küldötte Avignonba az 1350. év elején, hogy neki az érseki palástot elhozza.²⁾ Ekkor fordult Nagy Lajos király figyelme a kalocsai prépost felé, kit a nápolyi hadjárat ügyében ismételtén Olaszországba küldött. Érdemei elismerésül 1361-ben neki adományozta az egri prépostságot. Ugyanekkor kinevezte Albert vánczi olvasókanonokot kalocsai préposttá és Mihály királyi udvari káplánt vánczi olvasókanonokká.³⁾ Most már csak alkalom kellett ahhoz, hogy a királyi követ püspökséget kaphasson.

Amikor Széchenyi Mihály vánczi püspök az 1362. év végén az egri püspökséget elnyerte, De Surdis János Avignonban tartózkodott. IV. Rudolf osztrák herceg kellemetlen kavarodást csinált egyrészt IV. Károly németrómai császár és Nagy Lajos magyar király, másrészt a császár és öccse, János morva határgrof között. Nagy Lajos haragudott ezért az osztrák hercegre és már-már fölfordult az európai béke. Ezen ügyben járhatott De Surdis a pápai udvarnál, amikor V. Orbán 1162. november 6-án a pápai trónt elfoglalta. A szentatyának első gondjai közé tartozott ezen veszedelemnek elhárítása s azért megbízta egyrészt Péter voltturnói püspököt, hogy az ellenfeleket egymással kibékítse, másrészt a magyar püspöki kart, hogy iparkodjanak ez irányban Nagy Lajosra hatni. Az 1363. évi január 23-án kiállított erre vonatkozó pápai levelek Jánost már választott vánczi püspöknek nevezik.⁴⁾ Nem tudjuk vajjon a káptalan választotta-e őt meg (esetleg a király befolyása alatt), vagy pedig a király nevezte-e ki? Annyi bizonyos, hogy a pápai megerősítést csakhamar elnyerte és ugyanekkor úgy a király, mint saját részére többféle kegyet eszközölt ki a szentszéknél. Magyarországra visszatérve, átvette egyházmegyéjének kormányzását; de nem folytathatta sokáig, mert 1363. június havában ismét követségben járt Velencében. Nagy Lajos az 1364. év elején újólav Avig-

¹⁾ Pór Antal. De Surdis János esztergomi érsek. 6. 47—48. — ²⁾ Theiner. Monumenta Hist. Hun. I. 811. — ³⁾ Pór. De Surdis János. 49. — ⁴⁾ Theiner. Monumenta Hung. II. 48—52. Századok. 1900. (Pór).

nonba küldötte egyrészt, hogy jelentést tegyen a jó viszony helyreállításáról, a IV. Károly császár és a magyar király között másrészt pedig megajánlja, hogy a magyar király hajlandó Olaszországba oly sereget küldeni, amely képes lesz az egyház ellenségeit, (Visconti Barnabot és szövetségeseit,) végleg letörni és így a pápának a Rómába való visszatéréshez az utat előkészíteni. V. Orbán pápa Nagy Lajoshoz intézett levelében valóságos hálaéneket zengedez ezen nagylelkű ajánlatáért. »Óh te legkegyesebb és legkedveltebb fiunk, ki a buzgóság tüzetől izzón szánakozol szorongatott anyánkon, az egyházon s az Ég királya iránt való engedelmességből fegyverrel szándékozol az ő fenyegetett jegyesét megvédelmezni. Te valóban a háladatosság fia vagy, ki alázatos lélekkel megismered, hogy Isten azért adta neked a hatalmat, hogy azt az Ő tetszése szerint majd az egyháznak gonosz keresztény ellenségei, majd a szakadárok és eretnekek, majd a hitetlenek ellen használjad.«¹⁾ A pápa ezen ellenségek alatt Róma bitorlóit, a boszniai bogumileket és pataréneket és a magyarországi még meg nem tért kúnokat értette.

Fülöp fermói püspök buzgólkodása következtében a kúnoknak csak egy része keresztelkedett volt meg s későbbben ezek közül is sokan visszaestek a pogányságba. Nagy Lajos, hogy ezeknek megtérését megkönnyítse, felmentette őket a papitized fizetése alól és arra kötelezte magát, hogy ő maga fog gondoskodni papjaik ellátásáról. Mivel a kúnok jelentékeny része a vácsi egyházmegye területén lakott, ez által a püspök elesett jelentékeny tizedjövedelemtől. Úgy látszik De Surdis a pápa által akart a királyra hatni, hogy a kúnoktól is szedessen tizedet, mert V. Orbán ez ügyben írt a királynak.²⁾ A püspök sokkal jámborabb kegyeket is kért: a maga és húsz más személy részére engedelmet, a jeruzsálemi Szentsír meglátogatására; a leégett zágrábi székesegyház helyreállításának céljaira búcsúengedélyt stb.³⁾ A pápa hozzájárult összes kérelmei teljesítéséhez; de azt már nem tudjuk, vajjon a király hozzájárult-e a kúnoknak tizeddel való megterheltetéséhez és János püspök elzarándokolt-e a Szentföldre?

A következő öt évben semmi jelentékenyebbet sem tudunk De Surdis Jánosról. Csupán csak neve fordul elő néhány hazai okmány záradékában⁴⁾. V. Orbán pápa pedig egyéb magyarországi

¹⁾ Theiner. Monumenta Hist. Hung. II. 59. 60. — ²⁾ Theiner. U. ott. II. 50. — ³⁾ Pór. De Surdis János. 15. 50. — ⁴⁾ Fejér. Codex Dipl. IX|III. 419, 467, 530. IX|IV. 39, 118, 167.

püspökök közt őt is kéri 1365-ben, hogy a Fülöp burgundi herceg és Nagy Lajos unokája, Erzsébet közt létesítendő házasságot lehetőleg pártolja¹⁾). Az 1369. év utolján ismét mint királyi követet látjuk őt, és pedig most már Rómában Szécsi Miklós országbíró és Kató mester dömösi prépost társaságában. A követség célja volt, hogy a pápa Erzsébet anyakirálynét, illetve fiát, Lajost a lengyel koronához való jogos igényükben megerősítse és hogy a pápát újonnan biztosítsák arról, hogy a magyar király mindenkor kész őtet Rómának birtokában fegyveres erővel is megvédelmezni. V. Orbán pápa a legnagyobb megnyugvással vette tudomásul a követség eljárását és engedélyt adott arra, hogy a követség tagjainak Veronika-kendőjét megmutassák²⁾). Nagy Lajos azzal mutatta ki háláját, hogy De Surdist kinevezte Szlavonország helytartójává s neki, Ráfael és Mihály nevű testvéreinek és János nevű unokaöccsének a Szlavón bánszágban fekvő Lippovecz királyi várat adományozta, melytől családja a lipóczi vagy lipolci előnevet kapta³⁾). János püspök a jövedelmes királyi kincstárnoki állást is viselte⁴⁾). Sőt úgylátszik, hogy Károly durazzói hercegnek gyámja volt, mert XI. Gergely őt szólítja fel 1372-ben, hogy térítse meg Luccai Spiefame párisi kereskedőnek azon jelentékeny összeget, melyet a herceg nagybátyjának régebben kölcsön adott⁵⁾). Az új pápa akkora bizodalommal viseltetett János irányában és oly befolyásos férfiúnak tartotta őt, hogy az esztergomi és kalocsai érsekeken kívül egyedül őhozzája fordult, hogy a királyt a törökök elleni harcra lelkesítsék és az ő pártfogásába ajánlotta Magyar- és Németországba küldött rendkívüli követét, Agapitus lissaboni püspököt⁶⁾).

I. János tizenkét évig kormányozta a váczai egyházmegyét. Midőn Kálmán győri püspök (Károly Róbert király törvénytelen fia) 1375-ben meghalt, ezen jövedelmezőbb püspökségre De Surdis Jánost szemelték ki. Azt azonban nem tudjuk, volt-e tényleg győri püspök? mert Nagy Lajos király 1376. január 25-én kelt privilegiumának záradékában az áll: »Johanne, olim episcopo Vaciensi, nunc archi episcopo Strigoniensi postulato⁷⁾«. Ellenben XI. Gergely 1376. január 23-án »mint a győri egyház püspökét« helyezte át az

¹⁾ Theiner. Monumenta Hist. Hung. II. 70. — ²⁾ Theiner. Ugyanott. 89, 91, 93, 98. — ³⁾ Hazai Okmtár. VII. 413. Pór. De Surdis János. I. 36. — ⁴⁾ Fejér. Codex Dipl. IX/IV. 498. — ⁵⁾ Theiner. Monumenta Hist. Hung. II. 105. — ⁶⁾ Theiner. U. ott. 115, 129. — ⁷⁾ Fejér. Codex Dipl. IX/V. 84.

esztergomi érseki székre¹⁾. Legvalószínűbb az, hogy amikor a pápai kuriánál a győri püspöki széken való megerősítésének processusa folyt, akkor ért Avignonba Telegdi Tamás esztergomi érsek elhalálzásának híre (1375. december 1.) és a pápa De Surdis Jánost nevezte ki utódjává. Ezen magas méltóságot mindössze harmadfél évig viselte, mert 1378. június havában, pünkösdtáján elhunyt²⁾.

I. Péter 1375—1400.

26. A dátumszerűleg nehezen megállapítható püspökváltozásra fényt derít XI. Gergely pápának 1376. május 5-én kelt bullája, mellyel a János püspök áthelyezése folytán megüresedett váci püspökségre Pétert, az erdélyi egyházmegyei Besztercze plébánosát nevezte ki, akit a váci káptalan is kérelmezett.³⁾ Minthogy az 1376. január 25-én kelt oklevél Jánost már »egykori váci püspöknek« nevezte; tehát Pétert még 1375. év folyamán választotta meg a váci káptalan s így püspöksége kezdetét helyesen tettük az 1375. évre. De nem merünk ragaszkodni Lendvay nyomán írt azon állításunkhoz, hogy neve Beregowi és Bolthowi Péter és hogy püspökségét megelőzőleg veszprémi prépost volt; mert a kinevezési okmány világosan besztercei plébánosnak mondja, ámbár a javadalom halmozás virágkorában az sem volt kizárva, hogy mind a két javadalmat birta.⁴⁾ Péter egyszersmind Nagy Lajos udvari káplánja volt, akit a király 1375-ben egy határügy rendezése végett kiküldött Deésvárra.⁵⁾

I. Péter váci püspök nevével elég gyakran találkozunk hazai okmányaink záradékaiban, 1378. január 26. óta egészen 1399. november 20-ig.⁶⁾ És még gyakrabban, igaz, hogy nevének kitétele nélkül, IX. Bonifác pápa leveleiben egészen az 1400. év július hó közepéig. Azon, szinte állandó viszályok közepette, melyekben Zsigmond király a római szentszékkal, illetve IX. Bonifác pápával és a magyarországi egyházakkal az egyházi javadalmak betöltése miatt volt: Péter püspök a pápa pártján állott s ezért bizalmát is élvezte. Innen az a számos megbízatás, amelyekben része volt. Résztvett az 1382. évi esztergomi tartományi zsinaton. A pápa 1389. november

¹⁾ Eubel. Hierarchia Cath. I. 489. — ²⁾ L. bővebben: Pór Antal. De Surdis II. János esztergomi érsek. Budapest. 1907. — ³⁾ Theiner. Monumenta Hist. Slav. I. 312. — ⁴⁾ Liber Dignitariorum. R. Hung. Névtár. I. 29. — ⁵⁾ Zimmermann. Urkundenbuch. II. 437. — ⁶⁾ Fejér. Codex Dipl. IX/VII. 402. IX/V. 310, 370, 459, 561. X/I. 64, 150, 286, 410, 503, 578, 675. X/II. 54. X/III. 133, 209. 151. Teleky. Hunyadiak kora. X. 19. Katona. Hist. Crit. XI. 360. Hazai Okmánytár. II. 134, 146.

20-án felszólítja az esztergomi érseket, hogy Sujani Miklós váci kanonoknak, aki Péter püspöknek unokatestvére, tartson fenn egy esztergomi stallumot és ugyanakkor megbízza a váci püspököt, hogy vizsgálja meg, vajjon Tornaljai Miklós méltó-e az esztergomi kanoniára.¹⁾ IX. Bonifác felszólítja a váci püspököt 1390. november 2-án, hogy Sagudi Mihálynak adjon egy váci kanonokságot. 1391. július 3-án megbízza őt, hogy vizsgálja meg Tarkői Pál kinevezett dömösi prépost erkölcsait és 1393. december 23-án, hogy iktassa be Péter bakonybéli apátot.²⁾ Az 1396. évi június 23-án kiküldi őt az esztergomi érsekség és az ottani Mária-kápolna közt létesült birtokcsere felülvizsgálására. A következő évi február 27-én bejelenti neki, hogy a budahévízi vöröskeresztes lovagok precepturáját fentartotta Landulf bíboros javára; május 22-én pedig megbízza az esztergomi érseket és a váci püspököt, hogy vegyék ki az esküt Lukács kinevezett váradi püspöktől.³⁾ 1400. május 13-án megbízza a váci püspököt Ürményi Gergely kinevezett esztergomi éneklő kanonok erkölcsének megvizsgálására és végül július 14-én, hogy a pécsi és a győri püspökkel együtt a veszprémi püspökség megtámadott javait megvédelmezzék.⁴⁾

Ezen időszak a nyugtalanság kora volt az egyházra nézve. A világi főurak ezen időben túlgyakran háborgatták az egyházi javakat és úgy a római kúria, mint a király egyaránt visszaéltek az egyházi javadalmak betöltésénél. A káptalanok püspökválasztási, a szerzetesrendek apát- és prépostválasztási joga illuzóriussá vált, számos külföldi egyén ült a jövedelmes magyarországi egyházi javadalmakban. Ezért, és Zsigmond király egyéb önkénykedése miatt végül annyira elkeseredtek a magyar főurak, hogy a magyar szentkoronát felajánlották a meggyilkolt Kis-Károly fiának, László nápolyi királynak.⁵⁾ Minden arra vall, sőt nápolyi László 1390. évi leveléből világosan kitűnik, hogy Péter váci püspök is az elégületlenekkel tartott.⁶⁾ Zsigmond bosszút állt a lázadókon. Talán ekkor hajtatta végre azt a tömeges kivégeztetést, mely a hagyományban Kont nevéhez fűződik.⁷⁾ A főpapokon pedig azzal állott bosszút, hogy őket székeiktől megfosztotta és másokat nevezett ki javadalmaikra. Így lett Farkasfalvi Frank László 1396-ban »Dei et apostolica gratia«

¹⁾ Monum. Vat. III. 36. 41. — ²⁾ U. ott. III. 162. 239. — ³⁾ Monum. Vat. IV. 8. 10. 132. — ⁴⁾ U. ott. IV. 211. 224. — ⁵⁾ Fraknoi. Magyarország és a szentszék. I. 292–295. — ⁶⁾ Wenzel. Diplomáciai emlékek az Anjoukorból III. 694. — ⁷⁾ Szilágyi. Millen. Tört. III. 417.

váczi püspökké s ezért nem fordul elő Péter neve az azon évi hazai okmányok záradékaiban.¹⁾ De amint a fentiekből látjuk, a római szentszék ezt nem vette tudomásul és maga Zsigmond is megbánta, mert a következő évi okiratokban már ismét olvasható Péter vaczi püspök neve az 1399. év végéig; a pápától pedig megbízatásokat kap egészen az 1400. év közepéig. Az 1400. évben cserélte el Péter vaczi püspök és káptalana a Csanádmegyében fekvő Zsitva (Sytva) nevű birtokát a csanádi B. Szűz Máriáról nevezett apátságnak Pestmegyében fekvő Nemegh (Alsónémedi) nevű birtokával, a benne fekvő egyházzal, méneseivel (vulgo mény) és gúlyaival együtt.²⁾

Péter vaczi püspök utoljára IX. Bonifác 1400. november 13-án kiállított levelében fordul elő, mellyel megerősíti a Szécsiek patronátusi jogát a szentgothárdi apátságra.³⁾ Ezen túl már nem találkozunk többé nevével s mivel az 1401. évi február 17-én és április 19-én kelt oklevelek a vaczi püspöki széket üresedésben lévőnek mondják, nyilvánvaló, hogy Péter az 1400. év végén, vagy a következő év elején halt meg.⁴⁾ Ennyit tudtunk kikutatni azon püspökünkről, akiről írónk eddig azt vallották, hogy csupán csak nevét ismerik.⁵⁾

I. Miklós 1401—1405.

27. A püspöki szék nem maradt sokáig üresedésben. IX. Bonifác Vácra Miklós korbáviai püspököt helyezte át és 1401. március 29-én kelt levelével meghagyta Kanizsay János esztergomi érseknek és a zenggi püspöknek, hogy Miklós imént kinevezett vaczi püspöktől a római szentszék iránt való hűségesküt kivegyék, hogy ez által a Rómába való utazás fáradoalmaitól és költségeitől megkíméltessék.⁶⁾ Jóllehet nem ismerjük a jogcímet, amelyiken a pápa a korbáviai püspököt a vaczi püspöki székre egyszerűen áthelyezte: úgy a király, mint az országos közvélemény átsiklott a dolgon és Miklóst elismerték vaczi püspöknek, mert az 1402. év szeptember 21-én Zsigmond király és az osztrák hercegek között kötött szerződésben a magyar püspökök közt »D. Nicolaus Ep. Vaciensis« is szerepel.⁷⁾ Több baja akadt Miklósnak Krbavában. Még mielőtt a vaczi püspöki javadalmat elfoglalhatta volna, Károly és

¹⁾ Névár I. 29. 30. — ²⁾ Fejér. Cod. Dipl. X|II. 822—823. — ³⁾ Monum. Vat. IV. 259. — ⁴⁾ Katona. Hist. Crit. XI. 519. Pray. Specimen Hierarchiae Hung. I. 346. — ⁵⁾ Desericius. Catalogus Epp. 8. Fessler. Gesch. der Ungern. IV. 1099. Karcsú. Vác város tört. V. 139. — ⁶⁾ Monumenta Vaticana. IV. 314. — ⁷⁾ Fejér. Codex Dipl. X|IV. 130—144.

Tamás krbavai grófok, több pap és világi ember társaságában rárontottak ottani javaira, pénzét és ingóságait magokhoz ragadták. IX. Bonifác pápa 1402. december 22-én kelt levelével meghagyja a Szent Andrásról nevezett visegrádi apátnak, hogy tartson ezen ügyben vizsgálatot.¹⁾

Ezalatt Magyarországon teljes lett a felfordulás. A Zsigmond kormányzatával elégtelen főpapok és főurak élére állott Kanizsay János esztergomi érsek. 1402. évi karácsony táján összejöttek Váradon és Szent László ereklyéi fölött megesküdtek, hogy Zsigmondot nem ismerik el királyukul és az így megürült trónra László nápolyi királyt emelik. A mozgalom rohamosan terjedt, a kalocsai érsek vezetésével követséget küldöttek Lászlóért; IX. Bonifác pápa pedig Acciajuoli bíborost küldte Magyarországba, hogy Lászlót a magyar királyság visszaszerzésében minden rendelkezésére álló anyagi és erkölcsi eszközökkel támogassa²⁾. Ezzel a forradalom mintegy egyházi szentesítést nyert. Miklós váci püspök is az elégtelennel tartott. Zsigmond király most is azzal bosszulta meg magát, hogy az ellenzéki püspökök székeit megüresedetteknek jelentette ki, javadalmaikat lefoglalta és világi kormányzók kezelésére bízta³⁾. Ezért mondja az 1404. évi augusztus 31-én kiállított okmány »üresnek« a váci püspöki széket és »a püspökség örének« lévai Cseh Pétert, avagy magának az okiratnak — melyet pedig Zsigmond törhetetlen híve Eberhard zágrábi püspök állított ki — nagyon jellemző szavaival élve »Ecclesiarum praeclaris custodibus, ut ajunt Lupis⁴⁾«. Azonban Zsigmond a püspöki székek betöltése iránt mégsem intézkedett, egyrészt mert a száműzött püspökök előtt nyitva akarta hagyni a hozzávaló visszatérés útját; másrészt pedig azért, hogy mégis csak okult az 1401. évi siklósi fogságon és az 1404. évi lázadáson. Bármi is volt az oka, Miklós váci püspök neve ismét benne van az 1405. évi április 15-én kelt okmányának záradékában⁵⁾. S ugyanekkor Miklós megbízatást kapott VII. Ince pápától, hogy azt a prágai papot, ki a pozsonyi káptalant hamisított bulla alapján megszarolta és egyházi büntetéssel sújtotta, fogolykép Rómába küldje és a káptalant a kiközösítés alól feloldozza⁶⁾. Az ügynek elintézéséről azonban már nincs tudomásunk.

¹⁾ Monumenta Vat. IV. 485. — ²⁾ U. o. IV. 531—567. — ³⁾ Fraknói. Magyarosz. és a szentszék. I. 307. Szilágyi. Millen. tört. III. 466. — ⁴⁾ Róka. Vitae Vespri. Praesulum. 223—224. Fraknói. Magyar kir. kegyúri jog. 518. — ⁵⁾ Fejér. Codex Dipl. X/IV. 365. — ⁶⁾ Fraknói. Magyarország és a szentszék. I. 308.

Nápolyi László 1405. december 12-én kelt levelében a püspököknek »nem régen« történt elhunytáról szól.¹⁾ Hazai okmányaink üresedésben levőnek jelzik a váczi püspöki széket, utoljára az 1407. augusztus 9-én kelt oklevél.²⁾ Tehát, valószínűleg a pápa és a király közt a püspöki székek betöltése felett folytatott viszálykodás miatt, éppen két évig lehetett üresedésben a püspökség.

II. Fülöp 1407—1419.

28. A mint XII. Gergely pápának 1407. szeptember 27-én kibocsátott bullájából kitűnik, Zsigmond király Fülöp szerzetest nevezte ki a váczi püspökségre, akit a pápa megerősített és fölhatalmazott, hogy magát püspökké szenteltethesse.³⁾ Nevét csak egy 1408. július 12-én kelt okiratban találjuk először, hanem azontúl előfordul sokszor, egészen 1418-ig: »Frater Philippus, Episcopus Waciensis.«⁴⁾ Semmi jelentőset nem találunk róla följegyezve. Zsigmond király kíséretében, 1415-ben megjelent a konstanci zsinaton, de ott sem jutott neki szereplésre alkalom.⁵⁾ A váczi káptalan levéltárában volt Fülöp püspök idejéből két oklevél. Az egyikben Zsigmond felmenti a budai klarisszákat a püspököknek fizetendő tized kötelezettsége alól, a másikon pedig a czeplédi dézsmáról rendelkezik.⁶⁾

Lendvay szerint Fülöp 1419-ben halt meg, amit a történetírók általában elfogadnak. Mivel az 1419. február 8-án kiállított oklevél már üresedésben levőnek mondja a váczi püspöki széket, tehát ezen év elején kellett megválnia az élettől.⁷⁾

Ilavai II. Miklós 1419—1430.

29 Szent Péter örökségeért javában folyt a küzdelem. A nyugoti egyházszakadás tetőfokára lépett, midőn nemcsak három pápa állott egymással szemben; hanem még mindezek fölé a konstanci zsinat akart emelkedni. Zsigmond király ezt a legveszedelmesebb időpontot választotta ki arra, hogy magának és utódjainak a püspököknevezési jogot biztosítsa. Amikor XII. Gergely önkéntes lemondása, XXIII. János szökése és XIII. Benedek letétele következ-

¹⁾ Bécsi áll. levéltár, idézve Fraknóinál 518. — ²⁾ Fejér. Codex Diplom. X/IV. 581. Hazai oklevéltár. 343. Pesty. Krassóvm. III. 257. — ³⁾ Fraknoi. Magyarország és szentszék I. 311. Kegyeri jog. 101. 518. — ⁴⁾ Fejér. Codex Diplom. X/IV. 678. 717. X/V. 42. 148. 280. 404. 465. 573. 677. 748. Hazai Oktár. II. 134. 146. III. 212. Szilágyi. Milleniumi Történet. III. 494. 502. — ⁵⁾ Fejér. Codex Diplom. X/V. 279. 283. X/VIII. 558. Fessler. Gesch. der Ungern. IV. 302. — ⁶⁾ Bubl. Regestrum 12, 13. — ⁷⁾ Liber Dignitarum. Pray. Specimen Hier. I. 373.

tében az anyaszentegyház látható fő nélkül maradt; akkor (1415. év tavaszán) hozta meg a konstanzi zsinat ama határozatát, amellyel a magyar királyt a magyarországi egyházak főkegyurául elismerte és neki a püspök-kinevezési jogot esküvel és külön bullával biztosította. Azóta gyakorolták királyaink ezt a jogot, Werbőczy beleiktatta a »Hármas-könyvbe,« Pázmánytól kezdve összes főpapjaink és államférfiaink hivatkoztak rá, a római szentszék — hol hallgatagon, hol nyíltan — elismerte: és még sincs tisztázva, sem jogilag, sem történelmileg s azért még most is alkalmat szolgáltat tudományos vitatkozásra.¹⁾ De talán a legsajátságosabb az, hogy e privilegium meghozatalához legközelebb eső széküresedés alkalmával a váci káptalan maga választotta püspökét.

Amint V. Márton pápa megerősítő bullájából kitűnik, Fülöp halála után a káptalan Miklóst választotta püspökéül, a király ki-nevezte őt — Fraknói szerint még a választás előtt — és a pápa 1419. október 23-án kiállította számára a megerősítő bullát.²⁾ Királyi okirat szerint 1419. aug. 22-én már választott püspök, de a következő évi augusztus 10-én kelt oklevél szerint is még csak »választott«, jöllehet a pápai megerősítés már rég megtörtént.³⁾ Ezt csak úgy tudjuk megmagyarázni, hogy késett a pápai bullák kiváltásával, vagy legalább is felszenteltetésével. A későbben kelt oklevelek Miklóst már egyszerűen váci püspöknek nevezik.⁴⁾

Származására nézve zavaros nézetek vannak, melyeket a Név-tár 30—31. lapján idéztünk. Lendvay Fessler és Medgyessy szerint Salgói és Ilsvai Leustách nádor fia volt; Fejér György szerint pedig Alcsépi, másképp Gatháli Jakab fia.⁵⁾ Azonban a Salgai és Ilsvai család két teljesen különálló familia; az előbbi a Kacsics, az utóbbi a Rátót nemzetségből ágazott ki, tehát veze-

¹⁾ Tripartitum. P. I. T. XX. §. 5. Hefele. Concilien-Gesichte. VII. 284. Kollár. Historiae diplom. juris patronatus apost. regum Hungariae libri Tres. Vindobonae, 1762. Fraknói. Magyarország és a szentszék. I. 335—7. A magyar kir. kegyúri jog. Budapest. 495. Szeredy. Egyházjog. II. 743. Tauber. Ius Canonicum. 541. stb. — ²⁾ Fraknói. Kegyúri jog. 126. 518. Magyarország és a szentszék. 311. — ³⁾ Fejér. Codex. Diplom. X|VI. 213. 274. Katona. Historia Critica. XII. 332. — ⁴⁾ Fejér. Codex. Diplom. X|VI. 472. 563. 671. 814. 886. X|VII. 110. 225. Hazai Oktár. II. 223. III. 346. — ⁵⁾ Liber dignitariorum Eccles. Schematismus Vac. 1835. XLII. Gesch. der Ungern. IV. 1082. Codex. Dipl. X|VI. 798.

tékneve nem lehet Salgói és Ilsvai.¹⁾ Fejér pedig Miklós püspököt utódjával, a Gathali (és nem Getháli) nemzetségből származó Mátyással téveszthette össze. Tudjuk, hogy Zsigmond király Ilsvai Leustách királyi ajtónállónak adományozta a Gödöllő melletti Besnyő falu ama részét, melyet Horváthi Ivántól hűtlenség címén elvett.²⁾ Ezen Ilsvai Lesták fia volt Miklós, a váci püspök.

Előélete és püspöki működése ismeretlen. Bednár és Schematismusaink tévednek, amikor (Dacher Gerhard, illetve Koller után indulva) azt állítják, hogy »Nicolaus episcopus Terentinus (titularis) in Hungaria« a váci püspök képviselőjében vett részt a konstanci zsinaton; mert Fülöp váci püspök személyesen volt Konstancban, Miklós ceretei címzetes püspök pedig a győri püspök helyetteseként.³⁾ Cherrier azt mondja róla, hogy »Ilsvai Miklós, a nádor fia, püspökségre előléptetvén, e szent hivatalában káptalana összmunkálkodása mellett úgy működött, hogy magas eredetét szabadsága s buzgósága által nemesbítette.«⁴⁾ Sajnos, hogy ezt semmivel sem igazolja. Zsigmond király 1426. évi adománylevelével Miklós váci püspöknek és Katalin nevű nővére fiának, alcsépi Gathali Lászlónak adományozta »a püspök kiváló érdemei elismeréséül« Némedi és Hartyán községek egy részét.⁵⁾ II. Miklós váci püspök neve számos okmány záradékában olvasható az 1419—1429. években.⁶⁾ Utolsó ízben az 1429. december 11-én kelt okiratban fordul elő és az 1430. évi június 8-án kelt okirat jelzi először üresedésben lévőnek a váci püspöki széket. Tehát Miklós valószínűleg az 1430. év első felében fejezte be pályafutását.⁷⁾

Halála után III. Jenő pápa, 1430. évi július 30-án kelt bullájával Bucca János bíborost és olmüci püspököt nevezte ki a püspökség kormányzójává, akit a király is elismert.⁸⁾ Bucca (Bucka) János olmüci püspök volt az 1416—1430. években, későbbben prágai érseki helynök és a római anyaszentegyház bíborosa. Pongrácz

¹⁾ Karácsonyi. Magyar nemzetségek. II. 273. III. 6. — ²⁾ Országos levéltár. Dl. 12878. — ³⁾ Koller. Historia Epp. Quinqueecl. III. 317. Bednár. Adatok a püspökök tört. 41. Schemat. Vac. 1912. 1913. 8. Szilágyi. Milleniumi Tört. III. 525r. — ⁴⁾ A magyar egyház története. 202. — ⁵⁾ Bubla. Regestrum. 13. Fejér. Codex Dipl. X|VI. 798. Lányi. Magyar Clerus érdemei. I. 175. Névtár. 130. 134. — ⁶⁾ Fejér. Codex Dipl. X|VI. 213. 274. 472. 563. 671. 814. 886. Hazai Oktár II. 223. III. 342. M. Tört. Tár. XII. 282. — ⁷⁾ Fejér. Codex Dipl. X|VII. 110. 225. — ⁸⁾ Országos levéltár. 3. L. 12298.

püspök Informatiója szerint, midőn 1430-ban Magyarországra jött, Esztergomban utólérte a halál és a váci székesegyház sírboltjába temették, ahol sírfeliratát az ő idejében megtalálták.¹⁾

János bíboros után, a pápa Zsigmond kérelmére, Frigyes, az adóssággal terhelt bambergi püspököt nevezte ki a váci püspökség adminisztrátorává »míglen adósságait letörleszti.«²⁾ Persze, ez annyit jelentett, hogy Frigyes húzta a javadalom bevételeit és a püspöki megye igazi árvaságban sínylett. A királyi oklevelek tényleg 1430. június 8-tól 1437. április 25-ig üresedésben lévőknek mondják a váci püspöki széket.³⁾ Desericius azt írja a váci manuscriptum alapján, hogy ezalatt Vácznak ismeretlen nevű püspöke volt.⁴⁾ Ez az Anonymus tehát bambergi Frigyes.

Gathali III. Mátyás 1437—1440.

30. A mintegy hét évig tartó árvaság idején idegenek adminisztrálták a váci egyházmegyét. Az 1436. november 14-én kelt királyi oklevél Mátyás prépostot nevezi a váci püspökség kormányzójának.⁵⁾ Az 1437. évi nyolcados törvényszék tagjai közt Mátyás már mint »váci püspök» szerepel.⁶⁾ De ekkor még csak választott püspök lehetett, mert a pápa 1438. január 8-án mint pécsi prépostot nevezte őt kiváci püspökké. Albert királynak 1438. szeptember 8-án Ragusa város javára kiállított szabadságlevelén fentartotta családi nevét is: Mathias de Gatalowecz, Episcopus Waciensis.⁷⁾

A Gathali-nemzetség Sopron vármegyében volt honos. A XVI. században egyik ága Szlavóniába származott át és ott alapította a szlávosan elnevezett Gatalowecz falut, melyről azután Gatalowczinak nevezték a családot is.⁸⁾ Egy másik, Ilsvai Miklós püspökkel sógorságban lévő ága pedig Kisnémediben telepedett meg. Mátyás a zágrábi egyházmegye papjai közé lépve, 1410-ben már zágrábi kanonok volt. Zsigmond király 1423-ban királyi kancellárrá és pécsi préposttá nevezte ki. A kancellári tisztet még püspök korában is viselte.⁹⁾

II. Mátyás püspök kedves embere volt úgy Zsigmond, mint Albert királynak és Erzsébet királynőnek. Csak három évig ült a

¹⁾ Catalogus Cleri Olomucensis, 1866. X. Ciaconius, Vitae Cardinalium. II. 187. Liber I. Visit. Canoniarum Vac. — ²⁾ Liber Provisionum. f. 213. idézve Fraknói. Magyar kir. kegyúri jog. 127. 518. — ³⁾ Fejér. Codex Diplom. X|VII. 225—845. — ⁴⁾ Catalogus Epporum Vac. 8. — ⁵⁾ Lendvay. Liber Dignitariorum Eccl. — ⁶⁾ Győri Tört. és Régészeti füzetek. IV. 282. (Botka). — ⁷⁾ Teleki. Hunyadiak kora. X. 22. — ⁸⁾ Karácsonyi. Magyar nemzetségek. II. 6-7. — ⁹⁾ Fejér. Codex Diplom. X|VII. 756. 845. Brüstle. Recensio Quinquecl. I. 532.

váczi püspöki széken. Amikor Rozgonyi Simon veszprémi püspököt az egri püspökségre emelték és IV. Jenő pápa a veszprémi székre De Dominis János zenggi püspököt helyezte át; azonban Erzsébet királyné tiltakozott ez ellen, s azért a pápa 1440. május 9-én kelt iratával a zenggi püspök áthelyezését visszavonta és a királyné által kinevezett Gathali Mátyást ismerte el veszprémi püspöknek.¹⁾ Mátyásról ezt írja Aeneas Sylvius (a későbbi II. Pius pápa): »Antiquus regni Cancellarius, vir corpore brevis, sed honesta facie atque canitie venerabilis.«²⁾ Meghalt 1457-ben.

Agmándi II. Péter 1440—1450.

31. IV. Jenő pápa Mátyásnak a veszprémi széken való megerősítésével egyidejűleg Pétert erősítette meg a váczin, 1440. május 3-án.³⁾ Így történhetett meg, hogy az 1440. május 25-én királlyá választott Ulászló fogadtatásán Budán Mátyás már mint veszprémi és Péter mint váczai püspök volt jelen.⁴⁾ Fraknói szerint családi neve Agmándi Péter és kineveztetése idejében esztergomi prépost volt. Bednár szerint neve Garai Péter, s 1415—1419. közt esztergomi kanonok, azután Szent Istvánról nevezett esztergomi prépost, királyi kancellár és követ volt a konstanci zsinaton;⁵⁾ Kollányi Garai Pétert egyáltalán nem ismeri az esztergomi kanonokok sorában és oklevelek alapján kimutatja, hogy 1419-től 1425-ig Bodoni Domokos, 1439-től pedig Láncki Péter volt a prépost; tehát Agmándi vagy egyáltalán nem bírta ezt a javadalmat, vagy legalább püspökké való kineveztetése idejében nem.⁶⁾ Ugy is van. Agmándi Péter erdélyi kanonok volt; 1435. tavaszán mint Zsigmond király követe, Firenzében járt IV. Jenő pápánál, aki őt 1435. június 17-én kelt útlevelében így nevezi: »archidiaconus de Zolnok in ecclesia Transilvaniensi, decretorum doctor, cubicularius noster.« Tehát kánonjogtudor, pápai kamarás és erdélyegyházmegyei szolnoki főesperes volt, akit a pápa azzal bocsátott el, hogy térjen ismét vissza a római kuriához.⁷⁾ Ezekből megérthetjük azt is, hogy miért ment megerősítettése oly gyorsan?

¹⁾ Monum. Vesprim. Rom. III. 112. Fraknói. Magyarország és a római szentszék. II. 40. — ²⁾ Opera Omnia. 567. — ³⁾ Fraknói. Magyar kegyúri jog. 519. Magyarország és a római szentszék. II. 40. — ⁴⁾ Teleki. Hunyadiak kora. I. 206. — ⁵⁾ Magy. kir. kegyúri jog. 155. 519. Adatok a püspökök történetéhez. 54. — ⁶⁾ Esztergomi kanonokok. 87, 94. — ⁷⁾ Regesta Vat. vot. 365. n. 81. Idézve Fraknóinál: Magyarország és a római szentszék. II. 416.

Agmándi Péter épügy, mint Gathali Mátyás kedves embere volt a királyi háznak és a római szentszéknek, s azért midőn őt Erzsébet királyné Mátyásnak Veszprémbe való áthelyezésével egyidejűleg a váci püspökségre felterjesztette, IV. Jenő mindkettőt megerősítette. Igen valószínű, hogy Agmándi ekkor is Firenzében tartózkodott és letette a pápa kezébe a hűségesküt. IV. Jenő már 1440. évi május 17-én kelt levelével megbízta Dénes biborost, a váradi és a váci püspököket, hogy szorgalmazzák Magyarországon tíz Szentferenczrendi kolostornak építését.¹⁾

II. Péter kiválóbb püspökeink sorába tartozik. Mindenkor szíven viselve a haza sorsát. Része volt a békealkudozásban Albert király özvegye és a nemzet jelentékeny többsége által királlyá választott Ulászló lengyel király között. Azokhoz csatlakozott, kik egy erőteljes férfiút kívántak az ország élére állítani abban az időben, amikor már vaskarokkal szorongatta a török veszedelem és Cesarini Julián pápai követhet, aki lánglelkedességgel hirdette a törökök ellen vezetendő keresztes hadjáratot nemcsak Magyar, hanem Német- és Lengyelországban is. S mivel hazánkat a törökön kívül a kapzsi Frigyes császár is állandóan sanyargatta, a bíboros az országgyűlés megbízásából maga mellé vevén Péter váci püspököt és Lasoczky Miklós krakói dékánt Bécsbe ment, hogy Frigyesnél békét eszközöljön, hanem segínyt is kérjen az ozmánok ellen indítandó háborúhoz.²⁾ Ez alkalommal Aeneas Sylvius, akkora császár titkára, különösen magasztalja Pétert alázatosságáért.³⁾ Püspökünk résztvett az 1444. évi áprilisban tartott nagyfontosságú országgyűlésen és a gyászos emlékü várnai csata után beválasztották őt azon bizottságba, amelyre Ulászló király eleste után az országhormányzó megválasztásáig az államügyek vezetését bízta.⁴⁾ — Még III. Frigyes császár előtt is kedvelt és tisztelt egyéniség lehetett, mert ismét azon követtségek tagjaiul választották meg, amelyeket 1446. március, majd december havában V. László kiváltásáért Bécsbe küldöttek. Péter ekkor mint az ország kancellárja is szerepelt.⁵⁾

¹⁾ Theiner. Monum. Hist. Hung. II. 221. — ²⁾ Teleki. Hunyadiak kora. I. 320. Szilágyi. Millen. tört. IV. 29. Fraknoi. Magyarország és a római szentszék. II. 50. ³⁾ Opera Omnia. 564. — ⁴⁾ Teleki. Hunyadiak kora. I. 376, 473. — ⁵⁾ Teleki. Hunyadiak kora. I. 503. II. 23. X. 182.

Az ország kormányzójává választott Hunyadi Jánossal benső barátságban élt. Amikor Buondelmonte János kalocsa—bácsi érsek az 1448. év elején elhalálozott, Hunyadi az érseki széket először Lasoczky Miklósnak ajánlotta fel, s mivel ez a hatalmaskodó főurak miatt nem volt hajlandó azt elfogadni, abban állapodtak meg, hogy Bischino Máté erdélyi püspök helyezzessék át Kalocsára és Lasoczky fogadja el az erdélyi püspökséget. A krakói dékán maga vitte Rómába Hunyadinak erre vonatkozó felterjesztését, de ott addig halogatta annak elintézését, míg hazájában megkapta a kujáviai püspökséget. A türelmetlenkedő kormányzó ekkor, (1449. január 25-én) azt kérte a pápától, hogy Péter váci püspök és országos kancellár helyezzessék át Erdélybe; az ő áthelyezésével megüresedett váci püspökségre pedig nevezessék ki Vincze váradi kanonok, egy minden tekintetben alkalmas személyiség.¹⁾ V. Miklós pápa csakugyan kinevezte az erdélyi püspököt kalocsai érsekké, a váci püspököt erdélyivé és Vincze váradi kanonokot váci püspökké.²⁾ De a szorosan egymásba kapcsolódó ügyek még ezzel sem nyertek elintézését; mert Máté erdélyi püspök nem akarta a kalocsai érsekséget elvállalni. Hiába kérte őt Hunyadi, hiába akarta őt a pápa parancsszavával is annak elfogadására kötelezni. Hunyadi végre, a kormánytanács hozzájárulásával. Péter váci püspöknek ajánlotta fel a kalocsai érsekséget, aki némi vonakodás után készségesnek is nyilatkozott »a nehéz igát magára venni,« s azért az ország kormányzója egészen boldogan írja 1450. január 18-án kelt fölterjesztésében: »Beleegyezését mindnyájan a legnagyobb tisztelettel és legjobb reménységgel fogadtuk, kivált én, aki az ő multban véghez vitt cselekedeteiben gyönyörködtem, a legjobb barátsággal szemléltem az egyház körül való bölcs és példás gondoskodását és az államügyekben való közreműködését; akiről az ország többi főpapjai is elismerik, hogy erényben és jámborságban senki sem múlja őt fölül.«³⁾

V. Miklós pápa is jól ismerte Agmándi Péternek lángbuzgalmát s azért, midőn Szécsi Dénes az 1449. év elején Esztergomban tartott tartományi zsinat határozatából kifolyólag azt kérelmezte a római szentszéknél, hogy az esztergomi székesegyház restaurálá-

¹⁾ Katona. Hist. Crit. XII. 658. Fraknoi. Magyar kir. kegyúri jog. 151—155.
— ²⁾ Liber Provisionum Nicolai V. f. 26. Fraknóinál. 435. — ³⁾ Katona. Hist. Coloc. Eccl. I. 423.

sára az egész egyháztartomány papságát megadóztathassa: a pápa február 18-án és április 25-én kelt leveleivel Pétert bízta meg, hogy a pécsváradi és kolosmonostori apátok társaságában vessenek ki 60 nap alatt befizetendő kétezer arany forintnyi adót az ország mindenrendű papságára.¹⁾ A Gondviselés nem adta ugyan meg Péternek azt az örömet, hogy ebbeli működésének eredményét láthassa, de azt a terhet sem róttá reá, hogy a kalocsai érsekség nehéz igáját hordozza; mert az 1450. év tavaszán meghalt, mielőtt a pápa a megerősítést elintézhette volna. A főpapok dicsérésében fukar Fessler azt írja róla, hogy »apostoli lelkülete inkább kereste a munkát, mint a jövedelmeket... Halála mély gyászba borította a magyarországi egyházat.«²⁾

Szilassi Vince 1450—1473.

32. Jóllehet V. Miklós pápa már elfogadta volt a váczi püspöki székre Vince váradi kanonokot, amikor Pétert az erdélyire áthelyezte; Hunyadi János mégis kötelességének tartotta, hogy új felterjesztéssel éljen, amikor Pétert a kalocsai érsekségre posztulálta. Budán, 1450. január 28-án kelt fölterjesztésében azt írja Rómába, hogy »egyetértve az ország főpapjaival és főuraival, Vince váradi kanonokot és nagybányai plébánost (plebanus oppidi de Rivulo Dominarum), érdemes, tisztaéletű, gondos, előrelátó és jó bizonyítványokkal ellátott férfiút« mutatja be a váczi püspökségre.³⁾ De mielőtt ez elintézést nyert volna, Rómába megérkezett Hunyadi jelentése, melyben a váczi püspöknek halálhírét tudatta. V. Miklós pápa emiatt 1450. évi július 17-én kelt bullájával Vincét a »jó emlékezetű Péter váczi püspök« helyébe másodszor is kinevezi és lelkére köti, hogy legyen híveinek gondos pásztora, akiket viszont arra figyelmeztet, hogy püspöküknek mindenben engedelmeskedjenek.⁴⁾ Ugyanekkor kelt három más bullával ajánlja Vincét káptalanjának és az esztergomi érseknek és felhatalmazza őt, hogy magát bármely püspök által fölszenteltethesse.⁵⁾

Vince püspök a Hunyadi János által fölemelt köznemesi családok egyikéből, a Szilassi családból származott. Ifjú korában résztvett Hunyadi János oldalán a törökök és a hussziták elleni

¹⁾ Péterffy. Concilia R. Hung. I. 190. Theiner. Monum. Hist. Hung. II. 253. — ²⁾ Gesch. der Ungern. IV. 1082. — ³⁾ Katona. Historia Crit. XIII. 679. — ⁴⁾ Theiner. Monum. Hist. Hung. II. 279. Fraknoi. Magyar kir. kegyúri jog. 156. — ⁵⁾ Theiner. U. ott. II. 280.

harcokban; mert 1471-ben azért folyamodott a római pápához, hogy oldozza őt fel azon egyházi cenzurák alól, melyeket a hadi szolgálatban nétalán magára vont, ámbár — tudomása szerink — nem ontott vért.¹⁾ Talán csak ezután kezdett komolyabban tanulni és lépett a papi pályára. Annyi bizonyos, hogy humanista képzettségű férfiú és kineveztetése idejében felszentelt pap volt. Keresztúry állítása szerint Vince, Kászoni Miklós, fia egri egyházmegyei pap volt, akit Miklós egri segédpüspök az 1426. évi ádvent szombatján felszentelt. Az erről szóló bizonyítványát magával hozta Váradra, amikor 1445. körül ottani kanonokká kinevezték.²⁾ Ez a bizonyítvány tényleg megvan s amennyiben csakugyan Szilassi Vincének felszentelési bizonyítványa: akkor kitűnik belőle, hogy ő a XV. század elején, az erdélyi Kászonban született és, hogy atyjának keresztneve Miklós volt. Hunyadi az országoz kancellariában alkalmazta őt, ahol felvitte a jegyzőség és követségben járt a pápánál, a burgundi és más európai udvaroknál; de — az egykorú Ivanich megjegyzése szerint — »szép szónál egyebet nem hozott.«³⁾ Fáradozásaiért az egyházi téren nyert jutalmat, amikor megkapta a jövedelmes nagybányai plebániát és a váradi kanoniát. Pesty Frigyes szerint váci püspökké való kineveztetése idején egyszersmind Beregvármegye főispánja és munkácsi várnagy volt.⁴⁾

Mint általában azon kor humanista püspökeinek, Szilassi Vincének is csak politikai működését ismerjük. A hazánk északi részéről az ország közepe felé törtető hussziták egyházmegyénk területén is gazdálkodtak. Ezeknek föltartóztatása végett megerősítette Nógrád várát. Mindazonáltal — amint azt leginkább a szájhagyomány fentartotta — a hussziták számos helyen befészkelődtek és a templomokat is elfoglalták. Vince tagja volt az V. László fogadására menő küldöttségnek és a kiskorúsága idejére alakított kormánytanácsnak; azonban szíve mindig a Hunyadiak felé vonzódott s azért azon köznemesekkel tartott, akik Hunyadi Mátyásnak a trónhoz vezető utat előkészítették.⁵⁾ Mátyásnak királlyá választása után ismét azon küldöttség tagja volt, mely érette ment a straszniczi várba. De legfontosabb megbízatása az volt, midőn őt Mátyás

¹⁾ Theiner. U. ott. II. 423. — ²⁾ Descriptio Epp. M. Varadiensis. I. 87. és 218.

— ³⁾ Teleki. Hunyadiak kora. I. 501. Bunyitay. A váradi püspökség tört. II. 136. —

⁴⁾ A magyarországi várispánságok tört. 52. — ⁵⁾ Teleki. Hunyadiak kora. II. 255. III. 9. 44.

király Ágoston győri püspökkel kiküldötte, hogy Podjeb-rádot cseh királlyá koronázzák azon föltétel alatt, ha előbb leteszi a római anyaszentegyház iránt való hűségeskü. ¹⁾ Szilassi még akkor is Mátyásnak híve maradt, amikor erőszakosságai miatt a főpapok és a nemesség nagyobb része pártot ütött ellene. Ezért a király ismételten kitüntette látogatásával. Az 1462. évi május hóban Mátyás Vácra hívta össze az ország főpapjait és főurait. Odajött Carvajal bíboros, pápai legátus is; ott kötött Mátyás békét a rabló Giskrával és adott amnestiát több ellenfelének. ²⁾

Vince váczi püspök neve előfordul számos okmány záradékában az 1451–1471. évek közt. ³⁾ Azonban csak 1473-ban fejezte be pályafutását. ⁴⁾

Báthori III. Miklós 1474–1506.

33. Hunyadi Mátyás idejében valósággal diadalútját tartotta Magyarországon az olasz humanizmus. Galeotti azt mondja a király legnagyobb dicsőségének, hogy »Pannoniát második Itáliává igyekszik tenni.« Dante a rokonérzés hangján emlékszik meg róla »Divina Comoediá«-jában s ekként sóhajt fel: »Óh boldog Magyarország — ha nem hagyja magát többé félrevezettetni!« Mátyás udvara a humanisták kedvelt gyülekező és dédelgető helye volt. A király példáját részint megelőzték, részint követték a képzett és dúsgazdag főpapok, mint Vitéz János váradi püspök, majd esztergomi érsek, Csezmiczei (Cesinge) János pécsi püspök, Váradi Péter kalocsai érsek, Báthori Miklós váczi püspök.

Vince halála után nem maradt sokáig üresedésben a püspöki szék. Mátyás király 1474. évi április 4-én kelt levelével megtiltotta János egri püspöknek, kinevezett esztergomi érseknek és Miklós váczi püspöknek, hogy Korponán vámot vagy más efféle illetéket

¹⁾ Fraknoi. Mátyás király. 70. 87. Monum. Vat. VI. 7. — ²⁾ Fraknoi. U. ott. 119. Teleki. III. 247. — ³⁾ Fejér. Cod. Dipl. X/III. 173. VIII/VI. 72. Teleki. Hunyadiak kora. X. 470, 508, 553, 575. XI. 7, 433. Katona. Hist. Crit. XIV. 193. XV. 152. Hazai Oktár. I. 365. IV. 420. — ⁴⁾ Minthogy komoly írók örökítették meg munkáikban, felemlítjük legalább itt vonal alatt azt az adomát, hogy a vácziak Szilassi püspököt »verébvesztőnek« csúfolták s mivel a háborús időkben nekik ideiglenesen átengedett vám- és vásár-jogot tőlök per útján visszavette, ezt a gúnyverset csinálta róla egy csizmadia: »Verébvesztő váczi Vince veszttette el Vác városának virágvasárnapi vas-vásárját« (Buday. Polgári Lexikon. III. 754. Teleki. Hunyadiak kora. III. 63. Kaarcsú. Vác tört. V. 142.) — ⁵⁾ Teleki. Hunyadiak kora. XI. 506.

szedjenek.¹⁾ Ebből nyilvánvaló, hogy Miklós már szentszékileg megerősített váci püspök volt, tehát kineveztetése és pápai megerősítése legalább az 1474. év elejére esett.

Vác új püspöke a Báthoriak ecsedi ágából származott, nem pedig a somlyai ágából, mint életírói általában mondják.²⁾ Ősei, Kézai Krónikája szerint, Keled és Gúth (Gútkeled) Kálmán király idejében a svábországi Stauf városból származtak át Magyarországra. Karácsonyi szerint 30 neves magyar család származott a Gútkeled nemzetségből, ezek közt a Báthoriak, kiknek családja több ágra szakadt. Az ecsedi ágnak őse Báthori Péter volt, aki 1345-ben Olaszországban tanult s mint 15 éves gyermek váradi kanorok lett; de testvére halála után megnősült és családot alapított.³⁾ Ennek unokája volt Báthori István országbíró, ki az ország zászlajával kezében esett el a várnai csatamezőn. István, három nejétől, nyolc gyermeknek adott életet; ezek közül korára Miklós az utolsóelőtti. Miklós a XV. századnak harmadik évtizedében született. Szülei a szelíd, komoly, jámbor természetű ifjút a pápi pályára szánván, gondosan neveltették és azon kor szokása szerint tanulmányainak befejezése végett Olaszországba küldték. A különben is szép tehetségekkel megáldott ifjú nagy szorgalommal tanult. Elsajátította a latin és görög nyelvet; tanult — sőt Marsilius Ficinus szerint tanított is — theológiát, jogot, filozófiát és ékesszólást. Valószínűleg a bolognai és a pádovai egyetemeket látogatta. Itt ismerkedett meg — egyéb humanisták közt — Galeotto Marzioval, akivel együtt járt az előadásokra és akitől külön órákat vett. Galeotto ezt írja róla: »Erényekkel, szellemi képességekkel és szép külsővel dúsan megáldva, az ókori tanulmányokat Itáliában sejtította el; tehetségével gondos szorgalmat párosítva, semmi fáradságot, igyekezetet, költséget nem kímélt, hogy a tudásban előhaladjon és rövid időn annyira vitte, hogy tudományát és irodalmi képzettségét a legeszesebb tudósok is bámulattal méltányolták.«⁴⁾

Miklós tanulmányai befejeztével visszatért hazájába és az egyházi pályára lépett. Itt nyitva állt számára a gyors előhaladás útja. Családja közeli rokonságban volt a Hunyadiakkal; mert nővére, Margit hororgszegi Szilágyi Mihálynak felesége volt. Mátyás

¹⁾ Desericius. Cat. Epp. 8. Schemat. Vac. 1835. XLIII. Karcsú. Vác tört. V. 143. Gyurinka. Báthori Miklós. 4. — ²⁾ Krónika. (Császár ford.) 65. — ³⁾ Karácsonyi. Magyar nemzetségek. II. 23—27. — ⁴⁾ Mátyás királyról (Császár ford.) 74.

kinevezte őt 1469-ben szerémi püspökké.¹⁾ Az okiratok még két év múlva is csak választott püspöknek mondják²⁾; mivel vagy fiatal kora miatt nem volt fölszentelhető, vagy pedig nem akarta magát a szellemi közpotoktól távoleső és szerény jövedelmű szerémi püspökségben megerősíttetni. Őt évvel későbbben megkapta az igényeinek megfelelő váci püspökséget. Itt, két mérföldnyire az ország fővárosától, gyönyörű vidéken, jó közlekedési utak mellett, Buda és Esztergom — a két tudományos fókusz között, boldognak érezhette magát, mert élhetett szellemi passzióinak. Bonfinius örömmel kiált fel: »Vác most Báthori Miklósban a legnemesebb főpappal, legnagyobb szónokkal, olasz szokásokkal és tudományokkal ékeskedő főpásztorral dicsekszik!«

Báthori Miklós, e néven harmadik püspökünk, átlagosan csendes visszavonultságban, egyedül hivatásának, a tudományoknak és a művészetnek áldozva töltötte el váci püspökösködésének harminckét esztendejét. Résztvett ugyan a Mátyás idejében elég ritkán tartott országgyűléseken; de nem igen bocsátkozott hangos politikai vitaközlésekbe és az olyankor szokásos mulatozásokba. Mint igen jellemzőt, idézzük a Galeotto által fentartott következő följegyzést: »Míg az urak tanácskozása meg nem kezdődött, Miklós kezében könyv volt, hogy idejét ne kelljen tétlenségre és hiábavaló fecsegesre tékozolnia... Sokan mosolyogtak azon, hogy ez a derék fiatal ember könyvet olvas, ami náluk nem volt szokásban... Eközben megérkezett Mátyás király és látva, hogy Miklós kezében könyv van, így szólott Galeottnak: Úgy emlékszem, Miklós annak idején a te tanítványod és lakótársad volt; nagyon szereti az irodalmat és a tudományokat. Ezt nagyon helyesen teszi; mert az apostol többek közt azt is mondja, hogy a püspöknek tudósnak kell lennie, mert hogyan taníthatna az másokat, aki maga sem tanul?«... Majd azokhoz az urakhoz fordult a király, kiknek nevetését meghallotta: »Ne nevessetek — mondá — olyan dolgon, amit nem tudtok megérteni. Balgaság, hogy Miklós püspököt kinevetitek...« Ezek halatára azok, kik előbb Miklós olvasgatásán nevettek, csodálni kezdték őt mert ismerték nyájasságát, bőkezűségét és nagylelkűségét. Tudták mily régi, nagy családból származik és nagy tisztelettel emlegették bátyját, Báthori Istvánt, mint a törökök veszedelmét és megron-

¹⁾ Pray. Specimen Hier. R. Hung. II. 388. Fejér. Codex Dipl. VIII/Vl. 72. —

²⁾ Teleki. Hunyadiak kora. XI. 433.

tóját. Bámulták Miklós szép testtartását; nap-nap után hallották nyájas, elmés és egy Cicero ajkára illő ékesszólását; megbecsülték élénkségét, állhatatosságát, becsületességét, hűségét, őszinte barátságát. Semmi büszkeséget és hiúságot nem találtak benne és ezek alapján úgy tartották, hogy mind hatalmas kiváló őseinek, mind testvérének, Istvánnak csak díszére és becsületére válik... Tudták milyen lélekkel, mily nagylelkűséggel tűrte és hiúsította meg versenytársainak és ellenségeinek áskálódásait az által, hogy a gyűlölet özönében a sors kegyetlen csapásai és irigyeinek sűrű támadásai közepette is olyannak mutatkozott, aminőnek szerencsés körülmények közt is ismerték.¹⁾ Így Galeotto. Ha sokat is le vonnánk ezekből a bőbeszédű olasznak hízelkedése rovására, még akkor is elég marad püspökünk jelleme és szelleme dicséretére.

III. Miklós, kora más humanista főpapjainak szokása szerint, tudós férfiakat gyűjtött maga köré, akikkel nemcsak társalgott és tanult, hanem terjesztette is a tudományokat. Az állítólag Szent László király által alapított váci káptalani iskolát főiskolává, »gymnasium academicum«-má fejlesztette, melyben azon kor szellemében az összes tudományokat tanították.²⁾ Tudós férfiakat hívott még a külföldről is, kik a főiskolában tanítottak. Az intézetet fényes épületben helyezte el, a tanárokat fejedelmi bőkezűséggel díjazta. A király példája szerint udvarában másolókat tartott, kik könyvtárát gyarapítottak. Könyvtárából egyetlen, Cicero két munkáját tartalmazó, a Báthori-címerrel ékesített kodexet ismerünk, mely jelenleg a Magyar Nemzeti Múzeum tulajdona.³⁾ Galeottit ő lelkesítette, hogy írja meg Mátyás király történetét; de a könnyűvérű humanista csak a királynak adomaszerű ötleteit és mondásait szedte össze »Salamon Hungaricus, vel de Matthiae Corvini sapienter dictis et factis« címen, melyet a könyvnyomtatás fölfedezése után ismételtlen kiadtak.⁴⁾ De nemcsak másokat lelkesített az írásra, hanem önmaga is írt. Epitáfiuma és Katona István feljegyzése szerint verses világtörténelmet írt, mely azonban elveszett.⁵⁾ Számos külföldi és hazai tudóssal levelezett. Bervalduş Fülöp híres bolognai tanár egyik könyvét neki ajánlva azt írja, hogy Olaszországban alig

¹⁾ Mátyás királyról. (Császár ford.) 74. — ²⁾ Acsai. Az Árpádok művelőd. 126. — ³⁾ Könyvkiállítási Kalauz. 51. — ⁴⁾ Torday. Bécs 1563. Bongarsius. Frankfurt 1600. Bocatius. Kassa 1611. Schwandner. Bécs 1746. Magyarra fordította (részben) Kazinczy, helyesen Császár Mihály. — ⁵⁾ Hist. Crit. XVIII. 471.

van tudós, ki a váci püspök barátságával ne dicsekednék s akit ő ékes leveleivel föl ne keresne. Leveleiből mutatónak sem maradt. Váradi Péter kalocsai érsek így válaszol egyik levelére: »Leveledet nagy élvezettel olvastuk; ékesszóló előadása, irányának tisztasága és szabatosága, a hajdankornak rajta átlengő komoly méltósága gyönyörrel töltöttek el bennünket. Alig találunk szavakat annak kifejezésére, hogy mennyire dicsőítette meg Atyaságodnak a természettől nyert nemes szellemét a könyvek szorgalmas olvasása, a tudomány művelése és az erény szeretete.«¹⁾ Amint Galeotto előbb idézett szavaiból kitűnik, Báthori kiváló szónok is volt és szavát bizonyára nemcsak az országgyűléseken és a tudósok körében, hanem fényessé tett székesegyházában is hallatta a hívők serege előtt.

A püspöknek második szenvedélye az építés volt. »Mily bőkezűséggel, mennyi költséggel — írja Galeotto — építtette újra a székesegyházat Olaszországból hívott építőmesterekkel és díszítőkkal, hogy a székesegyház és a püspöki palota pompás és lelke nagyságának megfelelő legyen... Gyakran sétálgatott a vártól a kertekig, amelyeket ő maga erősített meg és látott el halastavakkal.«²⁾ Ezek az építőmesterek Traui Jakab és János testvérek voltak, kik Mátyás királynak is dolgoztak.³⁾ Legszebb alkotása lehetett az a kápolna, amelyet patrónusa, Szent Miklós tiszteletére a székesegyház mellé építtetett s amelyhez Szobi Mihály az ő nagy alapítványát kötötte. A Nemzeti Muzeumban van egy, a Báthoriak címerével díszített, Vácra odakerült kő. A pajzsot körülvevő babérkoszorú lebegő szalagjainak alakításával és elrendezésével, a renaissance stíltre vall és igazolja Galeottonak az olasz mesterekről szóló magasztalását. A táblán 1485-iki évszám látható, mely pontosan meghatározza az építkezés időpontját.⁴⁾ A váci székesegyházban most is meglévő, klasszikus renaissance-stílusú szentélyrácsozat kétségtelenül ezen kápolnából való. Eme csekély töredékekből következtetve is elképzeljük, hogy a Szent Miklós-kápolna úgy lehetett a katedrális-hoz hozzáépítve, mint most a Bakócz-kápolna az esztergomi bazilikához.

Székvárosán kívül, különösen kedves nyári tartózkodó helyén, Nógrád várában építtetett. Míg elődje csak védelmi állapotba helyeztette e fontos várat, addig Báthori az esztétikára is gondolt.

¹⁾ Szilágyi Millen. tört. IV. 544. — ²⁾ Mátyás királyról (Császár ford.) 76. — ³⁾ Kukuljevics. Leben der Südslavischen Künstler. I. 56. 68. — ⁴⁾ Miskovszky. A renaissance kezdete. 16.

»A nagy váczai püspök költségén — írja Istvánffy — Traui Jakab építész és szobrász sok gyönyörű új épülettel rakatta meg a várat. Harminc láb széles sánc körítette a várat, melyet szintén Báthory ásatott nagy munkával; továbbá egy kutat fúratott a hegyen, mely hasonlóképp sok fáradságot és költséget igényelt. Végül a vár közepére tornyot építtetett, melyre az ő neve és családi címere, a három sárkány-fog van kivésve.«¹⁾ Aligha vétünk az igazság ellen, ha azt állítjuk, hogy a várban lévő főtemplomot is ékesítette.

Sajnos, hogy ezen építkezéseknek alig maradt hírmondója is. Az említett részleteken kívül megtalálták Vácson a ferencrendi kolostor és templom építése idején a nagy püspök kőkoporsóját, melynek egy részét beépítették mosdó-medencéül a kolostor refektóriumába; továbbá a püspök epitáfiumát, címerét és néhány más töredéket, amelyeket a mostani székesegyház sírboltjának falába illesztettek be.²⁾ Gyurinka szerint »a pusztítás özönéből fennmaradt még egy kép, mely ábrázolja a Boldogságos Szűzet, karján a kisdied Jézussal s ezen aláírással: Ora pro nobis Sancta Dei Genitrix Maria! Pax ingredientibus! Egregium hoc opus fecit fieri Andreas filius Andreae de Báthor.« E jeles és régisége miatt is nagybecsű képet Kámánházy váczai püspök a Nemzeti Muzeumnak ajándékozta.«³⁾

A főpásztor művészlelke megihlethette papjait is. Bajoni István kanonok ezen időtájban restauráltatta az egykori tereskei bencésapátsági templomot, melynek pastophoriuma talán ugyanazon művészek munkája, kik a püspöknek dolgoztak. A tápiósüllyi gotikus tornyon az 1498. évszám olvasható, tehát ez is az ő idejében épült, vagy átalakított. »A derék egyházfejedelem példája nyomán nemcsak a tudomány és szépművészetek, de még az ipar és kereskedelem is lendületet vettek. Az ötvösipar, üveggyártás és kereskedelem helyen volt az országban virágzóbb állapotban, mint Vácson. Pedig abban az időben az üveg a ritkaságok közé tartozott; sőt Esztergom főpapjának ablakain még évtizedek múlva is hártya, vagy selyemszövet pótolta az üveget« — írja Varjú János.⁴⁾

A római szentszék is bizalommal viselkedett Báthori iránt. IV. Sixtus pápa 1480. július 18-án, a fehérvári káptalan némely kánonjai ellen beérkezett panaszok alapján megbízta a kalocsai érseket,

¹⁾ Hist. Hung. 695. — ²⁾ Karcsú. Vác tört. V. 146. — ³⁾ Báthory Miklós. 14.
⁴⁾ Váczai Könyv. 30.

a váczi püspököt és az esztergomi prépostot, hogy tartsanak fegyelmi vizsgálatot a társaskáptalanban és kötelezzék annak tagjait a helybenlakásra és az istenitisztelet méltóképen való elvégzésére.¹⁾ Ugyancsak a pápa megbízta Báthorit 1482. április 12-én, hogy Kálmáncsái Domokos fehérvári prépostot a somogyvári apátság javadalmába beiktassa. Mikor pedig a prépost panaszt emelt Rómában, hogy a kanonokok nem akarják őt a közös javadalmak megfelelő osztalékában részesíteni, VIII. Ince pápa 1484. november 1-én kelt rendeletével a váczi és a milkovói püspököket küldte ki vizsgálóbírákul.²⁾

Mátyás királyt és Báthori Miklóst vérségi és szellemi rokonság fűzte egymáshoz. A püspök a királynak anyai nagybátyja volt; a tudományok és művészetek szeretetében pedig ugyancsak egy vízen eveztek. S azért Mátyás gyakori vendége volt a váczi püspöki palotának; sőt a hagyomány szerint, ott kereszteltette meg boroszlói Borbálától született fiát, Corvin Jánost. Tehát természetesnek találjuk, hogy a király iparkodott lehetőleg kedvezni rokonának. Így — mint a következmények mutatják — függőpecséttel ellátott diplomával patronátusi jogot adott neki, hogy az egyházmegyéjében lévő nagyobb javadalmakat, a kanonokságokat, apátságokat és prépostságokat szabadon betölthesse. Báthori bölcsen járt el a javadalmak betöltésénél. Oly férfiakat nevezett ki ezekre, kikre a történelem szövétnékénél is csak tisztelettel tudunk tekinteni, mint: Debreczeni Mihály és Mohorai Miklós prépostok, Bajoni István kanonok és a tereskei apátság kommandátora, Mendei Dénes főesperes és a mogyoródi apátság kommandátora, Csúthi Tamás, Getháli Miklós, Kornis Benedek stb. kanonokok. Ámde Mátyásról tudvalévő, hogy ahol az ő érdeke és kifejezett akarata követelte, ott nem ismert sem rokonságot, sem méltánylást, sem kíméletet. Sajnálatos példái ennek Szilágyi Mihály, Vitéz János, Csezmicsei János, Bánffy Miklós esetei, a melyekhez csatlakozik Báthori Miklósé is. Ugyanis Mátyás, a püspöknek adományozott patronátusi jog dacára is azt követelte tőle, hogy egyes esetekben az ő jelöltjeinek adjon javadalmakat. Így az 1481. év elején azt követelte tőle, hogy a váczi káptalanban megüresedett szolnoki főesperességre nevezze ki Dénes mester budai királyi várkaplánt, az

¹⁾ Theiner. Monum. Hist. Hung. II. 475. — ²⁾ Theiner. U. ott. II. 481. 499.

egyik kanonoki stallumra pedig Vadi Jánost. Ugyanakkor felterjesztéssel élt IV. Sixtus pápához, melyben azért folyamodik, hogy a konvent és apát nélkül *szükölködő* mogyoródi apátsági javadalmat csatolja az amúgy is szegényesen dotált budai prépostsághoz. A pápa 1481. augusztus 28-án kiállított bullájával megengedte e javadalom-egyesítést.¹⁾ Csakhogy Báthori sem volt könnyen meghajló báb-ember; a király pártfogoltjait nem akarta kanonokká kinevezni és a világiasított mogyoródi apátságot Mendei Dénes váczí főesperesnek adományozta. Mátyás látva, hogy követelődzései, fenyegetődzései mitsem használnak, Báthorit egyszerűen felfüggesztette a püspökségtől és Dóczi Orbán pécsi prépostot a váczí püspök koadjutorává nevezte ki; behelyezte őt a püspöki javadalom felelősségének hasznélvezetébe, a többire nézve pedig a püspököknek gyámjává tette. A király páratlanul durva hangon nyilatkozik püspökönkéről a Dóczihoz ez alkalommal intézett levélben: »Hogyha az a keményfejű (capitosus) váczí püspök, Báthori Miklós, igazságos, tisztességes és üdvös intéseinknek és oktatásainknak engedett volna: jóságunkra és fivére érdemeire való tekintetből inkább eltűrtük volna, mint ahogy eddig is tűrtük azt a fékezetlen, összeférhetetlen, botrányos és nagy dolgokkal terhelt embert; de mivel jóságunk csak újabb vétkekre és lázongásokra indította azt az elvetemült és agyafúrt (cerebrosum) embert, nem akarjuk és nem tűrhetjük őt többé, hanem elhatároztuk, hogy fékezetlen szabadosságát, sőt bódultságig menő makacsságát megfékezzük...«²⁾ A király hasonló hangon írt a váczí káptalannak is. A püspökről szóló, nem kevésbé durva nyilatkozatok után a káptalannak — hűtlenség bélyege és javadalmi elvesztésének terhe alatt — megparancsolja, hogy Dénes mestert a szolnoki főesperességbe, Vadi Jánost pedig a váczí kanonokságba iktassa be és erről mindkettőnek pecsétjével ellátott bizonylatot adjon. Sőt tovább menve, ugyanazon büntetések terhe alatt megtiltja a káptalannak, hogy ezentúl a püspök bemutatása vagy parancsa alapján bárkit, bármi csekély javadalomba is beiktasson; mivelhogy ő a püspöktől a patronátusi jogot kétféleképpen levele által megvonta.³⁾

A püspököt nagyon megrendíthette ez a méltatlan bánásmód; de ismerve Mátyásnak zsarnokságig menő szigorúságát, tovább

¹⁾ Religio. 1908. 24. (Luksics). — ²⁾ Teleki. Hunyadiak kora. Xll. 145. — ³⁾ Teleki. Hunyadiak kora. Xll. 148.

nem ellenkezett, hanem visszaadta neki a diplomát. A király ezért megkegyelmezett Báthorinak és megszüntette a gondnokságot, de a diplomát megsemmisítette. »Azon patrunatusi oklevelet, — írja Báthorinak — melyet neked nem tartozó kötelességből, hanem kegyelemből adtunk és mellyel te bosszantásunkra annyiszor visszaéltél, mint minden viszály szerző okát, széthasogattuk, összetéptük, rajta levő királyi pecsétünket, mellyel te annyiszor dicsekedtél, leszakgattuk. Neked azonban — nem annyira személyedet, mint bátyád szolgálatait és több hívünknek kérelmét tekintve — ezúttal még megkegyelmezünk és megparancsoltuk kincstartónknak (Dóczi Orbánnak), hogy egyházad lefoglalt jószágait adja vissza.«¹⁾ Teleki ezen keletnélküli leveleket 1481-re, Bél és Katona az 1484. évre teszik, mert Teleki nem tartja valószínűnek, hogy Mátyás haragja négy évig tartott volna.²⁾ Mi sem tartjuk hihetőnek, mert azon időközben a királynak szüksége volt püspökünk jóindulatára, fia — Corvin János érdekében. Ugyanis Mátyás látva azt, hogy Beatrixszal kötött házasságából gyermeket már nem igen remélhet: minden igyekezetét arra fordította, hogy Corvin Jánost trónutódjául elismertesse, az országos rendeket ezen tervével megbarátkoztassa és kivált, hogy olyan nádort válassztasson, akire tervének végrehajtását rábízhatja. Evégből hajlandó volt — ő a hatalomsóvár! — még a nádori hatalom hatáskörét is kiterjeszteni. Terve végrehajtására legalkalmasabbnak vélte régi hívét, Zápolyai Imrét és nagy súlyt helyezett a népszerű váci püspök jóakarató befolyására. Ezért — hét évi szünetelés után, éppen amikor Bécset ostromolta, 1485. tavaszára országgyűlést hirdetett Váczra. Minthogy Mátyás az ostrom miatt személyesen le nem jöhetett, biztosokat küldött, kik ott érdekeit védelmezzék. Ezek voltak: Filipec váradi, Dóczi győri püspökök, Zápolyai Imre és Drágfi Tamás főpohárnok. A Váczra összegyűlt, nem nagyszámú rendek »érett megfontolás után megszavazták a török részéről fenyegető veszedelem elhárítására és a császár ellen viselt diadalmas háború mielőbbi befejezésére« portánként egy forint adót és, ami ennél fontosabb volt, a nádori méltóság körének rendezésére vonatkozó törvénycikkelyt.³⁾ Az ezekről szóló dekretumot

¹⁾ Epistolae Matthiae Corvini. IV. 94. — ²⁾ Teleki. u. ott. V. 163. jegyzet. Notitia Hung. III. 120. Historia Crit. IX. d. 548. Hunyadiak kora. V. 165. — ³⁾ Szilágyi. Milleniumi történet. IV. 303. Teleki. Hunyadiak kora. V. 326, 335. jegyzet.

Zápolyai Imre és Báthori Miklós írták alá.¹⁾ Miklós püspök résztvett az 1486. évi budai országgyűlésen is, amelyiken Zápolyai Imrét nádorrá választották. De a bensőséges viszony nem állt többé vissza a király és nagybátyja között. Nagyrésze lehetett ebben Beatrix királynénak, aki a püspököt nem igen szenvedhette, valószínűleg azért, mert Corvin János pártfogójának tartotta. »Beatrix szívének irigységgel kellett eltelnie annak láttára, hogy nem az ő, hanem egy szerencsésebb vetélytársa szülöttjére pazarolja Mátyás az atyai szeretet kincseit... és rettegéssel töltötte őt el az a gondolat, hogy a sziléziai leány fia majdan a trónra emelkedhetik.«²⁾ Ez a harag kiterjedt a lipcsei herceg pártfogóira, közöttük Báthorira is. Pedig, amint a következmények mutatták, Beatrixnak nem volt ebben igaza. Báthori a Mátyás halálát követő királyválasztásba nem folyt be, azután pedig behódolt II. Ulászlónak, akit 1497-ben el is kísért Prágába.

A nagy király halála után azonban felvette újra a mogyoródi apátság javaiért szünetelő harcot. Mendei Dénes, bizonyára a püspök biztatására, beperelte a váci káptalan előtt Szatmári (Bakócz) Ferenc budai prépostot az apátság birtokaiért. Lebi Imre kanonok Mendeinek ítélte oda az apátsági javakat. Szatmári prépost ekkor VIII. Ince pápához fordult orvoslásért és keservesen panaszkolt, hogy Báthori őt »élőszóval és az ország kormányzóihoz és főuraihoz intézett levelében tolvajnak, rablónak, parasztnak nevezte, egyházmegyéjéből kiközösítette, a veszprémiből pedig kiközösítette; sőt az apátság birtokaiból erőszakkal kiűzette.«³⁾

Báthori Miklós csendes visszavonultságban töltötte aggkorát. 1487-ben Frater Györgyöt segédpüspökévé tette, aki Rómából az epiphaniai püspöki címet kapta. »Házában egyre vagy az imádság, vagy a tanulás járta, vagy lant mellett énekszó csendült, vagy tisztes társalgás folyt; ott nem ismerték a tétlenséget, lustaságot, időpazarlást... A püspök néha hintón jár és olvasgatás és tisztes társalgás közben megnézi kellemes, verőfényes hegyeit, melyek köröskörül szőlővel és gyümölcsfákkal vannak beültetve, úgy hogy az ember arra a kellemes meggyőződésre jut, hogy azokat a jó bortermő és

¹⁾ Lásd bővebben: Farkasfalvi. A váci országgyűlés története. — ²⁾ Fraknói. Mátyás király. 343. — ³⁾ Történelmi Tár 1903. 522–523. Monumenta Rom. Epp. Vesprim III. 108.

virágzó hegyeket Minerva és a Múzsák (a tudomány és művészet istennői) egyaránt lakják és látogatják», írta Galeotto Marzio.

III. Miklós váci püspök neve számos oklevélben olvasható 1474-től 1506-ig¹⁾. Meghalt 1506 február 24-ike után. Az általa restaurált székesegyházban, szépművi márványkoporsóban temették el. Sír-feliratát, habár töredezetten, megtalálták az egyház romjai közt és befalazták a mostani székesegyház sírboltjába az oltár mellé. Mivel szövege a humanista-kor latinságának egyik szép emléke és eléggé jellemző is, közöljük egész terjedelmében:

Nicolaus Báthor jacet hoc sub Marmore Praesul,
 Gloria qui Sanctae Religionis erat.
 Quidquid habent Legum speciosa Volumina, norat,
 Noverat et, quidquid Pagina Sacra docet.
 Historias omnes celebravit Carmine Vates,
 Lingua Latina sibi, Graecaque nota fuit.
 Te, Regina Poli, coluit, Tibi nobile struxit
 Hoc Opus: Obsequio Praemia redde pio!
 Scilicet hanc Animam, posito jam Corpore, Virgo,
 Angelico socies, perpetuesque Choro!

Gosztonyi II. János 1507—1510.

34. A püspöki székhely nem maradt sokáig üresedésben. Az 1507. évi Szentháromság vasárnapja előtti pénteken, vagyis május 27-én kelt okmányban már előfordul «Joannes Vaciensis (episcopus)».²⁾ Eszerint ekkor már megerősített püspök volt és mintegy három évig kormányozta egyházmegyénket. Előélete ismertebb, mint váci püspöki működése. Pray, Desericius, Medgyessy még nem ismerték ezen püspökünk nevét.

II. János püspök a Gosztonyi, másképp Kövesszarvi ősnemesi családból származott. Született a vasvármegyei Felsőszelesten, mert midőn a szombathelyi polgárok régi kiváltságlevelét 1525-ben megerősítette, így keltezte: «Datum ex Szeleste Superiori loco nativitatis nostrae».³⁾ Innen teljes neve: szelestei Gosztonyi

¹⁾ Fejér. Codex Dipl. VIII/Vl. 89. Wenzel. Árpádkori Oktár. XI. 12. Hazai Oktár. IV. 434. Teleki. Hunyadiak kora. XI. 560. XII. 117. 302. Katona. Historia crit. XVII. 20. 252. 438. 645. 769. XVIII. 156. 180. 239. 383. 423. Pray. Hierarchia R. Hung. I. 348. Országos levéltár. Fasc. 405. Nro. 33. — ²⁾ Katona. Historia Crit. XVIII. 523. — ³⁾ Schönwisner. Antiquitates Sabarienses. 275.

János.¹⁾ Neveltetéséről nagybátyja, csomaházai Gosztonyi András, esztergomi prépost gondoskodott. Megfordult a német, olaszországi és a párisi egyetemeken, ahol «magisteri», avagy a velencei köztársaság ügyvivője szerint «doktori» címet szerzett. A párisi egyetemen barátságot kötött Clichtovaeus Jodoc chartresi kanonokkal, akit irodalmi munkásságra serkentett; sőt művei összeállításában és kiadásában is segített. Jodoc halálából neki ajánlotta Bâselben, 1517-ben megjelent »Elucidatorium Ecclesiasticum« című munkáját, melynek egy példánya megvan az esztergomi könyvtárban,²⁾ Gosztonyinak különösen a teológiában, történelemben és csillagászatban volt nagy jártassága. »Az ég csillagát úgy ismerte, mint saját körmeit.«³⁾ Haza kerülén, II. Ulászló feleségének, Anna királynőnek titkára és tolmácsa lett. A királyné halála után a királyi kancellária szolgálatába lépett titkári minőségben és felvitte az alkancellárságig. Mivel az elszegényedett udvar hivatalnokai ellátásáról másképp gondoskodni nem tudott, a király Gosztonyit 1503-ban esztergomi örkanonokká, az 1506. év második felében budai préposttá tette. Az 1506. október 13-án kibocsátott oklevelet így jegyezte: »Venerabilis Johannes Gozthon, de Zelesthye praepositus Ecclesiae Budensis.«⁴⁾ Legkésőbbben a következő év elején váczii püspökké prekonizálták.

Gosztonyinak három évre terjedő váczii működéséről, sajnos, semmiféle adatunk sincs. 1510-ben a győri, innen 1524. őszén az erdélyi püspökségre helyeztetett át.⁵⁾ Vincenzó Guidoto velencei követ ekkor így jellemzi: »Az erdélyi püspök Juane Goston nemesi vérből származik, a királyné öfelsege kancellárja, alacsony termetű, elég kövér ember, doktor, jámbor és tisztas életű. A (velencei) államot nem szereti. Jövedelme 24—25 ezer arany.«⁶⁾ Azonban ekkor valójában oly szegény volt, hogy nem volt képes megerősíttetését Rómában kieszközölni, mert nem rendelkezett a bullák költségeinek fedezésére szükséges összeggel. Minden pénzét hadakra fordítva, Zápolyai János seregével ő is Mohács felé indult, de a vésznapok alatt a vajdával ő is ott vesztegelt Szegednél. Gosz-

¹⁾ »Turul« 1892. Gosztonyi váczii püspök származása 59. 195. (Schönherr). —

²⁾ Lányi—Knauz. Magyar Egyháztörténelem. I. 489. — ³⁾ Taurini. Stauromachia L. I. 37. — ⁴⁾ M. Tört. Tár. XII. 38. — ⁵⁾ Pray. Epistolae procerum. I. 186. — ⁶⁾ Magyar Sion. 1865 555. (Knauz) Egyháztörténeti Emlékek. I. 214. — Fraknoi. Magyar. kir. kegyúri jog. 217. — Kollányi. Esztergomi kanonokok. 123.

tonyi efeletti haragjában a királyválasztás alkalmával Ferdinánd pártjára állott. Zápolyai azzal állt boszút, hogy az ő országrészében székelő püspököt elfogatta és Kolozsvárott börtönre vettette, ahol kapitányai, Bodó Ferencz és Dóczi János annyira megkínózták, hogy 1527-ben sebeibe belehalt.¹⁾

Várday I. Ferencz 1510–1513.

II. Ulászló király, Gosztonyi Jánosnak az egri püspökségre való áthelyezésével egyidejűleg, vagyis az 1510. évi szent Györgynap előtt, Várday Ferencz fehérvári örkanonokot nevezte ki váczai püspökké.²⁾

Várdai Várday Ferencz a Gútkeled nemzetségből származó családnak sarja, Miklósnak fia volt.³⁾ Tanulmányait Olaszországban elvégezve, a király szolgálatába lépett. Taurini szerint királyi főlovászmester, kiváló löldomító, bátor harcos, későbbben a vámhivatalok főnöke és királyi tárnokmester volt.⁴⁾ Ha mindez áll, akkor csak férfikorában léphetett a papi pályára. II. Ulászló 1495-ben megfosztván stallumától Videt, az idegen származású örkanonokat, e kanoniára Várday Ferenczet nevezte ki — és pedig «az ország főpapjainak, zászlósúrának és nemeseinek tanácsára».⁵⁾ Ezen állásban érte őt a püspöki székre való kinevezés. Mint választott püspök mindjárt pert indított Nyási Demeter esztergomi érseki helynök előtt Batthyányi Benedek ellen azon pénzösszegért, melyet neki már régen kölcsön adott.⁶⁾ II. Gyula pápa 1511. május 20-án megerősítte Várdayt.⁷⁾

Püspöki működéséről, sajnosan, igen keveset tudunk. X. Leo pápa megbízta őt 1513. április 6-án annak ellenőrzésével, vajjon a kalocsai érsek ellátja-e a titeli káptalant szentolajokkal? Ugyanazon évi szeptember 8-án pedig azon bullájának kihirdetésével, mellyel a Bakócz-féle esztergomi kápolnában búcsúkat engedélyez.⁸⁾ A király talán még ezen évben az erdélyi püspökségre helyezte át; mert amikor Bakócz Tamás 1514. április 15-én a lázadó pórhadak leverésére felszólította, már megerősített erdélyi püspök volt.⁹⁾ Meghalt 1524-ben. Sírirata szerint ifjú-korában Olaszországban tanult, azután buzgón szolgálta a királyokat, mint a szabadság védője, a pórlázadás elnyomója, buzgó és templomokat ékesítő főpap.¹⁰⁾

¹⁾ Szerémi. Emlékirat. 193. — ²⁾ Liber Dignitariorum Eccl. — ³⁾ Nagy. Magyarország családai. XII. 54–58. — ⁴⁾ Stauromachia. L. I. 40. — ⁵⁾ Fraknoi. Magy. kir. kegyúri jog. 221. — ⁶⁾ Batthyány. Leges Eccles. I. 589. jegyzet. — ⁷⁾ Országos levéltár Fasc. 625. Nro. 40. — ⁸⁾ Theiner. Monumenta Hist. Hung. II. 591. 608. — ⁹⁾ Török. Magyarország primásai. 155. — ¹⁰⁾ Budai. Polgári Lexicon. III. 692.

Szalkai II. László 1514–1520?

36. A magyar királyok püspök-kinevezési jogával még egy Mátyás «az igazságos» sem élt, mindenkor méltányosan, vagyis első sorban a papi érdemekre és az egyház javára való tekintetektől! hát még gyöngé, az anyagiakban mindig megszorult, a belső lázongások és a külföldről jött támadások által örökké szorongatott utódja — II. Ulászló! «Az egyházas szellem és fegyelem hanyatlásának ama korában a főpapi javadalmak gyakran tisztán világi szolgálatok jutalmazására szolgáltak — úgymond Fraknoi — és az udvar kegyei által világi férfiaknak, sőt kiskorúaknak is jutottak osztályrészül. Köztudomású, hogy Mátyás király Esztei Hippolytnak, neje öt éves unokaöccsének, az esztergomi érsekséget adományozta volt. Szalkai László a váczi, majd az egri püspökséget, végre az esztergomi nyerte adományul, bár a kisebb egyházi rendeket sem vette föl. A magas egyházi állás vagyoni és politikai előnyeit élvezte a nélkül, hogy kötelességeit teljesítette és szellemét elsajátította volna.»¹⁾

Szalkai maga így írta nevét: de Zalka, de Máthészalca; kortársai latinosan így: Zalkanus. Tekintetbe véve a XVI. század írásmódjának kiejtését, ma Szalkainak írjuk. Származására csak az egykorú írók mellékes följegyzéseiből tudunk következtetni. Vincenzo Guidoto, a velencei köztársaság magyarországi követe, azt írja 1525. évi jelentésében, hogy született »az erdélyi határszél felé fekvő nem sokat emlegetett községben« és hogy a jelentés idejében 48–50 éves volt.²⁾ Maga Szalkai a sárospataki iskolában írt, 1489-ik évi naptárral eltátott tankönyvében ötször így írja magát: »de Zalka« és a könyvecske végén: »per me Ladislaum de Matheszalca.«³⁾ Ezekből kitűnik, hogy a szatmármegyei Mátészalkán, 1495. körül született. Az egykorú írók »varga fiának« mondták, illetve gúnyolták őt. Szerémi így ír róla: »sutor Ladislaus Zalcaj«;⁴⁾ Zsámboki: »Ladislaus Warga archiepiscopus«;⁵⁾ Thurnschwamb János így: »den die Ungarn Warga Püspök genennet.«⁶⁾ De semmi esetre sem áll az, a mivel ellenségei gúnyolták, hogy »pór származású«, avagy egy váczi vargának fia lett volna.⁷⁾ Atyja iparos és valószínűleg

¹⁾ Magyarország a mohácsi vész előtt. 42. — ²⁾ Knauz. Magyar Sion. 1865. 554. — ³⁾ Knauz. Kortan. 120. — ⁴⁾ Emlékirat. 100. — ⁵⁾ Kovachich. Scriptorum minores. I. 44. ⁶⁾ Engel. Gesch. des Ung. Reichs. I. 198. — ⁷⁾ Palugyay. Magyarország Leírása. I. 295.

nemes ember volt, mert két fia a vitézi pályára lépett: Márton Eger várát védte 1527-ben, Balázs pedig 1552-ben már szarvkői kapitány volt.¹⁾ László az ágostonrendiek akkoron híres sárospataki iskoláját látogatta és pedig, mint a tankönyvéhez csatolt naptár mutatja 1489-ben; ahol egyházjogot, bölcseletet, retorikát, esztetikát stb. tanult. Sajátkezűleg írt, 258 lapra terjedő iskolai könyvét az esztergom-egyházmegyei könyvtárban őrzik, mely egyetlen fenmaradt középkori tankönyvünk s azért igen becses.²⁾ Később, mint képzettségéből joggal következtethető, külföldi egyetemeken is tanult, valószínűleg Szatmári György pécsi püspök, majd esztergomi érsek segítségével. Fenmaradt hivatalos és nem-hivatalos iratai azt bizonyítják, hogy pompásan tudott latinul és görögül, járatos volt az összes humanisztikus tudományokban; kitűnő szónok és verselő, de mindenek felett éleseszerű diplomata volt.

Szalkai László tanulmányai végeztével udvari szolgálatba állott. »Tehetségei és műveltsége ifjú éveiben a királyi kancelláriában szereztek neki alkalmazást, amely utat nyitott neki a legmagasabb polcokra. Ritka ügyességgel meg tudta mindig nyerni a mérvadó egyéniségek, előbb Bakócz és Szatmári primások, majd Ulászló és Lajos királyok rokonszenvét és bizalmát. Nélkülözhetetlenné tette magát. Azzal, hogy minden szolgálatra képes és kész volt, uralkodó állásra emelkedett. Úgy, hogy a pápai nuntius »Magyarország második királyának« címezheti.«³⁾ Amikor Várday Ferenc erdélyi püspökké lett, Szalkai királyi titkár volt és II. Ulászló váci püspökké nevezte őt ki. Az 1514. évi Szent Erzsébet napján kiállított okmányban olvassuk először »Ladislaus Zalkanus Vaciensis (Episcopus)«.⁴⁾ Szalkai ekkor még nem volt egyházi renden lévő férfiú, a kisebb rendeket sem vette még föl; sőt kineveztetése után sem gondolt fölszenteltetésére és arra, hogy a pápától megerősítést kérje, hanem csak koadjutort kért a püspökségre. Klasszikus latin-sággal és vagy valódi, vagy színlelt nemes érzésekről tanuskodó leveleiből idézzük a következőket: »Post Sanctitatis Vestrae pedum osculum atque humilem mei servuli subjectionem. Et suscepti ordinis ratio, et animi propensitas eo me vehementer adducunt, ut saeculari-

¹⁾ Nagy Iván. Magyarország Családai, X. 471. — ²⁾ Knauz. Kortan. 120. Színyei. Magyar írók. XIII. 354. — ³⁾ Fraknói. Magyarország a mohácsi vész előtt. 42.

⁴⁾ Katona. Historia Crit. XVIII. 792.

bus negotiis penitus abdicatis, soli cultui Divino Ecclesiaeque meae regendae ac moderandae totus iacumberem. A qua quidem sententia nullo unquam tempore divelli possem, ni serenissimus Rex Hungariae, dominus meus gratiosissimus, cuius voluntati refragari non expedit mihi, nec licet, me ad pleraque huius Regni negocia obeunda frequenter adhiberet . . . Quae quidem eo libentius subeo, quo planius animadverto ista eadem ad arcendos fidei hostes et rem Christianam pro virili propugnandam maxima ex parte pertinere . . . » Ilyen körülmények közt, hogy távolléte miatt a gondjaira bízott egyház hátrányt ne szenvedjen, arra kéri Őszentségét, hogy Demjén jogtudort, a váczí egyház kanonokját és a pápa hűséges követét, aki kora, tudománya és erkölcei miatt minden tekintetben arra alkalmas, helynökül elfogadja és püspökké szenteltesse. Igéri, hogy Demjén illő ellátásáról, amíg valami jövedelmesebb javadalmat kaphat, gondoskodni fog.¹⁾ X. Leo pápa teljesítette Szalkai eme kérését, mert Brodarics végrendeletében Demjént »egykori váczí segédpüspöknek« nevezi; de Szalkait nem prekonizálta, s azért az 1515. június 25-én kelt oklevél szerint is még csak váczí »választott püspök« és királyi titkár.²⁾ A következő évben az örökké üres királyi kamarának tárnokmesterévé lett. Ezen állásában érte Szalkait a legtöbb gyanúsítás és vád, hogy az elszegényedett ország jövedelmeit a saját hasznára fordítja.³⁾

Szalkainak Váczon való püspöki működéséről egyetlen történeti adatunk sincsen; de feltehetjük, hogy amikor őt IX. Adorján pápa az egri püspöki széken megerősítette, nem csupán bevett szokásból és a stilus curialis szavaival élve írta bullájában: »qui Ecclesiae Vaciensi hactenus laudabiliter praefuisti.« Valószínű, hogy az egyházkormányzati ügyeket nagyrészt személyesen intézte, míg az egyházi ténykedéseket és szertartásokat koadajutorával, Demjén felszentelt püspökkel végeztette. Annál is inkább tehetjük ezt fel, mivel Buda, a királyi székhely, püspöki székhelye szomszédságában, szinte egyházmegyéje közepén feküdt.

Amikor a pápa 1518-ban Esztei Hippolit egri püspököt a milánói érsekségre emelte, Szalkai a váczinál jövedelmesebb egri

¹⁾ Katona. Historia Crit. XVIII. 838. Bél. Notitia Hung. III. 121. Karcstú. Vác város tört. V. 147. (magyar fordításban). — ²⁾ Knauz. Magyar Sion. 1866. 152. — ³⁾ Horváth. Magyarország tört. III. 374. Fessler. Geschisteter den Ungarn. VI. 214. Szilágyi. Milleniumi tört. IV. 466 - 460.

püspökséget kérte. II. Lajos, aki annyira le volt kötelezve Szalkainak, haladék nélkül teljesítette óhajtását; mert az 1520. évi, az Aprószentek ünnepe előtt kelt okmányával Országgh Jánost nevezte ki a már »jogilag és tényleg megüresedett« vácsi püspöki székre és ugyanakkor az ő áthelyezése által megüresedett szerémi püspökségre kinevezte Maczedóniai Lászlót.¹⁾ Azonban X. Leo pápa ugyanakkor öccsét, Medici Lajos bíborost nevezte ki egri püspökké és Szalkait csak három év múlva ismerte el, amikor Medici az ő javára lemondott.²⁾ Innen van, hogy Szalkai még ezután is néha vácsi püspöknek írta magát, mint 1523. március 9-én Báthory István nádorhoz írt levelében.³⁾

Szalkai Lászlónak amúgy is gyors emelkedése ezután szinte tüneményessé lesz. VI. Adorján pápa 1523. június 19-én kelt, nagyon elismerő hangon tartott bullájával megerősíti őt az egri püspökségben.⁴⁾ Az ország rendei országos kancellárrá választják, ami a nádori után a legbefolyásosabb állás volt. Szathmári György esztergomi érsek halála után a király Szalkait jelölte az ország első főpapi állására. A pápa megerősítette és végül — ismételt sürgetések után — Campeggioi bíboros, pápai nuntius az 1526. évi húsvétján pappá, majd püspökké szentelte őt.⁵⁾ Azonban amilyen gyors volt emelkedése, olyan szédületes volt erkölcsi bukása is. Az ország súlyos helyzetéről őt, »a második királyt« tették felelőssé. Az 1525. évi május hóban tartott rákosi országgyűlésen Werbőczy hevesen támadta »a király gonosz tanácsosait, kik az ország javaival nem törődve, kielégíthetetlen birvágytól elvakítva, helytelen tanácsukkal tévútra vezették.« Követelte, hogy azokat, akik neki hűtlenül szolgáltak, hivatalukból mozdítsa el és helyükbe hű hazafiakat rendeljen. Mindenki tudta, hogy itt Szalkait érti — még maga Szalkai is — mert nyomban fölkelt önvédelmére. »Ő — úgymond — mindig híven szolgált és igaz tanácsot adott Őfelségének. Egyébiránt a kancellári hivataltól mindjárt meg akart válni, amikor esztergomi érsekké kinevezték, de Őfelsége nem engedte; örvendeni fog, ha e súlyos tehertől megszabadul s akkor majd meggyőződnek arról, hogy tisztét híven töltötte be.« A többség — bizonyára Werbőczy utasítása követ-

¹⁾ Pray. Speczimen Hierarchiae R. Hung. II. 389. Egyháztört. Emlékek a magyarországi hitújítás korából. I. 19. — ²⁾ Fraknoi. Kegyúri jog. 223. — ³⁾ Egyháztört. Emlékek. I. 81. — ⁴⁾ Theiner. Monum. Hist. Hung. II. 629. — ⁵⁾ Egyháztört. Emlékek. I. 134. 186.

keztében — nyugodtan hallgatta meg; de egyesek sértő közbeszólásokkal bántalmazták: »Le kell vágni a varga fiát, mert azt akarja, hogy a nemesség paraszttá legyen, amilyen ő maga volt.«¹⁾ E kemény lecke csak némileg használt, mert a korlátnokságról még ekkor sem mondott le; de legalább nagyobb figyelmet fordított ezentúl az egyházi ügyekre, kivált a hitújítás terjedésének megakadályozására.

Habár igen kecsegtető feladat volna Szalkai tevékenységét leírni, mellyel a hussziták, pikkardok és kelyheseknek, nemkülönben a Németországból hazánkba is átszármazott lutheranizmusnak terjedését megakadályozni igyekezett: ettől mégis el kell tekintenünk, mert túl terjed vázci működésének körén.²⁾ Csupán azt említjük meg, hogy időközben úgy II. Lajos király, mint maga Szalkai megtett mindent, hogy bíborossá neveztesse ki. Burgio pápai követet is fölkérte, hogy kérelmét támogassa. A nuncius a legnehezebb helyzetbe jutott. Az előzmények után nem javasolhatta, hogy a pápa Szalkait a bíborral kitüntesse; de viszont nem akarta ellenségévé tenni sem a királyt, sem Szalkait, akit »az ország korlátlan urának lehet tekinteni, még inkább, mint Angliában Wolseyt, a yorki érseket; akinek kezébe le van téve Magyar-, Cseh-, Morvaország és Szilézia sorsa.« Viszont másik — titkos jelentésében — azt írja: »A jóakarát nem hiányzik ugyan benne, hanem magánérdekei kedvéért s hogy a királyné kegyeit és támogatását el ne veszítse, szemet húnny azok előtt, kik az ország javát elhanyagolják. Továbbá az ország gyűlöli őt és csak félelemből színlelik iránta a tiszteletet. Ekként lehetséges, hogy a pápa, amikor kedves dolgot tesz a királynak, az országot elégedetlenné tenné.« Ezen jelentések hatása alatt a pápa nem határozhatta el magát arra, hogy Szalkainak bíbor kalapot küldjön; de szükségesnek látta, hogy a hatalmas főpapot, ki a kereszténységnek nagy szolgálatokat tehet, kimélje. »Soha sem hittük el, — írja neki 1526. január 21-én — hogy Te, tudós férfiú, kit Isten kiváló tehetségekkel ruházott fel és magas papi méltóságra emelt, magánérdekeidet a közjó fölé helyezed; de mivel naponkint érkeznek hozzánk tudósítások, hogy majd egy vár, majd egy város az ellenség kezébe esik, majd másféle csapás éri az országot azért,

¹⁾ Szilágyi. Milleniumi Tört. IV. 467—468. — ²⁾ Lásd erre nézve: Egyháztört. Emlékek I. kötet. Hanuy. A lutheranizmus Magyarországon a mohácsi vész előtt. (Kath. Szemle 1906.) Fraknoi. Magyarország a mohácsi vész előtt. 82. 115. 200. Chobot. Jézus Kr. egyházának tört. III. 96—97.

mivel a csapások elhárítására kevés gond fordítottatik, ami a Te bölcseséged és tekintélyed feladata volna: ne csodálkozzál, hogy mind ezt rossz néven vettük, annál is inkább, mert tudjuk, hogy sok bajon segíthetnél, ha törekvésedet erre irányzanád.«¹⁾

A török-veszedelem mind fenyegetőbbé vált, melynek elhárítása végett elsősorban VII. Kelemen pápa lépett a tettek mezejére. Sajátjából ötvenezer aranyat ajánlott fel Magyarország segítésére; a magyar főpapok által Rómába fizetendő jelentékeny összegű díjakat is ezen célra engedte át; végül megengedte a hazai egyházi javak megadóztatását és az egyházak kincseinek árúba bocsátását. Példáját követte Szalkai, aki a június másodikán tartott országgyűlésen elsőnek állott fel és felajánlotta 6000 frt értékű rézkészletét, egy uradalmát, melynek elzálogosításával ugyanekkora összeget lehetne előteremteni és lehetőleg még ugyanennyi készpénzt; tehát összesen 18000 frtot; végül, hogy 400 lovassal és 1000 gyalogossal fog a harctéren megjelenni. Azonban példája már nem igen hatott a jelenlevőkre, mert a többi főurak ígéretével együtt a felajánlott összeg nem igen haladta túl a 30000 frtot.

II. Lajos mintegy 28000 emberrel indult Mohács alá. Tíz főpap volt zászlai alatt. Perényi Ferenc, váradi püspök ismerve az óriási török túlerőt, e szavakkal fordult a királyhoz: »Felséged jól tenné, ha a kancellár urat már most Rómába küldené és általa Őszentségét felkérné, hogy a csata napját húszezer magyar vértanú ünnepévé avassa.«²⁾ Keveset jósolt. Az 1526. évi augusztus 29-én, mintegy másfél órai küzdelem után, körülbelül 24000 magyar holtteste fődte a mohácsi síkot, közöttük II. Lajos királyé, Szalkai és Tomori érsekeké és öt püspöké.

Ország III. János 1520—1532?

37. Nádasdy Tamásnak egykorú följegyzése szerint a mohácsi öldöklés veszedelméből a következő főpapok menekültek ki szerencsésen: Várday Pál egri, Erdődi Simon zágrábi, Gosztonyi János erdélyi, Szalaházi Tamás veszprémi, Ország III. János váci, Brodarics István szerémi püspökök; végül életben maradt Podmaniczky István nyitrai püspök, aki nem ment hadba.³⁾

¹⁾ Fraknói. Magyarország a mohácsi vész előtt. 190—191. Milleniumi Tört. IV. 481. Három magyar bíbornokjelölt. M. Sion 1874. 81—100. — ²⁾ Brodarics. História a mohácsi vésről (Turchányi ford.) 36. — ³⁾ Egyháztört. Emlékek. I. 295.

II. Lajos király 1520. december 29-én áthelyezte Országk János szerémi püspököt a váci püspökségre s ugyanakkor Maczedóniay Lászlót szerémi püspökké nevezte ki.¹⁾ Jóllehet, Országk a pápai megerősítést csak későbbben nyerhette el, kormányzása idejét mégis ettől az időtől számíthatjuk. Országk akkor már felszentelt püspök volt. Desericius 1506-ra teszi kormányzása kezdetét.²⁾

Gúthi Országk János püspök, Országk László királyi főlovászmesternek és Maróthi Magdolnának fia, született 1480. körül. Guidoto velencei követ ezeket jelenti róla 1525-ben: »Országk jó házból, bárói rangban lévő családból való; szép tehetségekkel, tanultsággal és mindenféle jótulajdonsággal bir, 39—40 éves, 4—5 ezer arany jövedelme van.«³⁾ Ugy látszik, hogy Guidoto általában koruknál fiatalabbaknak nézte főpapjainkat. Országk ugyanis — Pray szerint — 1505-ben már szerémi püspök volt s így a követ korbecslése szerint mintegy 18—20 éves korában kapott volna püspökséget. Ez még sem valószínű, bármily előkelő és befolyásos familiából származott is. Desericius és Medgyessy szerint elogiumban olvasható, hogy kánonjogtudor és kiváló egyházi és állami jogtudós volt. Tudománypártolásáról tanuskodik, hogy Menardus János híres ferrarai orvos neki ajánlotta »Praeservatio ventorum et dentium« című értekezését.

Egyházkormányzatáról és politikai működéséről csak kevés adat maradt fenn. Tudjuk, hogy Országk azon főurakhoz csatlakozott, kik 1523-ban szövetséget kötöttek egymás megoltalmazására Zápolyai János hatalmaskodásai ellen. A mohácsi ütközetben állásának megfelelő kísérettel vett részt és szerencsésen megmenekült. A mohácsi veszedelem után eleinte Zápolyai pártjához csatlakozott és résztvett 1526. november 21-én, királlyá koronáztatásán Székesfehérvárott. Azonban 1527. októberében és 1528. január havában már résztvett a Ferdinánd király által Budára hívott országgyűléseken.⁴⁾ Tehát időközben — valószínűleg az eredménytelen olmtüzi értekezlet után — Habsburgi Ferdinándhoz csatlakozott.

III. János püspök az általános zavarok közepette védelmezte a püspökség és a káptalan javait. Mindjárt főpásztorkodása elején

¹⁾ Pray. Specimen Hierarchiae. II. 389. Katona. Historia Crit. XIX. 192. Egyháztört. Emlékek. I. 19. — ²⁾ Catalogus Epporum Vac. 9. — ³⁾ Magyar Sion 1865. 555. Egyháztört. Emlékek. I. 214. — ⁴⁾ Fraknoi. Országgyűlési Emlékek. I. 135. Egyháztört. Emlékek. I. 358.

panaszt emelt ellene a budai társaskáptalan előtt ennek főtí gazdasztije, Bessenyoí Péter, hogy a püspököknek mogyoródi jobbágyai a káptalan nyájait elhajtották és ezáltal 50 frtnyi kárt okoztak.¹⁾ 1528-ban ismét határvillongás támadt a püspök mogyoródi és a budai káptalan főtí uradalma között, melynek megvizsgálására Ferdinánd király egy vegyes bizottságot küldött ki.²⁾ A vácsi káptalan levéltárában lévő 1529. évi összeírás szerint akkor a vácsi püspökség javaihoz a következő falvak tartoztak: Üllő, Nagy-Némedi, Felső-Tarcsa, Szada, Mogyoród, Veresegyház, Püspök-Hatvan, Kálló, Alsó-Sáp, Nagy-Berczel.³⁾

Országh János nevével az idézett 1528. évi oklevelekben találkozunk utoljára. Halálának ideje ismeretlen, azonban Pray tekintélye alapján vácsi püspökségét általában az 1532. évig terjesztjük ki.⁴⁾ Ezután őt, illetve ha Országh kormányzatát csak 1528-ig vesszük, kilenc évig maradt üresedésben a vácsi püspökség.

Brodarics II. István 1537—1539.

38. Hazánk eme gyász-korszakában a Gondviselés a legkitűnőbb férfiak egyikét adta egyházmegyénk püspökéül. Ez jerosini vagy polyáni Brodarics István volt, az akkori helyeírás szerint: Brodarith, Brodarich, de leggyakrabban latinosan: Brodericus. Született Szlavonországban a körösmegyei Jerosinban, 1471. körül. Atyja valószínűleg Mátyás, anyja pedig csebi Pogány leány volt.⁵⁾ Gyermekkorában megtanult magyarul és horvátul s elég ismeretet szerzett magának arra, hogy a pécsi egyetemen felsőbb tanulmányokat folytathasson és az ottani papnevelő intézet növendékei közé felvétessék.⁶⁾ Pappá szenteltetvén, a püspöki aulában kapott alkalmazást. Férfikorában ment a pádovai egyetemre, ahol theológiát, egyházjogot és klasszikus nyelveket tanult s emellett elsajátította az olasz nyelvet is.⁷⁾ 1506-ban, tehát harmincöt éves korában, mint kánonjogtudor tért haza és Szathmári György pécsi püspök titkára lett.⁸⁾

Azon idők szokása szerint, amikor a pádovai egyetemre ment,

¹⁾ Történelmi Tár. XII. 109. (Knausz. A budai Káptalan Regestái). — ²⁾ Bubl. Regestrum. 4. 25. — ³⁾ Karcsú. Vác város tört. V. 149. — ⁴⁾ Specimen Hierarchiae. 352. — ⁵⁾ Turul. 1903. 116. — ⁶⁾ Sörös Pongrác. Jerosini Brodarics István. 8. — Koller. Historia Epp. Quinqueecles. V. 179. Hatvani. Brüsszeli okmánytár. I. 169. — ⁷⁾ Tóth Szabó. Szathmári György primás. 290. Kereselich. Historia Eppatus Zagrab. I. 205. Sörös. Brodarics. 11. Bunyitay. Várad püspökség tört. I. 353.

kapott egy zágrábi kanonoki javadalmat, melyről azonban tanulmányai befejeztével le kellett mondania. Ekkor pécsi kanonok és a Szent András-templom ispánja, majd pedig pécsi kisprépost lett.¹⁾ Az 1518-ik év körül a királyi kancellária szolgálatába lépett, ahol különösen kedves modora és nyelvismeretei miatt gyorsan haladt előre. II. Lajos király ismételten Lengyelországba küldötte Brodaricsot, 1522-ben pedig ugyancsak a király megbízásából Rómába utazott. Jelen volt VI. Adorján pápa megválasztásánál s erről kimerítő jelentést küldött királyi urának. Szeptember 4-én fogadta őt a pápa, ki előtt oly meghatóan ecsetelte hazánk szomorú állapotát, hogy Őzsentsége könyekre fakadt, a török ellen indítandó háború ügyét a bíborosokból választott bizottság elé terjesztette, a maga részéről pedig 100,000 forintot ajánlott fel.²⁾ Brodarics két teljes évet töltött Rómában és nagy eseményeknek szemtanúja volt. Láta azt a sziszifuszi munkát, amit VI. Adorján Rómában két éven át folytatott; jelen volt tragikus halálánál és VII. Kelemen megválasztásánál. Az új pápa is megkedvelte Brodaricsot.

Brodarics annyi fáradozása és fényes sikerei dacára sem jutott a küldetésének megfelelő álláshoz és jövedelemhez úgy, hogy — elismert szerénysége dacára — már maga is panaszra fakadt »hogy más csekély emberek, kúfár lelkek emelkedni tudnak, ő meg semmire sem megy.« Pedig pártfogói közt volt VII. Kelemen pápa, Zsigmond lengyel király és Burgio pápai követ is. Mindössze egy, 800 arany forint jövedelemre becsült esztergomi éneklőkanonokságot kapott és a királytól ígéretet, hogy a legelső üresedésbe jövő püspökséget neki fogja adni.³⁾ No, de egy püspökség sem jött üresedésbe; tehát a királyi ígéret teljesítésére úgy szereztek alkalmat, hogy Maczedóniai László szerémi püspököt lemondatták javadalmáról Szalkait pedig a kancellárságról s akkor (1526. március elején) II. Lajos király Brodaricsot az ország kancellárjává és szerémi püspökké nevezte ki.⁴⁾ Ámbár a szerémi püspökség jövedelme az országban a legszerényebb (mindössze 2500—3000 arany) volt, Brodarics mégis elfogadta azt — mint Burgio írja — csupán a cancellárság tekintélye miatt. De úgylátszik, hogy ő egyelőre sem püspöki

¹⁾ Történeti Tár. 1916. 143. 343. — ²⁾ Höfler. Papst Hadrian VI. 415. Fraknoi Magyarország és a római szentszék. II. 331. — ³⁾ Kollányi. Esztergomi Kanonokok. 135. Theiner. Monumenta Hist. Hung. II. 645. — ⁴⁾ Monumenta Vaticana. II/1. 335. Egyháztört. Emlékek. I. 243.

címével nem élt, sem pedig megerősíttetését nem kérte. Rómában azonban komolyan foglalkoztak azzal a tervvel, hogy Brodarics a bíborosok testületébe fölvétessék.¹⁾ Amennyire megbecsülték Rómában, annyira támadták itthon. A nagyszájú Ártándi Pál, a Kalandosok április 25-ki gyűlésén heves beszédet mondott az ellen, hogy a kancellár kinevezésnél a pápa befolyása érvényesült; sőt Brodaricsot nem is tartotta erre az állásra eléggé független és befolyásos egyéniségnek. Az ellenzék május 3-án az országgyűlésen nem is engedte őt szóhoz jutni.²⁾ Ellenben Burgio ugyanakkor azt írta Rómába: »Ennek a derék jóra való embernek semmi más nem hiányzik, mint a mostaninál valamivel jobb anyagi helyzet.«³⁾ Pedig csak ezután jöttek úgy hazánkra, mint Brodaricsra nézve a nagy megpróbáltatások nehéz napjai. A kancellár 1526. július 27-ről kelt levelében leírja a római pápának, az augusztus 6-ról kelteztben pedig Mária királynénak az ország siralmas helyzetét.⁴⁾ Eközben pedig a legnagyobb erőfeszítéssel azon dolgozott, hogy az ország védelmére szükséges pénzbeli és hadi erőt összehozza. Agitált az országgyűlésen, elment személyesen Esztergomba Szalkaihoz, A maga részére kölcsönt keresett, mert annyi pénze sem volt, hogy magát a táborbaszállásra fölszerelje. A törökök hazánkba törtek; elfoglalták Péterváradot és vele Bánmonostorát, a szerémi püspök székhelyét és birtokait, úgy hogy rezignációval azt írta: »Szerémi püspökből újra pécsi prépost lettem; összes váraim, falvaim az ellenség kezében; 700 jobbágyomból egy sem az enyém többé.«⁵⁾ A király a mellette lévő kancellárt a Mohács alatt összegyűlt táborba küldötte, hogy a csatát megelőző tanácskozást irányítsa. Csak a rettenetes mohácsi vérfürdőben találkoztak ismét. Brodarics előadásából, minden szerénysége mellett is megtetszik, hogy vitézül harcolt a csatában. Egészen az ellenséges ágyúig nyomult előre s bár innen kénytelen volt visszavonulni, újra a küzdelembe sietett s csak akkor eredt futásnak, midőn már teljesen meddő lett volna a harc. A magyar táboron át menekült, ahol látta a töröktől végbevitt pusztítást, gyilkolást; majd lehető rövid úton Fejérvárnak, Győrnek tartva, iparkodik Mária királynéhez, akiről útjában megtudta, hogy Pozsonyba ment. Menekülése nem kis nehézségekkel járt, mert készleteit a tá-

¹⁾ Magyar Sion. 1874. 80—101. (Frankl). — ²⁾ Fraknoi. Magyarország a mohácsi vész előtt. 234. — ³⁾ Theiner. Monumenta Hist. Hung. II. 773. — ⁴⁾ Theiner U. ott. 674. Pray. Epistolae Procerum. I. 268. — ⁵⁾ Szilágyi. Milleniumi tört. IV. 500

borban elvesztette. Útközben lova is elpusztult, így azután gyalog-szerrel kellett haladnia. Az eddig szenvedett csapások betetőzésére a cseh katonák elfogták, amije még maradt, elszedték tőle s egy hadi köpenyben járta a menekvés aggságos útját.«¹⁾ Szeptember hó 5-én Pozsonyba érkezett és 10-én lemondóan írja a pápának: »Bár-csak ne lettünk volna oly vakmerők és ne rohantunk volna a nyílt veszedelembel!» Tomicki útján Zsigmond lengyel királyt is értesítette a mohácsi veszedelemről, akinek fölszólítására megírta »De conflictu Hungarorum cum Turcis ad Mohács« című művecs-kéjét, a csatának eleven és egyedül megbízható rajzát.

II. Lajos, a Cseleptakba fült király, nem hagyott utódot. Megindult a harc Magyarország trónjáért Habsburgi Ferdinánd osztrák herceg és Zápolyai János erdélyi vajda között. A cancellár azonban hű maradt királyasszonyához, Máriához s Pozsonyban lakott, hogy közelében lehessen, de egyik trónkövetelőhöz sem csatlakozott. Szorongatott hazájának pedig békét keresett s azért sem a székesfehérvári, sem a pozsonyi királyválasztó gyűlésen nem vett aktív részt. Ezért mind a két trónkövetelő gyanúba fogta: János király a hazaárulás vádját akarta ellene emeltetni; Ferdinánd pedig idegenkedett tőle. Elvesztette korlátnoki állását és akkora szegénységre jutott, hogy néha terített asztala sem volt. Brodarics ilyen körülmények közt is csak hazájára és egyházára gondolt. Attól tartva, hogy Ferdinánddal bevonul hazánkba a lutheranizmus és a testvérharc; végre elhatározta, hogy eltávozik a Ferdinándpárti Pozsonyból. Önigazolásul hosszú, a nyilvánosságnak szánt levelet írt Ferdinándnak. »Nem akarok — írja — hálátlan gyermeke lenni anyámnak, mely szült, táplált és nem csekély javakkal és méltóságokkal halmozott el. Krisztus Jézus úgy segítsen és üdvözítsen! semmi más tekintet nem vezérel, mint hazám java, szabadsága és az, amit igaznak, méltányosnak látok.«²⁾ János király 1527. március 17-re országgyűlést hirdetett Budára. Brodarics is oda sietett, mert híret vette, hogy ott hazaárulással fogják őt vádolni, azon a címen, hogy ő vitte Bécsbe az ország pecsétjét és az országra sérelmes okiratokat fogalmazott.³⁾ Pedig tudvalévő volt, hogy éppen Brodarics ajánlotta az ország pecsétjének megsemmisítését s azért János király szívesen fogadta őt, elhárította tőle a megbecstelenítő ítéletet és

¹⁾ Sörös. Brodarics István 62. — ²⁾ Századok. 1877. 60. (Fraknoi Magyarország történetét érdeklő okiratok a külföldi piacon.) — ³⁾ Acta Tomiciana IX. 110.

megakadályozta javainak elkobzását. Brodarics ezért elhatározta, hogy János király pártjához csatlakozva békeapostollá lesz. A király készségesen fogadta az ügyes diplomatát és már 1527. április havában Lengyelországba küldötte, ahol teljes másfél évet töltött. Ugyancsak az ő megbízásából utazott el 1529. október havában Velencébe, a francia királyhoz Párisba és VII. Kelemen pápához Rómába. Kiküldetéseiből csak 1530. június 26-án tért vissza Budára, megrongált egészséggel.¹⁾ A következő év elején Ferdinánd fővezéréhez, Roggendorfhoz küldte őt Zápolyai békealkudozás céljából, 1532. januárjában pedig a regensburgi birodalmi gyűlésre. Fáradozásainak eredménye mindössze egy évi fegyverszünet lett Ferdinánd és János királyok közt. Brodarics megkapta ekkor jutalomképen a nagyrészt török kézen lévő pécsi püspökség javait, melyeknek jövedelmét tízezer forintra becsülték.²⁾ Ezentúl gyakrabban tartózkodott Pécsen és uradalmaiban. A pihenés és a jobb mód visszahozta egészségét, úgy hogy a következő években a két király kibékítése ügyében ismét eljár Bécshen, Rómában, Nápolyban, Krakóban és csak 1537. tavaszán tért vissza Budára.³⁾

Zápolyai János az 1537. év elején a még javarészt szabad és jobb jövedelmű váci püspökséget adományozta az annyi fáradozó Brodaricsnak és felterjesztette őt a római szentszékhöz megerősítés végett.⁴⁾ Kinevezési okmányát nem ismerjük, tehát keltét sem tudjuk; hanem Bembo Péter bíboros 1537. június 15-én kelt levelében gratulálván, jobb egészséget és nyugalmat kíván. Szellemesen írja: »Placuit mihi nova mutatio, quam fecisti a Quinque ad unam ecclesiam Vaciensem, cum haec sit in loco magis, quieto, quam fuit altera.«⁵⁾ A váci püspökség akkor tényleg nyugalmasabb és jövedelmesebb volt a pécsinél, mert a török még nem vetette meg lábát a területén. Vácson még sértetlenül állottak a Báthory püspök által megújított épületek, olasz módra berendezett kertek, kitűnő intézmények. Brodarics egészsége azonban alaposan megrendült volt. Már utolsó olaszországi útjában gyakran panaszkodott a fájdalmak miatt, fölkereste a nevesebb orvosokat és fürdőhelye-

¹⁾ Fraknoi. Magyarország és a Szentszék. III. 12—25. Századok. 1902. 896—899. — ²⁾ Koller. Historia Eppatus Quinqueeccles. V. 238. Egyháztörténeti Emlékek. II. 188. 308. — ³⁾ Pray. Epistolae Procerum I. 354. II. 40. Brüsszeli okmánytár I. 227. 229. 238. 309. 333. 362. Sörös. Brodarics István. 105—121. — ⁴⁾ Egyháztört. Emlékek. III. 65. 74. 90. — ⁵⁾ Koller. i. h. V. 177.

ket.¹⁾ De sem magas kora, sem gyengélkedése nem tudta megakadályozni abban, hogy munkálkodását, mint béke-apostol, a legnagyobb buzgósággal tovább folytassa. Sőt, mintha a váci püspökségre való áthelyeztetése testét is megacélozta volna; április havában ismét Krakóba utazott, hogy a lengyel királyt a János és Ferdinánd királyok közötti közvetítésre felkérje és urának Izabellával kötendő házassága ügyében puhatolódzék. Három heti ott tartózkodás után, jó reményekkel telten tért vissza — és pedig új székhelyére Vácra, hogy az itteni állapotokkal megismerkedjék. Nagy kormányzati és gazdasági tervei voltak, hozzá is fogott azok kiviteléhez; de még mielőtt feladatának végére járhatott volna, János király megbízásából Vácra érkezett Frangepán Ferenc kinevezett kalocsai érsek, aki utasításokat hozott Brodaricsnak, hogy menjen Körmöcbányára, ahová Ferdinánd megbízottja, Wese János lundi érsek fog érkezni komoly béketárgyalások előkészítése céljából.²⁾ A körmöcbányai tárgyalásnk kölcsönös idegességgel indultak meg. Július elején Frangepán Ferenc is Körmöcbányára jött. Itt a két főpap közösen nagylelkű nyilatkozatot állított ki, amelyben kijelentik, hogy azon esetre, ha a béke urok hibájából nem jönne létre és a törökök emiatt továbbra is ontanak a keresztények vérére, akkor ők inkább elhagynák János királyt és esetleges örököseit és lemondanának a mostani javadalmaikról; de Ferdinándot kérik, hogy azon esetben, ha javadalmaikat ő foglalná el, akkor ő gondoskodjék biztonságukról és megélhetésükről.³⁾ Wese érsek szkeptikusan fogadta ezen nyilatkozatot; de hogy ők komolyan vették, bebizonyították azzal, hogy Tamás egri érkanonokot János király megpuhítására Budára küldték. A király azt üzenete hírnökével a püspököknek, hogy menjenek Vácra, ott majd találkoznak többi tanácsosaival és megbeszélik a további teendőket. Wese gyanuperrel élve, meg akarta akadályozni Körmöcbányáról való elutazásukat; de mivel újabb hírnök azon üzenettel, hogy Vácson komoly tanácskozás készül »a beteg kalocsai érsek és a sántikáló váci püspök« július 31-én elutazva, augusztus 3-án Vácra érkeztek. Itt — legnagyobb meglepetésükre — csak Tamás érkanonokot találták János király ama határozott nyilatko-

¹⁾ Oláh. Codex Epistolaris. 569. 574. 576. — ²⁾ Századok. 1878. 603–727. (Károlyi Á. Adalékok a nagyváradi béke történetéhez.) Történelmi Tár. 1868. 725–729. (Károlyi Á. Okiratok és levelek a nagyváradi béke történetéhez.) — ³⁾ Egyháztört. Emlékek. III. 219.

zatával, hogy hallani sem akar az uralomból való kizárásáról, mivel a szultán hathatós védelmet ígert neki. Tehát ezzel a béketárgyalások félbeszakadtak, de újabbak megindítása céljából a hadakozó felek Rozgonyban egy évre fegyverszünetet kötöttek. »A váci püspök és én — írja akkor Frangepán Thurzónak — eddigi tárgyalásainkkal csak mindkét királynak haragját vontuk magunkra, pedig teljes erőnkől javukon munkálkodtunk. Félek, hogy az uralkodók majd csak későn látják be, hogy nekünk volt igazunk.«¹⁾

Némi előtárgyalások után a békebiztosok Váradon találkoztak ismét 1538. január havában és mintegy hat heti tárgyalás után megkötötték a hírneves váradi békét. Jóllehet a váradi békeokmány államjogi szempontból sok tekintetben kifogásolható, mégis túlzás nélkül mondhatjuk, hogy ez volt Brodaricsnak legnagyobb diplomáciai sikere; mert ami benne jó, t. i. hogy Magyarország egysége meg ne bontassék mindenkorra, azt az ő elve alapján fogadták el.²⁾ A Wese, Frangepán és Brodarics által ezen alkalomra fogalmazott eskü-minta a mi püspökünk kezeírásával maradt fenn.³⁾ János király február 24-én írta alá a békeokmányt. Mivel Ferdinánd király akkor Boroszlóban tartózkodék, Brodaricsot érte az a megtisztelő megbízatás, hogy oda utazván, írassa vele alá a fontos békeokmányt. Április közepén indult el Vácra. Megbízatása nemcsak az volt, hogy a váradi békekötést Ferdinánddal aláírassa; hanem az is, hogy a most már ellenfele által is elismert János király részére a lengyel királynál újabb segílyt eszközöljön ki és Izabella hercegnővel a már előkészített eljegyzést megkösse. Zsigmond király szívélyesen fogadta. Brodarics királya képviseletében megkötötte az eljegyzést Izabellával, szoros családi körben.⁴⁾ Azután néhány napot üdülésre és régi barátjainak látogatására fordítva, tovább indult Boroszló felé. Június 1-én érkezett oda. Jóllehet krakói kitérését gyanús szemmel nézték. Ferdinánd aláírta június 10-én a békeokmányt és elismerése jeléül Brodaricsnak az országos adóból 500 frtot utalványozott, aki abból két régi adósságát törlesztette. András esztergomi prépostnak 300 frtot és Thurzó Eleknek 200 frtot fizetett ki.⁵⁾

Boroszlóban találta III. Pál követét, Morone Tamás modenai

¹⁾ Sörös. Brodarics István 133. — ²⁾ Fraknoi Werbőczy István. 306—313. Szilágyi. Milleniumi tört. V. 123. — ³⁾ Századok. 1878. 837. (Károlyi.) — ⁴⁾ Veress. Izabella királyné. 25 — 28. — ⁵⁾ Egyháztört. Emlékek. III. 264.

püspököt. Felhasználva a kedvező alkalmat, anélkül, hogy erre külön megbízatása lett volna, azonnal tárgyalni kezdett vele, hogy János királynak a szentszékkal való viszonyát rendezze. Tudjuk, hogy VII. Kelemen pápa Zápolyait az egyházból kiközösítette. Brodarics június 9-én írt III. Pál pápa tudomására adva a váradi békekötést, kegyeibe ajánlja János királyt, akinél hűségesebb fia nincs és azért kéri Öszentségét, hogy fogadja őt szívébe és mentse föl a kiközösítés alól.¹⁾ Moronet pedig arra kérte, járjon közbe a szentszéknél, hogy ő a váci püspökségben, Frangepán Ferenc a kalocsai érsekségben, Statileo János az erdélyi és Fráter György a váradi püspökségben megerősíttessenek, annál is inkább, mert Ferdinánd is elismerte a János király által kinevezett püspököket és ők csak úgy léphetnének fel teljes erélyességgel a veszedelmesen terjedő lutheranizmus ellen, ha teljes joggal gyakorolhatnák az egyházi joghatóságot.²⁾ Ha tudta volna, mily rosszul vannak ők beírva Rómában!

Morone nuntius, aki Ferdinándnak a püspök iránt ellenséges érzületű udvarában kapta információit, azt írta Rómába, hogy Brodarics a lutheranizmus felé hajlik; félig lutheranus, eladósodott ember, pártolja a kétszín alatti áldozást és a papok házasságát.³⁾ Arra hivatkozik, hogy még barátja, a kalocsai érsek (Frangepán) is azt mondta róla: »iste bonus collega meus, Brodarics lutheranus.« Várdai esztergomi érsek pedig: »eum claudicare in favorem nuptiarum sacerdotum et non multum favere imaginibus sanctorum.«⁴⁾ Nézzük ezen vádakat magának Brodaricsnak tettei és írásai világitásánál — Amint láttuk, Brodarics azért vonakodott Ferdinánd pártjára állani, mert attól tartott, hogy vele bevonul Magyarországra a lutheranizmus. Már 1533. augusztus 1-én De Cazalis pápai követhez intézett terjedelmes levelében kifejti arra vonatkozó elveit: miként lehetne általában és különösen hazánkban a gyorsan terjedő tévelynek elejét venni? Panaszolja, hogy Luther követői keresztül-kasul árják Magyarországot, hogy a papok nyilvánosan ágyasokat tartanak; hogy a búcsúhirdetés körüli elkövetett visszaélések miatt ezeket sokan megvetés tárgyává teszik. Ezek ellenében ajánlja, hogy hívások össze az egyetemes zsinat és, hogy inkább engedjék meg a papok-

¹⁾ Theiner. Monumenta Hist. Slavonum meridion. 640. — ²⁾ III. Pál és Farnese bibornok levelezése. 36—38. Egyháztört. Emlékek. III. 254. 259. 272. ³⁾ Fridensberg. Nuntiaturreichte aus Deutschland. IV. 358. 409. — ⁴⁾ Friedensberg. U. ott. 269. Egyháztört. Emlékek. III. 326.

nak a nősülés, mint az ágyastartás.¹⁾ VII. Kelemen hosszú válasza méltatta ezen levelét, melyre Brodarics ismét csak azt írja: »Mint Szentséged alázatos igénytelen szolgálja és a szentszék bensőséges híve, most is csak azokat javallom, mert a baj nap-nap után terjed s mind mélyebb gyökeret ver. Én tisztelendő testvéremmel, a kalocsai érsekkel, tehetségem szerint mindent megteszek, hogy ezt az országot a Szentséged és az apostoli szék iránti hűségben megtartsam.«²⁾ Tehát ezekből megtetszik, hogy Brodarics részint egyetemes zsinat, részint némi engedmények által akarta a reformációnak elejét venni, vagyis opportunistá volt. Azonban katolikus hithűségéről tanúskodik egész élete, végrendelete és halála. — Brodarics előterjesztései nem is maradtak hatástalanok. III. Pál pápa meggyőződve János királynak hitéhez és a szentszékhez való hűségéről, az 1539. év elején Alexander bíborost külön követképp küldötte hozzá, elismerte őt királynak, hallgatagon feloldozta a kiközösítés alól és az általa kinevezett püspököket, tehát Brodaricsot is, a május 15-én tartott konzisztóriumban ünnepélyesen megerősítette.³⁾ A római kuriának ezért járó díjakat a végvárak megerősítésére rendelte fordítani.

Brodaricsra még egy szép feladat várt. A királyságában megerősített Zápolyai János őt küldötte fényes követség élén a lengyel udvarhoz, hogy kösse ott meg Izabella hercegnővel »per procura« a házasságot és hozza haza hitvesét. Elöl haladt a püspök 57 főnyi kíséretével, utána Perényi felsőmagyarországi kapitány 386 lovassal, Werbőczy nádor 136 emberével és Balassa Boldizsár 328 kísérelével. Krakóban ünnepélyesen fogadták őket. 1539. január 29-én aláírták a házassági szerződést s két nap múlva megtartották a házasságkötés szertartását.⁴⁾ Brodarics annak rendje szerint kézen fogva az arát, János király nevében esküt tett, hogy őt hitvestársául fogadja; Izabella pedig elmondta az esküformát, hogy János királyt urául fogadja és holtáiglan el nem hagyja. Az esküvőt nagy udvari ünnepélyek követték. Brodarics a királytól 300 arany frtot és cobolyprémeket kapott ajándékba. Gyertyaszentelőboldogasszony napján a még nagyobbra növekedett kíséret Magyarországra indult.

¹⁾ Theiner. Monumenta Slavorum meridion. I. 623. Egyháztört. Emlékek. II. 272. — ²⁾ U. ott. I. 634. Egyháztört. Emlékek. II. 279. — ³⁾ Fraknoi. Magyarország és a római szentszék. III. 53. Magyar kir. Kegyűri jog. 250. — ⁴⁾ Katona. Historia Crit. XX. 1098—1200.

Február 27-én volt Székesfehérvárott a tulajdonképeni esküvő és március 2-án Izabellát királynévá koronázták. Mindezekben püspökünk tevékenyen résztvett.¹⁾

Az ünnepségek lefolyása után székhelyére térvén, a váci várat megerősítette és minden téren rendezkedett. Hanem gyökerében megtámadott szervezete kezdte a szolgálatot felmondani. Főleg vesebaj és köszvény kínozták. Sem a Ferdinánd király által ajánlott Adorno híres párisi orvos, sem a budai hévvizek nem tudták baját elmulasztani. Állapota annyira rosszabbodott, hogy június havában már végrendelkezett mintegy 4000 frtra becsült vagyonáról. Általános örökösevé fivérét, Mátyást tette; gondoskodott rokonairól, cselédjeiről, a Szentlélekről nevezett váci kórház szegényeiről és székesegyházáról.²⁾ Júliusban ismét a budai fürdőbe ment, ahol állapota annyira javult, hogy résztvehetett Held Mátyás német-birodalmi kancellár fogadtatásán is.³⁾ De az ősz közeledtével napról-napra rosszabbul lett. Szeptember 30-án a kalocsai érsek azt írta Rómába, hogy most már semmi reménység sincs arra, hogy Brodarics még valaha a közjót szolgálhassa. A püspök az örökkévalóság gondolatával megbarátkozva, 1539. november 17-én a váci püspöki várban főpaphoz méltó módon meghalt. Verancsics Antal prépost november 29-ről keltezett levelében ezt írja Opalenszky Péter krakói püspöknek: »Brodarics Istvánt, azt a férfiút, akihez hasonló sokáig nem lesz Magyarországon, elvesztettük. Senki sem maradt könyhullatás nélkül. Igen könnyű, életéhez és erényeihez méltó halállal múlt ki; egyetlen sóhajjal, mintha aludni és nem meghalni indulna; utolsó pillanatig eszméletén maradva adta ki lelkét váci püspöki várában, november 17-én. Püspöki székére keresnek méltó utódot, de nem találnak; ez országban annyira aláhanyatlottak az erények és a tudományok, melyekben ő oly gazdag volt.«⁴⁾ Sadolet Jakab, a nagy carpentasi bíborospüspök, azt írta Frangepán Ferencnek: »Fájdalommal értesültem a mi Brodaricsunk elhunytáról. Elvesztettük barátunkat és benne a jó és bölcs férfiút.«⁵⁾ Oláh Miklós és Lang János egy-egy szép sírverset írtak róla. Nem tudjuk, kivésték-e valamelyiket az utolsó főpapnak emlékkövére, akit a várbeli székesegyház sírboltjába temettek.⁶⁾

¹⁾ Veress. Izabella királyné 48–52. — ²⁾ Végrendelete: Egyháztört. Emlékek. III. 372–375. — ³⁾ Történelmi Tár. 1895. 573. (Kemény). — ⁴⁾ Verancsics. Őszi munkái. IV. 44. — Egyháztört. Emlékek. III. 426. — ⁵⁾ Egyháztört. Emlékek. III. 474. — ⁶⁾ Mindkettőt közli Karcsú: Vác város tört. V. 152.

»De conflictu Hungarorum cum Turcis ad Mohács« című művecskéjét először Pyserius Mátyás adta ki Krakóban, 1527-ben; azután Sambucus (Zsámboki) Bonfinius »Decades« című munkája függeléke gyanánt 1568-ban; nem sokkal utána Schardius Simon »Historicorum Opus« című gyűjteményének II. kötetében 1574-ben; a XVIII. század vége felé Khun János Gáspár magyarázatokkal kísérve, s azóta többen. Magyarra fordította Letenyei János ezen címmel: »Broderith István, Második Lajosnak, Magyarország királyának a mohácsi harcon történt veszedelme« Budán, 1795-ben; újabban dr. Szentpéteri Imre »Brodarics Historiája a mohácsi vészről«, jegyzetekkel ellátva — és majdnem az egészet Sörös Pongrác bencés főiskolai tanár »Jerosini Brodarics István« című életrajza 41—62. lapjain. Tornicius Péter krakói püspökkel folytatott levelezése közzé van téve az »Acta Tomiciana« egyes kötetében; egyéb levelei az »Egyháztörténelmi Emlékek a magyarországi hitújítás idejéből« című adattár II. és III. kötetében.¹⁾

Harmadik időszak 1544—1586.

Sbardelatti I. Ágoston 1548—1552.

Zuhatagként omlottak a csapások édes hazánkra, elsősorban a központi fekvésű váci egyházmegyére s ennek székhelyére, Vác városára. Már másfél évtized óta küzdöttek egymással János, Ferdinánd királyok és mindketten a törökökkel; de Vác Brodarics haláláig megkímélten maradt. Alighogy bezárultak sírboltjának kapui Vehls Lenárd császári hadvezér Buda megvívására indult és útjában, október havában, kardcsapás nélkül elfoglalta a jános-pártinak tartott Vácot és Pestet. Mihelyt pedig 1541-ben kitavaszkodott, Török Bálint jánospárti hadvezér visszafoglalta a várost és 1500 foglyot ejtett. Desericius véleménye szerint ekkor szóródott széjjel a káptalan, hogy a fogság keserveit elkerülje.²⁾ A nyár folyamán, a Buda sikertelen ostroma után visszatérő császári seregek fölgyújtották Vácot.³⁾ A törökök Buda elfoglalása után hatalmukba kerítették a Duna-Tisza közét, vagyis egyházmegyénknak legnépesebb és legvirágzóbb részét. »Aki csak tehette, menekült a török közeléből... Így a hódítás mindenütt óriási gazdasági átalakulásokkal is járt s nemcsak földönfutóvá tette a nemességet, hanem mindenétől megfosztotta, egyenesen koldusbotra juttatta. A lakosság nagyobb része azonban nem menekülhetett el. A szegény jobbágyok, zsellérek, egytelkes nemesek nagyrésze nem futott szét, hanem megmaradt ősi telkén. A török örökösen zaklatta, rabolta, égette őket és sem föl-

¹⁾ Szinnyi. Magyar írók élete és munkái I. 1348. Történelmi Tár. 1878., 1888. (Székely). — ²⁾ Historia Eppatus Vac, 98. — ³⁾ Egyháztört. Emlékek. IV. 102.

desuraik, sem királyuk nem bírták megvédeni. Különösen gyászos volt helyzetük 1547-ig, míg a király békét nem kötött a törökkel.«¹⁾

Épp ilyen elszomorítók voltak a vallási viszonyok is. Brodaries szerint a lutheranizmus legjobb terjesztői voltak mindenütt: a háború, a püspökök és a papok hiánya. Nálunk beállott mind a három. Rámutattunk arra, miként terjedt a protestantizmus az Alföld legnépesebb magyar városaiban, községeiben.²⁾ „A legélénkebb befolyást a török a magyar lakosságra olyan téren gyakorolta, melyet befolyásolni épen nem akart. Ez a vallás kérdése. A török kétségkívül jobban szerette az új felekezeteket, mint a régit, a katolikust, melyről azt tartotta, hogy ellenségéhez, a királyhoz hűz s így nyomatékosabb védelemben részesítette a hitújítást“, vallja Acsády is.³⁾ Sőt maga Ferdinánd király is habár közvetve és akarata ellenére, ártott a katholicismusnak. Bécs-Ujhelyen, 1540. szeptember 14-én kelt nyílt levelével meghagyta a váci püspöki megye lakosságának, hogy hódoljon meg az általa püspökké kinevezett Perényi Miklósnak⁴⁾ Ez annak a kapzsi és hatalmas Perényi Péternek kiskorú fia volt, aki az egri püspökség és káptalan javait bitorolta és a hitújítás egyik főterjesztője volt. Amikor kitudódott, hogy Ferdinándot elárulta, az apa börtönbe került és fia püspökségéből semmi sem lett.⁵⁾ Ekkor a király ahelyett, hogy más püspököt nevezett volna ki, a váci püspökség javait elzálogosította 10,000 forintért, Fráter György váradi püspöknek.⁶⁾ Deserecius — ki, nem tudjuk, honnan vette — és utána Medgyessy azt állítják, hogy ekkor Kechethy Márton veszprémi püspök lett Vác főpásztorává.⁷⁾ Ezt újabb Schematismusaink elhagyták ugyan, de Perényi Miklós neve még mindig szerepelt bennök.

Egyházmegyénk helyzete még szomorúbb lett, midőn Muhammed Jáhya vezérlete alatt a törökök 1544-ben Vácot s utána csakhamar Nógrád és Hatvan várát véglegesen elfoglalták. A papok szétrebbentek, a hegyek közt és az erdőkben bujkáltak; csak életveszedelmek közt, éjjente tudták híveiket fölkeresni, hogy őket a vallás vigasztalásában részesítsék. Sokan közülök, részint a törököktől

¹⁾ Szilágyi. Milleniumi Történet. V. 255. (Acsády). — ²⁾ Névtár 34—36. — ³⁾ Milleniumi Történet. V. 287. — ⁴⁾ Egyháztörténelmi Emlékek. III. 488. — ⁵⁾ Ribéni. Memorabilia August, Confessionis. I. 73. Lányi—Knauz. Magyarország Egyháztörténelme. II. 72. — ⁶⁾ Egyháztörténelmi Emlékek. IV. 99. 263. — ⁷⁾ Historia Eppatus Vac. 106. Catalogus Epp. 10. Schematismus Vaciensis 1835. XLVI.

való félelem miatt, részint érdekből vagy tudatlanságból a hitújítókhoz csatlakoztak. Jóformán csak a kismógrádi területben maradtak hitükhöz hű papjaink és plébániáink.¹⁾

39. Ilyen szomorú körülmények között töltötte be I. Ferdinánd király, kilenc évi széküresedés után, a váci püspöki széket, midőn arra 1548. évi december 14-én kelt oklevelével Sbardelatti Ágoston esztergomi prépostot kinevezte.²⁾ Nevét különféleképen, de majdnem mindig hibásan írják. A régiek Spaladiernek, Spadaliernek, sőt Bardalának, az újabbak rendesen Sbardellati Dudics János Ágostonnak; holott az Egyháztörténelmi Emlékek III—V. kötetében közölt számos okmány mindig és következetesen, Augustinus de Sbardelattis-nak írja, ő maga pedig így jegyezte leveleit: Augustinus Sbardelatus episcopus Vaciensis. Olaszországi, valószínűleg velencei családból származott; Istvánffy szerint azonban már hazánkban született.³⁾ Atyja, András összekötetésben volt Aleander bíboros, pápai nunciussal; tehát mindenestre tekintélyes férfiúnak kellett lennie.⁴⁾ Ágoston névvel 1530-ban találkozunk először, amikor már esztergom-szentgyörgymezei prépost volt s mint ilyen 1540. körül még látogatta a pádovai egyetemet.⁵⁾ Az 1542. évi besztercebányai országgyűlésen már mint az esztergomi káptalan prépostja vett részt. Midőn a törökök 1543-ban esztergomot elfoglalták, főgondja volt, hogy a káptalani levéltárat megmentse, ami sikerült is.⁶⁾ S mégis arról gyanúsították — igaz, hogy névtelen levélben, — hogy többedmagával elárulta a várat.⁷⁾

III. Gyula pápa az 1550. évi július 4-én tartott konzisztóriumban megerősítette, hét más magyarországi püspökkel Sbardelattit is, mindazáltal Ferdinánd még 1550. szeptember 16-án is csak választott váci püspöknek nevezi őt.⁸⁾ Azonban a püspök a törökök kezén lévő székhelyére nem jöhetett, hanem az esztergomi káptalannal Nagyszombatban húzódott meg, ahol érseki helynökké is megválasztották. A pápa azzal erősítette őt meg, mint az esztergomi érsekség adminisztrátorát, hogy ezen tisztet úgy a lelkiekben, mint az anyagiakban híven betöltse és megengedte, hogy az érsekség jövedelmei

¹⁾ Desericius. Historia Eppatus Vac. 102. — ²⁾ Kovachich. Formulae solennes styli. LXV. — ³⁾ Kollányi. Esztergomi kanonokok. 139. — ⁴⁾ Egyháztört. Emlékek. III. 382. — ⁵⁾ Frankl. Hazai és külföldi iskolázás. 271. — ⁶⁾ Memoria Basilicae Srigon. 139. ⁷⁾ Egyháztört. Emlékek. IV. 293. — ⁸⁾ Fraknoi. Magyar kir. kegyuri jog. 252.

az ország védelmére fordíttassanak; de egyúttal kötelezte a királyt, hogy két esztendőn belül az érsekségre alkalmas egyént mutasson be a szentszékeknek.¹⁾ Sbardelatti 1551-ben szenteltetett püspökké, amikor a király 200 arany forintot utalványozott neki. Ugyancsak 200 arany forintja volt évenként az érsekség kormányzásáért és 292 magyar forintja, mint kormánytanácsosnak.²⁾ A király 1549-ben a felvidéki városokba küldte Sbardelattit, hogy ott a lutheranizmus terjedését megakadályozza. Tevékenysége mindössze arra szorítkozott, hogy a hitújítók iratait kutatta.³⁾ Mindebből kitűnik, hogy Sbardelatti nem igen működhetett török kézre került székhelyén és egyházmegyéjében; hanem mint az esztergomi érsekség adminisztrátora és a királyi kormány tanácsosa Pozsonyban, vagy pedig Nagyszombatban tartózkodott. Midőn Ali budai basa 1552-ben Nógrád- és Hontvármegyék leigázására indult Sbardelatti is fegyvert ragadott és a szent Lőrinc napján (augusztus 10.) Palásthál vívott csatában hősi küzdelemben elesett. A Palásthy család későbbben egy kápolnaszerű emléket állított e helyen.⁴⁾

Sbardelatti Ágoston nővérének fiát, Sbardelatti Dudics Andrást neveltette és végrendeletileg ő reá hagyta könyveit és okmányait. András ekkor esztergomi prépost volt, későbbben knini, majd csanádi, végre pécsi püspök lett. Tevékeny résztvett a tridentin zsinaton, végül pedig apostatált és megnősült. Minthogy nagybátyjának egyéb javait is magához ragadta, Ágoston nővérei ezeknek visszaadása végett felfolyamodtak a királyhoz.⁵⁾ I. Ágoston püspökről azt írja egyik, hozzá legközelebb eső életírója: »Okos és tanult ember volt, aki mindig helyt állott a hivatásával és állásával járó kötelességek teljesítésében«⁶⁾; Hőke Lajos pedig arra utalva, hogy síremléke elhanyagoltan áll, ezt »A dicsőült püspökkel az esztergomi főkáptalan, mint egykori prépostjával, s a váci püspökség, mint egyháznagyjával egyenlően és méltán dicsekedhetik; méltó volna a dicsőült lélek arra, hogy mindegyik testület valahára, bár most háromszáz év múlva, meghozná neki a tisztelet adóját.«⁷⁾

¹⁾ Egyháztört. Emlékek V. 406. 382. Pray. Specimen Hierarchiae. I. 352. Fraknói. i. m. 253. — ²⁾ M. Tört. Tár. VIII. 248. — ³⁾ Wagner. Analecta Scepusii. II. 55.

— ⁴⁾ Palásthy Pál. A Palásthyak. I. 42. — ⁵⁾ Pray. Hierarchia R. Hung. I. 352. —

⁶⁾ Kollányi. Esztergomi kanonokok. 139. 156—159. — ⁷⁾ Magyar Sion. 1865. 806.

Pétervárad Balázs 1553—1560.

40. A püspöki szék nem maradt sokáig üresedésben. I. Ferdinánd király 1553. évi május 26-án Pétervárad Balázs szepesi prépostot nevezte ki váczai püspökké és egyúttal felhatalmazta, hogy emellett bármely más egyházi javadalmat is birhasson, a nagyprépostság és a székesegyházi főesperesség kivételével.¹⁾ III. Gyula pápa 1554. évi február 11-én kelt, Zakariás fermói püspökhöz intézett bullájával elismerte őt és elrendelte, hogy a tőle beszedendő díjakat további rendelkezésig magánál tartsa.²⁾ A szeptember 11-én tartott konzisztóriumban megerősített tíz magyarországi főpap között volt a váczai püspök is. Ekkor elrendelte a pápa, hogy a beszedendő annátákat a végvárok megerősítésére fordítsák.³⁾

Pétervárad Balázst valószínűleg szülőhelyéről nevezték el. Franklnál a krakói egyetem magyar burzójának tagjai közt előfordul 1517-ben »Petrus de Varadino Baccalarius.«⁴⁾ Ez valószínűleg Pétervárad Balázs, aki kalocsa-egyházmegyei pap és későbbben kamarai előljáró volt és csak másolási hibából írták így »Blassius de Petro-Varadino« helyett. Péterváradit későbbben is tanultsága miatt rendszeren Balázs-Dyaknak nevezték.⁵⁾ Pályájának kezdetét alig ismerjük. Ferdinánd király 1532-ben az általa felállított pozsonyi királyi kamarának számvevő-mesterévé nevezte ki s mivel nem tudta kellőképpen díjazni, mint egyházi férfiúnak, a jászóvári prépostságot adományozta. A premontréi névtárak csak az 1544—1549. évek közt említik a prépostok sorában.⁶⁾ »Blasius Deák« a király megbízásából 1536-ban Lőcsére ment a pozsonyi országgyűlés által kivetett 1500 frt adó behajtása végett.⁷⁾ 1542-ben már kamarai tanácsos volt. Várday Pál esztergomi érsek őt küldte ki 1546-ban a felvidékre a személyi adó beszédése és a Serédy és Báthory Endre közt fölmerült egyenetlenkedés kiegyenlítése céljából. 1547-ben királyi kamarás lett.⁸⁾

A király neki adományozta a Várallyi Szaniszló elhalálása folytán 1549-ben megüresedett szepesi prépostságot.⁹⁾ Minthogy

¹⁾ Kovachich. *Formulae solennes styli*, LXI. — ²⁾ Koller. *Historia Eppatus Quinquecelles*. V. 349. — ³⁾ Frankói. *Magyarország és a romai szentszék*. III. 89. — ⁴⁾ Frankl. *Hazai és külföldi iskolázás a XVI. században*. 264. — ⁵⁾ Magyar levéltár 37. 45. 58. Wagner. *Analecta Scepussii*. II. 183. — ⁶⁾ Nocolai Oláh. *Codex Epistolaris*. 374. Jászóvári prem. Névtár. 1908. 9. — ⁷⁾ Wagner. *Analecta Scepussii*. II. 183. — ⁸⁾ Magyar levéltár. I. 14. 58. 99. Lányi. *Magyar Clerus Érdemei*. II. 65. — ⁹⁾ Wagner. *Analecta Scepussii*. II. 246.

a prépostsági javakat a Thurzók bitorolták, ezekkel sokat kellett viaskodnia. A szepesi prépostságot püspök-korában is megtartotta, sőt többnyire ott is tartózkodott; mert Vác és az egész egyházmegye ekkor már a török hódoltság alatt volt. Azonban a szepesi prépostságba nem iktatta be magát s ebből később bonyodalom keletkezett. Ugyanis Oláh Miklós esztergomi érsek 1557. június 10-én elrendelte, hogy az érseki joghatósága alá tartozó prépostok, apátok és egyéb dignitáriusok önigazolás végett előtte megjelenjenek. »Hivatásom szerint akarok — írja — az Úr szőlőjében munkálkodni, kivált ezen zavaros időben némely visszaélések kiirtása körül is, amikor sokan vannak, kik nem jogosan választva, hivatás nélkül, törvény ellenére nem az ajtón át léptek az akolba s nálam — Isten kegyelméből való főpásztoruknál — nem jelentkeztek, javaiknak lelki és anyagi kezelését elmulasztották; sőt inkább világi, mint istenes dolgokkal foglalkoztak és az eretnesség tévelyeibe bonyolódtak.«¹⁾ Péterváradi, püspöki méltósága dacára, mint szepesi prépost, augusztus 4-re volt Pozsonyba idézve. Ezen határidőre nem jelentkezett megbetegedése miatt s azért húsz napi halasztást kapott. Szeptember 11-én az ő megbízásából megjelent Gergelyfalvai György nevű nemes, aki ura nevében bejelentette, hogy urát a király nevezte ki a prépostságra és Pál esztergomi érsektől megerősíttetését is kérte; azonban az érsek nem helyezett súlyt ilyesmire és oda nyilatkozott, hogy javadalmát így is birhatja. A mostani érsek úrnál is kérte, sőt sürgette investitúráját, de eddig választ sem kapott. Amikor váci püspökké kineveztetett és a szentszék által megerősíttetett, a megerősítő bullában benne van, hogy püspöksége mellett prépostságát is megtarthatja; tehát ezek alapján kéri, hogy őt a javadalomban ne háborítsák. A kirendelt bíróság azt határozta ezek alapján, hogy a prépost mihelyt Pozsonyba jöhet, mutassa be az érseknek királyi kinevezési és pápai megerősítési okmányait s ugyancsak övele tárgyaljon a pápai megerősítés előtti jövedelmekre nézve is. Péterváradi megjelent október 2-án Nagyszombatban Oláh érsek előtt és letette az esküt, mire őt az érsek a prépostságba a szokásos szertartások közt beiktatta.²⁾

Desericius a váci manuscriptumra való hivatkozással azt írja, hogy Péterváradi 1558-ig volt váci püspök, másutt Timonra

¹⁾ Péterffy. Concilia R. Hung. II. 7. — ²⁾ Péterffy. U. ott. II. 17. 24. 32.

való hivatkozással, hogy 1559-ben halt meg.¹⁾ Pray szerint az 1561. évi április hóban halt meg.²⁾ Minthogy Péterváradi neve egy 1559. évi szeptember 8-án kiállított oklevélben még előfordul s mivel Oláh Miklós érsek a Péterváradi elhalálózása következtében megüresedett szepesi prépostságba Palinai Pétert 1560. évi május 1-én iktatta be, tehát joggal következtethetjük, hogy Péterváradi Balázs váci püspök és szepesi prépost az 1560. év január havában halt meg.³⁾ Nagy vagyonát nővérére, özvegy Bódogh Jánosnéra hagyta, azonban Thurzó Szaniszló lefoglalta és szepesi várába vitette az egész hagyatékot, amiért őt Bódoghné a királynál bepanaszolta.⁴⁾

Újlaky IV. János 1560—1578.

41. A püspökség alig néhány hónapig maradt üresedésben, mert Ferdinánd király az 1560. év április 16-án Újlaky János, választott knini (tinnini) püspököt Vácra helyezte át, aki május 16-án Rómába folyamodott, hogy őt a pápa, a díjak elengedése mellett, székében megerősítse.⁵⁾ Minthogy úgy a knini, mint a váci püspökségnek majdnem egész területe és javai a török hódoltságba estek, Újlaky megmaradt királyi kamarási hivatalában Pozsonyban, egész tizenhat évre terjedő püspökösködésének ideje alatt.

Újlaky János előkelő családból származott, de nem volt gróf, amint Desericius, Medgyessy, Karcsú, Bednár állítják.⁶⁾ Saját vallomása szerint Olaszországban, Fraknoi szerint Pádovában tanult; de 1543-ban a bécsi egyetemre is be volt íratkozva.⁷⁾ Gregoriancz zágrábi püspök azt írja róla: »Vir excellens, litteris et vitae probitate insignis.«⁸⁾ Korán kapott egy pozsonyi kanonoki stallumot. Rokonának, Újlaky Ferencnek a pilisi apátságról való lemondása után, megkapta ezen egykori cisztercita apátság címét és javait. Midőn Oláh Miklós 1559-ben ezeknek igazolása végett Nagyszombatba idézte, először beteget jelentett; azután Báthy Ferenc nevű meg-

¹⁾ Catalogus. Epporum. II. Historia Eppatus Vac. 123. — ²⁾ Specimen Hier. I. 352. 52. — ³⁾ Wagner. Analecta Scepusii. I. 380. Desericius. Historia Eppatus Vac. 122. Karcsú. Vác város tört. V. 155. — ⁴⁾ Wagner. Analecta Scepusii. I. 379. III. 87—88. — ⁵⁾ Kovachich. Formulae solennes styli. LXX. LXXI. — ⁶⁾ Catalogus Epporum. II. Schematismus Vac. XLVII. Vác város tört. V. 155. Adatok. III. 68. ⁷⁾ Péterffy. Concilia II. 24. Frankl. Hazai és külföldi iskolázás. 232. 273. — ⁸⁾ Kovachich. Scriptores minores. I. 104.

bízottját küldötte oda, aki azt vallotta a bizottság előtt, hogy Várday Pál érsek beiktatta volt urát az apátságba, de akkor ezt nem vehette ki írásban, mert visszasietett Olaszországba tanulmányai folytatása végett. Az érseki bizottság ekképen döntött ügyében: Mivel Újlaky 1557. óta knini választott püspök is volt és mivel az apostoli szék engedelme nélkül senki sem bírhat két javadalmat; tehát mondjon le az apátságról, a püspöksége óta befolyt jövedelmekről pedig számoljon be az érseknek. Az 1559. évi püspöki tanács-kormányon Pozsonyban mint »választott« knini püspök vett részt; tehát pápai megerősítést nem is kapott ezen egyházmegyére.¹⁾ Az 1561. évi tartományi zsinaton, Nagyszombatban, már mint váczi püspök volt jelen és a tridenti zsinatra választott küldöttség költségeinek fődözésére őrá vetették ki a legkisebb illetékeket a megyés püspökök közül — 40 aranyat — tudva azt, hogy javadalma legjobban van megnyomorgatva. Desericius állítása szerint jelenvolt az 1561. 1562. 1564-ben Nagyszombatban tartott egyházmegyei zsinatokon is, jöllehet ezek nem tartoztak reá. Desericius állításában nincs okunk kételkedni. A Ferdinánd király által 1567. 1572. és 1578-ban összehívott országgyűléseken résztvett; tehát nem lehet igaz, amit egy maliciózus kortársa följegyzett: »Joannes ab Újlak, Episcopus Vaciensis, Regiae-Caesariae Maiestetis consiliarius, semper Comitiorum tempore decumbit in lecto.«²⁾ 1569-ben lemondván a kamarai elnökségről, nyugalomba vonult.

Nem tudjuk, hogy mint a királyi kamara elnökének mennyiben volt befolyása a kamara azon 1566. évi előterjesztésére, amelyben azt javasolta Miksa királynak, hogy mivel a csanádi, pécsi, váradi és váczi püspökök csak a címet viselik, és sem egyházi, sem országos szolgálatokat nem teljesítenek: még azt a jövedelmet sem érdemlik meg, amit püspöki birtokaikból tényleg élveznek; tehát a király egyszerűen elveheti tőlök a tizedeket és a véghelyek védelmére fordíthatja; de, hogy őket elhallgattassa, kárpótlásul bizonyos csekély »évdíjat« utalványozzon részükre. Mindenesetre jellemző, hogy ezen javaslat alapján, az egyik érdekelt félnek előülése mellett lábra tudott kapni azon hamis elv, hogy ezek csak »címzetes« püspökségek és azon gyakorlat, hogy a kamara ettől fogva az általa

¹⁾ Péterffy. Concilia R. Hung. II. 19. 23—24. 37. — ²⁾ Kovachich. Scriptores minores. II. 255.

megállapított csekély összegekért, avagy éppen ingyen birta az egyházi tizedeket.¹⁾ Az viszont bizonyos Ujlakiról, hogy a saját anyagi jogait igen jól tudta védeni; mert a váci püspökség Zrinyi Miklós által elfoglalt dunántúli javainak visszaszerzéséért pert indított és a felhozott bizonyítékok alapján a király arra kötelezte Zrinyit, hogy a püspökség tulajdonát képező Oldán, Kemencze, Tolna, Ettei és Ebes nevű falvakat adja vissza.²⁾ A királyi ítélet megvolt ugyan, de a püspökség soha sem kapta vissza birtokait.

Ujlaky János neve az 1578. márczius 28-án kiállított okiratban fordul elő utoljára. Valószínűleg még ezen hónapban halt meg, mert április 12-én már kinevezték utódját.

Mossóczy Zakariás 1578—1580.

42. Ezen kiváló férfiú fényes pályafutásában csak mintegy átmenetileg volt két esztendeig választott váci püspök. Született Pozsonyban 1542. évi május 14-én. Nevét különféle helyesírással írták: Mosshoczi, Moschoczy, Mossowczi, avagy latinosan Mossoczius és Moshoczius. Atyja László, a magyar királyi kamara pénztárosa, anyja Chierni Dorottya volt. Tanulmányait a jezsuiták nagyszombati kollégiumában végezte. A nyitrai egyházmegye papnövendékei közé lépve, 1562-ben — tehát 20 éves korában — már mint nyitrai kanonok volt a pozsonyi országgyűlésen. Alig családunk azt állítva, hogy nagy jogi tudása miatt érte őt ezen megtiszteltetés. 1572-ben nyitrai olvasókanonok, püspöki helynök és királyi tanácsos volt.³⁾ Fejérkövi István kinini püspöknek Veszprémbe történt áthelyezése után megkapta a kinini püspökséget, melyben őt XIII. Gergely pápa 1573. május 15-én megerősítette.⁴⁾ Tehát téves névtáraink azon állandó bejegyzése, hogy váci püspökségét megelőzőleg szerémi püspök volt. Mivel a kinini püspöki javadalomból nem lehetett megélni, 1578. április 12-én megkapta a pilisi apátságot is.⁵⁾

Rudolf király 1578. április 12-én váci püspökké nevezte ki Mossóczy Zakariást. Pápai megerősítésért talán nem is folyamo-

¹⁾ Fraknói. A magyar királyi kegyúri jog. 259. — ²⁾ Váci püspöki levéltár. Bubla. Regestorum. I. 9. 27. — ³⁾ Verancsics. Összes munkái. XI. 8. — ⁴⁾ Fraknói. A magyar kir. kegyúri jog. 263. — ⁵⁾ Századok. 1874. 356. Pray. Specimen Hierarchiae R. Hung. I. 353.

dott, mert a török hódoltság alatt lévő püspökségeket már csak «címzetes püspökségeknek tartották in partibus infidelium» s azért az okiratokban mindig csak mint «választott» váci püspök fordul elő.¹⁾

De, hogy megélhetését biztosítsa, a király neki adta a ludányi apátság birtokait is, melyeket élete végéig megtartott.²⁾ Mint afféle jogtudós iparkodott a püspökségnek a háborús időkben elveszített jogait visszaszerezni. E célból pontosan összeíratta megyeszerte a püspököt megillető dézsmát és különösen a protestánsoklakta helyeken igyekezett a dézsmajogot visszaszerezni.³⁾ Ugyancsak váci püspök korában írta Telegdi Miklós pécsi püspök «Agendariusához» a keresztelest, házasságkötést, a nőnek az esküvő és szülés utáni avatását tárgyaló részeket, magyar nyelvű intelmekkel. Ennek húsz levélből álló kéziratát az egri érseki könyvtárban őrzik.⁴⁾ Mielőtt egyházmegyénkben nagyobb eredményeket elérhetett volna, a király 1562. évi február 21-én nyitrai püspökké nevezte ki. Mint ilyen adta ki főmunkáját: «Decreta, Constitutiones et Articuli Regum Inclyti Regni Hungariae ab Anno Domini millesimo Trigesimo quinto, ad Annum post sesquimillesimum octogesimum tertium, publicis Comitiji edita . . . Tyrnaviae. MDLXXXIII. — A Magyar Nemzeti Múzeum kézirati osztályában van tőle: Originalia Documenta et Acta synchrona 1573—1584. ívrét 21 darab⁵⁾

Mossóczy Zakariás meghalt 1587. július 22-én, Pray szerint, Bécsben; de a nyitrai székesegyházban temették el. Lapidaris rövidségű sírirta magában foglalja életrajzát.⁶⁾ Becses könyvtárát és képgyűjteményét végrendeletileg rokonára, Ketskés András pozsonyi kanonokra hagyta.

E Névtár 37—38. lapján beigazoltuk, hogy gersei Melegh Boldizsár csanádi püspök még mielőtt kezéhez vehette volna a király kinevezési okmányát a váci püspökségre, meghalt s ezért nem is sorozhatjuk őt a váci püspökök közé.

¹⁾ Katona. Historia Crit. XXVI. 70. 97. Fraknói. Magyar kir. kegyúri jog. 266. — ²⁾ Sörös. Elenyészett bencés apátságok. 187. — ³⁾ Processus decimalis per M. Althann. 1719. a váci püspökség gazdasági levéltára. — ⁴⁾ Irodalomtörténeti közlemények. 1895. 69—81. — ⁵⁾ Szinyei. Magyar lók. IX. 347. — ⁶⁾ Közölve: Magyar Sion. 1864. 424. (Csippék).

Pethe Márton 1582—1586.

43. Hetesi Pethe Márton régi somogyvármegyei családnak a sarjadéka, mely család még a XVIII. században is virágzott és melynek címerét — sírjaira szerint — Márton aranyozta legszebbre. Született Kassán 1552-ben, hol atyja, Imre kincstári igazgató, anyja Serényi Margit volt.¹⁾ Tanulmányait valószínűleg szülőhelyén és Krakóban végezte. Az egyházi pályára lépve, fiatalon kapott javadalmat a pozsonyi káptalanban. 1579-ben esztergomi kanonokká, 1582. február 21-én szerémi püspökké nevezte ki a király.²⁾ Mielőtt megerősíttetését kérhette volna, Rudolf király Bonomo Ferenc pápai nuncius sürgetése folytán betöltvén az üresedésben lévő öt püspöki széket, Pethét 1582. évi április 29-én váczai püspökké nevezte ki. Mivel a püspökség javadalma, részint a törökök zsarolásai, részint a protestantizmus térfoglalása következtében nagyon leolvadt, megkapta a pilisi apátság és 1585-ben a pozsonyi prépostság javait is. Ezen időtől fogva Pozsonyban lakott. Az 1585-ik év vége felé súlyos betegségbe esett. Ernő főherceg 1586. január 7-én a pozsonyi kamarához intézett levelében meghagyta, hogy azon esetben, ha Pethe püspök »a pestisben« meghalna, írássák össze ingóságait; de ő nemsokára felgyógyult bajából, mert királyi megbízásból június havában Kubinyi László társaságában a jezsuitákat a túróczyi prépostságba beiktatta.³⁾ Időközben lemondott a pilisi apátságról és a pozsonyi prépostságról és az esztergomi Szent Istvánról nevezett prépostságot kapta meg. A szentszék által ő sem volt megerősítve.

A váczai püspökmegyében való működésére vonatkozólag nincsenek adataink. Rudolf király 1586. augusztus 13-án váradi püspökké, szepesi és jászói préposttá nevezte ki. Ekkor Szepeshelyre költözött és erős küzdelmet folytatott az ott rohamosan terjedő lutheranizmus ellen. Sorra járván a plébániákat, a lutheránus papokat elűzte és katolikusokat ültetett helyükbe. Midőn Lőcsén a karthauziak egykori zárdájába a jezsuitákat akarta bevezetni, kődobálással fogadták őt és csak futva mentette meg életét. A szepeshelyi székesegyházat restauráltatta és gazdagon felszerelte.⁴⁾ Pályáján gyorsan haladt előre. 1598-ban királyi kancellár és győri püspök,

¹⁾ Nagy. Magyarország családai. IX. 255. — ²⁾ Kemp. Memoria Basilicae Strigoniensis. 146. Kollányi. Esztergomi kanonokok. 183. — ³⁾ Pray. Specimen Hierarchiae. I. 353. Kazy. Historia Univ. Tyrnav. 9. — ⁴⁾ Wagner. Analecta Scepusii. III. 96—100. Egyházművészeti lapok. 1882. 264.

1600-ban kalocsai érsek és 1601-ben — Kutassy esztergomi érsek halála után — Magyarország királyi helytartója lett.

A sajnálatos lőcsei eset után Bécsbe tette át lakását és ott halt meg, 1605. október 3-án, 53 éves korában. Holttestét öccse, László királyi tanácsos, Pozsonyba hozatta, a Szent Márton egyházban temettette el és ő maga írta elmés epitafiumát. Azonban a szepesi káptalan is egy felíratos kővel örökítette meg emlékét a szepeshelyi székesegyházban.¹⁾ Könyvtárának vallásos irányú műveit unoka-öccsére, Ivándi János győri nagyprépostra hagyta. Lőcsei esetének leírása a gyulafehérvári Batthyány-könyvtárban van meg.²⁾

Mathissy III. István 1587—1591.

44. Matéssy, illetve amint ő maga írta Mathissy István mint »választott váczai püspök« egy 1587. évi okmányban fordul elő első ízben. Rövidesen Pethének áthelyeztetése után, 1587. szeptember 30-án neveztetett ki váczai püspökké és a pápa 1589. január 23-án prekonizálta.³⁾

Születésének ideje és helye ismeretlen. Nagyképzettségű és feddhetetlen életű férfiú volt. Draskovich György pécsi püspököt titkári minőségben kísérte el a trienti zsinatra. Itt szentelte őt pappá Draskovich, 1862. február havában, amit e hó 27-ről kelt levelében örömmel tudatott Nádasdy Tamással.⁴⁾ Amint sírírata bizonyítja, 1563-ban kanonoki stallumot kapott a győri káptalanban, majd pécsi nagypréposttá neveztetett ki.⁵⁾ Rudolf király megbízásából lemásolta a tridenti zsinat aktáit és levelezéseit »Originalia documenta Legationis Romanae ad Conc. Tridentinum de anno 1561. 1562.« Ezért 1564. február 8-án 100 frtot vett fel.⁶⁾

Mathissy István több javadalom birtokosa, a javadalom-halmozás kirívó példaképe volt. Az 1569. évi május 19-én megkapta a jászóvári prépostságot és azóta gyakran tartózkodott hol Jászón, hol Leleszen.⁷⁾ 1571—1587-ben Szent Jakabról címzett lébényi apát és legalább 1571. óta győri nagyprépost, későbbben káptalani helynök volt.⁸⁾ Még ez sem volt elég. Az 1580. évi országgyűlésen egybe-

¹⁾ Wagner. *Analecta Scepusii*. III. 339. Karcsú. Vác város tört. V. 159. —

²⁾ Szinnyei. *Magyar írók*. X. 895. — ³⁾ Országos levéltár. Liber. I. Collat. 145. Schnitth. *Episcopi Agrienses*. III. 138. — ⁴⁾ Koller. *Historia Eppatus Quinqueeccles*. VI. 163. — ⁵⁾ Koller. U. ott. 146, 148, 151. — ⁶⁾ Magyar Sion 1863. 822. (Frankl.) — ⁷⁾ Koller. U. ott. VI. 148. — ⁸⁾ Verancsics. *Összes munkái*. VIII. 122. 140. Rupp. *Magyarország Helyrajzi Tört.* I. 495.

gyűlt rendek arra a szokatlan, szinte egyedül álló lépésre határozták el magukat, hogy felkérjék a királyt, hogy Mathéssy János győri nagyprépostnak a közügyek körül, különösen az országos törvényszékeknel kifejtett buzgó tevékenysége jutalmául a knini címzetes püspökséget, a kapornaki és a zalavári apátságokat adományozza.¹⁾ A király 1582. február 21-én csanádi püspökké nevezte őt ki, amelyre pápai megerősítést is kapott. Minthogy egyházmegyéje teljesen a török hódoltságba esett, három vagy négyféle javadalma dacára Leleszen, »mint a thébai pusztában, csekély jövedelméből éldegélt.«

Váczi püspökké való kineveztetése után is nagyobbára Leleszen, Győr visszavétele után pedig ebben a városban tartózkodott. Kineveztetésekor le kellett mondania lébényi apátságról, de kárpótlásul kapta a pozsonyi székesegyház Szent András oltárának alapítványát.²⁾ Mindamellet állítólag oly szerény jövedelme volt, hogy Vácznak akkor még elég jómódú polgárai közadakozásból évenként 500 frttal segélyezték.³⁾ Életét Győrött fejezte be 1591, szeptember 10-én és az ottani székesegyházban temették el. A káptalan sírkövet állított neki ily felirattal: »Hic jacet pie in Domino defunctus R. D. Steph. Matéssy — Episc. Vacien. S. C. R. M. Consil. atque huius Eccl. Jaurin. Maior Praep. de eiusdemque Eccl. Capit. 27. ann. optime meritis, qui hanc sepulturae commoditatem consensu eorum commodavit.⁴⁾

Szuhay IV. István 1593—1598.

45. Mathissy István halála után másfél évig maradt üresedésben a váczi püspökség, mert II. Rudolf király csak 1593. május 24-én nevezte ki Szuhay István esztergomi nagyprépostot váczi püspökké és királyi tanácsossá.⁵⁾

Szuhay igen régi nemesi családból született a pozsonymegyei Szuhán (Szárazpatak), 1551-ben. A középiskolákat Nagyszombatban végezte, a bölcseletet és theológiát Bécsben hallgatta. Telegdy Miklós érseki helynök az Oláh által alapított papnevelő intézet tanárává és 1585. február 10-én esztergomi kanonokká nevezte őt ki. Csak ekkor vette föl az egyházirend szentségét és tartotta primiciáját Pozsonyban. Szuhay István 1590-ben sasvári főesperessé

¹⁾ Fraknoi. Magyar országgyűlési emlékek. VI. 291. — ²⁾ Desericius Catalogus Epporum. 12. — ³⁾ Pray. Specimen Hierarchiae. I. 353. — ⁴⁾ Speculum Eccl. Jaurien 8. — ⁵⁾ Országos levéltár. Lieber I. Collat. 154.

lépett elő; 1592. október 10-én pedig káptalani nagyprépost és érseki helynök lett.¹⁾ Minthogy az esztergomi káptalan Nagyszombatban székel, Szuhay volt az ottani magyarajkú hívek hitszónoka is. Mindezen tisztségeket váci püspökké való kineveztetése után is megtartotta; mert Kishont vármegye plébánosaihoz, 1594. évi június 11-én kibocsátott körlevelét így írta alá: Stephanus Szuhay, episcopus Vaciensis, praepositus maior et vicarius generalis Strigoniensis, S. C. et R. M. Consiliarius.²⁾

VIII. Kelemen pápa 1595. február havában prekonizálta és apostoli protonotáriussá nevezte ki Szuhayt, aki magát február 26-án püspökké szenteltette. Midőn Pálffy Miklós hadai Nógrád várát 1595. tavaszán a törököktől visszafoglalták, Szuhay a hadipénztárba befizetett jelentékeny összeggel visszaváltotta a várat, a hozzátartozó falvakkal, földekkel és erdőkkel együtt a püspökség javára. Szeptember 3-án bevonultak a királyi hadak Esztergomba, mire Pálffy és Nádasdy Buda és Vác visszavételét is szorgalmazták. Midőn ezt Szinán fia, Muhammed megtudta, Vácot felgyújtatta és az őrséggel Budára menekült. Pálffy csolnakon Vácra sietett, a tüzet eloltatta és a rombadőlt vár őrizetét Orosz Ádámra bízta. Szuhay ezalatt Bocskay erdélyi fejedelemnél járt követségben. Onnan visszatérve meglátogatta 1595-ben székvárosát és vigasztalta híveit, kik közül sokan hitőket elhagyták a török uralom alatt.³⁾ Rudolf király a kamarai elnökké kinevezett Szuhayt 1598-ban Istvánffy Miklós és Nádasdy Ferenc társaságában ismét Erdélybe küldötte, hogy az ingatag Báthory Zsigmondtól a fejedelemséget átvegyék. A követek innen Moldvába mentek és Tregovistyében Mihály vajdával békét kötöttek, mely nagy kihatással volt a török–magyar háborúkra.⁴⁾

A király Szuhayt hűséges szolgálatai jutalmául 1598. április 16-án a jövedelmezőbb egi püspökségre helyezte át. Itt kezdődött Szuhay kálváriája. Minthogy Bocskay törekvéseivel szemben törhetetlenül ragaszkodott királyi urához, az 1605. évi korponai és az 1606. évi kassai gyűlésen Migazzy knini püspökkel együtt mint »honárulót« száműzetésre ítélték. Szuhay a szentszék előtt is tilta-

¹⁾ Kollányi. Esztergomi kanonokok. 187. — ²⁾ Katona. Historia Crit. XXVI. 789. — ³⁾ Szilágyi. Milleniumi Tört. V. 110. 114. Desericius. Historia Eppatus Vac. 151. 161. — ⁴⁾ Istvánffy. Historia R. Hung. 726.

kozott ezen megbélyegző és igazságtalan ítélet ellen.¹⁾ A király elégtételképen 1607-ben nyitrai püspökké, majd kalocsai érsekké nevezte ki a »keményfejű Szuhayt.« Meghalt Bécsben, 1608. évi június 9-én s ugyanott, a jezsuiták templomában temették el. 1581-ben egy kis munkát adott ki e címen: *Sodalitas Beatissimae Virginis Mariae et S. Barbare.*²⁾

Rudolf király Szuhaynak az egri püspökségre való áthelyezésével egyidejűleg Zalatnaki György egri nagyprépost nevezte ki váci püspökké; de mielőtt székét elfoglalhatta volna, ismét neki adományozta a Kutassy János püspöknek Győrré való áthelyezése által megüresedett pécsi püspökséget. Ezért a római szentszék 1600. december 20-án ezen szavakkal erősítette meg Zalatnakit: »Providet Ecclesiae Quinque ecclesiensi vacanti per Translationem R. P. D. Joannis ad Ecclesiam Jaurinensem pro persona R. P. D. Georgii Zalatnachii Presbyteri Zagrabiensis Dioecesis»³⁾. Emiatt Zalatnaki nevét kihagytuk püspökeink névsorából.

Radovits III. Péter 1599—1608.

46. Amikor Szuhay az egri és Zalatnaki a pécsi püspökséget megkapta, Rudolf király 1598. április 16-án a váci püspöki székre Radovits Péter nyitrai olvasó kanonokot, ludányi apátot és püspöki helynököt nevezte ki.⁴⁾ Radovitsot az 1599 évi szeptember 3-án és 1602. évi júni 27-én kelt okiratok még »választott váci püspöknek» nevezik.⁵⁾ Továbbra is Nyitrán lakott és mint Forgách Ferenc püspöki helynöke intézte a nyitrai egyházmegye ügyeit is. Az 1602. évi május 30-án egyezett ki a nyitrai káptalan előtt a kecskemétiakkal 200 arany dézma-váltási díjban.⁶⁾

Ebben az időben szenvedett legtöbbet Vác városa. Űzték, kergették benne egymást a keresztény és a török seregek. 1599-ben hatalmukba kerítették a törökök és az előljárókat kivégezték. 1603-ban visszafoglalta Rosszwurm Hermann császári hadparancsnok. A várat kitataroztatta és őrséget helyezett el benne; de Verebélyi János parancsnok kénytelen volt 1604-ben Bocskai vezéreinek, Rédey Ferencnek és Némethy Gergelynek átengedni. Bocskai főtrekvése volt a püspöki székhelyet a protestantizmus főfészkévé átalakítani.

¹⁾ Fraknoi. Magyarország és a római szentszék. III. 266—269. — ²⁾ Szinnyei. Magyar írók. XIII. 1153. — ³⁾ Koller. Historia Epp. Quinqueeccles. VI. 363. — ⁴⁾ Liber 41. Registrat. fol. 48. — ⁵⁾ Katona. Historia Crit. XXVII. 556. XXVII. 122. — ⁶⁾ Hornyik. Kecskemét tört. I. 242.

A Bocskaival kötött 1606. évi bécsi béke a magyar főpapok között nagy fölháborodást keltett. Szuhay egészen elkeseredett. Forgách Ferenc nyitrai püspök összegyűjtván az akkor Bécsben időző magyar dignitáriusokat, egy tiltakozó iratot szerkesztettek, melyet elküldtek V. Pál pápához. Abból indulnak ki benne, mivel-hogy a pápa gondoskodása kiterjed az összes egyházakra, kötelességüknek tartják, hogy előtte a magyarországi egyház és papjainak szomorú helyzetét föltárják. Azután előadják, a Bocskai-féle fölke-lés történetének keretében, hogy Bocskai hívei a főpapokat üldözik, a templomokat pusztítják, az egyházi javakat lefoglalják, a gyűlése-ken sérelmes végzeteket hoznak. A most kötött bécsi béke pedig teljes megsemmisüléssel fenyegeti a magyarországi egyházat; tehát fölkéri Őszentségét, hogy a legközelebb tartandó országgyűlésre küldjön követet, aki Mátyás főherczegre befolyást gyakoroljon és az egyház ellenségeinek törekvéseit meghiúsítsa. Ezen felterjesztést aláírták: Szuhay István egri püspök és az esztergomi érsekség adminisztrátora, Forgách Ferenc nyitrai, Radovits Péter váczi, és Lépes Bálint knini püspökök, Dubovszky György esztergomi prépost és Habardi László egri kanonok.¹⁾ Tényleg, a panaszra elég oka volt mindegyiknek, de Szuhayn kívül egyiknek sem több, mint a váczi püspöknek. Bocskai hadai nógrádi várát és Vác vá-rosát összes intézményeivel együtt lefoglalták, székesegyházába pro-tesztáns lelkészt ültettek be, akit Bocskai szuperintendenssé nevezett ki, a Szentlélekről nevezett kórházban iskolát nyitottak és a lakos-ságot a protestantizmusra való térésre kényszerítették, úgyhogy Váczon már alig maradt katolikus.²⁾ Ezenfölül a hajdúk feldúlták nyitrai házát, őt magát gyalázták, sőt életveszedelmesen fenyegették. Jóllehet a bécsi békekötés egyik pontja szerint Bocskai köteles volt Vácot a királynak átadni, Radovits nem bízott abban, hogy székhelyét békével bírhasa s azért arra kérte a királyt, hogy helyezze őt át egy más püspökségre. Rudolf király Radovicsot 1608. október 11-én veszprémi püspökké kinevezte; de mielőtt új egyház-megyéjét átvehette volna, 1608. november 19-én meghalt Nyitrán.³⁾

¹⁾ Fraknoi. Magyarország és a szentszék. III. 269. — ²⁾ Desericius. Historia Eppatus Vac. 153. 156. — ³⁾ Magyar Sion. 1869. 874. Schematismus Dioec. Veszprém. 1914. XIX.

Almásy Pál 1608—1621.

47. Rudolf király Radovitsnak a veszprémi székre való áthelyezésével egyidejűleg Almásy Pál esztergomi szentiváni prépostot és a királyi tábla tanácsosát nevezte ki váczai püspökké.¹⁾ Az 1608. december 6-án kiállított királyi diploma szerint Almásy még »választott váczai püspök.«²⁾

Eőrsi és kukolyi Almásy Pál ősrégi nemesi családból származott, mely 1593-ban kapott címeres nemesi levelet. Születési idejét és helyét azonban nem ismerjük. Tanulmányait a nagyszombati kollégiumban végezte. Pappá szenteltetvén, Nagyszombatban lett káplán. Telegdy Miklós 1581. március 24-én esztergomi kanonokká nevezte ki, 1591-ben a garamszentbenedeki apátság prefektusa és sasvári főesperes. Kutassy János 1601-ben neki adományozta a Szent Istvánról nevezett prépostságot és érseki helynökké nevezte ki.³⁾ Jövedelme növelése végett a Szentháromság oltárának javadalmát is megkapta.⁴⁾ II. Rudolf a királyi tábla ülnökévé és királyi tanácsossá nevezte ki. Kutassy, Forgách és Pázmány érsekeknek bizalmas embere és helynöke volt még váczai püspök korában is.

Vác városa a bécsi békekötés értelmében a király kezére jutott, aki állandóan mintegy 500 főnyi őrséget tartott benne. Mivel vára a legfontosabb dunai és szárazföldi utak őrhelye volt, állandóan viszálykodtak érte a török és a fölkelő erdélyi fejedelmek hadai. Se szeri, se száma nem volt azon ütközeteknek és diplomáciai tárgyalásoknak, amelyek Vác birtokáért folytak.⁵⁾ A városnak soha sem volt nyugalma. Ezért Almásy Pál állandóan Nagyszombatban lakott és onnan igazgatta a váczai egyházmegyét is. A magyarországi protestantizmus történetírója, Lampe Adolf, egykorú kéziratra való hivatkozással azt írja az 1631. évről, hogy Almásy Pál váczai püspök a váczai és a szomszédságában fekvő kosdi, szadai, veresegyházi református gyülekezeteket hevesen üldözte; némely községeket több száz forintnyi pénzbírság, sőt fejvesztéssel való fenyegetés terhe alatt arra kényszerített, hogy eszközöljenek ki a budai basától védőleveleket azon katolikus papok javára, kiket a

¹⁾ Országos levéltár. Liber 50. Resolut. fol. 48. — ²⁾ Katona. *Historia Critica*. XXIX. 147. Desericius. *Historia Epp. Vaciensis*. 174 (a). — ³⁾ *Specimen Hierarchiae*. I. 354. — ⁴⁾ Kemp. *Memoria Basilicae Strigon.* 146. Kollányi. *Esztergomi kanonokok*. 186. — ⁵⁾ L. bővebben *Tragor. Vác vára és képei*. 18—24.

püspök rájuk erőszakolt.¹⁾ Ennek alapján Fraknói és Kollányi azt írják Almásyról, hogy ő kezdte meg a váci egyházmegyében az ellenreformációt.²⁾ Ellenben Desericius és utána Karcsú tagadják ennek valódiságát, mert Almásy püspök már nem is élt 1631-ben.³⁾ Azt hisszük, hogy az igazság a középúton van. Tudva lévő, hogy a váci egyházmegyének jelentékeny része 1605—1606-ban Bocskai kezére került, aki a protestantizmus terjedését minden eszközzel előmozdította, különösen a püspöki uradalmakban. S habár ezeket nem-sokára a törökök kezére játszotta, a protestáns lelkipásztorok helyzete még mindig sokkal kedvezőbb volt, mint a katolikusoké. Ezen időben rendezték a Névtár 36. lapján felsorolt protestáns gyülekezeteket. Természetesnek találjuk, hogy Almásy püspök viszont igyekezett legalább az ő földesúri hatalma alá tartozó, Lampe által felsorolt helységekben a protestantizmus megfékezését minden rendelkezésére álló eszközzel megakadályozni. S így, ha Lampe tévedett is az évszámban és nagyított állításaiban, a dolog lényege igaz.

Almásy Pál résztvett a Forgách Ferenc bíboros-érsek által összehívott 1611. évi nagyszombati tartományi zsinaton.⁴⁾ Amennyire a körülmények engedték, igyekezett egyházmegyéjében a zsinat üdvös rendelkezéseinek eleget tenni; de arról nincs tudomásunk, hogy az ott elrendelt egyházlátogatásokat megtartotta, avagy más által megtartatta volna. Meghalt 1621. évi szeptember 13-án, Bécsben. Eltemették Nagyszombatban az ottani székesegyház Szentháromság oltára elé.⁵⁾ Nagyszombatban, a Káptalan-utczában lévő házat a nemes ifjak részére alapítandó konviktus céljaira hagyta.⁶⁾ A székesegyház 1622. évi leltárában előfordul: «Quattuor tapetia nova rubra Turcica, a Rssmo Dno Vaciensi donata». Minthogy ezen időben a székesegyház káptalan dékánja Almásy János kanonok volt, valószínű, hogy ezek a perzsa szőnyegek az ő révén, Almásy püspök adományából, esetleg hagyatékából jutottak a székesegyház birtokába.⁷⁾

Balásfy II. Tamás 1621—1622.

48. A legnehezebben tisztázható problémák egyike Balásfy Tamásnak jelleme, kivált pedig váci püspöksége. Ösnemes család-

¹⁾ Historia Reformatae Relig. in Hung. 669. — ²⁾ Pázmány Péter és kora. II. 389. Esztergomi kanonokok. 186. — ³⁾ Historia Eppatus Vac. 185—186. Vác város tört. V. 162. — ⁴⁾ Sörös. F. F. nagyszombati zsinata. (Kath. Szemle. 1900. 211—241.) — ⁵⁾ Kollányi. Esztergomi kanonokok. 186. — ⁶⁾ Győri Tört. és Régészeti Füzetek I. 165. — ⁷⁾ Egyházművészeti Lapok. 1882. 268.

ból született Kolozsvárott, 1580. december 3-án. Szülei Socinius tanait valották, de Tamás katolikus nevelést kapott a kolozsvári iskolában. A teológiát Bécsben végezte kitűnő sikerrel. Huszonegy éves korában filozófiai vitatkozást tartott, melynek tételeit kiadta »*Propositiones ex universa philosophia*» címen, Kutassy esztergomi érseknek ajánlva. Ebben néhány epigramma is van, melyeket iskolatársai a nagyészű Balásfy magasztalására írtak. Tanulmányai befejezése végett előljárói Rómába, a Szent Apollinarisról nevezett kollégiumba küldték. Szélsőséges jelleme már ekkor mutatkozott. A kollégium növendékei a házi szabályok értelmében nem hallgathattak egyidőben teológiát és jogot és erre esküvel kellett magokat kötelezniök. Balásfy nem akarta ezen esküt letenni s emiatt elbocsátották őt a kollégiumból. Ő azonban továbbra is Rómában maradt és sok alkalmatlanságot szerzett az intézetnek. Azt jegyezték fel róla: »*Multas molestias Collegio, tum inibi incolatum tenens, quum et in Urbe oberrando Hungarorum seditiosorum rebelliones et tricas fovens, causavit.*«¹⁾ Hazajötte után pappá szentelték s egyideig a lelkipásztorkodás terén működött.²⁾ 1607. körül győri kanonokká és a Szent László-oltár rektorává lett. A káptalan képviselőjében résztvevett az 1611. évi nagyszombati zsinaton. A király 1613. augusztus 23-án boszniai címzetes püspökké nevezte ki s neki adományozta a zalavári apátságot és a kapornaki prépostságot. A győri káptalan ekkor azt kívánta, hogy mondjon le az örkanonokságról. Ebből nagy bonyodalom keletkezett. Balásfy éveken át veszekedett a káptalanval és az egész várossal; azért nagy örömet keltett az a hír, hogy a pozsonyi prépostságra pályázik.

Pázmány Péter ekkor már erős irodalmi harcban állott a protestánsokkal. Éles szeme fölfödözte Balásfyt, mint e téren való működésre alkalmas férfiút. Amikor Alvinczi Péter, kassai prédikátor »Tükör« című, Pázmányt erősen támadó munkája 1614-ben megjelent, Pázmány épen Rómába készült s azért ő csak nagyjában csinálta meg Alvinczinek szóló válaszirátát, annak rendezését és kiadását pedig Balásfyra bízta, aki feladatának fényesen megfelelt. Két év múlva kibocsátotta óriási föltűnést keltett »Csepregi Iskola« című munkáját, amellyel megalapozta magának az utat az óhajtvá várt pozsonyi prépostságra. Midőn a pozsonyi káptalan megtudta,

¹⁾ Frankl. Pázmány Péter és kora. I. 415. — ²⁾ Egyetemes Encyklopedia. V. 394.

hogy Pázmány jelöltje a prépostságra Balásfy, feliratban fordult a királyhoz és Khlesl bíboroshoz, hogy »adjanak neki más, erkölcsös, tiszta életű főpapot.« A király — Pázmány ajánlata folytán — az 1618. évi országgyűlés tartama alatt mégis Balásfyt nevezte ki pozsonyi préposttá.¹⁾ Balásfy még ekkor sem akart lemondani a győri örkanonokságról és Rómáig vitte ügyét.²⁾ A pozsonyi kanonokok nagyon hidegen fogadták őt. Efeletti haragjában Ramocsa-házy kanonokot lakásán arcul ütötte, szakállánál fogva ide s tova hurczolta; az 1618. év utolsó napján szolgálival a sekrestyébe törve, több kanonokot tetteleg bántalmazott; a következő év elején meg éppen az istentisztelet alatt szétverette őket. A káptalan ezekért föl-jelentette őt Pázmánynál. Az érsek a legjobb indulattól vezéreltetve, négy szemközt akarta ezekért Balásfyt megdorgálni; de az meg sem jelent előtte s azért Almásy Pál váci püspökre és érseki helynökre bízta az ügyek megvizsgálását és az ítélethozatalt. Azonban Balásfy Almásy idézőlevelére nem is hederített, de ezért a nagyszombati szentszék 1619. január 5-én kiközösítésre ítélte őt. Erre megjelent Nagyszombatban és bejelentette, hogy ügyét az érsekhez teszi át. Pázmány még most sem volt hajthatatlan. Szigorú s mégis atyai hangon tartott levélben megdorgálván Balásfyt, ismét a béke-bírótság elé utasította őt.³⁾ Az Almásy elnökelete alatt összeült béke-bírótság előtt megjelent úgy Balásfy, mint a káptalan képviselői, s kölcsönös bocsánatkérések után jobbot nyújtottak egymásnak és megfogadták, minden egyébre nézve alávetik magukat e bíróság ítéletének.⁴⁾

Mihelyt Almásy szemeit örök álomra hűnyta, II. Ferdinánd 1621. október 11-én Balásfy Tamást nevezte ki utódjává a váci püspöki székre.⁵⁾ Balásfy aligha kapott pápai megerősítést a váci püspökségre és bajosan látta székvárosát és egyházmegyéjét; mert a király 1622. nyarán — nem tudni milyen okokból — kambiumot csinált Dallos pécsi és Balásfy váci püspökök között. II. Ferdinánd 1622. szeptember 29-én Pozsony városához intézett iratában Balásfyt választott pécsi püspöknek mondja.⁶⁾ Minthogy a

¹⁾ Frankl. Pázmány és kora. I. 404. — ²⁾ Fraknoi. A magyar királyi kegyúri jog. 317—322. — ³⁾ Pázmány Levelezése. I. 211. 213. — ⁴⁾ Frankl. Pázmány és kora. I. 422—425. — Magyar Sion 1897. 129—131 (Szabó.) — ⁵⁾ Országos levéltár. Liber I. Collat. 269. Dallos politikai és diplomáciai írásai. 28. — ⁶⁾ Koller. Historia Ep-patus Quinqueeccles. VI. 373. 377.

pécsi püspökség teljesen a török hódoltság alatt volt, továbbra is Pozsonyban maradt és aránylag békés irodalmi munkásság közt töltötte napjait, 1625. márczius 10-én bekövetkezett haláláig.

Fraknoi ekképp jellemzi Balásfy Tamást: «Eles elme és sokoldalú műveltség, élénk irány és a vitatkozásban való ritka ügyesség által tűnt ki. Mikor az udvarnál megjelent, a miniszterek gyakran hírneves protestáns tudósokkal együtt hívták meg asztalukhoz, hogy vitatkozásaikon mulassanak. De heves és könnyen felfollobbanó természete volt, mely nem ritkán erőszakos tényekben nyilatkozott meg. Amikor a harag erőt vett rajta, fölfegyverezte szolgálait, azok élén áldozatainak házába tört és válogatás nélkül bántalmazott egyháziakat, világiakat . . . Amilyen félelmes ellenség, olyan szolgálatkész barát volt. Pázmány iránt őszinte csodálatot és szeretetet táplált, fölénye előtt készségesen meghajolt.»¹⁾

Irodalmi munkáinak sorozata: Csepregi iskola. Pozsony, 1616. — *Epinecia Benedicto Nagi. Posonii 1616.* — *Echo Christiana et Catholica, Posonii, 1616.* — *De fidelitate subditorum. Viennae, 1620.* — *Apologia . . . sive reputatio libelli, cui titulus: Quaerela Hungariae. Viennae, 1620.* *Castigatio libelli Calvinistici, cui titulus: Machiavellizatio. Argentorati, 1620.* — *Christiana Responsio ad libellum Calvinisticum Alberti Molnár, Argentorati, 1621.* — *Bethleniani Novisolensis Articuli XXV. Refutatio. U. ott. 1621.* — Magyarország mostani állapotjáról. — *Vita Nicolai Istvánffy (versekben).*²⁾

Dallos IV. Miklós 1622—1623.

49. Örkenyi Dallos Miklós született Győrött, hol atyja, János a város bírása, anyja Grebecsi Ilona az alispán leánya volt. Születése idejéről és ifjúságáról nem tudunk biztosat; csak 1602-ben tűnik föl, már mint egri kanonok. Szuhay István, egri püspök és esztergomi érseki helynök, Dallost esztergomi kanonokká és zólyomi főesperessé nevezte ki, 1605. április 16-án. Mint ilyen, székesegyházi hitszónok is volt. II. Rudolf király egri nagypréposttá nevezte ki, azonban Dallos erről lemondva, 1608-ban ismét esztergomi éneklő kanonok lett. Az esztergomi káptalan megbízásából 1616-ban Prágába ment, hogy Pázmány Pétert, az imént kinevezett érseket a tes-

¹⁾ Pázmány Péter (Tört. Életrajzok.) 64. — ²⁾ Szinnyei. Magyar írók. I. 384.

tület nevében üdvözölje. Pázmány annyira megkedvelte Dallost, hogy őt bízta meg az érsekség érdekeinek képviselésével.¹⁾ Az 1618. évi királyválasztó országgyűlésen Lósy Imrével, mint káptalani megbízott vett részt. Élénk figyelemmel kísérte az eseményeket, naplót vezetett azokról és küldöit szorgalmasan értesítette az országgyűlés mozzanatairól. Itt ismerhette őt meg II. Ferdinánd, aki 1619. május 23-án pécsi püspökké nevezte ki és mint «kiválóan alkalmas és művelt férfiút» ajánlotta a pápának megerősítés végett.²⁾ Dallos ugyanekkor királyi tanácsos lett, akinek tanácsait tényleg igénybe is vették.

Ekkor indult meg Bethlen Gábornak a királyt és a katolicizmust egyaránt fenyegető támadása. A kormány Dallos tanácsát is kikérte, aki 1620. elején megírta indokolt véleményét e címen: »Milyen álláspontot foglaljon el a király a Bethlen által Beszterczebányára összehívott országgyűléssel szemben?»³⁾ Résztvett az 1621. évi hainburgi tanácskozásokon és azokról pontos naplót írt a király számára. A nikolsburgi béketárgyalások alkalmával is fontos szerep jutott neki.

II. Ferdinánd király az 1621. évi október 11-én áthelyezte őt a váci püspökségre.⁴⁾ Jóllehet politikai tevékenysége miatt egyházmegyéje kormányzatát át nem vehette, mégis élénk figyelemmel kísérte annak helyzetét. Vác ekkor, állítólag Bethlen Gábor erdélyi fejedelem fondorkodásai következtében ismét a törökök kezébe került. Midőn Bethlen hadai 1619-ben a várost ostrom alá vették, Struc Ferenc királyi várnagy egy ideig bátran védelmezte; mivel pedig segítséget sehonnan sem kapott, a vár kapuit megnyitotta Széchy György serege előtt és ő maga is Bethlen pártjára állott. Ezt megtudva Karakaszbudai pasa, úgy a budai, mint az esztergomi őrseget Vác alá vezette és három napi ostrom után bevette a várat. Ugy Strucot, mint Bethlent általában árulásról vádolták Vác eleste miatt,⁵⁾ Bethlen a birtokában lévő Alföldön is bajt szerzett a váci püspököknek. Dallos a következőket mondja, egyebek közt, »A nikolsburgi béke-okmányok kicserélésének és a békeföltételek végrehajtásának módjá-

¹⁾ Pázmány Péter Levelezése. I. 118—121. Kollányi. 206. — ²⁾ Koller. Historia Eppatus Quinqueeccles. VI. 373. — ³⁾ Hammers. Geschichte des Osmanischen Reichs. IV. 515. Dallos Iratai. 127—131. — ⁴⁾ Országos levéltár. Liber I. Collat. 269. — ⁵⁾ Szilágyi. Milleniumi Tört. VI. 288. 289.

ról» című jelentésében: «Minthogy a váczi püspökség javait azelőtt ftdő Almásy Pál váczi püspök bírta, akinek utódja Dallos Miklós lett (tehát Balásfy püspökségét figyelembe sem veszi), ezen utódlást adják tudtára a nógrádi várkapitánynak és intsek őt meg, hogy a püspököt javai birtoklásában védelmezze. Amire nézve a várkapitány a következő javaslatot tette: Mivel Bethlen az Alföldön a dézsmákat is lefoglalta, engedjem meg, hogy a váczi püspökségnek a Tiszántúl bírt tizedeit haszonbérbe adja és mivel a fejedelem (hozzája intézett irata szerint) igyekezett a hódmezővásárhelyieket a dézsmafizetés alól kivonni, akiknek példáját követve a nagytúriak (mezőtúriak) is igyekeztek magokat a tizedfizetés alól mentesíteni; pedig az 1622. évben én bírtam haszonbérben Nagy-Túrt, mint előttem más püspökök».¹⁾

II. Ferdinánd Pázmány ajánlatára 1623. május 5-én Dallos Miklóst győri püspökké nevezte ki.²⁾ Ekkor súlyos betegségbe esett, melyből fölgyógyulva sürgette prekonizációját, hogy ezentúl csak püspöki kötelességeinek élhessen. Leghőbb vágya volt az ifjúság és papnővendégeinek nevelésére Győrre jezsuitákat telepíteni. 1627-ben négy házat vett részükre, 1629-ben 25000 frtos alapítványt tett a papnőveldére. Tervei végrehajtásában azonban megakadályozta 1630. február 17-én bekövetkezett halála. «Szilárd, következetes jellemű férfiú volt — úgymond Kollányi. Híve azon politikának, melyet Pázmány követett, melynek célja volt a király és a nemzet kiegyenlítése által állandó békét biztosítani az országnak s a katolicizmus égise alatt az üdv, haladás és jólét révpartjára vezetni a sokat zaklatott nemzetet».³⁾ «Politikai és diplomáciai íratait (1618—1626) összegyűjtötte Frankl Vilmos és Ráth Károly s kiadatta Simor János Esztergomban, 1867-ben.

Sennyey V. István 1623—1628.

50. II. Ferdinánd 1623. május 5-én a Dallos áthelyeztetése folytán megüresedett váczi püspökségre kissennyei báró Sennyey Istvánt nevezte ki.⁴⁾ Született Erdélyben 1580. körül. Atyja Sennyey Pongrác, a székelyek főkapitánya, későbben Báthory Zsigmond fejedelem kancellárja volt, kit Rudolf király 1606-ban

¹⁾ Dallos Iratai. 93. 214. — ²⁾ Országos levéltár. Liber I. Collat. 281. — ³⁾ Esztergomi kanonokok. 208. — ⁴⁾ Liber I. Collat. 279.

bároi rangra emelt. Tanulmányait a jezsuiták bécsi kollegiumában, a theológiát a római német-magyar kollégiumban végezte. Fölszenteltetése után Pázmány 1618-ban esztergomi kanonokká és gömöri főesperessé nevezte ki.¹⁾ Azután megkapta a Szent Istvánról nevezett esztergomi és a budafelhévi prépostságot és egyúttal soproni plébános lett.²⁾ A király 1621. évi október 11-én boszniai címzetes püspökké, másfél év múlva pedig váci püspökké és alkancellárrá nevezte ki, mint mondják, — Pázmány egyenes óhajására.³⁾ Nem tudni miért? de csak az 1627. évi július 18-án szentelte őt püspökké Pázmány, Telegdy kalocsai és Pyber egri püspök segédkezésével. Thurzó Szaniszlóhoz 1624 és 1625-ben intézett leveleiben ezért «electus Episcopus Vaciensis»-nek írja magát.⁴⁾

Sennyey, mint királyi kancellár, váci püspöködésének egész idején a diplomáciai pályán működött. A nikolsburgi békekötést megelőző tárgyalásokon résztvett a király képviselőjeként. Ferdinánd utóbb Erdélybe küldötte őt, mint olyan férfiút, aki az ottani viszonyokat ismerte s azonfölül Bethlen Gábor bizalmát és rokonszenvét is bírta. Midőn Bethlen menyegzőjét tartotta Brandenburgi Katalinnal Kassán, 1626. február 22-én, Sennyey «mint a római császár követe azon megtiszteltetésben részesült, hogy mindjárt a vőlegény után ő tánczolt a menyasszonnyal s mivel papi ember volt, az volt a mód, hogy a szép keszkenőnek egyik végét a pap úr, a másikat a menyasszony fogta s úgy tánczoltak» — úgymond Kemény János önéletrírásában.

Vác ismét igen sokat szenvedett. Wallenstein ostrommal visszavette 1625-ben; de csakhamar megjelent Murtéza budai pasa, kiverte belőle a keresztény sereget és megrongált falait újjáépíttette. Ekkor leromboltatta a székesegyházat, a Szent Péter és Szent Jakab templomokat, hogy köveiket várjavításra felhasználja. Sennyey váci püspöki minőségben való működéséről csak azt tudjuk, hogy Mossóczy és Szuhay példája szerint ő is összeíratta 1628-ban a váci püspökség javait, dézsmáját és jövedelmeit, Nógrád-, Pest-, Solt-, Csongrád- és külső Szolnok vármegyékben.⁵⁾ Egyébként Váczczal a szőnyi békealkudozások során sem törődött. Az 1628. évi július 11-én veszprémi püspökké neveztetvén ki, ott visszaállította a

¹⁾ Kemp. Memoria Basil. Strigon. 151. — ²⁾ Kollányi. Esztergomi kanonokok. 222. — ³⁾ Pray. Hierarchia Hung. II. 438. — ⁴⁾ Tört. Tár. 1881. 721—725. Pázmány levelezése. I. 330. — ⁵⁾ Bubla. Regestrum 61.

káptalant és restauráltatta a székesegyházat.¹⁾ Két évig sem bírta a püspökséget, mert 1630-ban már Dallos örökébe lépett a győri széken. Meghalt 1635. évi október 22-én «ut fama ferebat, veneni tabe ab Alemannis infectus».²⁾ Nagyszombati házát az ottani káptalannak, pénzének felét a győri székesegyháznak, másik felét pedig szolgaszemélyzetének és a szegényeknek hagyta.³⁾

Dávid II. Pál 1628–1630.

51. II. Ferdinánd uralkodása alatt a püspöki székek betöltése általánosságban gyorsan és lelkiismeretesen történt. Sennyey áthelyezése után egy hétre, 1628. július 18-án kelt okmánnyal a király Dávid Pál pécsi püspököt helyezte át a megüresedett váci püspökségre.⁴⁾

Nemes felistáli Dávid Pál született 1573-ban, a csallóközi Felistálon.⁵⁾ Középiskoláit valószínűleg Győrött végezte, mert Kutassy János győri püspök küldte őt 1594-ben a római német-magyar kollegiumba, ahonnan a filozófiai és theologiai tanulmányok elvégzése után, 1600-ban tért vissza.⁶⁾ A bécsi békekötésnek a vallási kérdéseket illető pontjai ellen emelt protestációt 1603-ban már mint nyitrai olvasó kanonok írta alá.⁷⁾ Himmelreich pannonhalmi főapát 1608-ban Radovich utódjakép ludányi apáttá nevezte őt ki. Az apátság birtoklásáért Babindaly Andrással hosszadalmas pert folytatott, a szkalkai apátság határait pedig hathatósan védelmezte. 1611-ben egyszersmind ludányi és szkalkai apát és aradi prépost volt.⁸⁾ Az 1620. évi beszercebányai gyűlésen mint knini püspök vett részt; az 1625. év elején pedig a pécsi püspökséget és a pozsonyi prépostságot kapta meg.⁹⁾ Mindezen kisebb javadalmakat megtartotta váci püspök korában, sőt akkor kapta még a pozsonyi székesegyház Szent Katalin oltárához kötött javadalmakat is. Az 1629. évi nagyszombati zsinat végzéseit mint kinevezett váci püspök írta alá, tehát még nem volt prekonizálva. E zsinaton azon bizottság tagjává választották, melyet az elzálogosított egyházi javak

¹⁾ Országos levéltár. Liber I. Collational 326. Róka. Vitae Wesprim. Praesulum. 413–416. — ²⁾ Katona. Historia Crit. XXXI. 733. — ³⁾ Századok. 1873. 261. — ⁴⁾ Országos levéltár. Liber I. Collat. 225. Koller. Historia Eppatus Quinqueeccles. VI. 370. — ⁵⁾ Róka. Vitae Wesprim. Praesul. 420. — ⁶⁾ Brűszde. Recensio Cleri Quinqueeccles. I. 419. — ⁷⁾ Török. Magyarország primásai. II. 127. — ⁸⁾ Sörös. Elenyészett benczés apátságok. I. 88. 422 Rupp. Magyarország heijrajzi tört. I. 626. 105. III. 64. — ⁹⁾ Katona. Hist. Crit. XXX. 421. 425. Péterffy. Concilie II. 264. 304. 310. — Karcsú. Vác város tört. V. 167. Schemat. Wesprim. 1514.

összeírására és az elhalt főpapok hagyatékainak kezelésére küldöttek ki. A Nagyszombatban fölállított papnevelő intézetre a vácsi püspökség részéről évenként 25 magyar forintot ajánlott meg.) Tárnoki János vácsi püspöki tiszttartó 1630. október 1-ről még neki küldte el a püspöki javadalomról szóló számadást és információt; de október 25-én már a veszprémi püspökségre helyeztetett át.³⁾

Meghalt, mint a szentszék által megerősített veszprémi püspök, 1633. január 19-én: mert Pázmány Péter 20-án kelt levelével meghagyja Püsky János esztergomi kanonoknak, hogy vegye oltalmába az elhunyt Dávid Pál hagyatékát és értesítse őt jókor temetésének idejéről.³⁾ Pázmány barátja és minden tekintetben derék férfiú volt.

Draskovich II. György 1630–1635.

52. A vácsi püspökség egy napig sem maradt üresedésben. A király Dávid Pál áthelyezése napján 1630. október 25-én, Draskovich György pécsi püspököt helyezte át a vácsi székre, aki nemsokára pápai megerősítést is kapott.⁴⁾

Trakostyáni Draskovich György báró (fivére 1631-ben kapott grófi címet), Draskovich János horvát bán és Istvánffy Éva fia, született 1599. május 19-én Trakostyán várában. Ifjúságától fogva Pázmány Péter kegyeltjei közé tartozott. A humaniorákat Grácban végezte, fényes sikerrel. Ezután felvevén a kisebb rendeket, megkapta a pornói apátságot.⁵⁾ Majd pedig II. Ferdinánd ajánló levelével Rómába ment és a Collegium Germanico-Hungaricumban 1618–1622-ben theológiát tanult. Rómában feltűnt képzettségével és szónoki tehetségével s mint felszentelt pap tért vissza hazájába, 1622. szeptember havában, Pázmány esztergomi kanonokká és szenttamási préposttá nevezte őt ki. II. Ferdinánd 1628. július 18-án a pécsi püspökséget és a bozói apátságot adományozta neki. Mivel még csak 29 éves volt, VIII. Orbán pápa őt dispencióval megerősítette és Pázmány 1630. február 24-én püspökké szentelte Nagyszombatban.⁶⁾ Az 1629. évi nagyszombati zsinaton fulmináns beszédet mondott a papi hivatásról, melyet Péterffy egész terjedelmében közöl a zsinat történeténél.⁷⁾ De Károlyi Lőrinc

¹⁾ Péterffy. Concilia II. 264, 304, 309, 310. — ²⁾ Karcusú. Vác város tört. V. 167. Schemat Wesprim. 1914. — ³⁾ Péterffy. Concilia II. 324. — ⁴⁾ Orsz. It. Liber. Reg. VII. Nro 545. Katona Historia Crit. XXXII. 906–907. — ⁵⁾ Rupp. Magyarország elyr. Tört. I. 582. — ⁶⁾ Kollányi. Esztergomi kanonok. 227. Kemp. Memoria. 151. — ⁷⁾ Concilia R. Hung. II. 237–242. Katona. Historia Crit. XXXII. 907.

méltán jegyzi meg róla: Vajha önmaga is követte volna azon kitünő és üdvös tanácsokat, melyeket másoknak adott benne, akkor örök dicsőséget szerzett volna magának.¹⁾ Ugyanis Draskovich sok tekintetben Balásfyhoz hasonló erőszakos egyéniség volt.

A váci püspökséggel egyidejűleg megkapta a pozsonyi prépostságot és egész ideje alatt Pozsonyban lakott. Ő építtette a prépostság hatalmas palotáját és pedig más célra szánt pénzekből, ami miatt sok kellemetlensége volt a káptalannal.²⁾ Tevékenyen vett részt az 1630. évi nagyszombati zsinaton, 1631-ben felszentelte a ferencrendiek oltárát Szakolczán. II. Ferdinánd 1632-ben Kassára küldte őt, hogy tárgyalásokat folytasson Brandenburgi Katalinnal.³⁾ Jóllehet a pozsonyi káptalannal hadilábon állott, 1634-ben ékes levélben fölszólította, hogy adakozzák a római német—magyar Collegium új épületére.⁴⁾ Minthogy ezt a levelet »káptalanához« intézte, ezt tévesen a váci káptalanra magyarázzák, amely azonban nem létezett. A váci egyházmegyében való működéséről egyetlen adatunk sincs, minthogy a XVII. század eme tizedeiben a törökök már teljesen leigázták az Alföldet és Nógrádvármegyét és mindenütt kedvezvén a protestánsoknak, a katolicizmust majdnem kiirtották.

A király 1635. október 22-én Draskovichot győri püspökké és Győrvármegye főispánjává nevezte ki.⁵⁾ Győrött sok baja volt a káptalannal, a várossal és Vasvármegyével. Ezek az 1647. évi országgyűlésen panaszt emeltek ellene törvényellenes, erőszakos tettei miatt. Az 1647-ki 102. tc. 2. §-a meghagyja, hogy a káptalan ügyeibe ne avatkozzék s a megürült javadalmakat töltsse be, mert ha ezt elmulasztja, elveszíti kinevezési jogát. A nagyszombati zsinaton pedig arról vádolták a kanonokok és több nemes, hogy a püspöki javakat rongálja, elidegeníti, a népet zsarolja stb. Lippay érsek Draskovichot ezek alapján három évre javadalma élvezetétől fölfüggesztette s mivel ez sem használt 200000 frt pénzbüntetésre és a javadalomról való lemondásra ítélte. Csak befolyásos rokonsága tudta kijárni a királynál, hogy az ítéletet végre ne hajtsák.⁶⁾ Mint győri püspök halt meg, 1650. november 26-án.

Draskovich alapította a jezsuiták soproni és győri kollégiumait.

¹⁾ Speculum Jauriensis Ecclesiae. 96. — ²⁾ Praepositura Poson. 38—39. — ³⁾ Századok. 1878. 622. — ⁴⁾ Knauz. Magyar Sion. 1863. 637. — ⁵⁾ Katona. Historia Crit. XXXI. 690. Pray. Specimen Hierarchiae. I. 327. — ⁶⁾ Kollányi. Esztergomi kanonokok. 228.

mát, Szombathelyen pedig megtelepítette a dominikánusokat. Végrendeletében negyvenezer forintot hagyott a soproni jezsuita kollégiumnak, tiz-tízezer forintot a szombathelyi dominikánusoknak, a bolognai illyr-szemináriumnak, a zágrábi klarisszáknak és azoknak, »kiket életében netán megkárosított.« Az irodalom terén is működött. Művei: *Philosophia* (dissertatio) Gracii, 1618. *Oratio ad Clerum Posonii*, 1629. 1647. 1667. *Menybe Vitetett B. Sz. Mária Congregatiójának eredete, regulái, búcsúi*. 1628. *Narratio Translationis corporis S. Joannis Elemosinarii*. Viennae, 1632. *Rituale*, Jaurini, 1636. Két magyar levele. *Tört. Tár.* VIII. 180—181.¹⁾

Nagyfalvy Gergely 1635—1643.

53. Hosszú idő után az egyetlen váci püspök, aki tevékenységének némi nyomait hagyta az egyházmegyében, Nagyfalvy Gergely volt. Erdély szülöttje, mert az olműci akadémiánál 1598-ban így volt anyakönyvezve; Gregorius Nagyfalvy Transylvanus.²⁾ A következő évben Rómában volt a Collegium Germanico-Hungaricumban, mint a váradi egyházmegye növendéke.³⁾ Ezután letűnik és csak 1615-ben találkozunk nevével, amikor már pápóczi prépost volt, 1618-ban pedig győri kanonok és püspöki helynök.⁴⁾ Egyike azon kanonokoknak, kik Pázmányhoz panasszal fordultak Balásfy Tamás ellen.⁵⁾ Győrről igen nagy tevékenységet fejtett ki a lelkipásztorkodás terén. 1625-ben már kapornaki apát és szerémi püspök volt.⁶⁾ Pázmánynyal összeköttetésben állott, mert amikor Dallos Miklós győri püspök jezsuitákat szándékozott székhelyére telepíteni, a bíboros utasítja őt, hogy tárgyaljon ez ügyben Nagyfalvyval. Résztvett az 1629. évi nagyszombati zsinaton, melynek határozatait, mint választott szerémi püspök és az Üdvözítőről nevezett kapornaki és zalavári apát írta alá.⁷⁾

Midőn a király Draskovich Györgyöt a győri püspökségre áthelyezte, váci püspökké Nagyfalvy Gergely győri kanonokot és püspökhelyettest nevezte ki.⁸⁾ Ekkor elvették tőle a kapornaki és a zalavári apátságokat. Azonban ő továbbra is Győrött maradt. Levelet írt a váci egyházmegye papjaihoz, melyben arra buzdította

¹⁾ Szinnyei. Magyar Írók. II. 1075. — ²⁾ Tört. Tár. 1888. 199. — ³⁾ Frankl. Hazai és külföldi iskolázás. 283. — ⁴⁾ Rupp. Magyarország helyr. Tört. I. 578. — ⁵⁾ Pázmány Levelezése. I. 206. — ⁶⁾ Pray. Specimen Hierarchiae II. 393. Sörös. Az elenyészett bencés apátságok. 301. — ⁷⁾ Péterffy. Concilia. II. 264. — ⁸⁾ Liber I. Collat. 345.

őket, hogy — ha másképp nem lehet, pénzért is — szerezzenek magoknak a budai basától szabadságleveleket, hogy így szabadabban működhessenek a lelkipásztorkodás terén; de a protestánsok már akkora túlsúlyban voltak az egyházmegye területén, hogy még a szabadságlevéllel bíró katolikus papokat is üldözték és a budai basa ezért több protestánt, mint védőlevelei megsértőit megbüntett, sőt kivégeztetett.¹⁾ Nagyfalvay résztvett az 1638. évi nagyszombati tartományi zsinaton, amelyiken egyebek közt arra nézve is hoztak határozatot, hogy »a váci püspök vagy maga lakjék Nógrád-várában, vagy pedig tartson ott egyházirenden lévő komoly, bölcs, tapasztalt férfiút.« Azt kell gondolnunk, hogy ezt ő maga provokálta, mert különben nem írta volna ekkép a határozatokat: »Ego Gregorius Nagyfalvay electus episcopus Vaciensis consentio et subscribo.«²⁾ Ebből kitűnik az is, hogy ekkor még nem volt megerősítve. Szentiványi szerint az 1640. évi augusztus 13-án kapott pápai megerősítést.³⁾ További életéről semmit sem tudunk: talán ezért még a legújabb Schematismusaink is csak 1638-ig terjesztik püspöksége idejét és nevét tévesen György-nek írják. Azonban Nagyfalvay csak 1642-ben végrendelkezett és Lendvay Márton szerint 1643. június havában halt meg. Végrendeletében nagylelkűleg gondoskodott a váci egyházmegye részére nevelendő papokról; mert mintegy 14000 frtot hagyományozott e célra.⁴⁾ Lippay érsek ekként tesz jelentést az 1648. évi nagyszombati zsinaton: »Ex bonis defunctorum praelatorum, Domini utpote Vaciensis Episcopí Nagyfalvay, quae remanserunt aut in censum data sunt 7000 circiter fl. et alia 7000, quae suae Majestati dedi«⁵⁾ A bolognai egyetemet látogató magyar ifjak részére is hagyományozott pénzt.

Nagy Imre azt írja az 1819. évi »Tudományos Gyűjtemény«-ben, hogy Jankovics Miklós gyűjteményében volt Nagyfalvaynak naplója az 1620–1640. évekről; Fraknoi szerint jegyzőkönyvét levelezéseivel és naplótöredékeivel a Nemzeti Múzeumban őrzik.⁶⁾ Hegedűs István pedig említi (Kovachich nyomán, *Scriptores Minores*. II. 272.), hogy Nagyfalvay görög köznyelven írt egy költeményt.⁷⁾

¹⁾ Desericius. *Historia Eppatus Vac.* 186. — ²⁾ Péterffy. *Concilia*. II. 373. 374. — ³⁾ *Disseratio Paralipomenonica* 78. — ⁴⁾ Országos levéltár. *Liber Collat.* I. 462. Fuxhoffer—Czinár. *Monasterologia R. Hung.* I. 124. — ⁵⁾ Péterffy. *Concilia* II. 380. — ⁶⁾ Pázmány és kora. II. 389. — ⁷⁾ Irodalomfórt. *Közlemények*. 1891. 462.

Püsky V. János 1643–1644. és 1648–1650.

54. A váczegyházmegyei Névtárak szerint a püspöki szék 1628-tól 1644-ig üresedésben volt és Nagyfalvayt Kopcsányi követte a püspöki széken. Azonban ez tévedés, mert az országos levéltárban őrzött Liber Collationalium szerint a király 1643. július hó 6-án Püsky Jánost váczai püspökké nevezte ki és 1644. szeptember 13-án a nyitrai püspöki székre helyezte át.¹⁾ Püsky János nyitrai püspök korában 1644. évi okt. 28-án kiállított adománylevelében, mellyel az ő birtokában lévő szkalkai apátságot a trencsényi jezsuitáknak adja, így ír: »Per Dei O. M. benignam dispositionem perque S. Cesareae ac Regiae Maiestatis singularem gratiam elapso mense Septembri ab Episcopatu Vacienti ad hanc Nitriensem Cathedram, legitime et canonice vacantem transferimur.«²⁾ Az 1913. évi csanádi Schematismusban is helyesen áll, hogy Püsky 1637–1643. közt volt csanádi püspök s onnan Vácra, majd Nyítrára vitetett át.³⁾ Pray és Schönwisner szerint Püsky János 1643-ban lett váczai püspökké, de kineveztetése idejét nem tudják.⁴⁾ Ezt azonban kétségtelenné teszi a királyi kinevezéseket regisztráló könyv.

Lósy esztergomi érsek kánoni vizsgálata alkalmával Püsky János 1637-ben 40 éves volt.⁵⁾ Az olmützi jezsuita kollegium anyakönyve szesint 1615. évi májusban a filozofia baccalaureusává avatott »Joannes Pisky nob. de Sederkeny Ungarius;« 1616. augusztusában pedig ugyanő a szabadművészetek doktorává.⁶⁾ Tehát ezek szerint Püsky János született 1597-ben a baranyamegyei Szederkényben, nemes szülőktől és Olmützben tanult filozófiát. Ez nem zárja ki Kollányi azon állítását, hogy a nagyszombati papnöveldében és a gráci jezsuita kollegiumban is tanult, bizonyára theológiát.⁷⁾ Tanulmányai befejezése után Naprágyi Demeter kalocsai érsek udvarában tartózkodott. Pappá szenteltelve, Pázmány udvari káplánjául fogadta őt és 1622. ápril. 23-án esztergomi kanonokká nevezte ki. A káptalan 1628-ban a garamszentbenedeki uradalom prefektusává választotta, a bíboros pedig tornai főesperessé és szenttamási préposttá nevezte ki. Az 1630-ki nagyszombati zsinaton a papi méltóságról tartott beszédet. Telegdy János nyitrai püspök

¹⁾ Liber I. Collat. 462. és 474. lap. — ²⁾ Episcopatus Nitriensis Memoria. 176. — ³⁾ Schemat. Csanádiensis. 1913. 47. — ⁴⁾ Hierarchia R. Hung. II. 303. Antiquitates Sabarienses. 327. — ⁵⁾ Péterffy. Concilia. II. 335. — ⁶⁾ Tört. Tár. 1888. 205. 207. — ⁷⁾ Esztergomi kanonokok. 225.

neki adta a szkalkai apátságot.¹⁾ 1632-ben Pázmány kíséretében Rómában járt s onnan pápai kamarási címmel tért vissza.²⁾ Az 1633-ki tartományi zsinaton ismét a papi méltóság dicső voltáról beszélt II. Ferdinánd 1637. november 29-én csanádi püspökké nevezte ki és Lősy primás 1640. szeptember 9-én püspökké szentelte.³⁾

Tehát Püsky a váci püspökséget mint fölszentelt püspök kapta meg. Valószínűleg az 1638-ki nagyszombati zsinat határozatának engedelmeskedve, Nógrád várában ültette föl székhelyét; mert Ebeczky Mihály nógrádi kapitány 1644. január 26-án arról értesítette Lippay primást, hogy Püsky egy török csapat üldözése alkalmával oly szerencsétlenül esett le lováról, hogy oldalbordáját eltörte, arcát össze-vissza zúzta és sérülései életveszélyesek. Azonban február közepén már helyreállt az egészsége és ő maga értesíthette az érseket, hogy Nógrádban minden rendben van. Mivel I. Rákóczi György hadai ekkor már Liptó megyében jártak, március 12-én arra kért engedélyt, hogy Nógrádból Komáromba mehessen. Ott a jezsuitáknál lakott és nem maradt tétlenül. Március 20-án főpapi ruhákat, ápril 20-án pásztorbotot kért, hogy mint érseki helynök egyházi funkciókat végezhesen. Május 16-án arról értesítette Lippayt, hogy a következő vasárnap bérálni fog a várban és a városban, ahol már emberemlékezet óta nem volt bérálás és az úrnapi körmenetet is megtartja.⁴⁾ Ezen év szeptember 13-án nyitrai püspökké és főispánná neveztetett ki.

Kazy azt állítja, hogy Püsky 1648-ban az évek súlya, a tömérdek dolog, gond és baj által elnyomatva, lemondott mindakét méltóságról, hogy azontúl egyedül az Istennek élhesse.⁵⁾ Azonban Kazy tévedett, mert Püsky akkor még csak ötvenedik évében volt és akkora életerőben, hogy lemondván a nyitrai püspökségről Hosszú-tóthy László halála után 1648. április 20-án ismét a váci püspökségre tért vissza.⁶⁾ Az 1648. évi szeptemberben tartott nagyszombati zsinat végzéseit ismét mint választott váci püspök, pozsonyi és sághi prépost írta alá.⁷⁾ Ugyanekkor meghagyta III. Ferdinánd király Révay Lászlónak, hogy Püsky János választott váci püspök

¹⁾ Péterffy. Concilia II. 313. Rupp. Magyarország helyr. Tört. I. 626. Sörös Elenyészett bencés apátságok. 422. — ²⁾ Frankl. Pázmány és kora. III. 8. — ³⁾ Kolányi. Esztergomi kanonokok. 225—126. — ⁴⁾ Schönwisner. Antiquitates Sabarienses. 328. az 1645. évre írja ezeket, de tévesen. — ⁵⁾ Kazy. Historia Hung. II. 102. — ⁶⁾ Országos levéltár. Liber I. Collat. 515. — ⁷⁾ Péterffy. Consilia. II. 384.

társaságában a pozsonyi várkapitány és a város közt támadt határügyi vitát megvizsgálja és rendezze.¹⁾ III. Ferdinánd király 1649. év február 1-én Püskyt, a váci püspökség adminisztrátorát, kalocsai érsekké nevezi ki. Midőn pedig 1650-ben, Draskovich halála folytán a győri püspökség üresedésbe jött, Püskyt ismét erre helyezte át s csak ekkor szűnt meg a váci püspökség kormányzója lenni.²⁾ Meghalt Győrött, 1657. március 8-án és a székesegyházban helyezték örök nyugalomra.

Kopcsányi II. Mihály 1644—1646.

55. Midőn III. Ferdinánd király Püskyt a nyitrai püspökségre áthelyezte, váci püspökké Kopcsányi Mihály pozsonyi prépostot és bakonybéli apátot nevezte ki.³⁾ Előéletéről azt tudjuk, hogy a római német—magyar kollégiumban nevelkedett, 1633. előtt győri kanonok és bakonybéli apát lett; mert mint ilyen volt az 1633. évi nagyszombati zsinatnak egyik titkára. 1637. július 8-án lett pozsonyi prépost. Az 1638. évi zsinat végzéseit már mint pozsonyi prépost és bakonybéli apát írta alá.⁴⁾

Mint kinevezett váci püspök is Pozsonyban maradt. A római szentszék megerősítését nem érte meg, mert az 1646. év elején készített végrendeletét is csak mint választott püspök írta alá és végrendelezése után rövidesen legkésőbbben az 1646. év március havában meghalt.⁵⁾ Jómódú főpap volt, mert az elaggott papok házának építésére 1000 frtot, az érseknek hat lovat és egy hintót, a pozsonyi kanonokoknak 2—2 aranyat és selyemkötésű misekönyveit, prépostutódjának gyémántos arany keresztjét, a pozsonyi ferencrendieknek 150 frtot, a nagyszombatiaknak 300 frtot, rokonainak 1100 frtot, lovakat, hintókat stb. hagyományozott.⁶⁾

Kopcsányi Pozsonyban, 1643-ban egy könyvecskét bocsátott ki: »Narratio Rei Admirabilis ad Posonium gestae, de Spiritu quodam a 24. Julii Anni MDCXLI. usque ad 29. Junii Anni MDCXLII. ex Purgatorio cuidam Virgini apparente, loquente, auxilium petente ac tandem liberato' Decerpta ex juratis testibus et actis publicis, quae asservantur in tabulario, seu archivo Ven. Capituli Posoniensis,« mely ugyanakkor németül is megjelent. Lányi Zakariás szuperin-

¹⁾ Magyar Tört. Tár. III. 252. — ²⁾ Katona. Historia Crit. XXXII. 700. Pray. Hierarchia Hung. II. 85. — ³⁾ Liber I. Collat. 475. — ⁴⁾ Péterffy. Concilia. II. 337. 374. — ⁵⁾ Praepositura Poson. 39. — ⁶⁾ Lányi. Magyar Clerus Érdemei. II. 37. 80. 137.

tendens erre egy támadó iratot bocsátott ki Trencsénben latin és tót nyelven »Pseudo-Spiritus Posoniensis« cím alatt. Ezek nyomán egész vitairadalom indult meg.¹⁾

Hosszútóthy III. László 1646–1648.

56. Az 1646. évi április 3-án Hosszútóthy László váradi püspököt és szepesi prépostot nevezte ki a király váci püspökké²⁾ Született a vasvármegyei Szarkaházán, a XVI. század vége felé. Atyja, György konstantinápolyi követ, anyja Lóránthy-leány volt. Fivére István királyi tanácsos és Rudolf király kedves embere volt s azért a király 1606. január 16-án kelt levelével »Hosszútóthy István érdemeire való tekintetből a Pethe Márton halálával megüresedett szepesi prépostságot a nagyreményű nemes ifjúnak, Hosszútóthy Lászlónak, mint a prépostság gubernátorának adományozta azzal a kikötéssel, hogy megkezdett tanulmányait folytassa és ha majd pappá szentelték, reális préposttá leszen és meg fogja kapni a királyi patronátusi jogot is, hogy a káptalanba arra méltó egyéneket választhasson.«³⁾ Az ifjú csakugyan tanult. Wágner szerint a bölcseletet és teológiát a gráci akadémián végezte kitűnő eredménnyel és Migazzi jegyzetei szerint Rómában tökéletesítette ismereteit. Az 1614. évi november 2-án pappá szenteltetvén, átvette a prépostságot. De nem bírta sokáig zavartalanul, mert midőn Bethlen Gábor hadai 1619-ben Felsőmagyarországot elárasztottak, Hosszútóthy kénytelen volt káptalanjával Lengyelországba menekülni. Úgy látszik, hogy a kanonokokkal hadilábon állott. Fejérdy Márton kanonok bepanaszolta őt Pázmánynál, hogy »arestált marhái közül semmit sem adott vissza«, őt Lőcséről visszajövet az úton bántalmazta és hogy a templom közelében lévő házában korcsmát nyitott.⁴⁾ »Ladislaus praedecessori suo, praeposito olim Martino Pethe, viro legum disciplinarumque ecclesiasticarum custodi successit, qui degener ab illo, audacia puerili, sine timore ordinato me invasit, incaptivavit, et senio confectam vitam non solum in corpore laesit, verum etiam et laesione famae Concanicorum meorum inter haereticos sparsae, non sine naufragio fidei sanctae in plerisque commaculatus sepelirit.«⁵⁾ A krakói püspökkel is volt viszálja; ezzel mentette ki

¹⁾ Rémely. Capitulum Poson. 241. Szinnyei. Magyar Irók. VI. 964. — ²⁾ Kattana. Historia Critica. XXXII. 364. Országos levéltár. Liber I. Coll. 485. — ³⁾ Wágner. Analecta Scepusii. III. 101. 102. — ⁴⁾ Pázmány levelezései. I. 73. 138. Frankl. Pázmány és kora. III. 380. — ⁵⁾ U. ott. 168.

távolmaradását az 1629. évi nagyszombati zsinatról. Ezek dacára a király 1632-ben erdélyi, a következő évben pedig váradi püspökké nevezte ki.

Erdély ekkor már teljesen a különféle protestáns felekezetek, a püspöki javak pedig a fejedelmek kezében voltak; félszázad óta nem látott püspököt, Hosszútóthyt sem. Hanem amikor a váradi püspökséget megkapta, nemcsak ennek lefoglalt javait követelte vissza, hanem az ellenreformációt is megindította. A Capella Corporis Christi birtokait a szepesi prépostághoz csatolta és ennek fejében a javadalmat arra kötelezte, hogy Szatmárott, vagy valamely más felvidéki városban alapítandó kollégiumnak évenként 2000 forintnyi segélyt juttasson. Homonnán gazdag alapítványt tett egy iskolára, melyben logikát, erkölcsant és polemikát is kelljen majd tanítani. Alapítólevelét mint »electus et consecratus episcopus Varadiensis, Ferdinandi III. consiliarius, necnon Collegiatae Ecclesiae Sancti Martini titulo in Comitatu Scepusiensi a 30 iam annis Praepositus« állította ki.¹⁾

Váczi püspökké való kineveztetése után is állandóan Szepeshelyen lakott. Itt állította ki az 1647. november 5-én P. Szegedi Mihályhoz, az Üdvözítőről nevezett szentferenczrendi tartomány főnökéhez intézett levelet, mellyel a ferenczrendieket a kecskeméti kolostor és plébánia birtoklásában megerősíti. Ezt így kezdi: »Ladislaus Hosszútóthy D. et A. Sedis Gratia Eppus Vaciensis«; tehát prekonizálva is volt. Egyebet nem is tudunk egyházmegegyenkben való működéséről. 1647-ben azon bizottság tagja volt, mely valami határkiigazítási ügyben Lengyelországban járt.²⁾ Wágner szerint az 1648. év első hónapjaiban a Liber Collationalium szerint január 13-án fejezte be pályafutását.³⁾

Tarnóczy II. Mátyás 1650—1655.

57. Mint fentebb láttuk Hosszútóthy halála után, 1648. április 20-tól ismét Püsky János birta a váczi püspökséget egészen az 1650. évi november 30-ig. III. Ferdinánd egy hónap múlva Tarnóczy Mátyás csanádi püspököt helyezte át a váczi székre.⁴⁾ Lelóczi és jezernecei Tarnóczy Mátyás született a nyitramegyei Alsólelóczon, 1615. körül. Atyja János szolgabíró, anyja Viszo-

¹⁾ Wagner. *Analecta Scepusii*. III. 104. — ²⁾ Katona. *Historia Crit.* XXXII. 553. — ³⁾ Orsz. It. *Liber Collet.* 514. — ⁴⁾ *Liber l. Collat.* 542.

csányi Ilona volt.¹⁾ A filozófiát Olmützben végezte s 1636. aug. 12-én bakkalaureussá avatták, a theológiát pedig a bécsi Pazmaneumban, Az egyházi rendeket 1630. február 27-én vette föl Nagyszombatban. Első miséjét március 6-án mondotta Nyitrán. Ekkor már nyitrai örkanonok volt. Ezek sajátkezü jegyzetei, tehát feltétlenül megbízhatók.²⁾ Mint kanonok vezette a Nyitra melletti köröskényi plébániát és visszaszerezte az evangélikusoktól a templomot; Lippay érsek 1640. október 23-án esztergomi kanonokká és a nagyszombati papnevelő intézet lelkiigazgatójává nevezte ki.³⁾ 1644-ben engedélyt kért arra, hogy Rómába zárandokolhasson. Ekkor az Oltáriszentség oltárának rektora is volt. December 13-án megkapta a szenttamási prépostságot, későbbben pedig a zalavári apátságot. Hosszútóthy halála után, 1648. április 20-án szepesi prépost és csanádi püspök lett. A római szentszék 1650. április 4-én erősítette őt meg és Lippay primás szeptember 18-án püspökké szentelte Nagyszombatban, a jezsuiták templomában.⁴⁾

Tarnóczy Mátyás igen buzgó főpap volt. Egyházmegyéjét személyesen akarta meglátogatni, még pedig, hogy a törökök részéről fenyegető veszedelmeket elkerülje, a szentferencrendi szerzetesek ruhájában. Csak barátjai rábeszélésére állott el a tervétől.⁵⁾ III. Ferdinánd 1650. december 28-án váci püspökké, 1653-ban pedig pozsonyi préposttá nevezte ki. A váci egyházmegye épúgy szenvedett a török iga alatt, mint a csanádi, tehát Tarnóczy ide sem jöhetett s azért Császár János nógrádi plébánost nevezte ki jószágkormányzójává és helyettesévé. A helynök a kecskeméti haszonbérekről szóló nyugtát így állítja ki 1651. május 13-án: »Én Szegedi Császár János pap, Nógrádi plébános, Váci Püspök és Szepesi Prépost Tarnóczy Mátyás Uram Eőnagysága Vicáriusa, Jószágának Gongyaviselője és Árendátora.«⁶⁾ Tarnóczy ekkor még Nagyszombatban lakott; szeptember 10-ről innen ad helynökének utasítást a püspökség uradalmainak igazgatására nézve.⁷⁾ Azonban későbbben lejött Nógrádba, mert 1652. március 1-ji dátummal itt írta alá a váci püspökség őt vármegyében lévő tizedeinek lajstromát.⁸⁾ A következő években Korompay Péter pozsonyi, majd esztergomi kanonok volt

¹⁾ Nagy. Magyarország családai XI. 57. — ²⁾ Történelmi Tár. 1888. 208. —

³⁾ Magyar Sion. 1869. 286. — ⁴⁾ Kollányi. Esztergomi kanonokok. 253. — ⁵⁾ Wagner. *Analecta Scepusi.* III. 154. — ⁶⁾ Hornyik. Kecskemét Tört. II. 128. — ⁷⁾ Bubla. *Regestrum.* 10. — ⁸⁾ U. ott. 38.

püspöki helynöke és tizedeinek meg javadalmainak haszonbérloje, aki 1563-ban elkészítette a püspöki javak urbariumát. 1654. május 30-án ő állította ki a kecskemétieknek a tizedről szóló nyugtát, 1655. május 31-én oltárkövet szentelt a szegedi szentferencrendiek temploma számára és augusztus 13-án elrendelte a jubileumi búcsú kihirdetését.¹⁾

A vácsi egyházmegyében akkora volt már a paphiány, hogy az 1638. évi zsinatra összegyűlt főpapokat maga Eszterházy Miklós nádor kérte, hogy küldjenek ide papokat a szegény elhagyatott nép gondozására.²⁾ Lippay György prímás pedig fölszóllította 1654-ben Tarnóczyt, hogy küldjön egyházmegyéjéből néhány ifjút a nagyszombati papnevelő intézetbe. Ekkor a püspök fájdaimasan panaszkodva azt válaszolta, hogy ámbár terjedelmes egyházmegyéjében már csak öt katolikus plébános van; de mivel csak három helyről kap tizedet, jövedelme oly csekély, hogy önmaga is alig képes állásához méltóan megélni s azért e kívánságot nem teljesítheti.³⁾ Ha megfontoljuk, hogy Tarnóczy milyen lelkiismeretes ember volt, ezt igaznak kell tartanunk annak dacára, hogy két — gazdagnak tartott prépostságot is birt. Azonban az ifjúság neveléséről gondoskodott az által, hogy 1653-ban a Wesselényi Anna által alapított kluknói és a Zápolyaiak által alapított szepeshelyi kápolna javadalmait a jezsuitáknak adta azzal a kötelezettséggel, hogy az ifjúságot katolikus szellemben neveljék. Ezen alapítólevelekből kitűnik az is, hogy szentszékileg megerősített vácsi püspök volt.⁴⁾

Tarnóczy papi buzgóságának esett áldozatául. Tragikus halálát a vizsocsányi kastélyban lévő arcképére írt emléksorok így beszélik el: Az 1655. évi augusztus 17-én eljött a ciszterciák velehradi (Morvaország) kolostorába, ahol Szent Bernát ünnepén misézett. A következő napon elbúcsúzott a szerzetesektől és Salix János apáttól kísérvé, elutazott Polcsovics falu felé. De egyszerre megvadultak a lovak, a kocsi rúdja eltörött és kereke széthullott. A faluban nem tudtak alkalmas kereket kapni, tehát a klastromból kértek új szekeret és azon visszahajtottak Velehradra. Másnapra volt kitűzve a nagy jubileumi búcsú megünneplése. Tarnóczy látva az egybegyűlt nagy sokaságot, elhatározta, hogy a bértálás szentségét is kiszolgáltatja. Eközben erős láz fogta el, környezete kérte, hogy

¹⁾ Karcsú. Vác város tört. V. 171. — ²⁾ Péterffy. Conc. II. 347. — ³⁾ Desericius. Historia Eppatus Vac. 171. — ⁴⁾ Wagner. Analecta Scepusii. III. 108–109.

hagyja abba a szent ténykedést, de ő nem engedett és azért még rosszabbul lett. Szent Ágoston napján arra kérte az apátot, hogy mondjon érte szentmisét. Ezalatt kétszer meggyónt, ugyanannyiszor feloldoztatott a jubileumi formula szerint és fölvette az utolsókenet szentségét. Végre augusztus 30-án, esti 7 órakor, húsznál több velehradi szerzetes jelenlétében kiadta szent lelkét. A földnek visszaadatván, általa kiválasztott helyen, az apátok között nyugszik.¹⁾ Azonban a hálás jezsuiták is állítottak neki emlékkövet a szepesi székesegyházban.

Végrendelete szerint a primásnak 3 hordó liszcai bort és két hímezett erszényt hagyott; a jezsuitáknak a pozsonymegyei Mászt falut, 4000 frt készpénzt, 2000 frt alapítványt egy nyitramegyei konvertita ifjú nevelésére és borokat hagyományozott. Egyéb természetben lévő hagyatékát a szegények, szerzetesházak és papnöveldek között osztották szét.²⁾ A szepesi prépostok névsorának egy kézirata a következőképpen jellemzi Tarnóczyt: »Az Istennel való ritka egyesülés és mély alázatosság férfja volt, ki a császár által neki felajánlott esztergomi érsekséget elfogadni nem akarta.«³⁾

Zongor I. Zsigmond 1655—1658.

58. III. Ferdinánd 1655. szeptember 27-én nevezte ki Zongor Zsigmondot váci püspökké és pozsonyi préposttá.⁴⁾ Pray szerint ludányi, Kollányi szerint szenttamási Zongor Zsigmond született Spáczán (Pozsonymegyében) 1580 körül. Atyja, Benedek, birtokos nemes volt. Ifjú korát homály fedi. 1616-ban tűnik fel, mint nyitrai kanonok, 1625-ben már székesegyházi főesperes volt. Amikor Dávid Pál ludányi apát 1625-ben pécsi püspökké lett, Zongor kapta meg az apátságot, melyet szintén váci püspökké való kineveztetéséig tartott meg. Ezenkívül birta a Szentháromságról nevezett libercei oltárjavadalmat.⁵⁾ Az 1648. évi nagyszombati zsinat határozatait mint ludányi apát és a nyitrai káptalan képviselője írta alá.⁶⁾ 1641-ben megírta a káptalan birtok-könyvét e címen: *Matricula vel Urbarium Capituli Nitriensis*. Ez befejezetlen ugyan, de így is becses adatokat tartalmaz. A király 1644-ben csanádi püspökké nevezte ki.

¹⁾ Wagner. U. ott. 110. — ²⁾ Lányi. Magyar Clérus Érdemei. 37. 119. —

³⁾ Kollányi. Esztergomi kanonokok. 354. — ⁴⁾ Országos levéltár. Resolutorum Liber 62. fol. 43. — ⁵⁾ Specimen Hierarchiae. II. 302. Esztergomi kanonokok. 260. Sörös. Elenyészett bencés apátságok. 188. — ⁶⁾ Péterffy. Concilia II. 347. Sörös. u. o.

Mivel püspöksége a török uralom alatt volt, a szegedi szentferenc-rendiek házfőnökét nevezte ki helynökévé s ő maga továbbra is Nyitrán maradt. Bosnyák István nyitrai püspök Zongort nevezte ki helynökévé, javainak és a nyitrai várnak kormányzójává.¹⁾ Lippay György primás 1645. december 8-án egy esztergomi kanonoki, későbbben a nagypréposti javadalmat adta neki. XI. Ince pápa trónra lépte után Zongor így ír a szegedi guardiánnak: »Im az mostani Szentséges Pápánk in initio ingressione sui regiminis megajándékozta a Cristus híueit és Jubileumot bocsátott minden Dioeczi-ziseghre, az okért en is hiuatalom szerint im megküldöttem, keruen Attiasagodat miltoztassék anni faratsagot tenni (minthogi en nem tudom, kik uadnak azon Prouinciamban), hanem kigielmed minden rendeket, Plebanusokat és egieb renden valo Fratereket convocaljon és agia éléikbe, hogy alkalmaztassanak magokat az ő Szentségi akaratiahhoz és mihelen kezökhöz iön az Jubilium, ket hét alat promulgaliak az Bullanak Continentiaja szerint. Holha alkalmatossaga leend kednek, irion ennekem az oda valo állapot felöl, meli helien es hani plebanus lehet azon prouinciamban, az Neueket is iria megh hogi annal inkább tehetségem szerént gondot uiselhessek reaujuk. En is minden illendo dolgokban szolgálni akarok kednek. Eltesse isten kedet. Nitt. 15. Martij. Kristusban joakaro testvére, Zongor Zsigmond, választott esanádi püspök.«²⁾ Ugyanezen ügyben 1648. május 10-én Szentbenedekről írt egy latin levelet a házfőnöknek, melyhez már a pápai bullát is csatolta.³⁾

A király Zongort 1649-ben a váradi püspökségre helyezte át és az országgyűlés a felebbezési törvényszék bírójává tette.⁴⁾ Az 1655-ik évben kapta meg a pozsonyi prépostságot és ugyancsak 1655. szeptember 27-én a váczai püspökséget. Mint pozsonyi prépost sekrestyét építtetett a székesegyházhoz; mint váczai püspök — Desericius szerint — az akkori szegényes javadalmából alapítványt tett a nagyszombati generalis szeminariumban néhány papnövendék nevelésére.⁵⁾ Meghalt 1657. november 5-én, Pozsonyban és a székesegyház sírboltjába temették el. Végrendeletében 5000 frtot hagyott misealapítványul, 1000 frtot a nagyszombati papnevelőintézetnek, 5200 frtot felerészben a pozsonyi egyház zenekarának és felerészben

¹⁾ Kollányi. Esztergomi kamonokok. 261. — ²⁾ Sajátkezű eredetlje a váczai püspöki levéltárban. Közölte Karcsú. Vác város tört. V. 173. — ³⁾ Csanádi Adattár. I. 81. — ⁴⁾ Katona. Historia Crit. XXXII. 658. — ⁵⁾ Catalogus Epporum. 18.

a váczegyházmegyei szegénysorsú papok és licenciátusok javalmazására, 1000 frtot a nagyszombati pálosoknak növendékeik kiképzésére, végül 2000 frtot a nógrádi vár kiépítésére.¹⁾

Pálffy III. Tamás 1658—1660.

59. Erdődi Pálffy Tamás báró, Mihálynak fia, született Pozsonyban, 1620-ban. Szülőhelyén elvégezvén az alsóbb iskolákat, Nagyszombatban tanult retorikát és filozófiát s 1638-ban a Generale Seminarium növendékei közé lépett.²⁾ A theologiai tanulmányokat Rómában a német—magyar kollégiumban végezte, ott szentelték pappá és ott is tartotta primiciáját, 1645. június havában. Hazájába visszatérve, még ezen évben stallumot kapott az esztergomi káptalanban; 1647-ben honti, 1649-ben zólyomi főesperes, 1651-ben örkanonok és báthi apát lett. A király 1652-ben a Rohonczy István elhalálózása folytán megüresedett csanádi püspökségre nevezte ki. Erről így értesíti Kolossváry Bertalan szegedi ferences házfőnököt: »Rnde in Chto Pater Kegyelmenek régi ajánlásom szerint tudtára adom, hogy Császár Urunk ő Felsége a Csanádi Püspökséget énnekem, alázatos Caplanyának méltóztatott kegyelmesen conferálni, mely hogy az Isten tisztességére, az Anya Szent Egyháznak és a Csanádi Diocesisnek, hasonlóképen a szolgálattára és sok lelkek üdvösségére legyen Szívből kívánom.«³⁾ A pápai megerősítés kieszközlése végett Rómába utazott és 1654. szeptember 24-én meg is nyerte azt. Lippay György esztergomi érsek Szelepcsényi, nyitrai és Zongor váradi püspök segédletével szentelte püspökké.

Amikor a váci püspökség Tarnóczy halála folytán megüresedett, Pálffy arra kérte a primást, hogy pártfogolja ezen püspökségre való áthelyeztetését; de Szelepcsényi kancellár azt írta neki: »Pálffy még fiatal, rákerül a sor; Zongor öregebb azt illeti a váci püspökség.« Rá is került! Pálffyt 1658. március 22-én esztergomi nagypréposttá, azután pozsonyi préposttá és Zongor elhalálózása után, 1658. április 25-én váci püspökké nevezte ki a király.

Sajnos, hogy a váci egyházmegyében semmi nyomot sem hagyott maga után; mert még mielőtt a pápai megerősítést megkapta volna, I. Lipót 1660. augusztus 16-án az egri püspökségre helyezte át.⁴⁾ Itt azzal örökitette meg nevét, hogy a 27000 frton vásárolt

¹⁾ Lányi. Magyar Clerus Érdemei. II. 37. 119. — ²⁾ Katona. Historia Cril. XXXII. 913. — ³⁾ Csanádi Adattár. I. 84. — ⁴⁾ Országos levéltár. Resolutorum Liber 62. fol. 114.

Hejcze falut a Kisdy Benedek által alapított kassai papnevelő intézetnek adományozta. I. Lipót király »a Tanács angyalának« nevezte Pálffyt; pedig épen nem volt aulikus és ugyancsak erélyesen bánt el az 1678. évi országgyűlésre kiküldött Hoher osztrák kancellárral. Haragjától elragadtatva gazembernek nevezte, szitkokkal illette; úgy hogy szavainak hatása alatt a rendek felálltak és az elámult királyi biztost magára hagyták.¹⁾ Pálffy 1669-ben országos kancellárrá és 1670-ben nyitrai püspökké lett. Meghalt Bécsben 1679. május 6-án. Holttestét megtalálták 1883-ban, a rendőrségi fogház kápolnájában. Családja onnan hazahozatván, a bazini családi sírboltba temettette.²⁾

Pálffy Tamás korának elismert jeles szónoka volt. Több beszédje nyomtatásban is megjelent. Kassán *Rituale Agrienset* adott ki, 1666-ban.³⁾

Szentgyörgyi II. Ferenc 1660—1662.

60. A király ugyanazon a napon, amelyen Pálffy Tamást az egri székre áthelyezte vagyis 1660. augusztus 16-án, Szentgyörgyi Ferenc erdélyi püspököt nevezte ki váci püspökké.⁴⁾

Apaffy erdélyi fejedelemhez 1662. május 4-én írt levele így van aláírva: Franciscus Szenczy episcopus Vaciensis.⁵⁾ Nem tudjuk, vajjon álnevet használt-e, vagy hogy ez előneve, avagy csak a közlésben elkövetett sajtóhiba-e, midőn Szenczyt olvasunk; mert az egykorú iratok mindig Szentgyörgyinek nevezik és nem említik, hogy nemesi előneve lett volna. Született a székelyföldi Szentgyörgyön. Tanulmányait, mint az erdélyi egyházmegye növendéke, a bécsi Pazmaneumban végezte, 1641. augusztus 19-én azt jelenti főpásztorának, hogy a theologia bakkalaureusává avatták, Bécsben pappá szentelték 1642. április 19-én és ezen év december 5-én már tagja volt az esztergomi káptalannak. Egy év múlva arra kérte az érseket, hogy helyezze őt ki valamely plébániára, mert szeretné magát a hitoktatásban gyakorolni. 1647-ben Garamszentbenedeken működött, mint a káptalan prefektusa, 1648-ban bélai apát és barsi főesperes lett.⁶⁾ Az 1652. február 16-án szentgyörgymezei préposttá és 1653. augusztus 12-én olvasókanonokká nevezték ki.⁷⁾ Az 1655. évi ország-

¹⁾ Horváth. Magyarország Tört. VI. 89. — ²⁾ Karcsú. Vác város tört. V. 176. Kollányi. Esztergomi kanonokok. 263. — ³⁾ Szinnyei. Magyar Írók. X. 185. —

⁴⁾ Országos levéltár. Resolut. Liber 67. Fol. 190. — ⁵⁾ Török—magyar Tört. Emlékek. IX. 418. — ⁶⁾ Orsz. lt. Liber Regius X. 89. — ⁷⁾ Kollányi. Esztergomi kononokok. 257.

gyűlésen sikeresen szólalt fel a jezsuiták érdekében és mint királyi biztos működött Győrött és Komáromban.¹⁾

III. Ferdinánd király 1656-ban Simándi halála után erdélyi püspökké nevezte ki Szentgyörgyit. Jóllehet a pápai nuncius a kánoni vizsgálatot megtartotta és sürgette megerősítését, VII. Sándor pápa még sem prekonizálta őt, mert ekkor ismét erős vita folyt Rómában a magyar királyi főkegyúri jog terjedelme fölött.²⁾ Eközben I. Lipót király 1660. augusztus 16-án a váczai püspökségre helyezte át és hogy megélhetését biztosítsa, neki adományozta a pozsonyi prépostságot is.³⁾ Ettől fogva Pozsonyban lakott és élénk részt vett a politikai ügyekben; de arról nincs tudomásunk, hogy a váczai püspöki székre pápai megerősítést kapott volna és hogy ennek kormányzásában tevékeny részt vett volna.

A király az 1662. év elején Erdélybe küldte őt az ottani zavarok lecsillapítása végett. Apaffy Mihály fejedelemhez 1662. május 5-én intézett soraival menetlevelet kér, hogy őt táborában bátorságosan meglátogathassa. E levelét Szenczy Ferenc néven írta alá. Június 5-én indult Kővárról 50 lovas kíséretében a táborba s június 15-én fegyferszünetet kötött a fejedelemmel. Innen a békepontozatok megbeszélése végett Kolozsvárra ment Redan királyi parancsnokhoz, azután pedig erdélyi barátjai meglátogatására indult. A törökök egész útjában gyanús szemmel kísérték. Kucsuk basa elfogván Redanhoz írt levelét, hatalmába kerítette magát Szentgyörgyit is és Temesvárra küldötte. Ali temesvári basa szigorú fogságba vetette a püspököt.⁴⁾ Ámbár Lipót király minden lehető megtett, hogy követét a fogságból kiszabadítsa. Szentgyörgyi a szabadulás reménye nélkül, a szenvedésektől megtörve, a hivatalos jelentés szerint 1662. évi szeptember 19-én, Ortelius szerint október 18-án a temesvári börtönben meghalt.⁵⁾

Szentgyörgyi Ferenc, mielőtt végzetes erdélyi útjára indult volna, Nagyszombatban, magyar nyelven végrendeletet írt, mely szerint az esztergomi és a pozsonyi káptalannak 3000—3000 frtot hagyományozott örökös szentmisékre, az erdélyi egyházmegyének két kispap nevelésére 5000 frtot, a törökök által Csikben elpusztított

¹⁾ Kazy. *Historia Hung.* II. 176. — ²⁾ Fraknoi. *Magyarország és a római szentszék*, III. 365—369. A magyar kir. *kegyúri jog*. 384. — ³⁾ Temesváry. *Okmánytár*. 17. 18. sz. — ⁴⁾ Katona. *Historia Crit.* XXXII. 305. 311. Kazy. *Historia Hung.* II. 253. Körösi. *Erdély Tört.* V. 124. — ⁵⁾ Országos levéltár Fasc. 939. Nro. 38. — *Ortelius Continuatus*. 244.

Sajtó alá került 1916. június 5.

egyházakra 3000 frtot, a nagyszombati jezsuita kollégiumnak 500 frtot, a generális szemináriumnak 100 frtot, a pozsonyi Emericanumnak 50 frtot, a bécsi szentferencrendieknek 1500 frtot, a pozsonyi, pannonhalmi, csiki elefánti, tháli zárdáknak 100—100 frtot stb. hagyott.¹⁾

Szegedy III. Ferenc 1663—1669.

61. A váczi püspökség, legalább névleg, nem maradt sokáig üresedésben. I. Lipót király 1663. január 13-án kelt diplomájával Szegedy Ferenc Lénárd erdélyi püspököt helyezte át a váczi püspöki székre.²⁾ — Szegedy született Nagyszombatban, 1614-ben. Atyja protestáns, anyja hitéhez hű katolikus nő volt, aki fiacskáját ezen vallásban nevelte. Középiskoláit a jezsuiták ekkor már híressé vált nagyszombati kollégiumában, a theológiát a bécsi Pázmány-intézetben végezte, ahol doktori fokozatot is kapott. 1638-ban mégis a római német—magyar kollégiumba ment tanulmányai tökéletesítése végett. Mint fölszentelt pap Rómából visszatérve, a Felvidék nagy katolikus földesurának, homonnai Drugeth Sándornak gyermekeit nevelte, aki őt tanultsága és nemes erkölcsi miatt beajánlotta Lippay primásnak. A primás Szegedit 1644. szeptember 29-én esztergomi kanonokká nevezte ki. A káptalanban gyorsan haladt előre. 1651-ben honti főesperessé lett és nagyszombati plébánossá választották; a következő évben megkapta a madoccai apátságot és a zsámbéki prépostságot, majd pedig az esztergomi nagyprépostságot.³⁾

Szentgyörgyinek a váczi püspöki székre való áthelyeztetésekor Szegedy Ferencet erdélyi püspökké nevezte ki a király, 1660. augusztus 16-án. Azonban a mind zavarosabbakká lett erdélyi viszonyok miatt püspökségét meg sem látogathatta. I. Lipót király Szentgyörgyi elhalálózása után, Szegedyt 1663. január 13-án a váczi püspökségre helyezte át és egyúttal kinevezte pozsonyi préposttá. A prépostságba beiktatták február 6-án, de a török uralom alatt sorvadó egyházmegyéjébe soha. Jóllehet Szegedyről tudvalévő, hogy jámbor és buzgó főpap volt, váczi főpásztorkodásáról okmányilag bizonyíthatóan csak azt tudjuk, hogy mindjárt 1663-ban új urbáriumot készíttetett.⁴⁾ Hanem az eredményekből visszafelé kö-

¹⁾ Kollányi. Esztergomi kanonokok 258. Lányi. Magyar Clerus Érdemei. II. 27. — ²⁾ Országos levéltár. Resolutionum Liber 68. fol. 19. — ³⁾ Kemp. Memoria Basilicae Strigon. 150. Németh. Series paroch. 957. Kollányi. Esztergomi kanonokok 259. — Sörös. Elenyészett hencés apátságok. 334. — ⁴⁾ Karcusú. Vác város tört. V. 177.

vetkeztetve, joggal állíthatjuk, hogy Nagyszombatból papokat és kántortanítókat küldött a váci egyházmegyébe; mert csak így magyarázható meg, hogy utódja már 45 helyen talált plébánosokat és licenciátusokat, ami a Tarnóczy püspöksége óta lefolyt húsz év alatt nagy haladás volt. Pozsonyban tartózkodván, élénk részt vett az országos ügyek intézésében és 1667-ben királyi kancellárrá nevezték ki, amit a római szentszék is megnyugvással fogadott.¹⁾ Pauler azt állítja, hogy a király szolgálatában sem feledkezett meg soha hazája érdekeiről és mindvégig derék magyar ember maradt.²⁾ I. Lipót király 1669. augusztus 3-án neki adományozta a nyugodalmasabb és jövedelmezőbb egri püsgökséget. Minthogy a viszonyok akkor a katolicizmus javára változtak, itt már kimutatta teljes erélyességét. Az 1671. évi királyi rendelet alapján a protestánsoktól visszaszerezte a kassai székesegyházat, a tállyai, tokaji, liszkai és más templomokat, az eperjesi főiskolát stb. Kiváló gondot fordított a Kisdy Benedek által alapított kassai egyetemre és papnevelő intézetre. Ebben is fejezte be példás módon, példányszerű főpapi életét az 1675. évi szeptember 12-én. »Számptalan szegény gyermek köszönte neki iskoláztatását és számptalan szerencsétlen török rab szabadulását és mivel a foglyokat magas díjon bár, de meztelenül adogatták ki a törökök, ruházatot és élelmet adott nekik. Végóráján illedelmesen öltözködék s térden állva, reszketve vevé az örök életre tápláló kenyeret.«³⁾ A kassai székesegyházban helyezték örök nyugalomra és 1676. január 22-én tartották meg az ünnepélyes exequiákat, mely alkalommal Bagonyi kanonok és Sámbar Mátyás jezsuita tartottak halotti beszédeket.

Szegedi Ferenc Lénárd az irodalmi téren is működött. Még nagyszombati egyetemi hallgató korában megénekelte Árpádházi boldog Margitot e címen: *Carmen de Sancta Margaretha Belae IV. Regi Hungarorum filia, Tyrnaviae, 1655.* Mint egri püspök kiadta Kassán, 1672-ben a *Ritualet* és 1674-ben *Cantus Catholici Latino-Hungarici* című énekeskönyvet, melyről Toldy Ferenc azt mondja, hogy sokkal gazdagabb a Szelepcsényi-féle énekeskönyvnél és az ősmagyar jelleget fentartó dallamok tekintetében a század legnevezetesebb művei közé tartozik. Katona és Ihász sze-

¹⁾ Katona. Hist. Crit. XXX. 731. Fraknói. Magyar kir. kegyúri jog. 403. —

²⁾ Századok. 1869. 8. (A bújdosók támadása) 1672-ben). — ³⁾ Kollányi. Esztergomi kanonokok. 259.

rint ő fordította magyarra Witfelt Péter kátéját: Hiszek egy Istenben címmel.¹⁾

Pongrácz II. György 1669—1676.

62. Bednár József, az ő virágos stilusával, így jellemzi a váczai püspökség eme korszakát: »Végig menve e korszak főpapjainak életrajzán, valóban vérfagyasztó látvány tárul föl szemeink előtt. Jeles, kifogástalan férfiak, kik az akkori cultura színvonalán állanak, sokszor annál is magasabban; legtöbbjei athléták, Rómában a szent harc sikeres viselésére teljesen begyakorlott triariusok. És mikor fejedelmi hatalomszóra halántékaikra borul a megérdemlnt tiara és végig néznek a pásztort és nyáját jóformán nélkülöző, csak vad török és álnok eretnek lakta egyházmegyéjökön és látják, hogy nagy, mint a tenger az ő nyomorúsága: legjobb akarat és legvérmesebb remény mellett is elcsüggednek és legjobb erejük szétforgácsolódva, nyomtalanul elvesz az egyenetlen küzdelemben, nem levén semmi arány a tehetség mérve, mennyisége és a teendők óriási halmaza, meg a várt sikert legtöbbször már csírájában elfojtó roppant akadályok közt. De annyi jobb sorsra, háladosabb küzdőterre, boldogabb időkre méltó püspök utóda báró Pongrácz György, úgylátszik, igen éles látással birt és valamely láthatatlan génusztól ihletve, lát-nokszerűleg sejteni kezdé, hogy megrövidítették ama napok, a háborúság, inség és veszély szörnyű napjai és közeleg Izrael megszabadulásának szent órája.«²⁾

Szentmihályi és óvári Pongrácz György báró született 1630. körül. Atyja, Dániel 1608-ban bárói rangot kapott, anyja Révay Erzsébet volt.³⁾ A középiskolákat a jezsuiták nagyszombati kollégiumában végezte, melyből 1655. tavaszán, mint a bölcselet és a szabadtudományok mestere került ki.⁴⁾ Mint papnövendék, 1654-ben győri kanonoki stallumot kapott és azután Rómába, a német—magyar kollégiumba ment a hittudományok elsajátítása céljából. Innen, mint theologiai doktor és felszentelt pap került haza s 1657. augusztus 13-án esztergomi kanonokká nevezték ki. Fokozatos haladás révén 1663-ban szentgyörgymezei prépost és olvasókanonok lett; 1667-ben

¹⁾ Katona. Historia Crit. XXXVI. 765. Horányi. Memoria Hungarorum. III. 331. Szinnyi Magyar Irók. XIII. 544. — ²⁾ Adatok a váczai egyházmegye püspökeinek történetéhez. III. 228. — ³⁾ Nagy. Magyarország családai. IX. 426. — ⁴⁾ Szentiványi Dissertatio Paralipomenica. Cont. 45.

már almádi prépost és szendrői címzetes püspök, 1668-ban pedig káptalani nagyprépost.¹⁾ I. Lipót 1669. szeptember 23-án váczy püspökké nevezte ki.²⁾ A pápai széken történt változás miatt a megerősítő bullát csak 1672. május 6-án indították útnak Rómából és Szelepcsényi György primás szeptember 12-én, Nagyszombatban a jezsuiták templomában szentelte őt püspökké. A király ezen alkalommal gyémántokkal ékesített arany mellkeresztet küldött Pongrácznak, amint Informatiójában maga mondja »nondum practicato hactenus in Hungaria exemplo.«

Pongrácz György buzgó főpap és erélyes férfiú volt. Ő hajtotta végre Nagyszombatban I. Lipótnak a protestánsok által elfoglalt templomok visszaszerzésére vonatkozó parancsát és pedig karhatalommal. Ekkor egy fölfegyverzett papnövendék vezette be a templomba a tétlenül álló népet és katonaságot.³⁾ Pongrácz hasonló erélyességgel gondoskodott egyházmegyéjéről is. Még 1672-ben, vagy esetleg a következő évben térképet készíttetett a váczy egyházmegyeről.⁴⁾ Cseke Mihály ecsegi plébánost kinevezvén helynökévé, meghagyta neki, hogy látogassa meg az egyházmegye összes községeit és azok állapotáról tegyen neki jelentést.⁵⁾ Cseke megkezdte a vizitációkat 1673. november 6-án és befejezte 1674. január 14-én. Vizitációs okmánya — sajnosan — nincs meg, de eredményéről tanúskodik a püspöknek Informatiója. Ámbár alig tudjuk elképzelni, hogyan tudta az akkori közlekedési és közbiztonsági viszonyok mellett ezt a terjedelmes egyházmegyét, télvíz idején mintegy tíz hét alatt bejárni, vezetése mellett megismerjük egyházmegyéink akkori állapotát.

A püspök a beérkezett jelentések hatása alatt elhatározta, hogy kormányzásának megalapozása végett összehívja egyházmegyéje papjait és licenciátusait zsinatszerű értekezletre. Nagyszombatból 1675. március 17-én kibocsátott meghívó-levelében mondja egyebek közt: »Cum intellexerim esse certos defectus tam ex parte Parochorum, quam ex parte auditorum, quos bonis modis complanandos et emendandos pro permansione etiam plebis cuperem; ideo per praesentes proprio sigillo munitas, vobis Parochis et Licenciatis Dioecesis meae serio praecipio et mando, quatenus postpositis omnibus, pro prima

¹⁾ Kollányi. Esztergomi kanonokok. 274. — ²⁾ Országos levéltár. Liber II. Collat. 201. — ³⁾ Kazy. Historia Universitatis Tyrnav. 200. Desericius. Historia Eppatus Vaciensis 197. — ⁴⁾ Névtárunk 8—10 lapjain. — ⁵⁾ A következők mind Pongrácz püspök Informatiójából vett értesülések és idézetek.

Maii anni praesentis 1675. Leopoldopoli in praesidio Suae Maiestatis comparere debeat et teneamini, secus non facturi.« Igen valószínűnek tartjuk, hogy Pongrácz eközben személyesen is megfordult az egyházmegyében és élőszóval tudatta papjaival, hogy a gyűlést nem Lipótvárott, mint azt hivatalos iratában tudatta, hanem Garamszentbenedeken fogja megtartani és hogy a meghívó szigorú hangja nemcsak a papoknak és licenciátusoknak szólt, hanem a török hatóságoknak is. Ugyanis Informatiojában ezt írja magyarázatképen: »Azért hívtam őket össze Lipótvárra, jóllehet a gyűlést másutt tartottam, hogy ezzel a törökök gyanúját elkerüljem, nehogy valamiképen tudomást szerezvén együttlétünkről, ránk támadjanak.« A továbbiakban meghagyta a papoknak, hogy a török hatóságoktól szerezzenek maguknak távozási engedélyt s nehogy ezek azt gondolják, hogy a papok helyeiket mindenkorra elhagyják, »élőszóval is azt hirdettem, — írja Pongrácz — hogyha azon engedélyt meg nem szerzik, akkor azonnal elmozdítatom őket a plébániákról, amittől pedig félni szokott a török, mert a plébánosok távozását rendesen a falu pusztulása szokta követni.« A török hatóságok valóban kiadták az engedélyleveleket; a versegi plébánosnak szólót közli is az Informatio.

A kitűzött időre megjelentek Garamszentbenedeken a következők: báró Pongrácz György megyés püspök, Cseke Mihály püspöki helynök, ecsegi plébános, Szarka Miklós szentbenedeki konventuális, pestmegyei alesperes, Terenyei másképp Bendő István kisménymegyei alesperes, Szebeny János szőlősi, Munkácsi János kállói, Kesztölczy István Miklós szecsői, Vadas Ferenc versegi, Kotsik György almási, Szécsenyi Ferenc csekekátai, Kecskeméty István lőrinczii, Gajza Simon szentlászlói plébánosok; továbbá Morvay Márton becskei és berczei, Szakmáry György sülyi, Pruszkay János dányi, Zahon István bagi, Kókay István zsámboki, Dorosmai György boldogfalvai, Zólyomi János herencsényi és terényi, Szalkay György mácsai és Debreczeni István dengelegi licenciátusok. Mint a gyűlésről távolmaradt, de tényleg működő plébánosok megnevezetnek: Márthy György kókai és Szalay György bujái plébánosok, továbbá a surányi, keresztúri, hévizgyörki, mindszei, boldogfalvi, újszászi, sápi, rékasi, nándori, becskei, szátoki, csongrádi, tiszajenői, romhányi, dunakeszii és serkedi licenciátusok és még ketten helyüknek megne-

vezése nélkül. Ezen elég szép névsor azt mutatja, hogy akkor már eléggé tűrhetően voltak ellátva az egyházmegyének északi és középső részén fekvő községek.

Az összehívottak 1675. évi május 5-én jókor reggel összegyűltek a garamszentbenedeki monostorban. Az egyik plébános — valószínűleg a püspökhelyettes — üdvözölte a püspököt, mire ez röviden válaszolt; azután elmondotta a Szentlélekről szóló misét, a papok letették a hitvallást és a tanácskozáshoz fogtak. Felolvastván az 1629. évi nagyszombati zsinat szabályait, azok alapján a következőket határozták: I. fejezet 1. A szentségek kiszolgáltatására nézve előre bocsátván azt, hogy a szentségeket csak templomokban volna ugyan szabad kiszolgáltatni, de mivel a török hatóságok csak jelentékeny összeg lefizetése mellett engednek új templomokat építeni és a régieket kijavítani és beföldni — tehát megengedtetik, hogy ahol nincs templom, ott bármely ház egyik helyisége alakíttassék át és rendeztessék be e célra. Az oltáriszentséget és a szentolajokat a plébánosok lakásán is szabad őrizni; de az ilyen helyiségeket meg kell előbb áldani. 2. A szentségeket a *Rituale Strigoniense* előírása szerint kell kiszolgáltatni. 3. A keresztelekről anyakönyvet kell vezetni. 4. A szentolajokat hármasságban kell tartani és szükség szerint fölszaporítani. 5. A bérházakat és a szenteléseket a püspök távollétében a helynök végzi. 6. A szentségek nélkül kimúltakat nem szabad egyháziilag eltemetni és a gyónókat kötelesek a plébánosok ellenőrizni. A 7—10. pont intézkedik az Oltáriszentség, a penitenciatartás és az utolsókenet szentségének kiszolgáltatásáról. A 11-ikben meghagyatik, hogy a papok úgy a katolikus, mint a nem-katolikus beteget látogassák meg, vigasztalják és családjukat oktassák.

A II. fejezet rendeli a plébániák kormányzására nézve: 1. Csak kánonilag megvizsgált pap kaphat plébániát, amelyet nem szabad hatósági engedély nélkül elhagynia. 2. Minden plébánosnak le kell tennie a tridenti hitvallást és az előírt hűségesküt. 3. Mint-hogy tapasztalás szerint úgy a török, mint a magyar uralom alá tartozó részekben a papok sok zaklattatásnak, a török részekben még verésnek is ki vannak téve; tehát mindenütt írásbeli szerződést kell kötniök a hitközségeikkel, amelynek mintáját is adják. E szerint a hitközség arra kötelezi magát, hogy papját mindennemű bántalmazások és üldözések ellen meg fogja védelmezni, esetleg még a fogásból is ki fogja váltani. A plébánosokat a püspökhelyettes vagy

megbizottja iktatja be. Ezek tartoznak mindenről leltárt fölvenni, a keresztelteket, béráltakat és házassultakat az anyakönyvbe beírni.

A III. fejezetben vannak a plébánosok részére szóló utasítások. Előrebocsátva a zsinatoknak és szentatyáknak a papi élet-szentségre vonatkozó szavait, elrendeli: 1. hogy tartózkodjanak a nőktől, gyanús nőket ne fogadjanak házaikba. 2. Utasításokat ad az istenitisztelet rendjére, a felnőttek és a gyermekek oktatására nézve. 3. Rendelkezik a szent edények és ruhák tisztántartásáról és a bőjtről. 4. Inti a plébánosokat, hogy tartózkodjanak a vásárba járástól és kivált vásárnapokon tartsák vissza ezektől híveiket és ne hanyagolják el a Breviáriumot. 5. Kántortanítókul csak olyanokat fogadjanak el, kiknek igazhitűségéről meggyőződtek; a kántorok pedig tartoznak a gyermekeket olvasásra, írásra, imádságokra és éneklésre tanítani. 6. Kövesselek el minden lehető a babonaság kiirtására. A 7. pontban elősorolja a parancsolt ünnepeket, a 8-ban a búcsúkról, a 9-ben némely szentelményekről, 10-ben az egyházi vagyonszekezéséről rendelkezik. 11. Minthogy a püspök nem székelhet egyházmegyéjében, a plébánosok forduljanak ügyeikkel a vikáriushoz, aki esetleg három-négy tanult és tapasztalt plébánost tanácsba vonva nekik utasításokat és intelmeket adhat. 12. A plébánosoknak és licenciátusoknak nem szabad a hívekkel évről-évre új szerződéseket kötniök, hanem tartoznak a régebben megállapított jövedelmeket fentartani, amelyek: minden pár után 50 denár és egy kila (vagyis mérő) búza, saját híveik esketéséért 5 garas, avatásért egy kenyér és egy tyúk, egyszerű temetésért 5 garas, ha misével van 1 forint, ha prédikációval 1 tallér. Egyebekben fentartandók a meglévő szokások. A három napig tartó tanácskozásban hozott eme határozatokat az összes jelenvoltak aláírták.

Pongrácz püspök megírta ezek alapján *Informatio de statu Episcopatus Vaciensis* címmel Rómába szánt jelentését, melyre a Névtár 8., 11. és 42. lapjain és szórványosan számos más helyén hivatkozunk; mert az a szövétnak világosítja meg mindennél jobban egyházmegyénknek ezen korbéli állapotát.¹⁾ A püspök maga vitte jelentését Rómába 1675-ben, ahol az azon évi jubileumi ünnepeken is résztvett. Megtört egészséggel tért vissza útjáról Nagyszombathá és ott szélhűdéstől sújtva, példás keresztény módjára, de végrendelet nélkül meghalt 1676. márnus 5-én.²⁾

¹⁾ Eredeti példánya a bécsi császári levéltárban Codex Manuscriptorum Ecclesiasticorum Nro LXXII. alatt, hitelesített másolata Liber I. Visitationem Canoniarum címen a váci püspöki levéltárban. — ²⁾ Katona. *Historia Crit.* XXXIV. 258. M. Tört. Tár. VI. 96.

Báró Pongrácz György jeles szónok volt. Lippay György prímás fölött ő mondott gyászbeszédet 1666. január 19-én. Gróf Forgách Miklós felett tartott halotti prédikációja Nagyszombatban, 1661-ben, *Aggratatio Chronographica Clementis IX. P. M. című ódája* 1667-ben, *Res gestae in Ungaria annis 1667. et quinque sequentibus* Kassán, *De canonisatione Francisci Borgia* latin és tót nyelven tartott beszédje Nagyszombatban 1671-ben jelent meg nyomtatásban. Pázmány levelezése közt van egy 1672. február 18-ról kelt magyar levele.¹⁾ Informatiójából közölt kivonatokat Bednár József (névtelenül) a Magyar Sion 1869. évfolyamában.

Gusabóczy VI. János 1676—1679.

63. A következők megértése céljából visszapillantást kell vetnünk hazánk közállapotára.

A váci egyházmegye plébániáinak története eleven bizonyíték arra, hogy miként tért át egyik község a másik után a protestantizmusra részint földesurainak parancsoló szavára, részint a török hatóságok pártfogása mellett működő lelkészek buzgólkodása következtében. Czegléd, Nagykőrös, Kecskemét, Hódmezővásárhely, Halas példája mutatja, hogyan bántak el a protestánsok a katolikusokkal ott, ahol többségben voltak.²⁾ A püspökök életrajzai pedig arról tesznek tanúságot, hogy a főpásztorok nem lakhattak székhelyükön, híveiket meg sem látogathatták, jövedelmeiket nem kaphatták kézhez s ennek következtében papokat sem tudtak neveltetni. akikkel legalább az annyira megritkult plébániákat tölthették volna be. Vékony vizsgálás lenne, hogy ez nemcsak a mi egyházmegyénkben, hanem az ország háromnegyed részében így volt. A három részre osztott országban a nyomor mellett anarchia kapott lábra; a különböző felekezetek állandó viszálykodásban álltak egymással. A linci békekötés és az 1647. évi törvénycikkelyek arra voltak hivatva, hogy a katolikusok és a protestánsok közt békét teremtsenek; csak hogy midőn ezeknek végrehajtására került a sor, amikor a katolikus egyház kebelébe visszatért főurak jobbágyaik visszatérítésére alkalmazták a hitújítók által proklamált »*cuius regio eius religio*« elvet, midőn a katolikusok visszakövetelték a protestánsok által elfoglalt templom-

¹⁾ Katona Historia Crit. XXXVI. 755. Kollányi. Esztergomi kanonokok. 274. Szinnyi. Magyar Írók. X. 1398. Pázmány Levelezése. I. 282—284. — ²⁾ Lásd e Név-tárban a nevezett városok történetét.

maikat az országgyűlésen hozott törvény alapján: akkor a katolikuskokat erőszakoskodással, rablással vádolták. Megszületett a »gravámenek« nemzetrontó, országpusztító politikája. Sorvadt is az ország, melyet egyaránt pusztított a török, a kuruc, a labanc, a császár, az erdélyi fejedelem seregei, de mindenekfelett a felekezeti egyenetlenkedés.

Az ország trónján 1657. óta a jószándékú, de gyöngé jellemű I. Lipót ült, akit egy francia ügynök ekkép jellemez: »Szelleme hasonlít külsejéhez, azaz gyöngé; csak a jelentéktelen dolgokat látja, de a komoly ügyeket kerüli; fél a nagyképessegű, szorgalmas emberektől s nem bízik bennök. Máskülönben jámbor, tisztességes életű, jó ember; de minden önbizalom nélkül.«¹⁾ A király sokat dolgozott ugyan, szorgalmasan látogatta a miniszter-tanácsokat, adott nyilvános kihallgatásokat, aláírta az állami okmányokat, mert lelkiatyái azt javasolták neki, hogy legyen mindenkihez kegyes és hallgassa meg mindenben minisztereinek tanácsát; de mihaszna, ha ezt lélektelenül tette, ha nem tudta tanácsosait megválasztani, ha a leggonoszabbak egyike — Lobkowitz — méltán mondhatta róla: »A császár olyan, mint a szobor, melyet oda állítunk, ahová akarunk!« A velencei követ pedig azt írhatta róla: »Nagy szerencse volna az alattvalókra, ha a császár a maga lában járna; így nem esnék kegyencei pénzsomjának, szeszélyeinek, érdekeinek áldozatául.« Ezek a kegyencek okozták, hogy Magyarország lassankint elvesztette önállóságát és végre alkotmányát is, midőn a király 1670-ben a Lobkowitz és Hocher tervezete alapján készült új kormányzati rendszer keresztülvitelére Ampringen Jánost nevezte ki hazánk kormányzójává és annak végrehajtását az idegen zsoldosok parancsnokaira bízta, kik hatalmukkal a legnagyobb kegyetlenséggel éltek, azaz visszaéltek.

E sajnálatos közviszonyok összeesküvésekbe és fölkelésekbe kergették a legjobb honfiakat, akár katolikusok voltak, akár protestánsok. Azonban a katolikusok örök dicsősége marad, hogy ezekben soha sem szövetkeztek a haza és a kereszténység ellenségével, a törökkel. Vérüket, vagyonukat, eszöket, befolyásukat a hon szabadságának megvédésére áldozták; de idegenekkel nem szövetkeztek, hazájukat soha el nem adták. Történetírásunknak pedig szégyene, hogy a Mangold Lajos-féle iskolai könyvtől kezdve, egészen a Millenniumi Történelemnek Acsády Ignác által megírt kötetéig

¹⁾ Mittheilungen des Instit. für Oesterr. Gesch. XII. 431.

csak a protestánsokat tünteti föl hazájuk és vallásuk martirjai gyanánt, ellenben a katolikusokat honárulók és a protestánsok üldözői gyanánt.

Ilyenek voltak az állapotok, midőn a király 1676. március hó 29-én Gubasóczy János pécsi püspököt helyezte át a Pongrácz elhalálózása folytán megüresedett váci püspöki székre.¹⁾ — Gubasóczy született Nagyszombatban és ott végezte a középiskolákat. Theológiát először a bécsi Pázmáneumban, azután 1641—1648-ban a római német—magyar kollégiumban hallgatott. Mindenütt kivált iskolatársai közül.²⁾ Hazajövele után néhány évig a lelkipásztorkodás terén munkálkodott. 1650. körül vágssellyei plébános volt s ennek emlékeül 1660-ban az ottani templomnak ezüstből való thuribulumot ajándékozott.³⁾ 1655. január 22-én esztergomi kanonokká, 1662-ben honti főesperessé, 1663-ban szentgyörgymezei préposttá, a következő évben szekszárdi apáttá nevezték ki és nagyszombati plébánossá választották. 1667. május 1-én éneklő kanonokká, szopiai c. püspökké és érseki helynökké lett.

Lipót király 1668. július 17-én Gubasóczyt pécsi püspökké nevezte ki és X. Kelemen pápa 1670. november 17-én prekonizálta. Békülékeny természetű és igen jó modorú ember lévén, a kormány 1670-ben Lőcsére küldte, hogy ott a nyugtalankodó felvidékiek panaszeit meghallgassa s ennek alapján a béke helyreállításáról és a katonaság fékentartásának módozatairól javaslatot tegyen. 1671-ben a Zrínyi-féle összeesküvés felett ítélező bizottságnak tagja volt.⁴⁾ Mint pécsi püspök 1675-ben lépéseket tett a püspökség Tolna-, Baranya- és Somogyvármegyékben fekvő birtokainak visszaszerzése iránt.⁵⁾ Midőn őt a váci püspöki székre áthelyezték, az esztergomi éneklő kanonokságról lemondott; de kárpótlásul megkapta a szenttamási prépostságot, 1682-ben a földvári apátságot, majd 1688-ban a sági prépostságot is.⁶⁾ A király 1677. decemberében ismét kikérte a magyar főpapok véleményét arra nézve: miként lehetne a mindinkább terjedő felvidéki mozgalmaknak elejét venni és a lázadókat a király iránt való engedelmességre és hűségre visszahozni? Szelep-

¹⁾ Országos levéltár. Liber II. Collat. 326. — ²⁾ Brüstle. Recensio Cleri Quinqueecl. I. 430. Kollányi. Esztergomi kanonokok. 273. — ³⁾ Némethy. Series Paroch. Strigon 600. — ⁴⁾ Horváth. Magyarország története. VI. 42. 51. — ⁵⁾ Brüstle. Recensio I. 430. — ⁶⁾ Kollányi. Esztergomi kanonokok. 272. Sörös. Elenyészett benczés apátságok. 173. Rupp. Magyarország helyrajzi tört. I. 75.

csényi György esztergomi érsek nyiltan kimondotta ezekre adott válaszában, hogy ha mindjárt sokan vétettek is a király ellen, az még nem szolgálhat okul arra, hogy az ország többi lakóinak adott hitét megszegje; a király az ország törvényeire esküt tett s azért az ország rendei csak oly feltétellel kötelesek neki engedelmeskedni, ha ezen esküjét megtartja. Acsády még ezen példásan erélyes véleménynyilvánítást is meggyanúsítja.¹⁾ Jó, hogy nem ismerte a Gubasóczy szelid természetének megfelelő, szelid, békülékeny véleményét, aki előre bocsátva azt, hogy jóllehet a király máris sokat költött az efféle békéltető bizottságokra, amilyenek tagja ő is volt, azokkal még sem tudott eredményt elérni; tehát azt ajánlja, hogy »Végre-valahára hallgassa meg a király magyar tanácsosainak véleményét és járjon el kegyesen és szelíden a lázadók irányában: vegyen példát a maga kárán megokosodott Zsigmondtól, az idegen származású Nagy Lajostól, II. Ferdinándtól, kik a belháborúk idején meghallgatván a magyar előkelők tanácsát, a lázongókat lecsendesítették, az országnak jóságosan segínyt nyújtottak, a keresztény vér ontásától visszariadtak. Fontolja meg, hogy Magyarország a kereszténységnek védő bástyája, mely ha megdől, vége lesz Német- és Csehországnak is; mert egyedül a hű magyarok képesek a törökök terjeszkedésének gátat vetni, de ha nem segítik őket, sokáig már ők sem állhatnak ellen s akkor a világuralomra való törekvésüknek senki sem lesz képes ellenállani. Ezért ajánlja a királynak, hogy küldjön ki új békéltető bizottságot, amely lehetőleg kedvezményekkel, az elkobzott birtokok visszaadásával, a lázongók megkegyelmezésével igyekezzék hatni a magyarokra; hallgassa meg a vármegyék részéről nála megjelenő küldöttségeket és lehetőleg teljesítse kéréseiket, kívánságaikat, mert kivált a jelenlegi szomorú viszonyok között a bölcseséget eléje kell tenni a szigorúságnak, a kegyességet az igazságosságnak, a keresztény vér kímélését a vérontásának, a közjót a magánérdeknek. Megérdemli ezt a kereszténység, melynek védőfala a magyarok vitézi keble; megérdemli a katolikus vallás, mely sok jót remélhet, ha felséged a lázadókat kegyelmébe fogadja. Tehát, mielőtt a lázadók gonoszabb dolgokhoz fognának, ezeket felségednek veleszületett kegyességével nyilvánosságra kell hoznia, hogy azok aztán igazságos és méltányos módtól a hűsége visszatérjenek, a

¹⁾ Szilágyi. Millenniumi tört. VII. 320.

belső béke helyreállíttassék és így végre a külső ellenségek kizavartassanak, a törökök álnok machinációi megzavartassanak és felséged alattvalói az ellenségek ellen támadjanak és szolgáljanak.«¹⁾ Horváth Mihály méltán azt mondja, hogy főpapunk véleménye megegyez úgy a szeretet vallásának elveivel, mint a hazafiúi kötelességekkel.²⁾ Karácsonyi pedig általában; »A katolikus főpapság, még az annyit gyalázott Szelepcsényi is, mindig fáradhatatlanul küzdött az osztrák kormánynak hazánk önállósága ellen intézett törekvései ellen; mindig védelmezte országunk függetlenségét, szabadságát; nem fegyverrel ugyan, de hathatós befolyásával és erélyes felszólalásával; ezt pedig a magyar nemzet történetírója annál kevésbé fitymálhatja, mert nemzetünk életében mind a rég múlt, mind a közel múlt tapasztalata mutatja, mennyire igaz a régi közmondás: »Peragit tranquilla potestas, quod violenta nequit.«³⁾

XI. Ince pápa 1677. július 12-én kelt bullájával megerősítette Gubasóczyt a váci püspöki széken; de ő továbbra is Nagyszombatban lakott és onnan kormányozta egyházmegyéjét, mígnem 1679. augusztus 29-én a nyitrai püspökségre áthelyeztetett. Nyitrán helyreállíttatta a püspöki várat és 12 papnövendék ellátására 35000 frtos alapítványt tett.⁴⁾ I. Lipót 1581-ben királyi korlátnokká, 1685-ben pedig — a nyitrai kormányzáság megtartásával — kalocsai érsekké nevezte ki. Meghalt Bécsben 1686. április 10-én és a jezsuiták templomában helyezték örök nyugalomra.

Korompay IV. Péter 1679—1681.

64. A váci egyházmegye Gubasóczy áthelyeztetésével egyidejűleg Korompay Péterben olyan főpásztort kapott, aki — mint Tarnóczy püspöknek egykori helyettese és nógrádi plébános ismerte az egyházmegye állapotát.⁵⁾ Korompay született Nahácson, egy kis pozsonymegyei faluban, 1623-ban. Iskoláit Nagyszombatban végezte, ahol a bölcselet és a szabadtudományok doktorává avatták; a teológiát a bécsi Pázmáneumban, ahol szintén doktori rangot nyert. Fölszenteltetése után buzgó tevékenységet fejtett ki a lelkipásztorkodás terén, és pedig azon idők szokása szerint ott, ahol erre legnagyobb szükség volt: előbb az egri, azután a győri egy-

¹⁾ Egész terjedelmében közölte: Kazy. Historia R. Hung. III. 260 - 269. --

²⁾ Magyarország tört. VI. 87. — ³⁾ Történelmi Hazugságok. 813. — ⁴⁾ Memoria Eppatus Nitriensis. 379. — ⁵⁾ Országos levéltár. Liber Collat. II. 390.

házmegyében. Tarnóczy Mátyás váci püspök helynökévé és jövedelmeinek kezelőjévé, avagy bérlőjévé tette őt 1654. előtt. Mint ilyen Nógrádon lakott, a városka plébánosa volt és gondozta az e vidéken lakó katolikusokat. 1654. május 30-án így írta alá Kecskemét tizedéről szóló nyugtáját: »Ego Petrus Korompay Rssmi D. Mathiae Tarnóczy Eppi Vaciensis, Praepositi Posoniensis etc. in Spiritualibus Vicarius et decimarum arendator.«¹⁾ Lippay György esztergomi érsek 1654. november 14-én pozsonyi kanonokká nevezte ki, de emellett megmaradt a vikariatusban legalább is 1656. július 1-ig, amikor örkanonokká lett. Lippay 1661. április 21-én esztergomi kanonokká és komáromi főesperessé, 1665-ben szentistváni préposttá, a király korbáviai c. püspökké és 1676. április 22-én esztergomi nagypréposttá nevezte ki.²⁾ Nógrádon, 1655. augusztus hó 3-án kelt levelében, mint vikárius és pozsonyi kanonok utasítást ad a szegedi ferencrendiek házfőnökének a jubileumi búcsúra nézve.³⁾

I. Lipót 1679. augusztus 21-én váci püspökké nevezte ki. A szentszék 1681. április 29-én megerősítette és Szelepcsényi érsek szeptember 20-án püspökké szentelte. Ezen időben való működéséről semmiféle adatunk sincs már. A király 1681. december 26-án az egri, 1686. december 16-án pedig a nyitrai püspökségre helyezte át Korompayt.⁴⁾

Korompay általában buzgón vett részt a politikai ügyek intézésében. Széles körű jogi ismeretei és igazságszeretete miatt az 1682. évi országgyűlésen ama bizottság tagjává választották, mely a fiskus és egyes nemesek közt keletkezett birtokperekben ítélkezett. 1686. december 16-án országos kancellárrá nevezték ki.⁵⁾

Kéziratban maradt latin és magyar nyelven vezetett följegyzéseit a nyitraegyházmegyei könyvtárban őrzik. Ezek közt van Korompay memoranduma I. Lipóthoz, melyben sürgeti, hogy adja vissza Magyarországnak ősi alkotmányát; továbbá 1687. szeptember 22-től 1690. január 1-ig vezetett naplója stb.⁶⁾ Meghalt Bécsben, 1690. május 12-én és ugyanott temették el a jezsuiták templomában. Temetése nagy gyászpompával folyt le, melyen a 95 éves Szelepcsényi György prímás is részt vett.

¹⁾ Hornyik. Kecskemét tört. III. 130 — ²⁾ Kollányi. Esztergomi kanonokok. 278. Kemp. Memoria Basil. Strigon. 158. — ³⁾ Csanádi Tört. Adattár. I. 221. —

⁴⁾ Liber Collat. II. 436. — ⁵⁾ Horváth. Magyarország tört. VI. 190. 195. — ⁶⁾ Szinyeyi. Magyar Irók. VI. 1062.

Kéry VII. János 1681—1685.

65. *Ipolykéri Kéri János* előkelő család sarja. Atyja szintén János volt, aki 1654. szeptember 12-én grófi címet kapott III. Ferdinánd királytól; anyja Czobor Orsolya. Született 1638-ban Ipolykén (Nógrádm.)¹⁾ A középiskolákat Pozsonyban, a filozófiát a bécsi egyetemen végezte, ahol a bölcselet és szabadművészetek doktorává avatták. Ekkor a pálosrendbe lépett, 1656-ban Lepoglaván letette a szerzetesi fogadalmat és előljárói 1658-ban a római német—magyar kollégiumba küldték. Az évkönyvek tanúsága szerint a disciplinális dolgokban nem volt valami nagyon példás, hanem kitűnően tanult. Négy évi tanulás után nyilvános vitatkozásra bocsátották és bölcseleti és theologiai doktorrá avatták. Hazájába visszatérve, rendfőnöke a lepoglavai újoncházban a bölcselet, majd a nagyszombati intézetben a theologia tanárául alkalmazta őt. A filozófiát saját könyvei szerint tanította, melyeket későbbben nyomtatásban is kiadott. A pálosrendiek előbb főnökük mellé titkárrá, majd 1669-ben a rend magyarországi generálisává választották.²⁾ A rendfőnökségről 1675-ben lemondván, I. Lipót király Szelepcsényi esztergomi érsek ajánlatára és a rendgenerális hozzájárulásával 1670. április 22-én esztergomi kanonokká, Szent Istvánról nevezett préposttá és a király még azon évben szerémi címzetes püspökké nevezte ki. Két év múlva 1678. március 31-én csanádi püspökké, Korompaynak az egri püspökségre való áthelyeztetésével egyidejűleg, 1681. december 28-án, váci püspökké nevezte ki.³⁾ XI. Ince pápa az 1682. évi június 8-án tartott konzisztóriumban megerősítette és Szelepcsényi primás Nagyszombatban püspökké szentelte. Kéry fölszentelte ezután a csejtei templomot.⁴⁾

A félhold dicsősége az 1683. szeptember 6-án Bécsnél szenvedett veresége óta Magyarországon is hanyatlani kezdett. Lotharingiai Károly főherceg Szobieszký legyel király és Eszterházy Miklós nádor seregei egymásután foglalták vissza a legfontosabb dunántúli várakat. Esztergomból átkelve, bevették Párkányt, majd a törökökön, az 1684. évi Szent László napján Verőczenél aratott győzelem után Vácot és Nógrádot.

¹⁾ A diploma eredetije a szécsényi (Nógrád megye) kolostor Pintér-könyvtárában van. ²⁾ Orosz. Synopsis Annalium Ordinis J. Puuli. 296. Kemp. Memoria Basilicae. Strigon. 160. Kollányi Esztergomi kanonokok. 290. — Steinhuber. Geschichte des Collegium Germanico-Hungaricum. II. 122. — ³⁾ Országos Levéltár. Liber II. Collat. 438. — ⁴⁾ Knauz. Magyar Sion. 1866. 504.

Sutoris János így ír erről naplójában: »Vác előtt voltam a keresztény seregnél, midőn Stahrenberg Rüdiger tábornok azt csatarendbe állította. Vele lovagolt Lotharingiai Károly herceg és Aviano Márkus páter. Stahrenberg nem mondott egyebet katonáinak, mint azt: »Küzdjetek vitézül a kereszténységért, akkor mienk a győzelem;« Márkus páter pedig a keresztet mutatta nekik e szavakkal: »E jelbe vessétek bizalmatokat!« Ezután egy félórán át muzsikáltak és különösen a magyarok énekeltek víg, hazafias dalokat szent László tiszteletére, kinek éppen ünnepe volt.«¹⁾ A törökök a heves összecsapásnál mintegy háromezer embert vesztek, a keresztények közül kevesen estek el. A törökök Buda felé menekültek, Károly herceg Vácot rövid ostrom után elfoglalta, a harcosokat és férfiakat fogságba ejtette, a nőket és gyermekeket pedig elbocsátotta. Másnap a herceg sátrában fölhangzott a Te Deum laudamus, Márk atya pedig áldást osztott.²⁾

Az ütközetben részt vett maga Kéry János püspök is. A város visszafoglalása után pedig azonnal Vácson maradt, ahol akkor Vak-Bottyán János parancsnokoskodott. Elképzelhetjük azt az örömet, melyet a váciakban a keresztény sereg oltalma, egy immár 140 év óta alig látott katolikus főpap megjelenése okozott. Azonban a püspök elé csupa elszomorító látvány tárult. A város föl volt dűlve; vára, temploma, nagyobb épületei romokban heverték. Egyedül a Szent Mihály templom volt némileg тұrhető állapotban, melyet Bocskai rövid váci uralma óta a protestánsok tartottak elfoglalva. Kéry ezt vissza követelte a katolikusok részére és »megtisztította a pogány istentelenségtől.« A váci protestánsok ekkor a Szentendre szigeten fekvő Tótfaluba költöztek át. Kéry teljesen visszavonultan, néhány pálosrendi szerzetes társaságában élt; sőt azon gondolkozott, hogy mihelyt a templomot rendbehozta kolostorba vonul vissza. De még mielőtt a templom helyreállítása és újonnan való berendezése iránt lépéseket tehetett volna, 1684. novemberében megjelentek ismét Musztafa basa hadai és Vácot lángba borították. Kéry a kíséretében lévő papokkal csak futva tudta életét megmenteni. Talán ez a futás ásta alá annyira az egészségét, hogy Nagyszombatba érve ágynak esett; 1685. február 28-án végrendelkezett és március

¹⁾ Hadtörténeti Közlemények. 1896. 354. — ²⁾ Fraknói. XI. Ince pápa és Magyarország. 100.

5-én éjjel meghalt.¹⁾ Örökösévé a pálosrendet tette. Holttestét a rend máriavölgyi templomában helyezték örök nyugalomra.

Kéry János a pálosrend legtermékenyebb írója és kitűnő szónok volt. Nagyszombati tanuló korában megjelent »Rex Thaumaturgus, sive S. Ladislaus« című elogiuma. Tanár korában írta és 1673-ban kiadta »Universae Philosophiae Scholasticae Tomus I., II., III.« c. tankönyvet. Horányi azt írja, hogy akkora ékeszszólással és férfias erővel szónokolt, hogy hallgatóit bámulatba ejtette és arra hajlította, amerre akarta.²⁾ Különösen ünnepeelt temetési szónok volt. Nyomtatásban megjelentek Zrinyi Miklós gróf, Keglevich Péter báró, Erdődy György gróf, Erdődy Éva Zsuzsanna grófnő felett tartott gyászbeszédei. Alkalmi szónoklatai közül: *Regentis Imago, Theatrum Sapientiae, Praelati Eruditio* című a máriavölgyi kolostorban rendtársaihoz tartott beszédei. Összegyűjtött beszédei megjelentek »Panegyres et Orationes« címen Bécsben, 1685-ben. Történeti munkái: *Martis Turcici Ferocia Anno 1663—4. in Hungariae viscera irruens. Posonii 1672. Georgii Szelepcsényi Archi-Episcopi Strigoniensis vita, opera et virtutes historice descripta. 1676. Végül Decreta Sacrae Sedis Apostolicae quotannis a Regularibus temporibus certis legenda, cum dubitationibus et resolutionibus suis. Viennae, 1674., 1716. Czenstochovae 1694., 1745.*³⁾

Negyedik időszak 1685—1915.

Balogh V. Miklós 1685—1689.

66. A török az 1684. év őszén még egyszer befészkelte magát Váczon. De csak téli szállásra, mert midőn Lotharingiai Károly hadai 1685. tavaszán Buda fölszabadítására indultak, Ibrahim váci török parancsnok a várat a benne lévő és erődítménynyé átalakított székesegyházzal együtt légberöpíttette, a még meglévő épületeket fölgyújtatta és azután Budavár védelmére vonult. A város helyén jóformán csak romhalmaz maradt. Így találta székhelyét az 1685. évi április 16-án kelt diplomával kinevezett Balogh Miklós püspök.⁴⁾

¹⁾ Katona. *Historia Critica*. XXXVI. 735. Bathó. Kéry János élete és művei. 18—20. Karcasu. Vác város története. I. 62—64. — ²⁾ *Memoria Hungarorum*. II. 334. — ³⁾ Szinnyi. *Magyar Irók*. VI. 108. Mihalovics. A prédikáció története Magyarországon. II. 255. Zelliger. *Esztergom vármegyei irók*. 89. Bathó. Kéry János élete és művei. 44—67. — ⁴⁾ Országos levéltár. Liber II. Collat. 501.

Galántai Balogh Miklós született 1625-ben, Túróczvármegyében, alkalmasint Túróczszentmihályon; mert az ottani templomnak ajándékozott 1690-ben egy góth stílű ezüst kelyhet, himzett miseruhát és 400 frtot.¹⁾ Atyja János, anyja Tarnóczy Ilona protestánsok voltak, ő maga nagyszombati diák korában tért a katolikus egyház kebelébe. Felvétetvén az esztergomfőmegyei papnövendékek sorába, az érsek Rómába a Collegium germanicumba küldte tanulmányai befejezése végett. 1652-ben pappá szentelték s ekkor kezdte írni »Nucleus totius libri Job et S. Gregorius Papa excerptus« című munkáját két kötetben, melynek kézírata most is megvan a nagyszalóki plébánia könyvtárában.²⁾ Rómából 1655. őszén tért vissza, magával hozva anyai nagybátyjának, Tarnóczy Mátyás váci püspöknek prekonizációs bulláit. Két évig a lelkipásztorkodás terén működött és prédikációival szép eredményeket ért el.³⁾ Szepcsényi érsek 1657. október 17-én esztergomi kanonokká, 1663-ban barsi főesperessé, 1664-ben lekéri apáttá, 1668-ban szentgyörgymezei préposttá nevezte ki. A király 1675-ben a királyi tábla főpapjává, 1677-ben novii c. püspökké és 1681. december 28-án csanádi püspökké nevezte ki. Minthogy a csanádi egyházmegye ekkor még teljesen a török uralom alatt volt, továbbra is Nagyszombatban maradt és 1784. május 16-án az esztergomi káptalan nagyprépostjává lett. A városi jegyzőkönyv szerint, midőn Thököly Imre augusztus 7-én Nagyszombatba bevonult, az érseki palotánál Balogh fogadta nagy tisztelettel. Petneházy Dávid hadai kirabolván a várost, Balogh Miklós nagyprépostot, Jaklin Balázs savnyiki és Kada István pásztói apátot túsokul magukkal vitték, kiknek Léva közelében sikerült elmenekülniök.⁴⁾

Midőn Balogh Miklós, 1683-ban mint egyházi delegatus I. Lipótnál járt, annyira megnyerte a király tetszését, hogy Sebestyén András halála után neki adományozta a szepesi prépostságot és Kéry halála után a váci püspökséget. 1686. március 18-án kapta meg a pápai megerősítést. Mihelyt arról értesült, hogy a törökök Vácra véglegesen kitakarodtak, székvárosába sietett; a vár omladékait elhordatta, az utcákat és tereket a törmelékektől megtisztította. A székesegyháznak még itt-ott álló falait felhúzatván, tető alá

¹⁾ Schemat. Histor. Dioec. Neosolensis. 246. — ²⁾ Kollányi. Esztergomi kanonokok. 277. Szinnyi. Magyar Irók. I. 478. — ³⁾ Némethy. Series Paroch. Strigon. 489. Sörös. Elenyészett bencés apátságok. 195. — ⁴⁾ Knauz. Magyar Sion. 1863. 884.

hozta; de a budai kamarai igazgatóság, nem tudni mi okból? eltiltotta ezen munkálat folytatását. Ömaga azon kisházban húzódott meg, a mostani siketnéma-intézet helyén, melyben már Kéry püspök is tartózkodott. Hogy azt utódai számára lakályosabbá tegye, az utca felé L alakban kiépíttette.¹⁾ A váci püspökségnek Mossóczy, Szuhay és Almásy püspökök idejében készült urbáriumát és tizedlajstromát 1687-ben a szepesi káptalan útján lemásoltatta és hitelesíttette. Az elnéptelenedett székvárosába különféle kedvezmények által lakósokat, kivált iparosokat édesgetett.²⁾ Ekkor kerültek Vácra a különféle nemzetiségű, német, cseh, morva, tót lakósok. Amint a Büllam Konráddal kötött szerződés mutatja, az új települőknek azt a szabadalmat nyújtotta, hogy háztelkeik és házaik az úrbértől mentesek legyenek, a város korcsmáit és mézsárszékeit szabadon használhassák.³⁾ A váci püspöki birtokok földesurának ekkor Thököly Imre tartotta magát s azért Balogh Nagyszombatban, 1685. május 7-én kelt, a váci, kosdi, veresegyházi, szadai, mogyoródi, üllei és némedii bírákhoz, esküdtekhez és polgárokhoz intézett átiratában arra figyelmezteti őket, hogy »a püspökség ezen birtokai után semmiféle jövedelmet ne szolgáltatassanak át Diósi Mihálynak, Thököly uram lévő harmincadosának, hanem Vadász Ferenc nyitrai őrkanonoknak, a váci püspök jövedelmei bérlőjének; ne engedelmesskedjenek Diósinak, hanem Tóth Györgynek, a püspök ispánjának; sőt Diósit, mint a váci püspökség pusztítóját és károsítóját bízvást támadhatják, üthetik, verhetik, jószágából kivethetik, csak meg ne öljék; ilyenén cselekedeteikről majd ő fog számot adni ott, ahol megkívántatik.«⁴⁾

A folytonos, nehéz küzdelmek megtörték Balogh egészségét, életerejét. Terenyei Bendő Istvánt nevezvén ki általános helynökévé, a nyugodalmasabb és egészségesebb levegőjű szepesi prépostságba költözött és ott fejezte be életét 1689. október 6-án. A szepeshelyi székesegyházban temették el. Sírkövére ezt vésték: »Hic iacet Illmus ac Rmus Dominus Nicolaus Balogh Eppus Vaciensis, Praepositus Scepusiensis, Sacrae Cesareae Regiaeque Maiestatis Consiliarius. Obiit VI. Octobris, anno

¹⁾ Tudományos gyűjt. 1818. IV. 16. (Nagy Imre. Vác Leírása.) — ²⁾ Bubla. Regestrum. 3. 77. a váci püspöki levéltárban. — ³⁾ Karcsú. Vác Város tört. I. 68. V. 182. Desericius. Historia Epp. Vaciensis. 169. — ⁴⁾ Hornyik. Kecskemét Tört. III. 456—458. — ⁵⁾ Magyar Állam 1879. jan. 5. száma.

MDCLXXXIX. aetatis suae LXIV.«¹⁾ Végrendeletében a váczi egyházmegye céljaira 3000 frtot, a váczi Szent Mihály-templom helyreállítására krompachi malmát, a nagyszombati papnevelő intézetnek egy nemes ifjú nevelésére 1000 frtot, a nagyszombati szegényeknek 800 frtot, a kórháznak 200 frtot, az esztergomi várőrségnek 150 mérő gabonát, 25 akó bort és hústra 25 frtot hagyományozott.²⁾

Dwornikovich III. Mihály 1689—1705.

67. I. Lipót király az 1689. év karácsony napján írta alá a diplomát, mellyel Dwornikovich Mihály csanádi püspököt, győri nagyrépostot és türjei prépostot a váczi püspöki székre áthelyezte.³⁾

Liptóteplai Dwornikovich Mihály született 1655. körül a vasvármegyei Rohonczon, horváth nemzetiségű szülőktől.³⁾ Atyja János a királyi kancellária pecsétőre és kir. táblai ülnök volt. Tanulmányait Nagyszombatban végezte, ahol 1677-ben a bölcelet borostyán-koszorúsává avatták.⁴⁾ Azután a zágrábi káptalan segélyezésével a bolognai egyetemre ment jogot tanulni és ott négy évi szorgalmas munka után az egyházi és világi jogtudomány doktorává avatták.⁵⁾ Hazájába visszatérve, rövid ideig a jogtudományt adta elő a nagyszombati akadémián és mint ilyen stallumot kapott előbb a soproni, azután a győri káptalanban.⁶⁾ 1684. július 11-én már éneklő kanonokká instalálta Széchenyi György kalocsai érsek, a győri püspökség adminisztrátora s ez alkalommal dicsérte tudományosságát, erényességét és életszentségét. Közben megkapta a felsőörsi és a türjei prépostságot, mely utóbbit 1703-ig, a prémontréi rend viszszaállításáig birta. A király 1687. március 1-én csanádi püspökké és a győri káptalan nagyrépostjává nevezte ki Dwornikovichot. A csanádegyházmegyei Schematismus azt mondja, hogy alatta kezdett újjá éledni a püspökség.⁷⁾ Ottani tevékenységét méltatni nem tartozik reánk.

Mint váczi püspök is megtartotta a győri nagyrépostságot és eleinte Győrött lakott; csak időnkint látogatott el feldúlt, de éledni kezdő székvárosába. Ezalatt az egyházmegye ügyeit a helyettesévé

¹⁾ Egyetemes M. Encyklopedia. II. 229. V. 461. Pauer. Magyar Clcrus Érdemei. III. 343. — ²⁾ Országos levéltár. Liber III. Collat. 58. — ³⁾ Országos levéltár.

Acta Eccl. Cam. Fasc. 17. No. 7. — ⁴⁾ Szentiványi. Contin. Dissert. Paralipom. 48.

— ⁵⁾ Győri Tört. és Régészeti Füzetek. 1863. II. 384. — ⁶⁾ Szentiványi. U. ott. 78. —

⁷⁾ Schemat. Cleri Dioec. Csanád. 1913. 51.

kinevezett Terenyei Bendő István intézte. Dwornikovichnak első dolga volt Vác egyetlen templomát, a Szent Mihály-egyházat használható karba hozni és fölszerelni, valószínűleg a Balogh hagyatékából kapott pénzen. Midőn Terenyei 1695-ben Vácra áttelepedett és a plébánia vezetését átvette, a templom már használható állapotban volt. Azután már gyorsabban haladt a lakosok rekatholizálása és a város betelepítése. Jóllehet túlzásnak tartjuk azt az állítást, hogy Vácson a püspök székfoglalásakor csak húsz katolikus lett volna: de annyi bizonyos, hogy a püspököknek erélyes fellépése a protestánsok ellen, a plébánia újjászervezése és az új kolonizáció egészen más állapotokat teremtett.¹⁾ Hogy további működéséhez az anyagi eszközöket megszerezhesse, 1696. advent I. vasárnapján hitelesítette az egri káptalannál a váczi püspökség már annyiszor meddően leírt tizedlajstromát; a bérleteket revideálta és a fizetni vonakodó helységeket beperelte. A budai királyi kamara már 1692. óta 800 frtért bérelte számos község tizedét, amely Dwornikovich szerint ugyanennyi ezret is megért; Kecskemét, Nagykőrös és Czegléd összesen 1000 frtot fizettek, jóllehet megértek ötezret is. Apczszántó, Alsópetény, Szántó (Rétság mellett) Bágyon, Nézsa, Alsóbodony, Cső(vár), Dengeleg, Fogacs, Tótgyörk, Gödöllő és Tass arra hivatkozva, hogy nemesi községek, egyenesen megtagadták a tizedfizetést. Szigorú eljárásával sikerült annyira rendet teremtenie, hogy 1701-ben már a következő helységek fizettek vagy bérlet útján, vagy pedig természetben quartát és decimát: Kecskemét, Kőrös, Czegléd, Solnok, Szokolya, Rád, Buják, Legénd, Főth Alaggal, Monor Újfaluval és Zsigerrel, Nagykáta Egreskátával, Szentmártonkáta Tamás- és Boldogkátával, Dömsöd Dabbal, Vecse, Dány, Héviz Tótújfaluval, Tóalmás, Csécse Almással, Ecseg Nádasddal, Zsámbok, Tizsakürt, Szentes, Tura, Ócsa Bakonynyal, Mindszent, Jenő, Valkó, Gede.²⁾ Az ekkor kötött szerződés szerint Kecskemét városa egy-maga 1000 frtot fizetett.

Épp ilyen szomorúan állottak a püspökség birtokviszonyai. Minthogy a Lipót által felállított újszerzési bizottság előtt 1697-ben semmivel sem tudta igazolni a váczi püspökség egykori tolna- és somogyvármegyei birtokainak, továbbá Váczhartyán és Kisnémedi községeknek birtokjogát, ezeket a püspökség mindenkorra elvesz-

¹⁾ Desericius. Historia Eppatus Vac. 206. Catalogus Epporum. 19. — ²⁾ Liber. III. Visit. Can. 41.

tette. A meglévő birtokok pedig nagyobbára lakatlanok voltak, tehát munkaerő és felszerelés hiánya miatt alig jövedelmeztek valamit.

Dwornikovich csak 1699. nyarán költözött át állandó tartózkodásra Vácra. Azonban szeme az alatt is folyton váci egyházmegyéjén volt. Terenyei vikárius az ő megbízásából 1697. július havában 22 plébánián Canonica Visitatiót tartott, melyeken csak 12 pap működött; a többiek vagy üresedésben voltak, vagy nagyobb részt licenciátusok vezetése alatt állottak.¹⁾ Mielőtt Győrről eltávozott volna, a káptalan kezelésébe letett 1000 drb aranyat és ezek feletti végső rendelkezését. Még Győrről való távozása előtt, ugyancsak 1699. évi június 20-án alapítólevelet állított ki, mely szerint Vácson a domonkosrendiek részére 25000 frtnyi alaptőkével kolostort szervez.²⁾ Vác plebánosa, Terenyei Bendő Istvánnak 1699-ben történt elhalálózása óta, a nagylelkű Berkes András volt és egyúttal püspöki helynök. Ő vezette be az ideiglenes kolostorba ezen év július 5-én Miskei Márton és Enders Jacint szerzeteseket, kik őt a plébánia vezetésében is segítették, Miskei mint magyar, Enders mint német hitszónok. A dominikánusok Miskei vikárius vezetése alatt azonnal a templom — a mostani felsővárosi plébánia-egyház — és a kolostor építéséhez fogtak. Azonban az építkezés részint a vállalkozó hűtlensége, részint a Rákóczi-féle szabadságharc miatt a következő évben megakadt.

Dwornikovich, a fenyegető háborús veszedelmek dacára Vácra költözött és mindjárt az egyházmegye rekonstrukciójához látott. Érezve a kormányzatban a bölcs tanácsadók szükséges voltát és ismerve a kánonjognak erre vonatkozó rendelkezéseit, azonnal lépéseket tett a másfél század óta feloszlott váci káptalan visszaállítása iránt. Desericius és Róka úgy tüntetik fel, mintha Dwornikovich saját püspöki hatalmánál fogva állította volna vissza a káptalant.³⁾ Jóllehet az erre vonatkozó akták hiányában okmányokra nem hivatkozhatunk, a meglévő adatokból mégis azt látjuk, hogy Dwornikovich tiszteletben tartva az ekkor már teljes uralmon lévő királyi főkegyúri jogot, I. Lipót királyhoz folyamodott a káptalan visszaállításáért. A király, valószínűleg az 1700-ik év elején és bizonyára ünnepélyes formában — a nagyprépostot is beleszámítva — hat kanonoki stallummal visszaállította a váci káptalant. Maga a diploma

¹⁾ Liber. II. Visit. Can. 6—19. — ²⁾ Szarka. Váci domokos konvent története. 51. — ³⁾ Historia Eppatus Vaciensis. 213. Alt und Neu Waitzen. 49.

nincs meg; hanem csak I. Lipótnak 1700. június 25-ről kelt oklevelével, mellyel a káptalan hiteles helyé teszi és pecsétet adományoz neki. Amint pontosan előírja, ez köralakú mezőben a félholdon álló Szűz Mária képe, e körirattal: *Sigillum Capituli Vaciensis* 1700.¹⁾ A kanonoki stallumok betöltése részint a papok csekély száma, részint a javadalom hiánya miatt nehézségekbe ütközött. A király a káptalan nagyprépostjává Berkes András váczzi plébánost és püspöki helynököt nevezte ki, olvasó kanonokká Szécsényi Ferenc káta plébánost, örkanonokká Újfalussy Tóbiás ecsegi plébánost; a többi stallumra Barnaky András nógrádi, Czigánrovics János és Mráz Gergely ismeretlen helybeli plébánost. Ezek egyelőre plébániáikon maradtak s csak a kanonoki javadalmak szervezése után költözhettek Vácra; sőt a három utóbbi csak az elsőnek elhalálása után.²⁾

A püspök a káptalan szervezésével párhuzamosan iparkodott a meglévő plébániákat betölteni, a régieket visszaállítani és újakat szervezni. Amennyire kimutatható, a plébánosokkal már bíró helyeken kívül a következőkön létesített plébániákat: Püspökszilágy, Püspökhatvan, Berczel, Herencsény, Romhány, Hatvan, Jobbágyi, Palotás, Bag, Héviz, Tura, Uri, Mindszent, Kerepes, Haraszi, Zsombok. Ezekkel kapcsolatosan felemlítjük Dwornikovich 1700. évi Jelentését, mellyel a Névtár 43. lapján már tüzetesebben foglalkoztunk s a melyre számos helyen hivatkoztunk. Kollonitz Lipót esztergomi érsek felszólította suffragenseit, hogy tegyenek jelentést egyházmegyéik állapotáról; különösen azon templomokról, melyeket az 1647. évi törvénnyel nem ítélték oda a protestánsoknak, de azon időben tényleg a protestánsok birtokában voltak. Dwornikovich 1700. január 7-ről keltezte nagyfontosságú jelentését, mely az akkori állapotokról pontos képet nyújt és ennyiben megbecsülhetetlen; de történeti szempontból — a régibb dolgokra nézve — igen hiányos és nem megbízható.³⁾

Vác városa igen sokat köszönhet Dwornikovichnak. »Hő lángbuzgalmának sikerült a várost annyira felemelni, hogy a romokból egy egészen új, a régitől elütő kisded város keletkezett.«⁴⁾ Mun-

¹⁾ Liber III. Visit. Canon. 25 28. — ²⁾ Róka. Alt and Neu Waitzen. 48. —

³⁾ Közölte Nagy Iván a Magyar Sion 1869. évf. 165–174. lapjain. Karcsu. Vác. város tört. V. 20–26. »Váczi Könyv« 56–62. — ⁴⁾ Vahott. Magyarország és Erdély képekben. I. 66.

kálkodását megakasztotta a Rákóczi-féle szabadságharc. Midőn II. Rákóczi Ferenc 1707. szeptember 13-án, domahidi táborából Pestvármegyei rendjeihez intézett manifesztumát kibocsátotta, Dwornikovich eleinte habozott, mint a tözsgyökeres magyar városok, Kőrös és Kecskemét, vajjon hozzája csatlakozzék-e. De midőn Deák és Ilosvay hadai a Csepel-szigetet fosztogatni kezdték, a püspök nem érezte magát biztonságban Vácson. Vác városának tanácsa pedig a fejedelemhez fordult oltalomért, aki erre Tokajból 1704. január 7-én kelt válaszában azt írja: »Parancsoljuk minden Hadi Tiszteinknek s alattos valóknak, hogy az említett városban senkit közülök közönségesen vagy személyök szerint, magunk Passusa nélkül bemenni, étel s ital, de kiváltképen borbéli gazdálkodást kívánni, hanemha Passusunkban arról expresse mentio lészen, annyival is inkább az ott való lakósokat háborgatni s károsítani, egyszóval semminémű alkalmatlanságot ott elkövetni meg ne merészeljék; különben ha nekik parancsolatunk ellen cselekedni merészelnek, vagy alattok valóknak elkövetni megengednék, adtunk hatalmat az említett lakósoknak, hogy szabadon őket megfoghassák és megfogván, érdemek szerint való büntetéseknek elvételére táborunkban behozhassák.«¹⁾ Csakhogy ez nem nyugtatta meg a püspököt s azért régi lakóhelyére, Győrbe költözött vissza, ellenben a káptalan tagjai a Pestmegyében táborozó Rákóczihoz csatlakoztak. Rákóczi ekkor a püspöki javak nagyobb részét Petes András egri nagyprépostnak adományozta, kit ezért »váczi püspöknek« is neveztek; a kecskeméti, kőrösi és czeglédi tizedből pedig ezer tallért a váczi káptalannak utalványozott ki.²⁾

Az ezzel járó izgalmak megtörték Dwornikovich életerejét és az országos levéltárban levő hivatalos jelentés szerint 1705. évi augusztus 31-én, a »Breve Necrologium Sodalitii B. M. V. Tyrnaviae« szerint 1706. augusztus 29-én meghalt.³⁾ Természetes, hogy az előbbi adat helyes és eszerint igazítandó ki, amit e Névtár 44. lapján írtunk. Minthogy végrendeletét nem találták meg, csak az 1689-ben 1000 aranyról kiállított kodicillust, hagyatékát a fiskus foglalta le. A kodicillus szerint a bolognai magyar tanulók társulatának hagyott 100 aranyat; a zágrábi káptalannak, mely őt a bolognai iskolában segélyezte, 100 aranyat stb.⁴⁾ A váczi egyházmegye

¹⁾ Karcusú. Vác város tört. I. 70. — ²⁾ Katona. Historia Crit. XXXVII. 525. Magyar Sion. 1864. 405. (Balássy.) Schematismus Cleri Agrien. 1853. 16. Hornyik. Kecskemét története. III. 493. — ³⁾ Acta Eccl. Camer. Fasc. 10. No. 31. (Neoregestata 1454. No. 12.) — ⁴⁾ Győri Tört. és régészeti Füzetek. 1863. II. 384.

növendékeinek kiképzésére a nagyszombati szemináriumnál 6000 frtos alapítványt tett.¹⁾ A fiskus az Eszterházy nádornál kölcsönben lévő 15000 frtját a váci domonkosrendi háznak ítélte oda.²⁾

Dwornikovich Mihályt legszebben és legigazabban jellemzik Desericius eme szavai: »Totam Dioecesim, quasi Phoenicem e cineribus, in vitam revocavit.«³⁾

Eszterházy Imre 1706—1708.

62. Szinte szokatlan dolog I. Lipót idejében, hogy a püspöki székhely Dwornikovich halála után egy évnél tovább maradt üresedésben; mert a király csak 1706. október 15-én nevezte ki váci püspökké a pálosrend magyarországi generálisát, Eszterházy Imrét.⁴⁾

Galánthai Eszterházy Imre gróf született 1653. december 17-én. Atyja Imre, anyja Bucsányi Zsuzsanna volt. Tanulmányait a jezsuiták nagyszombati kollégiumában kezdte meg. Jámbor lelkületétől indítatva 1680-ban a pálosok rendjébe lépett. Az újoncvevet a Sopron melletti Bánfalván töltötte s miután a bölcseleti tanfolyamot Bécsűhelyen elvégezte, előljárói a római német—magyar kollégiumba küldték a theologiai tudományok elsajátítása végett. Innen mint felszentelt pap s a theologia és filozófia doktora tért vissza. Előljárói tanárul alkalmazták. Néhány évig Lepoglaván bölcseletet, azután Nagyszombatban theológiát tanított. Itt adta ki 1696-ban »Theses Theologicae de Jure et Dominio« című értekezését. Rendtársai 1702-ben magyarországi rendfőnökké választották s ezen tisztet viselte egészen váci püspökké való kinevezetéséig, de ő alázatosságból még mint Magyarország primása is csak Frater Emericusnak írta magát.

Vác ekkor a hadak országútja volt. »Egyszer a kurucok, máskor a labancok hatalmában, a fosztogatás, rablás és gyűjtogatás napirenden voltak.« I. József király parancsára installáltatta ugyan magát; de Nagy Iván szerint az akkori zavarok miatt csak kevés időt töltött székhelyén, Medgyessy szerint pedig »propter intestinas turbas ne Dioecesim quidem adiverat.«⁵⁾ Pauer szerint a bugyii plébánia alapítására 1000 frtot adományozott.⁶⁾ Egyebet nem is tudunk egyházmegyénkben való működéséről.

¹⁾ Karcusú. Vác város tört. V. 185. — ²⁾ Szarka. A váci domokos konvent tört. 58—60. — ³⁾ Historia Eppatus Vac. 210. — ⁴⁾ Országos levéltár. Liber Collat. III. 495. — ⁵⁾ Országos levéltár. Benigae Resolutiones. Tom. 71. Pag. 21. Magyar Sion. 1869. 176. Schemat. Vac. 1830. 118. — ⁶⁾ Magyar Clerus Érdemei. III. 344.

I. József Eszterházyt 1708. október 10-én a zágrábi püspökségre, 1723. január 17-én a veszprémire helyezte át. III. Károly 1725. szeptember 1-én esztergomi érsekké nevezte ki. Közjóra tett adományait hozzávetőleges számítás szerint két millió forintba becsülik. »Szegények, ügyefogyottak, árvák és özvegyek bőkezű gyámolítója volt és a tudósokat különösen kedvelte.« A pozsonyi székesegyházhoz építtette Alamizsnás Szent János pompás kápolnáját. Mint ezen szentnek kiváló tisztelője és követője megírta és Pozsonyban magyar, latin, német és tót nyelven kiadta ezen szentnek életrajzát. A M. N. Múzeumban őrzik titkára, Ordódy József által összegyűjtött sajátkezű leveleit az 1730—1740 évekből.¹⁾ Ő alapította Pozsonyban a Szent Erzsébetről nevezett apácák templomát, kolostorát és kórházát. A pálosok zágrábi, veszprémi, pozsegi, bánfalvi, máriavölgyi, remetei házai; a trinitáriusok, kapucinusok, kegyesrendiek nem egyszer tapasztalták bőkezűségét.²⁾ Meghalt Pozsonyban, 1745. december 6-án. Holttestét a székesegyházhoz általa épített kápolnában a föld alá temették és az oltár elé helyezték márványlapra azon epitáfiumot vészték, melyet ő maga fogalmazott: *Sub hoc admirandae commiserationis prodigio, Divo Joanne Alexandrino, Ego in te Deus meus, misericordia mea, assistente mihi dulci Misericordiae Matre, dormiam et requiescam, Frater Emericus.* Azonban rokonai egy másik művésziesen díszített és magasztaló felirattal ellátott emléket állítottak neki.

Kollonitz II. Zsigmond 1708—1716.

69. Az egyházmegye ügyeit Dwornikovichnak Vácra való eltávoztása óta nagy hozzáértéssel és lelkesedéssel Berkes András nagyprépost intézte. A püspöki székiüresedés idején mint káptalani helynök; Eszterházy püspök idejében, mint az ő helyettese. II. Rákóczi Ferenc hadai 1704. tavaszán egyházmegyénknak majdnem egész területét hatalmukba ejtették. »Ily körülmények közt Berkes, ki nem kevésbé lelkes, hű hazafi, mint buzgó egyházi férfiú volt, a leghelyesebb utat választá — úgymond Nagy Iván. A Rákóczi vezérlete alatt konföderált Rendeeknek már az ország legnagyobb része meghódolt. Az 1705. év őszén a szövetséges Rende a nógrád-

¹⁾ Szinyei. Magyar Írók. II. 1448. — ²⁾ Kemp. Memoria Basilicae Strigen. 98.

megyei Szécsény városa alá országgyűlést hirdettek. A klérus tagjai közül megjelentek ott: Telekessy István mellett Petes András egri nagyprépost, Illés István szamandriai, a tinnini és rozoni c. püspökök. Berkes ott a megyét egyik ügyes kanonoktársa (Újfalussy) által képviselteti. Ez annál inkább szükséges és eszélyes volt, mert a gyűlés nagyobbára a katolikusok és protestánsok közti viszályok, nevezetesen az egyházi javak és lefoglalt templomok iránti kérdések kiegyenlítésén fáradozott. Az bizonyos, hogy a templomok kérdésében a váci egyházmegye, mely Nógrádmegyére is kiterjedt és itt főleg ezen kérdés által érdekelve volt, a jól utasított váci küldöttnek befolyásával az október 2-án tartott országos tanácskozmány folytán elég előnyben maradt.«¹⁾

Igy álltak az ügyek, midőn I. József király 1703. december 1-én Kollonitz Zsigmond skutarii címzetes püspököt váci megyés püspökké kinevezte.²⁾ Kollográdi Kollonitz Zsigmond gróf, a Magyarországon 1604-ben honosított ősnemesi családból származott és a rettegett hírvé esztergomi érseknek unokaöccse volt. Született 1676. május 30-án. Atyja, János Zsigmond lovassági ezredes, anyja Speidl Erzsébet bárónő volt.³⁾ Gimnáziumi tanulmányait a jezsuiták neuhausi (Csehország) kollégiumában elvégezve, nagybátyja felvette őt 16 éves korában az esztergommegyei kispapok sorába és Rómába, a német—magyar kollégiumba küldte. Itt nem épen példásan viselkedett; előljárói bepanaszolták nagybátyjánál, amire Kollonitz Lipót röviden azt válaszolta, ha öccsének nincs papi hivatása, vagy nem akar kötelességeinek megfelelni, hagyja el az intézetet és gyalogoljon szépen vissza Bécsbe.⁴⁾ A lecke használt. Zsigmond hét év alatt elvégezte tanulmányait, a filozófia és theologia doktorává avatták és nagybátyja 1699-ben Bécsben pappá szentelte őt. A király győri kanonokká és pápócsi préposttá, nem sokára azután skutarii címzetes püspökké, királyi tanácsossá, 1701. április 1-én esztergomi kanonokká, 1703-ban tapolczai apáttá, 1706-ban pedig sasvári főesperessé nevezte ki.⁵⁾

Kollonitz csak a szatmári béke megkötése után jött székvárosába, melyet a rácok garázdálkodása és az 1709. évi pestis nagyon megviselt. Földesuri jogánál fogva a városban lakó kálvinistákat

¹⁾ Magyar Sion. 1869. 178. — ²⁾ Országos levéltár. Liber. III. Collat. 537. — ³⁾ Nagy. Magyarország családai. VI. 301. — ⁴⁾ Kollányi. Esztergomi kanonokok. 319. — ⁵⁾ Kemp. Memoria Basilicae Strigon. 163. Rupp. Magyarország Helyrajzi tört. II. 107.

1712-ben a városból kitelepítette. Kis-Vác néven külön községet alapított számukra, melyben saját bírójuk volt és feljogosította őket, hogy egyházi intézményeket létesítsenek maguknak, a robotot és egyéb szolgáltatásokat évi 300 frttal megválthassák.¹⁾ A városi tanácsal 1713. évi július 15-én kötött szerződés értelmében Vác városának két évre bérbe adta a vám, rév, italmérés és húsvágás haszonvételét; a szerződés lejártá után pedig a bérletet 3500 frt haszonbér mellett váci püspökségének egész idejére meghosszabbította.²⁾ 1715. július 18-án olyan utasításokat (Monita) adott székesvárosának kormányzására nézve, melyek kitűnő adminisztratív tehetségről tanúskodnak. A város szépítése céljából Vogl János váci kőfaragóval a Dunapart kikövezésére szerződött.³⁾

Zsigmond püspök igen komolyan gondoskodott a lelkiekről is. Minthogy a szatmári békekötés után nyugalmasabb napok következtek, a szétrebbent nép visszatért régi lakóhelyeire; sőt az Alföld benépesítése is megkezdődött. A templomokat, iskolákat, paplakokat kijavíttatták és lelkipásztorokat kértek. A nagyszombati szeminárium-ban lévő öt alapítványos hely kevés volt arra, hogy az egyházmegyét megfelelő számú pappal ellássa, s azért Kollonitz, miután a püspök lakásául szolgáló házat kibővítette, négy papnövéndéket tartott maga mellett, kiket egyelőre a mindenre ráérő és alkalmas Berkes nagyprépost oktatott. De a püspök látva a reánehazódó nagy terheket 1714-ben a kegyesrendiek főnökéhez fordult azon kéréssel, hogy adjon neki rendtagokat, kik majd az ifjúságot nevelik — és »mivel az egyházmegye igényei sürgősen követelik az erkölctant és vitatkozástant előadni fogják.« Mivel pedig ellátásukról egyelőre gondoskodni nem tudott teljesen, ismét előállt Berkes, aki lemondott a váci plébániáról, hogy annak jövedelmeit a piaristáknak átengedhesse.⁴⁾ Most már több papot neveltethetett és más egyházmegyéből is vett át papokat. Így érthette el azt, hogy Desericius az 1717. évről már harminckét plébánost sorol fel az egyházmegyében.⁵⁾ Berkes meglátogatta az 1711—12. és az 1715—16. években az egyházmegye összes plébániáit, mely alkalmakkor számos hiány pótlásáról gondoskodott Vácson helyreállították a domonkosrendieknek a rácok

¹⁾ Karcsú. Vác város tört. I. 72. Sörös. Elenyészett bencés apátságok. 377. — ²⁾ Püspöki levéltár. Buble. Regestrum. 5. 119. Karcsú. U. ott. I. 75. — ³⁾ Egész terjedelmében közli Karcsú. U. ott. 77—81. — ⁴⁾ Névtár. 119. 440. Halmi. A váci főgimn. értesítője. 1895/6. 10. — ⁵⁾ Historia Eppatus Vac. 232.

által feldúlt templomát és kolostorát, melyet a püspök 1713. husvét másnapján felszentelt.¹⁾ A régi vár mellett káposztás kertet ajándékozott nekik.²⁾

Kollonitz, királyi engedéllyel, szaporította a kanonoki stallumok számát. 1713-ban éneklő- és főesperes kanonokságot szervezett, de mivel ezen állásokat az idegenből hozott Rósával és Tibekkel töltötte be, a káptalannal ellentétbe jött. Ugyanezen évben Keresztély Ágost esztergomi hercegérsek az ő kérésére tizenhárom nőgrádvármegyei plébániának hovátartozására nézve vizsgálatot rendelt el, melyek közül tizenkettőt visszavívott a váci egyházmegye számára.³⁾ Többi nagyszabású tervét már nem hajthatta végre, mert III. Károly 1716. április 16-án bécsi püspökké nevezte ki.⁴⁾ Az ő idejében emelték érsekséggé a bécsi püspökséget (1722.) és XIII. Benedek pápa 1727-ben bíborossá nevezte őt ki. Mint bécsi érsek sem feledkezett meg a váci egyházmegyeről, mert a váci káptalannál 857 frtos alapítványt tett Szent József tiszteletére mondandó szentmisére.⁵⁾ Meghalt Bécsben, 1751. április 12-én.

Az 1738. évi december 17-én kelt végrendeletének 3. pontja értelmében elrendeli, hogy azon esetre, ha az általa örökbefogadás útján alapított Kollonitz—Zay-család férfiága kihalna, 130000 rajnai forintra becsült lévárdi uradalma kétharmadrészben az esztergomi, egyharmadrészben pedig a váci káptalan kezelésébe menjen át és annak jövedelmei szemérmes szegények, konvertiták, kántorok és tanulók gyámolítása javára fordíttassanak. Midőn Kollonitz—Zay Miksa gróf halálával (1874-ben) e családnak magva szakadt, a két káptalan követelte a nagylévárdi hitbizományi uradalmat. Azonban a per kimenetele oly bizonytalanak mutatkozott, hogy az örökösökkel kiegyeztek 72000 forintban, melyből a váci egyházmegyének (földtehermentesítés kötvényekben) 29950 frt jutott és Kollonitz-alapítvány címen kezeletik.⁶⁾

A maga idejében nagy feltűnést keltett Kollonitz Zsigmondnak nyomtatásban is közrebocsátott memoranduma: *Gravamina Religionis Catholicae, et in specie Archidioeceseos Viennensis, contra haereticos accrescentes* Aug. Imperatori Carolo VI. praesentata, Anno 1736.

¹⁾ Szarka. A váci domokos konvent tört. 62. — ²⁾ Rupp. Magyarország helyr. tört. I. 692. — ³⁾ Név-tár. 10. — ⁴⁾ Liber. IV. Collat. 223. — ⁵⁾ Liber III. Visit. Can. 83. — ⁶⁾ Kovách. Specimen Monogr. Capituli Vac. 68—71. Karc-sú. Vác város tört. VI. 148.

Leslie Vilmos 1716—1717.

70. III. Károly király Kollonitznak áthelyezésével egyidejűleg, vagyis 1716. április 16-án, gróf Leslie Vilmost nevezte ki váci püspökké.¹⁾ Élet körülményeit nem ismerjük. Desericius szerint egyik őse Margit száműzött skót királynő kíséretében 1067-ben Magyarországon járt. Atyja Jakab császári tábornok volt, aki Eszék-t a törököktől visszavette.²⁾ Vilmos, amikor a váci püspökséget megkapta, ardeggeri apát volt. Szokatlan gyorsasággal kapta meg a pápai megerősítést és vonult be Vácra; mert már 1716. június 15-én megerősítette a váci dominikánusokat a Dwornikovichtól kapott 55 öl hosszú, 35 öl széles kolostortelekek és a Kollonitztól ajándékozott, a régi vár mellett lévő major és káposztáskert birtokában, amelyeken felül ő is adott nekik szőri birtokán egy kis rétet és a váci régi téglaház mellett szántóföldet.³⁾

Leslie 1717. január 1-én kötött szerződéssel bérbe adta Vác városának 3000 frtért a regáliákat, továbbá Csörög, Derecske és Szór pusztákat. A városnak átengedte ingyen a derecskei irtványrétet, melyet azután a város a rajta lévő törmelékektől 776 napszámmal (minden napszámra 25 dénárt számítva) 194 frtért, kitisztogattatott.⁴⁾ Leslie 1717-ben pert indított a gödöllői uradalom ellen a Szada és Gödöllő közötti határkérdés miatt.⁵⁾ Az egyházi ügyeket azonban Berkes vikárius intézte Leslie püspöksége alatt, akit a király az 1717. év vége felé a laibachi püspöki székre helyezett át. Ott halt meg 1734. június 20-án.

Althann IV. Mihály Frigyes 1718—1734.

71. Magyarország germanizálásának egyik eszköze az lett volna, hogy a királylyal német származású főpapokat neveztetek ki a magyar püspöki székekre. Azonban, amint a következmények megmutatták, ezeknek nagyobb része inkább volt lelkiismeretes főpap, mint germanizátor. Példa reá egyházmegyénkben Kollonitz, a két Althann és Migazzi.

III. Károly 1718. január 4-én kelt diplomájával gróf Althann Mihály Frigyeset nevezte ki váci püspökké⁶⁾ Az Althann bárók

¹⁾ Liber. IV. Collat. 221. — ²⁾ Historia Eppatus Vac. 231. — ³⁾ Liber Albus. II. 30. Szarka. U. ott. 64. — ⁴⁾ Karcsú. Vác város tört. I. 32. — ⁵⁾ Odrobotnyák. Gödöllő hajdan és most. 25. 26. — ⁶⁾ Országos levéltár. Liber IV, Collat. 278.

ősregi családja az 1578. évi 36. tc. alapján Magyarországon indigenátust kapott; II. Mátyás pedig birodalmi grófi rangra emelte. Gróf Althann Mihály Frigyes született a csehországi Glatzban, 1682. évi július 20-án. Atyja Mihály Vencel, anyja Aspremont Anna Mária grófnő volt. Tanulmányait a jezsuiták neuhausi kollégiumában kezdte és Rómában végezte be, ahonnan mint a filozófia és teológia doktora tért vissza hazájába. Pappá szenteltetvén, a javadalomhalmozás eme virágkorában, gyors egymásutánban kapott egy-egy kanonoki stallumot a prágai, olmützi, varsói, boroszlói káptalanokban és az albtunzlai nagyprépostságot. Az osztrák kormány 1794-ben Rómába küldte őt a Rota Romana auditorául. Ott kapta meg váczai püspökké való kinevezését és a pápai megerősítést. XI. Kelemen pápa nagyon kedvelte a jámbor, erényes, szorgalmas és nagy tudományú fiatal papot.¹⁾

Mint megerősített váczai püspök jött Magyarországra az 1718. év tavaszán. Március 20-án ünnepélyesen beiktatták a püspöki székbe. Püspökké szenteltetése előtt főpásztori levelet küldött a káptalanhoz, a papsághoz és a néphez és azután szinte lázas tevékenységgel az egyházmegye rendezéséhez látott. Mint már négy elődjének, IV. Mihály püspöknek is Berkes András volt támasza, segítője a nagy munkájában. Az 1718. év tavaszán elrendelte, hogy az egyházmegye minden plébánosa jelentse be plébániájának jövedelmét. Így jött létre az egyházmegyei irattárban őrzött fontos lajstrom, mely a következő plébániák jövedelmeiről és stóladíjszabásáról ad számot: Bag, Berczel, Buják, Csongrád, Ecseg, Haraszi, Hatvan, Herencsény, Héviz, Isaszeg, Jobbágyi, Kálló, Kecskemét, Kerepes, Kóka, Lőrinczi, Mindszent, Nagykáta, Nándor, Nógrád, Palotás, Püspökhatvan, Romhány, Szecső, Szentlászló, Szentlőrinczkáta, Szentmártonkáta, Szilágy, Szolnok, Szöllős, Tótalmás, Tura, Uri, Vác, Verseg, Zsámbok.²⁾ Berkes vikárius még ezen év szeptember 29-én új kánoni látogatást kezdett az egyházmegyében, melyet egy év alatt befejezett. Kánonszerűleg megvizsgálta Vácson a székesegyházat, a káptalant, a papnevelő és kegyesrendi intézetet és 26 plébániát Pest és Nógrádvármegyében. Az 1714. évi április 28-án kelt királyi rendelet értelmében ezen vizitáció egyik célja az volt, hogy a protestánsok által jogtalanul elfoglalt templomok visszaszereztesse. Ezt a

¹⁾ Purpura Pannonica. 347. — ²⁾ Közli Karcsú Vác város tört. 33—36.

püspök Hartyánban, Szadán, Veresegyházán, Mogyoródon, Szentmártonkátán, Alsónémediben és Üllőn végre is hajtotta.¹⁾ Azután bőséges utasítást adott papjainak működésük minden körére nézve e címen: *Instructio Brevis pro Archidiaconis ruralibus ac Parochis Dioecesis Vaciensis*, mely nyomtatásban is megjelent Bécsben 1719-ben, majd Nápolyban 1724-ben. Althann valószínűleg még 1718-ban elkészíttette Vácznak térképét és telekkönyvét, mely úgy vagyoni jogi, mint történettudományi szempontból a legfontosabb okmányok egyike.²⁾

XI. Kelemen pápa 1719-ben a római szent kollégium bíborosává nevezte ki Althannt a Szent Szabina egyház címével. A titkos konzisztóriumban így nyilatkozott róla: *Michaellem Fridericum e Comitibus ab Althann, Episcopum Vacientsem, praesulem hunc ab adolescentia sua non minus pietate, quam litteris clarum. Gratum Urbi, gratum Ecclesiae, gratum Apostolicae Sedi usquequaque futurum ambigere non possumus. Ita siquidem eius indoles, claritas generis, honesti mores, optima institutio nobis pollicentur.*³⁾ A pápa reményei teljesültek is. III. Károly akkora bizalommal volt Althann iránt, hogy őt küldte, mint a császárság meghatalmazott követjét a római kuriához és midőn az V. Fülöppel kötött egyezség révén a két Szicíliai birtokába jutott, ezeknek alkirályává nevezte őt ki. A püspök nehéz szívvel, de jó lelkiismerettel távozott az előreláthatólag hosszú ideig tartandó missióba, mert itt maradt a váczi püspökök élő lelkiismerete, Berkes András nagyprépost, kit 1720. január 4-én ismét általános helynökévé nevezett ki. Hogy Berkesnek az egyházmegye kormányzatában tanácsa legyen, a püspök 1720. május 12-én a bécsi nunciaturához püspöki szentszék felállításáért folyamodott. Berkes, mint mindig, most is a legnagyobb buzgósággal töltötte be tisztjét. Kitünően adminisztrált, plébániákat szervezett; az 1725. évi november 29-től 1727. december 23-ig Pest-, Külső-Szolnok- és Csongrád-vármegyék területén meglátogatott 31 plébániát s mint-hogy aggkora miatt már nem tudta az egész egyházmegyét bejárni, Árbay János főesperessel még 42 helyet vizitáltatott meg Nógrád-vármegyében.

A váczi káptalan anyagi ügyei még mindig rendezetlenek voltak. Midőn I. Lipót a káptalant visszaállította, semmiféle ingatlan

¹⁾ Liber II. et III. Visit. Can. — ²⁾ Tragor. Vác vára és képei. 159—162, közölve a térkép is. — ³⁾ *Purpura Pannonica*. 349.

birtoka sem volt. Dwornikovich püspök 1701. május 4-én királyi jóváhagyással önkéntes lemondás folytán a következő helyek tized-jövedelmét engedte át a káptalannak: Rétság, Berczel, Szirák, Gomba, Péczel, Szecső, Kóka, Uri, Szalkszentmárton, Hartyán, Sződ és Németke.¹⁾ Róka szerint még azon év május 28-án átengedte a káptalannak rékasi birtokának egy részét.²⁾ Midőn Kollonitz püspök 1713-ban két új kanonoki széket szervezett, új egyezséget kötött a káptalannal, melynek értelmében átengedte a káptalannak ezen 12 helység dézsmáját, Vác város adóinak egynyolcadrészét és Kisváczeinak kilenced részét; Berczel, Üllő és Rékas községekben lévő birtokai felét és Szügy-pusztát egészen; Váczon egy kuriát, borházat és a bordézmát. A jövedelmek elosztási módjáról is rendelkezett.³⁾ Althann püspök Carelli Ferenc Pál nevű olasz papot küldte Váczra jószágkormányzónak, aki azonban nem tartotta meg a Kollonitz-féle egyezkedés pontjait s azért a káptalan panasszal fordult Keresztély Ágost esztergomi hercegprímáshoz. A kanonokok sorrendje sem volt rendezve; a káptalan az idegenből hozott Rosa és Tibek kanonokokat még most sem akarta befogadni. A viszálykodásnak véget vetendő, Althann úgy rendelkezett, hogy valamint más káptalanokban, úgy a vácziban is, első legyen a nagyprépost, második az olvasókanonok, a harmadik az éneklő kanonok, a negyedik az örkanonok és meghagyta, hogy Rosa éneklő kanonokot e sorrendben iktassák be és minden ellenmondók ellenében megvédelmezzék.

Althann úgy Rómából, mint Nápolyból is a leggondosabb figyelemmel kísérte a váczai egyházmegye ügyeit, egészen az aprólékoságig. Így 1720-ban Kemmer Tivadart dominikánus theologiai tanárt a váczai szentszék ülnökévé nevezte ki, Luirinyi Mátyást megerősítette a hatvani plébánián, 1723-ban meghagyta, hogy a javíthatatlan alsónémedii plébános elbocsáttassék, a harasztii plébániára Lemberg váczai káplánt küldte. A nagyszombati szeminárium kormányzójának megíratta, hogy a papnövendékek felvételében legyen körültekintőbb. A váczai szentszéknek meghagyta, hogy a megüresedett plébániákat az ő visszajöveteléig ne töltsse be, hanem szerzetesekkel adminisztráltassa. A nagyobb fontosságú ügyekben utasításokat adott Berkesnek is, pl. hogy vegyen szorgalmasan részt a pozsonyi

¹⁾ Liber III. Visit. Can. 28--32. — ²⁾ Alt und Neu Waitzen. 32. — ³⁾ Historia Inferioris Parochiae Vac. 276–228.

országgyűlés ülésén. A szentszéket utasította, hogy tegyen lépéseket arra nézve, hogy Pest és Szeged városa, mint egykoron váczmegyei plébániák, az egyházmegye részére vissza vétessenek; az aszódi, hódmezővásárhelyi templomok pedig visszaszereztesse a protestánsoktól. A szentszék tényleg széleskörű vizsgálatot tartott és pereket indított ezekre nézve, de amint tudjuk, eredménytelenül. Az elveszett tized- és dézsmaváltságokra vonatkozó Althann-féle perek hatalmas csomót tesznek ki a püspök-uradalmi levéltárban.¹⁾

A bíborospüspök életében óriási változást idézett elő Berkes Endre nagyprépostnak 1729. évi március 29-én bekövetkezett elhalálása. Elvesztívén leghívebb emberét, elhatározta, hogy a nápolyi alkirályságról lemond és visszatér püspöki székhelyére — Vácra. Nápolyban nagy búsulás és sírás lőn e hír hallatára, mindenféle hangzott: »Elmegy a szegények és ügyefogyottak atyja, elmegy a csodatevő kardinális.« Ugyanis Althann annyira jótékony volt, hogy minden gazdagsága mellett néha betevő falatja sem volt; hivatalnokaival szemben gyakran ő védelmezte az ügyefogyottakat. »Szent Januárius vére az ő könyörgésére forrott fel rendkívüli időben és Nepomuki János szenttéavattatásának ő volt a főprotektora s ezekért csodatevőnek tartották. Elutazása előtt annyira megrohanták a segély kérők, hogy az útiköltséget kölcsön kellett kérnie.

Lemondván az alkirályságról, 1729. április 2-án már Rómából küldte XIII. Benedek pápa bulláját, melyben engedélyezi, hogy a váczy egyházmegyében a papok a haldoklóknak teljes búcsúval egybekötött apostoli áldást adhassanak. Május 4-ről Trientből intézkedik Berkes és Lemberg végrendelete ügyében és elrendeli, hogy hazaérkeztéig a szentszéki gyűléseken a legidősebb ülnök elnököljön. Augusztus 5-én már Vácson volt, mert itten keltezett köriratában felpanaszolta, hogy a papság nem tartja meg a papi öltözetre vonatkozó rendelkezéseit, tilalma ellenére bajuszt és szakált visel; a binációra vonatkozó engedélyét visszavonja és utasítja a lelkipásztorokat, hogy a papi pályára menő ifjakkal bizonyítványt adjanak; elrendeli, hogy Tarnóczi János engedetlen ágostonrendi pátert karhatalommal Vácra kísérjék. November 21-én Vácson nyomtatott körrendeletével ismét buzdítja a papokat, hogy tartsanak az iskolában rendszeres hitoktatást és buzgón prédikáljanak a templomokban. 1730-ban résztvett Bécsben azon a főpapi tanácskozáson, melynek

¹⁾ Acta Althanniana 1 - 40. szám alatt.

tárgyát képezte: miképp lehetne valami jó módját találni annak, hogy a lelkipásztorok megfelelő fizetést kapjanak a szegény nép megterhelhetése nélkül? Innét bocsátotta ki november 21-én a XII. Kelemen pápa által elrendelt jubileumi búcsúkra vonatkozó rendeletét.¹⁾

Az 1731. év Althanra nézve a szomorúság esztendeje volt. Néhányan Pestvármegye rendjei közül már 1724-ben tiltakoztak az ellen, hogy Berkes püspöki helynök a protestánsok által elfoglalt templomokat visszafoglalja. A vármegye pártfogásába vette Berkes eljárásait, mert az 1687. évi törvényt mindenkor az ő közegei támogatásával hajtotta végre. Azonban a protestánsok a királyhoz fordultak panaszaikkal. III. Károly egy rendeletet küldött le a vármegyéhez, melyben a vallásra vonatkozó 1668. és 1687. évi törvény-cikkelyeket akképen magyarázza, hogy a protestánsoknak engedélyezett szabad vallásgyakorlat csak a magángyakorlatra vonatkozik, a nyilvános vallásgyakorlat pedig csak az 1681. 26. cikkben megjelölt helyeken van engedélyezve, s azért e törvényekben megjelölt helyeken kívül a nemkatholikusok is a katolikus plébános joghatósága alá tartoznak ugyan, de megengedi, hogy olyan helyekről, ahol protestáns lelkész nincs, keresztelés, esketés, temetés végett olyan helyekre mehessenek, ahol protestáns lelkész van; a vegyes házasságok csak kath. plébános előtt köthetők; a protestánsok házassági ügyeiben a szentszékek fognak ugyan ítélni, de csak az ágostai, illetve a helvét hitvallás elvei szerint; a hittagadók szigorúan büntetendők, az esküt tartozik mindenki az előírt minta szerint, vagyis a B. Sz. Mária és Mindenszentek nevére letenni; a szuperintendensek szabadon választhatók stb. Midőn ezt a rendeletet a vármegyei közgyűlésen felolvasták, mindkét felekezeti protestáns-rendek tiltakoztak ellene és felfolyamodással éltek a királyhoz.²⁾ De május 23-án kelt iratában óvást emelt ellene Althann püspök is. »Pest, Pilis és Solt vármegyék Pestvárosában egybegyűlt közönsége előtt ünnepélyesen tiltakozom a föntnevezett pontokban foglaltak ellen. Ezen sorok erejénél fogva Jézus Krisztus földi helytartójához, XII. Kelemen pápához és az ő apostoli székéhez felebbezek, mely a hit tárgyában, mint az igazság oszlopa és erőssége, egyedül tud csalatkozhatatlanul megkülönböztetni, nyilatkozni és

¹⁾ Acta Althamina 10—12. szám. — ²⁾ Borovszky. Pestmegye monogr. I. 372. Fraknói. A királyi kegyúri jog. 441—443.

dönteni.«¹⁾ Ezzel egyidejűleg III. Károlyhoz egy terjedelmes, nagy tudományos készülségre valló emlékiratot terjesztett be, melyben a rendelet kilenc pontját alapos érvekkel szétboncolja.²⁾

Althannt emiatt kolostorba akarták internálni, de a bécsi nuncius közbenjárására július 21-én »ad audiendum verbum« Bécsbe idézték. Althann bíborosi kiváltságára és arra való hivatkozással, hogy ügye nem tartozik a világi fórum elé, még az augusztus 2-án kelt második idézésre sem ment fel. Károly király ezért akkora haragra gerjedt, hogy a törvényes formák mellőzésével a memorandumot Pestvármegyéhez küldte azon utasítással, hogy azt nyilvános ülésen széttépjék és a váci püspöki javakat zár alá vegyék. E királyi rendeletet az 1741. szeptember 3-án tartott közgyűlésen hajtották végre. Midőn a javakat lefoglaló küldöttség Vácson megjelent, Althann bíborba öltözve, nagy feszülettel ment eléje, megáldotta a megjelent népsokaságot és Izsaiás próféta e szavaival tiltakozott az erőszak ellen. »Domine, vim patior, responde pro me.«³⁾ Azonban ettől sem lett hajlékonyabb. Ekkor a király Cinfuegos bíboros útján a pápához fordult azzal a kéréssel, hogy Althannt engedelmességre szorítsa. Jóllehet a királyi rendeletet Rómában is sérelmesnek tartották, mégis azon voltak, hogy a bonyodalom békésen megoldassék. Sok tapogatózás után a nuncius akkép oldotta meg a csomót, hogy október 8-án levelet írt a bíborospüspöknek, amelyben kifejti, hogy személyes utánjárással meggyőződött arról, hogy a király nem bírói idézést küldött neki, hanem a szokásos formában fogalmazott meghívást, melynek lelkiismereti aggályok nélkül eleget tehet és biztosítja afelől, hogy ezt a Szentatya is helyesli. Ennek már engedett Althann. December elején Bécsbe jött, a nuncius és Kollonitz Lipót tanácsára nem kért audienciát, nehogy magát esetleges visszautasításnak kitegye, hanem csak bejelentette, hogy megérkezett és őfelsége parancsát várja. A király azt üzenete neki, hogy örvend megérkezésének és elrendelte a püspöki javaknak zár alól való feloldását; azonban egy egész hónapon át megvárakoztatta őt, azután megjelent nála Stahremberg Gundaker gróf, előszóval és írásban nyilatkozatot vett tőle, hogy óvástételével »sohasem volt szándékában őfelségét megbántani, hanem egyedül Isten iránt való köte-

¹⁾ Püspöki levéltár Acta Althann. 15. sz. közölve: Karcsú. Vác város tört. V. 202—203. — ²⁾ Közölve: Roskoványi. Monumenta Cathol. III. 146—153. —

³⁾ Fessler. Geschichten der Ungarn. X. 319.

lességének kívánt eleget tenni, minélfogva reméli, hogy őfelsége minden kétséget és keserűséget, amit iránta táplál, le fog tenni.«
 III. Károly néhány nap mulva audiencián kegyesen fogadta a bíboros püspököt s ezzel — a nuncius felfogása szerint — a kényes ügy el volt intézve. A püspököt csupán arra kötelezték, hogy a környezetében lévő két olasz papot eltávolítsa.¹⁾

Ugyancsak 1731-ben nagy tűzvész pusztított Váczon, melynek áldozatául esett 198 ház, közöttük a váci püspöki lak is. Althann az építkezés megkönnyítése végett a tűzkárosultaknak elengedte az adókat; sőt építőanyagokat is adatott nekik és csupán azt kötötte ki, hogy az általa aláírt szabályrendelet szerint építsenek. 1732. év január 19-én Bécsből rendelkezett a Nagykőrösön kibocsátott eretnek könyvek ügyében. Március 19-én azt írta ugyanonnan, hogy fordítsák le magyar, német és tót nyelvre az *In coena Domini* bullát, mert a nagyhétre le akar jönni Váczra. Althann ügyei rendezése után a morvavölgyi búcsújáró helyre ment hálát adni Istennek és nagyhétfőn valóságos diadalmenetben visszatért székhelyére. »A nagy főpásztor Váczra visszatérve tündöklött, mint a nap s a legszebb érények dicssugaraitól ragyogott. Drága életének ékköveit képezték a folytonos ima, virrasztás, böjt, önsanyargatás, a templomok látogatása, a kórház gyakori megtekintése, az özvegyek és árvák fölsegítése, bőséges alamizsnálkodás, a szegény leányok gondos kiházásítása stb. A szorgalmas olvasgatásban is nagy örömét találta; a világi hiúságot, lakmározásokat, vendégeskedéseket gondosan kerülte. Mély áhitatának könnyei gyakran és bőven peregtek le kedves arcán az Úr ígéjének hirdetése és misézés közben. Egészen élete végpercéig sanyargatta és ostorozta selyemben és bársonyban született és nevelt főúri testét. Kedves szokása volt, hogy minden ünnepen a szegényeket ellátta, nekik anyagi szerénységgel szolgálta fel az étkeket, poharaikat megtöltögette, maradék étküket bögréikbe töltögette és a jóltartottakat még pénzzel is megajándékozta. Ezzel az egész egyházmegyét különös kegyeletre hangolta kedves személye iránt. A gondjaira bízott hívek lelkiüdvéért való fáradozásában nem akadályozta őt semmi; sem a hőség, sem a záporosó, sem a vihar, sem a zivataros koromsötét éj; hanem a legkellemetlenebb időben is szent örömmel sietett a szegény betegek hajlékaiba, hogy őket a

¹⁾ Fraknoi. A magyar kir. kegyúri jog. 443—445.

szentségekkel ellássa és az örökkévalóság nagy útjára előkészítse.¹⁾ Beszélték róla, hogy naponkint, néha napközben többször is meggyónt, legcsekélyebb hibája felett is bánatkönyveket hullatott. Olyan mértékletes volt, hogy inkább szellemiekkel, mint étellel és itallal látszott táplálkozni. A hozzá jövő papokat ő fogadta kézcsókkal és térdenállva kérte áldásukat; de ahol szükséges volt, szigorúan járt el velük szemben. A szerzeteseket kiválóan kegyelte. Bizonyára nagy része volt abban, hogy Koháry István 1719-ben Vácra szentferencrendiek telepített. A piaristákat felmentette a váci plébánia vezetésétől, hogy csupán iskoláiknak élhessenek. A domkosrendieknek megengedte, hogy minden vasárnapon és ünnepen és a nagybőjtben Szentségimádást, minden hónapban processiót tarthassanak és templomukhoz tornyot építhessenek.²⁾

Kiváló gondot fordított a papnevelésre. A püspöki palotával szemben, 1732-ben papnevelőházat építtetett (az irgalmasrendiek mostani házát) és a papnövendékek számát folyton gyarapította. Erre szükség is volt, mert püspöksége alatt az egyházmegyei plébániák száma 34-ről 59-re szaporodott.

Althann M. Frigyes az 1733. év vége felé gyötrelmes betegségbe esett. Belső kelevény, valószínűleg rák kínozza; azonban ő szakadatlanul tovább dolgozott. Az 1734. évi június 19-én misézés közben elájult és végleg ágyagnak esett. Másnap, Szentháromság vasárnapján, még ő akarta a nagymiséte celebrálni; de midőn az ágyból ki akart lépni szélhűdés érte, visszahanyatlott és fohászkodások közt a bűnbánat jeléül mellét verve, kiadta nemes lelkét. Testén szeges vasláncot, vánkosa alatt horgos kötélkorbácsot találtak, melyekkel magát sanyargatta.³⁾ Holttestét augusztus 26-án az akkori székesegyházban temették el. Ekkor Deserics József Ince, a tudós piarista tartotta a gyászbeszédet. Migazzi bíboros készítette el mozaik arcképét a székesegyházban a püspöki szószék tövében; Károly Ambrus főherceg-püspök pedig 1807. március 3-án holttestét a mostani székesegyház sírboltjába vitette át.

Migazzi ezen emléksorokat vésette arcképe alá: »Friderico Card. ab Althann, S. Rotae XII. viro, Caroli VI. augusti apud Benedictum XIV. P. M. oratori, proregi Neapolitano, pontifici Vaciensi,

¹⁾ Desericius. Catalogus Epporum, 22. Purpura Pannonica 360. Karc sú. Vác város tört. V. 201. — ²⁾ Szarka. Váci domokos konvent tört. 67. — ³⁾ Desericius. Historia Eppatus Vac. 243.

quod ecclesiasticam civilemque hanc provinciam «temporum calamitate prostratam erexerit; seminario, palatio, aliisque publicis aedibus urbem ornare coeperit. Genere, religione, liberalitate, in prosperis moderatione, in adversis fortitudine mirifice claruerit.»

Althann V. Mihály Károly 1734—1756.

72. III. Károly király, mintha az oly méltánytalanul megsértett Mihály Frigyes püspök szellemét akarta volna kiengesztelni, 1734. december 20-án kelt diplomájával unokaöccsét és neveltjét, gróf Althann Mihály Károlyt nevezte ki utódjává. A királyi kamara legidősebb tanácsosa, báró Laffert Károly 1735. február 17-én vezette őt be a püspöki javakba azzal a feltétellel, hogy pápai jóváhagyás mellett a javadalom jövedelmeinek bizonyos részét tartozik a plébánosok javára alapított közpénztárba befizetni.¹⁾ Desericius szerint 1736. június 22-én vonult be ünnepélyesen Vácra.

Althann Mihály Károly, birodalmi gróf, született Glatzban 1702-ben. Atyja Ferdinánd gróf, a legnagyobb gonddal neveltette. A papi pályára szánván magát, Rómába ment és ott nagybátyjának, a váci püspöknek és szicíliai kormányzónak felügyelete alatt szorgalmasan tanult. A nemes ifjak akadémiáján mindkét jogtudomány, a Collegium Germanico-Hungaricumban a hittudomány doktorává avatták. Pappá szenteltetvén, gyors egymásutánban boroszlói kanonok, oppelni főesperes, Szent Mórról nevezett sanctgalleni apát, pápai prelátus és trónálló, barii c. érsek, Apulia primása és a jeruzsálemi lovagrend kommandátora lett. Miután hazájába visszatért, a király a helytartó tanács tanácsosává, majd valóságos belső titkos tanácsosává nevezte ki. Ennyi cím és javadalom birtokában lett váci püspökké.

V. Mihály Károlynak első dolga volt nagybátyjának anyagi ügyeit rendezni. Ugyanis Mihály Frigyes halála után sokan mindenféle követelésekkel léptek fel olyan adományokra, kegydíjakra, segélyezésekre nézve, melyeket a megboldogult a püspöki jövedelmekből szokott volt folyósítani. Így a káptalan a királyi kamarai tanácshoz folyamodott azért, hogy folyósíttassa továbbra is a püspöki székszék fizetését; az egyházmegyei papnevelő intézet részére a szokásos segélyt; a székesegyházi karmester, zenekar, tanítók stb.

¹⁾ Országos levéltár. Liber Collat. V. 46. Váci püsp. levéltár Acta Althan 19.

fizetéseit kérték továbbra is a püspöki javadalomból folyósíttatni. Pironi Péter anconai gróf azt kérte, hogy megkapja a püspök részéről neki életfogytiglan biztosított 200 rajnai forintnyi nyugdíjat; számos szegény, hogy nekik a püspök által hitelt érdemlő tanúk előtt ígért segélyeket kifizessék. Mihály Károly püspök 1736. november 20-án kelt levelével maga is sürgette a kamarát, hogy rendezze ezen ügyeket, »mivel ő tartozik ezzel az elhunynak nemcsak mint nagybátyjának, hanem mint elődjének is; kötelessége annak nemcsak jó hírnevét megvédeni, hanem arról is gondoskodni, hogy az elhunynak lelke ama követelések kielégítésének halogatása miatt ne szenvedjen.«¹⁾ A bíboros püspök elhalálása után egy igen kellemetlen incidens fordult elő. Ismeretlen tettesek szétlopkodták annak értéktárgyait és ingóságait. A házi cselédség a káptalan tagjaira irányította a gyanút. A kir. kamara Reviczky János koronaügyészt bízta meg az ügy megvizsgálásával, aki Player János budai kamarai preceptorra bízta a nyomozást; a kanonokokat pedig felszólította, hogy ha volna náluk bármi is a boldogult ingóságaiból, kötelesek azt úgy egyetemlegesen, mint egyenkint büntetés terhe alatt visszaadni.²⁾ A nyomozás eredményéről és az ügy elintézéséről nincs tudomásunk; de az bizonyos, hogy Mihály Károly püspök és a káptalan tagjai közt egyideig feszült viszony volt.

A káptalan ismételten panaszkodott azért, hogy a püspöki uradalomtól nem kapja meg a Kollonitz-féle egyezés szerint neki járó illetményeket; végre a királyhoz fordult panaszával. III. Károly 1738. március 13-án kelt rendeletével meghagyta a helytartótanácsnak, hogy tartson ez ügyben vizsgálatot és tegyen véleményes jelentést. Maga a primás hallgatta ki Pozsonyban a tanúkat. Kitűnt, hogy a zavar okozói a püspök uradalmi tisztjei, főleg Carelli Pál Ferenc prépost jószágigazgató, aki az illetmények kifizetését megtagadta; de viszont Szappantsy Márton nagyprépost egy alkalommal karddal oldalán, fejszével kezében állott vele szemben a káptalan jogainak védelmében. Az ítélethozatalt pedig Patachich Gábor kalocsai érsekre és Nozdroviczky István nyitrai kanonokra, e két kiváló jogtudósra bízták. Ezek 1742. december 18-án békés egyezséget létesítettek a püspök és a káptalan között, melynek szövegét nem ismerjük ugyan, de a következményekből kitűnik, hogy

¹⁾ Püspöki levéltár. Acta Althann. 18. sz. — ²⁾ U. ott. 13. sz.

ekkor a püspök székvárosa jövedelmeinek egynyolcadrészét átengedte a káptalannak és Vác ekkor osztatott fel püspöki és káptalani városra; nemkülönben, hogy a káptalan ekkor kapta meg az egész üllei birtokot.¹⁾ Minthogy a káptalannak még ekkor sem voltak konstitúciói és statutumai, a püspök intézkedett a káptalan jövedelmeinek egymás között való felosztásáról is.²⁾ A régibb alapítású káptalan javadalmi ügyeit azóta ezen egyezség alapján intézik.

Althann M. Károly szintén nagy buzgósággal és áldozatkészséggel kormányozta az egyházmegyét. Restauráltatta a kosdi, alsósápi és alpári templomokat. Újakat is építtetett, Vácson a Szent Miklós templomot, Püspökszilágyon, Mogyoródon, Aszódon, Dunaharaszttiban, Alsónémediben és Nógrádon plébániái templomokat. Mária Terézia királynő 1744. évi február 3-án kelt döntvénye értelmében Canonica Visitatiót tartott Vácson először a káptalanban, a papnevelő intézetben, az akkori egyetlen plébánián, a Szt. Mihály, Szent Rókus, Szent Anna kápolnában és a Kálvárián; majd 1744. április 6-tól 1746. május 23-ig az egyházmegye összes plébániáin. Ezen alkalmakkor erélyességével és bölcsességével sok sebet gyógyított be, sok visszaélést irtott ki. Ekkor szerzett tapasztalatai alapján létesültek, jórészt az ő áldozatkészségéből, a következő plébániák: a vác-alsóvárosi, abonyi, szegvári, czeglédi, ecseri, kiskúnmajszai, félegyházai, soroksári, újkécskei, izsáki, dányi, szentesi, csépai és verőczei. Grassalkovich Antal herceggel igen jó barátságban volt, aki bizonyára jórészt az ő befolyása következtében óriási uradalmaiban számos helyen templomokat épített és plébániákat állított fel. XIV. Benedek pápa Grassalkovich hercegnek ajándékozta Szent Defendens vértanú nagy ereklyéjét, melyet püspökünk a gödöllői templomban helyezett el nagy ünnepségek közt. Midőn Mária Terézia 1750-ben Gödöllőn a herceget meglátogatta, a királynőt Pestvármegye nevében Würth, a püspök nevében Kaló kanonok üdvözölte. Althann tette le 1749-ben a budai királyi palota alapkövét, amikor Bajtay Antal ünnepi szónok ily szavakkal üdvözölte: »Üdvözöllek kitűnő főpásztor! ki ezen ünnepélyes szertartást jelenléteddel, imáiddal és religióddal megszentelted; örvendj, legszebb főpásztor, azon véleménynek, melyet személyedről táplálunk

¹⁾ Liber IV. Visit. Can. 36—38. Karcsú. Vác város tört. I. 85. V. 210. — ²⁾ Az 1744. évi Canonica Visitatis alapján közli Karcsú: Vác város tört. V. 54.

és erősíts meg ezentúl is mindnyájunkat példádval a jó és erényes életre való törekvésben.¹⁾»

Althann jeles szónok volt. Váczon 1740-ben tartott karácsonyi beszédje nyomtatásban is megjelent. Egyházlátogatásai közben mindenütt prédikált. Nyájas modora, tartalmas, meggyőző beszédjei nagy hatással voltak a másvallásúakra is. Ő térítette meg Nyerges Pétert, a kecskeméti iskola rektorát, akit azután az egyházmegye papjai közé is fölvelt és Liszkay Miklós tudós kúnszentmiklósi prédikátort, akit életfogytig nyúgdíjban részesített. Még nagyobb befolyással volt saját papjaira. Körleveleivel és személyes érintkezés által folyton oktatta, vezette őket. Körlevelei közül nyomtatásban fennmaradt az 1744. május 2-áról kelt, melyben figyelmezteti a papságot, hogy az elhunyt lelkipásztorok holmait szét ne kapkodják; az 1751-ki jubileumi körlevél és az 1754-ki *Epistola pastoralis* és *Edictum et Institutio ecclesiastica de modo ac ritu celebrandum festorum*²⁾ A Nemzeti Múzeum levéltárában őrzik 80 olasz levelét, melyeket 1729–30-ban Vácra írt nagybátyjához Olaszországból.³⁾ Váczon szervezték a piaristák templomának felépítése után a Szentháromság-Társulatot, melynek Vezérlő és Oktató könyvecskéjét ő nyomatta ki 1749-ben.

Vác városát a virágzásnak magas fokára emelte. Az 1640. évi rettenetes pestis elvitt a városnak 4200 lakójából 385-öt, jöllehet Zeppel Gotfrid a püspök által alapított Lazaretumban a legnagyobb önfeláldozással ápolta a betegeket. A pestis emlékéül emelte a város a temetőben a Szent Rókus fogadalmi kápolnát és a szentnek napját, augusztus 16-át, fogadalmi ünneppé tette. A rettenetes vész elmúltával gondoskodott a lakosság szaporításáról is. A püspök nagy kedvezményeket adott az idegeneknek, kivált iparosoknak, kiket jórészt ömaga látott el munkával. Nagybátyja tervei szerint folytatta a püspöki palota és mellette megkezdte a székesegyház építését. A régi püspöki lakot (a mostani siketnéma-intézetet) kibővítette és díszkertet rendezett be mellette. A Szent Miklós és kegyesrendi templom, a Rókus- és Hétkápolna, a művészi szobrokkal díszített hétkápolnai kőhíd építése sok munkást foglalkoztatott. Kisvácon fölül pisztrángtenyésztésre halas tavat rendeztetett be. A város fizetőképessége annyira emelkedett, hogy a püs-

¹⁾ *Oratio habita Budae Idus Maii. 1749. 19.* — ²⁾ Karcsú. Vác város tört. V. 209. — ³⁾ Szinnyei. Magyar Irók. I. 133.

pöki uradalmak jószágigazgatósága a regálék fejében 1754-re már 8882 frt 4 $\frac{1}{2}$ dénár hasznobért követelt. De a városi tanács ennek alább szállításaért egyenesen a püspökhöz fordult. »E város nagyméltóságod szárnyai alatt — írja folyamodványában — oly híressé lett, hogy a két szabadkirályi város, t. i. Buda és Pest után nyert közvetlenül helyet... és azért hat esztendőre évenként fizetendő 6000 frtot ajánl meg; de távoztassák el az egek, hogy ezzel az ajánlattal Nmgod jószágát megbántanók.« A jószágos püspök »nagyon is szíven viselvén a város gyarapodását és a szegény nép előmenetelét« megelégedett 5000 forint hasznobérrel a regáliáért. A város »hálás akarván lenni ezért, önmagyméltóságának konyhai szükségeire élete végeiglen mindig az év első napján fizetendő 560 forintokat ajánlott meg.«¹⁾

Althann M. Károly sokat betegeskedett. Gyomorbaja az 1756. év elején annyira súlyosbodott, hogy Mária Terézia királynő tanácsára Bécsbe ment az ottani híres orvosokhoz, de bajára ott sem lelt orvosságot és Bécsben, 1756. június 6-án jobblétre szenderült. Holttestét Vácra hozatván, a székesegyház felépültéig a Szentrókus temetőben helyezték el. Károly Ambrus főherceg püspök 1807. március 3-án, nagybátyja holttestével együtt, nagy gyászpompával a székesegyház sírboltjába hozatta át. Migazzi pedig megcsináltatta az ő arcképét és a székesegyház belső erkélye alatt, ezen felirattal: »Michaeli Carolo comiti ab Althann, Hierosolymitani ordinis S. Johan. magnae crucis equiti, a Barensi archi-episcopali sede ad Vaciensem translato, qui immortalis patruí sui, Michaelis Friderici Card. ab Althann singularium virtutum et praeclare factorum aemulus et imitator. Multiplicatis sacerdotiis et templis magni et excelsi Dei cultum gregisque sibi concrediti salutem egregie promovit, novis advectis colonis, reque oeconomica bene aciligenter ordinata, pontificium censum, pauperum patrimonium non mediocriter auxit.«

Migazzi Kristóf 1756—1757. és 1762—1786.

73. Midőn Althann M. Károly betegsége Bécsben nagyon súlyosra fordult, arra kérte Mária Teréziát, hogy nevezze ki segédpüspökéül utódlási joggal Migazzi Kristóf címzetes karthágói érseket. A királynő e kérésnek engedve, 1756. március 22-én kinevezte a koadjutort; de mielőtt ez hivatalát ténylegesen elfoglalhatta

¹⁾ Karcusú. Vác város tört. I. 108.

volna, lekötötte őt a püspök betegsége, majd halála. Temetkezése felett már Migazzi intézkedett. Július 19-én kelt diplomával pedig megkapta váczai megyéspüspökké való kineveztetését és szeptember 26-án beiktatták a javadalomba.¹⁾

Migazzi Kristóf Antal gróf, Waal és Sonnenturn ura, Olaszországból Tirolba, majd hazánkba is átszármazott ősnemesi család ivadéka, született 1714. október 14-én Trientben. Atyja Vince, sokat időzött és harcolt Magyarországon, mint Savoyai Jenő herceg adjutansa. Későbbben a polgári életbe vonulva kormánytanácsos lett; anyja Del Prato Segunsani Borbála bárónő volt. Kristóf fényes tehetségei mellett különösen szerénységével hódított már gimnazista korában. A középiskolákat Trientben és Innsbruckban végezte. A papi pályára áhítózva, Rómába ment és a Collégium Germanico-Hungaricum növendékei közé lépett, melyet mint filozófiai és théológiai doktor hagyott el. Pappá szenteltetvén, 1732-ben trienti, azután brixeni és olmützi kanonok, 1735-ben a Szent Lőrincről nevezett borghettoi, majd a Szent Egyedről nevezett valsuganai kolostor címzetes priorja lett. IV. Károly császár a Rota Romanánál a Német-római birodalmat képviselő auditorrá nevezte ki Migazzit és feladatává tette, hogy a Róma és Bécs közötti feszült viszonyt barátságossá tegye. Feladatát oly fényesen oldotta meg, hogy Mária Terézia császár- és királyné 1785-ben követségbe küldte őt VI. Ferdinánd spanyol királyhoz az aranjesi egyezség tárgyalása alkalmával. Eközben d'Altsac bíboros, mechelni érsek koadjutorául kérte Migazzit, amihez XIV. Benedek pápa is hozzájárult és a karthagói érseki címet adományozván neki, püspökké szentelte. azonban a mechelni koadjutori tisztelet spanyol követsége miatt nem foglalhatta el; hanem amikor Althann püspök kérte koadjutorának Madridból visszatért Bécsbe. Minthogy Althann betegsége egyre súlyosbodott, Vácra sem jöhetett s ezalatt az egyházmegyei ügyek intézését Márthonyi Pál püspöki helynökre, a gazdasági ügyek vezetését pedig továbbra is Carelli prépost jószágigazgatóra bízta.

Althann M. Károly püspök halála után Vácra sietett. A máris nagymultú és európai tekintéllyel bíró püspököt a legnagyobb örömmel és tisztelettel fogadták; ő pedig ott vette fel a fonalat, ahol az elődje halálával elszakadt. Folytatta Althannak kormányzását,

¹⁾ Országos levéltár. Liber VI. Collat. 4.

lelkipásztorkodását, építkezéseit. Egyházmegyeszerte szálló-igévé lett, hogy a jóságos Isten «harmadik Althannal» áldotta meg. A papságot a székesegyházba gyűjtven, buzdító, oktató igéket intézett hozzája. Meglátogatta az összes intézeteket, a papnövendétől az elemi iskoláig. Váczon megalapította Krisztus Szentséges Teste Társulatát, mely rövid idő alatt az egész egyházmegyében elterjedt.¹⁾ Midőn a város haszonbérleti szerződése lejárt, a püspöki javak igazgatósága felemelte a haszonbéreket; de a városi tanács jól megokolt replikája alapján ezeket maga a püspök leszállította. Váczon hetenkint két hetivásárt engedélyezett. A városban lakó örmény kereskedőket kivette a városi tanács joghatósága alól, külön szerződést kötött velük és saját oltalma alá helyezte őket. Gyakran megjelent a nép között; mindenkihez volt jó szava és ahol kellett, bőkezűen nyújtott segítséget. Elképzelhetjük, hogy mekkora csapásnak tekintették a városra és az egyházmegyére nézve, midőn Mária Terézia kegye 1757. februáriusában Migazzit a bécsi érsekségre emelte. XIV. Benedek pápa 1761. november 23-án a római szentegyház bíborosává nevezte őt ki SS. Quatuor Coronatorum címmel.

Migazzi nem vált meg mindenkorra a váczi egyházmegyétől. Jóllehet utódjai Forgách és Eszterházy grófok nem egészen őt évre terjedő püspökösködése áldásdús volt a váczi egyházmegyére nézve: mégis határtalan lett mindeneknek öröme, midőn Mária Terézia királynő, Eszterházy Károly grófnak az egri püspökségre való áthelyezésével egyidejűleg, 1761. november 10-én, a váczi püspökség örökös adminisztrátorává gróf Migazzi Kristóf bécsi bíboros-érseket nevezte ki. Minthogy Eszterházy éppen akkor fogott hozzá legnagyobb művéhez, az új székesegyház megalapozásához és a pápai megerősítést mindkét félnek be kellett várnia, neki még félévig Váczon kellett maradnia és ez alatt tovább is vezette az egyházmegye ügyeit. Miután 1762. május 24-én letette az általa tervezett székesegyház alapkövét, június 17-én búcsút vett Váctól. Ugyanazon hó 21-én, az estéli órákban néhány főúr és nemes kíséretében megérkezett Váczra Migazzi. Mindenki boldog volt, hogy viszontláthatja azon főpapot, ki rövid ideig tartó püspöksége alatt a sziveket megtudta hódítani és annyi jót tett. Migazzi ez alkalommal csak néhány napig maradhatott Váczon. Salbeck Károly nagy-

¹⁾ Róka. Alt und Neu Waitzen. 61—63. — Karcsú. Vác város tört. II. 4—7.

prépostot kinevezte helyettesévé és a legfontosabb gazdasági ügyeket elintézve, visszatért Bécsbe. De július elején ismét Váczra jött és magával hozta Canneval (Ganeval) udvari építész, hogy a székesegyház építésére nézve tanácsát kikérje. Miután Canneval előadásából meggyőződött arról, hogy az Eszterházy által készített terv óriási arányai miatt ki nem vihető és a körülötte álló épületek miatt a templomnak alig volna tere: az építésszel új tervet készíttetett, a most álló székesegyháznak tervét. Azután megfelelő térről gondoskodott. A városi kaszárnyát lebontatta, több házat megvett, melyeket eltávolítván, az Eszterházy-féle alapoknak részben való felhasználásával hozzá fogott az építkezéshez. Ugyanekkor végiglátogatta az összes iskolákat; jóváhagyta a papnevelőintézet szervezetét, megerősítette tanárait, kiknek fizetését a püspöki jövedelmekből megjavította. A városi magyar és német elemi iskolának ő maga új szabályrendeletet írt elő. A piaristák épületével szemben fekvő uradalmi tisztlikot átalakíttatta és abban 12 nemes származású ifjú részére konviktust rendezett be, melyet a kegyesrendiek felügyeletére bízott. Ezt később lovagló iskolával kibővítve a feleslegessé vált régi püspöki lakba (a mai siketnéma intézetbe) helyezte át; míg végre a mai fegyház helyén külön palotát épített neki és 150000 frtnyi alapítványt tett le.¹⁾

A káptalanbeliek, látva a püspök tevékeny áldozatkészségét, követték példáját. Würth Ferenc éneklő kanonok megalapította 1762-ben Nepomuki Szent János tiszteletére a hatodik kanonoki stallumot; Lauchass Ferenc éneklő kanonok pedig a papnevelőintézet kormányzója számára, aki addig rendesen csak címzetes kanonok volt egy hetedik — theologus — kanonoki stallumot.²⁾ Ámbár a bíboros többnyire Bécsben tartózkodott, Vác városáért talán II. Geyza ideje óta senki sem tett annyit, mint Migazzi. Növelte a lakosság számát. Jószágigazgatója, Beniczky László útján 1763. június 11-én hirdetményt bocsátott ki, melyben felszólítja elsősorban a föld- és szőlőműveseket, hogy ha Váczra telepedve szőlőt és földet akarnak művelni, ő ad nekik jobbágytelket, megfelelő háztelekkel és a házépítéshez szükséges fát; az ilyen új jobbágytelek 3 évig adómentes és csak azután lesz köteles tulajdonosa fizetni megfelelő országos adót, a püspöknek — mint földesúrnak — kilencedet, mint

¹⁾ Karcsú. Vác város tört. II. 9. V. 221. IX. 180. — ²⁾ Kovách. Specimen monogr. Capituli Vac. 154, 155.

főpásztornak tizedet, továbbá évenként 4 frtot, egy ludat, két kakast, 20 tojást és egy itce vaját fizetniés megfelelő robotot szolgálni, mely azonban 10 forinttal megváltható. Jöttek is új települők, minek következtében az ő püspöksége alatt a város háromezernél több házzal gyarapodott és a lakosság száma 4800-ról 9060-ra szaporodott. Ő maga csinálta 1764-ben a kitűnő »A Magistratus és Vác püspöki város reformjait illető szabványok« című szabályrendeletet,¹⁾ mely szerint azután a városi igazgatást kezelték. Hogy a város szabályozása tervszerűen haladjon, Oswald Gáspár kegyesrendi laikus frátert és építész-mérnököt építészeti felügyelőjévé nevezte ki. Ennek felügyelete alatt épült a székesegyház, a püspöki palota, az új papnövelde, a Thereziánium; Verőczen a Migazziburg és egyházmegyeszerte számos templom. Váczon a Szent Mihály-templom és több ház lebontásával létesítette a mostani Constantintert és a felsővárosi főutcát; ezeket és a Dunapartot eperfa sorral befásította és ezzel nemcsak a várost szépítette, hanem előmozdította az akkor annyira felkapott selyemtenyészést is. Az utcákat rendezte, kiköveztette és csatornáztatta. A dunamelletti személerakodó helyet parkírozttatta. Kis-Vácot egyesítette a várossal; ezzel növelte a várost és a Kisvácon lakó reformátusokat kedvezőbb helyzetbe juttatta.

Vác hírnevét és forgalmát nagyon emelte az, hogy a várost a bíboros-püspök kedvéért ismételten felkeresték fejedelmi egyéniségek. Mária Terézia királynő megígérte kedvelt hívének, hogy meg fogja látogatni váczi rezidenciájában, ami még jobban ösztönözte a város csinosítására. Az ormótlan »bécsi kaput« lebontatta és a város és Kisvác határán felépíttette a római diadalívek mintájára az úgynevezett kőkaput. A királynő az 1764. évi pozsonyi országgyűlésről gyermekeivel, II. József római királlyal, Lipót főherceggel, Mária, Anna és Krisztina főhercegnőkkel Vácra indult. Az előre bejelentett, három napra tervezett látogatásra nagyszerű ünnepi programot készítettek.²⁾ Róka így írja le a látogatást: »Vác egészen új alakot öltött és a nevezetesebb városok polcára emelkedett nagy püspökének, Migazzinak bőkezűsége folytán. A legmagasabb vendégek Pozsonyból vörös selyemmel bélelt hajón utaztak le Vácra és a pompásan feldíszített városba ünnepélyesen vonultak be. Az út

¹⁾ Közli: Karcsú, Vác város tört. II. 13–31. ²⁾ Közli: Karcsú. u. ott. II. 32–42.

melyen át a városba vonultak, mindkét oldalán eperfákkal lévén beültetve, díszes sétánynak látszott. Már a diadalkaputól, melyet Migazzi bíboros ittlétük emlékére emeltetett, láthatók voltak a szeminárium és elaggott papok épülete, az irgalmasrendiek kolostorának épen csak a földből kiemelkedő falai. A főutcák, a nagytér, a domonkosok temploma, mely előtt egy második diadalív volt felállítva, a legfölségesebben voltak kivilágítva. A Dunapart alul erődhöz, főntebb pedig szépséges díszkerthez hasonlított. A városházát kibővítették és díszesebbé tették; az új székesegyház már kezdett a földből kiemelkedni. A megérkezés után való napon különféle látványosságok váltakoztak öfelségeik mulattatására. Így a Dunán a hajósok és molnárok több mint 30 csónakkal versenyt rendeztek. A püspöki palota előtt lóversenyt tartottak, melyen egy nyakánál felakasztott ludat kellett elkapni; a fiatalság ünnepi öltözetben táncot lejtett. stb.¹⁾ A felségek a tervbevett három nap helyett öt napig tartózkodtak Váczon, augusztus 27-től szeptember 1-ig. A királynő ennek emlékére egy gyémántokkal díszített mellkeresztet és gyűrűt ajándékozott Migazzinak, melyet ő a székesegyháznak ajánlott fel; hasonlót Salbeck segédpüspöknek; a városbelieknek pedig emléktárgyakon kívül 700 aranyat adott kiosztás céljából. Az 1766. év augusztusában megfordult Váczon Mária Krisztina főhercegnő Albert szásztescheni herceggel és Batthányi nádorral. 1784. október 16-án szinte váratlanul érkezett II. József császár; megtekintette a székesegyházat, annak előcsarnokából a vidéket, azután a kegyesrendiek épületét, az angol-kisasszonyok kolostorát, a Theresianumot és leghosszasabban a kaszárnját.²⁾ Ennek a látogatásnak siralmas következménye lett, a nevezett intézetek eltörlése.

Korántsem szabad gondolnunk, hogy Migazzi bőkezűségét csak székvárosa érezte. Kiterjedt ez az egész egyházmegyére. Templomokat épített, szépített, bővített — többnyire teljesen saját költségére — a következő helyeken: Acsa, Algyő, Alpár. Apostag, Alsónémedi, Alsósáp, Berczel, Berkenye, Borsosberény, Hatvan, Heréd, Horpács, Kálló, Kosd, Mogyoród, Püspökhatvan, Püspökszilágy, Pereg, Ócsa, Szentmártonkáta, Szendehely, Tápióbicske, Tápiószele, Váczhartyán, Zagyvarékas. Plébánia épületeket a következő helyeken: Alpár, Alsónémedi, Alsósáp, Apostag, Borsosberény,

¹⁾ Alt und Neu Waitzen 74—75. — ²⁾ Karcsú. Vác város tört. II. 143.

Bugyi, Heréd, Kálló, Kosd, Kiskúnhalas, Mogyoród, Nógrád, Pereg, Püspökhátvan, Püspökszilágy, Rákoscaba, Szentlőrinczkáta, Vác, Veresegyház, Verőcze, Zagyvarékas. Új plébániákat szervezett a következő helyeken: Apostag, Kiskúnhalas, Mezőtúr, Monor, Rákoscaba, Tápiógyörgye és Újhartyán.

A papság szellemi és erkölcsi képzésére és működésére kiváló gondot fordított. Az egyházmegyét hét kerületre felosztva, minden kerület élére egy-egy fő- és alesperest nevezett ki és szabályzatot készített, melyben elrendelte, hogy a kerületbeli plébániákat, iskolákat évenként meglátogassák, negyedévenként papi gyűlést tartsanak. Hogy pedig ebből az egyes papokra túlságos teher ne háruljon, a sajátjából 400 frtot utalványozott évenként a korónak költségeire. Személyesen csak esetről-esetre látogatott meg egyes plébániákat; de helynökeivel rendszeres egyházlátogatásokat végeztetett. Salbeck Károly 1767-ben Canonica Visitatiót tartott a nógrádi, 1772-ben a székesegyházi, 1773-ban a hatvani kerületben; Eszterházy Pál nagyprépost 1777. július 2-ától 1779. július 28-ig az egyházmegye mindazon plébániáin, melyeket helynök-elődje meg nem látogatott. Zerdahelyi Gábor nagyprépost az 1781—1785. években a két váci plébánián, a papnevelő-intézetben, a szolnoki, a kecskeméti, csongrádi és soroksári kerület² plébániáiban. Ezen alkalmakkor kiszolgáltatták a bérmlás szentségét is. Migazzi, hogy érdemes papjai közül többeket jutalmazhasson, 1780-ban, a püspöki javadalom terhére hat »de mensa episcopali« kanonokságot szervezett.

Migazzi igen nagy gondot fordított az ifjúság nevelésére. Vácson emelte a nép oktatására a Nemzeti intézetet. Népiskolát építtetett a következő helyeken: Alpár, Apostag, Alsónémedi, Alsósáp, Borsosberény, Kálló, Kosd, Mogyoród, Nógrád, Püspökhátvan, Püspökszilágy, Szada, Veresegyház, Zagyvarékas. A kegyesrendiek váci gimnáziumát a két filozófiai osztállyal kiegészítette és akadémiai fokozatra emelte. Létesítette a nemes ifjak konviktusát, melyet aztán a legmagasabb nevelési igényeket kielégítő Teréziánummá fejlesztett. Ezeknek tantervét és szabályait részben maga dolgozta ki és gyakran meglátogatta őket. A szűkké vált papnövelde helyett fölépíttette a most is álló, akkoron nagyszerűnek elismert szemináriumot, amelyben könyvtárt is alapított. Az épület egy részét a munkakép telenné vált és elaggott papok részére rendezte be. A papnevelde tanárait nagyon megválogatta és a növendékek felett való felügye-

letre lazaristákat hozatott Varsóból. A szerzetesek magasabbfokú kiképzése végett megengedte, hogy a dominikánusok és a szent-ferencrendiek növendékei is látogathassák ezen intézeteket. A leánynevelés előmozdítása céljából a régi püspöki palotában az angolkisasszonyoknak internátussal egybekötött iskolákat rendezett be. A szenvedő emberiség bajainak enyhítésére 1763-ban irgalmasrendi szerzeteseket telepített Vácra. A Würth Ferenc kanonok által adományozott házat kórháznak rendezte be és ennek javára alapítványt tett.

Még csak azt említjük meg, hogy Migazzi semmiképpen sem sorolható azon idegen származású főpapok közé, kik hazánkban az osztrák érdekeket képviselték. Az 1764. évi 46. tc. alapján fivérével, Gáspárral magyar indigenátust szerzett és tevékenyen vett részt a magyar országgyűléseken. Egész tevékenysége egyházmegyéjének és ezzel hazánkunk felvirágoztatására szolgált. Az ifjúságot hazafias szellemben neveltette. Váczi püspökségének majdnem összes jövedelmeit a közjóra fordította. Nagyon keveseljük, hogy 25 év alatt a jótékonyág terén hozott áldozatait csak 600000 frtra becsülik.¹⁾ Ennél többet csak váczi építkezései is igényelhettek. Ezekre a nagy áldozatokra az képesítette, hogy kitűnően kezelte gazdaságait, amivel jó példát mutatott másoknak is. Jövedelmeiről és azok hováfordításáról némi képet ad az 1785. évi hivatalos összeírás. Az ő idejében ezek voltak püspöki javak: Pestvármegyében Vác város, melyet hét nyolcadrészben a püspökség, egy nyolcadrészben a káptalan birt; Püspökhatvan, Szilágy a hozzátartozó Galambos, Szilágy és Szór pusztákkal, Veresegyház, Szada, Mogyoród, Kistarcsa, Alsónémedi, Rékas, Alpár, Váczi-Szór és Szentjakab puszták; Nógrád-vármegyében: Verőcze, Szende, Berkenye, Nógrád, Borsosberényke, Kosd a hozzátartozó Kéménd pusztával, Alsósáp, Kálló helységek és Kálló, Naszál, Katalina, Gyada, Udvarhely, Alsópenc és Magyalos puszták. Ezek közül majorsági gazdaságot üztek a váczi, cselőtei, szentjakabi, alsópenczi és szóri pusztákon, Nógrád, Kálló és Alpár községekben, a többiek bérbe voltak adva. Az erdőségek 22583²⁴/₆₁ holdat tettek ki. Rékas kivételével voltak mindenütt szőlők, uradalmi mézsárszékek, korcsmák, malmok, halastavak, kőbányák. Ezeknek jövedelme 67626 frt 50 krt tett ki., az egész egyházmegyei dézsmá

¹⁾ Vachott. Magyarország és Erdély képekben. I. 69. Szinnyei. Magyar Irók. VIII. 1237.

20100 frt 54 krt; tehát a püspökség összes jövedelme 87726 frt 4 kr volt. Ezt a Mária Terézia által elfogadott és II. József által jóváhagyott alapítványokkal együtt a következő évi kötelezettségek terhelték: a hat újonnan alapított kanonokság részére 6000 frt, a székesegyház fentartására 1500 frt, templomok és plébániák fentartása 2000 frt, papnövelde 2050 frt, váczi kórház 500 frt, tizenkét megtért árvagyermek neveltetésére 2000 frt, Theresianum-Collegiumra 800 frt, váczi nemzeti iskolára 200 frt; a segédpüspöknek és helynöknek látogatási költségeik, titkáruk és írnoktartásuk fejében 2240 frt, a váczi káptalannak az elosztatlan javadalmak címén 548 frt 45 kr., az alsóvárosi plébánosnak a Szobi alapítványból 50 frt, a plébánosok pénztárának 6000 frt, a Direktoriumok kinyomása és bekötésére 68 frt 52 kr, a papnöveldének, a ferencrendieknek, kapucinusoknak, kegyesrendieknek adadni szokot természetbeli adományok értéke 2086 frt 54 kr; tehát az évi teher 24993 frt 46 kr. Gazdatiszteknek 8781 frt 30 kr. Levonva a kiadásokat a bevételből, marad a püspökség jövedelme gyanánt 53950 frt 48 kr. Az 1062 ívnagyságú oldalra terjedő összeírás, melyet Bezzegh Mátyás kanonok, Nagy István alszolgabíró és Ancheli János helytartótanácsi fogalmazó írtak alá, most is megvan a püspökuradalmi levéltárban.¹⁾

Bátran állíthatjuk, hogy Migazzi püspöksége alatt másfélmillió forintra tehető jövedelmeinek nagyobb részét közcélokra fordította. Áldozatkész tevékenységére II. József törvénytípró és vallásellenes uralkodása úgy hatott, mint a dér a virágdús fára. A nagytekintélyű bíboros kérte, óvta a császárt, hogy hagyjon fel a rendeletekkel való kormányzással, ne avatkozzék az egyház legbensőbb ügyeibe, hagyja békésen tovább működni a szerzetesrendeket. Mint magyar mágnás és a váczi püspökség adminisztrátora nagyszabású emlékiratot írt »Representatio contra mandata caesarea iuribus ecclesiasticis adversa« címen.²⁾ Még arra is talált időt, hogy Born Ignác »Monachologia« című, a szerzetesek ellen intézett pamflettjét cáfolja. Azonban ezekkel magára zúdította a császár haragját. Minthogy a derék, fedhetetlen jellemű, nagytekintélyű, minden tekintetben független férfiúhoz másképen nem férközhetett, legalább Bécsből akarta őt eltávolítani. Főleg ez indította a császárt arra, hogy 1785. február 10-én rendeletet bocsátott ki a főpapság

¹⁾ Karcusú. Vác város tört. II. 153–161. — ²⁾ Roskoványi. Monumenta. V. 601–608.

közt divó javadalom-halmozás ellen, mellyel a több egyházi javadalommal bíró főpapokat felszólítja, hogy egynek kivételével a többiről lemondjanak. A császár azt remélte, hogy Migazzi a kisebb jövedelmű bécsi érsekségről fog lemondani és akkor nemcsak megszabadul a neki kellemetlenné vált bíborostól, hanem ezenfölül kedvencét, gróf Salmot kinevezheti erre az állásra. Azonban Migazzi 1786. április 14-én egészen váratlanul a váczi püspökség adminisztrációjáról mondott le és Bécsben maradt, hogy a császár egyház-üldöző rendeletei ellen annál hathatósabban harcolhasson.¹⁾ Midőn Herzan Ferenc bíboros, a bécsi udvar szolgálékü követe, VI. Pius pápától erre a szentszéki jóváhagyást kérte, a pápa kijelentette, hogy nagyon fájdalmasan érinti őt a császár ezen erőszakos eljárása, melyet különben is általános visszatetszéssel fogadtak mindenütt; »de — tette hozzá a Szentatya — ezt csak magának mondom bizalmasan, efelől hallgasson.« Herzannak első dolga volt azt hivatalos jelentésében Kaunitz-nak megírni. Ez csak növelte Migazzinak tekintélyét, Herzant pedig ezért általában megvetették és bíborostársai a VI. Pius halálát követő konklávéból kinézték.

Működésének beszélő tanúi azok a statisztikai adatok, melyek Migazzi idejéből fenmaradtak. Az 1769. évben általános összeírást rendelt el az egyházmegyében. Akkor volt római katolikus hívő 124332, ágostai hitv. evangélikus 19186, református 56764; az 1784. évben pedig volt római katolikus vallású hívő 155595, ágostai hitv. evangélikus 21831, református 44550, görögkeleti vallású 393. Főpásztorokodásának ideje alatt a megtértek számát 3500-ra becsülték.

Migazzi Kristóf tudós főpap, jeles műgyűjtő és általában a tudományoknak nagy pártfogója volt. Beszédei közül nyomtatásban megjelentek: Dankrede über den Sieg am 23 Tage des Brachmonats im J. 1760. Wien; Sermo habitus 1761. Strigonii cum pallium archiepiscopale imposuit Francisco com. Barkóczy; Dankrede auf die glückliche Genesung Marien Theresiens, 1767. Wien; Dankrede an Mariam Theresiam, als das aus Ihrer allerhöchsten Freygiebigkeit neuerrichtete Collegium Theresianum zu Waitzen den 18 Maji 1768. eingeweiht worden, Wien (latinul is); Homilia habita Vacii die 23. Augusti 1772. cum in templum cathedrale ab eodem fundamentis recens erectum capitulum clerusque Vaciensis solemni pompa indu-

¹⁾ Brunner. Zie theologische Dienerschaft am Hofe Joseph II. 234.

ceretur, Vacii; Sermo quem habuit dominica XX. post Pentecostes a. 1776. cum Adamo Patachich Colocensi archiepiscopo pallium imponeret, Sermo cum Josepho e com. Batthiany pallium archiepiscopale imposuit Tyrnaviae; Allocutio habita ad Theresianos Vacientes a. 1777.; Gehorsamste Vorstellung an S. R. K. K. Majestät Joseph II. in Betreff des Buches Monachologia, 1784.¹⁾ Amint az 1785. évi összeírásból kitűnik Migazzi tervei közt volt a Directorium és Schematismus évenként való kinyomatása. A váczegyházmegyei könyvtárban megvan a Calendarium Dioecesanum V. Cleri Vacientis az 1773. és 1777. évről. Mind a kettőben van egyházi naptár és rövid papi névtár. Karcsú említi az 1783. és 1786. évit, azonban ezeket nem ismerjük.²⁾

Volt Migazzinak nagyszerű könyvtára és kéziratgyűjteménye, melyeket azonban eladott gróf Batthyányi Ignác erdélyi püspöknek. Ezek képezik a gyulafehérvári Batthyáneumnak legjelentékenyebb részét. Csupán a magyar történelemre vonatkozó, szinte megbecsülhetetlen értékű kéziratok 120000 ívet tesznek ki, 778 kötetben. Aquincumban, Bregetioban, Lusomanaban összegyűjtetvén a feliratos római-korbeli köveket, Vácra hozatta és ezzel megmentette a pusztulástól; későbbben mintegy 400 darab a Nemzeti Múzeumba került belőlük és a mostani a köemléktár jelentékeny részét teszik.

Migazzi a váci püspökségről való lemondása után is többször ellátogatott Gödöllőre kebelbarátjához, Grassalkovich II. Antal herceghez. Ha a róla elnevezett Cardinal-Gang és abban lévő lakosztálya beszélni tudnának, sok búról, bajról: de még több nagy cselekedetről adnának számot. Annakra szerették egymást, hogy Migazzi a mogyoródi, Grassalkovich pedig a szödi plébániát emeletesre építtette és az emeletet magának rendeztette be, hogy minél gyakrabban és kevesebb utazással találkozassanak.

Az aggkor is csak nehezen tudta megörlení a minden tekintetben erős alkotású férfiút. Végelgyengülés következtében meghalt Bécsben, 1803. április 14-én, 89 éves korában. Ugyanott, a Szent-István-dombon temették el páratlan pompával, melyen az egész udvar, a bécsi és váczegyházmegyei papság és roppant néptömeg vett részt. Sírhelyét egyszerű feliratos kő jelzi, azonban a váci székesegyházban ott díszlik mozaikképe s alatta ezen valóban hozzája méltó

¹⁾ Szinnyei. Magyar Írók. VIII. 1236. ²⁾ Vác város tört. V. 51.

felirat: D. O. M. Ego Christophorus, Vincentii S. R. I. comitis a Migazzi de Waal et Barbarae L. B. de Prato Segunsani Dnae, F. Humberti, qui Pedissinae dominatum sex abhinc saeculis summa quadam cum imperii potestate tenuit, decimus septimus et Petri, Rasurae in Telina valle potentia et nobilitate incliti ac Tiborgae vicedominae decimus qui natus recto ordine nepos — primum canonicus Tridentinus, Brixien. et Olmüccen. SS. Leonardi et Aegidii prior, mox SS. Rotae pro Germania XII-vir et caesaris apud Bened. XIV. P. M. orat. dein archiepiscopus Carthaginien. a principis in Belg: ecclesiae Mechilinien. adiutor. Franc. I. imp. et Mariae Ther. Hung. et Bohem. Reg. aug. ab int. consil. eorumque ad Ferd. VI. Hispaniae Regem. legit. póstrems ab Vacien. sede ad Vienn. Translat. S. R. I. princeps, S. C. R. E. Card. Epp. Vacien. et S. Stephani Regis ap. magnae crucis eques renunciatus. Tanta in me divinitus conlata beneficia in hoc marmore insculpi curavi ut qui lecturi forent misericordias Domini me vivo laudarent, me vero mortuo in hoc templo, quod rara felicitate incepti et absolvi piis precibus animam levarent. An. Sal. MDCCCLXXIX.¹⁾

Forgách III Pál 1757—1759.

74. Ghimesi Forgách Pál gróf született 1696. június 5-én. Atyja szintén Pál gróf, anyja Révay Emerentia volt, akiket hét gyermekkel áldott meg az Isten. Idősb Pál gróf felesége halála után a nagyszombati szeminárium kispapjai közé lépett és a theológiai tanulmányok elvégzése után, 1712-ben pappá szentelték. Rövid időközben lett rosoni címzetes püspök, apát, esztergomi kanonok, királyi tanácsos.²⁾ Tehát ő akkor kispap volt, amikor fia a nagyszombati gimnáziumba járt. Az ifjabb Pál Bécsben folytatta tanulmányait, ahol a filozófia doktorává avatták. Theológiára a római Szent Apollinarisról nevezett kollégiumba ment és itt tanulmányai végeztével theológiai doktorrá lett. Mint papnövendék 1718-ban a B. Sz. Máriáról nevezett rákonyi apátságot kapta meg. 1720-ban pappá szenteltetvén, atyja manuduktorsága mellett mutatta be első szentmiséjét. A következő évben már nagyváradi kanonok, 1723-ban Szent Lászlóról nevezett váradi kispap, 1733-ban pozsonyi pré-

¹⁾ Terjedelmes életrajzot írt Wolfsgruber Cölestin bencés »Christoph Anton Cardinal Migazzi Fürstbischof von Wien« címmel, Saulgau, 1891. XX. és 908 oldal. -- ²⁾ Kollányi. Esztergomi kanonokok. 339.

post és designált szombathelyi püspök lett. Mivel a tervezett szombathelyi püspökség létesítését elhalasztották, gróf Csáky Miklósnak az esztergomi érseki székre való áthelyezése után, 1747-ben Forgách Pált nagyváradai püspökké nevezte ki Mária Terézia királynő. Nagyváradon örökre emlékeztetessé tette nevét a mostani székesegyház fölépítése által. A királynő, midőn Migazzi Kristófot bécsi érsekké kinevezte, Forgách váradai püspököt helyezte át a váci püspöki székre.¹⁾

Forgách Pál gróf 1757. április 26-án megkapta a pápai megerősítést, hanem Desericius szerint csak 1759. február 26-án érkezett Vácra.²⁾ Azonban már előzőleg 1758. március 15-én kelt körlevelében 14 pontba foglalt utasításokat adott a papságnak. Váczon folytatta az elődje által megkezdett székesegyház építését s annak szentélyét és hajóját tető alá is hozta. A székesegyház számára aranyozott bronzból, a piaristák temploma számára velencei tükörből készült tabernákulumot hozatott, amelyek még most is díszítik mindkét templomot. Megérdemelte a »szegények atyja« nevét. Összeíratta és osztályokba sorozta a városbeli szegényeket s állandóan segítette őket; saját palotájában eltartott tizenkét szegény tanulót. Megalapította a Keresztény Tanítás Társulatát (*Congregatio doctrinae Christianae*), melynek tagjai a vallás tanításával, hitelemzéssel foglalkoztak.³⁾ Folytonos betegeskedése miatt Salbeck Károly nagyprépostot helynökévé nevezvén ki, nagy töredelemmel, mindenkit megható módon előkészülvén a halálra, 1759. augusztus 29-én jobblétre szenderült. A kegyesrendiek templomában tartott nagyszabású gyászszertartás után a Szent Rókus-temetőben helyezték nyugalomra, ahonnan Károly Ambrus főherceg püspök a székesegyház kriptájába áthozatta. Migazzi bíboros elhelyeztette arcképét a székesegyház kupolacsarnokának harmadik erkélye alatt e felirattal: *Paulo ex illustri comitum Forgachiorum gente, Magnovaradiensi ac dein Vaciensi Pontifici, quod et ecclesiasticae disciplinae retinendae, et decori domus Dei magnis sumptibus amplificando singularem operam impenderit, acerbas diuturni morbi molestias raro patientiae exemplo pertulerit, animam denique maiora semper molientem nonnisi cum vita deposuerit. — Christophorus Card. de Migazzi, decessorum suorum laredis studiosus, eorumque conseruandae memoriae cupidus, hunc lapidem f(ieri) f(ecit).*

¹⁾ Országos levéltár. Liber VI. Collat. 19. — ²⁾ *Catalogus Epporum*. 26. — ³⁾ Desericius. *Historia Eppatus Vac.* 262.

Eszterházy I. Károly 1759—1762.

75. Mária Terézia királynő 1759. november 6-án galántai Eszterházy Károly gróf, prépostot nevezte ki a váczai püspöki székre.¹⁾ Született Pozsonyban 1725. május 4-én. Atyja Ferenc, főtárnokmester, anyja Pálffy Szidónia grófnő volt. Tanulmányait Pozsonyban kezdte meg; Pray György iskolatársa volt, aki kitűnő tanulóknak mondja. Kora ifjúságától a papi pályára vonzódván, a nagyszombati szeminárium növendékei közé lépett. A teológiát a római német—magyar kollégiumban végezte, már mint rátóthi prépost. Elöljárói nagyon kedvelték és a fiatalabb növendékek felügyeletével bízták meg őt.²⁾ Rómában 1748-ban pappá szenteltetvén, XIV. Benedek pápa külön kihalgatáson fogadta és bölcs atyai tanácsokkal bocsátotta vissza hazájába. Ezek a legjobb talajba estek. Jóllehet nagybátyja, Eszterházy Imre szentéletű esztergomi érsek mindjárt egyházi méltóságokat ajánlott fel neki, Károly ezeket visszautasítva atyjának pápai uradalmába vonult és ott majd a plébánosnak segített, majd pedig a nagykiterjedésű uradalmakat járta be s mindenütt prédikált, tanított, gyóntatott, a betegeteket látogatta, a haragosokat kibékítette, számos protestánst visszatérített az egyház kebelébe. Pápáról, nem erőszakkal, hanem szép módjával kitudta a kálvinistákat.³⁾ Gróf Csáky Miklós érsek 1752. január 24-én esztergomi kanonokká és szenttamási préposttá nevezte ki; akkor is szerénységét szinte erőszakkal kellett elnyomni és őt a javadalom elfogadására rábírnia.⁴⁾ A királynő 1755-ben a magyar helytartótanács tagjává, majd pozsonyi préposttá nevezte ki. Itt érte őt 34 éves korában a váczai püspöki székre való királyi meghívó. Miután a szentszéki megerősítést megkapta, a primás Pozsonyban püspökké szentelte.

Eszterházy titokban akart székhelyére bevonulni; de midőn a vácziai ennek idejét megtudták, a legnagyobb pompával fogadták 1760. áldozócsütörtök vigiliáján máris kitűnő hírű püspöküket. »Kivonult az egész város — írja a szemtanú Dezerics — tapsokkal és más örömnilyánításokkal fogadták; volt diadalív, örömtüzek, fényes bandérium. Másnap, Urunk mennybemenetele ünnepén, a lehető legnagyobb pompával istenitiszteletet tartott és a szószékre lépve, honi nyelvünkön oly hévvel, lelkesültséggel, buzgalommal és ékesszólással

¹⁾ Országos levéltár. Liber. VII. Collat. 79. — ²⁾ Steinhuber. Geschichte der Coll. Germanico-Hungaricum. II. 264. — ³⁾ Desericius. Historia Eppatus Vac. 264. — ⁴⁾ Kollányi. Esztergomi kanonokok. 359.

beszért, hogy számosak szemeiben az édes vigasztalás könnyei csillogtak.«¹⁾

Két évre terjedő főpásztorkodása alatt gyakran és igen nagy lelki haszonnal prédikált. Joggal »második Borromaei Károlynak« nevezték el. E nagy szentnek példája szerint szigorú napirendet csinált magának, melyet a legnagyobb lelkiismeretességgel be is tartott. Naponkint misézett, azután sokszor órákhosszáig a gyóntatószékben ült, majd a betegekhez sietett. A hozzáfolyamodókat ritka béketűrőssel és szeretettel hallgatta meg. A szentszéki üléseken hetenkint kétszer, sőt háromszor is elnökölt; a legkisebb jelentőségű egyházmegyei ügyeket is gondosan megvizsgálta és elintézte. Igen mérsékeltén élt, asztalára csak hazai ételek és italok kerültek, ami a nagyuraknál ritkaság volt abban a külföldieskedő korszakban. Házában csend és rend uralkodott; csekélyszámú, egyszerű öltözetű, szerény modorú cselédséget tartott. Figyelemmel kísérte a külső papságot is; majd itt, majd ott váratlanul megjelent s ilyenkor a tévelygőket jó útra vezette, a kicsapongókat és rendetlenkedőket üdvös intelmeivel, atyai szelídségével, de ha kellett szigorúsággal is hasznavehető, rendszerető emberekké alakította át. Az eretnek szülőktől származó mindkét nembeli elhagyatott gyermekeket felkerestette és összegyűjtötte, azután ruházta, táplálta és a katolikus hit igazságaira oktatta, vagy taníttatta. Az 1761. évi június és július hónapokban rendszeres Canonica Visitatiót tartott az egyházmegye legtávolabb fekvő esperességi kerületében, a csongrádiban.

A papnevelést megreformálta. Kibővítettén az Althann által épített szemináriumot, a nagyszombati generális szemináriumban lévő öt kispapot haza hozta Vácra. A teológiai tanfolyam igazgatójává Salbeck Károly nagyprépostot, a papnövendékek oktatására csupa egyházmegyei papokat nevezett ki, és pedig: Lafftsák Jánost a dogmatika, Benedek Ágostont az erkölcstan és pasztorális, Pruszkay Sámuel a bibliikum és Erdélyi Józsefet az egyházjog és történelem tanárává, utána pedig Magyar Ignácot, kit az intézet kormányzójává is tett. A tanároknak a papnevelésben készítettén lakást, az egészet Borromaei Károly szellemében rendezte be. A papnevelde céljaira jelentékeny összeget gyűjtött, s az így megújított intézetet 1761. november 1-én ünnepélyesen megnyitotta.²⁾

¹⁾ Desericius. Historia Eppatus Vac. 265. — ²⁾ Karcusú. Vác város tört. VI. 219.

Az Althann által megalapított és Forgách által tovább épített székesegyházzal, főleg kedvezőtlen elhelyezése miatt sehogy sem volt megelégedve s azért azt lebontatván, Pilgram építésszel — a római Szent Péter-templom mintájára — nagyszabású tervet készíttetett és a püspöki palota előtti téren megkezdte annak alapozását. Ez óriási, váratlan nehézségekbe ütközött. Mocsarat kellett lecsapolni, a talajvizet éjjel-nappal szivattyúzni, pilótákat leverni. A legnagyobb baj pedig az volt, hogy Mária Terézia királynő, midőn 1761. november 10-én Barkóczy Ferenc egri püspököt esztergomi érsekké kinevezte, Eszterházyt az egri püspökségre helyezte át; de ő, hogy legalább a székesegyház alapkövét ünnepélyesen letehesse, még a következő év közepéig Váczon maradt. Ez alatt tovább vezette az egyházmegye kormányzását és még arra is talált magának időt, hogy az egyházmegyei levéltárt rendezze, a váczi kereskedők és iparosok céheit megreformálja és az országgyűléseken buzgón résztvegyen. Természetesnek találjuk, hogy a vácziak könnyes szemekkel kísérték, midőn 1762. június 17-én tőlük ünnepélyesen elbúcsúzott.

Eszterházy Károly grófnak egri működése és irodalmi tevékenysége túlterjed munkánk körén. Csak azt említjük, hogy a nagy-szerű egri liceum építkezésére, csillagvizsgálójára és könyvtárára közel kétmillió forintot költött. II. József alkotmány- és egyházellenes uralkodásának hevesen ellenszegült. »A legjobban egyesítette magában a magyar főúr büszkeségét a katolikus főpapok konzervativizmusával. Egyháza jogainak törhetetlen védelmezője, aki nem törődött azzal, hogy ellenállásával magára vonja a felség neheztelését s aki József császár intézkedéseivel szemben jogosan hivatkozott arra, hogy roppant jövedelmeit minden külső kényszer nélkül az egyház javára fordította. Midőn halála előtt éppen 15 évvel valaki halálhírére még Rómában is terjesztette, VI. Pius azt mondotta: »Nagy püspököt veszített benne az egyház.« Meghalt Egerben, 1799. március 14.¹⁾

¹⁾ Marcza Ili. Magyarország tört. II. József korában. II. 156—158. Szinnyei Magyar Írók. II. 1452. Egyetemes magyar Encyklopedia VIII. (Fraknoi).

Splényi IV. Ferenc 1787—1795.

76. Migazzi Kristóf gróf bécsi bíboros érseknek 24 évre terjedő kormányzóságáról már tárgyaltunk. II. József császár a nagy adminisztrátor lemondása után a püspöki javak kormányzójává Ancheli József helytartótanácsbéli fogalmazót nevezte ki. »Ezen úrnak itteni huzamos működése e város történetében gyászos időszakot képez — írja a városi jegyzőkönyv. Minden lehető elkövetett e város szomorítására, károsítására és megrontására — annyira, hogy a vérig sértett község ellene a vármegyéhez, a kamarához, a helytartótanácsához, az illetékes megyés főpásztorhoz, sőt még öfelségéhez is folyamodott.« Az egyházmegye ügyeit a széküresedés ideje alatt Zerdahelyi Gábor nagyprépost, káptalani helynök intézte nagy szorgalommal és bölcseséggel, míglen II. József 1787. aug. 10-én báró Splényi Ferencet nevezte ki váczi megyéspüspökké.¹⁾

Miháldi Splényi Xav. Ferenc báró született Ternyén (Sáros-vármegye), 1731. november 22-én a Spleniusok katonai családjából. Nagyatyja Splenius László a spanyolörökösödési háborúban huszárezredes, atyja Gábor lovassági tábornok, anyja Berényi Kata grófnő volt.²⁾ A kis Ferencet szülői kezdetől fogva jámbor nevelésben részesítették. A gyöngyösi ferencrendieknel, majd a kassai jezsuitáknál járatták iskolába, ahol 16 éves korában a jezsuita noviciusok közé lépett. A noviciátust Linzben töltötte, 1750—1753-ban Győrött bölcseletet tanult és ebből oly sikeresen vizsgázott, hogy 1754-ben már tanáru alkalmzták Pozsonyban. Theológiára a bécsi Pázmáneumba küldötték s az ottani egyetemen 1758-ban doktorrá avatták és báró Klobusiczky Ferenc pappá szentelte Pesten. Mint felszentelt pap először a Pázmáneumban, azután a Theresiánumban lett tanulmányi felügyelő és helyettes tanár. Mint tanár erkölcs-tant és egyházjogot adott elő. Elöljárói rendeletéből 1768—1774-ben a lőcsei, majd a nagyszombati konviklust kormányozta. A Jézus-társaság eltörlése után József császár a Szent Jakabról nevezett sümegi apátságot adományozta neki; 1776. április 18-án pedig esztergomi kanonokká nevezte ki, ahol későbbben honti főesperessé lépett elő.³⁾ Mint ilyen kapta meg a váczi püspökséget. VI. Pius pápa 1788. április 3-án prekonizálta és Batthyányi József bíboros érsek április 13-án, Pozsonyban püspökké szentelte.

¹⁾ Collationales Josephi II. 173. — ²⁾ Századok. 1880. 414. — ³⁾ Kollányi Esztergomi kanonokok. 387.

Báró Splényi 1787. október 24-én látogatta meg először székhelyét. Zerdahelyi nagypréposthoz szállott. Másnap eléje járult az egész városi tanács, melynek fogadása után tovább utazott Pestre. Ezután félévig nem látta Vácot, mert csak püspökké szenteltetése után, 1788. április 21-én estéli 8 órakor érkezett csendben székvárosába.¹⁾ Épp ilyen szerény csenddel kormányozta ettől fogva egyházmegyéjét. Bejárt minden plébániát; gyóntatott, bérált, tanított. Meghallgatta a plébánosok prédikációit, mert mondása szerint »nincs oly gyenge hirdetője az Isten ígéjének, akitől a jó keresztény ember ne tanulhatna.« Különösen kegyes volt a szegények, elnéző a másvallásúak iránt. Az 1790. évi országgyűlésen azt mondotta: »Amit az evangélikusok azelőtt sem a békekötések, sem a törvényhozás útján ki nem eszközölhettek, azt most jó móddal elérhetik, csak ne álljanak elő oly követelésekkel, melyek nélkül az ő vallási szabadságuk épségesen megállhat, de amikbe a katolikusok vallásuk sérelme nélkül bele nem egyezhetnének. Ilyen a következő négy pont: a szabad áttérés a katolikus hitről, a protestáns egyházi törvénysek megengedése; a katolikus egyháznak »recepta« elnevezése, holott az ország alkotmányával egykorú; hogy a vegyes házasságokból született fiúgyermek, ha az apa protestáns vallású, ezen vallásban neveltessenek.« II. Lipót 1792-ben valóságos belső titkos tanácsosává és a Pesten székelő ország-tanács tagjává nevezte őt ki.

Vác városával sok baja volt Ancheli jószágkormányzó miatt, aki a püspöki jövedelmek behajtásában túlszigorú volt; de ez nem akadályozta meg Splényit abban, hogy a városnak adományozza a püspöki tó és a nagyhíd között fekvő azon telket, melyen 1793-ban a városi lövőház épült és a Lövészegyesület megalakult.²⁾ A székesegyház részére egy 30 mázsás harangot öntetett és sok szerelvényt adott. Jövedelmének nagyobb részét a szegények, kivált diákok gyámlolására fordította.

Midőn 1795. decemberében Soroksáron bérált, erős gyomorgörccse támadt, mely annyira elhatalmasodott, hogy 17-én már felvette a haldoklók szentségeit és 22-én éjjeli 11 órakor kiadta lelkét. Holttestét a székesegyház kriptájába temették. Január 26-án nagy-szabású gyászistentiszteletet rendeztek a székesegyházban. Benedek kanonok tervei szerint készült gyászravatalt állítottak fel; Zerdahelyi püspökhelyettes celebrált, Harsányi kecskeméti plébános

¹⁾ Karcsú. Vác város tört. III. 1. 5. — ²⁾ U. o. III. 17—36.

prédikált s kivált az elhúnytak angyali ártatlanságát, példás jámborságát, szelídségét, könyörületességét dicsérte. »Volt egy szobája — úgymond — amelybe senkit be nem engedett; maga vetette ágyát, söpörte a szobát, hogy senki ne lássa önsanyargató eszközeit, nyoszolyáját, mely gyötrelmet inkább okozott, mint nyugodalmat, törődött és gyöngé vérből származott testének.«¹⁾

Splényi költői lélek volt. Valóban szép Morientis suspirium novissimum című fohászkodása:

»Fata vocant moriorque lubens, valeatis amici!

Regia siderei me vocat alta polis:

At tu Christe! novae qui nobis gaudia vitae

Reddis, et in Supera das regione locum:

Huic abeunti animae placidam largire quietem,

Ne mihi sit pretium mortis inane suae.«

Nyomtatásban megjelent tőle »Assertiones ex universo iure canonico« Nagyszombatban 1767-ben.²⁾

II. Károly Ambrus kormányzó 1806—1808.

77. Brodarics püspök halála óta páratlanul álló eset a váczai egyházmegye történetében, hogy a püspöki szék tíz évig üresedésben maradt. Ennek egyedüli oka volt a kormány éhsége a püspökség interkaláris jövedelmeire. A helytartó tanács, hogy a javadalmakból mennél többet kipréselhessen, a kegyetlen Anchelire bízta azoknak kezelését, jóllehet özönével jöttek ellene a panaszok. »A város urai Ancheli ama gaz törekvései ellen panaszkodván, melyekkel a hatalmaskodó úr a várost megrontani akarta, Pencz úr, ki a prefektushoz bejáratos volt s annak gonosz törekvéseit ismerte, sub rosa ilyen nyilatkozatot tőn: Uraim, bizony most a prefektus úr egyedül abban mesterkedik, hogy a külső tanácsot a bensővel egyenletlenségben hozza és ez által módot találhasson, hogy majdan a királyi Beneficiumokat a várostól elvehesse.« A prefektus így fakadt ki egy alkalommal: »Atta teremtetted! meg nem nyugszom, míg Váztot meg nem rontom; megmutatom, hogy még gyermekeitek is megfogják siratni.« A városi tanács pedig 22 pontba foglalt panaszlevelet terjesztett fel a helytartótanácsához.³⁾ Ez sokban igazságot szolgáltatott a városnak; de azért a prefektust királyi dorgálások

¹⁾ Halotti beszéd, melyet b. Splényi F. felett mondott. Vác, 1796. — ²⁾ Szinyeyi. Magyar Írók. XII. 1367. — ³⁾ Karcsú. Vác. város tört. III. 47.

után meghagyta állásában. Csak akkor bukott meg végleg, amikor Károly Ambrus főherceg a püspökség javadalmait átvette. Elbocsátatván fényes hivatalából, a legvégsőbb szegénységben, férgektől gyötörtetve halt meg Váczon. Adósságai miatt a bíróság zár alá vette, majd pedig elárverezte egész vagyonát, kőházát, szölleit, pincéit. Az új földesúr ekkor dedinai Burján Sámuel kir. tanácsost nevezte ki jószágkormányzójává.¹⁾

A széküresedés idején az egyházmegye ügyei, a jozefinizmus rettenetes pusztításai dacára rendben folytak a derék Zerdahelyi Gábor és 1800. óta Bodonyi Sándor káptalani helynök kormányzása alatt. A papnövendékek száma a szerencsétlen jozefinisztiкус nevelés következtében a központi szemináriumokban nagyon megfogyatkozott. A paphiányt pótolták ugyan egyelőre a felosztatott szerzetesrendek tagjaival, kik közül tizenhármat alkalmaztak a lelkipásztorkodásban; de midőn ezek elhaltak, vagy pedig rendházaik visszaállítása után azokba visszatértek, nagy paphiány állott be. II. József rendeletei közül csupán az hatott üdvösen, melynek alapján a szekularizált egyházi javak terhére 18 helyen helyi káplánságot vagy plébániát szerveztek és a felosztatott szerzetesi templomok szerelvényeiből több templomot berendeztek. A Bodonyi vikárius által 1802-ben összehívott egyházmegyei gyűlés arról tanúskodik, hogy a papságban általában jó szellem volt.²⁾

I. Ferenc király véget vetett a váczi egyházmegye árvaságának, midőn 1806. július 29-én unokaöccsét, Károly Ambrus főherceget — fiatal kora miatt — egyelőre a püspökség adminisztrátorává ki-nevezte.³⁾ A káptalan azonnal mihelyt erről értesült, a város szeptember 15-én tartott gyűléséből küldöttséget menesztett Bécsbe a kormányzó üdvözlésére. Károly Ambrus Ferdinánd osztrák főherceg és esztei herceg, született 1785. november 2-án Modenában. Atyja Ferdinánd osztrák herceg, anyja Mária Beatrix esztei hercegnő volt. Szülei házában nevelkedett mindvégig. A teológiai tanulmányok elvégzése után gróf Hohenwart Zsigmond bécsi érsek adta neki fel a kisebb rendeket s ekkor kapta meg a váczi püspökséget. Mivel a kor hiánya miatt még pappá sem volt szentelhető, természetesen csak a püspökség kormányzója maradt és Bodonyi nagyprépostot meghagyta a helynökségben. 1807. január

¹⁾ Karcú U. ott. 60. — ²⁾ Kovách. Specimen Monogr. Capituli Vac. 75. Karcú. Vác város tört. V. 60. Névtárunk. 49. — ³⁾ Collationales Francisci I. 436.

27-én érkezett Budáról Vácra, ahol nagy ünnepségekkel fogadták. Minden iránt meleg érdeklődést, az idős káptalanbeliek iránt tiszteletet tanusított. A kispapokhoz azzal állított be: »Habetis episcopum aetate et studiis vobis parem.« Elődei iránt való kegyeletét azzal tanusította, hogy a két Althann és Forgách püspök holttestét a rókusai temetőből palotájába hozatta és onnan, március 3-án nagy gyászpompával a székesegyház sírboltjába örök nyugalomra helyezte. A váci püspöki palotában, a káptalan jelenlétében vette fel október 1-én a diakonátust Bodonyi felszentelt püspök kezéből. Azután visszatért Bécsbe. Midőn 1807-ben négy »de mensa episcopali« kanonok stalluma volt üresedésben, a főherceg-püspök ugyanannyi egyént terjesztett fel ezekre, azonban Ferenc király csak kettőt nevezett ki a kir. helytartótanács által pedig arról értesítette a káptalant, hogy a király az eredetileg szervezett hat kanonoki stallumból — előtte ismeretes okokból kettőt megszüntetett s azóta maradt ezen stallumok száma négy.¹⁾

A király 1808. január 8-án Károly Ambrus főherceget esztergomi érsekké és Magyarország primásává nevezte ki. Utolsó ténye volt, hogy a káptalannak megszerezte a díszjelvényeket; március hó 17-én elbúcsúzott tőle, de a joghatócságot csak a pápai jóváhagyás megérkezése után, április 19-én tette le a káptalan kezébe. Bárá Fischer István egri érsek 1808. július 18-án szentelte őt pappá Bécsben. Azonban fényes pályájának csakhamar vége szakadt. Napoleon seregei ellen nagy pénzáldozattal hadat gyűjtött s mivel pap létére ennek élére nem állhatott, szeretettel ápolta a sebesülteket és a betegeket. A tatái táborban reá ragad a kolera s rövid szenvedés után, 1809. szeptember 7-én meghalt Tatán. Holttestét Esztergomba vitték; egyelőre a Szent Ignác templomában temették el; a bazilika felépítése után abba vitték át és testvérei művészi márványemléket állítottak sírja fölé.

Kámánházy IV. László 1808—1817.

78. A püspöki szék nem maradt sokáig üresedésben. I. Ferenc király 1808. április 29-én Kámánházy László nyitrai nagyprépostot nevezte ki váci püspökké.²⁾ Kámánházai Kámánházy László Mihály született Zsolnán, 1753. május 8-án. A gimnáziumot, az V. osztálytól kezdve mint kispap Nyitrán végezte; a teológiát a nagy-

¹⁾ Mandata regia Nro 16945/1808. — ²⁾ Collationales Francisci I. Nro 601.

szombati egyetemen. Huszonegy éves korában, amikor még csak alszerpappá volt szentelhető, püspöke liceumi tanárrá nevezte őt ki. Páppá szentelték 1775. június 12-én. Azután még öt évig tanított és 1779. szeptember 29-én szkacsányi plébánossá lett. Buzgó lelkipásztor volt; plébánia-templomának díszes főoltárt készíttetett és sok jót tett népével. Nyitra városa 1785. február 9-én plébánosává választotta Kámánházyt, püspöke pedig esperessé nevezte ki. Mint a katolikus és izraelita iskolák igazgatója oly buzgóságot fejtett ki, hogy a kir. helytartótanács a vármegyéhez intézett levelével elismerését fejezte ki iránta. Az ő buzgóságának köszönhető a nyitrai szegnyház létesítése is. Érdemei elismerésül a király 1790. június 4-én nyitrai kanonokká, 1797-ben B. Sz. Máriáról nevezett péterváradi c. apáttá, püspöke pedig papnevelőintézeti kormányzóvá nevezte ki. A káptalanban fokozatosan előrehaladva, 1806. augusztus 1-én nagypréposttá lett.

Kámánházy tevékenyen vett részt a megyei és a városi életben. Tisztánlátásával és ékesszólásával tekintélylyé nőtte ki magát. Ez leginkább akkor tűnt ki, midőn az 1800. évi insurrekció alkalmával a nyitramegyei fölkelők nem akartak az ország határán túlmenni, elhagyták a sereget és fegyveresen kezdtek garázdálkodni Nyitrán: akkor ezen inzurgenseket csakis Kámánházy szép és okos beszédei térítették az engedelmesség útjára s ezzel elhárította a veszélyt a vármegyéről. A király ezért a helytartótanács útján elismerését nyilvánította Kámánházy iránt, felvétette őt a septemvir-jelöltek közé és 1805. augusztus 30-án a hétszemélyes kir. tábla tanácsosává, 1807-ben annak prelátusává és novii címzetes püspökké nevezte ki. Ebben az állásban érte őt váczai püspökké való kinevezetése, 1808. április 29-én. Miután a pápai megerősítő iratok megérkeztek, Károly Ambrus hercegprimás 1808. augusztus 23-án, Esztergomban püspökké szentelte őt.

Kámánházy augusztus 4-én esti 7 óra tájban vonult be Vácra. A város nagy pompával fogadta. A következő napon megérkezett Károly Ambrus őfensége is, aki az ekkor Vácson töltött időt élete legkedvesebb napjának mondotta. Az új főpásztor a városi tanács fogadása alkalmával úgy nyilatkozott, hogy nem annyira a városnak földesura, mint inkább atyja akar lenni, hogy ezért még utódjaik is megemlegessék. Be is váltotta ígétét. Jószágkormányzójává a puritán Lauró Gáspárt nevezte ki, újólág a városnak adta a régi

haszonbérleteket, Kis-Vácot ismét elválasztotta a várostól és tisztes férfiakkól új tanácsot választatott.¹⁾ November 4-én a székesegyházban nagy ünnepséggel beiktatták a püspöki székbe. Ejtől fogva egyedül egyházmegyéjének élt. A székesegyházra és annak felszerelésére püspökségének ideje alatt 50000 frtot áldozott. A váczfelsővárosi, nógrádi, mogyoródi, irsai, tápióbicskei templomokat restaurálta; a kállóit, úriit és mezőtúrit újjáépíttette és felszerelte. Számos iskolát plébániát, kántorlakot megújíttatott, sőt újakat is épített. A püspök-kertet megnagyobbította és »pro tutamine et ornamento« megépíttette a 150 méter hosszú dunaparti falát. A Migazzi által összegyűjtött és már-már pusztulásnak indult római feliratos-köveknek egy részét beépíttette a falba; de nagyobb részüket és a négy szarkofágot a Nemzeti Múzeumnak ajándékozta. A püspöki uradalmakban lévő épületekre többet költött 20000 frtnál; a gazádlkodást szigorúan ellenőrizte, így volt aztán képes a közjóra annyit áldozni.

Kilenc évi püspöksége alatt ismételten bejárta az egyházmegyéjét. Ahol csak megfordult, mindenütt prédikált, bérált, megvizsgálta a templomokat, iskolákat és plébániákat. Számos helyen újításokat hozott be. Az Alföldön a községekkel meg akarta váltatni az egyházi illetményeket (párbért), ami azonban csak kevés helyen sikerült. A székesegyházi főesperességen kívül felállította a pesti és csongrádi főesperességet; ezen állásokat egyes kanonoki stallumokhoz kötötte és a főesperesek díjazására 300—300 frtot rendelt ki a püspöki javadalomból. 1810-ben az egyházmegyéjét tizenhárom alesperesi kerületre osztotta fel. Szemefénye volt a papnevelőintézet, melyet gyakran meglátogatott; a növendékek vizsgáin mindig elnökölt és előhaladásukat még a megyei életben is gondos figyelemmel kísérte. A szemináriumra főpásztorkodása alatt állítólag 60000 frtot költött. Hasonlóképp nagy gondot fordított a vácz gimnáziumra, mely az ő idejében ismét virágzásnak indult.

A vallásalap keretén belül a templomok fentartására, a plébánosok és papnöveldek ellátására létesített közpénztárba 40000 frtot fizetett be; az ország közszükségleteire 100000 frtot áldozott. A Váczon létesítendő Ludoviceumra évenként 1000 frtot adott, a Birovsky-féle családi alapítványt Nyitrán 2779 forinttal növelte.²⁾ Az irodalmat is pártfogolta. Egykori tanára, Katona István — eddig felül nem múlt — »Historia Critica«-ja utolsó kötetének

¹⁾ Karcsú. Vác város tört. III. 60—67. — ²⁾ Karcsú. Vác város tört. V. 238.

kiadásához 200 frttal járult; saját költségén kiadta Molnár János váczi tanárnak »Bevezetés a siketnéma oktatás-módra« című munkáját. Karacs Ferenc híres térkép-metszővel elkészíttette a váczi egyházmegye térképét, melyet 3000 példányban szétosztatott az egész országban. Jeles szónok volt. Vármegyei, országgyűlési, beiktatásoknál, gyászszertartásoknál mondott beszédei híresek voltak. A Károly Ambrus hercegprímás és gróf Erdődy József nyitrai püspök fogadtatása alkalmával mondott beszédei nyomtatásban is megjelentek. Mint nyitrai kanonok összegyűjtötte a káptalani szabályrendeleteket, a misealapítványokra vonatkozó okiratokat és kanonokok lehetőleg életrajzokkal bővített névsorát.¹⁾

Kámánházy Lászlót sokat gyötörte a májbaj, mely az 1816. év vége felé ágynak döntötte. Midőn ezt papjai, hívei és a váczi piaristák megtudták, általános könyörgéseket tartottak életben maradásáért. Azonban baja annyira súlyosbodott, hogy 1817. január 4-én maga köré gyűjtven a káptalant és kispapjait, könnyekre indító beszédet intézett hozzájuk; azután felvette példás áhitattal a haldoklók szentségeit. Egy hónappal később, 1817. február 4-én reggeli 9 órakor kiadta nemes lelkét. A székesegyház sírboltjába temették. Ezen alkalommal Fehér György egyetemi könyvtáros, jeles történetbúvár magyar emlékbeszédet tartott felette. Április 22-én volt ugyanott a nagy gyászsünnepély, amelyen báró Szepessy Ignác egri kanonok tartott latin emlékbeszédet és Bokross Ferenc piarista latin költeményt szavalt. Mindezek nyomtatásban is megjelentek; Mericzay Antal akkori kispap költeményt írt, melynek egyik verszaka így szól:

Elragadt tőlünk a halál!
Elnyelte a sír fényes nevedet,
El minden fényedet;
De nem azon érdemedet,
Hogy emberbarát valál.

Nádasdy V. Ferenc 1823—1845.

79. Kámánházy halála után, a nagy nemzeti átalakulás és a serény egyházi tevékenység napjaiban ismét hat évig maradt ürese. désben a püspöki szék. Ezen idő alatt gróf Bissingen Ernő, majd az ő elhalálózása után Tiller József nagyprépost kormányozta az

¹⁾ Szinnyei. Magyar Írók. V. 904.

egyházmegyét; a gazdasági ügyeket pedig a kir. kamara megbízásából Lauró Gáspár jószágkormányzó intézte. Az egyházi kormányzat a maga rendes medrében folyt, sőt az 1821. évi váci egyházmegyei és az 1822. évi pozsonyi nemzeti zsinat mint fontos momentumok emelkednek ki a köznapi élet keretéből. Hanem a javadalmi ügyek kezelése ellen a váciak folytonos panaszokkal éltek, az egyházmegye pedig semmi hasznát sem látta a széküresedés alatt befolyt jelentékeny jövedelmeknek. Azért mindenki hálatelien sóhajtott fel, midőn I. Ferenc király 1823. február 23-án gróf Nádasdy Ferenc esztergomi kanonokot és a kir. ítélőtábla prelátusát nevezte ki váci püspökké.¹⁾

Nádasdi gróf Nádasdy Ferenc, Fogaraszöld örökös ura, született Bécsben, 1785. március 3-án. Atyja Mihály kir. főajtónálló mester, anyja Collaredo Mária Terézia grófnő volt. Alsóbb fokú tanulmányait Tatán, Komáromban és Bécsben végezte. Az esztergomi egyházmegye papnövendékei közé lépve, teológiát Nagyszombatban tanult. Az érseki vikárius 1807. március 7-én pappá szentelte őt és Komáromba küldte káplánnak. A következő évben megkapta a primaciális kegyuraság alá tartozó drégelypalánki plébániát s 1811. évben kerületi esperes lett. 1812-ben ő tartotta Bécsben, a kapucinusok templomában a Szent István-napi beszédet, mely nyomtatásban is megjelent. Plébániáját példás buzgósággal vezette. A király 1816. október 4-én esztergomi kanonokká, 1817-ben szekszárdi címzetes apáttá nevezte ki. Azután átvette a nagyszombati, majd pedig a pesti központi papnevelőintézet kormányzását. A kispapokat nagyon szerette, sok jót tett velük; tanulásra és irodalmi tevékenységre serkentette őket. »Ám kiki lássa, írja a pesti növendékpapok akkor keletkezett Magyar Iskolájának, hogy a Magyar Papság már bimbóiban is Honni Nyelvét szereti, hogy a Magyar Papság már bimbóiban is megadja a Hazának, ami a Hazáé, az Istennek, ami az Istené!« 1820-ban barsi főesperessé lépett elő és a királyi tábla bírójává, majd prelátusává lett. Ebben az állásban találta őt váci megyés püspökké való kineveztetése.

Miután a pápai megerősítő iratok megérkeztek, Rudnay Sándor hercegprímás, 1824. február 8-án Esztergomban püspökké szentelte Nádasdyt. Február 12-én volt ünnepélyes beiktatása Váczon, amelyen számos notabilitáson kívül Kopácsy veszprémi és Be-

¹⁾ Országos levéltár. Collat. Francisci I. 1532.

lánszky besztercebányai püspökök is résztvettek. Ezután megkezdte buzgó főpásztori tevékenységét. Először a székvárosban teremtett rendet. Kiváló férfiakat állított az egyházmegyei iroda és a nap-nevelőintézet élére. A hozzája bármiféle ügyes-bajos dolgaikkal forduló papokat mindig kegyesen fogadta, nyájas volt irányukban, szívesen látta őket asztalánál; ügyeiket pedig lehető gyorsasággal intézte el. Nagy műveltségével, tiszteletet parancsoló alakjával, és emellett leereszkedésével meghódította úgy a papságot, mint a világi hatóságokat. Ez nagy befolyással volt arra, hogy midőn az egész egyházmegyében hivatalos egyházlátogatásokat tartott és a javadalmi ügyeket rendezte, akkor a hatóságok közreműködésével a lelkeskedő papság ellátását úgy tudta rendezni, ahogy az legtöbb helyen még ma is érvényben van.

Nádasdy 1825. nyarán kezdte meg körútját az egyházmegyében. Először a városokat és a népesebb helységeket látogatta meg. Ezalatt kiszolgáltatta a bérmlás szentségét, érintkezett az irányadó körökkel, megismerkedett a viszonyokkal és előkészítette a rendezés útját. Azután rendeletet bocsátott ki a papsághoz, melyben szabatosan voltak feltéve a canonica visitationalis könyvek elkészítéséhez való kérdések. Ezek szerint minden plébános leírta a templom és a plébánia fekvését, külsőalakját, berendezését, keletkezésének idejét; a községben lévő más katolikus templomokat, kápolnákat, temetőket, iskolákat, szerzetesházakat, kórházakat és más vallásos intézményeket; a plébániához tartozó kegyes alapítványokról, könyv- és irattárról leltárt készített; beírta a papok és hozzátartozók életadatait, a kegyurak és helyben lakó más földesurak neveit. Kiváló súlyt helyezett az összes egyházi ingó- és ingatlan javaknak, a plébános, káplán, kántor, tanítók, templomgondnok, harangozó illetményeinek összeírására. Ezeket az adatokat megjelölt határidőre az egyházmegyei irodába kellett beküldeni, ahol azokat tudós férfiak felülvizsgálták, összeegyeztették, szép stílusformába öntve két példányban leírták és egyenlő bőrkötésű foliánsokba foglaltatták; az egyik példányt az egyházmegyei levéltár, a másikat az illető plébánia részére. Ilyetén előkészületek után — hivatalosan — értesítette az illetékes törvényhatóságokat, hogy mikor melyik helyen fog szabályszerű egyházlátogatást tartani? A hatóságok viszont a községeket, kegyurakat és földesurakat értesítették és megbizottakat, rendesen a szolgabíró és egy-két esküdtet rendeltek a püspök oldala mellé.

Midőn a püspök a helyszínén kiszállt és a bérálás szentségét már kiszolgáltatta, akkor a községi előjárók és a megbízottak jelentében megállapították az összes egyházi javadalmasok és alkalmazottak illetményeit, ezeket külön jegyzőkönyvbe foglalták, melyet a püspök, titkára, a kegyurak és a törvényhatóságok megbízottjai aláírtak. Ezen »Accomodációk«, némely helyen magyar nyelven is kiállított javadalmi jegyzőkönyvek, képezik most is legtöbb helyütt az egyházi alkalmazottak jogszabályát. Ilyen szabályszerű Canonica Visitatiót tartott 1828-ban a székesegyházi, 1829-ben az ecsegi és hatvani, 1832-ben a nógrádi, 1838-ban a gödöllői, 1841—42-ben az alsónémedi, soroksári és hódmezővásárhelyi esperesi kerület plébániáin. Látogatásai alkalmával megfelelő személyzetet és társzekereken élelmiszereket vitt magával, hogy a szegényebb ellátású plébánosoknak költségeket ne okozzon.

Nádasdy nagy gondot fordított a tanintézetekre, különösen a váci papnevelőre, lyceumra és a siketnéma-intézetre. Résztvett a növendékek vizsgálatain, a jókat megjutalmazta, a szegényeket segítette, tanáraikat kiválóan megbecsülte. 1845-ben megalapította 100 frttal Váczon is a papnövendékek magyar irodalmi iskoláját, a »Pázmány Egyletet.«¹⁾ A szolnoki gimnáziumra 200 frtot, a pesti énekiskolára 100 frtot adott. Igen jó, utánjáró gazda volt. Jószágkormányzójává Nedeczky Gáspárt nevezte ki; de uradalmait személyesen ellenőrizte. Ez a jó gazdálkodás képesítette őt arra, hogy sokat aldozhasson a közjótékonyság oltárára; azonban ő a jót többnyire titokban gyakorolta s azért adományairól nem tudunk teljes kimutatást készíteni. Számos templom, iskola, plébánia építési és javítási költségeihez jelentékeny összegekkel járult, melyek legfeljebb az illető plébániákon vannak följegyezve. Az 1837. évi iszonyú árvíz alkalmával, jóllehet az őt magát is keményen sújtotta, csupán a váciai fölsegítésére adott 10000 frtot, 80000 darab égetett téglát és 300 pozsonyi mérő rozsot.²⁾ Az egykori Theresianum épületét megvette 40000 frtért országos tébolyda céljaira, amit az 1836. évi országgyűlésen a 42. cikkbe is iktatták.

A király Nádasdyt 1827-ben belső titkos tanácsosává, 1837-ben a hétszemélyes tábla közbírájává nevezte ki és a Lipót-rend nagykeresztjét adományozta neki. A Magyar Tudományos Akadémia,

¹⁾ Szemelvények a váci növendék papság. P. E. munkálataiból. I. XIII. — ²⁾ Karcsú. Vác város tört. III. 89.

mint a tudományok pártfogóját, 1838-ban igazgatósági tagjává választotta.) V. Ferdinánd az 1845. évi május 15-én kelt diplomájával a kalocsai érsekségre helyezte át.²⁾ Mielőtt Vácra elutazott az alapítványok egész sorozatát tette le, melyekről a »Religio és Nevelés« így ír: »Ökegyelmessége, mielőtt a váci egyházmegyétől, melyet Isten kegyelméből huszonkét évek hosszú során keresztül bölcs-szelíden kormányozott megválna, bokros érdemeinek fejedelmileg kitűzött jutalmát a kalocsai érsekségpalástban átveendő, hű nyája iránti forró szeretetének zálogát olyképen kívánta közöttünk megörökíteni, hogy az a késő ivadékokra nézve is kiapadhatatlan üdvforrás lenne s megyénk java mellett, annak díszét is növelni segítvén, áldott emlékét a nagy Althánok és Migazzik-éval ugyanazon fénykoszorúba szőné. Az alapítványok pedig a következők: a) 5000 r. frt a védnök nélküli egyházak és paplakok főtartására, b) 5000 r. frt a szegényebb, főleg fiókegyházak belső szükségének fedezésére, c) 5000 r. frt oly plébánosok fölsegítésére, kik valamely szerencsétlenség következtében vagyonukban tetemesen megfogyatkoztak, d) 5000 r. frt szűkebb jövedelmű, vagy huzamosabb betegségben sínylő s magukat dicséretesen kitüntető segédpapok sorsának javítására, e) 5000 r. frt az elaggott papok intézete pénzalapjának növelésére, f) 8847 frt 25 kr. v. oly célból, hogy ezen összeg kamatainak kétharmadát a papnevelőintézet előjárói egyenlő részletekben a harmadikat pedig a pályavégzett növendékek nyerjék, g) 2500 frt a nepomuki szent János és úrnapi ünnepének nyolcada alatti fogadott ájtatosság ünnepélyesbitésére, h) 5000 frt egy ágyra a váci irgalmas-szerzetiek kórházában, i) 6000 frt egy növendékhelyre a pesti vakok intézetében s végre k) 5000 v. frt egy növendékhelyre a váci siketnémák intézetében. A helybeli szegények intézetének alapját 1000, a városi kórház alapját 200 v. frttal növelé s végre a váci székesegyháznak emlékül egy violaszínű díszöltözetet és fehérneműekre 822 frt 36 krt ajándékozott váltóban.«³⁾ Kalocsáról küldött a váci kegyesrendieknek a természettani szertár kellékeire 500 frtot és a váci égetteknek 1000 frtot.⁴⁾

Nádasdy Ferenc, mint kalocsai érsek és az ország főpapjainak legidősebbje, főpaptársainak tanácsából 1848. augusztus 1-ére

¹⁾ Szinnyei. Magyar Írók. IX. 493. — ²⁾ Collat. Ferdinandi V. 798. — ³⁾ 1845. évf. I. 427. — ⁴⁾ Religio és Nevelés 1845. II. 389. Lányi. Magyar Clerus Erdemei. II. 170.

nemzeti zsinatot hirdetett és emiatt az 1849. év elején bűjdosnia kellett. Meghalt Kalocsán, 1851. július 22-én; az ottani székesegyházban temették el. Végrendeletileg a váci egyházmegye céljaira 55945 frtot hagyott, azokivül 50000 frtot tíz gyermek nevelésére és ugyanannyit az országos tébolydára, mely alapítványokból a váci egyházmegye is részesül. Alapítványai és ájtatos hagyományai 223050 frtot tesznek ki.¹⁾ A hagyatékából ezeken felül megmaradt összeget Nádasdy Lipót gróf, komáromi főispánra hagyta, oly megkötéssel, hogy ha a Nádasdy-család férfiága kihalna, ezen örökség három részre osztassék, annak egyik részét a család női leszármazottjai, a másikat a kalocsai, a harmadikat pedig a váci egyházmegye kapja meg.²⁾ Liphay Antal esztergomi kanonok, dulmii c. püspök tartott gyászbeszédet ravatala felett.

Roskoványi II. Ágoston 1851—1859.

80. A legváltóságosabb időben ismét hat évig maradt üresedésben a püspöki szék. Nádasdy püspök áthelyezésének idejében még elég alkalom lett volna arra, hogy a király erőskezű főpásztort adjon a mozgalmak közepében álló váci egyházmegyének; de rossz tanácsosaira hallgatva, nem töltötte be a püspöki széket. A káptalan pedig a tudós, jószívű, de kormányzásra gyöngé Szarvas Ferenc kanonokot választotta meg káptalani helynöknek. Míg az országos mozgalom hullámai föl nem korbácsolódtak, csak kezelte a kormányrudat; de midőn a szellemi forradalom és a szabadságharc teljes erejével kitört, képtelen volt azt megtartani. A káptalan az 1848. évi pozsonyi országgyűlésre Mericzay Antalt küldötte képviselőjéül, aki a káptalani képviselők közül elsőnek nyilatkozott, hogy küldői nevében lemond minden kárpótlás nélkül a papi tizedről. Ezalatt már folytak egyházmegyeszerte a papi gyűlések (coronák) a czeplédi konventikum végre augusztusban a megyei zsinatszerű váci papi gyülekezet, melyeken többé-kevésbé forradalmi ízű határozatokat hoztak.³⁾ Szarvas vikáriust számos gáncs és szemrehányás érte ezek miatt s azért a helynökségről lemondott, pedig a káptalan Mericzay Antalt választotta meg helyébe. A szabadságharc alatt

¹⁾ Szinnyei. Magyar Írók. IX. 493. — ²⁾ Kollányi. Esztergomi Kanonokok. 433. Fábán. Gróf Nádasdy F. élete. Sujánszky. Gr. Nádasdy F. néhai kalocsai érsek. Pest 1855. — ³⁾ Névtár. 50. Kovách. Specimen Hist. Capit. Vac. 94—104. Karcsú. Vác város tört. V. 73—82. Tragor. Vác története 1848/49-ben. 188—195.

az egész egyházmegye, de kivált az Alföld nagyon sokat szenvedett; legtöbbet pedig Vác székváros. Meritzay János tápiószecsői és Hoernegger Antal kókai plébános valósággal vértanúi halált haltak.¹⁾ Az abszolutizmus gyászos idejét a szellemi és anyagi téren okozott pusztítások helyrehozatalára kellett fordítani.

Midőn a szabadságharc hullámai elültek, I. Ferenc József az 1851. évi április 29-én Roskoványi Ágoston egri nagyprépostot nevezte ki váci püspökké. Roskoványi született 1807. december 7-én Szennán (Ungvármegyében), ősrégi nemzetségből, melynek eredetét a XIII. századig vezetik vissza. Gimnáziumi tanulmányait 1817—1822-ben a kegyesrendiek kisszebeni kollégiumában végezte s azután az egri egyházmegye papnövendékei közé lépett. A két bölcseleti osztályt az egri liceumban, a theológiát a pesti egyetemen, mint a központi szeminárium növendéke végezte, ahol 1827-ben a filozófia doktorává avatták. Minthogy a kánoni kor hiánya miatt nem volt pappá szentelhető, érseke a bécsi Augustineumban küldte, ahol 1828—1832-ig már nemcsak tanult, hanem mélyreható tudományos kutatásokat is végzett. 1832. február 3-án áldozó pappá szentelték. Elmondván első szentmiséjét, visszatért Bécsbe, letette utolsó szigorlatait és 1832. március 2-án a theologia doktorává avatták. Visszatérve egyházmegyéjébe néhány hónapig káplánkodott Maklárón, azután Pyrker László érsek a szeminárium tanulmányi felügyelőjévé, majd pedig igazgatójává nevezte ki s emellett egyházmegyei levéltárnok, majd szentszéki aljegyző is volt. Ekkor már szorgalmasan dolgozott »De primatu Romani Pontificis« című munkáján, mely 1834-ben Bécsben megjelent. Neve egyszerre tiszteltté lett a katolikus világirodalomban; könyvét szétkapkodták, úgy hogy 1842-be a második javított kiadást bocsátotta sajtó alá Egerben. Eközben 1835-ben cs. és kir. udvari káplánná, érseki titkárrá és irodaigazgatóvá nevezte ki. Az érsek megbízásából megírta magyar és német nyelven az Egri Katekizmust. A pesti tudományegyetem 1836. június havában bekebelezett tudorává választotta, a király július hó 30-án egri kanonoki stallumot adományozott neki, Pyrker maga mellé vette oldalkanonoknak és az egyházmegyei könyvtár igazgatójává nevezte ki.

Roskoványi hivatalos elfoglaltsága mellett serényen folytatta irodalmi munkásságát is. Nem múlt el esztendő, amelyben nagysza-

¹⁾ Tragor. Vác története 1848—49-ben 185—187.

bású munkáinak egy-két kötete el nem hagyta volna a sajját: »De matrimonio« 1837—40. két kötet, »De matrimoniis mixtis« egy kötet, 1842. A király 1839. április 20-án Szent Andrásról nevezett sármonostori apáttá nevezte ki és a káptalanban fokozatosan haladt előre. Mint káptalani követ résztvett az 1839. és 1843. évi országgyűlésen. 1841-ben átvette az egeri papnevelőintézet kormányzói tisztét. A prágai egyetem hittani kara 1848. augusztás 28-án bekebelezett doktorává választotta. A gyengélkedő Pyrker László érsek 1847-ben segédpüspökké kérte fel őt és az érsek halála után († 1847. dec. 2-án) káptalani helynökké választották. Ebben az állásban érte őt 1851. április 29-én váci püspökké való kineveztetése. Ugyanazon év szeptember 5-én megkapta a pápai megerősítést; november 30-án, Egerben püspökké szentelték és december 8-án, Immaculata ünnepén, csupán egyházi ünnepség keretében a váci székesegyházban a püspöki székre beiktatták.

Váci főpásztorkodásának egész ideje alatt kizárólag főpapi kötelességeinek és az irodalomnak élt. Első körlevelében buzgó munkálkodásra intvén a lelkészkedő papságot elrendelte, hogy az évzáró hálaadó istenítiszteletet ünnepélyesen, legalább a népesebb helyeken szentbeszéd kíséretében tartsák meg. Minthogy a bérmlás szentségét az egyházmegyében már évek óta nem szolgáltatták ki, 1852-ben útra kelt. Bejárta a nagyobb helyeket, 84269 hívőt megbérmlt; megvizsgálta a templomokat, iskolákat, plébániákat és számos javítást rendelt el. A papság egyházas szellemének emelése végett évenként lelkigyakorlatokat tartatott a papok részére, amelyeket az egyik évben mindenkinek lelki épülésére Schlör Alajos, a szentéletű grácsi spirituális vezetett. Szorgalmazta az ájtatos társulatok, kivált a Jézus Szent Gyermekségéről nevezett és a Rózsafüzér-Társulat terjesztését. Vácson gyakran prédikált, az egyházmegyébe pedig a nagybőjtben felolvasandó főpásztori szózatot küldött majdnem évenként. Az 1854. évben szervezte az alföldi tanyai nép lelki gondozására a már Nádasdy püspök által tervbevetett négy missziós körzetet és a misszionáriusok díjazására évenként 1000 frtot folyósított sajátjából. Hogy az egyházi felügyeletet hathatósabbá tegye, 1852-ben szervezte a romhányi, 1853-ban a fóti és a zsámboki és 1858-ban a czeglédi alesperességet.

A szentéletű püspök, ki maga valósággal szegényesen élt, gondoskodott alkalmazottjainak jobb anyagi ellátásáról is. 1853-ban el-

rendelte, hogy a káplánok 60 váltó forintnyi évi fizetése ugyanannyi pengő forintra emeltessek. A kétezer forintos egyházmegyei alapot 5000 frtra emelte. A hitoktatásban legnagyobb buzgóságot kifejtő három plébános jutalmazására egyenkint 80 frtot, hat káplán jutalmazására egyenkint 50 frtot, tíz tanító jutalmazására egyenkint 40 frtot, a tanulók jutalmazására 65 frtot, vagyis évenként 1015 forintot adott. A papi nyugdíjalap emelésére gyűjtést rendezett, melyet ő 500 frttal nyitott meg. A plébánosok és káplánok helyzetének javítására 1856-ban 10000 frtos alapítványt tett a káptalannál. Ezeken kívül a székesegyháznak 8000 frt értékű fölszerelési tárgyakat adott és jelentékeny összegekkel járult templomok, iskolák és plébániák építéséhez és javításához. Főpásztori működéséről jelentést teendő, 1856. október havában Rómába utazott »ad limina Apostolorum.« IX. Pius pápa október 17-én, a legnagyobb elismeréssel, magán kihallgatáson fogadta őt.

Mindezen munkálkodása közepette gyűjtötte a könyveket és írta világhírré emelkedett műveit, melyek közül váczi püspöksége idején csak két kötetet adott ki. Emellett papjainak tudományos színvonalát is iparkodott emelni. Nagy gondot fordított a kispapok kiképzésére és megdicsérte a tudományokkal foglalkozó papokat. 1876-ban megküldte összes munkáinak 80 példányát a plébániai könyvtárak közt való szétosztás céljából.

I. Ferenc József öfelsége Roskoványit 1859. április 10-én a nyitrai püspökségre helyezte át. Május 1-én elbúcsúzáván a káptalantól, 2-án a vidéki papságtól, 3-án a kora reggeli órákban elhagyta örökre a váczi egyházmegyét, melynek valódi atyja volt. Még fokozottabb mértékben volt az a nyitrainak, melyet 31 eszten-deig kormányzott. Ott alapította a párját ritkító egyházmegyei könyvtárt; püspökségének 25 éves fordulóján 200000 frtos alapítvány tett a stoláris jövedelmek megváltására, 15000 frtot adott a székesegyház megújítására; de küldött 5000 frtot a váczi székesegyházra is, melyet még Váczon létekor 80 mázsás haranggal ajándékozott meg.

Iroalmi művei egész könyvtárt tesznek ki. Ezek a már említettekén kívül: *De matrimoniis mixtis*, öt kötet; *Monumenta Catholica pro independentia potestatis ecclesiasticae ab imperio civili*, tizenhat kötet; *Coelibatus et Breviarium* hét kötet, *Romanus Pontifex tamquam primas ecclesiae et princeps civilis*, tizenhat kötet; *Matrimonium in Ecclesia Catholica* három kötet; *Beata Virgo*

Maria in suo conceptu Immaculata, tizenkét kötet; Supplementa ad collectiones monumentorum et litteraturae, tíz kötet. Ezen munkák berendezése általában a következő: először tájékoztató előszóban megvilágítja a mű tárgyát, azután bámulatra méltó ismeretkörrel idézi az arra vonatkozó okiratokat, emlékeket és irodalmat; a nehezebben hozzáférhető és fontosabb irodalmi műveknek bő kivonatát is adja s ez által valóban egész könyvtárakat tesz nélkülözhetőkkel azon körre nézve, amelyről ír.

Munkásságának véget vetett Nyitrán, 1892. évi február 24-én bekövetkezett halála.¹⁾

Peitler Antal József 1859—1885

81. Ugyanazon a napon, amelyiken I. Ferenc József király Roskoványi Ágostont a nyitrai püspöki székre áthelyezte, a váczira Peitler Antal József pécsi székesegyházi kanonokot, főesperest, tűnnyei apátot és helytartótanácsi referendáriust nevezte ki.

Peitler Antal József született Pécsen, 1808. március 24-én, szegény szülőktől. Elemi és középiskoláit szülővárosában végezte kitűnő sikerrel s ezalatt jórészt órák adásával tartotta fenn magát. A gimnázium elvégeztével a pesti egyetemen a bölcséleti szakra iratkozott, de inkább vonzódva a papi pályához, azután a pécsi papnövélde növendékei közé lépett. A négy theologiai év befejeztével b. Szepessy Ignác püspök 1831. április 10-én pappá szentelte. Egy évig káplán volt Szébenben és Pécsváradon; akkor püspöke a szép képzettségű, kedves modorú, kellemes külsejű fiatal papot maga mellé vette és szentszéki jegyzővé, 1835-ben titkárává nevezte ki. A püspöki udvarban való tartózkodás Peitlerre nézve nemcsak kitüntetés, hanem kitűnő iskola is volt. Tudvalévő, hogy báró Szepessy Ignác minden tekintetben a Krisztus Szíve szerint való főpaprak mintaképe volt. Erényei, mondhatni életszentsége mintegy dicsfényt árasztottak a nagy főpap körül; ő pedig annyira becsülte Peitlert, hogy végrendeletében is »legkedvesebb titkárájának« nevezte. Ilyen férfiú mellett tanulta az egyházkormányzat nagy mesterségét és segítségére volt neki a Szentírás magyarra fordításában is. Szepessy, 1838. július 18-án bekövetkezett halála előtt Peitlerre bízta egyházi beszédeinek kiadását, aki azokat írójuk életrajzával ellátva,

¹⁾ Magyar Állam. 1884. 155. 156. sz. 1891. 274. sz. Szinnyei. Magyar Irók. XI. 1188. Pallas Nagy Lexikona. XIV. 687.

négy kötetben sajtó alá rendezte és 1839–40-ben Pécsen kiadta. Peitler annyira tisztelte jó püspökének emlékét, hogy egész életén át, ha róla beszélt, sőt ha csak nevét is hallotta, szeméi könybe lábadtak.¹⁾ Scitoszky János, az új pécsi püspök, Peitlert nemcsak megtartotta titkárának, de épp úgy meg is szerette, mint Szepessy és 1842-ben szentszéki tanácsossá, 1848-ban pedig pécsi plébánossá nevezte őt ki, amely állással kanonoki stallum is járt. Alig tölthetett három évet a lelkipásztorkodás mezején, mert I. Ferenc József az 1850. évi május elején meghívta őt a budai m. kir. helytartótanács-hoz az egyházi ügyek előadójául és egyúttal kinevezte tünyei címzetes apáttá. Elismert dolog, hogy az abszolutizmus idejében igen nehéz feladat volt a kiváló fontosságú egyházi ügyeket akként intézni, hogy azt úgy a kormány, mint a nemzet megnyugvással fogadhassa. És Peitler megtalálta ezt az arany középutat, amiért a király 1855-ben a Ferenc József-rend lovagjává, IX. Pius pápa pedig házi főpapjává nevezte őt ki. Midőn a magyar helytartótanács megszűntetésével a magyarországi egyházi ügyeket is az osztrák vallás- és közoktatásügyi minisztérium hatáskörébe helyezték át, a referendárius Bécsben folytatta hasznos működését. Itt érte őt püspökké való kineveztetése, 1859. április 10-én.

IX. Pius az 1859. április 15-én tartott konzisztoriumban megerősítette Peitler Antal Józsefet a váci püspöki széken és Scitoszky János —ekkor már Magyarország hercegprímása— június 19-én Esztergomban püspökké szentelte. Innen Pécsre ment vissza és július 4-ről, azon gyászos időkben nagy föltűnést keltett »hazafias üdvözlő szózatot« intézett egyházmegyéje papjaihoz és híveihez. Midőn Vácra érkezett ünnepélyesen fogadták és a székesegyházban július 17-én tartott installációja hazafias ünneppé nőtte ki magát. Azonnal nagy buzgósággal látott egyházmegyéje kormányzásához; úgy a vallás- és erkölcsi élet emelésére, mint a közoktatás fejlesztésére számos korszerű újítást hozott be. A jótékonyságban pedig nem ismert határt; annyira nem, hogy utóbb anyagilag összeroppant.

Peitler Váczen minden nagyobb ünnepen személyesen végezte az istenítiszteletet; amíg egészsége engedte, gyakran prédikált; vasárnapokon és ünnepeken rendszeren a székesegyházban szentmisét és prédikációt hallgatott. Esztendőnkint, tavasszal és ősszel bérmaútra ment és így többször bejárta az egyházmegye minden plébá-

¹⁾ Karcusú. Vác város tört. V. 243.

niáját. A székesegyház részére 4000 frtért négy művészileg kiállított velenczei kandelábert készíttetett, a képeket és aranyozásokat megtisztíttatta és kijavíttatta. Szendehelyen, Kistarcsán, Péczelen saját költségén templomokat építtetett; jelentékeny összegekkel járult az újpesti, kispesti, tápiószentmártoni, erzsébetfalvai templomok építéséhez és még többel számos templom javításához. Igen nagyok az iskolaügyre hozott áldozatai. A váci kegyesrendi gimnáziumban azzal tette lehetővé az V. és VI. osztály felállítását, hogy két tanár eltartására évenként 1200 frtot fizetett. Midőn 1880-ban a Petróczy-féle alapítványból a gimnázium VII., VIII. osztályát felállította, ezeket saját költségén szerezte fel.¹⁾ Az apostagi, ecseti, pusztaberki, csécei, horpácsi, gyömrői, hutai, gombai, kisszentmiklósi, orgoványi, szokolai, szödi, püspökháti, tápiósági, tótgyörki, verőcei stb. népiskolákra jelentékeny összegeket adott. De a tudomány oltárára hozott legjelentékenyebb áldozata a váci egyházmegyei könyvtár alapítása, melynek csak épületére és berendezésére 40000 forintnál többet költött.²⁾ A M. Tud. Akadémia alapjához adott 2000 frtot és a díszteremben lévő képek költségeihez 1500 frtot. A Monumenta Vaticana kiadására évi 600 frtot ajánlott meg.

Peitler Antal József azon volt, hogy segítsen papjainak idővel súlyosbodó anyagi helyzetén. A négy »de mensa episcopali« kanonok javadalmát egyenkint 1757 frtra emelte. A szegényebb ellátású plébánosok segélyezésére adott évenként 800—1200 frtot, a káplánokéra 2000 frtot, a papi nyugdíjalapra 2000 frtos kötvényt és évenként 1500 frtot ígért, amelyet nem lévén képes megadni 7⁰/₁₀-os kamatot fizetett utána. Évenként öt-hat munkaképtelen pap nyugdíját 100—200 frttal pótolta. A papi nyugdíjintézet újjá alkotása céljából 1883-ban egyházmegyei értekezletet hívott össze és ugyanekkor létesítette az Egyházmegyei Tanító Egyesületet; az esperesi knrületeket pedig újonnan rendezte. »Bármily jelentékeny, szívet és lelket elragadó a kegyeslelkű f pásztornak itt részletezett jótékony-sága, mégis bátran és méltán elmondhatni, hogy tízszer annyira ment évenként, a mi nem a lapok hasábjain, hanem azon számtalanok szíveibe iratott csak be, kiknek könyveit hazaszerte s azon túl is 5—50 frtnyi adományokkal oly gyakran letörülte... Tudva van, hogy a kegyes lelkű püspök, környezetének tiltva volt, humanitárius és kulturális célra adott tetemes áldozatait közzétenni és főképp ezen

¹⁾ Lásd e Névtár 99 és 401 lapjain. — ²⁾ Lásd e Névtár 102—103 lapjain.

körülménynek tulajdoníthatni, hogy nemes tettei nagyrészt ismeretlenek maradtak a nagy közönség előtt.«¹⁾ Kortársai a püspöknek ilyen adakozásairól és jószívűségéről számos, felette megható adomaszerü esetet beszéltek el. »Adakozásai mellett azonban a pénzzel soha sem tudott jól bánni; már papnövendék korában adósságot csinált; előbbre menvén egyházi pályáján, minden hozzá folyamodót személyválogatás nélkül bőkezűen segélyezett. Végre nem maradt egyéb hátra, minthogy a vácz püspökséget zár alá kellett tenni. A kultuszminiszter és a primás egyetértve kénytelenek voltak e keletlen eszközhöz folyamodni. A püspöki elhanyagolt uradalmak felügyelését és kezelését erélyesebb kanonokra bízta és őt magát 600 frt havi jövedelemre szorították.«²⁾ »Ennek — úgymond egyik kortársa — Csizsár János, uradalmi kormányzó volt az oka, ki annyira elfecsérelte a jövedelmeket (és oly rosszul vezette a gazdaságokat), utóbb a püspöki uradalmakra kölcsönöket is vett föl, míg nem a káptalan erről jelentést tett az illető szakminiszternek, ki a megtartott vizsgálat után föl is függesztette őt állásától. Erre a káptalan Virter Bertalan kanonokot választotta uradalmi kormányzóul s miőn ez néhány év múlva lemondott, utóda lett Jung János kanonok. E derék kormányzók lankadatlan buzgalmuk s fáradsalmukkal rendbe hozták a nagyon eladósodott püspöki vagyont.«³⁾

Peitler 1836. óta a Szent László Társulat elnöke volt. A társulat évi gyűléseit megnyitó beszédeivel és saját jó példájával jelentékenyen emelte az egyesület működését. Egy bukovinai magyar ifjú nevelésére 300 frtot és egy bosnyák ferencrendi növendékpap továbbképzésére 100 frtot adott évenként. Az iparos ifjúság megmentésére 1873-ban Vácson Katholikus Legényegyletet alapított, amelynek adott 300 frt alaptőkét, 100 frt évi segélyt és bebútoroztatta helyiségeit. Végül Vácra telepítvén a Szent Vince Nővéreket, ez által a szegényápolás és leánynevelés regenerátora lett.⁴⁾

A kegyes püspök egyaránt árasztotta mindenkire szives jóságát s ezért állás- és vallás-különbség nélkül viszont szerették őt. Ez a szeretet számtalanszor megnyilatkozott; de igazán ünnepélyes módon akkor, midőn 1884. június 19-én püspöki székfoglalásának huszonötödik évfordulóját ülték. Küldöttségek útján tisztelegtek előtte a káptalan és a papság, Vác városa, Pest- és Nógrádvármegye, az

¹⁾ Karcsú. Vác város tört. V. 249. — ²⁾ Szinnyi. Magyar Irók. IX. 699. —

³⁾ Karcsú. U. ott. 250. — ⁴⁾ Lásd e Névtár 104 és 410. lapjain.

összes váczai intézetek, hivatalok, egyesületek és felekezetek, előljárók. Számos emléktárgyat hoztak, melyek közt legértékesebb volt a papság adománya: egy díszes, ezüsből vert pásztorbot, püspöki gyűrű és három művésziesen kiállított album.

A megyei papság hódoló felirata ekként foglalja össze Peitler érdemeit: »Az isteni Gondviselés, mely legbölcsebben intézi és kormányozza szentegyházunkat, úgy egész terjedelmében, mint egyes részeiben, imádandó jóságát és kegyelmét áldjuk, mi fiúi hódolattal alólirottak, a váczai káptalan és az egyházmegye többi papsága e napon, melyen megengedte megérnünk a jóságos Ég, hogy Nagyméltóságod püspökké szenteltetésének és váczai püspökségének huszonötödik évfordulóját megünnepelhessük. Nagy napja ez, Kegyelmes Atyánk! ezen ősmagyar egyházmegyének, mert e megye kilencszázados életében ma virradt föl csak negyedszer e nap, midőn a főpásztor püspökségének negyedszázadát ünnepelheti. A XIII. században Boleszláv, a leleszi prépostság alapítója; a nagy Mátyás király alatt a hírneves főpap, Báthory Miklós, ki a tudomány és szépművészetek világszerte ismert kedvelője volt; egy század előtt pedig a nagy Migazzi ünnepelte püspökségének negyedszázados jubileumát. Úgy látszik, hogy mint a szülejét szerető gyermeknek hosszú életet ígért az Úr, az egyházért szeretettel lángoló főpásztornak is hosszú kormányzást enged a Gondviselés. Valóban, ha maradandó emléket hagytak a most nevezett főpapok kormányzásuk után, nem kevesebb emlék jelzi Excellenciád bölcs főpásztorkodását e negyedszázad alatt. Boleszláv leleszi prépostságával szemben létrehozott Excellenciád tizenkét önálló lelkészséget, templomokat és iskolákat. Báthory Miklós tudomány-pártolásánál, melyről már csak a történelem beszél, maradandóbb emlék lesz az egyesített s külön épületben elhelyezett könyvtár, mely az egyházmegyei múzeummal kibővíve hirdetni fogja századokig Excellenciád tudomány- és művészetpártolást. A Migazzi Kristóf által emelt székesegyházban is megörökítette Excellenciád emlékét a páratlan szépségű négy csillárral; az általa létesített papnöveldét és az ő nevét viselő nyárilakot díszesebbé tette, mint valaha volt; sőt az elődei által lakott püspöki palotát is ellátta, a mi egyik legszebb díszé s ékessége, oly gonddal ápoltt műkerttel, milyennel ezelőtt nem dicsekedett. Kiterjedt Excellenciád atyai gondoskodása mindenre: papjainak nyugdíjintézetet létesített, hogy a jövő gondja ne terhelje őket; az egyházmegye

iskolatanítóit egyletbe fűzte, hogy jövőjük iránt egyesült erővel intézkedjenek; a tanulóknak székhelyén főgimnáziumot, a leánynevelésnek pedig irányt adott meghonosítva Váczon az apácák intézetét, hogy az egész megyében csakhamar elterjedjenek.

Áldástosztó kezét kiterjeszté Excellenciád székeskáptalanára is, amennyiben a püspöki asztalról nevezett kanonokok javadalmát gyarapította s még fejedelmi bőkezűséggel tovább gyarapítani tervezi; nem különben a szegény állomásokon működő segédlelkészekre, kiknek állandó segélyezésére nagy összeget fordított; de kiterjeszté azt az egész egyházmegyére, az egyházkerületek alkalmasabb beosztása, az esperesek tekintélyének emelése s az esperesi szemlék rendszeresítése iránt hozott rendeletével, mely utóbbi intézménye a hitközségi autonomiának vetvén meg alapját, a világi elemnek érdekeltségét van hivatva felkelteni egyházi ügyeink iránt, s így csak évek múlva fogjuk érezni egész teljében annak jótékony hatását.

Bölcs huszonöt éves kormányzatának egyéb áldásairól nem is szólunk, hisz az egyházmegye 223 áldozára közül 126 Excellenciád áldott kezének feltevése által lett azzá, s így a mi jót míveltünk, közvetve Excellenciádnak tudható be érdemül. Ily dicső pálya évfordulóján lehet-e az egyházmegyének hű fia, kit az öröm hálaérzetre ne gyullasztana? De, mivel igaza van a költőnek, midőn így énekel: »Nem érez az, ki érez szavakkal mondhatót«, ne vegye rossz néven, ha örömyilatkoztatunk a mai örömnép nagyságának nem megfelelő; de legyen meggyőződve, hogy hálás szeretet és fiúi hódolat vezérelt bennünket.«

Az öröm csakhamar siralomra fordult. Az agg főpásztor ereje rohamosan fogyott. Nem tudván többé eleget tenni főpásztori kötelességeinek, Neszveda István olvasókanonokot segédpüspökéül kérte, akit XIII. Leo pápa 1885. március 27-én tartott titkos konzisztóriumban philomelai címmel prekonizált. Peitler az 1885. év július havában ismételtén felvette a haldoklók szentségeit s július 24-én este 6 órakor nemes szíve megszűnt dobogni; 27-én pedig nagy gyászpompával, a székesegyház sírboltjában örök nyugalomra helyezték.

Schuster Constantin 1886—1899.

82. Peitler püspök halála után a káptalan Neszveda István nagyprépostot és felszentelt philomelai püspököt választotta helynökke, aki közel másfél évig bölcsen kormányozta az egyházmegyét. A széküresedés idején rendezték a püspökség anyagi ügyeit is.

I. Ferenc József őfelsége 1886. november 13-án kelt diplomájával Schuster Konstantin kassai püspököt és szentjobbi apátot helyezte át a váci püspöki székre; XIII. Leo Őzsentsége az 1887. március 17-én tartott nyilvános konzisztoriumban megerősítette. Schuster Konstantin született Szokolczán, 1817. július 31-én. Atyja János, városi főorvos volt, anyja Benedino Janka. Középiskolai tanulmányait Nyitrán végezte, ahonnan családja származott. 1831. szeptember 20-án felvették a kegyestanítórend növendékei közé. Privigyén dicséretesen eltöltvén a noviciátust, mindjárt gimnáziumi helyettes tanárul alkalmazták. Azonban a filozófiai tanfolyamot Vácson, a teológiát a rend nyitrai és pozsonyszentgyörgyi főiskolájában végezte el. Eközben a pesti egyetemen a filozófia doktorává avatták. 1840-ben pappá szentelték és a váci, majd 1843-ban a pesti főgimnáziumban tanárkodott. Midőn gróf Pálffy velencei kormányzó a rendhez fordult, hogy adjon Ede és Zsigmond fiai mellé megbízható nevelőt, a kormányzat Schuster Konstantint szemelte ki ezen állásra. Nevelői állását oly kitűnően töltötte be tizenhárom éven keresztül, hogy a család rokonszenvét és nagyrabecsülését mindenkorra biztosította magának. Ezen időben írta meg és adta ki Budán »Földismeret, matematikai, physikai és politikai tekintetben; tanodai használatra« című munkáját. Miután növendékei összes tanulmányaikat elvégezték, nem tért vissza az abszolutisztikus kormányzat alatt sokszorosan szorongatott kegyesrendbe, hanem felvette magát a kalocsai egyházmegye papjai közé. Kunszt József érsek a nagyképzettségű, világlátott papot rövid időre Bajára küldötte káplánnak s azután behívta aulájába, szentszéki jegyzőnek; későbbben titkárává és egyházmegyei könyvtárossá nevezte ki. Szorgalmával és körültekintő tapintatosságával kiérdemelte, hogy az érsek — jóllehet még alig töltött nyolc évet az egyházmegyében — 1865-ben székesegyházi kanonokságra fölterjesztette. A király kanonokká, az érsek egyházmegyei tanfelügyelővé nevezte ki. Ezen állásában az iskolaügyet jelentékenyen előbbre vitte. Kunszt érsek halála után 1866-ban a káptalan az érseki javak kormányzását bízta Schusterre, aki ezeket annyi hozzáértéssel kezelte, hogy az érsekké kinevezett Lonovits József, majd utódja Haynald Lajos is megtartotta jószágkormányzónak; 1868-ban egyszersmind papnevelőintézeti kormányzóvá tette. A király 1869-ben Szent Pálról nevezett bácsi címzetes préposttá nevezte ki.

Midőn Perger János elhalálozása folytán a kassai püspökség megüresedett, őfelsége 1877. május 6-án Schuster Konstantint a kassai egyházmegye püspökévé és szentjobbi apáttá nevezte ki július 1-én pápai megerősítést kapott és Haynald szeptember hó 23-án püspökké szentelte. »Non tam praeesse, quam prodesse« mondotta beiktató beszédében s azt tűzte ki egyik feladatául, hogy ismert erélyességével és kitűnő gazdálkodásával a kassai dómnak folyamatban lévő stilszerű restaurálását keresztülvigye. Kilenc évi püspökösködése alatt kitűnően haladt az újjáépítés munkája. De nemcsak ez. Mint szigorú, gondos, utánlátó, takarékos gazda nem csupán a székesegyházra tudott százezreket áldozni; hanem más templomok, plébániák, iskolák és más egyházi intézmények emelésére is. Eperjesen százezer forint költséggel az angolkisasszonyok vezetése alatt álló leánynevelő intézetet létesítette, s midőn ez 1887-ben leégett ismét 22 ezer frtot adott a helyreállítására, 1898-ban pedig ismét 25 ezret annak kibővítésére. Nagy gondot fordított egyházmegyéje kormányzására, a kassai papnevelő és a tanítóképző intézetre, a jámbor társulatok terjesztésére. Az alsópapság anyagi helyzetének javítására 40000 frtos alapítványt tett. Takarékoságát sokszor gúnytárgyává tették; de midőn a szegényes ellátású püspöki javadalom mellett fejedelmi adakozásait látták, a gúnyolódók elhallgattak és a király azzal jutalmazta, hogy 1881-ben valóságos belső titkos tanácsosává nevezte ki, 1882-ben a Ferenc József-rend nagykeresztjét adományozta neki és végre a Peitler püspök halála után a megüresedett váci püspökségre helyezte át. Konstantin püspök, mihelyt prekonizáltatásáról értesült, terjedelmes, a szentatyák stílusára emlékeztető latin körlevelet küldött a papságnak és magyar nyelvűt híveinek. Ámbár minden ünnepélyes fogadtatás ellen eleve tiltakozott, mégis 1887. április 13-án reggel 9 órakor, amikor vonattal Vácra érkezett, a pályaudvaron várta a káptalan és a papság, a világi hatóságok és sok ezrenyi nép. Midőn a püspöki palotába érkezve, a polgármester nála tisztelgett, a szokásos díszebéd váltságául 1000 frtot adott neki át a szegények között való elosztás céljából. Másnap volt a székesegyházban az ünnepélyes beiktatás és azután mindjárt serény munkához fogott. Május hóban már 14 váczvidéki községben atyai látogatást tartott és osztotta a bérálás szentségét is. Figyelme kiterjedt mindenre. Szokatlan szigorúsággal lépett fel, amit annak tulajdonítottak, hogy az egyházmegye állapotáról kedvezőtlen információt

kapott volt; de mennél többet látott és tapasztalt, vizsgálódása és szigorúsága annál inkább hagyott alá és derültebb lett a kedélye. A következő év május havában az Alföldre ment és 13 kisebb helyen kívül Újpesten, Kecskeméten és Kiskúfélegyházán tartott bérmlást és vizitációt. Együttal megnyitotta anyagi áldást osztó kezét. Kecskemétnek 80000 frtot, Kiskúfélegyházának 40000 forintot ajánlott meg, illetve tett le a káptalan kezelésébe apácák vezetésére bízandó leányiskolák szervezése céljából. 1889-ben ismét 15 pestmegyei községet járt be, 1890-ben pedig Szolnok, Csongrád, Szentés és Hódmezővásárhely városokat és 12 községet. Hódmezővásárhelynek is adott 40000 frtot leánynevelőintézet létesítéséhez. A következő két évben bejárta Nógrádvármegye és az Alföld mindazon helyeit, amelyeken addig meg nem fordult. Miután így egész egyházmegyéjét megismerte, számos bajt kiírtott, számos sebet begyógyított és testi ereje fogyni kezdett: a pápa őszentsége Jung János kanonokot, 1893. május 11-én rosaliai püspöki címmel segédpüspökké nevezte ki s ezentúl ő ment, rendszeren minden év tavaszán és őszén, a bérmlás szentségét kiszolgáltatni.

A püspök igen nagy hatást gyakorolt papjaira különösen levelezéseivel és azokkal a körlevelekkel, amelyeket minden esztendőben az újév és a nagybőjt alkalmával szokott kibocsátani. Ezeket mély észjárás, eszmegazdagság, lapidáris rövidség és szép latinság jellemzi. Figyelme kiterjedt a papi élet és működés minden ágazatára. Leginkább azok említendők, melyekkel a plébános és a káplán közötti viszonyt fejtegeti, a szentségimádó papok társulatát ajánlja, a hitoktatásra buzdít, az 1896. évi millennáris szózat és az, mellyél 1899. június 4-én — hattyúdalaképen — egyházmegyéjét Jézus Szive oltalmába ajánlja. Az 1888. évi augusztus 21—25. napjain szentgyakorlatokat tartott Vácson a papnevelőintézetben. Személyes érintkezése nem volt mindig tetszetős. Mint ő maga mondotta legnagyobb őszinteséggel sirja szélén: »Gyakran talán túlszigorúnak, vagy épen ridegnek tűnt fel eljárásom; azért mindazoktól, kiknek terhére voltam, vagy kellemetlenséget okoztam ezáltal, alázatosan bocsánatot kérek; akik pedig engem megbántottak, sőt üldöztek, azoknak, miként már a megbántás pillanatában is megbocsátottam, úgy most is teljes szívvel megbocsátok.« Szigorúsága mögött mély szeretet rejtőzött; de mintha attól félt volna, hogy ennek megnyilvánulását gyöngeségnek fogják minősíteni — keménynek mutatta magát.

Schuster püspököt nagyon anyagi embernek tartották, mert szigorú földesúr és takarékos ember volt, mert az egyházak anyagi ügyeire nagy gondot fordított és kedvelte a takarékos papokat. Gazdatisztjeit szigorúan ellenőrizte, bérlei iránt alig ismert kíméletet; de tisztjei számára megalkotta 10,000 frt alaptőkével a nyugdíjintézetet és hű sáfárt soha el nem bocsájtott. Kormányzása elején útmutatást adott a papságnak az egyházi vagyon kezelésére; a számadások felülvizsgálására számvevőszéket szervezett, melyet gyakran ő maga vizsgált felül. Mindennemű költség engedélyezésében és folyósításában elővigyázó és tartózkodó volt; de amit megcsináltatott, azt alaposan csináltatta meg. Rákóczipalván, Szankon teljesen saját költségén templomot építtetett; számos templomot, iskolát, plebániát, kántorlakot kijavíttatott. A vácsi székesegyházra 15,000 frtot áldozott, a püspöki palotát újonnan fedette és külsőleg alaposan restauráltatta. Kisebb adományait nem ismerjük — igaz, nem is igen aprózta a pénzt; hanem nagyobb adományai, a már említettekén kívül ezek: a »de mensa episcopali« kanonokok javadalmát 6000 koronára emelte és a három magánalapítású kanonok javadalmának megjavítására még 50,000 frtnyi alapítványt tett le; az esperesek jutalmazására 20,000 frtos alapítványt alkotott. A váczegyházmegyei papi nyugdíj-alapnak adott 1893-ban 10,000 frtot, 1895-ben ismét 15,000 frtot; a szegényebb ellátású plébánosok kongruájának kiegészítésére 1893. óta évenként 2300 frtot, a káplánokéra évenként 2592 frtot. A vácsi főgimnáziumra 40,000 frtot, más iskolákra mintegy 80,000 frtot áldozott. Igaz, hogy otthon megzöldült reverendában és foltozott csizmában járt; de ha főpapi minőségében lépett föl, pompába öltözött, főúr volt és imponált még annak a csöcseléknek is, mely 1894-ben az egyházpolitikai törvények tárgyalása alkalmával kocsiját megtámadta.

A fáradhatatlan munkásságú főpap egészen életének utolsó évéig kitűnő egészségnek örvendett; de ekkor nemcsak a magas kor, hanem a súlyos betegségek is rázúdultak egyszerre. Az 1895. év karácsony ünnepén mondott szentmisén nagyon meghűlt a székesegyházban. Influenzába esett, mely életerejét megtörte, úgy hogy többé meg sem jelent a nyilvánosság előtt. Hanem tevékenységéből mit sem engedett; egyházmegyéjének és uradalmainak ügyeit tovább is személyesen intézte egészen utolsó betegségének beálltaig. Kertjében naponként sétált. Midőn 1898. novemberében egy ilyen sétáról visszatért, a lépcsőházban összeesett. Azóta alig volt jártányi ereje.

Gyomor és májbaj kínozza. 1899. január 9-én elkészítette végrendeletét, február 5-én türelmesen meggyónt és megáldozott és magádoz hivatván a káptalant, ekképen szolt: »Jézus Krisztus, az élő Isten Fia és örök bírád átszólít engem, szegény bűnöst, az örökkévalóságba s vajha az ő szent kebelébe is. Élő hittel, melyet vallottam, szilárd reménnyel, melyet mindenkor tápláltam és igaz szeretettel, melyet gyakorolni iparkodtam, lépek az Úr trónja elé. Mindazokat, melyek egyházi hivatásom ideje alatt reám bizattak, mindig a leghűségesebben és legkészségesebben iparkodtam végrehajtani. Semmit el nem tulajdonítottam, semmit el nem pazaroltam, el nem tékoztam. Ami a helyes rendhez tartozott, megőriztem; a fegyelmet talán némi szigorúsággal tartottam ugyan fel; de azon szigorúságból soha sem hiányzott a legjobb atyai indulat. Azért midőn káptalanom és papságom imáiba ajánlom magamat, kérem, tartsanak meg kegyeltes emlékezetükben és kérem arra is, tartsák fenn mindazt, amit ezen egyházmegye javára létesítettem; tartsák fenn azt a szép rendet, melyet én fentartottam. Tartsák fenn minden kivétel, személyválogatás nélkül . . .«

A veszélyes májbaj elmúlt. Rokonai tavasszal szanatóriumba akarták vitetni; de ezt sem orvosai, sem ő maga nem engedte. Látása, hallása, emlékezőtehetsége, életereje lassankint elhagyta. Még két ízben járult a széntségekhez. Július közepén kérte a Szentatya áldását és végre, erős haláltusa után, 1899. július 23-án, délutáni félnégy órakor megszűnt élni. Azonnal megjelent a káptalan, a hivatalos közegek és felbontották végrendeletét. Fejedelmi végső rendelkezés! Imaszerű fohászszal kezdődik s azután a következő hagyományokról rendelkezik: Általános örökösévé a Konstantin-püspök alapot teszi, mely a kegyuraság nélkül szűkölködő váczegyházmegyei templomok, plébániák és kántorlakások fentartására szolgál és elrendeli, hogy ezen általa 200000 frttal létesített alapnak kamatait nem szabad addig fölhasználni, miglen a tőke kétszeresére nem emelkedik. Különféle helyeken mondandó örökös szentmisékre hagy 20000 frtot, a magyarországi kegyestanítórendnek egy tanár kiképzésére 10000 frtot, a római »Propaganda fidei« céljaira 4000 frtot hagy. Vác városának árvaházra 80000 frtot, a szegények házára és kórházra 100000 frtot; a papi nyugdíjalapra 10000 frtot, a vácz ferencrendieknek 1000 frtot rendel. Egy magyar katolikus egyetem létesítésére 100000 frtot hagy oly kikötéssel, hogy ez a káptalan ke-

zelésében 30 esztendeig gyarapodjék s ha ezen az összegben egyetem akkor sem volna létesíthető, az alapítvány fele a váczí egyházmegyei iskolákra és kántorlakokra fordíttassék, másik fele a »Konstantinalaphoz« csatoltassék. A kassai székesegyházban emelendő Szent József oltárra hagyott 20000 frtot; Szakolcza város szegényeinek 6000, Nyitra városának 10000 frtot. Udvari papjainak két évi fizetésüket rendeli örökség gyanánt; a kongrua-kiegészítést élvező papok jutaléka kifizetendő utódja eljöveteleig. Egyik testvérének 1000, a másiknak 500 frt évi járadékot rendelt; uradalmi tisztjeinek félévi, cselédjeinek három havi illetményük kifizetendő. A királytól kapott mellkeresztjét, gyűrűjét, bútorait, képeit, asztalkészletét, diszhintáját a püspökségre, Kunszt érsektől kapott mellkeresztjét a káptalanra hagyta. »Isten áldja meg — végzi — és oltalmazza kedves hazánkat és annak Apostoli királyát, áldja meg két egyházmegyém papságát és népeit. Többiben az Úr Isten véghetetlen szent kegyelme, a B. Sz. Máriának hathatós könyörgése mellett, könyörüljön rajtam és bűnös lelkemen. Ez végső, legalázatosabb, töredelmes szívű fohászom és imádságom az Atya, Fiú és Szentlélek Úr Isten nevében.«

Ravatalát a püspöki palota nagytermében állították fel. Július 26-án, mint végrendeletében meghagyta, papok vitték át holttestét a székesegyházba és mise után a sírboltba, ahol a halottasfülke zárókövére ezen feliratot rendelte vésetni:

† Constantinus Schuster
episcopus Cassoviensis A. 1877—1887.
Vaciensis A. 1887—1899.

Jesu Christe miserere mei — ne omnis moriar — Amen!¹⁾

Csáky III. Károly Emmánuel 1900—.

83. A gyászszertartások elmúltával a székesegyházi káptalan dr. Virter Lajos nagyprépostot és zakulmi c. püspököt választotta helynökévé, aki ezt mélységesen szerető szívéből fakadó szavakkal tudatta a papsággal. Egyébként legnagyobb tiszteletben tartva Konstantin püspök intelmeit, az ő szellemében kormányozta az egyházmegyét. Újévi szózatot intézett a papsághoz, intézkedett a

¹⁾ Litterae Circulares ad Ven. Clerum Dioec. Vaciensis 1887—1899. — Szokolszky. A száz éves kassai püspökség. 125—133. — Karcusú. Vác vároa tört. IX. 242—246. — Szinnyei. Magyar Irók. XII. 711. — Magyar Állam. 1899. 186. sz. — Váczi Közlöny. 1887. 16. sz. 1899. 25. 26. sz. — Ország Világ. 1899. 31. sz.

nagy jubileumi esztendő megülése iránt és 1900. április 22-ről ezen körlevelet bocsátotta ki: »Quod iam desiderio-desideravimus, et pro quo coelum sine intermissione assiduis precibus flagitavimus, haud singulari lactitiae sensu annuntio universo Clero: luctum nostrum in novem menses protractum ex adoranda providentiae divinae dispositione, felicissimum attigisse finem . . . Altissima Suae Maiestatis Sacratissimae, Regis nostri Apostolici ddo 18-a curr. resolutione Ill. ac Rssmum D. Carolum e Comitibus Csáky, de Kőrösszeg et Adorján, el. Eppum Cursolensem, E. M. Strigoniensis Canonicum in Episcopum nostrum clementissime renunciatum esse . . .«

Gróf Csáky Károly Emmánuel — azon ősrégi nemzetség sarjadéka, mely az egyháznak szenteket, főpapokat, bíborost adott — született Sopronban, 1852. évi július hó 24-én. Atyja Emmanuel, anyja nemes Buddeus Karolina volt. Elemi iskoláit Sopronban, a középiskolákat a jezsuiták kalksburgi kollégiumában végezte, ahol a Mária-kongregáció prefektusa is volt. 1870-ben az esztergomi papnevelőintézet növendékei közé lépve, ott végezte filozófiai és teológiai tanulmányait. Papnövendék korában írta »Schach! Matt? Flüchtige Blicke in das Treiben der Liberalen« című röpiratát. Simor János hercegprímás 1875. július 25-én pappá szentelte és káplánnak küldte Tardoskeddre, de már a következő évben magához vette udvari káplánjául. Esztergom városa 1880. április 19-én plébánosává választotta. Öt évi plébánoskodása alatt megújította a plébániatemplomot és a hozzátartozó kápolnákat; buzgón prédikált, gyónatott; látogatta a szegényeket, betegeket, kórházakat; missiót tartatott, megalapította a Jézus Szive Társulatot stb. Hívei fájó szívvel váltak meg tőle, midőn őfelsége 1885. április 8-án pozsonyi kánokká kinevezte. Itt rendezte és irodalmilag ismertette a Herberstein—Illésházy hölgyalapítványt. Nagy volt az esztergomiak öröme, midőn 1887. november 27-én a főkáptalan tagjává lett. Most leginkább a társadalmi téren működött Esztergomban, mint az Erzsébet-Nőegylet és a Katholikus-Kör elnöke. Nagy hozzáértéssel kezelte a főkáptalannál lévő jótékony intézmények pénztárát, majd a főkáptalani törzsvagyont. A király 1890-ben cholti apáttá, 1896-ban nyitrai főesperessé és curzolari választott püspökké nevezte ki. Ezen állásokban találta őt váczai püspökké való kineveztetése.

XIII. Leo pápa az 1900. április 19-én tartott konzisztóriumban megerősítette Csáky grófot a váczai püspöki széken, amit ő a káp-

talánhoz intézett szép levélben juttatott az egyházmegye tudomására. Vácra megindult az üdvözlő küldöttségek sorozata az esztergomi bazilikába, midőn őt Vaszary Kolos, június 17-én nagy ünnepélyességgel püspökké szentelte. Miután a váci püspöki palotát bensőleg megújította és nemes műízléssel berendezte, augusztus 5-én bevonult földiszított székvárosába. Még aznap volt a székesegyházban az ünnepélyes bemutatkozás, amelyen képviselve volt számos kiküldöttel az egész terjedelmes egyházmegye. Ez alkalomból a papsághoz latin, a hívőkhöz magyar, valóban apostoli hangú körlevelet intézett. »Irói készségét leginkább főpásztori körleveleiben ragyogtatja. Nagy művelője a nagybójtai cirkuláréknak. Majd minden esztendőben megjelennek tőle nagy életbölcselettel és gyakorlati útmutatásokkal telített nagybójtai-szózatok. Klasszikusak ezen felül a magyar katolicizmus 900 éves jubileumára, XIII. Leo 25 éves papságára és halálára, X. Pius pápa megválasztására, papságának 50 éves jubileumára és halálára, II. Rákóczy Ferenc hamvainak hazahozatalára, I. Ferenc József 40 éves koronázási évfordulójára és 80 éves születése napjára, valamint Árpádházi Szent Erzsébet 700 éves jubileumára kibocsátott körlevelei.«

A püspök kiváló gondot fordít a papság nevelésére úgy a semináriumban, mint a megyei életben. A papnevelő intézetet igen gyakran meglátogatja; érdeklődik a növendékek tanulmányai, nevelési és személyi ügyei iránt is. A papnöveldére gyűjtést rendezett, melyet ő 28000 koronával nyitott meg; megszerezte a szomszédos fiúiskola épületét és az intézet kibővítésének eszméjével foglalkozik. A papság egyházi szellemének mélyítése céljából őt ízben lelki gyakorlatokat tartatott nemcsak a székhelyen, hanem Kecskeméten, Szolnokon, Hódmezővásárhelyen is; 1913-ban pedig elrendelte, hogy minden pap köteles két évenként valamely jezsuita vagy lazarista házban szentgyakorlatot tartani. »Egyházkormányzatának vezérelve ugyanaz a prudentia, zelus és charitas, mellyel át van itatva püspöki jelleme. Nem a szigorúság vasvesszejét suhogtatja, hanem inkább az okosság mérsékletével int, a buzgalom erejével tüzel s a szeretet hatalmával hódít. Ajakán mindig több az elismerő szó, mint a feddő; kezeiben mindig dúsabb a jutalom, mint a büntetés.« Egyházkormányzatában és főpapi tevékenységében mindenkor a legkiválóbb erők segítségét vette igénybe. Első általános püspöki helynökévé Virter Lajos dr. nagyprépostot nevezte ki, aki ezt a tisztséget

1909. április 16-ig viselte. Utódjául Motesiczky János prelátus kanonokot s midőn ez megbetegedett, 1915. április 23-án Jung János nagyprépostot nevezte ki. A püspöki ténykedésekben állandóan Jung János rosaliai felszentelt püspök volt hűséges kíséretje és jobbkeze. 1913. július 1. óta pedig Gossmann Ferenc castoriai felszentelt püspök vette át a segédpüspök teendőit.

Papjait tőle telhetőleg jutalmazza és kitünteti. Az 1900. jubiláris esztendőben kieszközölte XIII. Leo pápánál a káptalan részére a Cappa Magna viselhetésének előjogát. Az elaggott és munkaképtelenné vált papok fölsegítésére 1906-ban megalkotta a Borromeumot; az egyházmegyei papi nyugdíjintézetet 1906-ban és 1913-ban újjá szervezte. Ha csak egészségi állapota engedi, prédikál, gyóntat, bérnál, kiszolgáltat minden szentséget. »Prédikációi közül igen szépek és tartalmasak azok az elmélkedések, (nyomtatásban is megjelentek) miket 1901-ben és 1906-ban a vácsi hölgyközségnek rendezett lelkigyakorlatok alkalmával mondott. Úgyszintén a kecskeméti öregtemplom felszenteltetésekor mondott három beszéde, a vácsi országos fegyintézet kápolnájában mondott beszédei s a központi oltár-egylet választmányi gyűlésein mondott elmélkedései, melyek az oltár-egyleti Értesítőkből láttak napvilágot.« Minden esztendőben van bérnálás az egyházmegyében, melyet a jelentékenyebb helyeken személyesen szolgált ki s ilyen alkalmakkor meglátogatja az egyházi intézményeket és egyesületeket is. Ilyetén egyesületekre nagy gondot fordít. A Váczi Központi és Egyházmegyei Oltár-egyesületet újra alapozta és a virágzás magas fokára emelte s ezáltal lényegesen hozzájárult az Oltáriszentség imádásának legszélesebb körben való elterjesztéséhez és mélyítéséhez. Az egyesület már eddig is számos templomot fölszerelt és kiékesített. »Lélekemelő dolog egy-egy szentségimádási vasárnapot végig élvezni. Mennyi ilyenkor a fény, mekkora a buzgóság, mennyi az adoráló és mennyi az áldozó!« Behozta az egyházmegyébe az Örökimádást, úgy hogy a dioecesis templomaiban fölváltva minden napra esik Szentségkitétel. Hasonló gondot fordít a Mária kongregációkra. Ő alatta alakult meg Vácson a főgimnáziumi tanulók, a leányok, az urak és az iparosok kongregációja, melyeknek üdvös kovásza már-már áthatja a várost és remélhetőleg el fog terjedni az egész egyházmegyében. Az egyházmegye 18 községének adott saját lelkipásztort, új plébániák, curatiák illetve expozitúrák létesítése által.

Csáky gróf szereti az Istenháza díszét. A székesegyházat külsőleg restauráltatta, az addig bensejében lévő kriptalejáratot a szentély külső záró-falába helyeztette át. Bensejében restauráltatta az oltárokat; új szobrokkal díszítette és szabályszerűen felszerelte azokat. A Rieger-Testvéreknél nagyszabású orgonát készíttetett és 1905-ben bevezettette a villanyvilágítást. »Legkimagaslóbb alkotása azonban a székesegyháza kincstára. Alig lépett a püspöki székbe, első gondjai közé sorozta, hogy a székesegyház műkincseinek megfelelő helyet teremtsen. Erre a célra a székesegyház emeleti oratóriumának két termét részben a saját, részben a székeskáptalan költségén kifestette és hatalmas tölgyfa szekrényekkel berendezte. Itt helyezte el azután a ruhaneműeket és nem kevésbbé értékes ötvös munkákat. A saját tulajdonát képező egyházi műkincsekből számtalant ajándékozott a székesegyháznak s nincs év, hogy újabb műremekekkel ne gazdagítaná az általa megteremtett és már látványosság számba menő, milliárdokat érő kincstárt.«

Kiváló gondot fordít az iskolákra. Az egyházmegyei főtanfelügyelőnek külön berendezett hivatala van az aulában. A kerületi tanfelügyelők munkáját ugyancsak komolyan veszi, a tanító egyesületek munkálkodására is felügyel. Vác városának 200000 koronát adott az elemi iskolák fejlesztésére, melyből a Karolina-iskolát létesítették, a többi iskolákat jókarba hozták és megfelelően berendezték és bővítették. A külső iskolák közül segélyezte az apostagit alparit, becskeit, cserhátszentiványit, csépaít, erdőtarcsait, jobbágyiít, kispáhiít, kiskúnmajsait, tiszavárkonyit, maglódit, magyarnándorit, rétságit, váczbottyányit, váczdukait, tassit és a zagyvarékasit. Körlevelei telve vannak tanügyi rendeletekkel és utasításokkal, melyek közül kiemelkednek az iskolák katolikus jellegének megővására, a magyar nyelv tanítására és a tananyag beosztására vonatkozó intézkedései. Sőt a felnőttek oktatásáról is gondoskodik a vácsi Katolikus Lyceum és a Legényegylet útján.

Igen sokat tett a szegényügy rendezése érdekében. Váczon megalapította 50000 korona alaptőkével a Szent Antal Egyesületet, fölépíttette a szegényházat, 20000 koronás alapítványt tett a siketnémaintézetben. Püspöki jubileuma alkalmából kibocsátott, emlékiratszerű életrajzában így van regisztrálva jótékonyága: »Tíz éves püspöksége alatt adott közjótékonyagra: 30000 koronát egyesületeknek, templomokra 190000 koronát és azok felszerelésére 25000

koronát, iskolákra 250000 K-t, sajtóra 50000 K-t, papi nyugdíjalapra 20000 K-t, az egyházmegyei alsópapság segélyezésére 102000 K-t, tíz éves püspöki évfordulója alkalmából 100000 K-t összesen 1098000 koronát. És ebben a milliós összegben még nincs benne az a sok-sok magányos adomány, mit a főpásztor titokban gyakorol.«

Működését számos elismerés jutalmazta. Az I. oszt. Vaskorona-rend tulajdonosa. I. Ferenc József Őfelsége 1905-ben valóságos belső titkos tanácsosává, 1907-ben a vallás- és tanulmányi alapok felügyelő bizottságának tagjává, X. Pius pápa Őszentsége pápai trónállóvá, házi főpapjává és római gróffá nevezte ki. Őszentsége 1906. évi március 9-én kiállított bullájával őt és utódjait a váci püspöki széken az érseki pallium és kereszt használatának előjogával ruházta fel. Vác városa 1910-ben, midőn püspökségének tíz éves jubileumát ünnepelte, díszpolgárává választotta. Ezen év június 14-től 16-ig eléje járult szerencsekívánataival a székesegyházi káptalan, az egyházmegyei papság és számos egyesület küldöttsége. Az 1914. évben a jeruzsálemi Szentsír-rendjének nagykeresztjét kapta.

A világháború kitörése óta állandóan 15 ágyas kórházat tart fenn saját költségén s a háborúval összefüggő hadsegélyezési és egyéb jótékonyági művekben áldozatkészen kiveszi részét, minnek elismerésül 1916-ban a Vöröskereszt tiszti keresztjét kapta.¹⁾

¹⁾ Literae Circulares ad Ven. Clerum Dioec. Vaciensis 1900–1915. — Némethy. Series Parochiarum et Parochum Strigon. 523. — Kollányi. Esztergomi kanonokok. 516. Szinnyi. Magyar Írók élete. II. 149. — Magyar Génusz. 1900. 33 sz. — Csáky Károly Emmánuel gróf váci püspök 1900–1910. Vác, 1911. — Váci Közöny igen sok száma.

Pótlás az 531. oldalhoz. — Midőn II. Lajos király 1523-ban Csehországban járt, kíséretében volt Ország János váci püspök is. Ekkor visszaszerezte a király Remete Szent Pálnak Carstyn (Carlstein) várában őrzött fej erekljét és azt ideiglenesen a váci püspök őrizetére bízta. Úgy a király, mint a püspök értesítőlevelet küldött erről Báthory István nádornak. Ország hazaérve, nagy ünnepélyességek közt adta át az erekljét a pálosok budaszentlőrinci kolostorának. (Országos levéltár. D. L. 23, 725. 25, 676. Egyháztört. Emlékek. I. 80. 82. — Fahrman. Anonymus de translatione Reliqu. S. Pauli. 169. az átadó püspököt tévesen Simonnak nevezi Kath. Szemle. 1907. (Pámer.)

A váczi egyházmegye papjainak életadatai.

† **Ábrahám** vácsi olvasókanonoknak csupán nevét ismerjük egy 1260. évi okmányból. (Wenzel. Árpádkori új okmánytár VII. 537. Nt. 61.)

† **Ábrahám** lőrinczii plébános volt 1650. év körül, akinek nevét följegyezve találjuk a lőrinczii anyakönyv bekötési táblájára. (Nt. 187. 188.)

† **Ábrahám Pálról** csak azt tudjuk, hogy 1729-ben csongrádi plébános lett és innen 1734-ben Váczszentlászlóra ment át, ahol 1740-ben meghalt és a köztemetőben nyugalomra helyezték. (Nt. 211. 370.)

Atzél Aladár született Vácson, 1884. május 14-én. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1907. június 29-én pappá szentelték. Káplán volt: Bagon, Czibakházán, Lajosmizsén, Lőrincziben, Újkécskén és Rákoscabán. 1915. óta hitoktató Újpesten és a háború tartama alatt a Stephaneum lelkésze. (Nt. 229. 450.)

† **Aczél Ferenc** (zelei) 1514-ben tűnik fel, mint vácsi prépost és pozsonyi kanonok. 1523-ban pozsonyi préposttá nevezték ki; de mielőtt e javadalmat elfoglalhatta volna, 1523. május 17-én ágyában meggyilkoltan találták. Latin költeményeket írt, melyek azonban elvesztek. (Wallaszky. Conspectus Reipubl. Litterariae. 166. Knauz. Magyar Sion. 1866. 340. 405. Új Magyar Sion. 1886. 88. Szinnyei. Magyar írók élete és munkái I. 55. Nt. 60.)

† **Ádám** vácsi kanonok és főesperesnek csupán nevét ismerjük a káptalan 1237. évi bizonyoságleveléből. (Wenzel. Árpádkori új oktár. VII. 47. Nt. 61.)

† **Ádám** vácsi főesperes volt 1434-ben, kinek nevét csupán Kovách Pál nomenklaturája alapján ismerjük. (Specimen Monogr. Capit. Vaciensis. 174. Karcsú. Vác város tört. VI. 40. Nt. 62.)

Jegyzet. A név előtt álló † azt jelenti, hogy a Név-tár írása idejében nem volt életben. Nt. és az utána következő szám azt jelenti, hogy »A vácsi egyház-megye történeti névtára« hányadik lapján fordul elő.

A most élő papok éleadatait saját jelentéseik alapján írtam meg, — természetesen azok kivételével, a kiktől ilyeneket sehogy sem kaphattam — a Főhatóság által megszabott keretben, mindenkor elvem szerint: »Veritate duce, comite labore.« Ha írásom mégis bárkinek önértékét kellemetlenül érintené, szeretettel kérem, ne tulajdonítsa azt másnak, mint valamelyikünk emberi gyarlóságának.

Chobot Ferenc.

† **Adamik György**, született Bajmócson (Nyitram.), 1716-ban. Mint újmisési pap, 1740-ben tápei plébános lett, 1750-ben a sárii plébániát kapta meg. 1776-ban lemondván a javadalomról, Pestre nyugalomba vonult és ott halt meg. (Nt. 283. 395.)

† **Ágler Ferenc**, született Oszlányban (Barsm.), 1788. január 8-án. A theológiát Vácson végezte, 1804-ben pappá szentelték. Három évi káplánkodás után, 1807-ben irsai, 1811-ben isaszegi plébános lett és mint ilyen halt meg 1855. évi március 27-én. Az 1849. évi isaszegi csatát, mint szemtanú, élénken írta le az isaszegi Historia Domusban. (Nt. 207. 309.)

† **Ágler Imre**, az előbbinek testvérbátyja, született 1780-ban. A theológiát Vácson végezte, 1802-ben pappá szentelték, 1805-ben csömöri plébános, 1811-ben ecseri plébános, 1824-ben szödi plébános lett és meghalt Sződön 1828. január hó 18-án, 49 éves korában. (Nt. 133., 215., 219.)

† **Agócs János**, született 1839. április 4-én, Vámosgyörkön (Hevesm.) A theológiát Vácson végezte; felszentelték 1865. aug. 12-én. Hét éven át volt káplán több helyen; 1871. óta a kiskúnefelegyházai kisgimnáziumnál, 1876. óta a férfitanítóképzőintézetben is hit-tanár. 1878-ban plébánossá választották Kiskúnefelegyházán s egy-szersmind a városi kath. gimnázium igazgatója és püspöki biztosa lett. 1881. óta esperes és tanfelügyelő, 1889. óta jánosii c. apát; 1898. óta váczi kanonok és alsóvárosi plébános volt. Meghalt 1901. június 5-én. (Nt. 64., 117., 357.)

† **Agoston** váczi kanonok és szigetfői főesperes, kinek neve számos okmányban fordul elő az 1292—1310. évek közt, de élet-körülményeiről mitsem tudunk. (Schmitt. Episcopi Agrien. I. 226. — Wenzel. Árpádk. oktár. V. 197., 229., 241. — Anjoukori Oktár. I. 95., 187., 416. — Knauz. Monum. Eccl. Strigon. II. 319., 321., 621. — Monumenta Vaticana. (1887.) I. 265. — Nt. 56, 61.)

† **Alajthner József** czeglédberczeli helyi káplán volt az 1800—1804. években. 1804-ben bagi plébános, 1811-ben gödöllő-kerületi esperes lett. Meghalt 1826. június 29-én. (Nt. 199. 306.)

† **Albert**, Nagy Lajos király udvari káplánja, orvosa és váczi olvasókanonok volt 1361-ben. (Vatikáni levéltár. Innocentii VI. Supplicationes. P. I. fol. 24. — Pór. De Surdis II. János esztergomi érsek. 10., 49. Nt. 491.)

† **Alberthy Jakab**, született Szátokon (Nógrádv.) 1718-ban. Bölcséletet Vácson, teológiát Nagyszombatban tanult; felszentelték 1724-ben. Jobbágyi plébános lett 1742-ben, szödi 1743-ban, isaszegi 1750-től, ahol meghalt 1762. december 12-én. (Nt. 133., 184., 207.)

† **P. Alfonz**, piarista atya, galgahévi plébános-helyettes volt 1739-től 1742. április 27-ig. (Nt. 202.)

† **Almádi Endre**, szegvári plébános lett 1745-ben azután dunakeszi plébános 1746-tól 1748-ig. Egyebet nem tudunk róla. (Nt. 218. 377.)

† **Almási Mihály**. A teológiát Vácson elvégezve, 1719-ben felszentelték. Három évi káplánkodás után 1722-ben zsámboki plébános lett. 1727. február hóban lovaglás közben leesett és a ló agyonrúgta. (Nt. 260.)

† **Altmann József**, született Budán 1815. április 13-án. Tanulmányait Vácson elvégezve, felszentelték 1840-ben. Tizenkét évig volt káplán különböző helyeken. Mint abonyi káplán, 1852-ben újkécskei plébánossá lett; de ott öt hónap múlva, november 11-én meghalt. (Nt. 352.)

Altrichter Ferenc, született Beregszászon 1874. október 12-én. Tanulmányait Kassán, a teológiát Vácson elvégezve, 1897. június 29-én felszenteltetett. Zsinati vizsgát tett 1907-ben. Tizenkét évig káplánkodott: Izsákon, Tápiógyörgyén, Romhányban, Szentesen, Kiskúfélegyházán az új plébánián; közben ideiglenes adminisztrátor volt 1900-ban Izsákon, 1904-ben Nagykőrösön és 1908-ban Kiskundorozmán. Kerekegyházi lelkész 1909. óta, ahol templomot, plébániát és 3 tantermet épített. (Nt. 286. 296.)

† **Alvinczi Ferenc**, született Vácson 1827. december 18-án. A középiskolát szülőhelyén elvégezve, piarista növendék lett. Mint növendék tanárkodott Nagykárolyban és Máramarosszigeten. A rendből a honvédek közé lépett s résztvett az 1848–49-ki szabadságharcban. Ennek lezajlása után a váczegyházmegyei papnövendékek közé vették fel. A teológiát a pesti egyetemen elvégezve, 1853-ban pappá szentelték. Négy évi káplánkodás után, 1858-ban házi káplán lett Békéssámszonban; 1859-ben a kecskeméti elemi és nemzeti iskolák igazgatója, mely állásról önként lemondva, ismét elfoglalta a

sámsoni lelkészséget. 1865-ben gróf Károlyi Istvántól megkapta a csongrádi plébániát, 1869-ben a hódmezővásárhelyi kerület esperese, 1871-ben tinnyei c. apáttá lett. Meghalt Csongrádon 1874. december 29-én. Ritka tehetsége volt a nyelvekhez, több nyelven beszélt és azokból fordított Már papnövendék korában megjelent több dolgozata a pesti növendékpapság Munkálatai XVI–XVIII. kötetében. Gyakran írt a Religio, Kath. Néplap, Tanodai Lapokba; a Szent István-Társulat Ifjúsági Iratai között megjelentek: Szent Miklós napja, Pali és Gyuri, A braminok (fordítás franciából) című művecskéi és kéziratban maradt ugyanott: Stuart Mária története, Vad-orzók. Nagyobb munkája: Erkölcsi példák egyházi és világi népoktatók használatául, Pest, 1858. (Danielik, Magyar Írók. II. — Szinnyei. Magyar Írók Élete és Művei. I. 135. — Karcsú. Vác város tört. IX. 272. — Nt. 371.)

† **Anchely József Ildefonz**, született Vásárhelyen (Veszprém.) 1753-ban. A szentbenedekrendbe lépett 1777-ben, ahol 1779-ben áldozópappá szentelték. A rend fölőszlatása után 1787-től váci felsővárosi káplán volt; 1793-ban megkapta a hódmezővásárhelyi plébániát s ott buzgólkodott 1802-ig, amikor a rend visszaállítván, annak kebelébe tért vissza és Nagyszombatban házfőnök és gimnáziumi igazgató lett. Ott írta meg a hódmezővásárhelyi plébánia történetét (Historia Domus, kézirat) az 1793-ik évig, mert munkájában megakasztotta 1809. július 29-én bekövetkezett halála. (A pannonhalmi Szentbenedekrend névtára 1880. évre. 86. — Hódmezővásárhelyi Hist. Domus. — Nt. 399.)

† **András** éneklő-kanonok. Neve előfordul számos okmányban az 1270—1282. évek közt. (Fejér. Codex Dipl. VI/I. 24. 211. 278. VII/I. 369. Wenzel. Árpádkori oktár. IV. 45—48. VIII. 364. IX. 138—140., 165. 319. XII. 74. — Knauz. Monum. Eccl. Strigon. I. 581. Kubinyi. Tört. Emlékek I. 107—108. — Széchényi Család tört. I. 491. Nt. 55., 61.)

† **András** olvasó-kanonok. Lehetséges, hogy az előbbivel azonos, mert neve az 1292. és 1296. évben fordul elő. (Fejér. Codex Dipl. V. 93. Wenzel. Árpádkori oklár. V. 177., 229., 241. — Knauz. Monum. Eccl. Strigon. II. 323. Nt. 56—61.)

† **András** pesti főesperes, előfordul egy 1305. évi okiratban. (Hazai Oklevéltár 181—184. Nt. 61.)

† **András** örkanonok neve előfordul 1384-től 1414-ig több okmányban. (Fejér. Codex Dipl. X/II. 222., 326. X/IV. 630. X/VIII. 500. — Széchényi Család tört. I. 528., 538. Nt. 62.)

† **András** mester, váci kanonok 1420-ban (Kovách. Specimen Capit. Vac. 12, Bubla. »Regestrum« nyomán. Nt. 62.)

† **András** romhányi (de Bochtan) plébános az 1332—1337. évi pápai tizedjegyzék szerint hat garas pápai tizedet fizetett. Monum. Vaticana I. 229. Nt. 162., 164.)

† **András** tiszavárkonyi (de Woissa) plébános. Neve előfordul ugyanott (Monum. Vatic. I. 254.) Ortvay. Magyarország egyházi földleírása a XIV. század elején (113.) Woissát Duna-Varsányra magyarázza. Nt. 331.)

† **Andrássy János** (érkesseri), született 1775. október 14-én. A teológiát Vácson elvégezve áldozópappá szenteltetett 1798-ban. Püspöki levéltárból abonyi plébánossá lett 1802-ben, majd ker. esperessé, szentszéki tb. tanácsossá és címzetes kanonokká. 1861. óta többnyire betegen feküdt s azért a lelkiekben helyettest kapott. Meghalt 1863. január 3-án. (Nt. 328.)

† **Aneus** pesti főesperes neve előfordul az 1271—1282. évek közötti okmányokban. (Fejér. Codex Dipl. VI. 287. VI/I. 24. — Wenzel. Árpádkori oktár. IV. 48. VIII. 364. IX. 319. XII. 274. Kubinyi. Tört. Emlékek I. 107—108. Széchényi Család tört. I. 491. Nt. 61.)

† **Antal**, János fia, 1325-ben váci és titeli örkanonok volt, akit maga XXII. János pápa ajánlott a váci prépostságra; 1332-ben pedig megengedte neki, hogy váci és zágrábi kanonoki javadalmait megtarthassa. Elnyerte-e a váci prépostságot? nem tudjuk, de még az ő életében, 1331-ben János volt a prépost. (Theiner. Honum. Hist. Hung. I. 503., 549. Nt. 61.)

† **Antal István**, született Sajóvárkonyban (Borsodvm.) 1867. augusztus 19-én. A teológiát Vácson elvégezve, 1893. június 13-án pappá szentelték. Tizenegy évig káplánkodott s eközben volt ideiglenes adminisztrátor 1895-ben Kókán és 1899-ben Tápióságon. Lajosmizsei plébános volt az 1904—1908. években. Meghalt 1908. aug. 9-én. (Nt. 298.)

Antal Károly, született 1886. február 2-án Újkécskén. Tanulmányait Szolnokon, Kiskúfélegyházán és Vácson végezte. Pappá szentelték 1908. június 27-én s azután káplán lett Palotáson, Újkécskén és Újszászon. (Nt. 324.)

Antal Pál, született Paláston (Hontvm.) 1889. január 25-én. A középiskolákat Selmeczbányán és Váczon, a teológiát Váczon elvégezve, 1913. június 22-én pappá szentelték. Kápláni minőségben működött Palotáson, Pestszentlőrincen, Jászkarajenőn, Nagykőrösön.

† **Antalics Márton**, mint nagyszombati végzett teológust szentelték pappá. 1737-ben plébános lett Abonyban, 1739-ben Turán. Azután 1748-ban Lakics Ferencsel javadalmat cserélve ismét visszament Abonyba, de ott már 1748. novemberben meghalt. (Nt. 210. 326.)

† **Antalics Mihály József**, született Fehérhegyen (Trencsénm.) Nagyszombatban végezte a teológiát, 1711-ben nógrádi, 1716-ban romhányi plébános lett. Az 1733. évi április 15-én tűz ütött ki a plébánián; a plébános értékesebb holmijával és az anyakönyvekkel a pincébe menekült, ahol őt a füst megfojtotta. (Chobot. A romhányi plébánia tört. 21. Nt. 144., 164.)

† **Anton József** dunaharaszti plébános volt az 1732–1741. években. Egyebet nem tudunk róla. (Nt. 238.)

† **Aradi Ignác** esztergomegyházmegyei papból lett sződi plébános 1740-ben és ott működött 1743-ig. (Nt. 133.)

† **Árbay János**, született Radimón (Nyitrvam.) Nagyszombatban tanult és felszenteltetése után 1711-ben hatvani, 1715-ben pedig ecsegi plébános lett. A király 1721-ben váczy kanonokká, 1729-ben nagypréposttá nevezte ki. Berkes halála után káptalani helynökké lett. Meghalt 1735. május 29-én és a Szent Mihály templom kriptájában temették el. A felsővárosi plébánia anyakönyve halálakor 48 évesnek írja. »Impiger ac diuturnus in agro Domini operarius; sancte liberalis, vitae integer, exemplo conspicuus,« mondja róla Desericius. (Hist. Eppatus Vac. 243. Karcsú. Vác város tört. VI. 55. Nt. 60., 63., 120., 172., 181.)

† **Archangel** 1484-ben váczy pap és (valamilyen) prépost volt. (M. Tört. Tár. 1902. 511.)

† **Arndorffer Alajos**, született 1818. április 4-én Budapesten. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Váczon elvégezve, felszenteltetett 1841-ben. Mint diakonus nevelősködött a Huszár családnál, azután 4 évig káplán volt. 1845-ben gödöllői lelkész, 1851-ben

vecsési plébános, 1877-ben kerületi esperes, 1893-ban c. kanonok lett. 1902-ben nyugalomba vonult Vecsésen s ott is halt meg 1908. november 9-én. (Nt. 204. 317.)

† **Arnold**, a Szent János-lovagrend sziráki házának protektora, 1219-ben több zemplénmegyei várjobbágyot istenítéletre idéztetett Váradra. (Regestrum Varad. No. 202., 227. Nt. 89.)

Árva Ferenc Sándor, született Kecskeméten 1855. április 1-én, A gimnáziumot szülőhelyén végezte. 1874-ben Szent Ferenc rendjébe lépve, elvégezte a teológiát és 1880. július 4-én Váczon pappá szentelték. Három évig volt kisegítő lelkész, kilenc évig a dogmatika, egyházjog és történelem lektora a rendi növendékeknél. 1892. óta Szécsényben, 1902. óta pedig Szolnokon házfőnök és a plébánia adminisztrátora. (Nt. 337.)

† **Árvay János** cserhátszentiváni plébános lett 1807-ben és ugyanott meg is halt 1823. febr. 12-én, 46 éves korában. (Nt. 170.)

† **Árvay József**, született 1805-ben Váczon, ott tanult mindvégig. Felszentelték 1828-ban. Tizenhat éven át számos helyen volt káplán, 1844-ben lett csécsi plébános, ott is halt meg 1859. január 27-én. (Nt. 168.)

† **Atolf (Atholph)**, mint a káptalan prépostja 1237-ben bizonyáglevelet írt alá. Azután másutt viselhette e méltóságot, mert az 1238—1240. években Bancsai István volt váczi prépost s Atolfról mégis az van írva 1245-ben: »Atolpho preposito in sedem Ultrasilvanam electo«; Erdélyben csak két évet töltött, mert 1247-ben győri püspökké lett. Meghalt 1252-ben. (Wenzel. Árpádkori oktár. VII. 47. XI. 340. Pray. Hierarchia R. Hung. I. 316. Nt. 60.)

† **Baader János**, született Váczon 1835. augusztus 20-án, ott is tanult s felszenteltetett 1857-ben. Tíz évi káplánkodás után 1867-ben terényi plébános lett. Meghalt 1874. március 24-én. (Nt. 178.)

† **Baader Nándor**, az előbbinek öccse, született 1837. október 18-án Váczon. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, felszenteltetett 1860-ban. Tizenöt éven át volt káplán számos helyen, 1875-ben megkapta a tóalmási plébániát. Meghalt 1887. november 7-én. (Nt. 259.)

† **Babindák József.** A theológiát Váczon elvégezve, 1780-ban pappá szentelték. 1784-ben lett kúnszentmiklósi, 1785-ben ecseri plébános, ott is halt meg 1810. február 28-án. (Nt. 219. 241.)

Baczigál Károly, született Erzsébetkápolnán (Pozsonyvárm.) 1888. január 26-án. A gimnáziumot Nagyszombatban és Nyitrán, a theológiát Váczon elvégezve, 1915. május 9-én pappá szentelték és káplán lett Nógrádon, majd pedig Romhányban.

† **Bádik Mihályt** 1804-ben szentelték fel. Cserhátszentiváni plébános volt az 1805—1807. években, azután rövid ideig theológiai tanár Váczon és 1808-tól veresegyházi plébános. Meghalt 1810. június 18-án. (Nt. 101. 138. 170.)

† **Bajáky János,** született 1745-ben, Tápiószőlőben (Pestm.) Váczon tanult, 1767-ben szentelték pappá. Öt évig volt káplán; 1772-ben monori, 1776-ban tápióbicskei plébános. Meghalt rokonainál Tápiószőlőn 1785-ben, 39 éves korában. (Nt. 266.)

Bajcsy Gábor (geczelfalvi), született 1862. október hó 20-án, Pusztavacson (Pestm.) Középiskoláit Váczon és Kassán, a theológiát Váczon végezte. Áldozópappá lett 1885. július 18-án. Mint diakonus Kecskeméten volt hitoktató; azután káplán Magyarnándorban, Lőrincziben, Rékason, Mindszenten, Csongrádon és Turán. Zsinati vizsgát tett 1893-ban. Derekegyházi lelkész volt 1892. óta, lajosmizsei plébános 1908-tól 1913-ig s azóta rákóczipfalvai plébános. (Nt. 293. 332. 372.)

† **Bajer József** előéletét nem ismerjük. Taksonyi plébános volt az 1777—1782., püspökháti plébános 1782—1806. években. Meghalt 1806. június 31-én. (Nt. 129. 250.)

† **Bajnóczy Sándor,** született 1813. szeptember hó 23-án, felszenteltetett 1839-ben. Tizenöt évi és nyolc havi káplánkodás után 1854-ben kúnszentmiklósi, 1870-ben herencsényi plébános lett. Meghalt 1887. január 23-án. (Nt. 174. 241.)

† **Bajoni István** váci kanonok és a tereskei apátság komendátora. Tekintélyes biharmegyei család sarja, aki Ferrarában és Bolognában tanult a XV. század közepén s mint a kánonjog doktora tért haza. 1439-ben sárospataki plébános lett, majd pedig pécsi,

váradai és váci kanonoki javadalmat kapott. Vitéz érsek pártfogása mellett Mátyás király udvarába jutott s mint királyi titkár kétszer járt követségben Rómában, Nápolyban és Velencében. 1476-ban fordul elő mint váci kanonok, 1485-ben restauráltatja a romokban heverő tereskei templomot és 1495-ben letűnik. (Századok. 1899. 3—5. Fraknói. A kassai egyh. Történeti Névtára. II. 695. — Sörös. Az elenyészett bencés apátságok. 190. — Bunyitay. Váradai püsp. tört. II. 150. Nt. 63., 73., 517., 518.)

Bakó István, született 1883. július 22-én Kecskeméten. A teológiát a pesti egyetemen végezte. Felszentelték 1878. augusztus 4-én; zsinati vizsgát 1883-ban tett. Tizennégy évig volt káplán: Tápiógyörgyén, Hatvanban, Hódmezővásárhelyen, Csongrádon, Mindszenten, Szentesen, Majsán és Kecskeméten. Eközben ideiglenes adminisztrátor 1887-ben Jobbágyiban, 1889-ben Alpáron; 1892-ben ideiglenes, majd állandó plébános helyettes Peregen, 1901-ben ugyanott plébános és a soroksári kerület esperese; 1910-ben c. kanonok; 1911-ben a Vaskorona-rend III. oszt. lovagja lett. (Nt. 67, 245.)

† **Bakócz Ferenc** (erdődi), a nagynevű esztergomi bíboros érseknek öccse, született 1442. táján. Rendesen Szatmári vezeték-névvel fordul elő. A szatmárnémeti dominikánusoknál, a krakkói és a ferrarai egyetemeken tanult. Mint a tudományok magistere tért haza. Bátyja, a kancellár pártfogásával II. Ulászló király udvari szolgálatába lépett és a titkárságig vitte. Korán lett váci kanonokká, mert 1483-ben már pesti főesperes, 1492-ben budai prépost volt és 1495-ben győri püspökké prekonizáltatott Szatmári néven. Bonfini azt mondja róla: »Vir utraque lingua (latin és görög) praeditus,« Ranzani pedig: »Bonarum artium et humanitatis praesertim callet notitiam, ideoque et in soluta oratione et componendis carminibus eius est elegans ingenium.« Meghalt 1508. táján. (Schwandtner. Epitome rer. Hung. 331. — Fraknói. Bakócz Tamás élete. 24—26. — Károlyi. Speculum Jaurin. Ecclesiae. 77. — Kath. Szemle 1902. 448. (Békési). Nt. 63., 96., 521.)

Baksay Károly (alsóbaksai és zeöledi), született 1863. július 9-én Kiskúfélegyházán. Középiskoláit szülőhelyén, Kecskeméten és Vácson, a teológiát a budapesti egyetemen végezte, ahol 1881-ben a hittudományok doktorává avatták. Felszentelték 1886. július 12-én. Káplán volt Bagon és Kiskúndorozsmán; 1887-ben püspöki szertartó és tollnok lett, 1888-ban iktató, 1889-ben szentszéki jegyző, 1890-ben levéltáros, 1895-ben püspöki titkár és tb. pápai káplán, 1898-ban

szentszéki előadó és tanácsos lett. A király 1899-ben székesegyházi kanonokká nevezte ki. Papnevelő-intézeti kormányzó és a Dogmatika tanára volt az 1899–1904., káptalani püspöki ceremonárius az 1901–1909. években. 1904-ben Sz. Ilonáról címzett földvári apátságot kapta (a pécsi egyházmegyében). 1905-ben a házassági kötelék védője, egyházmegyei főtanfelügyelő és csongrádi főesperes, 1907-ben pápai prelátus, 1908-ban a váci gimn. felügyelőbizottság elnöke és középiskolai hittanár-vizsgáló, 1909-ben székesegyházi főesperes, 1910-ben ör., 1912-ben éneklőkanonok, 1915-ben a kegyesalapítványi pénztár gondnoka lett. Műve: Communismus és magántulajdon keresztény társadalmi szempontból. Doktori értekezés. Vác, 1891. (Nt. 65., 89., 90., 91., 95., 101., 102., 105., 106.)

† **Balajti Mátyás** 1725-ben dorozsmai plébános lett és ott halt meg 1732. június 10-én. Egyebet nem tudunk róla. (Nt. 391.)

Balás Gyula, született 1876. február 26-án, Balassagyarmaton (Nógrádv.) Iskoláit Vácson végezte, felszenteltetett 1900. június 25-én. Káplánkodott Fóton, Heréden, 1902. óta Algyőn helyi káplán, ahol keresztülvitte az új lelkészlak építését, 1905. óta nagykökényesi helyettes plébános. Itt új iskolaépületet emeltetett, a templomnak új orgonát és harangokat szerzett. (Nt. 189.)

Balás Lajos (sipeki), született 1885. augusztus 20-án Becskén (Nógrádv.) A középiskolákat Vácson és Kassán, a theologiai tanulmányokat Vácson végezte, ahol 1879. július hó 7-én pappá szentelte Peitler püspök. Három évig káplánkodott Lőrincziben, Hatvanban és Csongrádon. 1882-ben székesegyházi karkáplán, 1885-ben püspöki szertartó és iktató, 1887-ben szentszéki aljegyző, 1888-ban jegyző és püspöki levéltáros, 1889-ben püspöki titkár lett. Őfelsége 1895-ben váci székesegyházi kanonokká nevezte ki, Schuster Constantin püspök pedig oldalkanonokjává, irodaigazgatóvá, a zsinati- és hittanár-vizsgáló bizottság tagjává tette. 1898-ban gurlai c. apáttá (a nagyváradai egyházmegyében), 1904-ben pápai prelátussá és papnevelő-intézeti helyettes igazgatóvá lett. I. Ferenc József őfelsége 1905. október 17-én rozsnyói megyés püspökké nevezte ki. A becskei és a szécsénykei templomok jötevője. (Nt. 91.)

† **Balázs** váci kanonok neve előfordul az 1332–1337. évi tizedjegyzékben. (Monum. Vatic. I. 408. Nt. 56., 61.)

† **Balázs** éneklő-kanonok csupán nevét ismerjük 1468 és 1470. évi okiratokból. (Fejér. Codex Dipl. V. 302. — Széchényi Család tört. I. 580. — Nt. 61.)

Balázs László, született 1891. július 11-én Szolnokon. A középiskolákat szülőhelyén és Rákospalotán elvégezve, beiratkozott a budapesti egyetemre. 1911-ben Váczon papnövendőké lett, 1916. január 17-én pappá szentelték és nógrádi, majd magyarnándori káplán lett.

† **Balbus (Balbi) Jeromos**, a XV. század közepe táján Velenében született, Rómában és Padovában tanult; 1489-ben a párisi 1494-ben a bécsi egyetem tanárává lett. Viszálykodásai miatt kénytelen volt állását elhagyni és Magyarországra jött, barátjához, Vitéz János veszprémi püspökhöz. II. Ulászló király 1508. körül gyermekeinek nevelőjévé s valószínűleg már ugyanakkor váci préposttá, 1514-ben egri őrkanonokká, 1515-ben pozsonyi préposttá tette. Ezután a diplomáciai pályán működött, 1523-ban megkapta a gurki püspökséget, melyről azonban három év múlva lemondván, királyi tanácsosi fizetéséből élt, 1530. november 10-én bekövetkezett haláláig. Művei: H. Balbi opera poetica, oratoria ac politica — moralia. Vindobonae. 1791. 2 kötet. — De civili et bellica fortitudine. — De Turcorum origine. — De pace inter Christianos Principes ineunda. — De fortuna et providentia. — De coronatione. (Retzer. Leben und Schriften von H. B. — Knauz. Magyar Sion 1866. évfolyam. — Ábel. Magyarországi humanisták és a Dunai tudós társaság. 32., 74. — Szinnyei Magyar Írók. I. 409–412. Nt. 60.)

† **Balina Mihály** szentlőrinczkáti plébános volt 1743-tól és ott halt meg 1747. április 17-én. (Nt. 255.)

† **Bálint** váci és kalocsai kanonok volt 1382-ben. (Fejér. Cod. Dipl. IX/VII. 469. Nt. 61.)

† **Bálint** szolnoki főesperes neve előfordul 1409. és 1414-ben. (Fejér. Codex Dipl. X/VIII. 500. — Széchényi Család tört. I. 539. — Nt. 61.)

† **Bálint** czeglédi plébános volt 1471. körül. (Nt. 304.)

† **Bálintffy Endre**, született Pojánán (Hunyadvm.). Mint theologus moralis az egri egyházmegyében csernyeli plébános lett. Azután átjövén a vácziba, tápiószecsői plébános volt az 1711–1750. években. A tszecsői templomnak nagy jótévedője volt; szerzett szentség-

mutatót, áldoztató kelyhet, harangot, szószéket, ruhákat. Vácra nyugalomban vonulván, meghalt 1750. május 8-án hetven éves korában. (Bednár. Tápiószecsői Historia Domus. Nt. 272.)

† **Bálintffy Péter Imre**, valószínűleg az előbbinek unokaöccse, született Pojánán 1703-ban. Kassán végezte a theológiát, fölszentelése után 33 évig házi káplán volt gróf Eszterházy Antalnál Tápióságon, azután egyideig nyugalomban Vácson; 1774-ben tápiószecsői plébános és c. kanonok lett. Buzgó lelkipásztorkodás után meghalt Tápiószecsőn, 1783. február 7-én. Végrendeletileg hagyott egy papnövendék eltartására 3000 frtot, a tápiószecsői templom tornyának felépítésére 1000 frtot és misc-alapítványul 1200 frtot, a pojánai templomra 1000 frtot. (Bednár a szecsői Hist. Domus alapján. Nt. 98., 272.)

† **Balla József**, született Vácson 1817. március 29-én. Szülőhelyén elvégezve a gimnáziumot, filozófiát és theológiát, 1840. április 20-án pappá szenteltetett. Öt évi káplánkodás után 1844-ben egyházmegyei iktató és irattáros, 1849-ben szentszéki jegyző, 1853-ban püspöki titkár és szentszéki tanácsos, 1859-ben székesegyházi kanonok lett. Peitler püspök oldalkanonokjává és 1862-ben irodaigazgatójává nevezte ki. Fokozatos előléptetés útján 1864-ben pesti főesperessé és B. Sz. Máriáról nevezett tormovai (nagyváradai egyházmegye), c. apáttá lett. Az 1870. évi autonómiai kongresszuson az egyházmegyei papság képviselője volt. Meghalt 1871. július 26-án; a székesegyház sírboltjában temették el. Nagytudományú férfiú és nagy könyvkedvelő volt, könyvtárát 14000 frtra becsülték, melynek nagyobb része a váczi püspökmegyei könyvtárba került. — Papnövendék korában költeményeket írt a »Honművészbé« Barna álneven. Nyomatásban megjelent tőle: Szentbeszéd Mária névnapján. Pest, 1846. — Keresztény hazafi szózat 1848. október 1-én. Vác, 1848. (Karcusó. Vác város tört. IX. 276. — Szinnyi. Magyar Irok. I. 426. Nt. 64. 91.)

† **Ballai (Ballaj) Miklós**, született 1711-ben Podhragyon (Trencsénvm.) Nagyszombatban tanult, 1738-ban szentelték pappá és 1739-ben már püspökhathvani plébános volt. 1753-ban átment Galgamácsára, ahol plébánossága idején Salbeck Károly püspökhelyettes 1772. május 29-én Canonica Visitatiót tartott. Meghalt 1774. december 2-án. (Nt. 124, 129.)

† **Balogh Antal** berczeli káplánból 1763-ban rákoscsabai plébános lett, onnan 1806-ban Izsákra ment át és ott halt meg 1812-ben. (Nt. 229., 289.)

† **Balogh István** (kemesbükki), született 1773-ban protestáns családból. Felnőtt korában a katolikus vallásra térve, a váci papnevelőintézetben elvégezte a teológiát és 1796-ban pappá szentelték. Zerdahelyi püspökhelyettes ceremoniáriusává és egyházmegyei irattárossá nevezte ki; 1800-ban püspöki titkár és szentszéki jegyző, 1806-ban apostoli protonotárius lett. 1808-ban kiskúnfélegyházai plébánossá választották, 1810-ben pedig a király váci kanonokká nevezte ki. Az 1810—1832. években alsóvárosi plébános és egyszersmind Kámánházy és Nádasdy püspök oldalkanonokja volt. Mint olvasókanonok halt meg 1846. április 2-án; a székesegyház sírboltjában helyezték örök nyugalomra. Megemlítjük, hogy őt szerepelteti Vas Gereben »A nemzet napszámossai« című regényében. Méhner-féle kiadás 141—152. l. Nt. 64., 91., 117., 357.)

† **Balogh János** (galánthai), született 1836. október 12-én. A teológiát Vácson elvégezve, áldozópappá szenteltetett 1865. évi augusztus hó 12-én. Tizenöt évi káplánkodás után 1880-ban kúnsztmiklósi plébánossá, 1885-ben kerületi esperessé lett. Meghalt 1887. november 4-én. Munkája: Halotti búcsúztatók. Két kötet, Szentes és Kecskemét, 1871—72. (Szinnyei. Magyar Írók élete I. 468. Nt. 242.)

Bán Frigyes, született 1880. június 10-én Kúnszentmiklóson. Tanult szülőhelyén és Vácson. Pappá szenteltetett 1904. június 17-én. Mint káplán működött Tápiógyörgyén, Kókán, Úriban (ideiglenes adminisztrátor), Kiskúnmajsnán, Kiskúnfélegyházán és Dorozsmán. 1914-ben tábori lelkész lett s vitézsége jutalmául megkapta a II. oszt. katonalelkészi érdemrendet. (Nt. 391.)

† **Bánó Imre**, született Kecskeméten, 1817. január 12-én. Tanult szülőhelyén, teológiát Vácson. Felszentelték 1840-ben. Tizennégy évig volt káplán; 1854-ben mátraszöllősi plébános lett és birta e kis javadalmat egészen 1891-ig; de időközben csődbe kerülve, az 1868—1872. és 1882—1884. években ismét több helyen káplán és adminisztrátor volt. 1875. óta az ecsegi kerület esperese volt. 1891. óta nyugalomba vonulva, Mátraszöllősen lakott és ott halt meg 1906. június 8-án. (Nt. 176.)

† **Bánó Mihály**, született Kecskeméten 1788. február 25-én. Tanult szülőhelyén és Pesten, teológiát Vácson. Felszentelték 1810-ben. Hét évi káplánkodás után 1817-ben szegvári, 1844-ben csongrádi plébános lett. Meghalt Csongrádon 1850. május 11-én. (Nt. 371., 377.)

† **Bányász (Urda) István**, született Pelejtén (Zemplénm.) 1768. augusztus 20-án. Palotási adminisztrátor volt az 1800–1802., toalmási plébános az 1802–1804. években. Az 1804. szeptember 5-én kelt püspöki körlevél szerint: »Ex ergastulo, in quo isthic reclusus erat profugit« és végleg eltűnt. (Nt. 193. 259.)

Bányász István, született Garamnémetiben (Barsvm), 1888. évi augusztus 7-én. A középiskolákat Léván, a teológiát Esztergomban és Vácson elvégezve, 1913. június 22-én pappá szentelték. Káplánkodott Nógrádon, Püspökhatvanban, Zagyvarékason. (Nt. 325.)

† **Baranyai István**, dányi plébános volt 1792-től 1810-ig, ahol ezen évi július 4-én meghalt 48 éves korában. (Nt. 252.)

† **Baranyai Ker. János**, született 1757-ben. A teológiát Vácson elvégezve, 1780-ban pappá szentelték. 1783-ban lett irsai adminisztrátor, 1784-ben tápiósülyi plébános, 1792-ben ecsegi plébános. Az ő idejében fejezték be az ecsegi templom újjáépítését. Volt kerületi esperes és címzetes kanonok is. Meghalt 1822. április 24-én. (Nt. 172., 270., 309.)

† **Baranyi Pál**, született Balassagyarmaton, 1799. november hó 8-án. A filozófiát és teológiát Vácson elvégezve, felszentelték 1826-ban. Nyolc évi káplánkodás után ötven évig volt tápiósápi plébános, az 1833–1883. években. Azután nyugalomba vonult. 1874. óta címzetes kanonok. Meghalt Tápióságban 1885. június 25-én. (Nt. 269.)

† **Bary István**, született 1847. november 12-én. A teológiát a pesti egyetemen elvégezve, 1870. november 30-án diakónussá szentelték és egyházmegyei iktató lett. A következő évben pappá szenteltetvén, négy évig káplánkodott, 1874-ben a csongrádi polgáriiskola és tanítóképző-intézet hittanára lett. Meghalt 1878. ápr. 22-én.

† **Barina Vendel**, született Kiskúnhalason 1835. október 20-án. Gimnáziumi tanulmányainak végeztével a kalocsai egyházmegye papnövendékei közé lépett; de azután Vácra jött át s ott végezte

el a theológiát. 1857. szeptember 19-én pappá szentelték. Tizenhárom évi káplánkodás után Peitler püspök az újonnan szervezett tápió-szentmártoni lelkészség adminisztrátorává nevezte ki. Nagy érdemeket szerzett az ottani templom, plébánia és iskola építése körül, melyekre való tekintetből 1874-ben szentmártoni, 1875. május havában pedig tápiógyörgyei plébánossá lett, ahol hosszas betegeskedés után 1875. aug. 3-án meghalt. — Már kispap korában írt költeményeket és elbeszéléseket a »Családi Lapok«, »Magyar Néplap«, »Kath. Hetilap«, »Divatcsarnok«, »Fővárosi Lapok« részére Kuthen néven. Hátrahagyott költeményeit összegyűjtötte és kiadta Gyurinka Antal (Lévay Mihály által írt életrajz) 1888-ban. Egyéb művei: Egy főispán családja, regény. Bpest, 1861. Fehér Bandi. U. o., Isten újja. Esztergom, 1868. (Ferenczy—Daniclik. Magyar Írók. II. 19. Magyar Sion. 1875. 632. — Karcsú. Vác város tört. IX. 278. — Szinnyei. Magyar Írók élete. I. 586. Nt. 273. 321.)

† **Barna Antal**, született Pesten 1801. február 15-én. Tanult szülővárosában, theológiát Vácson, ahol 1826-ban pappá szentelték. Tizenhárom évi káplánkodás után, 1839-ben sárii plébános lett. 1848-ban megvakult, későbbben megőrült s meghalt Peregén, 1862. március 4-én. (Nt. 283.)

† **Barna János**, született Győrött 1670-ben. Nagyszombatban végezte tanulmányait s 1710-ben romhányi plébános lett, ahol könyöradományokból templomot épített és rendezte a javadalmat. Érdemei elismeréseül címzetes kanonokká és 1716-ban siklósi címzetes apáttá nevezték ki. Még ezen évben átment a kókai plébániára. Az 1718. évi február végén belépett a Jézus-Társaságba és mint hitszónok működött Budán tizenkét évig. Meghalt Szatmárott, 1731. március 3-án. — Romhányi plébános korában kiadta A Krisztus Jézus iskolája című oktató könyvecskét (Nagyszombat, 1714.), mely oly kapós volt, hogy 1762., 1768. és 1800-ban újra kiadták. A nagyszombati egyetem kiadásában megjelent 1727-ben SS. Trinitatis... ad caelum via (886 lap), melyről azt írja Horányi: »Ez az ágazatos és vitatkozó hit- és erkölcsstan kompendiuma.« Budán 1725-ben megalapította a Szentháromság-Társulatot és kiadta annak alapszabályait (Nagyszombat, 1730.) (Catalogus Personarum Societatis Jesu 1725—1732. Horányi. Nova Memoria. 303. Katona. Historia Critica Regum Hung. XXXVIII. 848. Ferenczy—Danielik. Magyar Írók I. 28. — Szinnyei. Magyar Írók élete I. 597. — Sörös. Az elenyészett bencés apátságok. 431. — Chobot. A romhány plébánia tört. 19—20. Nt. 164., 257.)

† **Barnabás** váczi olvasó-kanonok neve előfordul a káptalan által kiadott okmányok záradékaiban az 1424—1434. évek között. (Fejér. Codex Dipl. VII/V. 455. X/Vl. 909. Nagy Iván gyűjteménye. Kovách Specimen. 12.)

† **Barnaky András**. Előélete ismeretlen. Mint nógrádi plébános 1696-ban kezdte vezetni az anyakönyveket s azért nevével írásosan csak ezen idő óta találkozunk. A káptalan visszaállításakor külső főesperes volt. I. Lipót király 1700-ban váczi kanonokká nevezte ki; de a javadalmak elégtelensége miatt továbbra is Nógrádon maradt plébánosnak 1711-ig, amikor Vácra költözött. Meghalt 1728. július hó 17-én. A káptalanra hagyta miscalapítványul váczi házát. (Nt. 58., 63., 144.)

† **Baros János**, született 1873. február 26-án, Diósjenőn (Nógrádm.) Tanulmányait Vácson végezte. Pappá szentelték 1895. aug. 11-én. Tápiógyörgyén volt káplán s hosszas betegeskedés után 1896. augusztus 20-án meghalt Vácson.

† **Bartfay Márton**, született 1782-ben. Tanulmányait a pesti egyetemen elvégezvén, a theológia doktorává avatták. Pappá szentelték 1807-ben. Három évig volt káplán s azután a morális, pasztorális és egyházjog tanára lett a váczi papnevelő-intézetben 1813-ig, amikor átvette a dogmatikai és polemikai tanszéket. 1819-ben székesegyházi kanonokká és szemináriumi kormányzóvá nevezték ki. Ezen tisztségben maradt 1833-ig és tanította a szentírási tudományokat. Ekkor a püspöki liceum tanulmányi igazgatójává lett. Meghalt 1837. július 10-én és a székesegyház sírboltjába tették nyugalomra (Nt. 64., 100., 101.)

Bartoss Géza, született Vácson 1882. július 6-án. Iskoláit mindig szülőhelyén elvégezve, 1904. november 20-án pappá szenteltetett. Mint alszerpap tollnok volt az egyházmegyei irodában; felszenteltetése után káplán Kókán és a váczfelsővárosi plébánián; 1907-ben a váczi Szent József-intézet kormányzója, 1909-ben pedig kispesti segédlelkész lett. A püspök 1914-ben az újonnan szervezett gyömrői kurácia lelkészévé nevezte ki. (Nt. 307.)

† **Bazala Pál**, született 1786-ban. A theológiát Vácson végezte, pappá szentelték 1809-ben. Tizenhárom évi káplánkodás után, mint nagykőrösi plébános működött az 1822—1828. években és azóta mint alpári plébános, ahol meghalt 1837. május 18-án. (Nt. 301., 343.)

Bazsó István, született Mogyoródon, 1876. augusztus hó 17-én. Középiskoláit Váczon végezte, a teológiát a bécsi egyetemen, mint a Pázmáneum növendéke, ahol 1902-ben a hittudományok doktorává avatták. Pappá szentelték 1899. július 7-én. Káplán lett Nógrádverőczen s még ugyanazon évben a váczi papnevelő-intézetben tanulmányi felügyelő és a Bibliikum helyettes tanára. 1900. óta a vácz-felsővárosi plébánia káplánja, 1904. óta adminisztrátor Püspökszilágyon és 1908. óta plébános ugyanott. Az ő buzgólkodása folytán épült az új püspökszilágyi templom. (Nt 102. 131.)

† **Bednár József**, született Budán, 1825. július 12-én. A középiskolákat Nagyváradon és Esztergomban, a teológiát a pesti egyetemen végezte, mint a középponti papnevelőintézet növendéke. 1848. december 12-én pappá szenteltetvén, tizenkét évig káplánkodott. Plébános lett Apostagon 1861-ben, Becskén 1864-ben, Tápiószecsőn 1872-ben, majd 1877-ben ismét Becskére tért vissza. 1890-ben nyugalmába vonult Váczra és ott halt meg 1891. június 29-én. — Apostagon, Becskén és Tápiószecsőn széleskörű tanulmányokon alapuló *Historia Domust* írt és tervbe vette a váczi egyházmegye történetének megírását. Ez okból Peitler Antal püspök 2748/1871. sz. alatt elrendelte, hogy a plébánosok küldjék meg neki a szükséges adatokat. Mivel ezt többen meg nem tették, az adatok beszerzése végett az egyházmegye egy részét beutazta s azután megírta a székesegyházi, pesti és részben a csongrádi főesperességbeli Plébániák történetét 212 füzetben; továbbá Adatok a váczi egyházmegye általános történelméhez (3 kötet) és Adatok a váczi egyházmegye püspökeinek történetéhez (4 kötet), amelyeken reszketeg kézzel haláláig dolgozott, pótolgatott, javíttatott. Terve volt munkálatait sajtó útján közzétenni, azonban az egyházi hatóság nem találta erre alkalmasaknak s azért kéziratát az egyházmegyei könyvtárban őrzik. Nyomtatásban csupán Az apostagi plébánia története jelent meg tőle a »Magyar Sion« 1865. évfolyamának 441—458. lapjain. és B. Pongrácz György váczi püspök és Információja, a M. Sion 1869. évf. 889—904. lapjain névtelenül. (Nt. 154. 236. 272.)

† **Bedross József**, született 1831. március 17-én, pappá szentelték 1855-ben. Tíz évig volt káplán; 1865-ben cserhátszentiváni plébános lett, 1868-ban kerületi jegyző, 1872-ben ecseg-kerületi es-

peres. Még ezen évben megkapta a becskei plébániát, ahol 1875. április 4-én meghalt. (Nt. 170.)

Begyáts Gyula, született 1870. április 3-án, Nemesmiticzen (Trencsénvm.) A középiskolákat Félégyházán, Trencsénben és Vácson, a teológiát Vácson végezte. 1894. június hó 25-én felszenteltetvén, káplán volt Nézsán, Sáriban, Kiskúnfélegyházán (óplébánián), Erzsébetfalván és Kispesten. Kosdon lett 1906-ban adminisztrátor, 1908-ban plébános; 1912-ben a székesegyházi esperesség segédesperesévé és tanfelügyelőjévé nevezték ki. (Nt. 127.)

† **Begyáts Lénárd**, született 1832. november 6-án, Nemesmiticzen (Trencsénvm.) Hittani tanulmányait Vácson végezte s 1859-ben pappá szentelték. Tizennégy évi káplánkodás után megkapta 1873-ban a sárii plébániát és birta 1910. január 25-én bekövetkezett haláláig. 1878-ban az alsónémedii esperesi kerület jegyzője, 1880-ban segédesperese, 1909-ben váczi címzetes kanonok lett, (Nt. 283.)

† **Belánszky József** (bélai és felsőlisztkői), született Kiszuczajhelyen (Trencsénvm.) 1769. június 20-án. Tanult Budán, Pesten, teológiát Pécsen és Vácson. 1792-ben pappá szenteltetvén, négy évig káplánkodott, 1796. óta papnöveldei alkormányzó és a Bibliikum, majd pedig az egyházjog és történelem tanára volt. Ezután gyorsan emelkedett. 1801-ben papnevelő-intézeti kormányzó, 1802-ben székesegyházi kanonok, 1808-ban báthmonostori c. apát, 1820-ban (mint váczi őrkanonok) nyitrai nagyprépost, 1823. március hó 4-én beszercebányai megyés püspök lett. Meghalt 1843. január hó 4-én. A váczi káptalan kezelésére bízta 105000 frtot kitevő családi alapítványát. — A barsszentkereszti püspöki könyvtárban őrzik kéziratban maradt váczi előadásait: *Praelectiones, quas Vacii super Scripta S. habuit és Institutiones Historiae Ecclesiasticae.* (Ipolyi. *Schematismus Hist. Dioec. Neosolensis.* 1876. 33—35. Kovách. *Specimen.* 65—67. Karcsú. Vác város tört. III. 146—148. Nt. 63., 100., 101.)

† **Belányi Mihály**, született 1786. szeptember 27-én, Cséven (Pestvm.) A teológiát Vácson elvégezve, pappá szentelték 1809-ben. Tíz évig volt káplán, 1819-ben lett nagykőrösi plébános, ahonnan 1822-ben Tápiószelére ment. 1838-ban szélhűdés érte s azóta adminisztrátorokat tartott és sokat szenvedett. Tápiószelén 1853-ban

nyugdíjaztatott és az ottani harangozónál vonult meg 1855. november 19-én bekövetkezett haláláig. (Nt. 301., 323.)

† **Beliczai Endre László**, született 1709-ben Egerben. Pappá szentelték 1736-ban és mindjárt bagi plébános lett. Mint ilyen halt meg 1748. június 11-én. A templomban temették el. (Nt. 198.)

† **Beliczai Pál** váczhartványi, illetve bottyáni plébános volt az 1713—1718. években. Egyebet nem tudunk róla. (Nt. 135.)

† **Beliczai Péter Pál** 1702. óta bagi plébános volt. Igen buzgó pap, aki állandóan adminisztrálta az isaszegi plébániát is s ezért vasárnaponként kétszer misézett. Meghalt 1708. év június havában. (Nt. 198.)

† **Belkovits István**, született Kiszuczaujhelyen (Trencsénvm.), 1729-ben. A gimnáziumot Komáromban, Győrött és Pozsonyban elvégezvén, Nagyszombatban három-három évig tanult filozófiát és teológiát. Felszentelték 1757-ben. Félévig volt káplán Vácson, azután peregi plébános lett. Innen 1764-ben Zagyvarékasra, 1774-ben Monorra, 1772-ben pedig Czeplédre ment át plébánosnak. Nagy érdemeket szerzett magának a czeplédi plébánia-javadalom megszilárdítása körül, amikor 1782-ben a czeplédi birtokot a klarisszáktól elvették és Zerdahelyi Gábor segédpüspök Danonica Visitatiót tartott. A király 1794-ben vácsi kánonokká nevezte ki. 1812. május 20-án fejezte be érdemdús életét; a szekesegyház sírboltjába temették. Hübner. A czeplédi róm. kath. egyház története. 17., 19., 97., 98. Nt. 63., 245., 304., 313., 325.)

† **Bellaágh Sándor**, mindszei plébános volt az 1778—1791. években. Az ő idejében épült a templom új szentélye és sekrestyéje, de egyebet nem tudunk róla. (Nt. 374.)

† **Bellaágh Sándor**, született 1821. november 17-én, Gyöngyösön. A középiskolákat szülőhelyén, a filozófiát és teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1844-ben. Tizenhat évi káplánkodás után, 1860-ban pusztapéterii (Pálmonostora) lelkész lett s ott is halt meg 1871. augusztus 13-án. (Nt. 366.)

† **Beller Imre**, született Hódmezővásárhelyen 1845. szeptember 5-én. A középiskolákat Budán és Nagyszombatban végezte, a teológiát Vácson. Pappá szentelték 1869. augusztus 12-én. Több helyen

volt káplán; 1881-ben a palotási, 1883-ban a hódmezővásárhelyi plébánia adminisztrátora lett. Peitler püspök 1884-ben az újonnan szervezett rákospalotai kurácia lelkészévé nevezte ki. Itt plébániát épített, rendezte a telekkönyvi ügyeket és megkezdte az egyházi javadalmi földek parcellázását. A fejlődő község igényeinek megfelelő új templom építésének tervével foglalkozva, 1890-ben gyűjteni kezdett e célra. Saját költségén Rákospalotán három háztelket és a rákosszentmihályi határban öt hold földet vásárolt. Üdvös működését félbeszakította 1895. évi február 8-án bekövetkezett elhalálózása. Nyomtatásban megjelent tőle: A kúnokról és Halasról című értekezés és Egyházi beszéd a nevelésről, Kecskemét, 1878. (Szinnyei. Magyar írók élete. I. 801 Nt. 230, 231.)

Bencsik Pál, született 1877. január 28-án, Békésszentandrásan. A középiskolákat Szarvason, a teológiát Nagyváradon végezte. 1903. június 21-én pappá szenteltetvén, káplán volt Csépan, Romhányban, Izsákon, Nógrádverőczen, Kúnszentmiklóson, Újszászon, Pusztavacson, Kiskúnfélegyházán (új plébánián) és Szentesen. 1905-ben a pesti egyetemen egyházjogtudorrá avatták és 1915-ben jásszentlászlói helyi káplán lett. (Nt. 450.)

† **Bencze másképp Bátorfalvy Gergely**, született 1763-ban, pappá szentelték 1790-ben. Hat évi káplánkodás után 1796-ban apostagi, 1798-ban tápiószecsői plébános lett. 1836-ban nyugalomba vonult Vácra s ott halt meg 1841. április 10-én. (Nt. 236., 272.)

† **Bencze Mihály**, született 1739-ben, Barsszentbenedeken. Mint egészen fiatal pap 1766-ban bugyii plébános lett. Innen két év múlva Cserhátszentivánra ment át, ahol 1776-ig működött. Azután sárii, 1782. óta pedig tápiószügyi plébános volt. Itt fejezte be életét 1784-ben s a templom alatt lévő sírboltban temették el. (Nt. 170., 270., 279., 283.)

† **Bendő**, lásd Terenyi Bendő István.

† **Bene György**. Előélete ismeretlen. Bene lett az újonnan szervezett hódmezővásárhelyi plébánia első lelkésze 1727-ben. Igen sokat kellett küzdenie a kegyetlenségig intoleráns protestáns városi tanáccsal, s ezért 1740-ben a nyugalmasabb tápióbicskei plébániára ment át, innen pedig 1745-ben Nagykátára. Gróf Keglevich patrónus annyira nem szenvedhette őt, hogy 1753-ban Pétervásárról kelt ren-

deletével a szó szoros értelmében kivitette a határra. Ekkor kapta meg mentsvárul a vereasegyházi plébániát, ahol 1761. január 13-án meghalt. Tápióbicskén és Nagykátán szervezte a Szentháromság-Társulatot. (Nt. 136., 264., 266., 389.)

† **Benedek** olvasókanonok neve előfordul a váci káptalan által 1227-ben kiállított, de csupán az 1395. évi átiratából ismeretes bizonyoságlevélből, melyben azt bizonyítja, hogy Werebi Henche comes megvette Harkyan (Hartyán) birtokot. Valószínűleg azonos ama B. betűvel jelzett váci főesperessel, aki 1218-ban panaszt emel III. Honorius pápa előtt Jakab váci püspök ellen. (Wenzel. Árpádkori új oktár VI. 445. Pray. Specimen Hierarchiae R. Hung. I. 340. Theiner. Monumenta Vat. Hung. I. 13. Nt. 55., 61., 134.)

† **Benedek** váci örkanonok neve előfordul 1305. és 1309. évi okiratokban. Talán ugyanő 1320-ban is örkanonok. (Anjoukori okmár. I. 187., 416. Hazai oklevéltár. 181–184. Anjoukori oktár. II. 52. Nt. 61.)

† **Benedek** szigetfői főesperes neve előfordul egy 1358. évi okmányban. (Fejér. Codex Dipl. IX/II. 699. Nt. 62.)

† **Benedek**, János fia, váci kanonok az 1772. évi április 13-án egri kanonokságra lép elő. (Manum. Vat. I. 485.)

† **Benedek**, Balázs fia, a zágrábi egyházmegye papja és óbudai kanonok, 1400. november 5-én engedélyt kap IX. Bonifác pápától, hogy az András-fia Andras önkéntes lemondása folytán megüresedett váci kanonokságot és a Szent Miklós-kápolna oltár-igazgatóságát elfoglalhassa, mely javadalmak mintegy 800 arany forintot jövedelmeznek évenként. Ezen Benedek (dictus Sclavus) 1402. decemberében már nem élt. (Monumenta Vaticana. IV. 243., 481. Nt. 62.)

† **Benedek Ágoston**, született Turán, 1736-ban. Vácson nevelkedett, a theológia három évfolyamát Nagyszombatban a »vörösek« szemináriumában hallgatta s onnan mint »theologiae graduatus« tért vissza. Migazzi püspök 1760-ban pappá szentelte s azonnal Bujákra küldte plébánosnak, ahol két évig működött; azután az erkölcsstan és pasztorális tanára volt Vácson az 1761–1772. években. Ekkor a püspök kiskúnfélegyházai plébánossá, esperessé és c. kanonokká nevezte ki. 1780-ban székesegyházi kanonokká lett és a káptalant képviselte az 1790., 1792. és 1796. évi országgyűléseken. Mint olvasó-

kanonok halt meg 1809. március 6-án; a székesegyház sírboltjába temették. A városon kívül fekvő szép kertjét a váczi nagyprépostságra hagyta mise-alapítvány fejében. — Nyomtatásban megjelent munkája: *Manuale jurisperitorum Hungariae*. Jaurini, 1794. (Kovách. Specimen Cap. Vac. 150, 177. Szinnyei. Magyar Irók élete. I. 823. Karcsú. Vác város tört. VI. 76. — Nt. 62., 101., 167., 357.)

† **Bengyel György**, született 1761-ben. Rövid ideig tartó káplánkodás után 1792-ben csanyteleki helyi káplán, 1795-ben szegvári, 1802-ben hódmezővásárhelyi plébános lett. 1812. óta csukás monostori c. prépost volt. Meghalt 1830. február 20-án. (Nt. 83., 354., 377., 389.)

† **Beniczky János Károly**, (beniczei és micsinyei), született 1746. április 9-én Dunajeczen, (Szepesvm.) Középiskoláit Beszterszebányán, a filozófiát Egerbee és Váczott végezte. Theológiára Rómába küldték, ahol doktori rangot kapott. Pappá szenteltetvén, az 1771. év óta az ecsegi plébániát adminisztrálta. Eszterházy Pál gróf püspökhelyettes 1776-ban titkárául hívta meg és a váczi papnevelőintézetben az erkölctan és lelkipásztorkodástan tanárává tette. Midőn az új papnövelőt felszentelték, ő intézett beszédet Migazzi bíborospüspökhöz, mely nyomtatásban is megjelent. Eszterházy pécsi püspökké neveztetvén ki, magával vitte kedves titkárát; 1794-ben mohácsi plébánossá, majd 1790-ben pécsi kanonokká tette. Meghalt Pécsen, 1817. szeptember 25-én, mint scardoniai v. püspök. (Brüstle. Recensio cleri Quinqueccles. I. 619. Szinnyei. Magyar Irók élete. I. 841. — Nt. 61. 101., 172.)

† **Beniczky Mór** (beniczei és micsinyei), született Szegeden 1802. szeptember 5-én. Gimnáziumi tanulmányait szülőhelyén, a theológiát Vácson végezte. Felszentelték 1824-ben. Tizenöt évig volt káplán. Mint hódmezővásárhelyi káplán kapta meg 1939-ben a csépai plébániát s ott halt meg 1851. november 9-én. (Nt. 345.)

† **Benkovics Mihály** cistercita szerzetes volt Pásztón. Főnöke megbízásából adminisztrálta a bujádi plébániát az 1722—1723. években. (Nt. 167.)

† **Benzoni Bódog** (Alarik Lipót) azon férfiak egyike volt, kiket gróf Althann M. Károly püspök — mint churi (Svajc) kanonokot — hívott a papság sorainak pótlására s 1751-ben tette őt

vácalsóvárosi plébánossá. Mivel nem tudott magyarul, 1753-ban a felsővárosi plébániára helyezték át. A király előbb váci címzetes kanonokká, majd 1780-ban valóságos kanonokká nevezte ki. Meghalt 1716. december 29-én; a székesegyház sírboltjában helyezték örök nyugalomra. (Nt. 63., 117., 120.)

† **Berecz István**, született 1733-ban, Pappá szenteltetvén, néhány évig káplánkodott; 1762-ben rákoscsabai, 1765-ben sződi plébános lett. Buzgó lelkipásztorkodás után itt halt meg 1771. október 12-én, s a templomban temették el. (Nt. 133., 229.)

† **Berecz József**, született 1767-ben, pappá szentelték 1792-ben. Nyolc évig volt káplán, 1800-ban lett terényi, 1820-ban herencsényi plébános, ahol meghalt 1840. október 23-án. (Nt. 174., 178.)

† **Bereck (Briccius)** mester váci éneklő-kanonok neve előfordul egy 1369. évi okmányban. (Fejér. Codex Dipl. IX/IV. 191. Nt. 62.)

† **Bereck (Briccius)** szigetfői főesperes neve előfordul 1427. és 1434. évi okiratokban. (Fejér. Codex Dipl. X/VI. 909. Kovách. Specimen Capit. Vac. 12.)

† **Berényi József**. Püspökszilágyi plébános volt valószínűleg 1700-tól 1715-ig. Az ő idejében szervezték a plébániát és állították helyre a templomot. (Nt. 131.)

† **Berinkei Márton**, született Vácson 1703-ban. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, pappá szenteltetett 1728-ban. Egy évi káplánkodás után nőtincsi, 1732-ben alsónémedii és 1758-ban csongrádi plébános lett. Mint kerületi főesperes halt meg, 1762. február 26-án s a csongrádi templomban temették el. (Nt. 147., 278., 371.)

† **Berkei Dániel** szentferencrendi szerzetes volt a kecskeméti kolostorban. Mint ilyen járt át Czeplédre az 1744–1745. évben. Eleinte a mezőn, szabad ég alatt, azután a klarisszák tisztartójának épületében berendezett kápolnában misézett és szolgáltatta ki a szentségeket. (Hübner. A czeplédi római kath. egyház tört. 11–12. Nt. 303.)

† **Berkes András**, született Pásztón (Hevesvm.), az 1718. évi Can. Visitatio szerint 1666-ban. Mint váci egyházmegyei papnövédeként a nagyszombati Collegium Generalebe küldték, ahol 1691-ben

a bölcsélet bakkalaurensává, 1692-ben a theológia doktorává avatták. Ekkor már felszentelt pap volt, mert 1689. körül adminisztrálta a bujádi plébániát, 1690. körül az ecsegi, 1694. körül a mátraszöllősi, 1697. körül a kállói plébániát. Amint az anyakönyvekben, *Historia Domusokban* és egyébütt található bejegyzések mutatják, Berkes 1689. óta Hatvan vidékének valóságos misszionáriusa volt. Terenyei Dendő István elhalálása után, az 1699. év végén, vagy az 1700. elején Dwornikovich püspök váczí plébánosnak hívta meg. Itt ismerhette őt meg közelebbről a püspök és jutalmazhatta bámulatos tevékenységét. Dwornikovich az egyházmegye rekonstruálásában munkatársává tette, a székesegyházi káptalan visszaállítása alkalmával őt ajánlotta a nagyprépostságra. Berkes most még nagyobb tevékenységet fejtett ki, egyelőre Vácson és környékén. Számos lelket vezetett vissza a katolikus egyház kebelébe, a Szent Mihály templomot felszerelte, iskolát állított fel és tudományos gonddal kutatta, hogy egyházmegyeszerte hol voltak a török hódoltság és a protestantizmus elterjedése előtt katolikus templomok. Dwornikovich püspök 1700. évi Jelentése bizonyára jórészt Berkes elaborátuma volt. A püspök megbízásából 1702-ben tizenhárom Pest- és nógrádmegyei plébániát vizitált meg hivatalosan és egyházlátogatásait folytatta azután is.

Midőn Dwornikovich püspök II. Rákóczi Ferenc hadai közeledtének hírére Vácot elhagyta, Berkest nevezte ki helyettesévé, aki nemcsak az egyházmegye kormányzását vitte bölcseséggel, hanem Rákóczi pártjához csatlakozván, ezzel is igyekezett az egyház ügyeit hathatósan védelmezni. Ez okból résztvett az 1705. évi szécsényi országgyűlésen és aláírta annak határozatait. Gróf Eszterházy Imre rövid ideig tartó püspöksége alatt majdnem kizárólag Berkes vitte az ügyeket. Résztvett az 1707. évi ónodi országgyűlésen és tizenhárom vármegye nevében óvást emelt a rézpénz (libertás, kongenes) forgalomba hozatala ellen. Midőn a Rakovszky beszédje miatt fölháborodott rendek kardot rántottak, talán Berkes sem érezte magát biztonságban, mire a nagy fejedelem biztatóan visszaszólt: »Ne félj édes jó papom!« Mindazonáltal a nagyprépost többedmagával még azon éjjel elhagyta Ónodot s így nem lehetett része a királytól való elszakadás kimondásában. De mégis megszenvedett politikai magatartásáért, mert Keresztély Ágost esztergomi érsek 1709, december 18-án hozott ítéletével őt méltóságától meg-

fosztotta ; azonban - valószínűleg Kollonitz Zsigmond közbenjárása folytán - ezt nem hajtották végre, sőt Berkest 1712-ben a hétszemélyes tábla bírójává nevezték ki. A püspök megbízásából még ezen évben meglátogatta az egyházmegye összes plébániáit s az ekkor szerzett tapasztalatok alapján főleg azt sürgette Kollonitznál, hogy szaporítsa a papnövendékek számát és neveltesse őket székhelyén. Így jórésze volt abban, hogy a püspök a kegyestanítórendieket Vácra megtelepítette. Ennél is maga Berkes hozta meg a legnagyobb áldozatot, mert a piaristáknak saját házában adott lakást s hogy megélhetésüket biztosítsa, reájuk bízta a plébánia vezetését és javukra lemondott annak jövedelmeiről, azután házát kibővítette a piaristák részére, Iskoláik iránt annyira érdeklődött, hogy néha tanított is helyettük. Hasonlóképen nagy része volt a ferencrendieknek Vácra való telepítésében is. Püspökhelyettesi tisztjét megtartotta Leslie és Althann M. Frigyes püspöksége idején is ; sőt midőn Althann nápolyi alkirályá kineveztetett, Berkest herakleai püspöki címmel felszentelvén, segédpüspökévé tette és teljesen őreá bízta az egyházmegye kormányzását. Fáradozásai némi jutalmául megkapta 1727-ben az újonnan javadalmazott hatvani prépostságot, melynek címét már 1703. óta birta. Már korábban (1715.) kérte volt a tapolczai apátsági javadalmat azzal a kötelezettséggel, hogy másik két prépostságáról lemondva, Tapolczán a térítői hivatásnak szenteli magát. De ennél nagyobb hivatás várt reá egyházmegyénkben, ahol mint püspöki helynök sorjában szervezett új plébániákat, főleg a részben protestánsoklakta helységeken. Sokoldalú tevékenységének 1729. március 29-én vetett véget a halál. Végső rendelkezése méltó volt életéhez. Rétsági birtokát, váczi szölleit, könyveit és ékszereit a káptalanra hagyta ; váczi házát a kegyesrendre, a hatvani prépostságnak egy szöllőt és malmot ; a papi nyugdíjintézetnek 1000 frtot ; mindazon templomoknak és zárdáknak, melyekkel életében összeköttetésben volt, kisebb-nagyobb összegeket ; a hadi élelmezési tárnak 200 kila gabonát ; rokonainak és cselédeinek jelentékeny végkielégítést. (Descricius. Historia Eppatus Vac. 221., 238. Róka. Alt und Neu-Waitzen 56., 63. Vitae Vesprimiensium praesulum 471—472. Katona. Historia Crit. XXXVIII. 564. Knauz. Magyar Sion 1864. 404—407., 1869. évf. (Nagy Ivántól) 161 182. és ugyanez »Váczi Könyv.« 52—70. lapjain. Sörös. Elenyészett bencés apátságok. 388. Karcsú. Vác város tört. VI. 47—55. Bednár. Adatok a váczi egyházmegye általános történetéhez. IV. 80—88. — Nt. 43., 44., 46., 58., 79., 80., 93., 97., 119., 126., 134., 136., 147., 148., 165., 166., 181., 185., 186., 256., 400.)

† **Berkes István**, az előbbinek unokaöccse, aki könyveinek egyrészét örökölte, 1727—1729-ben a nagyszombati Generális szeminárium növendéke volt. 1730. évi október óta jobbágyi plébános; ahol 1742-ben meghalt. (Nt. 184.)

† **Bernád János** hódmezővásárhelyi helyettes plébános volt az 1752—1753. években tizenegy hónapig. (Nt. 389.)

Bernátsky Ferenc, született Újszászon (Pestvm.), 1844. január 3-án. A középiskolákat Vácson, Pesten és Nagyszombatban, a teológiát a váci püspöki lyceumban végezte. Pappá szentelték 1867. augusztus 17-én. Három évig volt káplán Fóton és Hódmezővásárhelyen; azután nevelő Pálffy Pál gróf gyermekeinél, 1865. óta Odeschalchi Arthúrnál és 1877. óta Nemess Vincze gróf gyermekeinél. 1884-ben megkapta a hódmezővásárhelyi plébániát, az 1895—1906. években volt a kerület jegyzője. Kiváló érdemeket szerzett magának a túlnyomólag protestánsok lakta Hódmezővásárhelyen a felekezeti béke fentartása és a dominikána-kolostor és leányiskola felállításával. A király 1900-ban szent Panteleonról nevezett ráczkevei címzetes apáttá nevezte ki.—Az irodalommal már kispap korában foglalkozott. Néhány költeménye megjelent a Pázmány-Egylet által kiadott Szemlék I. évfolyamában. Önálló munkái: A hit mestersége. Nicolas Ágost után magyarítá, Pest 1872. két kötet. Hiaratha. Longfellow Henrik után fordítá, Budapest 1883. Több szentbeszédje megjelent a »Borromaeus« c. folyóiratban. A magyar tud. Akadémiához beterjesztette 1877-ben a Magyar synonym szótár mutatvány íveit. (Szinnyei. Magyar írók élete. I. 957. M. tud. Akadémia Értesítője. 1877. 88. — Nt. 105. 389.)

† **Bertalan** váci kanonok, a Szentlélek oltárának igazgatója, majd szolnoki főesperes. Neve előfordul 1340—1353. évi okiratokban. (Fejér. Codex Dipl. IX/I. 698. IX/II. 260. Monum. Vaticana I. 409. Nt. 62.)

† **Bertalan**, az 1332—1337. évi pápai tizedjegyzék szerint »sacerdos de Sac iuratus dixit, non valere (beneficium) ultra marcam et mediam.« Ortway ezt a mai Tápióságra magyarázza; de valószínűbb, hogy ez a csongrádmegyei Ság, akkoron garamszentbenedeki apátsági birtok volt. (Monum. Vaticana. I. 254. Ortway. Magyarország egyházi földlirása 109. Nt. 267. 346.)

† **Besze Mihály** (megyeri), született Gyöngyösön 1775-ben, pappá szentelték 1799-ben. Tizenegy évi káplánkodás után megkapta a dányi plébániát s ott halt meg 1830. május 13-án. (Nt. 252.)

† **Bezerédj Sándor** (bezerédi), született 1821. december 4-én. A teológiát Vácson elvégezve, pappá szentelték 1845. augusztus 23-án. Tíz évi káplánkodás után, 1854-ben törtéti plébános lett; de már 1855-ben lemondott javadalmáról s Tiszavárkonyba vonult, ahol sok kellemetlenséget szerzett az ottani lelkészeknek. Meghalt 1872. szeptember 18-án. Nyomtatásban megjelent tőle: A katolikus egyház autonómiájának és szabadságának történeti bizonyítékok általi fejlesztése. Kecskemét, 1868. Reformeszmék. Pest, 1871. (Sziinyei. Magyar íéók élete. I. 1041. — Nt. 341.)

† **Bezzegh Mátyás** előéletéről nem ad felvilágosítást az 1781. évi Canonica Visitatio. Migazzi bíboros püspök 1772-ben papneveldei kormányzóvá és az egyházjog tanárává nevezte ki, a király pedig Lanchas-alapítványú kanonokká. Kedves papnövendékeitől akkor sem vált meg, midőn II. József a váci lyceumot bezáratta és Pozsonyban, majd Budán is örködött felettük 1797-ig. A káptalant képviselte az 1792. és 1802. évi országgyűlésen. Meghalt 1804. július 19-én; a székesegyház sírboltjában helyezték örök nyugalomra. — »Vir de utraque republica bene meritus, Zelo Dei et charitate plenus.« (Nt. 63., 98., 100., 101.)

† **Békési János**, István fia, esztergomi, budai és veszprémi kanonok. XXIII. János pápától 1415. február 24-én még egy váci stallumot is kapott, mely után 60 aranyforint illette meg. Neve előfordul 1417-ben is. (Győri történeti és régészeti füzetek. I. 379. Kollányi. Esztergomi kanonokok. 87. Nt. 62.)

Béky László, született 1884. október 30-án, Újszászon (Pestm.) A középiskolákat Vácson, a teológiát a budapesti egyetemen végezte. Pappá szentelték 1908. június 29-én. Öt éven át volt káplán Újszászon, Kókán és Soroksáron. 1912-ben a hittudományok doktorává avatták, 1913-ban lett váci felsővárosi káplán és a szentírási tudományok helyettes, 1915-ben a dogmatika rendes tanára és tanulmányi felügyelő a váci püspöki lyceumban. — Nyomtatásban megjelent: Az érzelem erkölcsbölcseleti megvilágításban című doktori értekezése, Budapest, 1912. (Nt. 100., 102., 120.)

† **Béress Endre József** anyási plébános volt az 1819—1826. években; azután nyugalomba vonult Nagysárosra s ott is halt meg 1828. július 3-án, 47 éves korában. (Nt. 383.)

† **Béress József**, született 1714-ben. Pappá szentelték 1742-ben s mindjárt galgahévi plébános lett. Innen átment 1748-ban Bagra, innen 1757-ben Versegre s ott halt meg 1763. december hó 23-án. (Nt. 194., 199., 202.)

† **Béress József**, született Vácson 1743-ban. Mint újmisési pap kapta meg 1772-ben a bugyit, azután 1777-ben az üllői, majd 1786-ban a zagyvarékai plébániát. Itt halt meg 1793. évi március hó 25-én. (Nt. 279., 316., 325.)

† **Biély Istvánról** csak azt tudjuk, hogy veresegyházi plébános volt az 1729—1733. években; azután megkapta a romhányi plébániát s ott hosszas betegeskedés után meghalt 1735. évi július hó 27-én. (Chobot. A romhányi plébánia története. 23. Nt. 138., 164.)

† **Bicss András**, született Késmárkon 1704-ben. Pappá szentelték 1728-ban. 1734-ben lett nógrádi, 1741-ben dunaharaszti plébános. 1762-ben elvesztvén szeme világát, Vácra nyugalomba vonult. (Nt. 144., 238.)

† **Bilkey József**, a váradolasi görögkatholikus lelkésznek fia, született 1802-ben. A teológiát Vácson végezte, pappá szentelték 1828-ban. Mint kecskeméti káplán kapta meg 1845-ben a becskei plébániát s ott halt meg 1847. augusztus 24-én. — Kéziratban maradt tőle: *Amicabile foedus Rituum Ecclesiarum latinae et graecae*. (Bednár. Becskei Historia Domus. Nt. 154.)

† **Biró Pál**, mint »III. anni theologus, baccalaureus formatus« lett jobbágyi plébános 1714-ben és ott működött 1726-ig. További sorsa ismeretlen. (Desericius. Hist. Eppatus Vac. 232. Nt. 184.)

† **Biseti Péter** (pódiói), a le puyi egyházmegye papja, II. Ince pápa kinevezése folytán váci kanonok lett 1353-ban. (Theiner. Mon. Hist. Hung. II. 6. Nt. 62.)

† **Bissingen-Nippenburg Ernő** gróf. Előző pályafutása ismeretlen. I. Ferenc király Bodonyi Sándor nagyprepost elhalálása után 1812-ben mint konstanzi kanonokot és jassyi felszentelt püspököt

a váci káptalan nagyprepostjává nevezte ki. Kámánházy püspök halála után káptalani helynökké választották. Meghalt 1820. március 12-én, 70 éves korában. Az akkori püspöki körlevél azt írja, hogy példásan jámbor, csodásan alázatos, tudományosan képzett, kiválóan nagylelkű és más erényekkel ékeskedő férfiú volt; az 1835. évi Schematismus pedig azt, hogy a szegények iránt bőkezűségével és széleskörű hittudományi képzettségével tűnt ki. A székesegyház sírboltjában helyezték örök nyugalomra. Arcképét őrzik a püspökmegyei könyvtárban, melyre sok könyvet hagyott. (Circularis de 15 Martii 1820. Schemat. Vac. 1835. LXXII. Karcsú. Vác város tört. VI. 61. — Nt. 60.)

† **Bizaha István**, született 1796-ban. A teológiát Vácson elvégezve, 1820-ban pappá szentelték. Nyolc évi káplánkodás után a váci papnevelő-intézet alkormányzója lett s mint ilyen halt meg, 1831. évi november 7-én.

† **Bizaha József**, született 1805-ben. Iskoláit bátyja, István támogatásával Vácson végezte s 1829-ben pappá szentelték; de már 1831. január 2-án jobblétre költözött.

† **Bobits Antal**, született 1730-ban, Pesten. Mint esztergomfőmegyei papnövendék, öt évig tanult Nagyszombatban. A váci egyházmegyébe átlépve, 1760-ban zsámboki, 1762-ben boldogi, 1767-ben lőrinczii, 1781-ben nagykátai plébános és szolnok-kerületi esperes lett. Innen kapta meg 1787-ben a romhányi plébániát. Sokat betegeskedvén, rendesen két káplánt tartott. 1794-ben lemondott a javadalomról és nyugalomba ment Pestre, ahol 1797. évi január hó 2-án meghalt. (Chobot. A romhányi plébánia tört. 30-31. — Nt. 164., 188., 200., 261., 264.)

† **Bobory Károly**, született Czepléden, 1807. március 27-én. Tanulmányait Pesten végezte s tizenhét éves korában már bölcsélet-tudor volt. A teológiát Bécsben a Pazmaneumban végezte, azonban a pesti egyetemen avatták a teológia doktorává. 1829. október 2-án pappá szenteltetvén, tizenhat hónapig káplánkodott, azután 1831-től a pesti tudományegyetemen a keleti nyelvek helyettes tanára, majd pedig 1835-től a váci papnevelő-intézetben a Biblicum tanára volt. 1837-ben megkapta a czeplédberczeli, 1846-ban a czeplédi plébániát. Az 1848—49. évi politikai harcokban élénk részt vett. Ő hívta össze 1849. június 20-ra a hírhedt czeplédi egyházi gyülekezetet is.

Politikai szereplése miatt törvényszék elé állíttatván, halálra ítélték; de kegyelemből 15 évi várfogságot kapott. Két évig a pesti újépületben és háromévig Kufsteinban szenvedett fogságot. Innen kiszabadulván, kiskúnfélegyházai káplán lett, azután Czepléden telepedett meg. A czeplédiek 1861-ben országgyűlési képviselőjüké választották s a kerületet képviselte egészen 1875-ig, radikális 48-as programmal. Beszédjeiért a francia forradalom szónokaihoz hasonlították. Keglevich Béla gróf bemutatta 1871-ben a nagykáti plébánára, melyet 1879. évi június 16-án bekövetkezett elhalálozásáig birt. Nyomtatásban megjelent tőle: Mit tart a szabadszellem a vegyes házasságok ügyében? 1841. Polgári házasság. Pest, 1848. Szerkesztette az Új korszak című havi közlönyt 1848-ban. (Vasárnapi Ujság. 1868. 48. sz. 1879. 25. sz. — Szinnyei. Magyar írók élete. I. 1112. — Hübner. A czeplédi róm. kath. egyház története. 99—100. — Tragor. Vác története 1848—49-ben 188—195, 409—411. — Nt. 50., 101., 264., 305., 306.)

† **Bochrich Mátyás** előlete ismeretlen. 1753-ban sárii plébános lett. 1736. évi jelentésében arról panaszkodott, hogy plébániája jóvödelméből sem megélni, sem méltóképen ruházkodni nem tud. 1738-ban megkapta az abonyi plébániát, de már 1740. május 3-án meghalt. (Nt. 283., 327.)

Boda János, született Csongrádon 1873. december hó 27-én. A középiskolákat Szentesen, Pozsonyban és Vácson, a teológiát Vácson végezte. 1897. június 29-én pappá szenteltetvén, Csépara küldték káplánnak s a plébániát 3 hónapig adminisztrálta is. Azután ismét káplán volt Heréden, Lőrincziben, Kosdon. 1902-ben a nagykőrösi plébánia lelkiekben való adminisztrátora lett. 1904. óta ismét káplán volt Hatvanban, Hódmezővásárhelyen, Kecskeméten, Újpesten és Szentesen. A zsinati vizsgát letette 1912-ben és 1913-ban megkapta a tápiószentmártoni plébániát. (Nt. 273.)

Bodonyi János Antal, született Temesknézen, 1862. augusztus 10-én. A középiskolákat Szegeden, Temesváron és Kecskeméten, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1885. július 18-án. Kápláni minőségben volt a következő helyeken: Újhartyán, Taksony, Újhartyán, Nagykőrös, Újpest, Nógrádverőcze, Tura, Újpest, Nagykáta, Czeplédberczel, Kiskúnfélegyháza (óplébánia), Csongrád, Újkécske, Vác (felsővárosi plébánia), Kiskúndorozsma, Újhartyán, Kecskemét, Soroksár. 1893-ban letette a zsinati vizsgálatot, 1898-ban

a szendehelyi plébánia adminisztrátora lett 1902. óta ismét káplán volt Kiskúnfélegyházán (óplébánia), Czepléden, Rákospalotán, Csongrádon, Szentesen, Mezőtúron, Czibakházán és Kiskúndorozsmán. A püspök 1911-ben kartali helyettes plébánossá nevezte ki. — Papnövendék korában sokat fordított németből. A Pázmány Egylet által kiadott Szemelvények III. évfolyamában megjelent A harmincadik c. elbeszélése Hirschfeld után; több regény és elbeszélés fordítása lapokban és folyóiratokban; önállóan A pap és az Oltáriszentség. 30 elmélkedés Chaumont után. Kecskemét, 1896. (Nt. 150., 209.)

† **Bodonyi Mihály**, született Balassagyarmaton, 1856. október 14-én. Tanulmányait Vácson végezte. 1879. július 7-én pappá szenteltetvén, tizennégy évig káplánkodott. 1893. óta Becskén helyettes plébános volt s ott halt meg, 1895. július 11-én. (Nt. 154.)

† **Bodonyi (Kajtár) Miklós**, született Berkiben (Nógrádv. m.) 1756. november 30-án. Tanulmányait Vácson elvégezvén, 1780-ban pappá szentelték. Három évi káplánkodás után 1783-ban herédi, 1785-ben tápióbicskei, 1794-ben romhányi, 1799-ben abonyi, 1802-ben kiskúnfélegyházai plébános és kiskúnsági alesperes lett. Nagybátyja, Bodonyi Sándor püspökhelyettes, 1808-ban váci kanonokká nevezte ki. Mint ilyen képviselte a káptalant az 1812. évi országgyűlésen és dombói címzetes apát lett. Tiller nagyprépost halála után káptalani helynökké választották. Résztvett az 1822. évi pozsonyi zsinaton és a szentírás-fordítási bizottság tagja volt. A káptalanban fokozatosan haladt az olvasókanonokságig. Meghalt 1835. évi június 27-én és a székesegyház sírboltjába temették el. — Nyomtatásban megjelent tőle: Ájtatos adakozásra serkentő beszéd. Szeged, 1806. és Oratio funebris quam Gabr. Zerdahelyi laudibus dicavit. Vacii, 1814. (Szinnyei. Magyar írók élete. I. 1153. — Chobot. A romhányi plébánia tört. 31–32. — Nt. 63., 164., 182. 266., 328., 357.)

2 **Bodonyi Sándor** (bodonyi), született Tereskén, 1734. március 21-én. Mint egészen fiatal pap 1760-ban szentesi, 1762-ben tápiószelei, 1765-ben romhányi plébános és nógrád-kerületi esperes lett. Mária Terézia királynő 1768-ban váci kanonokká, 1772-ben jásztyi apáttá, 1801-ben scopii címzetes püspökké és váci nagypréposttá nevezte ki. Zerdahelyi távozása után káptalani helynökké választván, az egyesített belgrádi és szerémi püspökségek címére püspökké

szentelték fel. Mint ilyen résztvett az 1802. évi országgyűlésen és tartott egyházmegyei gyűlést. Ő vitte az egyházmegye kormányzását egészen Kámánházy püspök székfoglalásáig. Meghalt 1811. november 11-én. Családi alapítványra 6000 frtot, a romhányi templomra 600 frtot hagyományozott. Eltemették a vácsi székesegyház sírboltjában. (Karcusú. Vác város tört. VI. 61. Chobot. A romhányi plébánia tört. Nt. 45., 49., 60., 164., 323., 280.)

† **Bodroghy Ferenc Dezső**, született 1752. augusztus 24-én, Szombathelyen. A domonkosrendbe lépve, Leobenben és Bécsben végezte a teológiát; 1777-ben Grazban pappá szentelték és a vácsi kolostorba helyezték. A rend feloszlása után az egyházmegye szolgálatába lépett. Több helyen volt káplán; 1785-ben lett csanyteleki helyikáplán. 1792. óta ismét több helyen volt segédlelkész; 1799. óta csécsei helyi káplán és 1822. óta a plébánia adminisztrátora. Meghalt 1830. augusztus 24-én. (Nt. (Tévesen van szedve Bodonyinak.) 168., 354.)

† **Bogács István**, született 1836. július hó 23-án. A teológiát Vácson elvégezve, pappá szentelték 1864. augusztus 26-án. Tizenhárom évi káplánkodás után, 1877-ben kúnszentmiklósi plébános lett. Meghalt Budapesten 1890. május 28-án. (Nt. 242.)

Bogoss Béla, született 1874. december 28-án, Kecskeméten. Tanulmányait szülőhelyén és Vácson, a teológiát Vácson végezte. 1897. június 29-én pappá szenteltetvén, káplán volt Tápiógyörgyén, Újszászon, Czibakházán, Kiskúndorozsmán, Hatvanban és Hódmezővásárhelyen. A zsinati vizsgát letette 1901-ben. Tápén 1904-ben adminisztrátor lett s 1905-ben plébánossá választották. 1910. óta a hódmezővásárhelyi kerület jegyzője. Visszaszerezte az iskolák és a temető katolikus jellegét és új templom építésén fáradozik. (Nt. 395.)

† **Bogyay Ferenc** (várbogyai), született 1789. október 15-én, Abonyban. Theológiai tanulmányait Vácson végezte. 1812-ben pappá szenteltetvén, több helyen volt káplán. Az abonyi közbirtokosság 1823-ban tőszegi plébánossá tette. Betegeskedése miatt 1829-ben lemondott a javadalomról és tőszegi birtokára visszavonulva meghalt 1830. március 7-én. (Nt. 340.)

† **Bogyay Mihály**, született 1753-ban. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1776-ban pappá szentelték. Néhány évig káplán volt,

1782-ben dunaharaszti, majd 1785-ben kosdi plébános lett. I. Ferenc király 1810-ben váci kanonokká és thenői címzetes préposttá nevezte ki. Meghalt 1830. szeptember 30-án. — Jeles szónok volt és az irodalom terén is működött. Munkái: A katolikus hit tudománya. Bossuet Jakab után magyarítva. Vác 1793. Vasárnapi prédikációk, Vác, 1809. Két rész. Ünnepi prédikációk. Pest, 1825. Három rész. (Tudományos gyűjt. 1825. Ferenczy—Danielik. Magyar írók élete. I. 30. — Szinnyi. Magyar írók élete. I. 1173. — Nt. 64., 87., 127., 235.)

† **Bogyó Pál**, született Kecskeméten 1821. február hó 2-án. A középiskolákat szülőhelyén és Budán, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1845. július 20-án. Tizenhárom évi káplánkodás után 1857-ben tószegi, 1865-ben nagykáti plébános, 1867-ben kerületi esperes lett. A kecskeméti egyháztanács 1871-ben plébánossá választotta s az 1871—1884. években ezen kerület esperese is volt. A király 1873-ban szerencsi címzetes apáttá, a pápa 1901-ben házi tb. főpapjává tette. Meghalt 1906. június 24-én. — Erős küzdelmet folytatott Kecskeméten az elemi iskolák katolikus jellegéért. Irodalmi munkái: Emlékbeszéd Deák Ferencért tartott gyászmisén. Kecskemét, 1876. Emlékbeszéd IX. Pius halálára. u. o. 1878. A kecskeméti r. kath. egyház és plébánia köréből. (a plébánia rövid története). u. o. 1886. (Nt. 264., 294., 296., 340.)

† **Boki Ivánka** győri kanonoknak megengedi XXII. János pápa 1334-ben, hogy a váci és pozsonyi káptalanban birt javadalmait megtarthassa. Valószínűleg azonos ama Ivánkával, aki a váci káptalanban 1322-ben »rector missae matutinalis« volt. (Anjoukori okmánytár. II. 53. — Theiner. Monumenta Hist. Hung. I. 595. Nt. 61.)

† **Bolgár József** (inámi), született Vácson, 1822. február 28-án. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát a pesti egyetemen végezte. Pappá szentelték 1845. július 20-án. Két évig volt káplán, 1847-ben a bécsi Augustineum növendéke; 1848-ban a váci papnevelő intézetben tanulmányi felügyelő és a Symbolica helyettes tanára lett. A váci székesegyházban 1849. május 17-én tartott beszédje miatt 1850-ben halálra ítélték; de kegyelem útján csak rövid ideig tartó fogságot szenvedett. Azután ismét hét évig káplánkodott; 1858-ban lett újszászi, 1869-ben jobbágyi plébános, 1879-ben segéd-esperes. Meghalt 1887. december 31-én. Beszédjét közli Tragor. Vác története, 1848—49-ben 401—406. (Nt. 184., 324.)

† **Borcsiczky Béla** (borsiczi), született 1750-ben, Nyitrán. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát, mint nyitraegyházmegyei papnövendék, Pesten végezte, ahol 1772-ben hittudorrá avatták. Pappá szentelték Nyitrán 1773-ban. Nemsokára podszkalkai plébános és 1800-ban nyitrai székesegyházi kanonok lett. I. Ferenc király 1820-ban váci olvasó-kanonokká és bucshányi címzetes apáttá, 1823-ban a káptalan nagyprépostjává nevezte ki. Midőn Nádasdy püspök 1832-ben a pozsonyi országgyűlésre távozott, őt nevezte ki helynökévé. Meghalt 1834. évi december 10-én; a székesegyház sírboltjába helyezték örök nyugalomra. — A püspök december hó 25-én kelt körlevelében a legnagyobb elismeréssel szól helynöki működéséről. Jeles szónok volt. — Nyomtatásban megjelent Nyitrán, 1808-ban mondott két beszéde. (Szinyeyi. Magyar írók élete. I. 1264. — Karcusó. Vác város tört. VI. 61. Nt. 60., 64.)

† **Boros Demeter** előélete ismeretlen. 1695. körül, de valószínűleg már korábban lőrinczi, 1697-ben jobbágyi plébános volt s mint ilyen a saját szarvasgedei kuriájában lakott. (Liber. II. Visit. Can. 16—17. Nt. 184., 188.)

† **Boross Károly**, született 1813. november 3-án. A teológiát Vácson elvégezve, pappá szentelték 1837-ben. Tizenhat évi káplánkodás után 1852-ben pálmonostori lelkész, 1860-ban cserhátszentiváni plébános lett. 1865-ben Szentivánon nyugalomba vonult s ott halt meg, 1880. február 4-én. Héber linguista volt. (Nt. 170., 366.)

Boroviczény Nándor, született Losoncson, 1873. május 26-án. A középiskolákat Losoncson, Budapesten és Rozsnyón, a teológiát mint rozsnyóegyházmegyei papnövendék a bécsi egyetemen végezte; 1894—1897-ben az Augustineum tagja volt, amikor a teológia doktorává avatták. Pappá szentelték 1895. szeptember 29-én. Rozsnyón volt karkáplán, szentszéki jegyző és helyettes teológiai tanár; majd Losoncson hitoktató. Az 1901. évben átvéve a váci egyházmegyébe, káplán lett Kiskúnmajsaán, majd adminisztrátor Szendehelyen. A püspök kinevezte 1902-ben tanulmányi felügyelővé, az erkölcstan és lekipásztorkodástan helyettes tanárává a váci papnevelő-intézetben; 1904-ben rendes tanár és Jézus szent gyermeksege művének egyházmegyei igazgatója lett. 1907-ben megkapta az úri plébániát és a szentszéki tb. tanácsosságot. Úriban egy tantermet és Mendén

szép kálváriát létesített. Innen 1913-ban Czeglédberczelre ment át. Az irodalmi téren is működik. Cikkeket közölt a »Sajó és Vidéke, Váczi Közlöny, Egyházi Közlöny, Havi Közlöny« c. lapokban. Önálló művei: A szociális tevékenység kézikönyve. Bpest, 1907. A kath. hitszónoklás tankönyve. u. o. 1913. Könyomatban: Lelkipásztorkodástani jegyzék. — Theologia moralis fundamentalis. (Nt. 90., 102., 106., 275., 206.)

† **Borozlow** kanonok, a váczi káptalan kiküldöttje volt 1227-ben, midőn Mihály (talán a váczi főesperes) Fülöp püspök parancsára a Chergo is Zacuna közt lévő földet megtámadta. (Wenzel. Árpádkori új okmánytár. VI. 442—443.)

† **Borsányi György** 1717-ben, de valószínűleg már előbb hercensényi, 1726—1728-ban püspökszilágyi plébános volt. Azután nyugalomba ment, mert 1744-ben mint »deficiens parochus« ideiglenesen helyettesítette az irsai plébánost. (Desericius. Historia Epp. Vac. Nt. 131., 134.)

Borsos János, született Tiszapolgáron 1878. november 23-án. a teológiát Vácson végezte. 1903. június 21-én pappá szenteltetvén, káplán volt Szentlőrinczkátán, Mogyoródon és Fóton. 1904-ben újpesti hitoktató, 1907-ben az istvántelki Stephaneum lelkésze lett; 1912-ben székesegyházi karkáplán és a »Váczi Közlöny« szerkesztője volt. Azután ismét czeglédi, kiskúnfélegyházai, hódmezővásárhelyi káplán lett. (Nt. 359.)

† **Borsvai György** váczi örkanonok nevével 1424-ben találkozunk először. Az okmányokban ismételten fordul elő. 1435-ben esztergomi stallumot is kapott s neve 1438-ban jön elő utolszor. (Nagy Iván magángyűjteménye. — Fejér. Codex Dipl. VII/V. 455., X/VI. 909., X/VII. 609. — Kollányi. Esztergomi kanonokok. 95. — Nt. 62.)

† **Bothos István** (hosszaszai), Péter fia. Nevével 1437-ben találkozunk először, amikor Hunyadi János kormányzó neki adományozta, mint országos főjegyzőnek, a dömösi prépostságot. Ebből nagy bonyodalom támadt, mert V. Miklós pápa ugyanekkor a pálosrendnek adományozta e prépostságot. Ezen ügy az 1450. évi országgyűlésen nagy zivatart támasztott; végre úgy oldották meg, hogy a pápa 1451-ben a dömösi és az újonnan alakított budavári prépostságot egyesítette és Bothosnak adományozta. Zsigmond király a

hussziták megtérítése körül szerzett érdemeiért Bothos Istvánnak, mint váczai és váradi kanonoknak és fivérének, Péternek adta a biharmegyei Félégyháza egynegyed részét; Erzsébet királyné pedig 1740-ben a pestmegyei Hatvan, Vecsés és Tah nevű birtokokat. Azóta a Bothos-család egyik ága Tahynak nevezte magát. István 1443-ban Szent Tamásról nevezett esztergomi prépost is volt. Neve 1465-ben fordul elő utólszor, de tovább is élhetett. (Szvorinyi. *Amoenitates*. V. 253. — Bunyitay. *A váradi püspökség tört.* II. 130., 261. — Fraknói. *Magyarország és a szentszék*. II. 82–85. *Magyar kir. kegyúri jog*. 168. — Kollányi. *Esztergomi kanonokok*. 94. — Nt. 62.)

† **Botka István** előéletét nem ismerjük. 1736-ban lett szentmártonkátai, 1739-ben borsosberényi, 1746-ban pedig czeglédi plébános. Czegléden mindjárt küzdeni kezdett azért, hogy a régi katolikus templom a reformátusoktól visszavetessék; de csak 1753-ban tudta ezt kivívni. Azután restauráltatta és fölszentelte a templomot és tornyot építtetett hozzá. Meghalt 1771. május 10-én. (Hübner. *A czeglédi róm. kath. egyház tört.* 12–17., 97. — Nt. 140., 257., 304.)

† **Bottlik István**, született 1764-ben, pappá szentelték 1794-ben. Rövid ideig tartó káplánkodás után püspöki szertartó és levéltáros lett. 1795-ben megkapta a jobbágyi, 1800-ban a kiskúnmajsi plébániát. 1808-ban a Kiskún-kerület esperesévé, 1814-ben nagykátai esperes-plébánossá neveztetett ki. 1817-ben székesegyházi kanonok lett s mint csongrádi főesperes halt meg, 1838. április 21-én; a székesegyház sírboltjába temették. (Nt. 68., 184., 264., 364.)

† **Bózáry Antal**, született Váczon 1728-ban. A teológiát Nagyszombatban elvégezvén, 1751-ben pappá szentelték. Mint újmísés megkapta a jobbágyi plébániát. Innen 1759-ben Boldogra ment át, 1762-ben Lőrinczibe; de 1767-ben ismét Boldogra tért vissza. Azután 1772-ben zsámboki, 1778-ban pedig szentesi plébános lett. A reformátusok sok kellemetlenséget okoztak neki s azért 1792-ben a plébániáról lemondva, Vácra ment nyugalomba, ahol 1796. február 6-án meghalt. (Nt. 184., 188., 200., 261., 380.)

† **Bózsó Mátyás**, született Szolnokon 1832. február hó 12-én. Pappá szentelték 1854. szeptember 22-én. Tizenhat évi káplánkodás után, 1870-ben jászkarajenői, 1875-ben becskei lelkész lett. 1878. óta ismét káplán volt Kecskeméten s 1888-ban herencsényi helyettes

plébános lett, 1898. óta nyugalomban élt Rétságon. Meghalt 1904. évi március 24-én. (Nt. 174., 349.)

† **Bölcs Károly**, született 1841. március 8-án. A theológiát, mint pazmanista a bécsi egyetemen végezte, ahol bakkalaureussá avatták. 1855-ben pappá szenteltetvén, három évig káplánkodott. 1869-ben tanulmányi felügyelő lett a váci papnevelő-intézetben, 1870-ben az egyházjog- és történelem helyettes tanára ugyanott. Meghalt 1872. április 15-én. (Nt. 102.)

† **Bösz Emil**, született Nyitrán, 1857. évi december hó 27-én. A theológiát a bécsi és a budapesti egyetemen végezte, 1879-ben, mint diakonus a püspökmegyei könyvtárban segédkezett tíz hónapig. 1880. május 1-én pappá szenteltetvén, káplán volt Kúnszentmiklóson, Nógrádverőczen és a váci felsőplébánián. 1882-ben a váci papnöveldében tanulmányi felügyelő, az erkölcsstan és lelkipásztorkodástan helyettes tanára lett. Mellékesen medicina pastoralist és gazdaságtant is adott elő. A püspök 1886-ban papneveldei alkormányzóvá, 1887-ben a középiskolai tanárokat vizsgáztató bizottság tagjává, 1888-ban palotási adminisztrátorrá, 1894-ben jobbágyii plébánossá, 1904-ben segédesperessé, 1907-ben pedig a hatvani kerület esperesévé nevezte ki, mely állásról 1912-ben lemondott. (Nt. 104., 184.)

Bráz Béla, született 1858. augusztus hó 8-án, Deresken (Gömör.). A theológiát Rozsnyón elvégezve, 1881. szeptember 18-án a rozsnyói egyházmegye címére szentelték fel, amelyben több helyütt káplánkodott. 1892-ben átvitt a váci egyházmegyébe s káplán lett Nagykátán, Dorozsmán, Csongrádon, Csépán. 1896-ban aposztatált.

Brazlovsky Sándor, született 1872. augusztus 31-én Vácson. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1897. június 19-én pappá szentelték. Káplánkodott Romhányban, Erzsébetfalván és Kókán. 1903-ban a Szent József-intézet kormányzója lett, 1907-ben szentszéki tb. tanácsos, majd káplán Kecskeméten s 1909-ben a Jézustársaság kebelébe lépett, ahol most is buzgón működik.

† **Bruckner Endre**, született 1812. november 12-én. A theológiát Vácson elvégezvén, két évig nevelősködött. Pappá szentelték 1835. június 27-én. Kilenc évi káplánkodás után, 1845-ben megkapta

a rákoscsabai, 1851-ben a tápiósági, 2858-ban a czeplédi plébániát. Az 1854–1865. években kerületi esperes volt. A király 1867-ben zámi címzetes apáttá nevezte ki. Kellemetlen incidensből kifolyólag 1871-ben elcserélte javadalmát Makáry turai plébánossal, s Turán halt meg 1876. évi április 14-én. (Hübner. A czeplédi róm. kath. egyház tört. 100. — Nt. 210., 229., 268., 303.)

Bucsányi Sándor, született Váczrátóton 1886. október 16-án. Tanulmányait Váczon végezte. 1911. június 24-én pappá szenteltetvén, káplán lett Nógrádon, Nagykátán; ideiglenes adminisztrátor Püspökhatvanban, ismét káplán ugyanott, Zagyvarékason és Tápiószelén. 1915-ben tábori lelkésznek vonult be. (Nt. 396.)

Bucsek István, született Váczon, 1853. augusztus 13-án. A középiskolákat Váczon, Budapesten és Egerben, a teológiát a bécsi egyetemen végezte, mint a Pazmaneum növendéke, ahol a szentírási tanulmányokból és a keleti nyelvekből szigorlatot tett. 1877. augusztus 10-én pappá szenteltetvén, öt évig gróf Szapáry Geyza gyermekeinél nevelősködött. 1882. óta káplán volt Tápiógyörgyén, Újpesten, Czepléden és a Vácz-felsővárosi plébánián, mely állását kanonok-koráig megtartotta. Zsinati vizsgát tett 1886-ban. Az 1888. iskolai évre az erkölcstan és lelkipásztorkodástan helyettes, 1895-ben rendes tanára lett a váczi püspöki lyceumban. Az 1889–1901. években a polgári leányiskola hittanára is volt. 1899. óta a számbíráló székek tagja, 1903. óta elnöke. Az 1901. évben a váczi székesegyház címzetes kanonokja és szentszéki tanácsos lett. 1901-ben kineveztetett valóságos kanonokká, zsinati vizsgálóvá és alsóvárosi plébánossá. Ekkor lemondván a teológiai tanárságról, 1902-ben a püspöki lyceum tanulmányi igazgatója, 1905-ben Szentkeresztről nevezett telkii címzetes apát, 1909-ben pápai prelátus, szentszéki ügyész, 1910-ben székesegyházi főesperes, 1912-ben örkanonok lett. Tagja az egyházmegyei Vigilantia, a főgimnáziumi, a papi nyugdíj-intézet és Schuster-alapítványi bizottságnak. A váczi kath. kör elnöke. A »Váczi Közlöny« munkatársa 30 év óta. Nyomtatásban megjelent tőle: Szertartások tankönyve, Váczon kilenc kiadást ért. Rövid szertartástan u. o. öt kiadást ért. Rövid Egyháztörténet u. o. (Nt. 65., 90., 93., 95., 100., 102., 105., 106., 118.)

† **Buczkó József**, született 1810. november 6-án. Pappá szentelték 1835. június 27-én. Tizenöt évi káplánkodás után 1850-ben

ányási, majd dóczy helyettes plébános volt. 1855. óta nyugalomban élt, de közben kisegítőként is működött. Meghalt Váczon 1886. évi november 11-én. (Nt. 384., 385.)

† **Budai István** (Stephanus de Buda) váczi kanonok és Brodarics püspök végrendeletének végrehajtója volt. Neve csak a püspöknek 1539. június havában kelt végrendeletében fordul elő. (Egyháztörténeti Emlékek a hitújítás korából. III. 372. — Nt. 62.)

† **Budai János** (Joannes de Buda) váczi kanonok nevével 1528-ban találkozunk először és Brodarics végrendeletében utolszor. (Történeti Tár. XII. 161. Egyháztört. Eml. III. 372.)

† **Budai János** előlete ismeretlen. 1725-ben dunakeszii, 1726-ban kállói plébános lett. A kállói templomnak nagy harangot, a plébániának szőlőt adományozott. Az 1737. évben átment a boldogi plébániára. Az 1739. évi pestisben a legnagyobb önfeláldozással egymaga 334 beteget látott el szentségekkel, míg a ragály áldozatául esett, 1739. október 28-án. (Nt. 186., 200., 218.)

† **Budjacs (Budgyacs) István**, született Mikusócson (Trencsénvm.) 1727-ben. Az esztergomi egyházmegyéből jött át a váczihoz s 1762-ben irsai, 1770-ben apostagi, 1771-ben szödi plébános lett. Sződön fejezte be életét 1789. okt. 29-én. A házi történet jeles szónoknak mondja. (Nt. 133., 236., 309.)

† **Bugala József**, született Trsztenán (Árvam.), 1827. szeptember 7-én. Az 1848—49-ki szabadságharcban a tűzérségnél szolgált. Ennek lezajlása után a váczi papnevelő-intézet növendékei közé lépett s ott elvégezvén a teológiát, 1853. augusztus 26-án pappá szentelték. Tizenegy évi káplánkodás után, 1864-ben boldogi plébános lett. 1894-ben lemondott a javadalomról, Galgahévizen nyugalomba vonult s ott halt meg 1901. február 28-án. (Nt. 200.)

† **Buglovsky Imre**, született Székesfehérváron. Az esztergomi egyházmegye papnövendékei közé lépett, de azután átment a pécsibe és zombai plébános lett, ahonnan néplázítás miatt a szemináriumba internálták. A büntetés kiállása után átjött a váczi egyházmegyébe s 1751-ben zagyvaréki adminisztrátor, 1753-ban sdi káplán, 1754-ben nézsai adminisztrátor, 1756-ban magyarnándori plébános lett; azon-

ban 1760-ban hanyagsága és kihágásai miatt elbocsátották az egyházmegyéből. (Brüsztle. Recensio cleri Quinqueecl. II. 749—755. — Nt. 158., 161., 325.)

† **Bujáki Gergely**, mint »theologus speculativus e Collegio Generali Tyrnaviensi« 1700-ban herencsényi plébános lett. Az 1703—1713. években ecsegi plébános volt és onnan látta el a bujáki plébániát is. Kollonitz püspök 1713-ban vácz kanonokká nevezte ki, de még ezen évi április 30-án meghalt Váczon. (Nt. 166., 172., 174.)

† **Bunkóczy Ferenc**, a kalocsai egyházmegyéből jött át a vácziba és sok helyen volt adminisztrátor vagy plébános. 1754-ben lett újkécskei, 1756-ban boldogi, 1759-ben jobbágyii, 1761-ben galgahévízi, 1768-ban monori, 1771. májustól decemberig üllői, 1772-ben kiskúnhalasi, 1777-ben zsámboki plébános, ahol 1781. november hó 16-án meghalt. (Nt. 184., 202., 261., 313., 316., 352., 362., 395.)

† **Buócz Rezső** (tarnói), született Budapesten, 1873. április 3-án. A középiskolákat Budapesten és Besztercebányán, a teológiát Besztercebányán és Váczon végezte. Mint diaconus Kecskeméten segédkezett. 1895. augusztus 11-én pappá szenteltetvén, alpári káplán, 1897-ben algyői helyi káplán lett. 1899-ben letette a zsinati vizsgát, 1902. óta ismét káplánkodott Erzsébetfalván és 1907-ben szendehelyi plébános lett. (Nt. 150.)

† **Campaniai Bertalan** mester 1234-ben jött Magyarországra Jakab prenesztei püspök, pápai követ kíséretében s IV. Incze pápa 1252-ben, mint vácz kanonokot bízta meg egy pénzügyi dolog lebonyolításával. (Wenzel. Árpádkori új okmánytár. II. 226., 330. — Nt. 61.)

† **Canazie Rogerius**. IX. Bonifác pápa 1399. évi június 20-án a Canazie Rogerius lemondása folytán megüresedett vácz kanonokságot Ubertinus de Malvicinisnek adja. (Monumenta Vaticana. IV. 144. — Nt. 62.)

† **Cetto Ferenc**, született Budán 1726-ban. Előzőleg katonatiszt volt, azután az egyházmegye papjai közé lépett s 1753-ban verőczei adminisztrátor, 1755-ben czibakházai káplán, 1756-ban az újonnan szervezett csépai plébánia lelkésze, 1759-ben mátraszöllősi plébános

lett. A plébániáról lemondva, 1770-ben a vácsi papnövelde lelkiigazgatója lett s 1777-ben még nyugalomban élt Vácson. (Nt. 146, 176.344.)

† **Chemnitzky (Csemniczky) Sándor** József előéletét nem ismerjük. 1729-ben lett tápiósülyi, 1732-ben bagi, 1736-ban püspökhathvani, 1739-ben szentmártonkátai, 1744-ben boldogi plébános. Meghalt Boldogon 1751. szeptember 16-án. (Nt. 129., 198., 200., 258., 270.)

† **Chepanus (István)** vácsi kanonok. Neve előfordul az okiratokban és pedig 1290. óta, mint szolnoki főesperesé, 1299-től 1304-ig mint örkanonoké. (Fejér. Codex. Dipl. V. 93. VI. 281. — Schmidt. Episcopi Agrienses. I. 226. — Wenzel. Árpádkori új okmánytár. V. 177., 229., 256., 241. IX. 240. 242. — Nagy. Anjoukori okmánytár. I. 75. — Knauz. Monum. Eccl. Strigon. II. 320. — Nt. 56., 61.)

† **Chetlon, Chullon, Chullanus** csongrádi főesperes neve előfordul az 1292—1296. évek közötti okiratokban. (Fejér. Codex. Dipl. V. 93. — Schmidt. Episcopi Agrien. I. 226. — Wenzel. Árpádk. oktár. V. 177., 229., 241. — Knauz. Monum. Eccl. Strigon. II. 231. — Nt. 56. 61.)

Chobot Ferenc, született Igrámon (Pozsonyvm.), 1860. szeptember 26-án. A középiskolákat Pozsonyban, Nagyszombatban, Nyitrán és Kassán végezte, a teológiát Vácson. 1883. július 23-án pappá szenteltetvén, nevelő volt egy évig gróf Keglevich Gábor fiainál, azután három hónapig káplán Taksonyban és Tápióbicskén s ismét nevelő gróf Cziráky Antal gyermekeinél négy évig. 1889. óta három évig káplán volt Czepléden és Szentesen. A püspök 1892-ben a vácsi papnevelő-intézet alkormányzójává és Jézus szent Gyermeksége Társulat 1894-ben az Oltár-Egyesület egyházmegyei igazgatójává, 1895-ben pedig rákospalotai plébánossá nevezte ki. A Magyarok Nagyasszonya templomának építését anyagilag lehetővé tette az által, hogy a javadalom egy részének élvezetéről lemondott és házi kezelésben való építését magára vállalta. Ennek főoltárát, Úrmutatóját, ruhaneműeket és a főbejárat felett lévő szobrokat saját költségén csináltatta. Épített, részben sajátjából két iskolát, bérházat és apáca zárdának szánt épületet. A pápa 1901-ben tb. kamarássá, a király 1903-ban B. Szűz Máriáról nevezett hatvani c. préposttá nevezte ki. 1910-ben lemondván a javadalomról, romhányi plébános és kerületi esperes lett. A Szent István Akadémia és a Magyar Történelmi Társulat rendes tagja. — Már kispap ko-

rában foglalkozott az irodalommal. Több dolgozata megjelent a Pázmány-Egylet által kiadott Szemelvények I—III. évfolyamában. Munkatársa volt a »Rákospalota és Vidéke« c. lapnak. Önálló művei: Jézus Krisztus Egyházának Története, Budapest—Rákospalota, 1907. három kötet, A pápák története, Rákospalota, 1909. egy kötet, A romhányi plébánia története, Budapest, 1913. Rövid elmélkedések Jézus Krisztus kínszenvedéséről, Clarke F. R. után angolból fordítva, Budapest 1914. A váci egyházmegye történeti névtára, Vác, 1915—1916. két kötet. (Circulares Dioecesis Vac. 1910. 49. — Révay Nagy Lexikona. IV. 490. — Nt. 95., 106., 150., 164., 231.)

† **Chváli másképp Mihálffy András**, született Zsitvagyarmaton (Barsvm.) 1780-ban. Tanult Érsekújváron és Nyitrán. Résztvevett az 1796. évi nemesi fölkelésben s azután a nyitrai szeminárium növendékei közé lépett. Pappá szentelték 1803-ban. Kámánházy püspökkel egyházmegyénkbe jött szentszéki jegyzőnek. 1813-ban kókai plébános és szentszéki tanácsos lett. Plébánossága idejében épült a mostani kókai templom és plébániaépület. Meghalt 1840. július hó 27-én. (Nt. 254.)

† **Ciani Lénárd**, született 1748-ban, Trientben. Mint theológiai doktort és hittanárt II. József 1787-ben váci kanonokká és Szent Ágostonról nevezett kalocsai préposttá nevezte ki. Vácson lakott 1816-ig; de ekkor pápai engedéllyel Trientbe vonult vissza s ott halt meg 1827. november 29-én. A feloszlatott szerzetesrendi templomok felszereléseinek elárverezése alkalmával beszerezte a most Nemzeti Múzeumban őrzött, remekműű Migazzi-féle kelyhet. — Nyomtatásban megjelent a váci szemináriumban 1806-ban és Fuchs Ferenc egri érsek felett 1807-ben tartott latin beszédje. (Karcusú. Vác város tört. III. 50. — Szinnyei. Magyar írók élete. II. 37. — Egyházművészeti lapok. I. 117. — Nt. 63.)

† **Csajka Lajos**, született Vácson, 1844 július 20-án. Tanulmányait szülőhelyén elvégezvén, 1871. augusztus 12-én pappá szentelték. Nyolc évi káplánkodás után, 1879-ben sándorfalvai, 1881-ben csongrádi, 1882-ben derekegyházi, 1883-ban csanyteleki adminisztrátor lett; azután ismét hat évig volt káplán. 1888-ban lett magyarnándori plébános, 1891-ben kerületi jegyző, 1893-ban történelmi plébános és 1901-ben szolnok-kerületi esperes. Meghalt 1901. július hó 31-én. (Nt. 159., 341.)

Csáky József, született 1879. március 5-én, Berzsenyben (Nyitravm.) Pappá szentelték 1901. jún. 29-én. Négyévig volt káplán Sáriiban, 1906-ban adminisztrátor lett Bugyiban, 1907-ben letette a zsinati vizsgát s 1908-ban bugyii plébános lett. (Nt. 280.)

† **Csanádi Józsefről** csak azt tudjuk, hogy 1781. óta isaszegi plébános volt. Az életszentség példájával járt hívei előtt s meghalt 1784. május 27-én. (Nt. 207.)

† **Csányi János**, született 1808. május hó 25-én. A theológiát, mint a központi szeminárium növendéke a pesti egyetemen végezte és az akkor alakult Magyar Iskolának első elnöke volt. Pappá szentelték 1834-ben. Tizennégyévi káplánkodás után 1848-ban mátra-szöllősi, 1850-ben tápéi plébános lett. Meghalt 1874. október 24-én. (Nt. 176., 395.)

Csapó János, született Ráczkeresztúron (Fejérv.) 1865. január 6-án. Összes tanulmányait Vácson végezte. Pappá szentelték 1889. június 30-án. Mint segédlelkész működött Fóton, Palotáson, Félegyházán (óplébánián), Csongrádon, Kiskúndorozsmán, Czepléden és Kecskeméten. 1902-ben pälmonostorai lelkész, 1904-ben sándorfalvai plébános és hódmezővásárhely-kerületi esperes lett, azonban az esperességről 1911-ben lemondott. (Nt. 366., 394.)

Csasztulik Imre, született Vácson, 1887. október hó 23-án. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1909-ben alszerpappá, 1910. február 24-én áldozópappá szentelték. Kápláni minőségben működött Tápióbicskén, Lőrincziben, Kiskúnmajsán, Alsónémediben, Kiskúnhalason, Abonyban. (Nt. 328.)

† **Császár János** (szegedi) legalább az 1650—1653. években nógrádi plébános és püspöki helynök volt. Kecskemét város dézsmájáról úgy állította ki a nyugtát 1651-ben, mint »nógrádi Plébános. Váci Püspök és Szepesi Prépost Tarnóczy Mátyás Uram Eő Nagyságának Vikáriusa, Józsgáhnak Gongyaviselője és Árendátora.« (Hornyk. Kecskemét története. II. 128., Nt. 142., 144.)

Csatáry Gusztáv, született 1876. február 26-án, Lovasberényben (Fejérmegye). A középiskolákat Kecskeméten, a theológiát Vácson végezte. 1899. június 24-én pappá szenteltetvén, káplán lett

Csépán, Újszászon, adminisztrátor Borsosberényben, ismét káplán Bagon, Abonyban, Szegváron, Kiskúndorozsmán, Majsán, Hódmezővásárhelyen, Kiskúnfélegyházán (az óplébánián), Nagykátán, Úriban, Aszódon és Lajosmizsén. 1909. óta dóczy helyettes plébános és a kiskúnfélegyházai körzet misszionáriusa. Fáradozik a Pusztaszeren építendő emlék-templom ügyében. (Nt. 385.)

† **Csathó Alajos**, született 1820. június 21-én. A theológiát a bécsi egyetemen végezte, mint a Pázmáneum növendéke. Pappá szentelték 1843. július 20-án. Tizennégy évi káplánkodás után, 1857-ben mezőtúri plébános, 1873-ban szolnok-kerületi esperes lett; azonban gondnokság alá helyeztetvén, ettől megfosztották. Majd 1878-ban kiskúnmajsi plébánossá választották, s ott halt meg 1880. évi január hó 21-én. (Nt. 330., 364.)

† **Csávolszky József**, született Bujákon (Nógrádv.) 1843. április 17-én. A középiskolákat Vácson és Nagyszombatban, a theológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1869. augusztus hó 12-én. Négy évig nevelő volt Muslay Sándor családjánál, 1873. óta püspöki szertartó és irattáros, 1875. óta egyházmegyei könyvtáros és szentszéki jegyző, 1877. óta püspöki levéltáros. 1880. óta tanította a filozófiát a püspöki lyceumban. 1882-ben püspöki titkár, 1883-ban irodavezető, 1885-ben székesegyházi kanonok, papneveldei kormányzó és az erkölcstan és lelkipásztorkodástan tanára lett. Életét a köznek szentelve, résztvett a városi és megyei ügyekben. Ő alapította a Szent József fiúnevelő intézetet, a váczi Katholikus Kört, a Múzeum Egyesületet; igen sokat tett a város szépítéséért és a szegényápolás javításáért. Meghalt 1905. évi május hó 9-én. Gazdag könyvgyűjteménye az egyházmegyei könyvtárra szállott, de értékes képgyűjteményét szétszedték. — Cikkeket írt a nagyszombati »Heti Közlöny«, »Kath. Hírlap« és »Magyar Állam« c. lapokba. A kath. autonomia és az 1871. évi szabályzat c. röpirata önállólag jelent meg, Budapest, 1891-ben. (Váczi Közlöny 1891., 1901., 1905. — Szinnyei. Magyar írók élete. II. 218. — Révész. Emlékbeszéd Cs. J. felett. 1907. — Nt. 64., 91., 101., 102., 398.)

† **Csegei Lőrinc** mester, váczi kanonok neve előfordul az 1511. évben. (M. Tört. Tár. XII. 56. — Nt. 63.)

† **Cseh András**, született Tápióbicskén (Pestvm.), 1772. szeptember 1-én. A theológiát a pesti egyetemen elvégezvén, 1797-ben

pappá szentelték. Egyideig káplán, azután papneveldei alkormányzó volt. 1802-ben nagykőrösi, 1805-ben kiskúnhalasi, 1810-ben kiskúnfélegyházai plébános, 1812-ben garábi címzetes prépost, 1814-ben kerületi esperes, 1830-ban váci kanonok lett. Az 1833—1837. években a papnevelde kormányzója is volt. Meghalt 1855. évi november hó 14-én, mint olvasó-kanonok; eltemették a székesegyház sírboltjában. — Nyomtatásban megjelent tőle: Szentbeszéd, melyet a kiskúnmajsi templom felszentelése alkalmával mondott. Szeged, 1835. (Szinyeyi. Magyar írók élete. II. 230. — Nt. 64., 86., 101., 301., 357., 362.)

Cseh András, született Csépan (Jász-Kún-szolnokvm.), 1887. december 19-én. A középiskolákat Szegeden, Kecskeméten és Vácson, a teológiát Vácson végezte. 1910. június 29-én pappá szenteltetvén, káplán lett Palotáson, 1912-ben gödöllői adminisztrátor, majd ismét káplán Lajosmizsén, Kiskúnmajsián, Rákospalotán. 1915-ben megjelent tőle Zsolozsmák és könyörgések háború idején c. könyvecske.

† **Csehi László**, született 1776-ban, pappá szentelték 1798-ban. Mint kiváló eszű és képzettségű pap csakhamar a dogmatika tanára lett a váci püspöki lyceumban, azonban veszekedő természete miatt a püspök 1813-ban Zsámbokra küldte plébánosnak. 1814-ben már kállói, 1815-ben tóalmási plébános volt. 1810. óta címzetes kanonok és szentszéki ülnök. Tanár korában Balogh oldalkanonokkal, plébános korában a néppel, a kegyurakkal, a püspökkel, a szentszékkal folytatott pereket, melyek a királyi táblánál is megfordultak. 1846-ban lemondván a plébániáról, Vácson, Cseh kanonoknál talált menedéket, míglén ez ellen is fordult. Meghalt 1853. évi augusztus hó 20-án. (Nt. 101., 186., 259., 261.)

† **Cseke Mihály** ecsegi plébános és püspökhelyettes volt a XVII. század második felében, valószínűleg 1655. óta. Pongrácz György püspök megbízásából szabályszerű egyházlátogatást tartott az egyházmegyében, 1673. november 6-tól 1674. január 14-ig. Ennek iratait nem ismerjük ugyan, de azok alapján írta meg a püspök reánk nézve oly fontos Informatióját. Az 1675. évi garamszentbenedeki gyűlés határozatait, mint vikárius írta alá, de 1676-ban már egri kanonok és ungi főesperes volt. (Schematismus Cleri Agriensis 1853. 25. — Nt. 9., 40., 171., 172., 362.)

† **Cserkúti János** (családi neve Czech), született Vácson, 1818. november 5-én. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1841. november

23-án pappá szentelték. Tizenöt évi káplánkodás után, 1856-ban dunakeszii, 1857-ben bujáki plébános, 1868-ban ecseg-kerületi esperes, 1871-ben vácsi címzetes kanonok lett. Meghalt Bujákon, 1873. június 19-én. (Nt. 167., 218.)

† **Csernyánszky Ferenc**, született Ipolyságon, 1797. szeptember 8-án. Pappá szentelték 1820-ban. Tizenhét évig volt káplán számos helyen. 1837-ben apostagi plébános lett s ott halt meg 1839. június hó 14-én. Történeti cikkeket és aforizmákat írt a »Regélő, Honművész, Hasznos multságok, Aurora, Koszorú« c. folyóiratokba. — Nyomtatásban megjelent gróf Keglevich László felett 1835-ben mondott beszédje; kéziratban maradt: *Juris publici R. Hung. Notiones és több verse.* (Bednár. Apostagi Historia Domus. — Szinnyei. Magyar írók. II. 329. — Nt. 236.)

† **Cserveny János**, született Szkacsányban (Nyitravm.), 1792. december hó 12-én. Tanult Nyitrán és Pesten, teológiát Vácson. 1816-ban pappá szenteltetvén, tíz évig volt káplán, 1826-ban ecseri plébános lett s ott halt meg 1837. július 25-én. (Nt. 219.)

Csik József, született 1891. január 13-án, Muzslán (Esztergomm.) A középiskolákat Esztergomban és Vácson, a teológiát a budapesti egyetemen végezte, mint a központi szeminárium növendéke. Felszenteltetett 1916. június 11-én. Káplán Sződön.

† **Csiky Gáspárról** csak azt tudjuk, hogy kúnszentmiklósi plébános volt az 1794—1804. közötti időben. (Nt. 241.)

† **Csiky László**, született és tanult Egerben. 1801-ben vecsési plébános lett, ahol már 1802. július 6-án meghalt. (Nt. 317.)

† **Csiki Tamás**, született Hejczén (Zemplénvm.) 1770-ben. Kecskeméti káplánból csépai plébános lett 1802-ben. Meghalt Csépan 1805. évi október 6-án. (Nt. 395.)

Csincsák János, született Jánoshalmán (Bács-Bodrogyvm.), 1880. április 28-án. A teológiát Vácson elvégezvén, 1907. február 3-án pappá szentelték s azóta káplánkodott Magyaránadorban, Nagykátán, Nézsán, Nagykátán, Kiskúnfélegyházán (óplébánián), Hódmezővásárhelyen és Kecskeméten. (Nt. 389.)

† **Csinki Pál** mester, Csinki János fia, vácsi főesperes és püspöki helynök volt 1327-ben. Neve előfordul még 1329. évi okiratokban és valószínűleg ő azon »Paulus archidiaconus qui extimavit suum archidiaconatum ad XVI. marcas, quas non solvit« az 1332—1337. évi pápai tizedjegyzékben. (Fejér. Codex Dipl. VII/V. 298. IX VII. 736. — Nagy. Anjoukori okmánytár II. 599. — Monumenta Vaticana I. 408. — Nt. 61., 109.)

† **Csiszér Elek**, született Bátyán (Pestvm.) 1718-ban. Tanulmányait Vácson befejezve, 1771-ben felszentelték és kecskeméti káplán, majd 1775-ben kiskúnmajszai plébános lett. Az 1780. évi szeptember 22-én ágyában megfojtva találták; a gyanú egy rokonára háramlott. Jeles papnak és főesperesnek írja a Historia Domus. (Nt. 364.)

† **Csizmadia Gyula**, született Felsőjózsán (Hajdúm.) 1878. dec. 27-én. 1902. június 29-én pappá szenteltetvén, káplán volt Vácpsztlászlón, Zagyvarékason, Lajosmizsén, Mindszenten, Nagykőrösön, Kecskeméten, Hódmezővásárhelyen, Szentesen. 1913. óta rákosszentmihályi helyi káplán s midőn az 1915-ben lelkészséggé alakult, ő lett a kurátus. (Nt. 216.)

† **Csullány Józsefről** csak azt tudjuk, hogy 1791-ben monori plébános lett és ott halt meg 1820. február 22-én, 64 éves korában. (Nt. 313.)

Csomor Sándor, született Gyöngyösön (Hevesvm.), 1877. évi november 25-én. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Szegeden, mint ferencrendi növendék, majd Vácson végezte. Pappá szentelték 1900. június 24-én. Káplán volt Püspökhátvanban, Izsákon, ideiglenes adminisztrátor Izsákon és Tóalmáson, ismét káplán Csongrádon. 1905. óta hitoktató Hátvanban. A zsinati vizsgát letette 1910-ben. (Nt. 182.)

† **Csóri Istvánról** csak annyit tudunk, hogy 1726-ban mátra-zöllői plébános lett és hosszas betegeskedés után meghalt az 1735. évi februáriusban. (Nt. 176.)

† **Csrevkó Lázár**, gimnáziumi és teológiai tanulmányait Vácson végezte. Pappá szentelték 1806-ban, csömöri plébános lett 1811-ben

s ugyanott halt meg 1819. évi március hó 14-én, 38 éves korában. (Nt. 215.)

Csúcs Kálmán, született Szentesen, 1888. július 15-én. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson végezte. 1910. november 16-án pappá szenteltetvén, káplán lett Újkécskén, Alsónémediben, Kiskúnhalason, Örkényben, Künszentmiklóson, Monoron, Cibakházán és Vecsésen. (Nt. 314., 450.)

† **Csúthi Tamás** (Thomas de Chuth) 1470-ben vácsi kanonok, 1478-ban csongrádi főesperes, 1480. körül a káptalan prokurátora volt Alsónémedi zálogba vételénél. (Codex Dipl. V. 302. — Kovachich. Formulae sólemnes styli. 306. — Akad. Ért. 1835., 334. — Nt. 62., 518.)

† **Czank Antal**, született Csécsén (Nógrádv.), 1694-ben. A teológiát a nagyszombati középponti papneveldeben végezte és felszenteltetése után 1719-ben mindjárt tápióbicskei, majd 1726-ban veresegyházi plébános lett. Meghalt Veresegyházán, 1729. április havában s az ottani templomban temették el. (Nt. 138., 266.)

† **Czeisz József**, született Szabadkán, 1839. január hó 3-án. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson elvégezve, pappá szentelték 1863. szeptember 2-án. Tizenhat évi káplánkodás után, 1879-ben lajosmizsei lelkész lett. Elméjében megzavarodva, magára lőtt; de azután eszméletre tért, példásan meggyónt és meghalt 1886. augusztus hó 11-én. (Nt. 298.)

† **Czeppfel (Cseppfel) György**, született 1704-ben a vasmegyei Ságbon. Mint esztergommegyházmegyei kispap a Pazmaneumban nevelkedett; mint áldozópap 1734-ben átment a pécsi egyházmegyébe. Több helyen volt káplán, majd plébános; de mindenütt támadtak kellemetlenségei s azért kérte 1743-ban egyházmegyéjében az akkor szervezett újkécskei plébániát. Nyugtalan szelleme egy év múlva ismét tovább hajtotta a győri, onnan a veszprémi egyházmegyébe. 1754-ben ismét Baranyamegyében tűnt fel, de azután nyoma veszett. (Brüstle. Recensis Cleri Quinqueeccles. II. 160. — Nt. 352.)

† **Czettler Antal**, született Tápióságon (Pestvm.), 1826. szeptember 22-én. A középiskolákat Vácson, a püspöki lyceumban végezte. Pesten 1844-ben a filozófia és a szabadművészetek doktorává avatták. A teológiát, mint a Pázmány-intézet növendéke a bécsi

egyetemen végezte. 1849. október hó 8-án pappá szenteltetvén, hét hónapig káplánkodott s azután továbbképzés céljából a bécsi Augustineumba ment két évre. Onnan visszatérve, 1852-ben a váci papnevelőintézet tanulmányi felügyelője és a dogmatika helyettes tanára lett; 1853-ban püspöki szertartó és levéltáros, 1854-ben szemináriumi lelkiigazgató, 1858-ban tápiósági plébános lett. Plébániája megtartásával 1861—1863-ban ismét spirituális és a dogmatika tanára volt a papnevelőben, de azután visszatért hívei közé. 1862-ben szentszéki tanácsossá, 1888-ban váci székesegyházi kanonokká, kispópost és felsővárosi plébánossá neveztetett ki. 1893-ban szemináriumi kormányzó lett, mely tisztséget hat évig viselte. Fokozatosan előrehaladva 1901-ben székesegyházi főesperes és penitenciárius kanonok lett s mint örkanonok halt meg, 1906. évi december 4-én. »Sacerdotalis vitae sanctitates, multis, iisque optimis meritis fulgens« írja róla a püspöki körlevél. (Circulares Dioec. Vac. 1907. 1. — Ni 101., 102., 120., 268.)

† **Czignárovics János.** Előélete ismeretlen. A káptalan visszaállításával az 1700-ban kinevezett első kanonokok között volt mint külső főesperes; de a javadalmak elégtelensége miatt Kókára ment plébánosnak. Széchenyi kanonok halála után, az 1702. év végén foglalta el stallumát Vácson s ott halt meg 1704. április 30-án. (Descrícius, Hist. Eppatus Vac. 213. — Nt. 58., 63., 253.)

† **Czinmermann István,** született 1849. március 13-án, Szolnokhuttán (Szepesvm.) A középiskolákat Lőcsén elvégezve, a váci papnövéndékek sorába lépett. Peittler püspök a római Collegium Germanico-Hungaricumba küldötte. ahol 1877-ben pappá szentelték és hittudorrrá avatták. Rómából visszatérve, dunaharaszti, majd soroksári káplán lett; azonban 1879-ben a Jézus-társaságba lépett. A noviciátus kitöltése után négy évig Kalocsán működött, mint gimnáziumi hittanár és hitszónok s emellett a szegények és betegek gondozásában nagy buzgóságot fejtett ki. 1884-ben elment Zambezibe (Afrika) misszionáriusnak, nagy buzgalommal tanulta a vadnépek nyelveit, 1889-ben bántu nyelven egy imádságos könyvet adott ki, irt katekismust, szentek életét stb. Ekkor haza jött, hogy itthon csinaljon propagandát az afrikai missióknak s a következő év tavaszán már négy pap, öt világi testvér és nyolc apáca kíséretében visszatért Afrikába. Azonban az 1895. év telén az ottani éghajlat által

végleg megtörve, megszűnt élni. (Magyar Sion. 1895. 388. — Szinnyei. Magyar írók élete. II. 520.)

† **Cziny József**, született 1776-ban, pappá szentelték 1799-ben, Négy évig volt káplán, azután 27 évig a cs. és kir. 10. lovasezrednek táborig papja. Az egyházmegyébe visszajöven, 1832-ben csépai adminisztrátor; 1836-ban apostagi plébános lett s ott halt meg 1837. január 21-én. A Magyar Nemzeti Múzeumban van: Szentbeszédék a hadi isteni szolgálat ájtatos óráiban című, Sárospatakon 1829-ben készült kézírata. (Szinnyei. Magyar írók élete. II. 526. Nt. 236., 345.)

† **Damiani András Máté** eredetileg a győri egyházmegye papja volt, onnan átment az egribe és tokaji plébános volt, innen jött 1711-ben a vácziba. Kerepesi plébános volt az 1711—1719. években, azután kókai 1724-ig, amikor Vácra nyugalomba ment. (Nt. 224., 254.)

† **Damiani János** (tuheglí), született 1710. június 21-én Tuhegliben (Boszniában), ahol atya, Damiani Lukács, ezredes volt. Filozófiát és theológiát a római Szent Péter-Pál collegiumban tanult, ott doktorrá avatták és Borgia Sándor milánói hercegérsek pappá szentelte 1735. március 5-én. XII. Kellemen pápa ajánlására 1737-ben pozsonyi kanonokká nevezték ki. Itt ismerte őt meg Althann M. Károly váci püspök, kinek kérelmére Mária Terézia 1754-ben váci kanonokká nevezte ki. 1757-től 1767-ig a papnevelő-intézet kormányzója és tanára volt, 1768-ban örkanonok lett és Migazzi bíboros helyettesévé nevezte ki; de erről nemsokára lemondott, hogy egyedül az irodalmi munkásságnak élhessen. Meghalt az 1784. évi szeptember 3-án; a székesegyház sírboltjában temették el. — Irodalmi munkái: *Maria Dei Genitrix virgo sine macula concepta*, Posenii, 1758. *Doctrina varac Christi ecclesiae ab omnibus praecipuis haeresibus vindicata*. U. u. 1760. *Iusta religionis coactio seu apodixis, quod reges, principes, magistratus... possint ac debeant acatholicos cogere ad fidem*. Budae 1763. Ez a mű igen nagy port vert fel a protestáns táborban s azért a helytartótanács 1770. június 25-én kelt rendeletével a könyvkereskedőknél található példányokat elkoboztatta. Kéziratban maradt: *Maria triumphans* és *Examen libri symbolici Russorum*. (Katona. Hist. Crit. XXXIX. 946. — Horányi. Memoria. I. 460. — Tört. Tár. 1881. 267., 1882. 365. Concilia. —

Roskoványi Romanus Pontific. VII. 924. — Ferenczy—Danielik. Magyar Irók. II. 318. — Szinnyi. Magyar Irók élete. II. 584. — Bednár. IV. 115—117. — Nt. 63., 100., 101.)

† **Danch** (Dániel) vácsi kanonok és főesperes neve előfordul egy 1329. évi okmányban. (Fejér. Codex Dipl. VIII/V. 298.)

† **Dányi István** mezőtúri plébános volt az 1786—1793. években. Innen valószínűleg büntetésből Vácra vitték karkáplánnak, de mint egy 1794. évi körlevél jelzi innen Deák József káplánnal együtt eltűnt. (Nt. 330.)

† **Darázsits György** saját bemondása szerint született 1726. körül; tanult Kassán és nagyvárad pap lett. Onnan gróf Forgách Pál püspök magával hozta ceremonáriusának és 1759-ben nógrádi plébánossá nevezte ki, ahol 1773-ban meghalt. (Lieber. V. Visit. Can. 498. Nt. 144.)

† **Dávid János**, született Kiskúnmajsaán, 1817. augusztus 2-án. A theológiát Vácson elvégezvén, 1841. július 20-án pappá szentelték. Tizenöt évig volt káplán, 1856-ban szentlőrinczkáta, 1858-ban tápiószüli plébános lett. Elvesztvén hálását, 1871-ben nyugalomba vonult Kiskúnmajsára, de még aggkorában is segítségére volt paptársainak. Meghalt 1903. augusztus 19-én. (Nt. 255., 270.)

Deák Antal, született Szegeden, 1878. április 13-án. A középiskolákat szülőhelyén, a theológiát részint a budapesti egyetemen, részint a vácsi szemináriumban végezte. Pappá szentelték 1896. május 10-én és káplán lett Váczszentlászlón, majd Szegváron; de a következő év végén átment az esztergomi egyházmegyébe, ahol most egyházkarcsai plébános.

† **Deák Péter**, született Nagyjókán (Pozsonym.), 1872. szeptember 23-án. A középiskolákat Nagyszombatban és Vácson, a theológiát Vácson végezte. 1895. május 26-án pappá szenteltetvén, káplán volt Magyarnándorban, Palotáson és Csongrádon, 1902. óta a csongrádi polgári iskolánál hitoktató és a latin nyelv rendkívüli tanára. (Nt. 371., 396.)

† **Deáky Ignác János**, született Komáromban 1775-ben, pappá szentelték 1798-ban. Hét évig és kilenc hónapig volt káplán; 1805-ben

szentmártonkátai, 1814-ben tápiószelei, 1822-ben ecsegi plébános lett. Meghalt Ecsegen, 1833. március 16-án. (Nt. 172., 258., 323.)

† **Debreczeni Mihály**, Hunyadi Mátyás király papi diploma-táinak egyike. Neve 1466-ban fordul elő első ízben, mint vácz-i olvasó-kanonoké. Mátyás 1468-ban Rómába küldi követekül Mihály vácz-i prépostot és Sándor telkii apátot, akik december 17-én 100 aranyat vesznek fel Ragusa város tanácsától és 1469. január 23-án ismét 30 aranyat, amikor a nyugtát így írja alá: Michael de Debreczen. Neve 1470-ben fordul elő utoljára. (Fejér. Codex Dipl. III. 420., V. 302. — Hazai okmánytár. III. 420., 423., V. 300. — Széchényi család tört. I. 380. — Századok 1899. 876. jegyzet. — Nt. 60., 63., 518.)

† **Decsi Mihály** hatvani plébános-helyettes volt az 1704—1706. években, 1712-ben Csongrádon találkozunk vele; de bizonyára meghalt, mert még azon évben Szentmiklósy Gábor lett csongrádi plébánossá. (Nt. 181., 370.)

† **Demeter**, György fia, veszprémi kanonok 1372-ben vácz-i kanonoki javadalmat is kap. Lehetséges, hogy azonos ama Demeterrel, aki vácz-i éneklőkanonok az 1385—1414. évek közt. (Fejér. Codex Dipl. X/II. 232., 326., 386., 500., 821. — Széchényi család tört. I. 528., 538—539. — Monumenta Vaticana. I. 488. — Nt. 62.)

† **Demeter** vácz-i olvasó-kanonok neve előfordul egy 1457. évi okiratban. (Széchényi család tört. I. 566.)

† **Demeter Antal**, született Csongrádon 1770-ben, pappá szentelték 1793-ban. Hat évig volt káplán, 1799-ben lett mezőtúri, 1811-ben izsáki plébános; de még ezen évben javadalmat cserélt Zsadányi István kiskúnhalasi plébánossal. Meghalt Halason 1814. március 14-én. (Nt. 330., 362.)

† **Demény János**, született Püspökszilágyon (Pestvm.), 1832. május 27-én. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1858. szeptember hó 16-án pappá szentelték. Hét évi káplánkodás után 1864-ben tápiógyörgyi, 1865-ben kiskúnmajszai adminisztrátor, 1878-ban mezőtúri plébános lett. Nyugalomba vonult 1893-ban Egerbe s ott halt meg 1899. évi február hó 23-án. (Nt. 330., 364.)

† **Demjén** egyházjogtudor és vácz-i kanonok, akit Szalkai László püspök 1515-ben koadjutorává nevezett ki és Brodarics

püspök hitelezője, aki 1539-ben kelt végrendeletében meghagyta, hogy adóssága fejében Demjén egykori suffraganeusnak kiadassék egy 25 márka értékű körmöczi arany, 25 márka értékű ezüst tálak, a többi pedig máshonnan pótolassék. Róka szerint a mohácsi csata után rokonaival Boszniába vagy Horvátországba menekült. (Katona. Historia Critica XVIII. 838. — Bél. Notitia Hung. III. 121. — Karcsú Vác város tört. V. 147. — Egyháztörténeti Emlékek. III. 372. — Róka. Alt und Neu-Waitzen 58. — Nt. 63., 527.)

Demka János, született Vácson, 1827. február 2-án. Tanulmányait szülőhelyén végezte s 1852. szeptember 18-án pappá szentelték. Tizennégy évig káplánkodott a következő helyeken: Tápiószecse, Kiskúndorozsma, Mindszent, Csongrád, Abony, Vác, ahol egyúttal karkáplán volt. 1866-ban megkapta a veresegyházi plébániát, melyről 1907-ben lemondva Vácra nyugalomba vonult. A püspök a Borromeum tagjává nevezte ki az aranymisés áldozópapot. (Nt. 138.)

† **Desericius József Ince** nem volt ugyan a váczi egyházmegye papja; de minthogy ő írta meg elsőül az egyházmegye történetét, amelyre oly sokszor hivatkozunk és mivel a váczi püspöki lyceum tanára is volt, életirata helyet kíván e névtárban. Családi neve dezsericzai Desericzky József. Született Nyitrán 1702-ben. 1717-ben a piaristák növendékei közé lépett, 1727-ben áldozópappá szentelték. Gimnáziumi tanár volt Nyitrán, Vácson, Budapesten és Privigyén. Az 1731—1733. években a rendi növendékeket tanította és gimnáziumi igazgató volt Nyitrán, 1735-ben a váczi, 1736—38-ban a győri püspöki lyceumban tanított. 1740-ben Rómába küldték kormánysegédnek. Hét éves római tartózkodása alatt sokat tanult és kutatott az ottani könyv- és levéltárakban. Majd 1747-ben hazánkba visszatérve, a váczi kegyesrendi ház főnöke és a püspöki szentszék tanácsosa lett, 1748-ban nyugalomba vonult és a piaristák ispinyéri szöllejében dolgoztatott. — Kitűnő jámborságú és nagy képzettségű férfiú volt. Az Arkádok akadémiájában elegiákat rögtönzött. Althann M. Frigyes váczi és Erdődy László nyitrai püspök felett mondott gyászbeszédei jeles szónoknak mutatják. A természettudományokban és a történettudomány terén kutató számba ment. Meghalt Vácson 1763. november 16-án. Főművei: De initiis et majoribus Hungarorum Commentaria, Budae et Pestini, öt kötet. Ez ellenében Pray György vitatkozást kezdett, melybe Deseri-

cus két *Dissertatio Apologeticával* felelt (Pest, 1761., 1763.), mindkettőt kiadta Pray is saját válaszával együtt (Nagyszombat 1764.) és Cetto Benedek piarista, aki az egész nagy vitatkozást rendszerbe szedte. (Kalocsa, Pest, 1768., 1771.) Cetto adta ki *Historia Episcopatus, Dioecesis et Civitatis Vaciensis una cum rebus synchronis* és *Catalogus Vaciensium per seriem Episcoporum* című műveit, Festini, 1763. (Horányi. *Memoria nova*. I. 492. 515. — Katona. *Historia Crit.* XXXIX. 947. — Karcusú. *Vác város tört.* VIII. 128., IX. 469. — Csösz. *Kegyestanárendiek Nyitrán.* 508., 832. — Nemzeti *Encyclopedia* I. 405–406. — Szinnyei. *Magyar írók élete.* II. 806. — Nt. számos helyen idézve.)

† **Despot Ádám**, született 1722-ben, Győrött; de tanulmányait Vácson végezte. Néhány évi káplánkodás után 1751-ben sztlőrinczkái, 1757-ben borsosberényi plébános lett, ahol sajátjából építtette a plébánialakot 1300 frt és 30 mérő búza árán. Meghalt Borsosberényben 1785-ben. (Nt. 140., 255.)

† **Detmár** (Detmarus) váczi éneklő-kanonok volt. Neve előfordul az 1320–1332. évek közötti okiratokban. (Nagy. *Anjoukori oktár.* II. 52., 53., 535.)

† **Dénes** szolnoki főesperes neve előfordul egy 1395. évi okiratban. Valószínűleg ugyanaz a Dénes, Miklós fia, váczi kanonok, akit IX. Bonifác pápa 1399. évi február hó 1-én már holtak jelez. (Fejér. *Codex Dipl.* X/II. 326. -- *Monum. Vatic.* IV 97. — Nt. 62.)

† **Dénes** olvasókanonok neve előfordul 1409. és 1414. évi okiratokban. (Fejér. *Codex Dipl.* X/VIII. 500. — Széchényi család tört. I. 338–539 — Nt. 62.)

† **Dénes** mester I. Mátyás király budavári káplánja volt, akit ő a Báthory Miklós püspöknek adományozott patronátusi jog ellenére szolnoki főesperessé nevezett ki és 1480-ban erőszakkal beiktattatott. (Teleki. *Hunyadiak kora.* XII. 147. — Nt. 63., 518.)

† **Dévay Miksa**, született Szelevényen (Jászkún-Szolnokvm.), 1845. május 29-én. A teológiát Vácson elvégezvén, 1871. augusztus hó 28-án pappá szentelték. Tizenöt évi káplánkodás után, 1886-ban csépai adminisztrátor, 1895-ben plébános lett s ott is halt meg 1898. december 19-én. (Nt. 345.)

† **Dianovszky János**, született Szenográdon (Hontvm.), 1740-ben. Tanult Váczon, Budán, Selmeczbányán, Pesten és teológiát Váczon. 1764-ben pappá szentelték. Azonnal bugyii, 1766-ban apostagi és 1770-ben kiskúndorozsmai plébános és csongrád-kerületi esperes lett. Meghalt Dorozsmán 1805. évi február 9-én. — Jeles szónok volt. Az ő idejében épült a mostani dorozsmai templom. Nyomatásban megjelent tőle: *Prédikáció*, melyet Kúnszentmiklóson mondott a templomszentelés alkalmával (Pozsony, 1787.) A fiak neveléséről (Pest, 1794.) Keresztelő Szent János élete, melyet prédikációba foglalt, midőn Dorozsmán a felépült új templom fe'szenteltetett (Szege'd, 1804.) *Vindiciae Josephi Erdélyi adversus crisim in suum sermonem inauguralem Nitra.* — *Zerdahelyensem* (Vác, 1789.) Ezen röpiratért a szentszék elé idézték, de ő tagadta a szerzőséget, *Apológia canonico-critica Transylvani vindicias adversus parochos confectas*, melyet szintén kifogásoltak. (Szinyeyi. Magyar írók élete. II. 862. — Nt. 236., 279., 391.)

† **Dibek**, lásd **Tibek Tóbiás**.

† **Diber András**, született 1761-ben. Mint fiatal pap 1792-ben bugyii, majd 1794-ben irsai, 1797-ben tápiósápi, 1801-ben zsámboki plébános lett. 1803-ban lemondván a plébániáról, a morális és pasztorális tanára lett a váczi püspöki lyceumban. 1807-ben megkapta a tápiógyörgyei plébániát, melyről 1812-ben lemondott és Váczon nyugalomba volt, ahol egyideig papneveldei lelkiigazgató is volt. Meghalt 1818. augusztus 19-én. (Nt. 101., 261., 269., 280., 309., 321.)

Dinka József, született Sződön (Pestvm.), 1887. március 19-én, a középiskolákat és hittudományi évfolyamokat Váczon végezte. 1910. június hó 29-én szenteltetett pappá. Káplán volt: Galgamácsán, Csömörön, Kiskúnmajszán, Lajosmizsén; hitoktató Kecskeméten (sz't. Erzsébet templom), majd ismét káplán Rákoscshabán, Csongrádon és Kiskúnhalason. (Nt. 396.)

† **Divéky István** (divékújfalusi), született Divéken (Nyitravm.) 1816. július 30-án. A teológián Váczon elvégezvén, 1840. július hó 20-án pappá szentelték. Tizenkét évi káplánkodás után 1852-ben vácshartyáni, 1863-ban nézszai plébános, 1865-ben romhány-kerületi esperes lett. 1887-ben nyugalomba vonult Érsekudkertre és ott halt meg 1899. augusztus 11-én. (Nt. 136., 161.)

† **Dobák István**, született Turán, 1739-ben, pappá szentelték 1765-ben. Öt évig volt káplán, 1770-ben lett jobbagyíi, 1775-ben szentmártonkátai, 1778-ban szegvári plébános. A plébániáról 1795-ben lemondva, Hódmezővásárhelyre, majd Turára nyugalomba vonult és itt halt meg 1825. évi október 26-án. (Nt. 164., 258., 377.)

Dobó István (családi neve Felber), született Csongrádon, 1874. február 24-én. 1897. június 20-án pappá szenteltetvén, káplán volt Tápíószelén, Czeplédberczelen és Kiskúnhalason; 1889—1902-ben a csongrádi polgári iskolában hitoktató, azután ismét káplán Csépan, Abonyban, Lajosmizsén, Zagyvarékason, Hódmezővásárhelyen, Kiskúnfélegyházán (az óplébánián) és Czepléden. 1905-ben lett váczhartyáni adminisztrátor. 1907-ben letette a zsinati vizsgálatot és verseyi helyettes-plébános lett. Mindkét helyen megújította a plébánia-épületet. (Nt. 136., 194.)

† **Doboss Péter**, született 1774-ben. Több évi káplánkodás után 1805-ben kúnszentmiklósi plébános lett. Sok kellemetlenkedés miatt 1827-ben dóczy adminisztrátor és 1830-ban csabányi helyi káplán lett, ahol 1833. július 8-án meghalt, 59 éves korában. (Nt. 241., 385.)

† **Dobos Tamás Jánosról** csak azt tudjuk, hogy 1753-ban mátraszöllősi plébános és 1756-ban tóalmási adminisztrátor lett, ahol 1757. január 2-án meghalt. (Nt. 176., 259.)

† **Dobránszky György**, született Vácson 1750-ben. Tanulmányait Vácson elvégezvén, 1774-ben pappá szentelték. Mácsai káplánból 1777-ben boldogi plébános lett, ahol az ő idejében új templom épült. 1781-ben lőrinczii plébános és alesperes, 1814-ben pedig a hatvani kerület főesperese lett. Meghalt Lőrincziben 1827. szeptember 27-én. A plébániára értékes könyvtárat hagyott, melyben megvan Katona »Historia Critica Regum Hungariae.« (Nt. 188., 200.)

† **Dobrótzy József**, született Berczelen (Nógrádv.), 1746-ban. Pappá szentelték 1770-ben. Négy évig volt káplán; 1775-ben váczhartyáni, 1777-ben kállói plébános lett és egyszersmind hatvan-kerületi főesperes, mely tisztségről azonban 1810-ben lemondott. Meghalt 1814. július 19-én. (Két helyen tévesen van szedve Dobrótzy helyett Dobróczky-nak. Nt. 136., 186., 343.)

Dolenszky Imre, született Vácson, 1835. október hó 25-én. Miután tanulmányait szülőhelyén elvégezte, 1858. szeptember 28-án pappá szentelték. Ut éven át volt káplán Püspökszilágyon, Szegváron és Abonyban, 1863-ban letette a zsinati vizsgát és tószegi plébános lett. A püspök 1879-ben szolnok-kerületi jegyzővé, 1884-ben esperessé nevezte ki, mely tisztségről 1900-ban lemondott s ugyanakkor pápai tb. kamarás lett. Aranymisés áldozópap. (Nt. 340, 396.)

† **Domján József**, született 1850-ben. A theológiát Vácson elvégezve, 1875-ben pappá szentelték. Több helyen káplánkodott és hosszas betegeskedés után meghalt Vácson 1882. május hó 27-én.

† **Domonkos** nógrádi főesperes neve előfordul egy 1283. évi okiratban. (Hazai okmánytár. VII. 184.)

† **Domonkos** váczi prépost, későbbben Lodomér esztergomi érsek kancellárja és az esztergomi mesterkanonok. Neve előfordul számos okiratban az 1290—1304. évek között. Tagja volt azon követségnek, melyet Károly Róbert király 1303-ban Anagniba küldött VIII. Bonifác pápához. (Fejér. Codex Dipl. IV. 93., VI. 281. — Wenzel. Árpádkori új okmánytár. V. 177., 229., 241. IX. 240—242. — Knauz. Monum. Eccles. Strigon. II. 320., 356., 359., 518. — Fessler. Geschichten der Ungern. III. 22. — Kollányi. Esztergomi kanonokok. 27. Nt. 56., 60.)

† **Domonkos** váczi éneklő-kanonok neve előfordul számos okirat záradékában az 1290—1299. évek között. (Fejér. Codex Dipl. V. 93. — Wenzel. Árpádkori oktár. V. 177., 178., 229. 241., IX. 240—242. IX. 240. X. 285. — Knauz. Monum. Eccles. Strigon. II. 320. Nt. 56., 61.)

† **Domonkos** szigetfői főesperes és váczi kanonok neve 1334-ben fordul elő első ízben és azontúl sokszor. Rudolf püspök halála után a káptalan által megbízott püspökválasztók egyike volt. VI. Kelemen pápa meghagyja 1342. július 1-én az egri püspöknek és az esztergom—szenttamási prépostnak, hogy Domonkost a megürült váczi prépostságba beiktassák. Domonkos prépost neve előfordul még 1350-ben is. (Nagy. Anjoukori okmánytár. III. 109. XI. 7. Széchényi család tört. I. 505. — Theiner. Honum. Hung. I. 641., 649.)

† **Domonkos** váczi örkanonok neve előfordul egy 1366. évi okiratban. Valószínűleg azonos az 1374. évi olvasó-kanonokkal. (Ejér. Codex Dipl. X/III. 138. X/IV. 634. Nt. 62.)

† **Domonkos** vácsi éneklő-kanonok volt 1457-ben. (Széchényi család tört. I. 566. — Nt. 62.)

† **Domonkos** az 1332—1337. évi pápai tizedjegyzék szerint a vácsi Szent Margit-oltár papja (oltárigazgatója) volt. (Monum. Vacii. I. 260., 409. — Nt. 116.)

† **Domonkos** a XV. század elején mezőtúri plébános és alesperes volt. Honorabilis et circumspectus vir, Dominicus plebanus et Vice-Archidiaconus de Tur, Waciensis dioecesis» bevádolta Stibor egri püspök előtt Kállay Lőkös fiát, Miklóst, hogy 40 forintba becsült lovát erőszakkal elvette. A püspök ezért Kállayt kiközösítette, aki Zsigmond királyhoz, Domonkos pedig az esztergomi érsekhez felebbezett. A pert a plébános nyerte meg, mert Benedek, egri püspöki helynök az 1420. év Szent Barnabás napján Kállayt övével együtt, — az 56 forint kár és 72 márka bírság meg nem fizetése miatt — újonnan ünnepélyesen kiközösítette. (Fejér. Cod. Dipl. X/VI. 225—228. 278—281. — Nt. 109., 329.)

† **Donyeba Mátyás**, született Vácson 1695-ben. Tanulmányait Vácson elvégezvén, 1720-ban pappá szentelték. Mindjárt nőtincsi plébános lett, de már 1726. április 12-én meghalt. (Nt. 147.)

† **Dosztalek Lajos**, született Nagyszombatban, 1850. augusztus 15-én. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson végezte. 1873. augusztus 31-én pappá szenteltetvén, tizenkét évig volt káplán; 1885-ben lett berkenyei helyettes-plébános s mint ilyen halt meg, 1893. évi március 5-én. (Nt. 139.)

† **Dömötör János**, született 1852. március 2-án. A teológiát Vácson elvégezve, 1876. augusztus 26-án pappá szentelték. Nyolc évi káplánkodás után középiskolai hittanár lett Kecskeméten s ott halt meg 1885. február 6-án.

† **Dráveczky Adolf**, született 1851. november 11-én, Káposztalván (Szepesvm.) A teológiát Vácson elvégezve, 1876. augusztus 28-án pappá szentelték. Számos helyen káplánkodott és adminisztrátorkodott. 1894-ben elborult elmével a lipótmezei gyógyítóintézetbe vitték, ahol hosszas szenvedés után meghalt.

Drexler Antal, született Soroksáron, 1868. november 28-án. A középiskolákat Vácson és Jászberényben, a teológiát Vácson

végezte. 1892. június 23-án pappá szenteltetvén, kápláni minőségben Bagon, Újszászon, Czeglédberczelen és Mácsán működött. 1894-ben lett a csongrádi polgári iskolában hitoktató, 1895-ben a kiskúnfélegyházai gimnáziumnál helyettes hittanár, 1899-ben újpesti káplán, majd ugyanott hitoktató és kórházi lelkész. 1900-ban letette a zsinati vizsgát. 1901-ben vecsési adminisztrátor, majd dunaharaszti plébános lett. Az ő idejében épült a haraszti templom, melyre sajátjából is sokat áldozott. A püspök 1908-ban tb. sztszéki tanácsossá, 1910-ben kispesti plébánossá, Ófelsége 1915-ben Mindenszentekről nevezett veszkemvári címzetes préposttá nevezte ki. (Nt. 90, 238, 312.)

Drien István, született Ledniczrónán (Trencsénvm.), 1849. évi augusztus hó 20-án. A középiskolákat Trencsénben és Nyitrán, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1876. augusztus 28-án. Káplán volt Kállón, Romhányban, Mácsán, Sáriban és Kúnszentmiklóson. 1885-ben letette a zsinati vizsgát, 1886-ban szállósi és 1887-ben kúnszentmiklósi adminisztrátor, 1891-ben pedig ugyanott plébános lett. A püspök 1892-ben a soroksári kerület esperesévé, 1896-ban alsónémedii, 1908-ban mogyoródi plébánossá nevezte ki s mindkét kerület esperese is volt. 1902-ben a vácsi székesegyház tiszteletbeli kanonokja lett, de 1912-ben lemondott az esperességről. Kiváló érdemeket szerzett magának az által, hogy Kúnszentmiklóson és Alsónémediben új iskolákat építtetett, Mogyoródon a templomot kibővítette és a plébániát megújította, melyekre sajátjából jelentékeny összegeket áldozott. (Nt. 67., 95., 176, 225., 278.)

Droppa Károly, született Vácson, 1863. szeptember hó 5-én Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1886. július 12-én pappá szentelték. Káplán volt Romhányban, Kúnszentmiklóson, Váczszentlászlón és Újpesten. 1893-ban hitoktató lett a csongrádi polgári iskolában, 1898-ban a csongrádi plébánia adminisztrátora és 1899-ben tápiószentmártoni plébános. Az 1910. évi 4739. sz. püspöki határozat szerint »statui sacerdotali valedixit, atque excommunicatus ab ordine et officio suspensus est.« (Nt. 273.)

† **Dudás Antal**, született 1799-ben. A filozófiát és teológiát Vácson elvégezve, 1822-ben pappá szentelték. Tizenöt évi káplánkodás után Pálmonostora (Pusztapéteri) első lelkészévé lett, ahol sokat kellett küzdenie a kezdet nehézségeivel. 1844-ben megkapta

a tápiósülyi plébániát s ott 1858. évi október hó 26-án meghalt. (Nt. 270., 365., 366.)

Dudás Károly, született 1892. szeptember 15-én Esztergomban. A gimnáziumot és a teológia első évfolyamát Vácson, a többi a budapesti egyetemen végezte, mint a központi szeminárium növendéke végezte. 1914-ben mint diaconus hitoktató volt Újkécskén, 1905. február 15-én pappá szenteltetvén, káplán lett Kiskúnhalason. (Nt. 352.)

† **Dunajtsék Mátyás**, született Almádon (Komáromvármegye.) 1725-ben. Tanult a nagyszombati kollégiumban. 1748-ban pappá szenteltetvén, két évig volt káplán, 1750-ben lett kállói, 1759-ben herédi, 1761-ben bujáki, 1768-ban püspökszilágyi plébános, ahol 1782. körül meghalt. (Nt. 131., 167., 182., 186.)

† **Duschek Frigyes**, az 1849. évi pénzügyminiszter testvére, született Podjebrádon (Csehországban), 1807. február 16-án. Tanult Budán, teológiát Vácson. Pappá szentelték 1829-ben. Négy évi káplánkodás után, 1824-ben bagi plébános lett. Sokoldalú ember volt: zenész, képi, vésnök, órás, aranyozó; paptársainak segítségére volt mindenféle technikai munkákban. Meghalt Bagon, 1855. március 15-én. (Nt. 199.)

† **Dutka Imre**, született Szobon (Hontvm.), 1870. október 22-én. A középiskolákat Esztergomban és Vácson, a teológiát Vácson végezte. 1895. május 26-án pappá szenteltetvén, káplán volt Sződön, Nógrádon és Nézsán. Már 1899-ben megkapta a nézsai plébániai javadalmat, melyet 1903-ban hűtlenül elhagyott. (Nt. 161.)

E. és B. a váczi egyház főesperesei panaszt emeltek a római szentszéknél 1218-ban Jakab váczi püspök ellen erőszakoskodásai miatt. Az E. kezdetével jelzett főesperes valószínűleg azonos az 1227. évi okiratban előforduló Ellu (Illés) pesti főesperessel, B. pedig Benedekkel. (Pray. Specimen Hierarchiae R. Hung. I. 340. — Theiner, Monumenta Hist. Hung. I. 13. — Wenzel. Árpád-kori új okmánytár. VI. 442–443. — Nt. 55., 61., 109.)

† **Ében Mihály**, született 1842. szeptember hó 18-án, Fóton (Pestvm.) A középiskolákat Pesten és Nagyszombatban, a teológiát

a római Collegium Germanico—Hungariumban végezte, ahol a filozófia és teológia doktorává avatták. Az esztergomi egyházmegye címére felszentelték 1868. július 6-án. Kápláni minőségben működött Muzslán és Esztergomban, majd az esztergomi papnevelő-intézetben tanulmányi felügyelő lett. Azután Odescalchi Livio herceg nevelője lett. 1878-ban nevelői állást foglalt el gróf Károlyi Ede gyermekeinél és felvétette magát a vácsi egyházmegyébe. 1882-ben derekegyházi, 1884-ben mágocsi lelkész, 1886-ban a csongrádi esperesi kerület jegyzője lett. A Károlyi családdal meghasonulván, 1894-ben megkapta a szentlőrinczkátai, 1896-ban a zsámboki, 1905-ben a nagykőrösi plébániát. A püspök 1901-ben szentszéki tb. tanácsossá nevezte ki. Az 1912. évi november 18-án eltávozott a plébániáról és eltűnt. Holttestét mintegy nyolc hónap múlva halászták ki a Dunából. — Számológépet szerkesztett és az irodalom terén is működött. Megjelent tőle: Zsinati határozatok, Esztergom, 1871. Számkönyv. Pozsony, 1875. Jézus élete, (pásztorjáték) Szentes 1891. (Nt. 255., 261., 301., 372., 375., 437.)

† **Ecsédi Ferenc.** Előélete ismeretlen. Váczi káplánból lett 1752-ben abonyi, 1754-ben galgahévi, 1758-ban vácszentlászlói, 1762-ben tápéi plébános s ott halt meg 1764. évi február hó 21-én. (Nt. 202., 211., 327., 395.)

† **Ecsédi Pál,** valószínűleg egri egyházmegyei pap, majd lőrinczii helyettes-plébános volt az 1726—1728. években. (Nt. 188.)

† **Edelényi János** (családi néven Ebszt), született 1837. június 9-én, Szereden (Nyitravm.) A teológiát Vácson elvégezve, 1864. augusztus 26-án pappá szentelték. Tizenegy évi káplánkodás után, 1875-ben derekegyházi lelkész, 1880-ban kerületi jegyző, 1882-ben csongrádi plébános lett. Meghalt Csongrádon 1886. szeptember 28-án. (Nt. 371., 372.)

† **P. Eduard** szentferencendi szerzetes, szentesi adminisztrátor volt az 1762—1763. évben. (Nt. 380.)

† **Egressi (Egressinus) Lőrinc** váci kanonok 1519. június 7-én belépett a római Szentlélek-Társulathoz és ígért annak céljaira évenként két aranyat. (Monumenta Vaticana V. 239. A névtárban még nincs említve.

† **Egry Antal** (bakthai), született 1804. március 31-én. A filozófiát és teológiát Vácson elvégezve, 1827. augusztus 31-én pappá szentelték. Tizenkét évig volt káplán, 1840-ben lett rákoscsabai, 1845-ben tápiósági, 1852-ben zsámboki plébános és kerületi jegyző, 1856-ban pedig esperes. Meghalt 1865. február 23-án Zsámbokon. (Nt. 229., 261., 268.)

† **Egyed** kánonjogtudor és csongrádi főesperes. Neve több okmányban fordul elő az 1457—1470. évek között. (Széchényi család tört. I. 566. — Hazai Oklevéltár. V. 302.)

† **Ehn Bernát**, született Vácson, 1812. május 20-án. Összes tanulmányait szülőhelyén végezte. 1834. november hó 22-én pappá szenteltetvén, tizennégy és fél évig káplánkodott, azután 1841-ben nagykőrösi, 1859-ben borsosberényi, 1861-ben magyarnándori plébános és 1865-ben romhány-kerületi esperes lett. 1872-ben lemondván az esperességről, átment plébánosnak Püspökszilágyra és ott működött 1893. január 31-én bekövetkezett haláláig. (Nt. 131., 140., 159., 301.)

† **Eiszrich György**, született Soroksáron, 1859. augusztus hó 21-én. A középiskolákat Vácson és Kassán, a teológiát Vácson elvégezve, 1882. július 13-án pappá szentelték. Öt évi káplánkodás után, 1887-ben tábori lelkész volt Bileken és Budapesten. Miután középiskolai tanári oklevelet szerzett és a kiskúnfélegyházai községi gimnáziumnál állást kapott, aposztatált.

† **Elek** váczi örkanonok neve előfordul egy 1331. évi okiratban. (Nagy. Anjoukori okmánytár. II. 535. — Nt. 61.)

† **Ellenbacher István**, született 1799. június 2-án. A filozófiai és teológiai tanfolyamot Vácson elvégezve, 1824. augusztus 23-án pappá szentelték. Két évig volt káplán; 1827-ben iktató lett a püspöki irodában, 1829-ben csömöri plébános. 1849-ben elfogták és egyideig fogságot szenvedett Debreczenben. A király 1852-ben váczi kanonokká, a püspök kispaposttá és felsővárosi plébánossá nevezte ki. Ez utóbbi állást viselte 1865-ig, amikor székesegyházi főesperes lett. 1867-ben kapta meg a Szentkeresztről nevezett mágócsi címzetes apátságot (pécsi egyházmegye). A kanonoki stallumokban fokozatosan előrehaladva, 1875-ben nagyprépost lett s mint ilyen fejezte be életét 1884. december 10-én. (Nt. 60., 64., 120., 215.)

Eller Ferenc, született Nagyszombatban, 1880. január 15-én. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson elvégezve, 1903. június hó 21-én pappá szentelték. Rövid ideig sződi káplán volt. Amerikából meghívást kapott, püspöki engedéllyel 1905-ben kiment és a trentoni, majd a toledói magyar egyház lelkésze lett. Ott templomokat és iskolákat épített és szerkesztette a »Havi Ujság« c. lapot. 1908-ban visszatérve, soroksári káplán, 1910-ben berkenyei adminisztrátor, 1912-ben plébános lett. (Nt. 139.)

† **Ellu (Illés)** pesti főesperes neve előfordul egy 1227. évi okiratban. Talán ő volt, aki 1218-ban panaszt emelt III. Honorius pápánál Jakab váci püspök ellen. (Wenzel. Árpádkori új okmánytár. VI. 442–443. — Theiner. Monumenta Hist. Hung. I 13. — Nt. 61.)

† **Endes Balázst.** Az 1711. évi Canonica Visitatio szerint mint »SS. Theologie Doctor a Collegio Rubrorum, Ven. Capituli Canonicus« az 1709. években jobbágyi plébános és tiszteletbeli kanonok lett. 1714-ben megkapta az ecsegi plébániát, mivel pedig 1715-ben már Árbay volt az ecsegi plébános, tehát Endes vagy más egyházmegyébe ment, vagy meghalt. (Liber. II. Visit. Can. 231. Nt. 173., 184.)

† **Endtes-Laetus** szentferencrendi szerzetes a pesti rendházból az 1729–1732. években dunaharaszti adminisztrátor volt. ahol németül vezette az anyakönyveket. (Nt. 258.)

† **Entzinger József**, született 1818. február 18-án, Ihásziban (Veszprémmv.) A teológiát Vácson elvégezve, 1841. március 22-én pappá szentelték. Tizenhét évi káplánkodás után 1858-ban csépai plébános lett. Betegeskedése miatt 1885. óta adminisztrátort tartott, 1895-ben nyugalomba vonult és 1898. szeptember hó 3-án meghalt Csépan. (Nt. 345.)

† **Eöry (Öry) Benedek** az 1712. évi május óta 1719-ig működött Lőrincziben mint plébános. Egyebet nem tudunk róla. (Desericius. Historia Epp. Vac. 232. — Nt. 188.)

† **Eősz Ferenc**, született Tatatóvárosban, 1745-ben. A teológiát Vácson végezte. 1770-ben pappá szenteltetvén, mint újmisési üllői adminisztrátor, 1772-ben szentmártonkátai, 1775-ben pedig jobbágyi plébános lett. Jobbágyiban halt meg 1795. november 4-én, mint hatvani főesperes és címzetes kanonok. (Nt. 148., 258., 315.)

† **Eösz László**, született Esztergomban. Tanulmányait Nagyszombatban végezte. Fölszenteltetése után, 1739-ben rádi plébános lett, 1740-ben a nagyszombati egyetemen a teológia bakkalaureusává avatták. Midőn a nagy pestis alkalmával Kosdra átment, hogy híveit a szentségekkel ellássa, Vay Ádám földbirtokos attól való félelmében, hogy a ragályt Rádra áthozza, holmait a határra vitette. Eösz ekkor Kosdon telepedett meg és ott a pestistől elragályozva, 1742-ben meghalt. (Manuele Divi Aur. Augustini. Tyrnaviae. 1740. - Nt. 125., 126.)

† **Erdélyi Ferenc**, született Kecskeméten, 1861. október 15-én. A középiskolákat szülővárosában, a teológiát Vácson végezte. 1885. július 23-án pappá szenteltetvén, káplán volt Újhartyánban, Magyarán Dorban, Lőrincziben, Tápiószelén és Czepléden. 1888-ban Zagyvarékason, majd Újszászon adminisztrátor volt; azután ismét káplán volt Csongrádon, Kecskeméten, Kiskúfélegyházán (új plébánián), Czepléden, Kiskúnmajszán és Hódmezővásárhelyen. 1897-ben letette a zsinati vizsgát; 1899-ben adminisztrátor, 1911-ben plébános lett Tápiószelén. Elméjében elborulva 1912-ben az irgalmasrendiek kórházába vitték Egerbe, ahol 1915. évi március hó 16-án meghalt. (Nt. 268., 397.)

† **Erdélyi József Antal** (keresztúri), született Nagyváradon, 1736-ban. Tanult szülőhelyén és Kassán. Theológiára Rómába küldték az Apollinareumba; de betegeskedése miatt kénytelen volt haza jönni és a Splényi-féle lovasezredbe vétette fel magát. Minthogy a lovaglást nem bírta, a nagyszombati egyetemen a jogi szakra iratkozott be; de csakhamar visszatért a teológiához és letette a doktorátust. 1757-ben pappá szenteltetvén, a váczi püspöki lyceumban az egyházjog tanára, 1762-ben pedig kiskúfélegyházai plébános lett. Migazzi bíborospüspök őt bírta meg, hogy Kecskeméten a plébániának a ferenczrendi szerzetesektől való átvételében eljárjon. A kecskeméti angyra megkedvelték, hogy 1772-ben őt választották meg első petrinus plébánosuknak. A plébánia szervezése körül nagy érdemeket szerzett magának s azért a püspök kerületi esperessé, címzetes kanonokká és szentszéki tanácsossá nevezte ki. A király 1780-ban váczi székesegyházi kanonokká, majd széplaki apáttá nevezte ki. A káptalan képviselte az 1790. évi országgyűlésen. Fokozatosan előhaladva 1801-ben a káptalan nagyprépostjává lett s a káptalan püspökhelyettesé választotta; de már ezen évi április 10-én meg-

halt; a székesegyház sírboltjába temették el. — Az irodalom terén is munkálkodott. Nyomatásban megjelent tőle: *Josephi Antonii Transylvani Adversus vindicias Fratris Hyacinthi Campion, Budae, 1766.* Kalazanti Szent József, a kegyes iskolák alapítójáról (dicsbeszéd), Kalocsa, 1769. Halottas emlékezet gróf Zichy Ferenc győri püspök felett, Győr, 1783. Tanúság a templomok tiszteletéről, beszéd a nyitra szerdahelyi templom felszentelése alkalmából, Vác, 1788. Meghamisított mértéke az emberi polgárságban találkozható valóságos elsőségnek (név és hely nélkül) 1790. (Horányi. *Memoria* I. 624. — Katona. *Historia Critica*. XLI. 577. — Hornyik. Egy lap irodalmunk történetéből. — Ferenczy–Danielik. *Magyar írók* II. 69. — Karcsú. Vác város tört., VI. 32. — Szinnyi. *Magyar írók élete*. II. 1395. — Nt. 60., 63., 101., 294., 296., 357. (tévesen szedve Ecsegi József. V. ö. Dianovszky. 728. 1)

† **Eszterházy László Pál**, (galánthai gróf), született 1730. május 23-án, Alsópályon (Vasvm.) Atyja Ádám, anyja Berényi Erzsébet grófnő volt. Tizenhat éves korában a pálos szerzetbe lépve, a teológiát a római Collegium Germanico-Hungaricum-ban végezte, ahol doktorrá avatták s 1753. április 26-án pappá szentelték. A rendben mint újoncmester és teológiai tanár működött. 1761-ben, majd ismét 1764-ben a rend magyarországi tartományfőnökévé, 1769-ben pedig generálisává választották. A pálosrend feloszlása után Mária Terézia váci nagypréposttá nevezte ki 1776-ban, Migazzi bíboros suffraganensává tette s ekkor a szebasztopoliszi püspökség címére felszentelték. Mint püspökhelyettes egyházlátogatásokat végzett, sőt gyakran a papi koronákon is megjelent. Az 1780. évi június 23-án pécsi püspökké nevezték ki és mint ilyen halt meg 1799. november 4-én. — Jeles magyar szónok volt, több szentbeszédje nyomatásban is megjelent. (Katona. *Historia Critica*. XLI. 578. Brüstle. *Recensio Cleri Quinqueecl.* I. 504. — Szinnyi. *Magyar írók élete*. II. 1454. Kudora. A kath. egyházi beszéd tört. 176. — Nt. 47., 60.)

† **Esztegar István**, nyugalmazott szatmáregyházmegyei plébános az újonnan létesített tömörkényi kurácia első helyettes lelkésze volt 1886-ban. (Nt. 381.)

† **Ethe**, az első ismert nevű váci prépost, akinek neve előfordul a Harkyan földje megvételéről szóló 1227. évi bizonyáglevélben. Neve mellé az 1218-as évszámot is tettük, mert lehetséges, hogy ő rejlik a III. Honorius pápához beadott panaszlevél E.

betűje alatt. (Wenzel. Árpádkori új okmánytár. VI 445–447. — Theiner. Monum. Hung. I. 13. — Nt. 55., 60.)

† **Fábián István László**, született Ürményben (Nyitravm.) 1724-ben. Tanulmányait a nagyszombati generális szemináriumban végezte s valószínűleg mindjárt pappá szenteltetése után, 1749-ben szegvári plébános lett. Innen 1753-ban Czibakházán, majd 1762-ben Csongrádra ment plébánosnak. Bodonyi Sándor eltávozása után, 1768-ban romhányi plébános, címzetes kanonok, nógrád-kerületi esperes és apostoli protonotárius lett. II. József császár 1784-ben vácz-i székesegyházi kanonokká nevezte ki s ott halt meg 1792. január hó 4-én. — Alatta épült a csongrádi templom s ő kezdte írni a romhányi Historia Domust. A nagynevű Dugonics András piaristával barátságot tartott. Egyideig szemináriumi rektorhelyettes is volt. (Chobot. A romhányi plébánia tört. 28–30. — Nt. 63., 164., 347., 371., 377.)

† **Fábián Mihály** előélete ismeretlen, 1795-ben tószegi plébános lett. Igen buzgó, de beteges pap volt s azért a szolnoki szentferencs-rendi kolostorba vonult vissza, ahol 1797. július 20-án, 31 éves korában meghalt. (Nt. 340.)

† **Fábri József**, született 1785-ben, Rózsahegyén (Liptóvárm.) A theológiát Vácson végezte, 1809-ben pappá szentelték s tizenhárom évi káplánkodás után 1824-ben apostagi plébános lett. Papi ténykedése közben az egyik pusztán kolerába esett és meghalt 1836. június 2-án. A hálás apostagiak síremléket állítottak neki. (Nt. 236.)

† **Fábri Lukács**, szentferencs-rendi szerzetes volt. A rend feloszlatása után az egyházmegye szolgálatába lépett, alsósápi helyi-káplán volt az 1790–1795. években. (Nt. 152.)

† **Fábsics István** domonkos-rendi szerzetes, helyettes plébános volt 1716-ban Palotáson, Nézsán az 1718–1719. években. (Nt. 160, 193.)

† **Fajt János**, született 1842. október hó 7-én, Újhartyánban (Pestvm.) A theológiát Vácson elvégezve, 1869. augusztus hó 12-én pappá szentelték. Tíz éven át több helyen volt káplán és ideiglenes adminisztrátor. 1879-ben lett Mátraszöllősen állandó adminisztrátor, 1882-ben csépai plébános, 1888-ban az újonnan szervezett erzsébet-

falvai kurácia első lelkésze lett, ahol — sok és nehéz küzködés után 1907. május 26-án meghalt. (Nt. 168., 239.)

† **Fanta Károly**, született Gácsfalván, 1810. október hó 15-én. A teológiát a bécsi egyetemen végezte, mint a Pázmány-intézet növendéke. Pappá szentelték 1835-ben. Tizenöt évig volt káplán, 1850-ben izsáki plébános lett s ott halt meg 1852. június hó 8-án. (Nt. 289.)

† **Farkas (Farcasius)** mester, kanonok és váci főesperes. Neve előfordul számos okmányban az 1271—1282. évek között. (Fejér. Cod. Dipl. VI. 278. VI/l. 24. — Wenzel. Árpádkori Okmánytár. IV. 48. VIII. 364. IX. 319. — Kubinyi. Tört. Emlékek. 107—108. — Széchényi család tört. I. 491 Nt. 61.)

† **P. Farkas** »parochus Palotensis.« Neve előfordul az 1704—1706. évek között a nagybárcányi plébánia (esztergomi egyházmegye) anyakönyvében; valószínűleg palotási plébános volt. (Nt. 190., 193.)

Farkas István, született Kecskeméten, 1889. február hó 20-án. A középiskolákat szülőhelyén és Vácson, a teológiát Vácson végezte. 1914. június 21-én pappá szenteltetvén, káplán lett Zagyvarekason, Tápiószelén, Újkécskén. (Nt. 323.)

† **Farkas Mihály**, született 1718-ban, Jászapátiban. Tanult Nagyszombatban s 1742-ben pappá szentelték. Két évig volt váci káplán, 1744-ben lett kállói, 1750-ben kiskúnfélegyházai plébános és főesperes. Eszterházy Károly gróf püspök 1761-ben gyűlést tartott nála a főesperesség papjaival. 1762-ben székesegyházi kanonokká, vácz-alsóvárosi plébánossá neveztetett ki s mint ilyen halt meg, 1780. évi február 19-én. Desericius azt írta róla: »Zelo, prudentia et probitate commendatissimus.« (Historia Epp. Vac. 269. — Nt. 63., 117., 186., 357., 365.)

Farkas Mihály, született Kecskeméten, 1852. december 8-án. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson elvégezve, 1876. augusztus 28-án pappá szentelték. Magyarnándori káplánból még azon évben cserhátszentiváni ideiglenes adminisztrátor lett; azután ismét káplán volt Lőrincziben, Bujákon, Csépán, Kiskúndorozsmán, Nagykatán (kétser), Mindszenten, Irsán, Nagykőrösön és Kecskeméten. 1882-ben letette a zsinati vizsgát, 1884-ben megkapta a cser-

hátszentiváni, 1902-ben pedig az újonnan szervezett valkói plébániát, ahol szaporította az iskolák számát két tanteremmel. (Nt. 170., 212.)

† **Farkasdy János**, született Farkasdon (Pozsonyvm.) 1742-ben. Mint újmisési pap, 1776-ban galgahévi, majd 1781-ben turai plébános lett, ahol 1800. augusztus 16-án meghalt. A gödöllői kerület főesperese is volt. Lelkipásztori buzgósága és önzetlen szeretete miatt még egy század múlva is emlegették a turaiak. (Nt. 202., 220.)

† **Fayzi (Fajsi) György**. IX. Bonifác pápa meghagyja a székesfehérvári prépostnak 1389. november hó 20-án, hogy Fajsi Györgyöt, János fiát, veszprémegegyházmegyei papot a váci kanonoksgba bevezesse. Amennyiben a XV. század elején volt két György nevű váci kanonok, lehetséges ezek valamelyike Fajsi György volt. (Monumenta Vaticana III. 45. Nt. 62.)

Fehér András, született Horgoson (Csongrádvm.), 1873. november hó 28-án. A középiskolákat Kalocsán, a teológiát a bécsi egyetemen, majd pedig magánúton a kalocsai papnevelő-intézetben végezte. Felszentelték 1901. április 14-én. Káplán volt Nézsán és Zagyvarékason; 1903. óta nézsai ideiglenes adminisztrátor volt; 1905. június óta ismét káplán Szentesen (kétszer), Erzsébetfalván, Csongrádon és Kiskúnfélegyházán (óplébánián). 1911-ben szelevényi helyi káplán, majd plébános lett. Sokat fáradozott a templom berendezése és a plébánia szervezése körül. (Nt. 391.)

Fehér János, született Őrszálláson (Bácsbodrogvm.), 1874. évi június 3-án. A gimnáziumot Kalocsán, a teológiát Vácson végezte. Pappá szenteltetett 1897. június 29-én. Kápláni minőségben működött Kiskúnhalason, Czeglédberczelen, Kiskúndorozsmán, Erzsébetfalván és Soroksáron, ahol 1902-ben ideiglenes adminisztrátor is volt. 1903. óta mint rákosszentmihályi helyi káplán működött, ahol sokat fáradozott a templom berendezése körül. 1906-ban ideiglenes adminisztrátor lett Vecsésen, majd Erzsébetfalván; 1907-ben állandó adminisztrátor Vácshartyánban. 1909-ben letéve a zsinati vizsgát, vecsési plébánossá és segédesperessé neveztetett ki. Vecsésen szaporította az elemi iskolákat, polgári leányiskolát szervezett és a templomot kifestette. (Nt. 136., 317.)

† **Fehérpataki Antal**, született 1832-ben, Suzhán (Pozsonyvm.) Nagyszombatban tanult és mindjárt felszenteltetése után, 1764-ben

szenzmártonkátái plébános lett. 1771-ben megkapta az üllői, 1777-ben a váczhartányi plébániát és itt megszűnt élni 1779-ben. (Nt. 136., 258., 316.)

† **Fejér István**, született Erdőtarcsán, 1802. április hó 18-án. Tanulmányait Vácson végezte, 1825-ben pappá szentelték. Grassalkovich herceg megismerte őt káplán korában és 1829-ben gödöllői lelkésznek, 1836-ban sződi plébánosnak prezentálta. Az 1864–1868. évek között kerületi esperes is volt. Meghalt 1877. ápr. 8-án Sződön. (Nt. 133., 204.)

† **Fejérpataki Lőrinc**, szül. 1733-ban, Kelecsényben (Nyitram.) Tanulmányait Nagyszombatban végezte, 1758-ban pappá szentelték. Nyolc hónapig volt káplán Vácson s azután 1759-ben sződi, 1765-ben nézsai plébános lett, ahol 1800. év őszén meghalt. (Nt. 133., 161.)

Fekete Endre, született Kiskúnfélegyházán, 1892. szeptember 2-án. A középiskolákat szülőhelyén és Vácson, a teológiát Vácson elvégezve, 1915. május 19-én pappá szentelték s káplán lett Püspökhatvanban, Kosdon, Csanyteleken.

Fekete Ferenc, született Vásárúton (Pozsonyvm), 1889. december 1-én. Iskoláit Újpesten, Budapesten és Rákospalotán, a teológiát Vácson végezte. 1913. június 22-én pappá szenteltetvén, káplán lett Bagon, Újpesten helyettes hitoktató volt és ismét káplán Romhányban, Sándorfalván, Nagykátán. (Nt. 164.)

† **Fekete Imre**, szegvári plébános volt az 1746–1749. években. 1749. óta dányi plébános, ahol 1750. április hó 9-én, 33 éves korában meghalt. (Nt. 251., 377.)

† **Fekete Károly**, született 1794. január hó 9-én, Tápiószelén (Pestvm.) A teológiát Vácson végezte, 1817-ben pappá szentelték. Tizenkét évi káplánkodás után, 1829-ben mátraszöllősi, 1841-ben herencsényi plébános lett s ott halt meg 1848. november hó 19-én. (Nt. 174., 176.)

† **Fekete Mártonról** csak azt tudjuk, hogy 1728-ban lett püspökszilágyi, 1732-ben boldogi, 1735-ben borsosberényi plébános. 1739-ben elvész élete fonala. (Nt. 131., 140., 200.)

† **Fekete Tamás**, született 1815. december 14-én Vácson, ahol összes tanulmányait elvégezve, 1841. július 20-án pappá szentelték.

Tizennégy évi káplánkodás után 1852-ben törteli plébános, 1866-ban kerületi esperes, 1888-ban címzetes kanonok lett. 1893-ban nyugalmomba vonult Vácra s ott halt meg 1895. február hó 30-án. (Nt. 341.)

† **Fektor József**, született Pesten, 1812. február 14-én. A középiskolákat Pesten, a teológiát Vácson végezte s 1834. augusztus 17-én pappá szentelték. Tizenhat évi káplánkodás után, 1850-ben szentmártonkátai, 1852-ben irsai plébánossá lett. A kecskemétiiek 1855-ben plébánosukká választották, 1861-ben megkapta a magdalai (Sz. Mária-Magdolnáról nevezett) címzetes prépostságot. 1852. óta kerületi esperes is volt. Az 1870. évi július hó elején eltűnt. Ez nagy szenzációt keltett, de holttestét nem sikerült kikutatni. (Nt. 258., 296., 309.)

Feldhoffer János, született Budapesten, 1892. február 8-án. A gimnázialis osztályokat szülőhelyén és Vácson, a teológiát a bécsi egyetemen végezte, mint pazmanita. Pappá szentelték 1915. június 18-án és nézsai káplán lett.

† **Ferentzffy Ferenc József**, született és tanult Vácson. 1738-ban lett mátraszöllősi, 1746-ban czibakházai plébános s ez utóbbi helyen halt meg, 1748. július havában. (Nt. 176., 347.)

† **Ferentzffy József**, született Vácson 1734-ben. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, rövid ideig tartó káplánkodás után, 1761-ben szentmártonkátai, 1768-ban galgahévízi, 1776-ban váczszentlászlói plébános és kerületi esperes lett, ahol 1812. május 16-án meghalt. (Nt. 202., 211., 255.)

† **Fialla Ignác**, született 1867. szeptember hó 21-én, Dantován (Bácsbodrogyvm.) A teológiát Vácson végezte s 1892. június 26-án pappá szentelték. Kilenc évi káplánkodás után, 1901-ben vecsési adminisztrátor, 1903-ban pedig plébános lett; honnan csere útján 1907-ben Jászkarajenőre ment és ott halt meg 1908. május hó 10-én. (Nt. 317., 349.)

† **Fiaß Györgyről** csak azt tudjuk, hogy 1779-ben lett mező-túri, 1785-ben pedig boldogi plébános, ahol 1790. november 16-án meghalt. (Nt. 200., 330.)

† **Ficzek László**, született 1737-ben, Bácsán (Gömörm.) Pappá szentelték 1760-ban s 1761-ben már herédi, 1772-ben boldogi plébános lett.

bános volt, ahol meghalt 1777. szeptember 28-án. Sírfelirata szerint: *Vir meritorum plenus.* (Nt. 182., 200.)

† **Fidler Béla**, született Prágában, 1603-ban. Szülővárosában végezte tanulmányait és szolgált a papi pályán. Onnan hozta őt Kollonitz püspök váci kanonoknak 1712-ben. Kovách szerint 1726-ban papneveldei kormányzó, 1727-ben városi plébános lett és mindkét állását megtartotta 1729. évi december 29-én bekövetkezett haláláig. (Kovách. Specimen Capit. 115. téved, midőn írja, 1733-ig volt rector seminarii. — Nt. 63., 100.)

Fieszl János, született 1893. szeptember 19-én, Zebegényben (Hontvm.) A középiskolákat Temesvárott és Vácson, a teológiát Vácson elvégezve, pappá szentelték 1916. május 21-én és káplánul küldték Nógrádverőczeré.

† **Figuli József**, született 1724-ben, Barsszentkereszten. Nagyszombatban tanult s mint másodéves teológus 1752-ben pappá szenteltetvén, mindjárt nőtincsi plébános lett. Innen átment 1754-ben Herencsénybe s ott halt meg 1783-ban. Béren temetés alkalmával a lutheránusok tetteleg bántalmazták, amiből nagy per lett. (Nt. 147., 174.)

Filipcsics József, született Czepléden, 1835. március 14-én. Hat gimnaziális osztályt Jászberényben végzett, azután Szent Ferenc rendjébe lépve, Szegeden a VII—VIII. osztályt és a teológia három évfolyamát, a negyediket már Vácson végezte mint papnövendék. 1857. szeptember 19-én pappá szenteltetvén, kápláni minőségben működött Kiskúndorozsmán, Abonyban, Palotáson, Zagyvarékason, Abonyban, Kecskeméten, Kiskúnfélegyházán, Dorozsmán és Hódmezővásárhelyen. 1867-ben főti adminisztrátor volt, azután ismét káplán Szentesen, Mezőtúron és Csongrádon; 1872-ben adminisztrátor Újszászon és Szegváron. 1872-ben szentmártonkátai plébános, 1884-ben zsámbok-kerületi esperes lett. A püspök 1888-ban tóalmási, 1892-ben tápiógyörgyei plébánossá és 1896-ban az újszászi kerület esperesévé nevezte ki. 1904. óta címzetes kanonok, 1907. óta aranymisés áldozópap. (Nt. 66., 255., 259., 321., 396.)

† **Filó János**, született 1720-ban. Nagyszombatban elvégezvén a teológiát, 1745-ben pappá szentelték. Mindjárt palotási plébános lett. Innen átment 1747-ben Zagyvarékasra, 1751-ben Kosdra, 1753-ban

Ecsegre. Későbbben esperes és címzetes kanonok lett. Meghalt Ecsegen 1772. február havában. (Nt. 126., 172., 193., 325.)

Filó József, született Galgamácsán (Pestvm.), 1885. július hó 14-én. Öcszes tanulmányait Váczon végezte; pappá szentelték 1908. június 29-én. Káplán volt Újkéskén, Romhányban, Kiskúnhalason és Mindszenten. 1914-ben bevonult tábori lelkésznek. (Nt. 396.)

Fitos Pál, született Jászberényben, 1890. június 24-én. A gimnáziumot Kecskeméten és Váczon, a teológiát Váczon elvégezve, 1915. május 9-én pappá szentelték és káplán lett Bagon.

Fitz István, született Budapesten, 1884. augusztus hó 26-án. A középiskolákat a piaristáknál Budapesten, a teológiát Váczon végezte. 1906-ban alszerpappá szenteltetvén, nevelő lett a Liebner-családnál Kakucson. 1907. február hó 3-án szentelték áldozópappá s azután káplán volt Újhartyánban, Fóton, Újszászon. Zsinati vizsgát tett 1911-ben. 1914. óta házi lelkész gróf Széchenyi Pál családjánál Ötvösön, azonban a mozgósítás alkalmával behívták tábori lelkésznek és résztvett az orosz-lengyelországi ütközetekben. Onnan 1915. május havában visszatérve, első gyóni lelkész lett. (Nt. 396.)

† **Flakovics János**, született 1784. október hó 15-én, Csúzon (Komáromvm.) A teológiát Váczon elvégezve, 1808-ban pappá szentelték és mindjárt karkáplán és papneveldei tanulmányi felügyelő, 1811-ben pedig alkormányzó lett. 1818-ban megkapta a szentesi plébániát; de nemsokára elborult elmével elvitték Egerbe az irgalmasok kórházába, ahol 1828. május 8-án meghalt. (Nt. 380.)

Fleischmann Béla, született Váczon, 1860. július 22-én. Összes tanulmányait Váczon végezte. Pappá szentelték 1883. július 23-án s azután káplánkodott Herencsényben, Kállón, Váczszentlászlón, Tápiószelén, Lőrincziben, Sándorfalván, Kiskúnfélegyházán (újplébánián), Hódmezővásárhelyen és Újkéskén. 1890-ben letette a zsinati vizsgát, 1895-ban algyői helyi káplán, 1897-ben bagi adminisztrátor, 1900-ban plébános lett. A templomot jórészt újonnan rendezte be; Bagon három, Hévízgyörkön egy új tanterem épült az ő idejében, melyre 300 koronát ad évenként. (Nt. 199.)

† **Fleischmann Ferenc**, született Váczon, 1849. szeptember 18-án. A középiskolákat Váczon és Egerben, a teológiát Váczon

végezte. Pappá szentelték 1872. augusztus 28-án. Tizenegy évig volt káplán és váci praebendátus. 1883-ban megkapta a sándorfalvai plébániát, ahol 1887. évi május 20-án meghalt. (Nt. 394.)

Forgács János, született Csömörön (Pestvm.), 1882. augusztus 24-én. A középiskolákat Budapesten és Vácson, a theológiát Vácson végezte. 1907. június 29-én pappá szenteltetvén, káplánkodott Czeglédberczelen, Újkécskén, Soroksáron és Ujpesten. 1915. augusztus 19. óta tábori lelkész. (Nt. 234.)

Forgó György, született Soroksáron, 1859. július 10-én. Mint Szentbenedekrendű növendék tanári oklevelet szerzett és 1885. március 17-én pappá szenteltetett. Átlépve a váci egyházmegyébe, a váci főgimnáziumban tanár és felsővárosi káplán lett. 1893-ban Kiskúnfélegyházán kapott tanári állást, a püspök 1902-ben szentszéki tb. tanácsossá nevezte ki s 1904-ben aposztatált.

† **Fóris Imre**, született 1710-ben, Néveren (Barsvm.) Tanulmányait Vácson elvégezve, 1734-ben pappá szentelték. Számos helyen volt káplán, mígnen 1755-ben izsáki, majd 1783-ban koldi plébános lett, ahol 1785. évi március 25-én meghalt. (Nt. 127., 239.)

† **Földy Jánosról** csak azt tudjuk, hogy 1797-ben czeplédberczeli helyi káplán lett, 1800-ban nógrádi segédlelkész, majd 1804-től 1808-ig szendehelyi adminisztrátor volt. (Nt. 150., 306.)

† **Fölföldi Péter**, született Majsán, 1787-ben Nevekedett Vácson a Kajtár Bodonyi-féle alapítványból. 1810-ben pappá szenteltetvén, négy évig káplánkodott; 1814-ben kiskúnmajjai plébános, majd kerületi esperes és szentszéki tanácsos lett. Meghalt Majsán, 1837. december 21-én. (Nt. 364.)

† **Frankó József**, született Szarvason (Békésvm.), 1857. március hó 10-én. A gimnáziumot szülőhelyén, a theológiát Vácson végezte. 1880. július 4-én pappá szenteltetvén, tizenhárom évig volt káplán és adminisztrátor több helyen. 1892-ben lett váczhartyáni, 1896-ban püspökhattvani plébános, 1899-ben kerületi esperes. Meghalt Püspökhattvanban 1912. április 8-án. — Több költeménye megjelent a Pázmány Egyetel által kiadott Szemelvények I. kötetében és heti lapokban. (Nt. 129., 136.)

Fridrich Sándor, született Toponán (Veszprémm.), 1877. évi szeptember hó 22-én. A középiskolákat Veszprémben és Vácson, a teológiát a budapesti egyetemen végezte, mint a központi szeminaryum növendéke. 1900. június 24-én pappá szenteltetvén, káplán volt Künszentmiklóson és a váczi felsővárosi plébánián. 1901-ben újpesti hitoktató, 1902-ben ismét váczfelsővárosi, majd kúmfélegyházai (új plébániai) káplán, 1905-ben pedig mátraszöllősi adminisztrátor lett. Miután 1906-ban a zsinati vizsgát letette, váczfelsővárosi káplán és helyettes teológiai tanár, 1907-ben papneveldei alkormányzó, 1908-ban sztszéki tb. tanácsos, 1910-ben nógrádverőczei plébános lett.— Ifjú kora óta költeményeket ír, melyek a »Magyar Szemlében, Váczi Közlönyben« és más lapokban jelentek meg; önállóan: Paksy Gáspár Verses könyve, Veszprém, 1910.; Egyházi Énekek és Himnuszok. Eger, 1915. Az 1902—1904. években szerkesztette a »Váczi Közlönyt.« (Nt. 90., 102., 138., 146.)

† **Frigyes** váczi olvasó-kanonoknak csupán neve fordul elő egy 1331. évi okiratban. (Nagy. Anjoukori Okmánytár. I. 353. — Nt. 61.)

† **Fritz János**, született 1734-ben. Migazzi püspöksége alatt aulikus volt. 1761-ben lett püspökhathvani, 1773-ban nógrádi plébános, ahol 1789. szeptember 2-án meghalt. Sokat fáradozott a diósjenői templom építése ügyében. (Nt. 144. A püspökhathvani plébánosok sorából tévedésből kimaradt.)

† **Fröhlich Mihály**, született Gyöngyösön, 1785. augusztus hó 28-án. Iskoláit több helyen végezte, Vácson mint világi hallgatott teológiát. 1808-ban pappá szentelték. Hat évi káplánkodás után, 1814-ben kiskúnhalasi plébános lett és ott halt meg 1845. szept. 16-án. (Nt. 362.)

† **Füleki Endre** az 1711. év körül palotási plébános volt, akinek nevét csupán azon évi Canonica Visitatióból tudjuk. (Nt. 193.)

† **Füleki Imre**, 1748-ban czibakházai plébános lett és ott halt meg 1753. évi szeptember 22-én, 34 éves korában. (Nt. 347.)

† **Füzy István**, született Veszprémben, 1824. november 7-én. Tanulmányait szülőhelyén végezte, csupán a teológia negyedik évére jött Vácra. 1856. szeptember 20-án pappá szenteltetvén, tizennygy

évig káplánkodott. 1870-ben kúnszentmiklósi plébános, 1874-ben apostagi adminisztrátor lett. 1876-ban magánéletbe vonult s 1884-ben ismét terenyi plébános lett; de egy év múlva nyugalomba ment. Meghalt 1901. évi március 11-én. (Nt. 173., 236., 241.)

G. J. magiszterek, váczai kanonokok, bevádolták 1222-ben M. váczai főesperest III. Honorius pápánál, hogy az egyházi méltóságokat szimoniákus módon hajhássza, számos plébániajavadalmat bitorol, saját fiát kanonokká tette, világi ügyekbe avatkozik. Ezek valószínűleg Gergely őrkanonok, Jób a későbbi olvasó-kanonok és Mihály főesperes voltak. (Theiner. Monumenta Hist. Hung. I. 35., 55., 61.)

† **Gábor János** 1777-ben syntaxista papnövendék volt Vácson, tehát 1783-ban szentelték pappá. 1796-ban borsosberényi plébános lett azon megjegyzéssel, hogy előzőleg az erkölcsstan és egyházjog tanára volt a váczai papnevelő-intézetben. Meghalt 1799. február hó 10-én. Az akkori Cirkulárisban azt olvassuk: »Praestans sacerdos et zelozus.« (Nt. 140.)

† **Gabrielly Tamás**, született 1758-ban, Zsarnoviczán (Barsm.) Karmelita növendék lett s a rend eltörlése után az egyházmegye papnövendékei közé lépve, a pozsonyi generális szemináriumban fejezte be tanulmányait. 1782-ben pappá szenteltetvén, tíz évig volt káplán. 1794-ben sárii, 1807-ben galgamácsai plébános, 1833-ban tiszteletbeli kanonok, 1851-ben tereskei címzetes apát lett. Midőn 1833-ban aranymiséjét tartotta, Grassalkovich herceg költségén tiszteletére nagy ünnepséget rendeztek s a pesti egyetem hittani karának tanárai ódát írtak hozzá. Jeles zenész, festő és vadász volt; magyarul azonban sohasem tanult meg. Zenei munkáját kiadta Sailer Mihály: Cantate und Hymnen im Grundtexte entlehnt und für 4 Stimmen in Musik gesetzt von Th. G. A váczai papnöveldében őrizték a nagyheti szertartások Turbájának hangjegyeit. Meghalt Galgamácsán 1858. június 3-án, száz éves és három hónapos korában. (Nt. 75., 124., 283.)

† **Cajarszky Károly**, született Vácson, 1827-ben. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1850-ben pappá szentelték. Több helyen káplánkodott, utoljára Kecskeméten, ahol 1862. január hó 8-án meghalt.

† **Gajza Simon**, mint váczszentlászlói plébános vett részt az 1675. évi garamszentbenedeki gyűlésen és 1690. körül halhatott meg, mert az 1697. évi Can. Visitatio szerint »ante disturbia«, tehát a Rákóczy-féle fölkelés előtt még plébános volt Váczzszentlászlón. (Nt. 211.)

† **Gajzágo Lukács**, született Szamosújváron, 1813. február hó 14-én, örmény szülőktől. A theológiát Váczon elvégezve, 1835-ben pappá szentelték. Tizennégy évi káplánkodás után, 1849-ben tószegi plébános, 1854-ben szolnok-kerületi esperes lett. Meghalt Szolnokon 1857. május 23-án. (Nt. 340.)

† **Galamb János**, született Bagon, 1717-ben. A theológiát Váczon végezte s 1742-ben pappá szentelték. Kilenc évig volt káplán, 1750-ben lett kosdi adminisztrátor, 1751-ben ecseri, 1755-ben romhányi plébános, kerületi esperes és címzetes kanonok. Meghalt 1760. május 6-án. (Chobot. A romhányi plébánia tört. 25–26. — Nt. 126., 164., 219.)

Galambos Sándor, (családi neve Guttman) született Érsekújvárott, 1872. február 17-én. Iskoláit szülőhelyén és Váczon végezte s 1896. május 10-én pappá szentelték. Káplán volt Püspökhatvanban, Tápióbicskén és Újkéskén. 1898-ban hitoktató lett Kispesten, 1902-ben karkáplán, 1904-ben székesegyházi sekrestyeigazgató Váczon. 1905-ben letette a zsinati vizsgát, 1907-ben szentszéki tb. tanácsossá, 1908-ban alpári plébánossá nevezte ki a püspök. (Nt. 90., 343.)

Galcsek György, született Zsolnán (Trencsénvm.), 1864. március 25-én. A középiskolákat szülőhelyén és Váczon, a theológiát, mint Pázmány-intézeti növendék a bécsi egyetemen végezte, ahol 1898-ban a theológia doktorává avatták. Pappá szentelték 1888. július 23-án. Káplán volt Turán, Galgamácsán és Nógrádverőczen. 1892-ben a vácsi papnevelő-intézetben tanulmányi felügyelő, az egyházjog és történelem tanára lett s a következő évtől emellett a filozófiát is tanította; majd átvette a társadalomtudományok előadását. Előterjesztésére a püspök behozta a magyar magánjogot és előadásával őt bízta meg. A püspök 1895-ben a középiskolai hittanárokat vizsgáló bizottság tagjává és neveldei alkormányzóvá nevezte ki. 1900-ban pápai tb. káplán és az Oltár-Egyesület egyházmegyei igazgatója, 1901-ben szentszéki tanácsos és zsinati vizsgáló lett. A király 1905-ben székesegyházi kanonokká, papnevelő-intézeti kormányzóvá, 1907-ben Szent Miklósról nevezett madoccai apáttá, 1912-ben csongrádi fő-

esperessé, X. Pius őszentsége 1914-ben pápai prelátussá nevezte ki. Igen élénk tevékenységet fejt ki az Oltáregyesület, a katolikus lyceum körül, résztvesz a városi és megyei ügyekben. (Nt. 65., 90., 100., 101., 106., 318.)

† **Galgóczy Endre**, született 1744-ben. Felszenteltetése után Kiskúnfélegyházán tanár, később Berczelen káplán volt. 1777. október 1-én cserhátszentiváni plébános lett, de még azon évi december 31-én meghalt. (Nt. 170.)

† **Gáll István**, született Szentén (Nógrádv.), 1841. augusztus 18-án. Tanulmányait Vácson elvégezvén, 1866. augusztus hó 12-én pappá szentelték. Tíz évi káplánkodás után, 1876-ban apostagi plébános lett s mint ilyen halt meg 1891. január 13-án. (Nt. 236.)

Galla Ferenc, született Udvardon (Komáromvm.), 1888. évi szeptember 23-án. A szaléziánusok rendjébe lépve, tanulmányait Turinban végezte és az ottani theológiai fakultáson doktori címet kapott. Pappá szentelték 1912. július 14-én. Azután tanított a rend gimnáziumában. 1914-ben átjött a váci egyházmegyébe és káplán lett Magyarándorban, Herencsényben kisegítő lelkész, majd ismét káplán Csömörön. (Nt. 449.)

† **Gállik János**, született Érsekújvárott, 1796. május hó 10-én. Tanulmányait Vácson végezte s 1819-ben pappá szentelték. Kilenc évig volt káplán, az 1828. február 1-én megkapta a szödi plébániát s ott halt meg 1836. szeptember 22-én. (Nt. 133.)

Gallovích Győző, (nemesköttesói) született Barsszentbenedeken 1859. október 24-én. A középiskolákat Nagyszombatban, a theológiát Esztergomban és Vácson végezte. 1882. július hó 13-án pappá szenteltetvén, káplán volt Herencsényben és Csépan. 1884-ben újpesti hitoktató, 1886-ban kánonjogi doktor lett. 1888-ban letette a zsinati vizsgát s újpesti káplán, majd rákoscsabai állandó adminisztrátor, 1894-ben pedig plébános lett. 1904-ben megkapta a koronás aranyéremkeresztet, 1905-ben turai plébánossá, 1909-ben segédesperessé és kerületi tanfelügyelővé neveztetett ki. 1913. óta királyi tanácsos. Buzgólkodása folytán épült a rákoskeresztúri, péczeli és turai templom. Sajátjából építtette a rákoscsabai temetői kápolnát és kálváriát. Rákoskeresztúron és Turán kálváriát. — A Pázmány-Egylet Szemelvényei II. kötetében van egy költeménye. (Nt. 195., 210., 229.)

Garancsy Péter, született Nyírpilisen (Szabolcsvm.), 1871. évi június 19-én. A középiskolákat Nagykárolyban, Szatmáron és Váczon, a theológiát Váczon végezte. 1897. június 29-én pappá szenteltetvén, káplán volt Sződön, Mindszenten, Kiskúnhalason és Félegyházán (az új plébánián). 1903-ban a lelkiekben adminisztrátor Turán, 1905-ben erzsébetfalvai káplán lett. 1906-ban letette a zsinati vizsgát s 1907-ben adminisztrátor, majd 1908-ban plébános lett Tóalmáson. Az iskolák számát kettővel szaporította. (Nt. 259.)

† **Gáspár József**, született 1754-ben. Felszenteltetése után rövid ideig káplán volt, majd a pesti központi papnevelő-intézet tanulmányi felügyelője. 1782-ben rákoscsabai, 1789-ben nógrádi plébános és 1794-ben kerületi esperes és címzetes kanonok lett. Meghalt Nógrádon 1828. február 29-én. (Nt. 144., 229.)

† **Gáspárik Kázmér**, született Pócsmegyeren (Pestvm.), 1784. szeptember 14-én. Tanulmányait Korponán kezdte és Váczon végezte be. Pappá szentelték 1807. szeptember 20-án. Két évig volt káplán Czegléden; azután püspöki iktató és 1812-ben titkár lett. A király 1827. elején kanonokká nevezte ki. A káptalant képviselte az 1825—27., 1832—36. és az 1839—40. évi országgyűléseken. A káptalanban fokozatosan előrehaladva, 1850-ben nagyprépost lett. — Művészi hajlamú, nagy képzettségű férfiú és nagy könyvkedvelő volt. Jól rajzolt és festett; ő készítette a vácsi egyházmegye térképét, melyet Kálmánházy püspök kiadott. Igen sokat tett Váczipépítéséért, amiért a város egyik utcáját őróla nevezték el. A tanuló ifjúságért sokat tett, magánál tartott diákokat és a kispapok közt jutalmakat osztott szét. Egyebek közt Füredi Mihály jeles színészt neveltette. A Lipótrend lovagja volt. Meghalt 1863. március 17-én; a székesegyház sírboltjában temették el. — Nyomtatásban megjelent: *Oratio inanguralis, qua consalutavit A. Roskoványi dum Eppatum Vaciensem adivit.* Pest, 1852. (Magyar Sion. 1863. 393—400. Vasárnapi Újság. 1862. 32. szám. Karcsú. Vác város tört. VI. 61. Szinnyi. Magyar írók élete. III. 1037. — Nt. 60., 91.)

† **Gáspáry Ferenc**, született 1791. március 1-én, Jobbágyiban. Tanulmányait Váczon végezte. 1815-ben pappá szenteltetvén, nyolc éven át különböző helyeken működött kápláni minőségben. 1823-ban püspöki iktató, 1826-ban titkár, 1830-ban kiskúnfélegyházai plébános

és kerületi esperes lett, ahol 1832. évi július 3-án meghalt. — Értékes könyvtárát a plébániára hagyta. Nádasdy püspöki körlevelében azzal búcsúztatta el: »Deliciae omnium, spebus meis et Dioecesis immortalus.« (Nt. 91., 357.)

† **Gathali Miklós** mester, váczi kanonok, ezen családnak némedii ágából származott. 1480 körül kisémedii birtokát zálogba adja a váczi káptalannak 525 forintért Csúthi Tamás kanonok jelenlétében. (Kovachich. Formulae solemnes styli. 326. — Nt. 63., 130., 518.)

† **Gazsó József**, született Nyitrán, 1768. február 1-én. Tanulmányait szülőhelyén és Vácson végezte. 1794-ben pappá szenteltetvén, öt évig káplánkodott. 1800-ban lett adminisztrátor in spiritualibus Tápióbicskén és 1803-ban plébános Romhányban. A sok munka megőrölte idegeit s 1819. március 18-án meghalt. (Chobot. A romhányi plébánia tört. 34. — Nt. 164.)

† **Gecse András**, született Füleken (Nógrádv.), 1807. november 17-én. A teológiát Vácson elvégezve, 1833. augusztus hó 7-én pappá szentelték. Tizennégy évi káplánkodás után, 1847-ben monori plébános, 1864-ben soroksár-kerületi esperes lett. 1875-ben megkapta a tápiógyörgyei plébániát és ott halt meg 1892. évi január hó 23-án. (Nt. 314., 321.)

† **Gellért szigetfői főesperes** neve előfordul egy 1470. évi okiratban. (Fejér. Codex Diplom. V. 302. — Széchényi-esalád tört. I. 580. — Nt. 63.)

Genzor József, született Rabcsán (Árvavm.), 1858. december 30-án. A középiskolákat Podolinban, Veszprémben és Kassán, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1881. július hó 16-án, káplán volt Vácshartyánban, Üriban, Kosdon és Fóton. 1886-ban letette a zsinati vizsgát, 1887-ben váczi fegyintézeti lelkész, 1892-ben nőtinci adminisztrátor, majd plébános lett. 1902-ben megkapta a herédi plébániát s 1907-ben hatvankerületi segédesperes lett, mely tisztségről 1914-ben lemondott. Mindkét helyen a templomot restaurálta és az iskolák számát növelte. (Nt. 120., 148., 183.)

† **Gergely váczi éneklő-kanonok** neve előfordul egy-egy 1227. és 1237. évi okmányban; de lehetséges, hogy már 1218-ban is kanonok és főesperes volt. (Wenzel. Árpádkori okmánytár. VI. 447., VII. 47. Lásd G. J. — Nt. 61.)

† **Gergely** vácsi prépost neve számos okmányban fordul elő az 1260. és 1279. évek közt; azonban ezek csak pusztá nevét tartották fenn. (Wenzel. Árpádkori új okmánytár III. 194., IV. 45–48., VII. 537., VIII. 115., 364., IX. 138., 166. — Knauz. Monumenta Eccl. Strigon. I. 581., 572. — Magyar Sion. 1865. 145. — Történelmi tár. II. 75., VI. 257. — Nt. 55., 60.)

† **Gergely** 1400-ban vácsi olvasó-kanonok és egyszersmind esztergomi kanonok volt. (Fejér. Codex Dipl. X/II. 798., 821. — Kollányi. Esztergomi kanonokok. 85. — Nt. 62.)

† **Gergely** szolnoki főesperes volt 1434-ben. (Kovách. Specimen Hist. Capituli Vac. 12. A Névtárban még nem fordul elő.)

† **Gergely** apostagi plébános, ki az 1332—1337. évi pápai tizedjegyzék szerint esküje alapján 5 garas és 6 dénár tizedet fizetett. (Monumenta Vaticana I. 255. — Ortway. Magyarország egyházi földleírása 112. — Nt. 235.)

† **Gergely** kecskeméti plébánosnak a városi tanács 1601-ben 3 darab aranyat utalványozott »hajdú uraimék megvendégelésére,« 1602-ben pedig 40 aranyon kiváltotta őt »a tatárok« fogságából, tehát nagy becsben tartották. (Hornyik. Kecskemét tört. II. 113. — Nt. 292., 299.)

† **Gergelyffy Sándor** plébános neve előfordul a lőrinczi plébánia kereszteltjeinek anyakönyvében 1696. május 23. óta 1702-ig. Hol volt azután? nem tudjuk, mert ismét csak 1714-ben tűnik fel, mint versegi, majd 1718-ban, mint turai plébános. Végül 1726-ban nyugalomba vonult Vácra. (Desericius. Historia Epp. Vac. 232. — Nt. 188., 194., 202., 210.)

† **Geró Mihályt** az 1723. év utolsó napján szentelte pappá Berkes András püspökhelyettes s adminisztrátorul küldte Bujákra, azután 1728-ban Magyarnándorba. 1729-ben dunakeszii, 1732-ben tápióbicskei, 1740-ben nagykatái plébános, kerületi esperes és címzetes kanonok lett. Althann M. Károly püspök őt nevezte ki az 1744-ben alapított Vác alsóvárosi plébániára, amelyről 1751-ben a felsővárosra ment át és ott halt meg, 1753. évi január hó 7-én. (Nt. 117., 120., 158., 167., 218., 364., 266.)

Gerzsány János, született 1871. június 16-án, Kiskúnmajsán (Pestvm.) A középiskolákat Kiskúnfélegyházán, Kecskeméten és Nagyváradon, a teológiát Vácson végezte. 1895. május 26-án pappá

szenteltetvén, káplán volt Nógrádverőczen, Romhányban, Bagon, Szegváron (egyszersmind hitoktató), Kiskúnfélegyházán (óplébánián), Majsán és Kecskeméten. 1902-ben letette a zsinati vizsgát, 1906-ban volt kecskeméti, majd dunakeszii ideiglenes adminisztrátor; míg 1907-ben apostagi és 1911-ben borsosberényi helyettes plébános, 1915-ben pedig algyői helyi káplán lett. (Nt. 140., 236.)

Geyer József, született 1887. április 19-én Budapesten. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson elvégezve, 1910. évi június 29-én pappá szentelték. Káplán volt a következő helyeken: Újhartyán, Bag, Zagyvarékas, Magyaránador, Tápióbicske. 1914-ben áttment az esztergomi főegyházmegyébe.

Géczy Géza, született 1885. március hó 11-én, Gyertyámoson (Torontálvm.) A középiskolákat Zsolnán és Budapesten, a teológiát Vácson végezte. 1906-ban alszerpappá szenteltetvén, Soroksárra küldték hitoktatónak. Pappá szentelték 1907. szeptember 20-án, azután hitoktató volt Csongrádon, majd káplán Hatvanban, Hódmezővásárhelyen, majd ismét Hatvanban és Mindszenten. (Nt. 182.)

† **Géczy Lajos**, született Megyeren (Nógrádm.), 1797. június 17-én. Tanulmányait Vácson végezte s pappá szentelték 1822. évi augusztus 12-én. Tizenkét évi káplánkodás után, 1837-ben szentmártonkátai, 1837-ben alsónémedii, 1849-ben herencsényi plébános, 1862-ben tiszteletbeli esperes lett. 1870-ben nyugalomba vonult Balassagyarmatra és ott halt meg 1879. július 5-én. (Nt. 174., 258., 278.)

† **Gida József**, született Léván, 1740-ben. Pappá szenteltetése után hat évig nevelő volt gróf Illésházy János gyermekeinél. 1772-ben megkapta a nőtincsi plébániát és ott halt meg 1781. június 17-én. (Nt. 147.)

† **Gida József**, született 1775-ben. Mint dorozsmai káplán 1802-ben újszászi lelkész, 1803-ban becskei, 1806-ban pedig örkényi plébános lett, ahol 1840. november 5-én meghalt. — Filozófus és szenvedélyes régiségbúvár volt. Értekezései a múlt század harmincas éveiben a Hasznos Mulatságokban jelentek meg. Kéziratban maradt egy vaskos munkája, melyben »Ádám apánknek és az őt követő nemzedéknek magyar voltát bámulatos ügyességgel és dicséretes nyelv- és dologismerettel bebizonyítani igyekszik. (Regélő. 1840. 93. sz. — Szinnyei. Magyar írók élete. III. 1208. — Nt. 154., 281., 324.)

† **Gida Mihály Imre**, született Léván 1714-ben. Nagyszombatban tanult, 1739-ben pappá szenteltetvén, váczszentlászlói plébános lett s onnan 1754-ben Turára ment át, ahol 1760. augusztus 22-én meghalt. (Nt. 210., 211.)

† **Glaser Mihály**, született 1741-ben, Vácson. Iskoláit szülőhelyén végezte. Felszenteltetése után káplán lett Soroksáron. 1769-ben megkapta a dunaharaszti, 1780-ban a soroksári plébániát, 1800-ban már főesperes volt. Meghalt 1824. január 1-én, 83 éves korában. (Nt. 238., 248.)

† **Gombos Mihály**, született 1757-ben. Felszenteltetése után egyideig mint tábori pap szolgált. 1787-ben lett apostagi, 1790-ben magyarnándori plébános, ahol 1824. évi május hó 14-én meghalt. (Nt. 159., 236.)

† **Gorilovics Alajos**, született 1836. április 13-án. Thurzófalván (Trencsénvm.) A theológiát Vácson végezte s 1861. augusztus 4-én pappá szentelték. Tizennyolc évi káplánkodás után, 1870-ben peregi plébános, 1884-ben soroksárkerületi esperes, 1892-ben kállói plébános lett. 1902-ben lemondván a javadalomról, Gödöllőn nyugalomba vonult, ahol 1912. október 17-én meghalt. (Nt. 186., 245.)

Gossmann Ferencz, született 1870. január 1-én, Soroksáron (Pestvm.) Tanulmányait Vácson végezte s 1894. június 3-án pappá szentelték. Rövid ideig káplánkodott Czeplédberczelen. 1895-ben püspöki szertartó és iktató, 1897-ben levéltáros és szentszéki aljegyző, 1899-ben szentszéki jegyző, 1900-ban püspöki titkár és pápai tb. kamarás, 1905-ben irodaigazgató lett. A király 1906-ban kanonokká, 1907-ben szőregi címzetes apáttá nevezte ki. 1908-ban autonómiai képviselő, 1909-ben pápai prelátus, 1913. július hó 1-én castóriai címre felszentelték és segédpüspök lett. Vácson a hitélet mélyítésén munkálkodott különösen a Szent Antal egyesület és az Urak Kongregációja útján. (Circulares 1913. XI. — Nt. 65., 90., 94., 104., 106.)

† **Göcze József** (szendrői), született 1802. március hó 5-én. A theológiát Vácson végezte s 1825. augusztus 23-án pappá szentelték. Tizenhat évig volt káplán, 1841-ben lett bugyi, 1850-ben veresegyházi plébános. 1866-ban nyugalomba vonult és 1869. február 4-én meghalt. (Nt. 138., 280.)

† **Graeffel Elek**, született 1824. július 16-án, Esztergomban. A középiskolákat szülőhelyén, a theológiát Váczon végezte. Pappá szentelték 1851. július hó 27-én. Tizenhárom évi káplánkodás után, 1864-ben szendehelyi, majd 1884-ben üllői plébános lett s mint ilyen halt meg, 1902. évi július 30-án. (Nt. 150., 316.)

† **Gramantik József** az esztergomi egyházmegyéből jött át a vácziba. 1791-ben lett váczhartyáni plébános, 1803-ban nyugalomba vonult Vácra és ott halt meg, 1807. évi augusztus 19-én. (Nt. 136.)

Gregor Géza, született Zsámbokon (Pestvm.), 1875. augusztus 21-én. Tanulmányait Besztercebányán és Váczon elvégezve, 1899. június 24-én pappá szentelték. Káplán volt a következő helyeken: Nézsa, Kóka, Nógrád, Lajosmizse, Abony, Kiskúfélegyháza (új plébánián), Hatvan, Künszentmiklós, Félegyháza (új pleb.), Kecskemét, Apostag, Erzsébetfalva, Csongrád, Dorozsma, Hódmezővásárhely. 1914-ben becskei helyettes plébános lett. (Nt. 154.)

Gregor Lajos, született 1885. március 28-án, Zsámbokon (Pestvm.). Iskoláit Váczon végezte. 1908. június 29-én pappá szenteltetvén, káplán volt Magyarnándorban, Jászkarajenőn és Rákosszentmihályon. 1911. óta hitoktató Szegváron, majd ismét káplán Kiskúfélegyházán az óplébánián. (Nt. 377.)

† **Gresch András**, született 1784. november 12-én, Rabsícson (Trencsénvm.). Tanult Nagyszombatban, Gyöngyösön és Szegeden, theológiát Váczon. 1808-ban pappá szenteltetvén, tizennyolc évi káplánkodás után 1827-ben váczhartyáni plébános lett, ahol 1840. évi február 21-én meghalt. (Nt. 136.)

† **Greskovics Zsigmond**, született 1714-ben. Nagyszombatban tanult s mint egészen fiatal ember 1741-ben hódmezővásárhelyi, 1743-ban kiskúndorozsmai, 1745-ben tóalmási plébános lett, ahol 1750. október 16-án, 36 éves korában meghalt. (Nt. 259., 389., 396.)

† **Gruber Antal Józsefről** csak azt tudjuk, hogy 1750-ben Lőrincziben lett plébános; innen 1762. évi júliusban átment Tápiószelére, de ott négy hónap mulva meghalt. (Nt. 188., 323.)

† **Guba János**, született Váczon, 1778. január 5-én. Tanulmányait szülőhelyén végezte. 1800-ban pappá szentelték és kiskúfélegy-

háza káplán, 1804-ben czeplédberczeli helyi káplán és 1805-ben taksonyi plébános lett. Mint ilyen halt meg 1826. évi február 1-én. (Nt. 250., 306.)

† **Gueblinus, Geblinus, Guillelm** (Vilmos) szolnoki főesperes. Neve számos okiratban fordul elő 1293-tól 1310-ig. (Fejér. Codex Dl. IV. 93. VI/1. 269. Wenzel. Árpádkori új okmánytár. V. 178., 229., 241., 255. X. 403. Nagy. Anjoukori okmánytár. I. 187., 416. Hazai oklevéltár 181—184. Knauz. Monum. Eccl. Strigon. II. 319 321., 621. Nt. 61.)

† **Gublinus**, váci éneklőkanonok neve előfordul egy 1342. évi okmányban. (Széchényi család tört. I. 505. Nt. 61.)

† **Gulicska Endre**, »Theologus moralis« volt a nagyszombati központi szemináriumban, midőn 1690-ben pappá szentelték és mindjárt tápiószecsői plébános lett. Innen átment 1701-ben Mátraszőllőre, innen 1713-ban Kállóra, ahol 1717-ben meghalt. (Nt. 176., 186., 272.)

Gulyás Ferenc, született 1880. november 3-án Csongrádon. A középiskolákat szülőhelyén, Félegyházán és Vácson, a teológiát Vácson végezte. 1903. június 24-én pappá szenteltetvén, káplán lett Püspökatvanban, Galgamácsán, Kiskúnhalason, Hatvanban; 1907-ben ideiglenes adminisztrátor Vecsésen, majd a lelkiekben adminisztrátor Nagykőrösön, ahol sokat fáradozott a földrendés által megrongált templom restaurálása érdekében. 1912-ben letette a zsinati vizsgálatot és kiskúnhalasi plébánossá választották. (Nt. 362.)

† **Gunda Jánosról** csak annyit tudunk, hogy herencsényi plébános volt az 1710—1712. években. (Nt. 174.)

† **Gunisch Mátyás**, született 1793-ban. Tanulmányait Vácson végezte, 1819-ben pappá szentelték s négy évi káplánkodás után, 1824. február 1-én meghalt.

† **Gunya András** váci kanonok 1433-ban egyezséget kötött Töttös Lászlóval egy családi birtokára nézve. (Zichy-okmánytár. VIII. 515. A Névárban még nem fordul elő.)

† **Gurk György** váci kanonok neve előfordul egy 1260. évi okirat záradékában. (Wenzel. Árpádkori Oktár. VII. 137. — Nt. 61.)

† **Gutten István** előélete ismeretlen. 1782-ben tereskei helyi káplán volt, 1785-ben váczhartányi, 1791-ben bujádi plébános lett. Itt építtette a Szent Anna-kápolnát és meghalt 1804. február 15-én. (Nt. 136., 167.)

† **Guttmann Lajos**, született Vácson, 1860. április 3-án. A középiskolákat szülőhelyén és Kassán, a teológiát Vácson elvégezve, 1883. június hó 23-án pappá szentelték. Számos helyen káplánkodott 1901. február 13-án bekövetkezett elhalálkozásáig.

† **Gyárfás Demeter**, született Gyöngyösön. A teológiát a római Collegium Hungarico-Germanicumban végezte. 1632-ben kecskeméti plébános lett, 1643-ban »a templomban prédikálván, vérének hirtelen és megállhatatlan folyásában életével tisztét is elvégezte,« mondja halotti beszédjében Blahó franciskánus. (Blahó. »Alföldi Magyarország egyházi pásztorkodása.« Nagyszombat, 1775. — Nt. 292., 296.)

Cyenes Antal, született Kecskeméten, 1878. november 27-én. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson elvégezve, 1902. június hó 20-án pappá szenteltetett. Kápláni minőségben működött Galgamácsán, Czibakházán, Karajenőn, Csongrádon, Szentesen és Hódmezővásárhelyen. 1911. óta apostagi helyettes plébános. (Nt. 236.)

† **Gyetvay Pál**, született 1758-ban. A teológiát Vácson elvégezve, 1783-ban pappá szentelték. Hét évi káplánkodás után, 1790-ben irsai, 1794-ben pedig sződi plébános lett, ahol 1823. évi december 14-én meghalt. (Nt. 133., 309.)

† **Gyöngyösi Pál** expaulinus, kit a nép a rend feloszlása után is csak »fehér barátnak« nevezett, csanyteleki helyi káplán volt az 1795—1812. években. Az ő idejében építették a templomot. (Nt. 354.)

† **Györffy Ferenc**, született Sopronban 1740-ben. A teológiát Vácson elvégezve, 1762-ben pappá szentelték. Három évi káplánkodás után, 1765-ben csépai, 1771-ben algyői, 1778-ban szentlőrinczkátai, 1783-ban újkécskei plébános lett, ahol 1792. júl. 27-én meghalt. (Nt. 255., 344., 352., 393.)

† **György** váczi kanonok neve előfordul az 1332—1337. évi pápai tizedjegyzékben. (Monumenta Vaticana I. 409. — Nt. 56., 61.)

† **György** váczi kanonok, szigetfői főesperes neve előfordul több okirathban az 1385—1414. években. (Fejér. Codex Dipl. X/II. 222., 326., X/VII. 500. — Széchényi család tört. 528., 538—539. — Nt. 62.)

† **György** szolnoki főesperes neve előfordul az 1424. és 1427. években. (Fejér. Codex Dipl. VII/V. 455., X/VI. 909. Nt. 62.)

† **György** váczi éneklő-kanonok, előfordul több okmányban 1424-től 1435-ig, mely utóbbi évben esztergomi kanonok is volt. (Fejér. Codex Dipl. X/VI. 900., X/VII. 609. — Nagy Iván gyűjteménye után Bednár. — Kovách. Specimen Capit. Vac 12. — Kollányi. Esztergomi kanonokok. 93. — Nt. 62.)

† **György**, Báthory Miklós püspöknek koadjutora lett az 1487. évben, amikor őt epiphaniai címre püspökké szentelték. Csak azt tudjuk róla, hogy szerzetes volt, mert neve előtt áll a »Frater« jelző. (Monumenta Rom. Eppatus Vesprim. III. 108. — Nt. 521.)

† **György** mezőtúri plébános volt 1534. körül, akitől Zápolyai János király megtudta, hogy Fráter György az ország jövedelmeit a maga gazdagítására fordítja. (Szerémi. Emlékiratok 346. Nt. 329., 330.)

† **György János**, született Győrött, 1668-ban. Mint a theológia doktorát a győri egyházmegye címére szentelték föl, de azután átjött a vácziba s 1702-ben zsámboki, 1711-ben úrii plébános, 1716-ban pedig váczi kanonok lett. A káptalanban fokozatosan előrehaladva, mint olvasó-kanonok halt meg, 1744. évi szeptember hó 22-én. (Nt. 63., 260. 275.)

† **Gyurcsák Ignác**, született 1824. április 5-én. A theológiát Vácson végezte. 1849-ben pappá szenteltetvén, nyolc évig volt káplán s a két utolsó évben egyszersmind adminisztrátor in spiritualibus Sáriban. 1858-ban megkapta a tatárszentgyörgyi, 1871-ben a sárii plébániát és egyúttal kerületi esperes lett. Meghalt Sáriban, 1873. szeptember 14-én. (Nt. 283., 284.)

† **Gyurcsánszky József**, született Gyurcsinán (Trencsénvm.), 1823. május 13-án. A theológiát Vácson végezte s 1849. június 29-én szentelték pappá. Nyolc évi káplánkodás után, 1857-ben nőtincsi plébános lett. Mint buzgó lekipásztor ékesítette a templomot, mint takarékos, jó gazda jelentékeny alapítványt tett a párbér megváltá-

sára, egy Felsőpetényben építendő kápolnára és Nőtincsen a saját költségén iskolát emelt. 1882-ben lemondott a plébániáról és Váczon nyugalomba volt, ahol a számbíráloszék tagja, majd elnöke lett. 1891-ben kineveztetett pápai tb. kamarásnak. Meghalt 1897. május 13-án. (Nt. 147., 148.)

† **Gyurinka Antal**, született Vácson, 1814. április 8-án. Tanulmányait szülőhelyén végezte s 1847. július 19-én szentelték pappá. Tizenkét évi káplánkodás után, 1859-ben nagykőrösi plébános lett. 1873. óta a czeglédi kerület segédesperese, 1884. óta a kecskeméti kerület valóságos esperese volt, mígnen ezen tisztségről 1896-ban lemondott. Meghalt Nagykőrösön 1905. május 3-án. — Az irodalom terén már papnövendék korában munkálkodott. Számos cikke jelent meg a »Családi Lapok«, »Magyar Állam«, »Kath. Hetilap«, »Egri népujság«, »Nagy-Kőrös« című lapokban, »István bácsi Naptárában« és »Szent Család Naptárában«; önállóan: Emléklapok IX. Pius arany miséjére, Kecskemét 1869. A megtért, történeti elbeszélés, Esztergom, 1869. Báthory Miklós váci püspök, Nagykőrös, 1896. Kiadta Kuthen Költeményeit, Nagykőrös, 1888. (Ferenczy-Danielik. Magyar írók II. 99. — Karcsú. Vác város tört. IX. 467. — Szinnyei. Magyar írók élete. IV. 176. — Nt. 301., 517.)

† **Gyurkó Imre**, született 1716-ban. Pappá szentelték 1743-ban s mindjárt mint újmiséstószegi plébános lett; innen átment 1752-ben Tóalmásra és ott halt meg 1756. június havában. (Nt. 259., 340.)

† **Gyürky Athanáz**, született Kókán, 1794. május hó 28-án. A filozófiát és teológiát Vácson végezte. 1816-ban pappá szenteltetvén, tizenhárom évig káplánkodott. 1839-ben lett csépai adminisztrátor, majd plébános. Innen átment 1832-ben Magyarnándorba; de 1841-ben adósságai miatt káplánnak küldték Tápiógyörgyére, ahol 1842. szeptember 27-én meghalt. (Nt. 159., 345.)

† **Haasz Márton** előélete ismeretlen. 1758-ban kapta meg az újonnan szervezett taksonyi plébániát; 1766-ban lett ecseri, 1776-ban isaszegi plébános, ahol 1778. október 13-án meghalt. (Nt. 207., 219., 250.)

Hainiss Dezső, született Hódmezővásárhelyen, 1869. január 23-án. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson végezte.

Pappá szentelték 1891. június 24-én. Káplán volt Bagon, Csongrádon, Hatvanban és Czibakházán, 1895-ben ideiglenes adminisztrátor Tápióságon; azután ismét káplán Nagykőrösön és Czepléden. 1899-ben letette a zsinati vizsgát, 1901-ben lett történelmi, 1904-ben újkécskei plébános, 1908-ban kerületi jegyző, 1910-ben pedig segédesperes és alpár-kerületi tanfelügyelő. (Nt. 341., 351., 352.)

† **Hajnik János**, született Vácson, 1785. május 25-én. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1808-ban pappá szentelték. Kilenc évi káplánkodás után, 1817-ben Mindszenti plébános lett és ott is halt meg 1835. szeptember 22-én. (Nt. 374.)

† **Hakkel György**, született Gyetván (Zólyomvm.), 1740-ben. Tanult Selmeczbányán és Nagyszombatban, teológiát Vácson. Pappá szentelték 1771-ben. Öt évig volt káplán. 1776-ban lett úrii, 1799-ben zsámboki plébános. 1801-ben nyugalomba vonult Vácra, ahol 1809. január 23-án meghalt. (Nt. 261., 275.)

† **Halácska Mihály** előlete ismeretlen. 1718-ban lett isaszegi, 1725-ben pedig galgamácsai plébános. Meghalt Vácson, a kegyesrendiek házában, 1735. május 10-én. (Nt. 124., 206.)

† **Halácsy István**, született Szalatnyán (Hontvm.) 1725. körül. Pappá szenteltetvén, 1753-ban váczhartyáni plébános lett. Az 1758—1761. években Ócsán helyikáplán volt s azután megkapta a szegvári plébániát, melyet adminisztrált 1765. évi decemberig. További sorsa ismeretlen. (Nt. 135., 278., 377.)

Halász József, született Kishegyesen (Bácsbodrogyvm.), 1881. október 17-én. A középiskolákat Újverbászon, Kalocsán és Vácson, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1905. június 27-én. Káplán volt Tápiósápon, Újkécskén s Vácson a felsővárosi plébánián. 1909-ben a Szent József-fiúnevelő intézet kormányzója, 1915-ben szentszéki tb. tanácsos, 1914-ben számbíráloszéki számvizsgáló lett. (Nt. 90., 93., 399.)

† **Halász Vincze** pálosrendi szerzetes volt. A rend feloszlata után a vácsi egyházmegye szolgálatába lépett, 1795-ben örkenyi helyi káplán lett és ott halt meg 1804. április 16-án. (Nt. 281.)

Halmay József, született Jászberényben, 1859. január 8-án. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1882. július 13-án. Káplán volt Fóton, Tápiószelén, Nagykátán és Váczsentszláson. 1888-ban letette a zsinati vizsgát és Szentlőrinczkátán helyettes plébános, 1894-ben mágocsi lelkész, 1901-ben pedig tatárszentgyörgyi helyettes plébános lett. (Nt. 255., 284., 375.)

† **Hampel Pál** első rétsági plébános volt az 1787—1799. években. Innen Úriba ment plébánosnak és ott halt meg 1814. évi szeptember 20-án. (Nt. 149., 275.)

† **Hamrla Máté** 1634-ben nógrádi plébános és Draskovich György váci püspök adminisztrátora volt, amikor a kémendi erdőre nézve egyezséget kötött Bosnyák Tamás tiszttartójával. 1635-ben pedig a nógrádiak 300 frtot fizettek neki, mint püspöki biztosnak. (Karcus. Vác város tört. I. 50. — Török-magyar tört. Emlékek. I. 39. — Nt. 142., 144.)

† **Hamulyák István**, született 1797. január hó 3-án, Dubován (Árvavárm.). A teológiát Vácson végezte és 1822-ben pappá szenteltetvén, tizenöt évig káplánkodott. Azután 1837-ben szentmártonkátai, 1840-ben pedig csanyteleki plébános lett. Meghalt 1841. május hó 3-án. (Nt. 258., 354.)

† **Hanamin András** tábori lelkészből lett 1755-ben nógrádverőcsei, 1760-ban irsai plébános; de 1762-ben ismét visszatért a katonasághoz. (Nt. 146., 309.)

† **Hand Keresztély Antal** előéletét nem ismerjük. 1725-ben lett irsai plébános, ahonnan nagy környék népe közt lekipásztorkodott; gyalog eljárt egészen Tápiószápig, Meghalt 1735. január hóban. (Nt. 206.)

† **Handháber János**, született Modorban (Pozsonyvm.), 1830. szeptember 25-én. A teológiát Vácson elvégezve, 1855. szeptember 20-án pappá szentelték. Ötödfél évig volt káplán, kilenc évig tábori lelkész; 1871-ben lett tatárszentgyörgyi plébános és mint ilyen halt meg 1900. november 6-án. (Nt. 284.)

Hangai Rupert, született Budapesten, 1886. november 19-én. A teológiát Vácson elvégezve. pappá szentelték 1909. június hó 29-én. Káplán volt Újhartyánban és Vácson a felsővárosi plébánián,

1910-ben a Szent József-intézet igazgatója, de 1912-ben ismét felsővárosi káplán és fegyházi kisegítő lelkész lett. 1914-ben mint tartalékos katonai lelkész hadbavonult. (Nt. 120., 396.)

† **Hangya Péter**, mint szentmártonkátai plébános tűnik fel 1754-ben, ahol három évig lekipásztorkodott. 1758-ban már bujáki plébános és ott halt meg 1760. május 10-én. (Nt. 167., 258.)

† **Hanovcsik Pál**, született 1689-ben, Szakolczán (Nyitravm.) A theológiát Nagyszombatban végezte és felszenteltetése után, 1715-ben mindjárt püspökhatvani, 1724-ben berczeli, 1743-ban tápiósülyi és 1745-ben romhányi plébános lett; ekkor egyúttal nógrád-kerületi esperes és címzetes kanonok. »A jó pászjor« nevével megtisztelten meghalt Romhányban, 1755. évi május hó 11-én. (Nt. 129., 156., 164., 270.)

† **Hantzel József**, született és tanult Egerben, theológiát Váczon. 1792-ben lett nagykőrösi, 1797-ben tápiószelei plébános. 1801-ben Váczra nyugalomba vonult, ahol 1803. március hó 21-én meghalt. (Nt. 301., 323.)

† **Hanusz Alajos**, született Váczon, 1819. június 21-én. A középiskolákat Váczon és Selmeczbányán, a theológiát Váczon végezte. 1842. július 20-án pappá szenteltetvén, tizenegy évig káplánkodott és 1853-ban mindszei plébános, 1854-ben kerületi jegyző, 1864-ben szentszéki tb. tanácsos lett. 1879-ben nyugalomba vonult Váczra és ott halt meg, 1882 február 11-én. (Nt. 374.)

† **Hanusz István**, született Váczon, 1840. december hó 21-én. A középiskolákat Váczon, Pesten és Szegeden, a theológiát Váczon elvégezve, 1864. augusztus 26-án pappá szentelték. Öt havi káplánkodás után a kiskúnfélegyházai gimnáziumnál hitoktató és h. tanár lett. 1867-ben tanári oklevelet szerzett a földrajzból és történelemből, 1871-ben a kecskeméti áll. reáliskola tanára, 1886-ban igazgatója lett. A püspök 1882-ben tb. esperessé, a király 1904-ben sidai (szepesi egyházmegye) címzetes préposttá nevezte ki. Meghalt Kecskeméten, 1909. február 7-én. — Számos ismeretterjesztő cikket és tanulmányt írt a »Természettudományi Közönybe«, több fővárosi és vidéki lapba, naptárakba és évkönyvekbe, a természetrajz, földrajz és pedagógia köréből. Önálló munkái: Képek a növényvilágból,

Léva 1887. Az állatok világából, Bpest 1896. A földközi ten-
ger, Kecskemét, 1891. A nagy magyar Alföld, Kecskemét, 1895.
(Karc sú. Vác város tört. IV. 277. — Szinnyei. Magyar írók élete. IV. 451.)

Hanusz Zoltán, született Újkécskén (Pestvm.), 1876. május 4-én. A gimnázialis osztályokat Kecskeméten és Vácson, a theológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1900. június 24-én. Kápláni minőségben működött Kosdon, Lőrincziben, Heréden, ismét Kosdon és Nógrádverőczen. 1903-ban váczi karkáplán, 1905-ben püspöki káplán és iktató, 1907-ben levéltáros és szentszéki tb. tanácsos, 1908-ban dányi plébános lett; de csakhamar cserélt Rovnyán tápióbicskei plébánossal és innen — ismét csere útján — 1913-ban mezőtúri plébánossá lett. (Nt. 90., 252., 266., 330.)

† **Haraszthi Márton**, Tamás fia. 1343-ban már váczi kanonok és Erzsébet királyné káplánja volt. 1344-ben kapott esztergomi és 1347-ben még egy egri kanonoki javadalmat is VI. Kelemen pápától. A pápa következő évben megengedi, hogy javadalmait még három évig megtarthassa, amikor mint Lajos király kiküldöttje a külföldön tanulmányait folytatta. (Theiner. Monum. Hist. Hung. I. 670., 741., 752. — Kollányi. Esztergomi kanonokok. 49. — Nagy. Anjoukori okmánytár. IV. 343. — Nt. 61. tévesen feltüntetve, Haraszti Tamás és Tamás fia Márton néven.)

† **Harsányi István** (aranyosi), született 1747. február hó 2-án Harsányban (Borsodvm.). Egerben tanult, tizenhat éves korában novicius lett a jezsuitáknál. A rend eltörlése után a prémontréiekhez lépett át és Zabrdoviczban folytatta tanulmányait. Felszenteltetése után, 1779-ben jánoshidai adminisztrátor lett s midőn II. József császár 1785-ben ezen rendet is eltörölte, a váczi egyházmegye szolgálatába lépett. 1790-ben kecskeméti plébánossá választották, ahol főesperes, aicskai címzetes prépost és táblabíró lett. Amikor I. Ferenc király 1802-ben a prémontréi rendet visszaállította, Harsányi visszatért és őt választották meg az egyesített csornai, jánoshidai és türjei prépostságok főpapjává. Meghalt Csornán, 1803. augusztus 3-án. — Buzgó lelkipásztor és jeles szónok volt. Nyomtatásban megjelent tőle: Úrnapi prédikáció, Kecskemét, 1792. Halotti beszéd b. Splényi váczi püspök felett, Vác, 1797. Porta Triumphalis, költemény magyar fordításával együtt. (Katona. Historia Critica XLV. 587. — Szinnyei. Magyar írók élete. IV. 476. — Nt. 81., 296., 320.)

† **Harsányi Tamás**, 1513-ban már váczzi kanonok volt. 1520-ban megjelenván a budai káptalan előtt, Váczon lévő úrilakát (curia) a káptalant képviselő Szentgáli előtt a váczzi káptalannak adomá-nyozta azon kikötéssel, hogy a káptalanbeliek kötelesek lesznek érette minden kedden szentmisét mondani. (Liber. II. Visit. Can. 535. — Liber. III. 33. — Kovách. Specimen Cap. Vac. 147. — Karcsú. Vác város tört. VI. 73. — Nt. 63.)

† **Hatos Imre**, a Jézus-társaság tagja volt. A rend eltörlése után a váczzi egyházmegye szolgálatába állott. 1772-ben lett mátra-szőllősi adminisztrátor; 1778-ban magára vállalta az újonnan szerve-zett nagykőrösi lelkészség rendezését. Állását július közepén foglalta el, de még azon évi november 14-én elragadta a halál. (Nt. 301.)

† **Haulik József**, született Bucsányban (Nyitravm.), 1778-ban. A theológiát Váczon végezte. 1810-ben pappá szenteltetvén, tíz évig káplánkodott, 1821-ben újhartyáni plébános, 1842-ben kerületi es-peres, 1844-ben váczzi kanonok, 1852-ben borchii címzetes apát lett. Megvakulván, meghalt 1872. évi január 22-én, mint olvasó-kanonok. (Nt. 64., 286.)

Hauser Győző, született 1888. április 15-én, Vajdahunyadon. A gimnázialis osztályokat Gyulafehérváron, Székelyudvarhelyen és Váczon, a theológiát Váczon végezte; pappá szentelték 1913. június 22-én. Káplán lett Nógrádverőczen, Rákoscscabán, Nagykátán, Kis-kúnhalason. (Nt. 146., 450.)

† **Hegedűs Alajos**, született 1816-ban, pappá szentelték 1838-ban. Kilenc évi káplánkodás után meghalt, 1847. február 12-én.

† **Hegedűs Ignác**, született 1805. május hó 7-én Baján (Bács-bodrogyvm.). A filozófiát és theológiát Váczon végezte. Pappá szen-telték 1828. május 17-én. Tizenegy évig volt káplán, 1839-ben lett üllői plébános. Az 1848—49-ki szabadságharcban sokat szenvedett. 1859-ben kerületi esperes lett s meghalt Üllőn, 1881. március 4-én. (Nt. 316.)

† **Hegedűs Imre**, született Derekegyházán (Csongrádvm.), 1856. március 11-én. A theológiát Váczon elvégezve, 1879. július hó 7-én pappá szentelték. Káplán volt Váczszentlászlón és Magyarándorban; 1881-ben lett algyői helyi káplán, 1886-tól ismét káplán Kecskemé-

ten, Kiskúndorozsmán és Turán. 1889-ben lett becskei, 1893-ban mezőtúri plébános s ott halt meg, 1906. évi június 18-án. — Nyomtatásban megjelent tőle: A róm. kath. egyházi szertartások kézikönyve. Budapest, 1891. (Szinyeyi. Magyar írók élete. IV. 585. — Nt. 154., 330.)

† **Hegedűs István**, született Miskolczon, 1842. december 19-én. A középiskolákat szülőhelyén és Nagyszombatban, a teológiát Vácson elvégezve, 1866. augusztus 12-én pappá szentelték. Tizenöt évi káplánkodás után, 1881-ben üllői plébánossá lett. Holttestét 1883. évi augusztus 2-án a Dunában találták Budapest alatt. — Vácson kedvelt szónok volt. Nyomtatásban megjelent Üllön mondott Beköszöntő beszédje. (Szinyeyi. Magyar írók élete. IV. 585. — Nt. 316.)

Hegy Antal, született 1848. szeptember 9-én, Hódmezővásárhelyen. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson végezte s 1872. augusztus 28-án szentelték pappá. Káplán volt Alsónémediben, Nagykörösi, Kecskeméti és Hódmezővásárhelyen. 1876-ban lett a váci papnevelő intézetben tanulmányi felügyelő s az erkölcs- és a lelkipásztorkodásban helyettes tanára, 1879-ben lelki-igazgató, 1880-ban gimnáziumi helyettes tanár, 1882-ben szentszéki jegyző, egyházmegyei levél- és könyvtáros, 1885-ben püspöki titkár, majd irodaigazgató, segédtanfelügyelő és szentszéki tanácsos. Gróf Károlyi Sándor 1886-ban neki adta a csongrádi plébániát, melyet birt 1902-ig azután Amerikában volt lelkész. 1909. óta nyugalomban él Csongrádon. Mint a váci növendékpapság Pázmány Egyletének igazgatója ő kezdte meg a Szemelvények kiadását, melynek I. kötetében egy kispapkorbeli dolgozata is megjelent. Szerkesztette a »Csongrádi Lapot.« (Nt. 371.)

† **Heinzl Márton** (memmingeni), a szépművészetek mestere, orvostudor, 1481-ig a bécsi egyetem tanára. I. Mátyás király kedves embere volt, aki őt budavári plébánossá és 1491-ben váci préposttá nevezte ki. Élt 1493-ig. (Teleki. Hunyadiak kora. XII. 267., 282. — Némethy. A budavári főtemplom tört. 80—81. — Századok. 1888. 123. — Nt. 60.)

Held Imre, született Budapesten, 1884. április 27-én. A középiskolákat Budapesten (VII. k. Barcsay-utcai gimn.) a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1907. június 29-én. Káplán volt Galgamácsán, Czeglédberczelen, Újhartyánban, Bagon, Sándorfalván és

Soroksáron. 1911. óta hitoktató Kispesten, 1916-ban középiskolai hittanári oklevelet szerzett. (Nt. 312.)

† **Henrik** váci olvasó-kanonok névvel 1296-ban találkozunk először. 1305-ben már váci prépost, 1309-ben esztergomi kanonok és érseki kancellár, 1313-tól budai, 1316-tól szepesi prépost, 1320-ban veszprémi püspökké lesz. Meghalt 1332. táján. (Fejér. Codex Diplom. IV. 93., VI. 281., VIII/I. 605. — Wenzel. Árpád-kori okmánytár. V. 178., 229., 241., X. 246. — Hazai oklevéltár. 181–184. — Theiner. Monum. Hung. I. 452., 596. — Monumenta Vaticana II. 420., 428., 439. — Knauz. Monum. Eccl. Strigon. 595., 621., 654., 685., 701., 720., 725. — Magyar Sion. 1864. 595. — Róka. Vitae Veszprim. Praesulem 187–196. — Eubel. Hierarchia. II. 555. — Kollányi. Esztergomi kanonokok. 32. — Schematismus Veszprim. 1814. XI. — Nt. 60.)

Herczeg János, született Tápióbicskén (Pestvm.), 1887. június hó 6-án. A középiskolákat Jászberényben és Vácson, a teológiát Vácson végezte. 1910. május 5-én pappá szenteltetvén, káplán lett Kiskúndorozsmán, Tápiószelén, Újkécskén, Csongrádon, Hatvanban. Zsinati vizsgát tett 1915-ben. (Nt. 371.)

† **Hermann Elizeus** domonkosrendi szerzetes volt. A rend feloszlása után több helyen káplánkodott. 1787-ben lett szendehelyi lelkész, ahol 1803. szeptember 24-én meghalt. (Nt. 150.)

† **Hermann József**, született 1790. január 4-én. A teológiát Vácson végezte s 1812-ben szentelték pappá. Öt hónapi káplánkodás után püspöki iktató majd levéltáros lett. 1821-ben megkapta a peregi, 1837-ben a nagykátai plébániát, ahol egyúttal kerületi esperes volt. A király 1847-ben váci kanonokká, 1852-ben steinbachi címzetes préposttá, 1869-ben váci nagypréposttá, 1872-ben ansarii címzetes püspökké nevezte ki. Meghalt 1875. április 7-én. (Nt. 60., 63., 245., 267.)

Herrhof Mátyás, született Békásmegyeren (Pestvm.), 1891. június hó 24-én. Gimnáziumi tanulmányait Budapesten (III. ker.) és Vácson, a hittudományiakat Vácson végezte. 1915. május hó 9-én pappá szenteltetvén, Vácson helyettes karkáplán, majd Szent József intézeti prefektus lett.

Hillenbrand Móric, született Pozsonyban, 1875. június 12-én. A középiskolákat Nagyszombatban, a teológiát Vácson elvégezve, 1901. június 29-én pappá szentelték. Káplán volt Romhányban, Új-

szászon, Kiskúnhalason, Izsákon, Soroksáron, Mindszenten, Kiskúnmajmán és Czeglédberczelen. 1909. óta hitoktató és kórházi lelkész volt Újpesten. Zsinati vizsgát 1909-ben tett és a püspök 1915-ben első rákosligeti lelkészszé nevezte ki. (Nt. 234., 449.)

† **Hiress Endre** »e Collegio Generali slavo-hungarus«. 1724-ben mátraszöllősi, 1726-ban jobbágyi plébános lett. Meghalt 1730. januárban. (Nt. 174., 184.)

Hirling János, született Hatvanban (Hevesvm.), 1864. december 28-án. Tanulmányait Aszódon és Egerben, a theológiát Vácson elvégezve, 1889. június 30-án pappá szentelték. Káplán volt Galgamácsán, Tápiószelén, Sáriban, Váczszentlászlón, Lőrincziben, Rékason, Turán, Félegyházán (az új plébánián) és Czegléden. 1897-ben letette a zsinati vizsgát, 1899-ben abonyi ideiglenes adminisztrátor, 1901-ben újszászi plébános, 1907-ben kerületi jegyző, 1914-ben esperes és tanfelügyelő lett. (Nt. 318., 324.)

Hirling József, született Tolnán, 1866. június 23-án. A theológiát Vácson elvégezve, 1892. június 27-én pappá szentelték. Káplán volt Taksonyban és Szegváron. 1894. óta hitoktató Újpesten, 1899. óta Kispesten. 1902-ben szendehelyi adminisztrátor lett, azután kivándorolt Amerikába s azóta híre veszett.

Hinterröcker Sándor, született 1876. május 14-én, Szöllősgyörökön (Somogyvm.) A theológiát Vácson elvégezve, 1888. július 1-én pappá szentelték. Káplán volt Kecskeméten, Lőrincziben, Vácson, Vecsésen, Soroksáron; 1901. óta váci karkáplán; 1903-tól ismét káplán Hatvanban, Kiskúnmajmán, Dorozsmán, Kecskeméten és Czegléden. 1910-ben átment a veszprémi egyházmegyébe és Szöllősgyörökön adminisztrátor, majd plébános lett. (Schemat. Dioec. Weszprim. 1914. 74., 204.)

Hirmann Miklós, született 1886. április 22-én, Rémen (Bácsbodrogvm.) A theológiát Kalocsán és Vácson végezte. Pappá szentelték 1909. június 29-én. Káplán volt Kúnszentmiklóson, de 1911. óta szembaja miatt nem működhetett, mígnen 1914-ben a budapesti katonai kórházban kapott alkalmazást, azóta ismét betegállományban van. (Nt. 396., 397.)

† **Hoilicsényi Ferenc.** Vácson elvégezve a theológiai kurzust, Berkes püspökhelyettes 1722-ben pappá szentelte és mindjárt helyettes plébánosnak küldte Berczelre. Innen 1724-ben magyarnándorba, 1725-ben Palotásra, 1745-ben Nézsára küldték plébánosnak, ahol 1751. évi május hó 20-án meghalt. (Nt. 156., 158., 161., 193.)

† **Hodobás Mátyásról** csak azt tudjuk, hogy 1822. december 20-án mint magyarnándori káplán meghalt.

† **Hódosy Imre, II. Rákóczi Ferenc** egyik ezredének lelkésze volt. Midőn 1702-ben a sereggel Erdélyből visszatért, a mindszentiek annyira megszerették, hogy ott marasztalták papjuknak. A környékbeli híveknek, egészen Szentesig és Hódmezővásárhelyig valóságos misszionáriusa volt 1717. március hó 17-én bekövetkezett haláláig. (Liber. II. Cah. Visit. 315., III. 95. — Nt. 323., 374.)

† **Hoernegger Antal**, született Besztercebányán, 1806. május 4-én. Egerben jogot végzett; azután a váczi papnövendékek sorába lépve, a pesti egyetemen hallgatott theológiát. Filizófiai és jogi doktor volt. 1829-ben pappá szenteltetvén, püspöki iktató, 1836-ban titkár, 1840-ben kókai plébános lett. Damjanich tábornok 1849. április hó 7-én a szentkirályi erdőben árulás gyanúja miatt főbelövette és a helyszínén elásatta, de hívei egy év múlva nagy pompával eltemették a kókai sírkertben. Értékes könyvtárát a kókai plébániára hagyta. (Tragor Vác története 1848–49-ben. 188. — Nt. 91., 254.)

† **Hoffmann János**, született Vácson, 1795-ben. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1818-ban pappá szentelték. Tizennégy évig volt káplán, 1828. óta Kecskeméten, ahol 1832-ben plébánossá választották. 1838-ban domani címzetes prépost lett. Jóllehet 1848-ban ő eskette fel a nemzetőröket, Jellasich 1849-ben mégis az ő könyörgésére mentette meg a várost hadai pusztításától. Meghalt 1854. november 5-én. — Kiváló szónok volt. A kecskeméti templomnak 1000 frtot, a szegény tanulóknak 600 frtot hagyományozott. (Kecskeméti Nagy Képesnaptár. 1893. — Nt. 84., 296.)

Hoitsy Lajos, született Sóvárott, 1891. április 16-án. A theológiát Vácson elvégezve, 1914. június 21-én pappá szentelték és káplán lett Heréden, majd Taksonyban. 1915-ben behívták tábori lelkésznek. A harctéren az ellenség előtt tanusított vitéz és önfel-

áldozó magatartása elismeréseül megkapta a lelkészi érdemkereszt 2. osztályát.

† **Holló István**, született Kókán (Pestvm.), 1784. december hó 8-án. Váczon tanult, 1807-ben szentelték pappá és öt évi káplánkodás után, 1812-ben algyői, majd 1823-ban tápéi plébános lett. Mint kerületi esperes és szentszéki tanácsos halt meg Tápén, 1849. szeptember 29-én. (Nt. 393., 395.)

† **Holló Mihály**, született Kiskúfélegyházán, 1806. június 2-án. A középiskolákat Budán, a teológiát Váczon végezte s 1830. aug. 22-én pappá szentelték. Hatvanban négy, Kókán fél évig volt káplán, 1835-ben lett gödöllői lelkész, 1842-ben dunakeszii plébános és 1845-ben kapta meg az újonnan szervezett fóti plébániát. A püspök 1853-ban fóti kerületi esperessé, a király 1855-ben dornai címzetes préposttá nevezte ki. Meghalt 1869. augusztus 28-án. Váczon alapítandó gyermekszemináriumra 20000 frtot hagyott. Midőn 1856-ban Olaszországban utazott, onnan leveleket írt a »Jelenkor« és a »Hírcsarnok« hasábjain. Lefordította Wisemann Fabioláját, Pest, 1856. — Nyomtatásban megjelent a fóti templom megáldásakor és Grassalkovich Antal herceg ravatalánál mondott beszédje. (Magyar Sion. 1869. 640. — Ferenczy-Danielik. Magyar írók. II. 112. — Szinyeyi. Magyar írók élete IV. 1013. — Nt. 99., 218., 222.)

† **Holmik János**, született Bobrón (Árvam.), 1855. június 3-án. A gimnáziumot Kalocsán, a teológiát Váczon végezte. Pappá szentelték 1880. október 23-án. Káplán volt Váczhartyánban, Kosdon és Dunaharasztiiban; 1882-ben adminisztrátor Csömörön és Sződön, azután ismét káplán Mácsán és Úriban. 1885-ben megkapta az újonnan szervezett pusztavacsi lelkészséget. 1912-ben Abonyban nyugalomba vonult. Meghalt 1916. január 20-án. (Nt. 95., 314.)

† **Homonnai Miklós** 1510-ben váci kanonok, csongrádi főesperes volt. (M. Tört. Tár. XII. 43. — Nt. 63.)

† **Homor János** előélete ismeretlen. 1760-ban lett alpári, 1762-ben kiskúndorozsmai plébános és ott halt meg, 1770. évi május hó 3-án. (Nt. 343., 391.)

† **Horánszky Mihály**, született 1749-ben. A teológiai kurzust Váczon elvégezve, 1774-ben pappá szentelték és mindjárt spiritualis

1780-ban alpári, 1781-ben nőtincsi plébános lett. 1812-ben nyugalomba ment Vácra és ott halt meg, 1815. évi november hó 3-án. (Nt. 147., 343.)

† **Hordós Ferenc** előlete ismeretlen. Újkécskén tűnik fel mint plébános 1751-ben. Onnan átment 1754-ben Abonyba, ahol a templomot restauráltatta és 1789. június 22-én meghalt. (Nt. 327., 352.)

† **Horner József**, született 1810. szeptember hó 27-én, Üllőn (Pestvm.), Vácson iskolázott, pappá szentelték 1833. október 28-án. Tizennégy évi káplánkodás után, 1847-ben becskei, 1864-ben mogyoródi plébános, 1866-ban kerületi esperes lett. 1882-ben lemondva a javadalomról, Újpestre nyugalomba vonult. Meghalt 1896. okt. 23-án. (Nt. 154., 225.)

Hornyik Károly, született Csongrádon, 1888. január hó 5-én. A gimnáziumot Kecskeméten, Kiskúnfélegyházán és Vácson, a teológiát Vácson végezte. 1911. december 15-én pappá szenteltetvén, káplán lett Püspökszilágyon, Nagykatán, Szegváron, Kiskúnmajszán, Sződön. 1914. óta pusztavacsi ideiglenes adminisztrátor. (Nt. 314.)

Hornyik Sándor, született Csongrádon, 1887. június hó 1-én. A középiskolákat Kecskeméten, Félegyházán és Vácson, a teológiát mint pazmanita a bécsi egyetemen végezte. Pappá szenteltetett 1910. július 14-én. Káplán volt Alsónémediben, 1910. óta pusztavacsi kisegítő, majd 1911. óta állandó lelkész lett. Az 1914. évi mozgósítás alkalmával, mint tartalékos tábori lelkész hadbavonult. Az északi harctéren való bátor viselkedéséért megkapta a II. oszt. lelkézi érdemrendet. (Nt. 314.)

† **Horpátsy, (Macska) János**, született Horpácson (Nógrádv.), 1702-ben. Felszenteltetése után csakhamar, 1727-ben szentmártonkátai, 1736-ban tápiószelei, 1745-ben kiskúnmajszai plébános lett. Engedetlen szolgáját úgy találta megütni, hogy az belehalt. Az ebből keletkezett per miatt hivatalától felfüggesztették, ezért búskomorra lett és 1751-ben Horpácson meghalt. (Nt. 255., 322., 364.)

† **Horthi Sándor**, született 1735. körül, Marczalon (Nógrádm.). A gimnáziumot Vácson, a teológiát Nagyszombatban végezte. Az esztergomi egyházmegye címere szentelték pappá és gróf Eszter-

házy Károly magával hozta Vácra. 1760-ban turai plébános, 1774-ben kerületi esperes lett. 1781-ben kecskeméti plébánossá választották és pápai kamarási címet kapott. Meghalt 1783. október hó 31-én, mint címzetes kanonok és kúnsági főesperes. (Nt. 210., 296.)

† **Horvát**, lásd Stansits Pál.

† **Horváth Béla**, született Koltán (Komáromvm.), 1864. évi augusztus 13-án. A gimnáziumot Esztergomban, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1889. június 30-án. Több helyen volt káplán, 1895-ben Rákospalotán ideiglenes adminisztrátor, azután ismét káplán Czibakházán és Újszászon. 1896-ban az irgalmasok budai kórházába vitték, ahol meghalt.

† **Horváth Elek János**, született 1762-ben. A teológiát a budai központi szemináriumban elvégezve, 1786-ban felszentelték. Tíz évig volt káplán. 1796. október 25-én lett algyői, 1808-ban tápiószelei, 1814-ben mogyoródi plébános és kerületi esperes. Meghalt 1826. december 15-én. (Nt. 225., 323., 393.)

Horváth Elemér, született 1887. december 29-én, Zsebelyen (Temesvm.) A gimnáziumot Vácson, a teológiát a pesti egyetemen végezte. Mint alszercpap püspöki tollnok, majd Szent József-intézeti prefektus volt Vácson. 1910. május 5-én pappá szenteltetvén, czeglédberczeli káplán s még azon évben püspöki káplán és iktató lett. 1811-ben a »Ker. szeretet Gyermekvédő-Műve« egyházmegyei igazgatója, 1913-ban püspöki szertartó és levéltáros és szentszéki hitese aljegyző, 1914-ben szentszéki tb. tanácsos lett. (Nt. 89., 90., 449.)

† **Horváth György**, született 1696-ban. A nagyszombati egyetemen teológiai doktorrá avatták és az esztergomi egyházmegye címére felszentelték. Midőn a váci egyházmegyébe ájtott, a papnövendékek felügyelője és tanára, azután 1719-ben lőrinczi, 1724-ben váczszentlászlói, 1729-ben ecsegi plébános és nógrádi főesperes lett. Meghalt 1740. február 16-án. (Nt. 172., 188., 211.)

† **Horváth István** 1700-ban tűnik fel, mint kállói plébános és ott halt meg, 1712. évi január 24-én. (Nt. 186.)

† **Horváth István**, született Csongrádon, 1813-ban. A teológiát Vácson elvégezve, 1837-ben pappá szentelték. Tizennégy évi

káplánkodás után, 1851-ben csépai plébános, majd kerületi esperes, 1858-ban pedig cibakházai plébános lett és ott halt meg, 1864. évi június hó 15-én. (Nt. 345., 347.)

† **Horváth János**, született Szegeden, 1843. május hó 3-án. A gimnáziumot Szegeden, Budapesten és Nagyszombatban, a teológiát Vácson végezte, 1868. augusztus 24-én pappá szenteltetvén, káplán volt Magyarándorban és Nagykőrösön; azután hittanár Kecskeméten és Csongrádon, 1878-ban pedig nevelő. Majd ismét káplán lett Palotáson és Kiskúnfélegyházán, 1881. óta ugyanott Kalmárkapolnai lelkész és hitoktató volt. Meghalt 1891. december hó 4-én. Szép tehetsége volt a festészethez. A kormány állami költségen akarta a festői akadémián tovább képeztetni. — Az irodalom szorgalmas művelője, a »Religio«, »Isten igéje«, »Jó Pásztor« és »Borromeus« munkatársa volt. Önálló művei: Pápai család kozhatlanság, Kecskemét, 1872. Mindegy-e bármely vallást követni? Eger, 1873. Róm. kath. világegyház igazsága és szépsége. u. o. 1873. A Szentírás és a tiszta ész, Budapest 1880. Bűnbánók könyve. u. o. 1881. (több kiadást ért). A nagy Isten eszméje. u. o. 1881. Szűz Mária könyve. Révkomárom, 1883. Szertartástan, Egyháztörténet, elemi iskolák számára. Synchronizmus, a világtörténelmi események. 1892. (Színnyei. Magyar írók élete. IV. 1236. — Nt. 359.)

Horváth József, született Kiskúnfélegyházán, 1844. november 29-én. A középiskolákat szülőhelyén, Szegeden és Nagyszombatban, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1868. augusztus hó 24-én. Káplán volt Lőrincziben és Palotáson; 1873-ban lett váci karkáplán, 1875-ben hatvani káplán, 1876-ban megkapta a galgahévi plébániát, 1881-ben gödöllő-kerületi jegyző, 1897-ben esperes lett. 1898-ban megkapta a czeglédi plébániát és ott is kerületi esperes lett. A király 1902-ben márczafalvai címzetes préposttá nevezte ki. A czeglédi községi iskolák és óvodák igazgatója és a főgimnáziumnál püspöki biztos. (Nt. 105., 202., 302., 305.)

† **Horváth Mihály**, született Szentesen (Csongrádvm.), 1809. október 22-én. A gimnáziumot Szegeden és Vácson végezte, a pesti egyetemen 1828-ban a filozófia és szabadművészetek doktorává avatták azután folytatta teológiai tanulmányait Vácson. 1830-ban mint diakonus a püspöki irodában iktató lett. 1832-ben pappá szenteltet-

vén, dorozsmai, kecskeméti, majd nagykátai káplán s azután gróf Keglevich Béla nevelője lett. 1840-ben ismét az egyházmegye szolgálatába tért vissza és Abonyban káplánkodott; de egy év múlva megint nevelői állást vállalt gróf Erdődy Kajetánnál. V. Ferdinánd király 1844-ben a bécsi Thereziánumban a magyar nyelv és irodalom tanárává, 1847-ben a hatvani plébánia adminisztrátorává, majd hatvani préposttá és még 1848. augusztus 25-én csanádi püspökké nevezte ki; de Róma nem erősítette meg a püspöki széken. Talán ezért a szabadságharcban a vezető férfiak egyike lett s Kossuth minisztériumában vállalta a kultusz-tárcát. A szabadságharc leverése után a külföldre menekült; de 1866-ban visszatérve, Rákospalotán telepedett meg. Meghalt 1878. augusztus 25-én Karlsbadban. — Politikai és irodalmi működésének ismertetése nem tartozik e munka keretébe s azért itt csak főbb műveit említjük: Az ipar és kereskedelem története Magyarországon 2 kötet, melyért 1835-ben a M. T. Akadémia levelező tagjává választották. Magyar történelmi okmánytár a brüsszeli levéltárakból, 4 kötet. Magyarország történelme, 6 kötet (Hatvani Mihály név alatt). Huszonöt év Magyarország történetéből, 2 kötet. Magyarország függetlenségi harcának története, 3 kötet. A kereszténység első százada Magyarországon. Káplán és nevelő korában elkezdte írni hazánk egyháztörténetét, melyből megjelentek egyes részletek a »Szion« és »Hazánk« című folyóiratokban. (Fraknói. Emlékezés H. M. felett. — Magyar Sion. 1889. 632. — Szinnyei. Magyar írók élete. IV. 1277—87. — Nt. 80., 253.)

† **Horváth Pálról** csak azt tudjuk, hogy 1715. óta bujági plébános volt s ott halt meg 1722. november 8-án, 40 éves korában. (Desericius. Hist. Epp. Vac. 232. — Nt. 167.)

† **Horváth Sándor**, született Győrött, 1761-ben. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát a pozsonyi központi szemináriumban végezte. 1788-ban szentelték pappá. Hét évig volt káplán. 1795-ben újkécskei plébános lett. 1804-ben megfosztották a javadalomtól és két évig korrekcionált, de 1806-ban ismét tápiósülyi plébános lett. 1817-ben javadalmától másodszor is megfosztatván, mint a csabonyi sóhivatal káplánja halt meg, 1831. január 8-án. (Nt. 270., 352.)

† **Horvátországi Bogdán** (de Croatia), Zsigmond király udvari káplánja, 1409-ben tűnik fel először mint váczai prépost. Ha-

nem ugyanazon időben Péter is birta a prépostságot. Fülöp püspök Zsigmond király rendeletére elmozdította Pétert és Bogdánt iktatta be. Péter ekkor a római szentszékhez felebbezett, mire XXIII. János pápa két ízben is vizsgálatot rendelt el. (Fejér. Codex Dip. X/VIII. 500. — Fraknoi. Magyarország és a római szentszék. I. 325—328. — A magyar kir. kegyúri jog. 115. — Nt. 60.)

† **Horvatovics Ferenc** tanulmányait Nagyszombatban elvégezve, a pécsi egyházmegye címére pappá szenteltetett és ott szekcsői, majd mohácsi plébános volt. 1728-ban ájtott a váczi egyházmegyébe és nőtincsi plébános lett, de itt csak egy évig működött. Nem halt meg, de további életfolyását nem ismerjük. (Brüsztle. Recensio Cleri Quinquecent. II. 533. — Nt. 147.)

† **Horvatovszky János Sámuel**, született 1738-ban. Mint a kalocsai egyházmegye növendéke a római Collegium Germanico-Hungaricumban nevelkedett, ahol doktorrá avatták és 1762-ben pappá szentelték. Később ájtott a váczi egyházmegyébe s 1768-ban soroksári plébános lett. Mária Terézia királynő 1777. április hó 11-én hatvani préposttá nevezte ki és mint exemptus prépostot június hó 10-én a m. kir. kamaránál installálták. Meghalt 1794. február 28-án. (Katona. Historia Eccl. Coloc. II. 240. — Nt. 80., 182., 248.)

Hovány Orbán, született Mélykúton (Bácsbodrogyv.), 1870. május 23-án. A gimnázialis osztályokat Kalocsán és Vácson, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1894. november hó 11-én. Kápláni minőségben működött Magyaránádban, Palotáson, Nagykörösön, Hatvanban, Kúnszentmiklóson (egyideig adminisztrátor is volt) és Dorozsmán. 1900-ban letette a zsinati vizsgát, 1902-ben lett tiszavárkonyi lelkész, ahol idejében új plébánia épült; 1912. óta csanyateleki helyettes plébános. (Nt. 338., 354.)

† **Hronyecz János** kalocsaegyházmegyei pap volt. Onnan 1743-ban ájtott a váczi és jobbágyi plébános lett; de 1745-ben ismét visszatért és mint kezei esperes-plébános halt meg. (Katona. Historia Eccl. Coloc. II. 440. — Nt. 184.)

† **Huczay, vagy Hudczay Béla**, született 1780. május 5-én, Nagyszelecsényben (Barsv.). Pappá szentelték 1805-ben, 1817-ben bugyi plébános lett. Az 1820—1822. években nyugalomban élt Vá-

czon; de 1822-ben tápiósülyi helyettes plébános lett és mint ilyen halt meg, 1835. január 23-án. (Nt. 270., 280.)

† **Hudák Károly**, született 1832. szeptember 17-én. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1855-ben pappá szentelték. Csak másfél évig szolgálta az egyházmegyét, 1857-ben tábori káplán lett és mint ilyen halt meg Kassán, 1883. február 10-én.

† **Hugyecz János**, született 1796-ban. A theológiát Vácson elvégezve, 1823-ban pappá szentelték, de már 1825. március hó 15-én meghalt.

† **Hulyák István**, született 1783. november 14-én, Rajeczen (Trencsénvm.) A theológiát Vácson végezte. 1806-ban pappá szenteltetvén, tíz és fél évig káplánkodott, 1817-ben lett tápiósági, 1823-ban alsónémedii, 1824-ben veresegyházi, 1839-ben püspökszilágyi plébános, majd kerületi esperes és szentszéki ülnök. A felkelő hadak 1849-ben elfogták, Fóton három napig elzárva tartották; elvették kocsiját, lovait, 14 drb arany és 1200 frt ezüst pénzét s azután szabadon bocsátották. 1863-ban javadalmáról lemondva, Vácra nyugalomba vonult és ott halt meg 1868. szeptember 8-án. (Nt. 131., 138., 268., 278.)

† **Hulyák József**, született 1766-ban, pappá szentelték 1790-ben. Tizenhárom évi káplánkodás után, 1803-ban lett bugyii, 1812-ben tápiógyörgyei plébános és ott halt meg 1820. szeptember hó 20-án. (Nt. 280., 321.)

† **Huszár Antal**, (baráti) született Szentantalon (Hontvm.), 1822. június 10-én. A filozófiát Vácson, a theológiát a pesti egyetemen elvégezve, 1845. április 5-én pappá szentelték. Káplán volt Romhányban s mint ilyen résztvett az 1848-ki váczi papi gyűlekezeten. Azután abonyi káplán lett. Az abonyi közbirtokosság 1853-ban újkécskei plébánossá választotta. Ugyanettől megkapta 1863-ban az abonyi plébániát, a királytól pedig 1866-ban a szentjakabszigeti címzetes apátságot. Meghalt Budapesten 1900. június 14-én. Mátyásföldi villáját a váczyegyházmegyei papi nyugdíjintézetre hagyta (Nt. 328., 352.)

† **Huszár István** pálosrendi szerzetes volt. A rend feloszlása után egyházmegyénkbe jött át és úrii helyettes plébános volt az 1708—1711. években. (Nt. 275.)

† **Huszár László**, született Nagysurányban (Nyitravm.), 1872. február 4-én. A gimnáziumot Nyitrán, a teológiát Vácson végezte. 1898. június hó 25-én pappá szenteltetvén, káplánkodott Nógrádon, Sáriban, Aszódon, Alsónémediben, Hódmezővásárhelyen és Újpesten. 1910. óta helyettes plébános Nőtincsen. Meghalt 1916. augusztus havában. (Nt. 148.)

Huszár László, született Szepesváralján, 1878. június hó 23-án. A theologiai tanfolyamot Vácson elvégezve, 1902. június hó 29-én pappá szentelték. Káplán volt a következő helyeken: Kosd, Rákoscsaba, Nézsa, Csanytelek, Alsónémedi, Szegvár, Lőrinczi, Csongrád, Kiskúnmajsa, Lajosmizse, Szentés, Hódmezővásárhely, Hatvan és Erzsébetfalva. Az 1914. évi mozgósítás alkalmával bevonult, mint tartalékos katonai lelkész. (Nt. 239., 396.)

† **Huszka Imre**, mint vácsi karkáplán és püspöki levéltáros 1793-ban zagyvarékesi plébános, későbbben kerületi esperes lett. Meghalt 1806. április 20-án. (Nt. 325.)

† **Huszka Vendel**, született Kiskúnfélegyházán, 1808. december 5-én. Tanult szülőhelyén, Budán, teológiát Vácson. Pappá szentelték 1831. december 26-án. Tizennégy évi káplánkodás után, 1845-ben kiskúnhalasi plébános lett. 1872-ben lemondva a plébániáról, nyugalomba ment Újpestre. 1878 óta ismét hitelemző, 1880 óta Kalmárkápolnai lelkész volt Félegyházán. 1881-ben végleg nyugalomba vonult Szegedre és ott halt meg 1885. június 8-án. (Nt. 359, 362.)

Igaz Péter, született 1858. július 4-én, Igazpüspökiben (Trencsén vm.). A középiskolákat Léván, Vácson és Nyitrán, a teológiát Vácson elvégezve, 1881. július 16-án pappá szentelték. Mint káplán a következő helyeken működött: Heréd, Romhány, Kálló, Galgácsa, Nógrád, Kosd, Alsósáp (adminisztrátor), Fót; mint adminisztrátor Ecseden, Rákoscsabán és Csécsén, azután ismét káplán Csongrádon. 1888-ban letette a zsinati vizsgát. 1890-ben helyettes plébános lett Csécsén, ahol a templom és iskola az ő idejében épült. 1901. óta plébános volt Irsán; 1910-ben átment Ecserre, hol a templomot kifestette. (Nt. 168., 219., 309.)

† **Illek Vincze**, született 1837. április 4-én, Nyitrán. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson elvégezve, 1860. szeptember 24-én pappá szentelték. Tizenegy évig volt káplán és adminisztrátor több helyen és emellett a Fáy és Schaffgotsche gróf gyermekeinek nevelője. Peitler püspök 1870-ben a rohamosan növekvő Újpest első lelkészévé nevezte ki. Ő szervezte az egyháztanácsot, mely Illeket mindjárt plébánossá választotta. Igen élénk részt vett minden mozgalomban; templomot és plébániát építtetett, kápláni és hitoktatói állásokat szerveztetett. A király 1897-ben a Ferencz József-rend kiskeresztjét, 1903-ban a Szent Mihályról nevezett duna-szigeti apátságot adta neki. Meghalt 1905. április 15-én. (Nt. 234.)

† **Illés** vácsi olvasókanonok neve előfordul egy 1300. évi okiratban. (Fejér. Codex Diplom. VI. 280. — Nt. 61.)

† **Illés Elek**, született Kecskeméten, 1820. július 29-én. A középiskolákat szülőhelyén, a filozófiát Vácson, a teológiát a pesti központi szemináriumban végezte. Pappá szentelték 1845. július 20-án. Tíz évi káplánkodás után, 1855-ben magyarnándori, 1861-ben borsosberényi, 1872-ben tápióbicskei plébános és Nagykáta-kerületi esperes lett. Meghalt Tápióbicskén, 1888. december 18-án. Már kispap korában foglalkozott az irodalommal; lefordította Silvio Pellico több költeményét; alkalmi költeményeit kiadta Fürtek az Úr szőlőjéből címen, Budapest 1881. (Szinnyei. Magyar írók élete. V. 28. — Nt. 140., 159., 266.)

† **Illés Mihály**, született Szentmártonkátán (Pest vm.), 1826. január 30-án. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1848. június 28-án pappá szentelték. Tizenhárom évi káplánkodás után, 1862-ben jászkarajenői helyi káplán, majd kurátus lett, 1870-ben újszászi, 1871-ben tápiósülyi plébános. 1894-ben javadalmáról lemondva, Jászberényben nyugalomba vonult és ott halt meg 1907. évi február 16-án. (Nt. 270., 324., 349.)

Illés Mihály, született Csongrádon 1885. szeptember 26-án. A teológiát Vácson elvégezve, pappá szentelték 1909. június 29-én és káplánkodott Kállón, Bagon, Úriban, Kállón, Tápióbicskén, Törtelen, Kiskúnmajszán. (Nt. 364.)

† **Illyés Ferenc**, előélete ismeretlen. 1748. óta galgahévízi plébános és a Historia Domus szerint: »Insignis benefactor Ecclesiae,

a fundamentis exstructor modernae parochiae». Meghalt 1754. június hó 18-án. (Nt. 203.)

† **Imre** váci örkanonok volt az 1434. években. (Kovách. Specimen Historiae Capit. Vacien. 12. — Nt. 62.)

† **István** váci kanonok és plébános neve előfordul egy 1309. évi oklevélben és az 1332—1337. évi pápai tizedjegyzék szerint plébániája után két márkát, kanonijája után három fertont fizetett. (Nagy. Anjoukori okmánytár I. 187., 416. — Monum. Vatic. I. 220. — Nt. 61., 116.)

† **István** váci prépost neve előfordul egy-egy 1320. és 1322. évi okiratban. (Nagy. Anjoukori okmánytár. II. 52., 53. — Nt. 60.)

† **István** mester, váci kanonok neve olvasható 1320., 1347. és 1348. évi oklevelekben. Azonban lehetséges, hogy ez két különböző egyéniség volt. (Anjoukori okmánytár, II. 53., V. 119., 476—79. — Nt. 61., 62.)

† **István**, Miklós fia, szigetfői főesperes, 1350. november 1-én a Domokos prépost elhalálozása folytán megüresedett váci prépostságot kapta meg s ez alkalommal 60 forint taxát fizetett a római szentszéknek. (Monum. Vatic. I. 446. — Nt. 60.)

† **István**, a váci káptalan dékánja volt 1374-ben. (Fejér. Cod. Diplom. IX/VII. 356., X/IV. 634. — Nt. 62.)

† **István**, kalocsai és váci kanonok neve egy 1382. évi okmányban fordul elő. (Fejér. Codex. Diplom. X/VII. 469. — Nt. 62.)

† **István** csongrádi főesperes neve több okmányban olvasható az 1385. és 1395. évek közt. 1388-ban thenői prépost is volt. (Fejér. Codex. Diplom. X/II. 222., 326. — Széchényi család tört. I. 528. — Nt. 62.)

† **István**, Jakab fia, kalocsai olvasó-kanonok 1390-ben még egy váci stallumot is kapott X. Benedek pápától; 1402. évi február 20-án pedig élete fogytáig tartó felmentést a helybenlakás kötelezettsége alól. (Monum. Vatic. III. 85., 105., IV. 414. — Nt. 62.)

† **István**, János fia, 1398. és 1399. közt birta a váci prépostságot. Egyébként Nápolyi László király udvari káplánja és a nápolyi királyságban a bari egyház kanonokja volt. (Bednáránál II. 32. — Nagy Iván közlése alapján. — Nt. 60.)

† **István**, Balázs fia, váczai kanonok 1399. április 18-án felhatalmazást kapott IX. Bonifác pápától, hogy bárkit választhasson gyóntatójául. (Monumenta Vaticana IV. 116. — Nt. tévesen 3402-re írva.)

† **Istvánfy Bálint** 1666-ban nógrádi plébános és Szegedy püspök vikárisa volt, akinek a körösiek ezen évben a püspöki árendát fizették. (Török-magyar történeti emlékek I. 346. — Nt. 142., 144.)

† **Iványi János**, született 1760-ban. A teológiát a pozsonyi generális szemináriumban végezte. 1787-ben pappá szentelték s azután igen változatos élete volt. 1792-ben lett csömöri, 1797-ben irsai, 1803-ban váczhartványi, 1805-ben ismét irsai, 1807-ben sárii, 1811-ben nézsai és 1823-ban — csere útján — ismét sárii plébános, ahol 1839. évi november 13-án meghalt. (Nt. 136., 147., 215., 283., 309.)

† **Jaczkó Károly**, született Örkényben (Pestvm.), 1821. október 17-én. A filozófiát és teológiát Vácson végezte s 1845. július 20-án pappá szentelték. Tizenkét évi káplánkodás után, 1857-ben dunakeszi plébános lett. 1869—1872-ig betegállományban volt, 1872-ben megkapta a borsosberényi plébániát; de 1877-től 1884-ig ismét káplánkodott. Ekkor nyugdíjba ment, 1888-ban ismét bagyi káplán és 1891-ben bugyii adminisztrátor lett, ahol 1899. február 20-án meghalt. (Nt. 140., 218., 280.)

† **Jaczó Sándor**, született 1838. február 2-án. A teológiát Vácson végezte s 1861. augusztus 16-án szentelték pappá. Tizenöt évi káplánkodás után, 1876-ban bugyii helyettes plébános lett és ott halt meg 1885. évi április 19-én (Nt. 338.)

† **Jakab** váczai kanonokot VI. Kelemen pápa 1346-ban titeli préposttá nevezte ki azon kötelezettséggel, hogy a zágrábi, pécsi, váczai és titeli kanonoki prebendákról mondjon le. (Theiner. Monumenta Hist. Hung. I. 711. — Századok. 1892. 140. — Nt. 61.)

† **Jakab**, 1434-ben nógrádi főesperes volt. (Kovách. Specimen. Historiae Capituli Vac. 12. — Nt. 62.)

† **Jakab**, 1468-ban szigetfői, 1470-től 1478-ig pesti főesperes volt. (Fejér. Codex Diplom. V. 302. — Széchényi család tört. I. 580. — Akadémiai Értesítő. 1855. 334. Nt. 63.)

† **Jakab**, sacerdos de Fur (in archidiaconatu Pestiensis) az 1332–1337. évi pápai tizedjegyzék szerint hét garas pápai adót fizetett. Ortway szerint mezőtúri, szerintünk turai plébános volt. (Monumenta Vaticana. I. 254. — Magyarország egyházi földleírása 111. — Nt. 209., 329.)

† **Jakab** nógrádi plébános, az ottani bíróval 1362-ben megjelenén (Szécsényi) Mihály váci püspök előtt, arra kérte, hogy Tamás püspöknek 1248. évi szabadság-levelét írassa át és erősítse meg. (Bednárnál Nagy Iván közlése alapján. — Nt. 142.)

Jakubovics Sándor, született Jászakisén (Jászújszabolcs), 1864. március 11-én. A gimnáziumot Jászberényben, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1886. július 13-án. Káplán és ideiglenes adminisztrátor volt a következő helyeken: Veresegyháza, Herencsény, Pálmonostora, Tápiószecske, Hatvan, Kecskemét, Nagykáta, Kiskútfélegyháza (az óplébánián). 1893-ban letette a zsinati vizsgát, 1895-ben pálmonostorai ideiglenes lelkész, majd ismét félegyházai káplán volt. 1898-ban lett becskei helyettes plébános, 1904-ben bercei plébános és kerületi jegyző, 1912-ben — önkéntes lemondás folytán — alagi hitoktató-lelkész lett. (Nt. 154., 156., 218.)

† **Jancka (János?)** főesperes neve előfordul egy 1237. évi okiratban. (Wenzel. Árpád-kori oktár. VII. 47. — Nt. 61.)

† **Jancovics József**, született Hatvanban, 1795. március 4-én. Tanulmányait Vácson végezte. 1817-ben pappá szenteltetvén, kilenc évig káplánkodott s 1826-ban izsáki, 1831-ben jobbágyi plébános lett. A kolera kitörése alkalmával egy Kaszap nevű bocskoros nemes fellázította a népet az urak ellen. Többeket megölték, a plébánost Gedén elfogták és bántalmazták; de mielőtt kivégezheték volna, megjött a katonaság, Jancovicsot kiszabadította és a lázongókat bíróság elé állította. Ennek folytán Jancovics cserélt Makay mogyoródi plébánossal. Mogyoródon működött 1840-ig, amikor csongrádi plébános és kerületi esperes lett. Meghalt 1844. évi június hó 7-én. (Nt. 184., 225., 289., 371.)

† **Janik Miklós, János**, született 1762-ben. A teológiát Vácson elvégezve, pappá szentelték 1786-ban. Négy év káplánkodás után, 1790-ben cserhátszentiváni, 1796-ban herédi plébános lett, ahol 1800. december 5-én meghalt. (Nt. 170., 183.)

† **Janikovits Alajos**, született Tarnóczon (Nyitravm.), 1808. május 26-án. A theológiát a pesti egyetemen elvégezve, 1831. május 29-én pappá szentelték. Azonnal püspöki iktató lett. 1832-ben papneveldei tanulmányi felügyelő, majd lyceumi tanár és hitszónok lett. 1843. óta a szentírási tudományok tanára is volt a szeminárium-ban. A püspök 1848. október 8-án nevezte ki hatvani plébánossá, de a prépostságot csak 1851. január 10-én kapta meg. Itt működött buzgósággal, míglen 1885-ben annyira elbetegesedett, hogy adminisztrátort kellett melléje alkalmazni. Meghalt 1889. május hó 24-én. Egy primíciai beszédje megjelent nyomtatásban, 1862-ben. (Kudora. Egyházi beszéd tört. 211. — Nt. 80., 182.)

† **Janiss István**, született Vágbeszterczen (Trencsénvm.), 1782. június 3-án. A theológiát Vácson végezte s 1806-ban pappá szentelték. Nyolc évig volt káplán. 1814-ben palotási plébános lett, ahol a templomot megújította és új plébániát épített. Meghalt Palotáson, 1828. november 27-én. (Nt. 193.)

† **Janiss János**, az előbbinek testvérbátyja, született Vágbeszterczen, 1778. július 17-én. Tanult Szegeden, theológiát Vácson. 1804-ben szentelték fel s hat évi káplánkodás után, 1810-ben váczhartyáni, 1819-ben tápióbicskei, 1827-ben zsámboki, 1834-ben kún-szentmiklósi plébános lett. 1846-ban nyugalomba vonult s meghalt Kúnszentmiklóson 1848. szeptember 13-án. (Nt. 136, 241, 261., 266)

† **Jankovich Mihály** (jeszeniczei), született Szécsényben (Nógrádv.), 1804. szeptember 4-én. Tanult Selmeczbányán, Kecskeméten és Vácson; theológiát a pesti egyetemen, ahol kánonjogi doktorrá avatták. 1827-ben pappá szenteltetvén, hat évig volt vácz felsővárosi káplán, 1833-ban lett turai plébános, majd kerületi esperes és zsinati vizsgáló. A kecskemétiak 1854-ben plébánosukká választották, azonban már 1855. augusztus 10-én, kolerában meghalt. (Nt. 218., 296.)

† **János** váczai éneklő-kanonok neve számos okmányban fordul elő 1300-tól 1323-ig. Károly Róbert 1316-ban követségbe küldte őt Róbert szicíliai királyhoz. (Fejér. Codex Dipl. VI. 281. — Nagy. Anjoukori oktár. I. 187., 416. — Diplomáciai emlékek az Anjoukorból. I. 205. — Theiner. Monumenta Hist. Hung. I. 265., 443. — Knausz. Monumenta Eccl. Strigon. II. 319—321. 621. — Hazai oklevéltár 181—184. Nt. 61.)

† **János**, 1320-ban pesti főesperes, 1331-ben váci prépost volt. Az 1332–1337. évi pápai tizedjegyzék szerint »solvit (ratione sue prepositure et canonie) VI marcas Budenses et IX grossos pro decima. (Monumenta Vaticana. I. 220. — Nagy. Anjoukori okmánytár II. 52., 535. — Nt. 60., 61.)

† **János**, szolnoki főesperes neve előfordul az 1320–1337. évek közötti okmányokban. (Fejér. Codex Diplom. VIII/III. 89. — Anjoukori oktár. II. 52. — Monum. Vaticana I. 804. — Nt. 61.)

† **János**, az 1332–1337. évi pápai tizedjegyzék szerint váci helyettes kanonok és a tizedszedő helyettese volt, aki »de sua vacanti canonica« négy márkával adózott. (Mon. Vatic. I. 409. — Nt. 61.)

† **János**, az 1332–1337. évi pápai tizedjegyzék szerint »subcustos iuratus de credulitate, extimavit altare suum Sanctae Katerinae ad V fertones, et solvit VII. grossos pro decima.« (Monum. Vaticana. I. 409.)

† **János**, 1342-ben váci örkanonok volt. (Széchényi család tört. I. 505. — Nt. 61.)

† **Jánost**, Márton fiát, VI. Kelemen pápa 1346-ban váci kanonokká nevezte ki. (Theiner. Monum. Hung. I. 728. — Nt. 61.)

† **János** mester váci kanonok, neve előfordul az 1357. évtől és 1367-ben olvasó-kanonokká lett. (Fejér. Codex Diplom. IX/II. 699., IX/IV. 78., IX/VI. 356 — Nt. 62.)

† **János**, váci örkanonok volt 1374-ben. (Fejér. Codex Diplom. X/IV. 634. — Archeol. Közlem. VI. 8. — Nt. 62.)

† **János** 1374-ben szigetfői főesperes volt. (Archeol. Közlem. III. 8. — Nt. 62.)

† **János** szigetfői főesperes volt 1395-ben. (Fejér. Codex Diplom. X/II. 326. — Nt. 62.)

† **János** pesti főesperes volt 1434-től 1457-ig. (Kovács. Specimen Hist. Capit. Vac. 12. — Széchényi család tört. I. 566. — Nt. 62.)

† **János** 1457-ben szolnoki főesperes volt. (Széchényi család tört. I. 566. — Nt. 62.)

† **János** váci kanonok és nógrádi főesperes, kihirdette és magyarázta kerülete papságának 1463. évi bulláját, mellyel keresztes-hadjáratot engedélyez a törökök ellen. (Gáspár. füleki plébános másolata a balassagyarmati plébánia levéltárában. A névtárban még nem fordul elő.)

† **János** »sacerdos de Botona«, Ortway szerint váczbottyáni plébános volt, kinek javadalma az 1332. évi tizedjegyzék szerint másfél márkát ért. (Monumenta Vaticana. I. 254. — Magyarország egyházi föld-leírása. 108. — Nt. 135.)

† **János** »de Peret«, a szigetfői esperességben peregi plébános, az 1332—1337. évi pápai tizedjegyzék szerint hét garas adót fizetett. (Monumenta Vaticana. I. 255. — Ortway. 112. — Nt. 242.)

† **János** »sacerdos de Sancto Adriano«, Szent adorjánmartélyi plébános a csongrádi főesperességben, kinek javadalma az 1332. évi pápai tizedjegyzék szerint két márkát jövedelmezett. (Monumenta Vatic. I. 254. — Ortway. 209.)

† **János** »sacerdos de Kechkemét« 1496-ban beiratkozott anyjával és testvéreivel együtt a római Szentlélek-társulatba. (Monumenta Vaticana. V. 55. — Nt. 291., 296.)

† **Jánosi István**, mint újmisé 1724-ben zagyvarékasi, 1740-ben boldogi, 1744-ben szentmártonkátai plébános lett. 1746. óta nem találjuk a működő papok közt. (Nt. 200., 251., 325.)

† **Jánossy Mátyás**, született 1825. február 24-én, pappá szentelték 1851. július 27-én. Hat évi káplánkodás után, 1861-ben adminisztrátor lett Sáriban. 1864. óta betegállományban volt hét esztendeig, 1877. óta ismét káplánkodott, 1880-ban nyugdíjba ment s 1886. május 6-án meghalt Vácson.

† **Janovics János**, született Privigyén (Nyitravm.). A nagyszombati generális szemináriumban tanult és mint újmisé pap kapta meg az akkor visszaállított romhányi plébániát. Itt ideiglenes káplánát épített fából, átélte az 1710. évi romhányi csata borzalmait; utána csakhamar megkapta a kókai plébániát, ahol 1716. évi február 21-én meghalt. (Chobot. Romhányi plébánia tört. 13—19. — Nt. 264., 253.)

† **Jantsek György**, született Ludányban (Nógrádv.), 1736-ban. A gimnáziumot nagyszombatban, a teológiát Vácson végezte. Felszentelték 1762-ben s két évi káplánkodás után tápéi plébános lett. Az ő idejében bővítették ki a templomot és 3 öllel emelték tornyát. Meghalt 1804. augusztus 4-én. (Nt. 395.)

† **Jáross György.** A theológiát Vácson végezte, 1804-ben szentelték föl. Mint váczi káplán 1809-ben a nemesi fölkelősereg tábori lelkésze lett, 1810-ben megkapta az isaszegi plébániát, ahol 1811. március 6-án meghalt, 30 éves korában. (Nt. 207.)

† **Járvás József,** született Kecskeméten, 1859. február 5-én. A gimnáziumot Kecskeméten és Szatmárott, a theológiát Vácson elvégezve, 1882. július 23-án szentelték pappá. Két évi káplánkodás után az istvántelki kertészképző intézet lelkésze lett; 1885. óta ismét káplán, 1887. óta hittanár volt Kecskeméten két évig, majd ismét káplán. 1896-ban lett kúnsszentmiklósi adminisztrátor, 1897-ben lajosmizsei lelkész, majd plébános és kerületi esperes. Későbbben elméje elborult, 1904-ben nyugalomba tették és 1907. március 4-én meghalt. — Papnövendék korában szorgalmas tollforgató volt; több dolgozata megjelent a Pázmány Egylet által kiadott Szemelvények I. és II. kötetében. (Nt. 242., 298.)

† **Jean de Roy Miklós** báró előéletét nem ismerjük. Althann M. Károly püspök hívta meg 1741-ben a váczi káptalanba, melynek nagypréostjává lett 1751-ben. A káptalant képviselte az 1741. és az 1751. évi országgyűlésen. Meghalt Vácson, 1757. aug. 21-én, mint dulcignói címzetes püspök. (Karcusú. Vác város tört. VI. 65. — Nt. 60., 53.)

† **Jenovay Károly,** született Érsekújvárott, 1794. augusztus hó 23-án. A középiskolákat Nagyszombatban, a theológiát Vácson végezte s 1817-ben felszentelték. Négy évig volt káplán, másfél évig püspöki levéltáros; 1826-ban gödöllői lelkész, 1834-ben bagi plébános lett. A nagy kolerában önfeláldozóan működött. Meghalt 1834. november 20-án. — Több beszédje megjelent a »Magyar Egyházi beszédek gyűjteményében« és külön két beszédje a himlő-oltásról. (Kudora. Egyházi beszéd tört. 194. Szinnyei. Magyar írók élete. V. 490. — Nt. 199., 204.)

† **Jejsik János,** született 1763-ban. A theológiát Vácson elvégezve, 1780-ban pappá szentelték. Négy évi káplánkodás után, az 1784. év első felében cserhátszentiváni plébános lett, de még júliusban átment Isaszegre és ott halt meg, 1802. évi július hó 4-én. (Nt. 207.)

† **Jób** vácsi olvasó-kanonok neve fenmaradt egy 1237. évi okiratban. (Wenzel. Árpádkori új okmánytár VII. 47. -- Nt. 61.)

† **Jókúthy Endre**, született Szomorfalván (Nyitravm.), 1816. február 16-án. Gimnáziumi tanulmányait Nyitrán, a teológiát a pesti központi papnevelő intézetben végezte. Pappá szentelték 1830. aug. 22-én. Tizenkét évig volt káplán; 1842-ben lett alsósápi, 1857-ben nógrádi plébános, 1871-ben pedig kerületi esperes. 1880-ban lemondott a plébániáról, Újpestre nyugdíjba ment és ott halt meg, 1891. április 27-én. (Nt. 144., 152.)

† **Jónás** vácsi olvasó-kanonok neve előfordul több okiratban 1264-től, 1270-ig. (Wenzel. Árpádkori új okmánytár. III. 194—196., VIII. 115., 324. -- Knauz. Monumenta Eccl. Strigon. I. 581, — Magyar Sion. 1865. 145 — Nt. 55., 61.)

Joó Antal, született Gyöngyösön, 1869. október 16-án. A középiskolákat szülőhelyén elvégezve, Szent Ferenc rendjébe lépett s Szabadkán végezte a filozófiát, Szegeden és Kecskeméten a teológiát. Pappá szentelték 1892. június hó 23-án. 1899-ben átlépett a vácsi egyházmegyébe s káplán volt Romhányban, Hódmezővásárhelyen és Kiskúnmajsn. 1906-ban első szanki lelkész lett. 1907. óta ismét káplán Nagykátán, Kiskúnfélegyházán (az óplébánián) és Rákospalotán. 1910-ben aszódi lelkész lett (Nt. 197., 367.)

† **De Judicis Vilmos**, született Limogesban (Franciaország). VI. Kelemen pápának unokaöccse volt, aki 1342-ben bíborossá nevezte ki s emellett Magyarországon kalocsai, szepesi, nyitra, vácsi és zágrábi kanonoki stallumokat adott neki. Midőn a pápa 1352-ben esztergomi nagypreposttá nevezte ki, ezekről le kellett mondania. (Nagy. Anjoukori okmánytár. VI. 460. — Monumenta Vaticana. I. 464. Eubel. Hierarchia cath. medii aevi. I. 49. — Kollányi. Esztergomi kanonokok. 56. — Nt. 62.)

† **Juhász Márton** előéletét nem ismerjük. 1762-ben lett alpári, 1777-ben monori, 1780-ban kókai plébános. Kókán 1787. február 21. éjjelen rablók törtek be hozzá, akik őt a padlóhoz szegczték és addig kínozták, míg saját 2000 frtját és a templompénztár 500 frtját előadta, azután belehalt a sebekbe. (Nt. 254., 313., 343.)

† **Julianus** váci örkanonok. Neve előfordul több okmányban az 1290—1297. évek között. (Wenzel. Árpádkori új okmánytár. IV. 97., 177., 229., 241., V. 170., IX. 242., X. 246., 285. — Knauz Monum. Eccl. Strigon. II. 320.)

† **Julina István**, született Vácson, 1812. december hó 25-én. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1837-ben pappá szentelték s tizenöt évi káplánkodás után, 1852-ben cserhátszentiváni plébános lett, ahol 1858. évi március 12-én meghalt. (Nt. 170.)

Jung János, született Vácson, 1841. június 8-án. A középiskolákat Vácson, Tatán, Győrött és Esztergomban, a teológiát Vácson és Budapesten elvégezve, Peitler püspök 1865. augusztus hó 22-én pappá szentelte. Káplán volt Hatvanban, Sáríban, Fóton, Kúnszentmiklóson, Csongrádon és Hódmezővásárhelyen. 1871-ben a váci papnevelő-intézetben lelki-igazgató és az egyházbogtan helyettes tanára, 1874-ben szentszéki jegyző és püspöki iktató, 1875-ben titkár, 1876-ban irodaigazgató és szentszéki tanácsos, 1878-ban tb. pápai káplán lett. A király 1882-ben váci kanonokká nevezte ki és Peitler püspök oldalkanonokjává, 1888-ban mogoródi címzetes apáttá tette őt. A káptalanban fokozatosan haladva, 1890-ben székesegyházi főesperes, 1891-ben örkanonok, 1901-ben éneklő-kanonok, 1910-ben nagyprépost lett. Schusztér püspök kérelmére 1893-ban rosaliai címre püspökké szenteltetvén, segédpüspökké, 1915-ben általános püspöki helynökke lett s emellett a zsinati és a középiskolai tanárokat vizsgáló bizottságok és a nyugdíjbizottság elnöke. Arany-misék áldozópap. (Circulares Dioec. Vac. 1893. IV. 1913. XI. — Nt. 60., 65., 70., 77., 90., 106.)

† **Junganez József**, született Verőczen, 1787-ben. Tanulmányait Vácson végezte. 1805-ben pappá szentelték. Öt évig volt káplán, 1810-ben lett ceglédberczeli plébános. 1837-ben lemondva javadalmáról, Nógrádverőczen nyugalomba vonult s ott halt meg, 1846. október 1-én. (Nt. 306.)

† **Kadák József**, mint felszentelt pap Vácson a Kálvárián remetéskedett. Eszterházy püspök 1761-ben az újonnan szervezett bugyii plébániára küldötte; de csak 14 hónapot töltött ott s azután visszatért remeteségébe. (Nt. 279.)

† **Kádár Szilveszter**, született Kúnszentmártonban (Jászkún-szolnokvm.), 1869. december 29-én. A teológiát Vácson végezte, 1892. június 23-án pappá szentelték. Tíz évig volt káplán. 1902-ben

kapta meg a sándorfalvai, 1904-ben a mindszei plébániát. 1907-ben lett pápai tb. kamarás. Meghalt 1909. november 29-én. (Nt. 374., 394.)

† **Kajtár István**, született Csongrádon 1777. december 21-én. Több évi káplánkodás után, 1806-ban újszászi lelkész lett. Hirtelen meghalt 1816. július 11-én. (Nt. 324.)

† **Kajtár Miklós**, az előbbinek nagybátyja, született 1758-ban, Csongrádon s ugyanott primiciázott 1782-ben. Két évig volt püspöki iktató és négy évig titkár. Gróf Keglevich 1787-ben nagykátai plébánossá nevezte ki. Az 1800. évi nemesi fölkelés alkalmával egy felszerelt lovat állított ki. Meghalt szívszélhűdés következtében, 1814. január 13-án (Nt. 91., 264.)

† **Kálmán Pálról** csak azt tudjuk, hogy 1697-ben, de valószínűleg már előbb tóalmási plébános volt és nevével 1709-ben találkozunk utoljára. (Nt. 259.)

† **Kalmár Jakab**. Miután a theológiát a nagyszombati generális szemináriumban elvégezte és felszenteltetett, 1693-ban zsámboki, majd 1702-ben turai plébános lett. Midőn Rákóczi hadai 1705-ben Turáról elvonultak, ezt írta az anyakönyvbe: »Jakab papnak nem volt jövedelme, mind az ő disznai és ludai, pókái, tyúkai az jó gondos ellenségtől elfogytatott.« Meghalt 1714. május havában. (Nt. 210., 260.)

Kalmár János, született Kiskúfélégyházán, 1828. november 26-án. A theológiát Vácson elvégezve, 1857. szeptember hó 29-én pappá szentelték. Tizenegy évi káplánkodás után, 1878-ban békéssámsoni lelkész lett és ott működött 1903-ig, amikor Szegvárra nyugdíjba vonult. Aranymisés áldozópap. Szépen és szeretettel írta meg a békéssámsoni Historia Domust. (Nt. 95., 96., 396.)

† **Kálny János**, született 1817. március 1-én. A theológiát a pesti központi szemináriumban elvégezve, 1843. július 20-án pappá szentelték. Kilenc évig volt káplán, 1852-ben lett csömöri, 1855-ben pedig isaszegi plébános. Meghalt 1877. május 15-én. (Nt. 207., 215.)

† **Kaló Ferenc**, született 1690. körül. A középiskolákat Budán, a theológiát Nagyszombatban végezte. Mint »theologus moralis« felszenteltetvén, 1715-ben mátraszöllősi, 1718-ban verseyi plébános lett, ahonnan 1721–1725. között a palotási plébániát is adminisztrálta.

A legnagyobb buzgósággal működött mind a három helyen. Erdemei jutalmául 1737-ben váci kanonokká nevezték ki. 1740-től szemináriumi kormányzó volt és a piaristák egyik legnagyobb jótévedője. Desericius »vír sanctissimusnak« nevezi. Mária Terézia szászvári címzetes apáttá, a püspök általános helynökévé tette. Midőn a királynő 1750-ben Grassalkovich herceg látogatására Gödöllőre ment, a püspök nevében Kaló üdvözölte, mire Mária Terézia ezt mondta: »Igen fájlalom, hogy előbb közelebről nem ismertem, kész lettem volna korát és erényeit megillető jutalomban részesíteni.« Meghalt 1754. június 9-én. — A piaristák templomában, azon tornyok egyike alá temették, amelyeket ő építtetett. Az általa tett alapítványokat 11950 frtra becsülik. (Desericius. *Historia Epp. Vaciensis* 256. — Karcsú. Vác város tört. V. 211. — Egyetemes Encyclopedia II. 230. — Halmi. Váci főgimn. tört. 17. — Nt. 63., 97., 100., 176., 193., 400.)

† **Kaltenecker Márton**, született 1863. december 13-án Soroksáron. A teológiát a budapesti egyetemen végezte, mint a központi szeminárium növendéke. 1886. július hó 13-án pappá szenteltetvén, káplán lett Nógrádverőczen, majd Újpesten, 1888-ban tanulmányi felügyelő a váci papnevelő-intézetben, 1889-ben az istvántelki kerítésnevelő-intézet lelkész-igazgatója. A tudóvész megölte 1891. évi augusztus 7-én. — Lefordította és kiadta Hohoff V. Protestantizmus, szocializmus és kommunizmus című történetpolitikai tanulmányait, Bpest, 1886., önálló műve »A szabadkőművesség eredete« u. o. 1889., külön lenyomat a Religió-ból. (Szinyei. Magyar írók élete. V. 901.)

Kalvoda Ferenc, született Szakolczán (Nyitravm.), 1865. évi november 23-án. A teológiát Vácson elvégezve, pappá szentelték 1889. június 30-án. Káplán volt Nógrádon és Romhányban, 1890-ben püspöki szertartásmester és iktató, 1895-ben szentszéki aljegyző és tb. tanácsos lett. A püspök még ezen évben káplánnak küldte Szentestre és Újpestre, de a következő évben elhagyta a papi pályát s azután az egyházat is.

† **Kaminszky Péter**, született Kamnikon (Galicia). A teológiát Bécsben végezte. A váci egyházmegye papjai közé felvétetvén, Zerdahelyi vikáriusnak szertartója és egyházmegyei iktató, 1782-ben taksonyi plébános lett. Az 1797. évi nemesi fölkelés idejében fél

évig tábori lelkész volt. 1805-ben czeglédi plébánossá nevezték ki. Midőn beiktatása ügyében Vácra ment, a Curia-szállóban, július 4. éjjelén, szívszélhűdéstől sújtva meghalt. (Nt. 250.)

† **Kammerer Ferenc**, született Vácson, 1838. augusztus 1-én. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1860. szeptember 29-én pappá szentelték. Tizenhárom évig volt káplán. 1873-ban lett nógrádverőczei plébános, 1892-ben kerületi esperes, 1901-ben címzetes kanonok. Meghalt 1910. április 16-án. Halála méltó fájdalommal tölti el mindazok szívét, kik feddhetetlen jellemét, fáradhatatlan és üdvös munkásságát ismerték, írja róla a püspöki körlevél. (Nt. 146.)

† **Kanda István**, született Gödöllőn, 1832. július 17-én. A teológiát a pesti egyetemen végezte s 1856. szeptember 20-án pappá szentelték. Káplán volt Szegváron, Szentesen és Soroksáron. 1859-ben püspöki szertartó és levéltáros, 1862-ben szentszéki jegyző, 1865-ben püspöki titkár és szentszéki tanácsos lett. 1867-ben megkapta a kállói plébániát, 1869-ben hatvan-kerületi esperes, 1882-ben váci kanonok, kisprépost és felsővárosi plébános lett. Ezen állást megtartotta 1888-ig, amikor a kegyesalapítványi hivatal igazgatójává neveztetett ki. Meghalt 1899. január 17-én. »Sacerdes verus secundum Cor Dei, circa Ecclesiam optime meritis,« mondja róla a püspöki körlevél. (Nt. 64., 91., 120., 186.)

† **Kanyó András**, született Tápiószelén, 1742-ben. Pappá szentelték 1766-ban. Csongrádi, azután kiskúnfélegyházai káplán volt. 1772-ben szentlőrinczkáti, 1778-ban hódmezővásárhelyi, 1782-ben csongrádi plébános, 1792-ben pedig kerületi főesperes és váci címzetes kanonok lett. Csongrádmegyében tekintélyes ember és táblabíró volt. A király 1802-ben székesegyházi kanonokká nevezte ki s mint ilyen halt meg, 1805. július 12-én. Egy papnövendék eltartására 3000 frtos alapítványt tett. (Nt. 63., 255., 371., 389.)

† **Kanyó István**, az előbbinek unokaöccse, született Tápiószelén, 1785. április 5-én. Filozófiai és teológiai tanulmányait Vácson elvégezve, 1804-ben pappá szentelték. 1806-ban megkapta a zagyvarékas, 1813-ban a tápióbicskei plébániát. Meghalt 1819. július 5-én. (Nt. 266., 325.)

† **Kapitány András**, született Kalocsán, 1744-ben. A teológiát Vácson végezte s 1767-ben pappá szentelték. Kilenc évi káplánkodás

után, 1776-ban mezőtúri, 1779-ben csépai, 1783-ban szentlőrinczkátai, 1787-ben dunakeszii plébános, 1798-ban pedig tápiósági helyi káplán lett. 1811-ben Vácra nyugalomba vonult, s meghalt 1812. január 2-án.

† **Kapasztyák Ignác**, született Podvilken (Árvavm.), 1831. évi június 29-én. A theologiai tanfolyamot Vácson elvégezve, 1856-ban pappá szentelték. Tizenhat évi káplánkodás után, 1872-ben nándori, 1878-ban alsósápi plébános, 1882-ben romhány-kerületi esperes lett. Meghalt 1887. december 5-én. (Nt. 152., 159.)

Karácsonyi József, született Vácson, 1886. január hó 21-én. Tanulmányait szülőhelyén végezte. 1909. június 29-én pappá szenteltetvén, káplán volt Izsákon és Csongrádon; 1914. óta első helyi káplán Páhiban. (Nt. 289.)

† **Kárász Pál**, született Alsójattón (Nyitravm.), 1783. január 24-én. A theologiat Vácson végezte s 1806-ban pappá szentelték. Négy évig volt káplán Kiskúnfélegyházán, három évig a váczi papnevelőintézet kormányzója; 1812-ben lett sárii, 1815-ben alsónémedii plébános és kerületi esperes, 1824-ben pedig nagykátai esperes-plébános és címzetes kanonok. Meghalt 1836. évi november hó 19-én. (Nt. 264., 278., 283.)

† **Karcsú Antal Arzén**, szentferencrendi szerzetes volt. Mivel Vác városának és ennek keretén belül a püspökségnek történetírója, méltányos, hogy életrajzát adjuk. Született Vásárúton (Pozsonyvm.), 1827. május 9-én. A gimnázium hat osztályát Révkomáromban elvégezve, Szent Ferenc rendjébe lépett. 1850-ben pappá szentelték és a rendnek gyöngyösi, jászberényi, majd szabadkai gimnáziumában tanárul alkalmazták. Azután több helyen volt hitszónok; 1868-ban szolnoki házfőnök és a plébánia adminisztrátora. 1869-től 1889-ig a váczi ház főnöke és rendi kormánytanácsos volt. Nyugalomba vonulva, 1889. óta a szolnoki rendházban élt, 1893. február 7-én bekövetkezett haláláig. Főbb irodalmi munkái: A szerzetes rendek egyetemes története. Öt kötet. Pest, 1867. A római pápák történelme. Nyolc kötet. Szeged, 1869—71. Vác város története. Kilenc kötet. Vác, 1880—88. Isten mindenünk, imakönyv, Pest, 1876. (Szinyeyi. Magyar írók élete. V. 1023. — Budapesti Hírlap. 1893. 45. sz. — Nt. 337.)

Kardos Ágoston, született Nagyszombatban (Pozsonyvm.), 1885. október 14-én. A gimnáziumot Nagyszombatban, a teológiát Vácson végezte. 1907-ben mint alszerpap a Szent József intézet prefektusa lett. Pappá szentelték 1908. február 16-án. 1909. óta váczfelsővárosi káplán volt s 1912-ben lelkész lett a váci országos bűntetőintézetben. (Nt. 120.)

Kardos Béla, született Nagyszombatban, 1890. augusztus 26-án. A középiskolákat szülőhelyén és Selmechányán, a teológiát Vácson elvégezve, 1913. június hó 23-án pappá szentelték és káplán lett Nézsán, Kiskúnhalason, Rákoscabán, Sándorfalván. (Nt. 362.)

† **Kardos Jánosról** csak azt tudjuk, hogy 1749-ben tápiósülyi plébános lett s ott halt meg, 1781. december 7-én, 66 éves korában. (Nt. 270.)

† **Kardos János**, született 1840. április hó 28-án, Gyöngyösön (Hevesvm.) A gimnáziumot szülőhelyén, Egerben és Nagyszombatban, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1865. augusztus 12-én. Tizenhét évi káplánkodás után, 1883-ban csanyteleki plébános, 1884-ben kerületi jegyző lett s mint ilyen halt meg, 1898. március hó 1-én a budapesti klinikán. (Nt. 354.)

† **Karletzhoffer János József**, született és tanult Vácson. 1753-ban lett szegvári, 1761-ben nógrádverőczei, 1768-ban tápiószelei plébános, ahol 1780. január 10-én meghalt. (Nt. 146., 323., 377.)

† **Karletzhoffer József Mihály**, született Vácson, 1744-ben, ahol édesatyja a német polgárok szenátora volt. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1767-ben pappá szentelték. Mint soroksári káplán 1774-ben dányi, 1785-ben dunaharaszti, 1792-ben alpári, 1797-ben abonyi plébános lett és ott halt meg, 1799. évi április hó 24-én. (Nt. 238., 252., 328., 343.)

Károly János, született Czeplédberczelen (Pestvm.), 1888. évi november 20-án. A gimnáziumot Vácson, Kecskeméten és Czepléden, a teológiát Vácson végezte. 1912. június 28-án pappá szenteltetvén, káplán volt Nógrádverőczén, Palotáson, Őrkényben, Sáriban, Soroksáron és Vecsésen. 1915. augusztusában mint tart. lelkész hadba vonult. (Nt. 248.)

Károlyi Lajos, született Nagykárolyban (Szatmárv.), 1888. február 2-án. A középiskolákat Esztergomban, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1913. június 22-én. Káplán lett Turán, Jászkarajenőn és Sáriban. 1915-ben bevonult tábori lelkésznek. (Nt. 210.)

† **Karsay Lajos**, született Keszegfalván (Komáromvm.), 1853. április 17-én. A középiskolákat Esztergomban, a teológiát Vácson végezte s 1860. augusztus 21-én szentelték pappá. Tizenöt évig volt káplán. 1875-ben lett monori plébános, 1900-ban nyugalomba vonult Gödöllőre és ott halt meg 1911. november 8-án. (Nt. 314.)

† **Kasza János**, született Bicséreden (Baranyavm.), 1778. július 12-én. A teológiát Vácson elvégezve, 1800-ban pappá szentelték. 1805-ben lett nagykőrösi, 1810-ben veresegyházi plébános. Meghalt 1824. október 1-én. (Nt. 131., 301.)

Kasztovszky Imre, született 1890. november 6-án, Jobbágyiban (Nógrádv.). A gimnáziumot Budapesten és Kalocsán elvégezve, jezsuita növendék lett és tanult az insbrucki egyetemen. 1915-ben átjött a váczi papnevelő-intézetbe, 1916. május 21-én pappá szentelték és újhartyáni káplán lett.

Katona Ferenc 1762-ben lett váczi káplánból zsámboki plébános és ott halt meg, 1772. február havában. (Nt. 261.)

† **Katona János**, született 1779-ben, Váczzsentszláslón. A teológiát Vácson elvégezve, 1802-ben fölszentelték. Két évig volt káplán, azután tábori lelkész; 1806-ban lett bujádi plébános, 1826-ban kerületi esperes, későbbben címzetes kanonok és szentszéki tanácsos. Meghalt 1848. október 24-én. (Nt. 167.)

† **Katona Pál**, született Vácson, 1690-ben. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1817-ben pappá szentelték. Egy évig volt káplán, 1718-ban megkapta az akkor szervezett sződi plébániát, de csakhamar Váczhartyánba helyeztetett át. Innen 1726-ban Tóalmásra, 1728-ban Szentmártonkátára, 1736-ban Kókára ment át, s ott halt meg, mint főesperes és címzetes kanonok, 1764. évi április hó 8-án. (Nt. 135., 138., 254., 259.)

Kazaly Imre, született Szegeden, 1846. február 8-án. A gimnázium hat osztályát szülőhelyén, a két felsőt — mint váczegeyház-

megyei papnövendék — Nagyszombatban, a theológiát, mint pazmanita a bécsi egyetemen, a IV. évet Váczon végezte. Pappá szentelték 1869. február 26-án. Hét hónapig volt nevelő, azután bujádi káplán. Peitler püspök 1871-ben püspöki szertartásmesterré és iktatóvá, 1872-ben szentszéki aljegyzővé, 1873-ban az egyházjog és történelem tanárává nevezte ki a vácsi papnevelő-intézetbe. 1882. óta szentszéki ülnök. A pesti egyetemen 1886-ban aológia doktorává avatták és 1887-ben a hittudományi kar bekebelezett tudorává választották. 1889-ben megkapta a püspöktől a lőrinczii plébániát, melyet azonban csakhamar felcserélt a dorozsmaival; innen pedig 1893-ban Nagykátára ment át. Buzgólkodása folytán kibővítették és újonnan rendezték be a nagykátai templomot. Megmentette az iskolák katolikus jellegét és azok számát három osztállyal szaporította. 1894-ben kerületi tanfelügyelő, 1898-ban esperes és 1908-ban címzetes kanonok lett. 1910-ben lemondva a javadalomról, nyugalomba vonult Szabadkára. — Állandóan munkálkodik az irodalom terén. Elismérésül a Szent István Akadémia rendes tagjává választották. Kezdetben szépirodalmi, azután jogi, társadalmi és kritikai cikkeket írt lapokba és folyóiratokba; 1878. óta mélyenjáró tudományos dolgozatokat az Új Magyar Sion, Havi Közlöny, Kath. Szemle, Tájékoztató, Külföld szónokai, Theológiai Folyóirat című folyóiratokba; szerkesztette a »Papok Lapja« és »Nagykáta« című lapokat. Önálló művei: A kath. egyházjogtan kézikönyve. Két kötet, Vác 1877. s azóta még háromszor kiadva. Az egyetemes egyháztörténelem kézikönyve. Három kötet. Vác, 1879–81. Élet és társadalom. Beszélyek és értekezések. Vác, 1888. A katonák nősülését szabályozó újabb törvényeink. Temesvár, 1886. Gyakorlati útmutatás a házassági ügyekben. U. o. 1887. A lelkész hatásköre a házassági perekben. U. o. 1890. Tanügyünk. Monor, év nélkül. (Karcusú. Vác város tört. IX. 270. — Szinnyci. Magyar írók. V. 1254. — Nt. 61., 89., 95., 96., 102., 106., 264., 391.)

† **Kázmér Imre** előlete ismeretlen. 1733-ban lett vere-segyházi, 1738-ban ver-segi, 1753-ban kosdi, 1757-ben tápiószelei plébános s mint ilyen és szentszéki tanácsos halt meg az 1760. év aug. havában. (Nt. 126., 138., 194., 322.)

† **Kecskeméti István**, mint lőrinczii plébános vett részt az 1675. évi gamszentbenedeki gyűlésen s annak végzéseit aláírta. (Nt. 188.)

† **Kecskeméti István**, született Vácson, 1701-ben. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1727-ben pappá szentelték és mint újmiséi számboki plébános lett. Innen 1753-ban átment Váczszentlászlóra s ott halt meg 1760-ban. (Nt. 117., 261.)

† **Kelemen** váci kanonok és főesperes neve előfordul egy 1384. évi okmányban. Lehetséges, hogy ugyanaz, aki 1405-ben és 1409-ben csongrádi főesperes volt. (Fejér. Codex. Dipl. X/IV. 670—71., X/VIII. 443., 500. — Nt. 62.)

† **Kelement**, Miklós fiát, IX. Bonifác pápa 1389. november 19-én váci kanonokká nevezte ki, miről beiktatása végett az óbudai és dömösi prépostokat értesíti. (Monumenta Vaticana III. 35. — Nt. 62.)

† **Kelemen** jogtudor, váci prépost neve előfordul egy-egy 1454. és 1457. évi okiratban. (Széchényi család tört. I. 538., 566. — Nt. 60., tévesen írva az előbbi évszám helyett 1414.)

† **Keller Lajos**, született Dunaföldváron, 1846. november hó 19-én. Tanulmányait Kalocsán és Vácson elvégezve, 1871-ben pappá szentelték. Öt évig volt káplán és ugyanannyi ideig hitoktató a csongrádi polgári iskolánál. Ő kapta meg az 1881. évben szervezett sándorfalvai plébániát; de már 1882-ben átment Mindszentre és ott működött 1904. január 28-án bekövetkezett haláláig. — Kisap korában írt néhány költeménye megjelent a Pázmány egyleti Szemelvények I. kötetében. Megírta és kiadta Mindszent rövid történetét, u. o. (Nt. 374., 394.)

† **Kelley László**, született 1780-ban. A teológiát Vácson elvégezve, 1804-ben pappá szentelték. Hat évig volt káplán, öt évig dunavecsei illetve csabonyi kurátus; 1815-ben kapta meg a sárii plébániát, melyről folytonos betegeskedése miatt 1823-ban lemondott. Meghalt, mint nyugdíjas 1825. január 15-én. (Nt. 283.)

† **Kemethmüller Placidus** szentbenedekrendi szerzetes volt a lambachi kolostorban, Forster tábornok meghívására 1695-ben Dunaharasztiába jött első lelkésznek és tizennyolc évi munkálkodás után visszatért St. Lambachba (Ausztria). (Nt. 238.)

Kemény Géza, (családi nevén Kresák), született Vácson, 1863. november 28-án. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1886.

július 13-án pappá szentelték. Káplán volt a következő helyeken: Tápiógyörgye, Váczszentlászló, Újkécske, Czegléd, Szentes, Hódmezővásárhely, Csongrád és Kecskemét. 1893-ban letette a zsinati vizsgát, 1898-ban állandó adminisztrátor, 1902-ben plébános lett Galgahévizen. Az ő idejében átépítették a plébániát és két új iskolát szerveztek. 1910. óta a gödöllői esperesi kerület jegyzője. (Nt. 201.)

† **Kepes János**, született 1785. július 20-án, Boldogon (Pestm.) Összes iskoláit Váczon végezte s 1807-ben felszentelték. Kilenc évi káplánkodás után, 1816-ban újszászi, 1824-ben zagyvarékasi plébános lett. Mint kerületi esperes és szentszéki ülnök halt meg, 1848. évi február 5-én. (Nt. 324., 325.)

† **Kerbélyi Lőrinczről** csak azt tudjuk, hogy az 1755-ben sződi, 1757-ben nógrádi plébános volt s 1759-ben megszűnt működni. (Nt. 133., 144.)

† **Kerekes Jakab**, született Péren (Györm.), 1831. szeptember 10-én. A prémontréi rendbe lépve, ott fejezte be tanulmányait. 1856. augusztus 10-én pappá szenteltetett, 1868-ban a jánoshidai plébánia adminisztrátora lett. 1877-ben a váci egyházmegye szolgálatába lépve, káplán volt Lőrincziben, Nagykatán, Hatvanban, Palotáson, Csanyban és ismét Hatvanban. 1882-ben aszódi lelkész, 1894-ben kartali helyettes plébános lett. 1911-ben nyugalomba vonult Mária-besnyőre s ott halt meg (Nt. 197., 208., 320.)

† **Kerék Mihály**, született Komáromban, 1770-ben. Pappá szentelték 1794-ben. Tíz évi káplánkodás után, 1804-ben versegi plébános, 1821-ben hatvan-kerületi esperes lett. Meghalt 1822. évi április 22-én. (Nt. 194.)

† **Kerthoméri János** 1436-ban váci kanonok volt. Bunyitay szerint neve Lesztoméri és váradi kanonok volt. (Fejér. Cod. Dipl. X/VII. 82. — A váradi püspökség tört. II. 127. — Nt. 62.)

† **Kestler Forturátusz** szentferencrendi szerzetes a budai házból, első soroksári helyi káplán volt az 1743—1747. években. (Nt. 248.)

Kestler István, született Budapesten, 1880. augusztus 7-én. A középiskolákat Vácson, a teológiát mint pazmanita a bécsi egye-

temen végezte, ahol 1907-ben a theológia doktorává avatták. 1903. július 14-én pappá szenteltetvén, káplán volt Újhartyánban és Csanyteleken, 1904-ben adminisztrátor Püspökszilágyon, majd ismét káplán Vácson a felsővárosi plébánián s 1904. óta egyszersmind a püspöki lyceumban a szentírási tudományok tanára egészen 1910-ig. 1906-ban lett papneveldei alkormányzó, 1907-ben püspöki káplán és iktató, majd szertartásmester és levéltáros; 1909-ben szentszéki tb. tanácsos, 1910-ben szentszéki jegyző, előadó és tanácsos, majd pápai titkos kamarás, 1913-ban püspöki titkár, 1916-ban zsinati vizsgáló. — Számos, a szentírási tudományok körébe vágó cikke jelent meg a »Reménységünk«-ben: Az oltáriszentség előképei, Áldozati ajándékaink gyertyaszentelő ünnepén és apróbb közlemények; a »Vácsi Közlöny«-ben: Jézus testvéreiről, Babylon és Biblia, Az egyptológia tanúsága a Szentírás mellett, Jeremiás siralmai az Egyház szolgálatában. A vácsi kath. lyceumban több felolvasást tartott a Zsoltárokról, A zsidó verselésről, Palesztina földrajzáról és néprajzi viszonyairól, A világbékéről. (Nt. 89., 90., 91., 95., 102., 106.)

† **Kesztölczi István** előélete ismeretlen. 1650-ben már szecsői plébános volt, 1675-ben résztvett a Pongrácz-féle garamszentbenedeki gyűlésen és 1690. körül meghalt. (Nt. 272.)

† **Képp Ferenc**, született Pesten, 1720-ban. A filozófiai és theológiai kurzusokat Nagyszombatban és Vácson elvégezve, 1744-ben pappá szentelték. 1747-ben lett úrii, 1753-ban zagyvarékasi, 1764-ben nagykátai, 1776-ban alsónémedii plébános. Mindenütt nagy gondot fordított a templomok építésére. Meghalt Zagyvarékason, 1784-ben. (Nt. 264., 275., 278., 325.)

† **Khan József** szentesi káplánból 1804-ben örkényi helyi káplán lett. Mivel a földesúr plébánialak építéséről gondoskodni nem akart, Khan az 1805. év vége felé eltávozott onnan és 1806-ban czeplédberczeli plébános lett, ahol 1810. március hó 19-én meghalt. (Nt. 281., 306.)

Kinczel Vencel, született Szaniszlón (Szatmárv.), 1878. január 20-án. A gimnáziumot Szatmáron, a theológiát a budapesti egyetemen végezte. 1904. június 29-én pappá szenteltetvén, káplán volt Nógrádverőczen, Fóton, Palotáson, Turán és Kiskúnhalason; 1907-ben hitoktató lett Csongrádon, 1911. óta ismét káplán Abonyban, Tápió-

györgyén, Hódmezővásárhelyen, Kispesten Turán. 1916. nyarán betegállományba vonult. (Nt. 312.)

† **Királyi Mihály**, született Nagyszombatban, 1711-ben s ott végezte összes iskoláit; az egyetemen elnyerte a »magister theologiae« címet. Pappá szentelték 1738-ban. Két évi káplánkodás után, 1740-ben lett zagyvarékasi, 1747-ben herencsényi, 1749-ben abonyi, 1752-ben nézsai plébános, ahol 1754. április hóban meghalt. A plébániára szép könyvtárt hagyott. (Nt. 161., 174., 325., 327.)

Királymezey Dezső, született Püspökhátvanban (Pestm.), 1872. szeptember 14-én. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1896. május hó 10-én pappá szentelték. Káplán volt a következő helyeken: Nézsa, Nógrád, Szöd, Kiskúnfélegyháza (óplébánia). 1900-ban letette a zsinati vizsgát; 1902-ben lett adminisztrátor, majd plébános Nőtincsen. 1905-ben kerületi segédtanfelügyelő. 1910-ben Irsán plébános és kerületi jegyző, 1915-ben szentszéki tb. tanácsos lett. Plébánoskodása alatt a templomot és a plébániát renoválták és új iskolát építettek. (Nt. 148., 302., 309.)

† **Kiss Boldizsár**, született Kishegyen (Bácsbodrogvm.), 1850. május 12-én. A teológiát Vácson végezte; felszentelték 1872. október 7-én. Tizennégy évi káplánkodás után, 1885-ben Kiskúnfélegyházán a Szent Istvánról nevezett plébánia első plébánosa, 1898-ban kerületi jegyző, 1899-ben esperes és tanfelügyelő, 1901-ben Szentkeresztről nevezett kalocsai címzetes apát lett. Meghalt 1908. július hó 5-én. (Nt. 359.)

Kiss Gábor, született Turán (Pestvm.), 1862. január hó 25-én. Tanulmányait Vácson végezte; felszentelték 1885. július hó 18-án. Káplán volt Herencsényben, Újkécskén és Szegváron, ahol 1889. óta adminisztrátor is volt; azután ismét káplán Nagykőrösön, Kecskeméten, Palotáson, Turán, Zagyvarékason és Czepléden. 1896. óta administrator in spiritualibus Zagyvarékason s 1900. óta Kiskúnfélegyházán káplán. Mint ilyen tette le a zsinati vizsgát és 1901-ben izsáki plébános lett. (Nt. 289.)

Kiss Géza, született Vácson, 1882. július 26-án. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1907. június 29-én pappá szentelték. Kápláni

minőségben működött Csépan, Turán, Kecskeméten, Kiskúnfélegyházán, Szentesen. (Nt. 389.)

Kiss Imre, született Gyöngyösön (Hevesvm.), 1834. október 30-án. A teológiát Vácson végezte, felszentelték 1858. szeptember 16-án. Káplán volt Lőrincziben és Váczszentlászlón, 1861-től adminisztrátor Tápióságon, 1863. óta ismét káplán Hatvanban, Lőrincziben, Hódmezővásárhelyen, Mezőtúron és Kecskeméten; 1868-ban adminisztrátor Szentmártonkátán, majd Kecskeméten. 1873-ban megkapta a nagykökényesi plébániát. 1905-ben nyugalomba vonult Gyöngyösre és tb. esperes lett. Aranymiséis áldozópap. (Nt. 95., 189., 396.)

† **Kiss István**, született Szegeden, 1846. december hó 25-én. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson végezte s 1870. április 1-én pappá szentelték. Tizenhat éven át volt káplán és adminisztrátor különböző helyeken. 1885-ben kiskúndorozsmai plébánossá választották. 1889-ben, csere útján, lőrinczii plébános lett, 1901-ben pápai tb. kamarás. 1907-ben lemondva javadalmáról, Szegedre nyugalomba vonult, ahol 1911. évi január hó 31-én meghalt. (Nt. 188., 391.)

† **Kiss János**, született 1800-ban. A teológiát Vácson elvégezve, 1823-ban pappá szentelték. Hat évi káplánkodás után, 1828. augusztus 27-én meghalt.

† **Kiss József**, született Szegeden, 1840. március 3-án. A gimnáziumot a kegyesrendieknél, a teológiát a budapesti egyetemen elvégezve, 1863-ban pappá szentelték. A váczi papnevelő-intézetben az egyházjog és történelem helyettes, a doktori fokozat elnyerése után rendes tanára lett. Vácson kedvelt egyházi szónok volt; de hét év múlva — mint ő maga mondja, betegeskedése miatt, mások szerint sértett hiúságból — elhagyta az egyházi pályát és Vácson telepedett meg, ahol a városnál hivatalnokoskodott. (Szinyeyi. Magyar írók élete. III. 339. — Nt. 102.)

Kiss József, született Csákváron (Fejérv.), 1875. február hó 17-én. A középiskolákat Veszprémben és Vácson, a teológiát Vácson végezte. 1898. június 26-án pappá szenteltetvén, káplán volt Tápiógyörgyén, Nagykátán és Galgamácsán. 1900-ban ideiglenes adminisztrátor lett Tatárszentgyörgyön, majd Nagymágocson; azután

ismét káplán a következő helyeken: Mezőtúr, Rákospalota, Csongrád, Czegléd, Kecskemét, Kiskúnmajsa, 1904-ben letette a zsinati vizsgát s 1910-ben lett adminisztrátor, majd plébános Vácshartyanban. (Nt. 136.)

Kisznier Kálmán, született Kiskúnfélegyházán, 1886. október 8-án. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson végezte. 1911. június 24-én pappá szenteltetvén, káplán lett Sződön, Üriben, Tápiószelén, Heréden, Alsósápon, Aszódon, 1915-ben gróf Széchényinél Ötvösön házi káplán, majd ismét segédlelkész Aszódon és Mezőtúron. (Nt. 197.)

Klacsó Géza, született 1882. február hó 22-én, Zákopcsán (Trencsénvm.) A teológiát Vácson végezte. 1905. június hó 27-én pappá szentelték. Káplán volt Nógrádon, Kúnszentmiklóson, Rákossabán, Lőrincziben, Aszódon. 1909-ben Szent Benedek rendjébe lépett.

Klárk László, született Zsámbokon (Pestvm.), 1863. december 28-án. Tanulmányait Jászberényben és Vácson végezte, felszentelték 1886. július 13-án. Káplán volt Magyarnándorban, Mezőtúron, Lőrincziben; 1892-ben ideiglenes adminisztrátor Tóalmáson, azután ismét káplán Kiskúnfélegyházán (új plébánián), Algyőn, és Újkécskén. A zsinati vizsgát 1892-ben tette le. 1894-ben lett állandó adminisztrátor, 1899-ben plébános Boldogon. 1901. óta a gödöllői kerület esperese, 1905. óta a tanítói egyesület elnöke. — Plébánossága alatt épült a temetői kápolna, két tanterem és emelet a plébániaépületre. (Nt. 195., 200.)

† **Klausz Mihály**, mint nagykátai káplán, az 1780. évi októberben lett algyői plébános; de mint ő maga írja 1781. szeptember 29-én »ex parochia All-Győnsi, insula nempe aquarum Venetiae, ad portum praesidii Árpád« — azaz Alpár helyezettetett át, ahol 1792. március 21-én meghalt. (Nt. 343., 393.)

† **Klenovics József** a teológiát Vácson végezte. 1779-ben pappá szenteltetvén, négy évig volt káplán és 1783-ban első terényi plébános lett, ahol 1790. április 29-én meghalt. (Nt. 178.)

† **Klimkó József**, született Podolinban (Szepesvm.), 1828. évi szeptember 1-én. Tanult Podolinban, Debreczenben, Budán és Vácson.

A theológiát a pesti egyetemen végezte, mint szepesegyházmegyei növendék és ott szentelték pappá, 1851-ben. Öt évig volt káplán, a kormány 1857-ben váci fegyházi lelkészé nevezte ki s ekkor átlépett a váci egyházmegyébe. 1868-ban megkapta a taksonyi plébániát, melyről az 1895. év elején lemondott, de már május 26-án meghalt. (Nt. 120., 250.)

Klobetz Sándor, született Budapesten, 1893. május hó 10-én. A középiskolákat Budapesten, Újpesten és Vácson, a theológiát Vácson elvégezve, 1916. május 21-én pappá szentelték és jászkara-jenői káplán lett.

† **Kludik József**, született 1774-ben Vácson, pappá szentelték 1793-ban. Tizenkét évig volt káplán; 1805-ben lett harasztii plébános, később kerületi esperes és szentszéki ülnök. Az 1831. évi kole-rában nagy önfeláldozással ápolta lelkileg, testileg a betegeket s ennek tulajdonították, hogy Dunaharasztiban csak kevesen haltak meg. Feljegyezte, hogy öt háromízben kirabolták. Meghalt 1847. évi május 14-én. (Nt. 238.)

† **Kmety Imre**, született Kistapolcsányban (Barsvm.), 1737-ben. Pappá szentelték 1760-ban. Mint berceli káplán 1763-ban cserhát-szentiváni lelkész, 1768-ban bugyii adminisztrátor lett. 1772. óta ismét káplán volt 1787-ig. Ekkor csécsi »capellanus curatus« lett s mint ilyen halt meg, 1790. július 28-án. (Nt. 168., 170., 279.)

† **Knapovszky Tamás**, született 1777-ben. Felszenteltetése után abonyi káplán lett. Az 1802—1806. években a dogmatika, pa-trológia és egyháztörténelem tanára volt a váci szemináriumban. 1806-ban megkapta a püspökhathvani plébániát és ott halt meg, 1817. február 11-én, 40 éves korában. (Nt. 129.)

† **Kocsis Péter Antal** azelőtt szentferencrendi szerzetes volt. A rend feloszlatása után a herceg Eszterházy nevét viselő 32-ik gyalogezred tábori lelkésze lett. Ezredese annyira szerette, hogy megszerezte neki az apostoli protonotáriusi címet és 1804-ben neki adta a bujádi plébániát; de itt Urbanovszky jószágigazgató valósággal agyonzaklatta s ennek következtében 1906. ápr. 17-én epelázban meghalt. (Nt. 167.)

Kohlmayer Mihály, született 1893. január hó 10-én, Monoron (Pestvm.) A középiskolákat Czepléden és Vácson, a theológiát Vácson elvégezve, 1916. május 21-én pappá szentelték és káplánul küldték Czepléberczelre.

Kokovay István, született Hódmezővásárhelyen, 1883. június 1-én. A gimnáziumot Hódmezővásárhelyen és Vácson, a theológiát Vácson végezte. 1906. június 29-én pappá szenteltetvén, káplán volt Hereden, Újhartyánban és Alsónémediben, 1907-ben a Szent József-intézet prefektusa lett Vácson. 1911. óta ismét káplán Rakospalotán. 1914-ben letette a zsinati vizsgát s 1915-ben Tószegen a lelkiekben adminisztrátor lett. (Nt. 231.)

Kokovay János, született Hódmezővásárhelyen, 1870. február 3-án. A középiskolákat szülőhelyén, Nagyváradon és Vácson, a theológiát Vácson elvégezve, 1893. június 29-én pappá szentelték. Káplán volt Bagon, Zsámbokon, Kúnsztlóson és Lajosmizsén. 1898-ban karkáplán, 1900-ban sekrestyeigazgató lett Vácson, s 1901-ben ismét hódmezővásárhelyi káplán. 1903-ban letette a zsinati vizsgát és tóalmási adminisztrátor, majd plébános lett, ahol a templomot saját költségén kifestette. A püspök 1906-ban zsámbok-kerületi segédesperessé, 1907-ben erzsébetfalvai lelkészszé nevezte ki, ahol sok fáradsággal keresztülvitte a templom, kántorlak és a plébánia építését. 1909-ben pápai tb. kamarássá, 1915-ben B. Szűz Máriáról nevezett felsőgagyi címzetes apáttá neveztetett ki. A »Váci Közlöny« szerkesztője volt az 1899—1902. években. (Nt. 239., 259.)

† **Kolena András**, született Usztyán (Árvvm.), 1829. október 24-én. A theológiát Vácson végezte s 1855. szeptember hó 21-én pappá szentelték. Nyolc évi káplánkodás után, 1864-ben alsósápi 1878-ban kosdi plébános lett és ott halt meg, 1899. június hó 10-én. (Nt. 127., 152.)

† **Kollár Ádám**, született Bossányban (Trencsénvm.), 1770. évi november 26-án; pappá szentelték 1795-ben. Négy évi káplánkodás után, 1799-ben rétsági plébános lett; de ott csak 15 hónapot töltött és azután átment Tápiósápra, ahol 1833. évi július 16-án meghalt. (Nt. 149., 269.)

Kolossváry Mihály, (Kolosvári), született Katymáron (Bács-bodrogyvm.), 1867. szeptember 20-án. A középiskolákat Székesfehérváron és Vácson, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1890. június 21-én. Három évig volt romhányi káplán, 1893-ban lett Kiskúnfélegyházán Kalmár kápolnai lelkész és hitoktató. 1896-ban letette a zsinati vizsgát. 1899-ben választották meg a félegyházai óplébánia plébánosává. A püspök 1901-ben szentszéki tb. tanácsossá, 1907-ben kerületi esperessé és tanfelügyelővé nevezte ki; 1909-ben megkapta a menedékszírti címzetes prépostságot. Templomát kívül-belül restauráltatta. Az iskolákra nagy gondot fordított, sok utánjárással létrehozta a »Constantinum« leánynevelő-intézetet. A király 1910-ben váczi kanonokká, a püspök alsóvárosi plébánossá és egyházmegyei főtanfelügyelővé, azután a középiskolai hittanárokat és a plébánosokat vizsgáló bizottságok tagjává nevezte ki. Ő szervezte az első országos egyházmegyei tanfelügyelői értekezletet; az országos kath. tanügyi tanács tagja és a nőnevelési szakosztály elnöke. — 1906. október hó 27-én II. Rákóczi Ferenc hamvai felett Félegyházán és 1902-ben Szent István napján a budavári koronázó templomban ünnepi beszédet tartott, mely nyomtatásban is megjelent. Befolyása következtében özv. Kalmár Józsefné a váczi papnevelő-intézetnek százezer és egy papnövendék nevelésére huszonnégyezer koronát hagyott. (Nt. 66., 90., 105., 357., 359., 399.)

† **Komárek Péterről** csak azt tudjuk, hogy első sárii plébános volt az 1719—1733. évek közt. (Nt. 283.)

† **Komáromy János** előéletét nem ismerjük. 1750-ben tápéi plébános lett. Midőn 1751. tavaszán fiókegyházába, Algyőre akart menni egyházi ténykedések végzésére, elragadták a kiáradt Tisza hullámai. Szegednél kifogott holttestét a szegedi Szt. Demeter kápolna mellett temették el. (Nt. 395.)

† **Komáromy Károly**, született 1796-ban. A teológiát Vácson végezte, 1819-ben pappá szentelték. Nyolc évi káplánkodás után, 1827-ben algyői, 1837-ben kiskúnmajszai plébános, majd segédesperes lett. Meghalt 1865. március 19-én. (Nt. 364., 393.)

Koncz István, született Kecskeméten, 1877. augusztus 8-án. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson elvégezve, 1901.

április 14-én pappá szentelték. Káplán volt Nógrádverőczen, Galgamácsán, Rékason, Újszászon, Szegváron, Abonyban, Kiskúnhalason és Hatvanban. 1905-ben mátraszöllősi adminisztrátor lett. 1910-ben letette a zsinati vizsgát és 1913-ban bujági plébánossá nevezték ki. (Nt. 167., 176.)

Koncz József, született Kállón (Nógrádv.), 1880. szeptember 29-én. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1903. június hó 21-én pappá szentelték. Káplán volt Bagon, Tápiógyörgyén, Vác felsővárosán; 1905-ben karkáplán és a kath. Legényegylet alelnöke, 1908-ban székesegyházi sekrestyeigazgató, 1911-ben örkényi ideiglenes adminisztrátor, majd úpesti hitoktató lett. 1913-ban megszerezte a középiskolai hittanári oklevelet, 1915-ben kánonjogi doktorrá avatták a budapesti egyetemen. Az 1904—1911. években szerkesztette a »Váci Közlönyt«, készítette A váczi székesegyház kincstárának útmutatóját, Vác, 1910; szerkesztette a Gróf Csáky K. E. váczi püspök 1900—1910. című életrajzi diszművet. (Nt. 234.)

† **Kondlovics István**, született 1745-ben. Pappá szentelték 1772-ben. Hét évi káplánkodás után, 1779-ben bugyii lelkész, 1781-ben irsai és 1783-ban herencsényi plébános lett, ahol 1886. szeptember 24-én meghalt. (Nt. 174., 280., 309.)

† **Kontsér József**, született Alsókubinban (Árvavm.), 1784-ben. A theológiát Vácson elvégezve, 1806-ban felszentelték. 1807-ben váczfelsővárosi káplánból rétsági plébános lett. 1828-ban megkapta a nógrádi plébániát és kerületi esperes, 1842-ben pedig székesegyházi kanonok és papnevelő-intézeti kormányzó lett. Mindenek sajnálkozására 1844. március 10-én meghalt és a székesegyház sírboltjába temették. — Nagytudományú, buzgó pap és jeles zeneművész volt. (Nt. 64., 101., 144., 149.)

† **Kontsik György** az 1675. évi garamszentbenedeki gyűlés idején toalmási plébános volt és aláírta a gyűlés határozatait. (Nt. 259.)

Kontúr László, született Budapesten, 1875. május hó 15-én. A középiskolákat a piaristák gimnáziumában, a theológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1897. október 8-án. Káplán volt már 1896. óta Turán, majd Váczzentlászlón, 1898-ban galgahévízi ideiglenes adminisztrátor, azután hatvani káplán lett. 1900-ban megbetegedvén,

pihenőre ment. Felgyógyulása után, 1902-ben váci siketnéma-intézeti hitoktató, 1905-ben egyházmegyei számbíró, 1908-ban pápai tb. káplán, 1910-ben papneveldei alkormányzó lett. A káptalani levéltár őre. (Nt. 93., 95., 100.)

Kopetzky József, született Budapesten, 1878. november 1-én. Gimnázialis tanulmányait Budapesten végezte; a budapesti egyetemen bölcsészetet, a gráci egyetemen és a váci püspöki liceumban teológiát hallgatott. 1904. június 29-én pappá szenteltetvén, káplán volt Nézsán, Nógrádon, Lőrincziben; 1906-ban ideiglenes adminisztrátor Vecsésen, azután ismét káplán Hatvanban, Kiskúnmajszán és Aszódon. 1908-ban adminisztrátor in spiritualibus Nagykőrösön, azután szelevényi helyi káplán; majd ismét segédlelkész Szentesen, Félegyházán (az új plébánián) és Csongrádon. 1911-ben cserhátszentiváni helyettes plébános lett, ahol az ő idejében új iskola és kántorlak épült. (Nt. 170.)

† **Kopich Ignác**, született Budán, 1819. július 31-én. A gimnáziumot Budán, a filozófiát Vácson, a teológiát Pesten végezte. 1845. július 20-án felszenteltetvén, hét évig volt káplán; 1852-ben a váci papnevelde alkormányzója lett, az 1854—55. iskolai évben tanulmányi felügyelője is volt. A püspök 1862-ben szentszéki tanácsossá, 1864-ben romhányi plébánossá nevezte ki. Meghalt 1870. dec. 20-án. (Nt. 164.)

† **Korber Antal**, született 1837. május 23-án, Pesten. A gimnáziumot Pesten, a teológiát Vácson elvégezve, 1858. október hó 10-én pappá szentelték. Tíz évi káplánkodás után, 1868-ban tápiószecsői, 1872-ben kókai plébános és kerületi jegyző lett. Az 1899. év elején nyugdíjba ment Váczra, de már május hó 3-án meghalt. (Nt. 254., 272.)

† **Koritsánszky László**, született 1765-ben. A nagyszombati szemináriumban végezte el a teológiát s valószínűleg mint újmisést 1703-ban a galgahévi plébánián találjuk. Dwornikovich püspök 1704-ben az akkor visszaállított csongrádi plébánia szervezését bízta rá, ahol sokat küzdött a kezdet nehézségeivel. Azután 1711-ben számboki, 1722-ben ecsegi plébános és nógrádi főesperes lett. »Pastor vigilantissimns« címével tisztelték meg. Meghalt Ecsegen, 1729. évi február havában. (Nt. 172., 202., 260., 370.)

† **Korniss Benedek** váci kanonok volt a XV. sz. végén. Fivére, Miklós volt a mai grófi család alapítója. Báthory püspöknek szellemi rokona és jóbarátja volt; szóval, telivér humanista, aki ehhez képest javadalmat-javadalomra is halmozott. Midőn 1500-ban szimoniáról vádoltatva, kénytelen volt javadalmairól lemondani, akkor váci kanonok, váradi éneklő-kanonok, trinopolitáni v. püspök és suffraganeus, végül leleszi prépost volt. Utóbbi megtartotta haláláig. Neve többször előfordul 1517-ig. Leleszen jámborul munkálkodva töltötte életének utolsó szakát. (Fessler. *Gesch. du Ungern* VI. 226. — Rupp. *Magyarország helyrajzi tört.* II. 302. — Bunyitay. *Váradi püspökség tört.* II. 160—161. — Jászóvári prém. kanonokrend névtára. 1908. — Nt. 63., 518.)

Korpás Pál, született Vácson, 1861. január hó 9-én. A gimnáziumi osztályokat Vácson és Kassán, a teológiát a bécsi egyetemen végezte. Pappá szentelték 1884. július 28-án. Káplán volt Fóton, Újhartyánban és Hatvanban. 1886-ban letette a zsinati vizsgát és tanulmányi felügyelő lett a váci papneveldeben. 1888-ban derekegyházi lelkészszé, 1892-ben szegvári plébánossá, 1895-ben a csongrádi esperesi kerület jegyzőjévé, 1906-ban pedig esperesévé nevezték ki. Ezüstmiséje alkalmából a váci papneveldeben 2000 koronás, a Szent József-intézetben 6400 koronás, a szegvári iskolánál 1000 K alapítványt tett. (Nt. 95., 367., 377.)

† **Kortsek János Ignác**. Előéletét nem ismerjük. 1729-ben lett nógrádi, 1734-ben kerepesi plébános, 1737-ben a felső-kecskeméti kerület főesperese és váci címzetes kanonok. Midőn 1750. május havában Isaszegre ment, útközben szélhűdéstől sújtva, meghalt és az isaszegi templom kriptájában temették el. (Nt. 144., 224.)

Kósa József, született 1878. február hó 24-én, Kecskeméten. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson végezte. 1900. június 24-én pappá szenteltetvén, káplán volt Nógrádverőczen, Palotáson, Jászkarajenőn, Mindszenten, Csongrádon, Félégyházán (az új plébánián) és Kiskúndorozsmán. 1908-ban jászkarajenői plébánossá választották, ahol kivált az istenháza díszítése körül buzgólkodott. (Nt. 349.)

† **Koss Ferenc**, született 1805. augusztus 27-én. A teológiát Vácson elvégezve, 1830. augusztus 30-án pappá szentelték. Tizenhat

és félévi káplánkodás után, 1847-ben boldogi plébános lett s mint ilyen halt meg, 1864. július 31-én. (Nt. 200.)

Kossitzky Lajos, született Gyálán (Torontálvm.), 1837. aug. 9-én. A theológiát Vácson elvégezve, 1889-ben, mint diakonus pap-neveldei tanulmányi felügyelő lett. 1860. augusztus hó 21-én pappá szenteltetvén, turai káplán, majd 1861-ben ismét tanulmányi felügyelő lett. 1862. óta káplán volt Turán, Hatvanban, Czepléden és Csongrádon; 1867-ben főtí ideiglenes adminisztrátor s azután ismét káplán Kecskeméten, Fóton és Turán. 1874-ben megkapta a tóalmási plébániát, melyről két év múlva önként lemondott és félegyházai, majd szentesi káplán lett. Adminisztrátor volt 1876-tól Kartalon, 1888-tól Jobbágyiban. A püspök 1889-ben bujági plébánossá, s egyúttal ecsegerületi esperessé, 1908-ban vácsi címzetes kanonokká nevezte ki. 1913-ban lemondva a javadalomról Gödöllőre nyugalomba vonult. (Nt. 66., 95., 167., 184.)

Koterba István, született Szepesváralján, 1883. augusztus hó 11-én. A középiskolákat Lőcsén és Egerben, a theológia két évfolyamát a budapesti egyetemen, a III. és IV. évet Vácson végezte. Pappá szentelték 1907. június 29-én s kápláni minőségben működött Nógrádon, Rákoscsabán, ismét Nógrádon, Sándorfalván, Újkécskén, Vecsésen, Csanyteleken, Rákoscsabán. (Nt. 217.)

† **Kovách Pál** (modrai), született Vácson, 1810. október 6-án. A gimnázium elvégzése után a pesti egyetemen jogot hallgatott, azután joggyakornok és megyei esküdt lett Hontvármegyében. 1831-ben a kir. helytartó tanácshoz kapott meghívást; de ő szíve vágyát követve, a vácsi egyházmegye papnövéndékei közé lépett és Vácson theológiát tanult. Nádasdy püspök 1835. április 9-én áldozópappá szentelte és Kiskúndorozsmára káplánnak küldte. A pesti egyetemen 1835-ben jogi doktorrá avattatván, kiskúnfélegyházai káplán, 1837-ben püspöki iktató és levéltáros, 1840-ben szentszéki jegyző, 1844-ben püspöki titkár lett. 1846-tól 1849-ig a vácsi szemináriumban magyar köz- és polgári jogot adott elő. A nemzeti küzdelem nagy napjaiban tartott beszédjei miatt egy ideig bujdosnia kellett. Kiskúndorozsmán 1849. december 24-én plébánossá választották. 1855-ben szentszéki tanácsos, a következő évben kerületi esperes és zsinati vizsgáló lett. A király 1861-ben monostori címzetes apáttá, 1864-ben vácsi kano-

nokká nevezte ki. A káptalanban fokozatosan előrehaladva, az éneklőkanonokságig ment. IX. Pius 1881-ben pápai prelátussá nevezte ki, Dorozsma városa 1886-ban díszpolgárává választotta. Meghalt 1888. évi március 9-én. A római katolikus iskolák és tanítók javára 20000 frtot, a dorozsmai szegények javára 1000 frtos alapítványt tett. Nagy tevékenységet fejtett ki az irodalmi téren is. Cikkeket írt »Az idők Tanúja, Magyar Állam, Religio, Váczi vidéki Lap, Váczi Közlöny, Tanügy« című lapokba. Nyomtatásban megjelentek Beszédei, melyeket Vácson 1846-ban Szent Rókus napján, Mária nevénapján, 1855-ben Szeplőtelen fogantatás napján, Bécsben 1869. szent István király napján mondott. *Dissertatio inauguralis de locis credibilibus*. Pest, 1835. Szemelvények az 1790—1. és az 1825—7. országos egyházi választmányok munkálatából. Pest, 1848. *Maunale parochorum*, két kötet, 1854. II. kiadás 1860. A magyarhoni törvényhozás történeti vázlata. Szeged, 1861. *Diurnale pro usu v. Capituli Vac.* 1872. A kath. papság némely legégetőbb kérdéseiről. Bpest, 1875. *Specimen Monographiae Capituli Vaciensis*. Vacii, 1884. Kéziratban maradtak a váczi püspökmegyei könyvtárban: Magyar közjog, történeti fölvilágosítással, 1846—47. évi előadásai. Az örökségre vágyók, színmű, melyet előadtak a váczi papnövendékek 1834-ben. Drégely, rege a magyar előidőkből. Hat dinnye. A fátyol. Meglepetések. (Ferenczy—Danielik. Magyar írók I. 282. — Karcsú. Vác város tört. IX. 246—262. — Nt. 64., 91., 94., 391.)

† **Kovács Antal**, született 1754-ben; pappá szentelték 1778-ban. Tizenkét évig káplánkodott, 1790-ben apostagi, 1796-ban izsáki, 1801-ben herédi plébános lett. A herédi templom tornyát a sajátjából építtette. 1826-ban nyugalomba vonult és a plébániát unokaöccsének engedte át. Meghalt Heréden, 1831. évi augusztus hó 4-én. (Nt. 182., 183., 236., 289.)

† **Kovács Antal**, született 1845. január 12-én, Kecskeméten. A gimnáziumot szülőhelyén, a theológiát Vácson végezte. 1868. augusztus 24-én szentelték föl. Tizenkét évig volt káplán; 1880-ban választották kiskúnmajsi plébánossá, ahol 1883. szeptember 1-én meghalt. (Nt. 364.)

Kovács Antal, született Kecskeméten, 1885. január hó 13-án. A középiskolákat szülőhelyén, a theológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1907. június hó 29-én. Tanulmányai kiegészítése végett a

bécsi Augustineumba küldték, ahonnan visszatérve czeplédberczeli káplán lett. A püspök 1910-ben váczfelsővárosi káplánná és szemináriumban a szentírási tudományok helyettes tanárává, 1913-ban pedig soroksári plébánossá és kerületi jegyzővé nevezte ki. (Nt. 102., 248.)

† **Kovács Endre**, született Alsólendván (Zalavm.), 1739-ben. Pappá szentelték 1763-ban. Tíz évi káplánkodás után, 1773-ban tóalmási plébános lett s mint ilyen halt meg, 1793. október hó 7-én. (Nt. 259.)

Kovács Endre, született Tápiószelén (Pestvm.), 1891. május 5-én. A középiskolákat Aszódon, Czepléden és Vácson, a theológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1915. május 9-én és káplán lett Sződön, majd Izsákon.

† **Kovács Ferenc**, született Ordason (Nógrádv.), 1818. évi szeptember 20-án. A theológiát Vácson elvégezve, 1845-ben pappá szenteltetett. Tizenhárom évig volt káplán, 1857-ben lett magyarnándori plébános s 1865. szeptember 5-én meghalt. (Nt. 159.)

Kovács Ferenc, született Kiskúnfélegyházán, 1885. január hó 30-án. A gimnáziumot szülőhelyén, Kassán és Rozsnyón, a theológiát Vácson végezte. 1908. június 29-én pappá szenteltetvén, káplán volt Kállón, Tápióbicskén, Pusztavacson, Mezőtúron és Turán. 1911-ben a Kiskúnfélegyházai Constantinum hitoktatójává választották. Okleveles középiskolai hittanár. (Nt. 396.)

† **Kovács János** (visontai), született Szécsényben (Nógrádv.), 1779-ben. A theológiát Vácson elvégezve, 1803-ban felszentelték. Kilenc évig volt káplán; 1812-ben lett becskei plébános, majd 1817-ben csongrádi adminisztrátor, ahonnan 1818. június 10-ki szentszéki határozattal elmozdítatván, ismét kilenc évig káplánkodott. 1828-ban lett Dunavecsén sóhivatali lelkész és ott halt meg, 1855. évi július 23-án. (Nt. 154.)

† **Kovács József**, született Selmecebányán, 1784-ben. A theológiát Vácson elvégezve, 1809-ben pappá szentelték. Tíz évi káplánkodás után, 1819-ben mezőtúri, 1829-ben nézsai plébános, 1852-ben kerületi esperes lett. 1863-ban nyugdíjba ment Vácra és 1864. március 27-én meghalt. (Nt. 161., 330.)

† **Kovács József**, született Vácson, 1820. március hó 20-án. Tanulmányait szülőhelyén végezte. 1843-ban pappá szenteltetvén, tizenkét évig volt káplán. A püspök 1855-ben váczszentlászlói plébánossá, 1880-ban segédesperessé, 1885-ben tényleges esperessé nevezte ki. Meghalt 1890. január 11-én. (Nt. 211.)

Kovács József, született Mezőtúron, 1880. november 10-én. A középiskolákat szülőhelyén és Vácson, a theológiát Vácson elvégezve, 1904. június 19-én pappá szentelték. Káplán volt Magyarándorban és Tápióbecskén; ideiglenes adminisztrátor Alsónémedin és Kerekegyházán; ismét káplán Mezőtúron, Abonyban, Csongrádon, Erzsébetfalván és Kiskúfélegyházán (óplébánia). Zsinati vizsgát tett 1912-ben. (Nt. 239.)

Kovács József, született 1882. július 15-én, Csongrádon. Középiskolai, illetve hittudományi tanulmányait Szentesen és Vácson végezte. Pappá szenteltetett 1904. november 20-án. Kápláni minőségben a következő helyeken működött: Újszász, Kecskemét, Csanytelek. 1906-ban ideiglenes adminisztrátor Bugyiban, röviddel azután káplán: Újhartyán, Csömör, Lőrinczi, Sződ, Hatvan, Kiskúfélegyháza (új). 1913. adminisztrátor a lelkiekben Zagyvarékason, ugyanazon évben káplán Rákospalotán, Kecskeméten, Hódmezővásárhelyen. Plébánosi vizsgát tett 1910-ben. (Nt. 296.)

Kovács Kálmán, született 1863. január 19-én. Szent Ferenc rendjébe lépve, elvégezte a theológiát s 1886. július 13-án pappá szentelték. Szolnokon működött mint hitoktató. 1888-ban ájtott a váczi egyházmegyébe és algyői helyi káplán lett. 1896-ban kivándorolt Amerikába és ott mint lelkész mozgalmas szerepet játszott.

† **Kovács Lajos**, született Hódmezővásárhelyen, 1787-ben. Tanult Kecskeméten, Gyöngyösön és Vácson nagybátyja, Kovács Antal herédi plébános költségén. 1810-ben szentelték fel. Tíz évig volt káplán, 1820-tól kisegítő Heréden, beteg nagybátyja mellett, akinek lemondása után, 1826-ban herédi plébánossá lett és ott halt meg 1852. évi május 20-án. (Nt. 183.)

Kovács Sándor, született Seibersdorfbán (Ausztia), 1881. évi október 1-én. Tanulmányait Vácson végezte. 1905. június 27-én szentelték pappá és kápláni minőségben működött Újszászon, Kókán,

Tápiógyörgyén, Soroksáron, Kúnszentmiklóson és Püspökhátvanban 1909. óta betegállományban van. (Nt. 393.)

Kovács Sándor, született 1893. június 11-én, Kecskeméten. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson elvégezve, egyideig kisegítő káplán volt Kecskeméten. 1915. október 14-én pappá szenteltetvén, tanulmányai folytatása végett a bécsi Augustineumba küldték.

Kovács Vince, született Galgamácsán (Pestvm.) 1886. augusztus 9-én. A középiskolákat Vácson, a teológiát a bécsi, majd a budapesti egyetemen végezte. Pappá szentelték 1910. évi november 16-án s káplán lett Czeglédberczelen, Kállón, Úriban és Mindszenten. 1914. óta missiószervező Majsán—Jakabszálláson. (Nt. 395.)

† **Kovaltsik János**, született Zuberchen (Árvam.) 1736-ban; nevelkedett Vácson, pappá szentelték 1760-ban. Négy évig volt káplán; 1764-ben lett dányi, 1769-ben szegvári, 1778-ban szentmártonkátai, 1785-ben herédi, 1789-ben borsosberényi plébános. 1796-ban nyugalomba vonult Váczra és ott halt meg, 1806. október hó 15-én. (Nt. 140., 183., 252., 258., 377.)

Kozma István, született Jákón (Veszprémvm.), 1862. március 25-én. A gimnázialis osztályokat Pápán elvégezve, a kapucinusok rendjébe lépett és Pozsonyban végezte a filozófiát és teológiát. 1885. szeptember 6-án pappá szentelték; 1898-ban átjött a vácsi egyházmegyébe és káplán volt Újszászon, Üllön, Kocséron, Nándorban, Vecsésen, Soroksáron és Kállón. 1902-ben letette a zsinati vizsgát, 1903-ban lett plébánoshelyettes Szendehelyen, 1907-ben adminisztrátor, 1910-ben plébános Veresegyházán. (Nt. 138., 150.)

† **Kozma József**, született 1738-ban, Sopronban. Tanult Egerben, teológiát Vácson, 1762-ben pappá szenteltetvén, három évig volt káplán. 1765-ben lett hódmezővásárhelyi, 1774-ben tápióbicskei, 1776-ban abonyi, 1783-ban kecskeméti plébános. 1791-ben vácsi kanonokká és alsóvárosi plébánossá nevezték ki s mint ilyen halt meg 1792. szeptember 7-én. A székesegyházi sírboltba temették. — Buzgó pap és jeles szónok volt. (Nt. 63., 117., 266., 327., 389.)

Körösi János, született 1891. január 3-án, Neczpálon (Túrócsm.) A középiskolákat Besztercebányán, Budapesten és Vácson, a theo-

lógiaát Vácson végezte. Pappá szentelték 1916. május hó 21-én és Nógrádra küldték káplánnak.

† **Kőrösi Mihály**, született Vácson, 1771. szeptember 15-én. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1794-ben pappá szentelték és tíz évi káplánkodás után, 1804-ben újkécskei plébánossá lett. Az ő idejében épült a mostani templom és plébánia. Híveit buzgón gondozva, meghalt kolerában az 1832. évi december 14-én. (Nt. 352.)

† **Körrey (Iberall) Ferenc**, született Budán, 1809. január hó 27-én. Tanulmányait Komáromban és Vácson elvégezve, 1832. évi március 25-én pappá szentelték. Négy évi káplánkodás után, 1836-ban gróf Károlyi György házi káplánja lett Derekegyházán, 1844-ben pedig szegvári plébános. Az 1848. évi augusztusban híveiből nemzetőrséget szervezett, melyet személyesen vezetett Törökbecse alá a ráczok megfékezésére. A czeglédi 1849. évi konventikulumon való részvétele miatt n szentszék két heti kolostori fogságra ítélte. Azután buzgón munkálkodott hívei közt. Különösen a templom szépítésére fordított nagy gondot. 1866-ban szentszéki tb. tanácsos lett. Nyolcvan éves korában adminisztrátort kért és 1892. évi június 27-én meghalt. (Nt. 377.)

† **Kövesdi Domokos**, György fia, csanádegyházmegyei pap volt. IX. Bonifác meghagyja 1401. december 22-én a béli apátnak, hogy mihelyt valamely egri vagy váczi kanonoki javadalom megürült, azt az apostoli szentszék nevében tartsa fenn és Domokosnak adományozza. Azonban nevét nem találjuk azon korbéli kanonokok közt. (Monumenta Vaticana IV. 400. — Nt. 62.)

† **Kraemer János**, született Pesten, 1832. április 16-án. A középiskolákat Pesten, a theológiát Vácson elvégezve, 1857. szeptember 19-én pappá szentelték. Két évig volt káplán, 1859-ben püspöki iktató, 1860-ban rákospalotai helyi káplán, 1870-ben verseyi plébános, 1884-ben kerületi jegyző, 1889-ben esperes, 1903-ban címzetes kanonok lett. Meghalt Vácson, 1907. augusztus 22-én. (Nt. 194.)

† **Krajcsovics János**, született 1781-ben, felszentelték 1804-ben. Tíz évi káplánkodás után, 1814-ben szentmártonkátai, 1832-ben úrii plébános lett és ott halt meg, 1856. márciusában. (Nt. 258., 275.)

Kraszna Albin, született Dunaharaszttiban (Pestvm.), 1894. évi június 6-án. A gimnáziumot Kalocsán, Rózsahegyen és Vácson, a theológiát Vácson elvégezve, 1916. május 19-én alszerpappá szentelték és kisegítőül küldték Kecskemétre, Újkécskére. Pappá 1916. október hó 8-án szentelték és azután Sződre küldetett káplánnak.

† **Kraszna János**, született Németgurabon (Pozsonyvm.), 1854. december 16-án. A középiskolákat Pozsonyszentgyörgyén és Nagyszombatban, a theológiát Vácson elvégezve, 1878. augusztus 4-én felszentelték. Hét évig volt káplán; 1885-ben dunaharaszttii plébános, 1888-ban kerületi jegyző, 1900-ban esperes lett. Az ő idejében épült az új plébánia. 1901-ben átment a soroksárii plébániára; 1903. óta úrii helyettes plébános volt, ahol 1907. évi január 13-án meghalt. (Nt. 238., 248., 275.)

† **Kratochvila József**, született 1786-ban. A theológiát Vácson végezte és 1810-ben szentelték pappá. Kilenc évig volt káplán, 1819-ben papnevelő-intézeti lelkiigazgató lett Vácson. 1833-ban kapta meg az ecsegi plébániát és ott halt meg, 1839. szeptember 16-án. Ecsegen szegényházat alapított. (Nt. 172.)

Kratochvill József, született Szeniczen (Nyitravm.), 1850. évi március 20-án. A középiskolákat Nyitrán, a theológiát Esztergomban és Vácson végezte. 1872. augusztus 8-án pappá szenteltetvén, káplán volt a következő helyeken: Kálló, Romhány, Hatvan, Becske (adminisztrátor), Soroksár, Sződ (adminisztrátor), Vác (felsőváros). A püspök 1884-ben csömöri plébánossá, 1904-ben szentszéki tb. tanácsossá, 1912-ben esperessé nevezte ki. — Jeles zeneművész és szerző. (Nt. 89., 215.)

Krauze Ferenc, született Pusztaszóron (Pestvm.), 1868. január 7-én. Tanulmányait Vácson végezte s 1891. június hó 24-én pappá szentelték. Kápláni minőségben ezen helyeken működött: Tápiószele, Abony, Hatvan, Mindszent, Lőrinczi, Heréd, Nagykáta, Kiskúnfélegyháza (új plébánia), Szentes és Rákospalota. A zsinati vizsgát 1895-ben tette le. 1901-ben borsosberényi adminisztrátor, 1903-ban plébános, 1904-ben nógrád-kerületi jegyző, 1910-ben esperes lett. Itt a templomot kifestette, két tantermet és kántorlakot építtetett a község által. A püspök 1911-ben örkényi helyettes plébánossá nevezte ki. (Nt. 140., 281.)

Krchnák János született Bogdányban (Pozsonyvm.), 1862. évi október 21-én. A középiskolákat Nagyszombatban, a teológiát a budapesti egyetemen és Vácson végezte. 1889. június 30-án pappá szenteltetvén, káplán volt Verőczen, Czeplédberczelen, Taksonyban, Kállón, Nézsán, Sződön, Rákoscsabán, Mindszenten és Soroksáron. A zsinati vizsgát 1894-ben tette le. 1897-ben szödi adminisztrátor, 1900-ban plébános és székesegyház-kerületi jegyző, 1909-ben segéd-esperes és tanfelügyelő, 1912-ben tényleges esperes lett. Az iskolákat négy tanteremmel szaporította, melyeknek költségeihez sajátjából is jelentékenyebb összeggel járult. (Nt. 121., 133.)

† **Krenedits Ferenc**, született Vácson, 1831-ben. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1854-ben pappá szentelték. Hat éven át több helyen káplánkodott s 1860. július 21-én meghalt Vácson.

† **Krenedits Imre**, született Vácson, 1840. augusztus 20-án. A gimnáziumot Vácson és Pesten, a teológiát a pesti egyetemen elvégezve, 1863. szeptember 3-án felszentelték. Öt hónapig volt káplán Turán, azután tanulmányi felügyelő és a dogmatika helyettes tanára lett a váci papnevelő-intézetben; 1867-ben püspöki szertartó és iktató, 1870-ben levéltáros lett. 1873-ban bujáki plébánossá, 1889-ben hatvani préposttá neveztetett ki s mint ilyen halt meg, 1900. dec. 8-án. (Nt. 80., 102., 167., 182.)

† **Kresz József**, született 1839. július 22-én. A teológiát Vácson elvégezve, 1861-ben diakonussá, 1862. augusztus 28-án áldozópappá szentelték. Már mint szerpap romhányi káplán és Andreánszky báró gyermekeinek nevelője volt. Midőn dr. Suhajda 1864. szeptember végén meghalt, temetése ügyében Vácson járva, Kresz maga is tüdőgyulladást kapott s november 30-án meghalt.

† **Krébesz Endre**, született Kiskúnfélegyházán, 1868. november 10-én. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson elvégezve, 1891. június 24-én pappá szentelték. Több évi káplánkodás után az újpesti károlyi-kórház lelkésze lett, ahol 1901. február 11-én meghalt.

Krier József, született Miroschowban (Morvaország), 1853. február 25-én. 1877. augusztus 7-én pappá szenteltetvén, káplán volt Kosdon, Zagyvarékason, Újpesten, Sáriban, Nézsán, Tápióságon; 1882-ben ideiglenes adminisztrátor Csömörön, 1883-tól katonai lelkész

s 1887-ben ismét kosdi káplán, amikor a zsinati vizsgát letette. 1888-ban lett alsósápi adminisztrátor, majd plébános, 1893-ban romhány-kerületi jegyző, 1899-től esperes egészen 1905-ig. 1914-ben lemondván a javadalomról, nyugalomba vonult Rákosszentmihályra.

† **Kristóf Márton** előélete ismeretlen. 1724-ben lett bagi, 1732-ben váczhartányi plébános, ahol körülbelül egy évet töltött és többé nem találkozunk nevével. (Nt. 135., 198.)

† **Kriszter Antal**, született Budán, 1810. november hó 23-án. A gimnáziumot szülőhelyén, e theológiát a bécsi egyetemen végezte, mint a Pázmány-intézet növendéke. 1833. december hó 3-án pappá szenteltetvén, egy évig volt káplán; azután püspöki iktató és szertartásmester; 1837-ben szentszéki jegyző, 1840-ben püspöki titkár lett. A király 1844-ben vácz kanonokká, a püspök papneveldei kormányzóvá és a Biblicum tanárává nevezte ki, 1852-ben megkapta a szermonostori címzetes apátságot. Midőn 1855-ben székesegyházi főesperessé lépett elő, lemondott a szemináriumi kormányzóságról és annak prodidirektorává, 1863-ban nagypréposttá lett. Meghalt 1868. november 25-én. »Vir, qui praeclara ornatus erruditione, ob plura circa Ecclesiam comparata merita, communi sacerdotum et fidelis populi fruebatur aestimio« — írja róla a püspöki körlevél. (Nt. 60., 64., 76., 91., 101.)

† **Krizmanits Mihály**, született 1750-ben. A theológiát Vácson, majd a pozsonyi generális szemináriumban elvégezve, 1774-ben pappá szentelték. Hat évig volt káplán, 1780-ban apostagi, 1782-ben tápiószelei, 1794-ben püspökszilágyi plébános lett. Javadalmáról lemondván, 1819-ben nyugalomba vonult Vácra és ott halt meg, 1829. évi szeptember hó 2-án. (Nt. 131., 236., 323.)

† **Krizsanóczy János** 1740-ben tűnik fel, mint nógrádverőczei lelkész. A kiskúnmajsa legrégibb anyakönyvben ott találjuk bejegyezve: »Anno 1741. die 16. Maji canonice introductus est per R. D. subdelegatum Petrum Ladislaum Szabó, parochum Dorosmenssem, Joannes Krizsanóczy.« Minthogy ezen évben még sem Majsa, sem Félégyháza mint község nem létezett, a püspök missionáriusul küldhette őt az Alföld nagy pusztáira és ott folytatta az 1731-ben Dorosmán megkezdett kereszteltek anyakönyvét, mely aztán Kiskúnmajsára került, midőn ott a pusztai lakosok községet alapítottak.

Krizsanóczy maga pedig ilyen pusztai lakókkal — valószínűleg Ülés-pusztáról — az 1743-ban alakult Kiskúnfélegyházára ment és az új telepnek első plébánosa lett. 1750-ben elcserélte plébániáját Farkas Mihály kállói plébánossal, de ott már 1751. január 9-én, 35 éves korában meghalt. (Nt. 146., 186., 355., 357., 362.)

† **Krizsány János**, született 1784-ben, Pusztafödemesen (Pozsonyvm.). 1806-ban pappá szenteltetvén, 1810-ben kecskeméti káplánból becskei, 1812-ben széndehelyi, 1815-ben nógrádverőczei és 1826-ban taksonyi plébános lett. Meghalt 1851. szeptember 27-én. »Verőcze községnek történelmi, topographiai és statisztikai leírása« című dolgozata megjelent a »Tudományos Gyűjtemény« 1819. évf. IX. 30—67. lapjain. Jeles »Historia Domust« írt Verőczen és Taksonyban. (Nt. 146., 150., 154., 250.)

† **Kromek Sándor**, született 1842. szeptember 16-án, Horton (Hevesvm.) A teológiát Vácson végezte s 1868. augusztus 24-én felszenteltetett. Tizenöt évig volt káplán, 1882-ben lett mátraszöllősi plébános. Meghalt Vácson, 1886. május 28-án. (Nt. 176.)

Krizsek János, született Vácson, 1890. május 10-én. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1913. június 22-én pappá szentelték és káplán volt Zagyvarékason, Újszászon, Tápiószelén és Törtelen. (Nt. 341.)

Kubacsek József, született Olaszliszván (Zemplénvm.) 1875. szeptember hó 1-én. A gimnázialis osztályokat Bártfán, Sátoraljaújhelyen, Temesvárott és Kassán, a teológiát Egerben végezte. Pappá szentelték 1898. június hó 26-án és az egri egyházmegyében több helyen káplánkodott. 1905-ben lépett át a váczi egyházmegyébe és újhartyáni, majd Mindszenti káplán, 1906-ban úpesti hitoktató és kórházi lelkész lett. 1911-ben megkapta a terényi plébániát, 1913-ban első kistarcsai helyi káplán lett. Az »Egri egyházm. Lapokban« megjelent tőle: »A tisztaeszlári plébánia története.« (Nt. 178., 224.)

† **Kubik József**, született Vácson, 1751-ben. Nagyszombatban tanult, 1778-ban szentelték fel. Két évig volt káplán, egy évig szentszéki jegyző s 1781-ben hódmezővásárhelyi plébános, majd csongrádi (tiszántúli) kerületi esperes lett. A püspök 1793-ban váczi felsővárosi plébánossá, a király az 1803. év végén székesegyházi kanonokká és

kispréposttá nevezte ki; de már 1804. évi január hó 14-én meghalt. (Nt. 63., 120., 389.)

Kubinyi Endre, született Kecskeméten, 1858. október 30-án. A gimnáziumot szülőhelyén és Vácson, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1881. július 16-án. Káplán volt Magyarnándorban, Bagon, Heréden, Tápiógyörgyén, Rékason és Czeglédén. 1885-ben váczi karkáplán, 1889-ben a váczi ipar- és kereskedelmi iskolák, 1890-ben az istvántelki kertészképző-intézet igazgatója, 1892-ben rétsági plébános lett. Tóalmáson egy tantermet emelt, 1902-ben megkapta az üllői plébániát és 1906-ban szentszéki tb. tanácsossá nevezetett ki. Az üllői templomot megújította, három új tantermet emeltetett. A gyömrői egyház önállósítása érdekében sokat tett és itt is kettővel szaporította az iskolák számát. (Nt. 90., 149., 316.)

† **Kucsera Ágoston**, született Alsópenczen (Pestvm.), 1836. december 6-án. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1859. szeptember 24-én felszentelték. Tíz évi káplánkodás után, 1869-ben örkényi plébános, 1902-ben szentszéki tb. tanácsos lett. 1904-ben plébániájáról lemondva, Újpestre nyugalomba vonult és ott halt meg, 1912. évi március hó 4-én. (Nt. 281.)

Kucsera Károly, született Zalaegerszegen, 1866. augusztus hó 14-én. A gimnázialis osztályokat szülőhelyén és Pécsen, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1889. június 30-án. Káplánkodott a következő helyeken: Kosd, Nagykőrös, Taksony, Püspökszilágy, Majsza, Tura, Hódmezővásárhely, Szentés és Kiskúfélegyháza (új plébánia). Zsinati vizsgát 1898-ban tett s 1900. óta váczszentlászlói plébános. A templomot kibővítette, új tornyot építtetett hozzá és ebbe saját költségén egy harangot adott. (Nt. 211.)

† **Kudlik Sándor**, a teológiát a római Szent Apollináriusról nevezett kollégiumban végezte, mint esztergom-egyházmegyei növendék. 1710. óta érsekújvári plébános volt. A király 1733-ban váczi kanonokká és Kovách szerint papneveldei kormányzóvá nevezte ki; azonban az 1741. évben javadalmáról lemondva, Pestre vonult vissza. (Kovách. Specimen Capit. Vac. 115. — Némethy. Series Paroch. Strigon. 724. — Nt. 63., 100.)

† **Kutsera András**, született 1780-ban. A teológiát a pesti egyetemen elvégezve, a teológia doktorává avatták és 1815-ben

pappá szentelték. Mindjárt tanulmányi felügyelő lett a váci papnevelő-intézetben, 1817-ben pedig az egyházjog, történelem és patológia tanára. Tevékeny részt vett az 1820. évi egyházmegyei tanácskozáson. 1822-ben püspökszilági plébános lett s mint ilyen halt meg, 1827. június 21-én. (Nt. 101., 131.)

Kürti István, született Alpáron (Pestvm.), 1892. december hó 12-én. Gimnázialis tanulmányait Kecskeméten, a hittudományiakat Vácson végezte. 1915. június 9-én pappá szenteltetvén, káplán lett Újhartyánban, majd Sáriban.

† **Láboss János** 1800-ban tűnik fel, mint egyházmegyei irodai iktató. 1805-ben Mindszenti káplánból csépai plébános, 1810-ben kerületi esperes lett. 1813-ban átment a nagyvárad egyházmegyébe és ott béli, majd endrődi plébános lett. 1840-ben visszatért Csépara nyugalomba, ahol még azon évi október 26-án meghalt. Csépan Nepomuki Szent János tiszteletére kápolnát építtetett és 3500 frtra menő alapítványt tett. (Nt. 345.)

† **Labuda Tamás**, született 1804. december 8-án. A teológiát Vácson elvégezve, 1827. december 15-én pappá szentelték. Öt évig volt káplán; 1839-ben váci papnevelői alkormányzó, 1839-ben veresegyházi, 1850-ben zagyvarékasi, 1858-ban kosdi plébános lett. 1878-ban Kosdon nyugalomba vonult és ott halt meg, 1882. január hó 25-én. (Nt. 127., 138., 325.)

† **Lachó István**, született 1778-ban. A teológiát Vácson végezte s 1802-ben pappá szentelték. Három évi káplánkodás után, 1805-ben váczhartyáni, 1810-ben alsósápi, 1819-ben püspökszilági plébános lett s mint ilyen halt meg, 1821. évi október hó 17-én. (Nt. 131., 136., 152.)

† **Laczkovits Vencel**, született 1773. szeptember hó 7-én, a visoviczi táborban, ahol atyja mint főhadnagy szolgált. A gimnáziumot Vácson, a teológiát Pesten elvégezve, 1797-ben pappá szentelték. Mint váci felsővárosi káplán, 1802-ben galgahévi plébános, később szentszéki tanácsos, kerületi esperes és címzetes kanonok lett. Meghalt Galgahévizen, 1854. augusztus 3-án. (Nt. 202.)

† **Ladányi István**, született 1781-ben. Tanulmányait Vácson végezte, pappá szentelték 1803-ban. Papneveldei alkormányzóból 1810-ben kiskúnhalasi, majd 1811-ben izsáki plébános lett s mint ilyen résztvett az 1821. évi egyházmegyei gyűlésen. 1826-ban átment Csépára, ahol mint kerületi esperes, 1828. január hó 16-án meghalt. (Nt. 289., 345., 362.)

† **Ladiszlaidesz Imre**, előéletét nem ismerjük. 1785-ben tűnik fel, mint irsai plébános. Az installacionális ebéd alkalmával Tassy Ferenc földbirtokos le akarta ütni székével s azért csakhamar átment Tápiósápra, 1797-ben pedig Csömörrre. 1805-ben lemondván a plébániáról, Pestre vonult és ott halt meg, 1811. szeptember hó 14-én. (Nt. 215., 269., 309.)

† **Lafftsák János**, született Vikartócson (Szepesvm.), 1731-ben. A nagyszombati egyetemet mint »sacrae theologiae graduatus« hagyta el s 1757-ben bujáki, 1760-ban magyarnándori plébános lett. A püspök 1760-ban a váczi lyceumban a dogmatika tanárává, majd címzetes kanonokká, szentszéki tanácsossá, a király 1776-ban valószínű kanonokká nevezte ki. 1797-ben papneveldei kormányzó lett s mint ilyen halt meg, 1801. január hó 15-én. A székesegyház sírboltjába temették. (Nt. 65., 100., 101., 158., 199.)

† **Lafftsák Mátyás**, a theológiát a nagyszombati egyetemen végezte. Midőn 1773-ban a Szeplőtelen fogantatás ünnepét ülték, a Szent János templomban ő tartotta az ünnepi beszédet, mely nyomtatásban is megjelent. A theológia doktora és a váczi papneveldeben a dogmatika tanára volt, midőn 1784-ben a romhányi plébániát kapta meg. Három év múlva váczi felsővárosi plébánossá és c. kanonokká, 1793-ban valószínű kanonokká és alsóvárosi plébánossá, 1801-ben a püspöki lyceum igazgatójává nevezték ki. Meghalt 1805. április hó 10-én s a székesegyház sírboltjában helyezték örök nyugalomra. (Szinnyei. Magyar írók élete. VII. 638. — Karcusú. Vác város tört. VIII. 80. — Chobot. A romhányi plébánia tört. 30. Nt. 63., 117., 120. 164.)

Lakatos Antal, született Hatvanban (Hevesvm.), 1878. december 5-én. A középiskolákat Gyöngyösön és Kiskúnhalason, a theológiát Vácson végezte. 1899. június 24-én pappá szenteltetvén, káplán volt Künszentmiklóson, majd Kókán; 1901-ben hitoktató lett Szegváron, 1909. óta ismét káplán Nagykátán, Kecskeméten. (Nt. 296.)

Lakatos Kálmán, született Munkácson (Beregvm.), 1875. évi szeptember 19-én. A gimnázialis osztályokat Ungvárott, Nagyszombatban és Vácson, a teológiát Vácson elvégezve, 1898. június 26-án pappá szentelték. Káplán volt Kosdon és Rákoscabán; 1900-ban a rákospalotai kertészképző-intézetben hitoktató lett; 1902. óta ismét káplán volt Soroksáron és Erzsébetfalván. 1904-ben a pesti egyetemen a kánonjog doktorává avatták, 1905-ben letette a zsinati vizsgát. 1905-ben rákoscsabai plébános, 1909-ben fóti kerületi jegyző, 1910-ben segédesperes és tanfelügyelő lett. Fáradozott az erzsébetfalvai és rákosligeti templom építése körül; Rákoscabán, Péczelen és Rákoskeresztúron új iskolákat szervezett. (Nt. 213., 229.)

† **Lakics Ferenc** előéletét nem ismerjük. 1742-ben tűnik fel, mint szegvári plébános, innen 1745-ben Abonyba ment, 1748-ban javadalmat cserélt Antalics Márton turai plébánossal, végre 1755-ben újkécskei plébános lett és ott halt meg, 1758-ban. (Nt. 210., 227., 352., 377.)

† **Lancelotti János** 1393-ban a zágrábi püspöknek vikáriusa volt. IX. Bonifác pápától 1402. évi január 1-én felmentést kapott, hogy mint a váczi egyház kanonokja és Szent János evangelista oltárának igazgatója ne legyen helybenlakásra kötelezve. Valószínűleg a Zsigmond király által kinevezett kanonokok egyike volt, mert Miklós püspök és a káptalan őt javadalmától kánonilag megfosztotta és erről jelentést tett IX. Bonifác pápánál, aki 1402. december 22-én a visegrádi apátot bizta meg az ügy felülvizsgálásával. (Monum. Vaticana. III. 229., IV. 442. 486. — Nt. 62.)

† **Láncz János** (nemeskürti), született 1807. május hó 7-én. A teológiát Vácson elvégezve, 1830. május 9-én pappá szentelték. Tizenhat és fél évi káplánkodás után, 1846-ban czeglédberczeli plébános lett s mint ilyen halt meg, 1867. szeptember 21-én. A templom javára 110 frtnyi alapítványt tett. (Nt. 306.)

† **Lanser Andrásról** csak azt tudjuk, hogy az 1706. évi április 11-én így írta be magát a hatvani kereszteltek anyakönyvébe: »Fr. Andreas Lanser baptisavi« és azután 1708-ig mint keresztelő pap működött Hatvanban. Minthogy ez a Rákóczi-féle háborúk idejére esik és nevével sem azelőtt sem azután nem találkozunk, valószínűnek tartjuk, hogy Lanser a hatvani kapucinus kolostor szerzetese és a plébánia adminisztrátora volt. (Nt. 181.)

Lantos Lajos, született Tömörkényben (Csongrádvm.), 1882. január 1-én. A teológiát Vácson végezte. 1908. június 29-én pappá szenteltetvén, káplán volt Kosdon és Mindszenten, 1912-ben adminisztrátor Kiskúnhalason, majd Nagykőrösön, azután káplán Kiskúnfélegyházán, Szentesen. (Nt. 357.)

† **Lányi Mihály** (Elek onofrius) előéletét nem ismerjük. Csak 1759-ben tűnik fel, mint első cserhátszentiváni lelkész. Innen 1763-ban Irsára ment át és ott nagy buzgósággal működött, 1776. június hó 27-én bekövetkezett haláláig. Jeles »Historia Domust« írt. (Nt. 170., 207.)

† **László**, 1277. óta váczi prépost és Izabella királyné kancelárja, majd Tamás püspök meggyilkoltatása után váczi püspök. (Fejér. Codex Diplom. V. 63. — Fejérpataky. Királyi kancellaria az Árpádok korában. 140—141. — Nt. 60., 61.)

† **László** mester, Damo Comes fia, az óbudai káptalan olvasókanonokja, 1290-ben váczi kanonok is volt. (Wenzel. Árpádok új okmánytár. IX. 540.)

† **László** (Lagislaus) az 1332—1337. évi pápai tizedjegyzék szerint váczi kanonok volt. (Monumenta Vaticana. I. 409. Nt. 56., 60.)

† **László** 1342. és 1347-ben szolnoki, 1350-ben csongrádi főesperes volt. (Széchényi család tört. I. 505. — Anjoukori oktár. V. 86. — Wenzel. Árpádok oktár. XI. 8. — Nt. 61.)

† **László** váczi örkanonok neve előfordul egy 1470. évi okiratban. Valószínűleg ugyanaz, aki 1492-ben a római Szentlélek-társulatba beiratkozott. (Codex Dipl. V. 302. — Széchényi család tört. I. 380. — Monumenta Vaticana. V. 17. — Nt. 63.)

† **László** az 1332. évi pápai tizedjegyzék szerint a csongrádi főesperességben »sacerdos de Sers iuratus dixit (plebaniam suam) non valere ultra II. marcas.« Ortway Serked pusztában keresi ezen Sers nevét; de a körülmények összevetéséből biztosra vesszük, hogy az Szer városa, a mai Pusztaszer volt. (Monumenta Vaticana. I. 254. — Magyarország egyházi földleírása. 110. — Nt. 385.)

† **László Imre**, született Kiskúnfélegyházán, 1781-ben; pappá szentelték 1805-ben. Hat évig volt káplán, 1811-ben lett nagykőrösi, 1819-ben romhányi plébános. Igen sokat fáradozott és áldozott a

mostani romhányi templom építése körül. Lemondván a javadalomról, 1845-ben Vácra, majd Félegyházára nyugalomba vonult, ahol rokonsága mindenéből kifosztotta. »Krőzus a papság közt, mégis teljes szegénységben halt meg, 1864. február 15-én.« (Chobot. A romhányi plébánia tört. 34 - 36. — Nt. 164., 301.)

Latzkovits Rezső, született Budapesten, 1884. december hó 14-én. A theológiai kurzusokat Vácson végezte. Pappá szentelték 1907. június 29-én s káplánkodott Kállón, Tápióbicskén, Tápiószelén, Nagykőrösön, Kiskúnmajsán, Soroksáron. Az 1914. évi háború kitörésekor bevonult tábori lelkésznek. (Nt. 396.)

† **Lauchas Ferenc**, született Tirolban. Felsőbb tanulmányait az innsbrucki egyetemen végezte, ahol theológiai és jogi doktorrá avatták. Desericius szerint az egyetemen öt lustrum óta nem volt hozzá hasonlítható éleseszű hallgató. A churi egyházmegye címére pappá szenteltetvén, tanári alkalmazást kapott. Midőn Althann püspök 1729-ben nyilvános pályázatot hirdetett a kanonoksággal egybekötött tanári állásra az újonnan szervezett váci papnevelő-intézethez, azt nyilvános vitatkozáson Lauchas nyerte el. Élete fogytáig tanította a papnövendékeket s ez által igen nagy befolyással volt arra az egész papi nemzedékre. Róka szerint a püspöki kar Lauchast hazánk leg tudósabb kanonokjai közé sorozta. Minthogy a szemináriumban theológiai tanárokul gyengén javadalmazott egyszerű papokat is alkalmaztak, Lauchas 1762-ben a váci káptalanban egy új theologus-kanonoki stallumot alapított, melyre adott 10000 frtot, élte fogytáig évenként 30 kila búzát és 30 akó bort, halála utánra pedig általános örökösévé tette. Meghalt 1767-ben. (Desericius. Historia Epp. Vac. 269. — Róka. Alt und Neu Waitzen. 58. Kovách. Specimen. 145. — Karc sú. Vác város tört. VI. 71., 79. — Nt. 59., 63.)

Lavatka József, született Békésen, 1887. május 3-án. A theológiát Vácson elvégezve, 1910. június 29-én pappá szentelték. Kápláni minőségben működött Újszászon, Úriban, Nagykőrösön, Zagyvarékason, Bagon, Sződön. 1914-ben átment a nagyvárad i egyház-egyebe.

† **Lázár János**, született Krasznahorka-Váralján (Gömörvm.), 1746. február 6-án. Tanult Rozsnyón, Gyöngyösön és Egerben, theológiát Vácson. Pappá szentelték 1772-ben. Három évig volt káplán,

1775-ben lett alsónémedii adminisztrátor; 1776. óta ismét káplán, 1780-ban lett rákoscabai plébános, 1783-ban szentesi adminisztrátor, 1792-ben Mindszenti plébános. 1817-ben javadalmáról lemondva, Kúnszentmártonba nyugalomba vonult és ott halt meg, 1823. szeptember 7-én. (Nt. 229., 2/8., 374.)

† **Lebi Imre** vácsi éneklőkanonok volt, aki 1489-ben és 1491-ben mint ítéldbíró szerepelt a budai prépost és Mendei Dénes vácsi kanonok közt a mogyoródi apátság javaiért keletkezett perben. (Történelmi Tár. 1902. 523. — Századok. 1903. 474. — Nt. 63., 69., 71.)

† **Leeb Mátyás**, született Fóton 1798. augusztus 23-án. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1821-ben pappá szentelték. Négy évig volt káplán, 1825-ben lett derekegyházai házikáplán, 1828-ban szentesi plébános, 1847-ben kerületi esperes, 1854-ben rudinai címzetes apát, 1855-ben szentszéki tanácsos. Az ő idejében épült a mostani szentesi templom. Az arany érdemkereszt tulajdonosa volt. Meghalt 1878. február 12-én. (Nt. 379., 380.)

† **Lehóczky Endre**, született Rajeczen (Trencsénvm.), 1790. november 29-én. A teológiát Vácson elvégezve, 1816-ban pappá szentelték; vácz-felsővárosi káplán, 1821-ben papneveldei alkormányzó, 1823-ban apostagi plébános lett. Innen 1824-ben Alsónémedibe, 1827-ben Tápióbicskére, 1831-ben Tápióságra, 1845-ben Zsámbokra ment plébánosnak. Mint zsámboki plébános, kerületi esperes és szentszéki tanácsos halt meg, 1852. október 11-én. (Nt. 236., 261., 266., 268., 278.)

† **Lelovics Zsigmond**. Előélete ismeretlen. 1760-ban lett püspökszilágyi, 1768-ban bujádi plébános. A Canonica Visitatio azt írja róla, hogy tudományosan képzett, a Historia Domus, hogy nagyerejű ember volt, aki három akós hordót megemelt. Meghalt 1779. július 25-én. (Nt. 131., 167.)

† **Lemberg Jánosról** csak azt tudjuk, hogy 1724-ben duna-haraszti plébános lett és ott 1729-ben meghalt. (Nt. 238.)

† **Lencsó József**, született 1832-ben, Újszászon. Tanulmányait Vácson elvégezve, mint diakonus 1853-ban Kecskeméten kisegítő lett. 1854. február 16-án pappá szenteltetvén, hódmezővásárhelyi káplán lett, de már ezen évi október 24-én meghalt 23 éves korában.

† **Lendvay Gyula**, született 1835. június 28-án. A teológiát Vácson elvégezve, 1859. augusztus 10-én pappá szentelték. Tizenöt éven át számos helyen káplánkodott, 1874-ben lett tiszavárkonyi lelkész ahol 1876. június 10-én meghalt. (Nt. 331.)

† **Lengyel Imre**, született Szentesen, 1857. október hó 22-én. A gimnáziumot szülőhelyén és Szarvason, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1883. július 23-án. Tizennégy évi káplánkodás után, 1897-ben borsosberényi plébános lett. Meghalt 1902. május 24-én. Papnövendék korában szorgalmas tollforgató volt, több dolgozata megjelent a Pázmány-Egylet által kiadott Szemelvények II. és III. kötetében. (Nt. 140.)

Lepey Emil, született Nagytapolcsánban (Nyitravm.), 1880. évi szeptember 8-án. A középiskolákat Nagyszombatban, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1904. június 19-én s káplán volt Sződön, Czeglédberczelen és Soroksáron. 1908. óta váczi karkáplán, 1911-ben sekrestyeigazgató és egyházmegyei könyvtáros, 1914-ben szentszéki tb. tanácsos lett. 1916-ban letette a zsinati vizsgát és sándorfalvai plébánossá neveztetett ki. A »Váczi Közlöny« helyettes szerkesztője volt. (Nt. 68., 104., 108.)

Lesnyovszky Armand, született Erdőtarcsán (Nógrádv.), 1874. január hó 26-án. A gimnázialis osztályokat Gyöngyösön, Vácson és Egerben, a teológiát — mint szentferencrendi növendék — Szabadkán és Szegeden végezte. Pappá szentelték 1897. június 29-én; egy évig a filozófia lektora volt, azután átlépett a váczi egyházmegyébe és káplán lett Verőczen, Lajosmizsén, Tápiószelén, Zagyvarékaszon, Kiskúfélegyházán (óplébánia), Hatvanban, Hódmezővásárhelyen és Kecskeméten. 1906-ban letette a zsinati vizsgát, 1913-ban egyhangúlag kocséri plébánossá választották, ahol a templom kibővítésén buzgólkodik. (Nt. 297.)

† **Leszkóvszky János**, született Érsekújváron, 1717-ben. A középiskolákat Nagyszombatban, a teológiát Vácson végezte. Mint fiatal pap 1748-ban dunakeszii plébános lett és ott halt meg, 1769. július 8-án. A »Historia Domus« szentéletű papnak és nagy aszkétának mondja. (Nt. 218.)

† **Letovanecz Mihály**, az első váczi alumnusok egyike, valószínűleg, mint újmisé 1717-ben magyarnándori, 1719-ben nézsai plébános lett és ott halt meg, 1739. május hó 16-án, 46 éves korában. (Desericius. Hist. Epp. Vac. 232. — Nt. 158., 160.)

† **Lexa Ferenc**, született 1787-ben. A theológiát Vácson elvégezve, 1810-ben pappá szentelték. Négy évig volt káplán, 1814. óta karkáplán. 1820-ban tápiógyörgyei plébános, 1848-ban ker. esperes lett. Az 1836. évi kolera alkalmával híveit sikeresen gyógykezelte. A magyar seregek 1848-ban feljelentés folytán teljesen alaptalan gyanúból elfogták s Kecskemétre, majd Pestre vitték; de Hajnik Pál kezességére mellett szabadon bocsátották. 1856-ban váczi kanonok lett s 1863. május 16-án meghalt. (Nt. 64., 321.)

† **Légrády Mihály**. Vácson elvégezve a theológiát, 1775-ben pappá szentelték. Öt évi káplánkodás után, 1780-ban dunaharaszti, 1782-ben apostagi plébános lett. Apostagról 1787-ben »profugit.« (Nt. 236., 238.)

Léska József, született Tótgurabon (Pozsonyvm.), 1862. szeptember 12-én. A középiskolákat Esztergomban, Nagyszombatban és Vácson, a theológiát Vácson elvégezve, 1886. december 28-án pappá szentelték. Kápláni minőségben a következő helyeken működött: Romhány, Czeglédberczel, Kecskemét, Vác (alsó-plébánia) ahol egyzersmind karkáplán. 1894-ben aszódi lelkész, 1899-ben izsáki helyettes plébános lett. 1901. óta ismét káplán, majd ideiglenes adminisztrátor volt Újpesten. A kormány 1905-ben váczi állami büntetőintézeti lelkésszé, a püspök 1906-ban tb. esperessé nevezte ki. 1912. óta csépai helyettes plébános, ahol a templomot restauráltatta, kifestette és részben újonnan berendezte. — Az irodalom terén is munkálkodott. Önálló művei: A keresztény vallás, apológiai előadások Mark után németből fordítva, Vác, 1910. A római katolikus vallásban kézikönyve, felnőttek számára. Vác. (Nt. 110., 197., 289., 345.)

Lévay Mihály, született Üriben (Pestvm.), 1862. szeptember 29-én. A középiskolákat Budapesten és Vácson, a theológiát Vácson végezte. 1885. július 18-án pappá szenteltetvén, káplán volt Vácszentlászlón, Nagykátán és Nagykőrösön. 1888-ban lett újszászi ideiglenes, majd állandó adminisztrátor, 1893-ban plébános, 1896-ban ker.

esperes. Az abonyi közbirtokosság 1900-ban abonyi plébánossá, a király 1902-ben báthmonostori címzetes apáttá nevezte ki; 1906. óta az abonyi kerület országgyűlési képviselője. XV. Benedek pápa 1916-ban házi főpapjává nevezte ki. — Abonyban a templomot kifestette és újonnan felszerelte; Újszászon kettővel, Abonyban néggyel szaporította a kath. iskolákat. Nagy tevékenységet fejt ki társadalmi téren. Számos felolvasást tartott a budapesti és vidéki kath. körökben. A Szent István Akadémiának rendes, az Országos Pázmány Egyesület választmányi tagja. Szorgalmasan dolgozott az irodalom terén is. Kisap korabeli költeményei és szentbeszédei megjelentek a Pázmány-Egylet Szemelvényei II., III., IV. kötetében; költeményei, ismertető cikkei a »Kath. Szemle, Képes Családi Lapok, Magyar Állam, Magyar Szemle, Budapesti Hirlap« hasábjain, szentbeszédei több hitszónoklati folyóiratban. Önállóan: Dalok a magányból, Budapest, 1894. két kiadást ért. Imakönyv, báró Orczy Tekla képeivel, u. o. 1900. Jubileumi szent énekek, u. o. 1900. Sajtó alá rendezte Szulik József és részben Kuthen költeményeit. (Színnyei. Magyar írók élete. VI. 1153. — Egyházi Közlöny. 1916. 175. — Nt. 96., 105., 324., 326., 328.)

† **Lichtner Gáspár**, született Jákóhalmán (Jászkúnszolnokvm.), 1822. január 1-én. A gimnáziumot Pesten, a filozófiát és teológiát Vácson elvégezve, 1843-ban mint subdiaconus Romhányban segédkezett. 1845. január 23-án pappá szenteltetvén, öt évig volt káplán, 1850. óta derekegyházi házi káplán. Gróf Károlyi István neki adta 1859-ben a hódmezővásárhelyi plébániát. 1863-ban lett helyettes, 1865-ben tényleges kerületi esperes, 1870-ben szent Mihályról nevezett budaszigeti címzetes apát. Meghalt Hódmezővásárhelyen, 1884. március 7-én. Az ott építendő apáca-kolostorra 20,000 frtot hagyományozott. — Csongrádvármegyében nagy tekintélye volt. Világosi néven írogatott a »Religio, Kath. Néplap, Hódmező-Vásárhely« c. lapokban; ez utóbbiba alapos helyiérdekű cikkeket. Önállóan megjelent tőle: Férj- és nejesülendők tanítása, Pest, 1851. Egyházi beszéd a földművelők zászlója felszentelésekor. 1863. (Karcú. Vác város tört. 273. — Színnyei. Magyar írók élete. VI. 1290. — Nt. 389.)

† **Liebhart Máttyás**, született Kismaroson (Hontvm.) 1791. szeptember 10-én. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1818-ban pappá szentelték. Tizenkét évi káplánkodás után, 1830-ban dóczy plébános lett és ott halt meg, 1852. szeptember 20-án. (Nt. 385.)

Liebner János (kakucsi), született 1888. augusztus hó 16-án, Kakucson (Pestvm.). A középiskolákat Tatán és Kalocsán, a theológiát az insbrucki egyetemen elvégezve, 1910. december hó 21-én pappá szentelték. Egy évig volt káplán Czeglédberczelen és Újhartánban. 1913-ban Bécsbe ment, hogy az Augustineumban tanulmányát folytassa. 1914-ben a teológia doktorává avatták és azután a római Academia dei Nobili Ecclesiastici tagja lett. A háború kitörése után hazájába visszatérve, egyideig tábori lelkész volt. (Nt. 450.)

† **Lieszkóvszky József** (felsőlieszkóczi és pruzsinai), született Lieszkón (Árvavm.), 1783-ban. Vácson tanult, 1809-ben pappá szentelték és tizenhárom évi káplánkodás után, 1822-ben boldogi plébános lett. Életét elkeserítette Székely Norbert, a későbbben hivatalából elmozdított jegyző. Meghalt 1847. április 2-án. (Nt. 200.)

† **Lieszkóvszky Pál**, született Irsán (Pestvm.), 1835. december 14-én. Tanulmányait Pesten és Vácson végezte. Pappá szentelték 1860. augusztus 21-én. Nyolc évig volt káplán, 1868-ban lett mátraszöllősi, 1872-ben újszászi plébános, 1885-ben pápai tb. kamarás, 1888-ban lemondott az esperességről, 1900-ban a plébánia javadalomról, Irsára nyugalomba vonult és ott halt meg, 1909. május 3-án.

† **Ligats János**, született Csáporon (Nyitravm.), 1781. június 21-én. A gimnáziumot Nyitrán, a theológiát Vácson végezte. 1808-ban szentelték pappá, tizenöt éven át volt káplán; 1823-ban lett nőtinci, 1834-ben borsosberényi plébános. Meghalt 1859. évi április 25-én, mint tiszteletbeli esperes. (Nt. 140., 147.)

Lihoszith Ignác, született Jablonkán (Árvavm.), 1880. március 15-én. A középiskolákat Trsztenán, Kiskúnfélegyházán és Vácson, a theológiai tanfolyamokat Vácson végezte. 1903. június 21-én pappá szenteltetvén, káplán volt Nógrádon, Aszódon, Sződön, Jászkarajenőn (adminisztrátor is), Kiskúndorozsmán. 1910. óta helyi káplán a dorozsmai Dudás-féle kápolnánál. 1912. óta ismét káplán volt Nagykátán és ekkor tette le a zsinati vizsgát; 1913-ban mátraszöllősi plébános lett. (Nt. 176.)

Linka Ferenc, született Dunaföldváron (Tolnavm.), 1878. szeptember 8-án. A középiskolákat Kalocsán és Vácson, a theológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1901. június 28-án s káplán lett

Újhartyánban, 1902-ben ideiglenes adminisztrátor Pálmonostorán, ismét káplán Csépan, hitoktató Csongrádon, 1903-ban káplán, majd adminisztrátor Palotáson. 1904-ben ismét segédlelkész Abonyban és Kiskúndorozsmán, majd ideiglenes helyettes Mezőtúron. Okleveles középiskolai hittanár s mint ilyen 1907. óta a kecskeméti állami reáliskolákban van alkalmazva. (Nt. 396.)

† **Lóczy Antal**, született Farmoson (Pestvm.), 1784. szeptember hó 16-án. Tanulmányait Vácson végezte, pappá szentelték 1807-ben. Öt évi káplánkodás után, 1812-ben váczszentlászlói plébános lett s mint ilyen halt meg, 1855. július 23-án. (Nt. 211.)

† **Lodomerius**, vácsi kanonok volt már 1309-ben. Lodomér és János éneklőkanonok 1312-ben panaszt emelt V. Kelemen pápánál, hogy Miklós dömösi prépost megválasztatása alkalmával ők nem hívtak meg a püspökválasztásra. Az 1332—37. évi pápai tizedjegyzék szerkesztése idejében még életben volt. (Nagy. Anjoukori okmánytár. I. 187., 416. — Theiner. Monumenta Hist. Hung. I. 443. — Monumenta Vaticana I. 443. — Nt. 61., 488.)

Lokaicsek Károly, született Stomfán (Pozsonyvm.), 1883. évi december 10-én. A középiskolákat Pozsonyban, a theológiát Vácson elvégezve, pappá szentelték 1906. június 29-én s káplán, majd ideiglenes adminisztrátor volt Sáriban; 1910. óta káplán Mezőtúron, Rákoscabán, Erzsébetfalván. (Nt. 231.)

† **Lokcsánszky Endre**, született 1750-ben; tanult Vácson és 1774-ben szentelték pappá. Hét évig volt káplán, 1781-ben bugyii, 1791-ben boldogi plébános lett és ott halt meg, 1804. március 30-án. (Nt. 200., 280.)

† **Losonczy Dániel** a XVIII. század elején alsónémedii plébános volt. A Rákóczi-féle mozgalmak alatt híveivel együtt reformátussá lett; de midőn ott Althann püspök megbízottja 1720-ban megjelent »de omnibus condigna satisfactio data est et dictus Plebanus sufficienter emendatus.« Azután még 1723. évi februáriusig működött Alsónémediben. Ekkor nyoma veszett. (Liber. II. Visit. Canoniarum. 17. — Nt. 278.)

† **Losonczy István** nagykatái plébános volt a XVII. század elején. Mint Kajtár Bodonyi Miklós feljegyezte, a nagykatái plébánia

könyvei közt volt a mult század elején egy Velencében, 1476-ban, goth betűkkel nyomtatott Biblia, amelynek előlapján fel volt jegyezve : »Accepit Vacium Illmus Eppus Kámánházy ad Bibliothecam suam gratis,«tovább »Stephanus Losonczy Pleb. NKat. Ano 1607.« végső lapján pedig »Stephanus Losonczy Plebanus Nkatensis seu Nagykata Ao 1607.« (Nt. 263.)

† **Lovász Antal**, született Mindszenten, 1814. december 8-án. A theológiát Váczon elvégezve, 1337. december 27-én pappá szentelték. Két évig nevelősködött a Huszár családnál Tereskén, azután tizenhét évig káplánkodott különféle helyeken. 1854-ben megkapta az akkor szervezett kökényesi plébániát. 1865-ben zsámboki plébános, 1872-ben kerületi esperes, 1882-ben szentszéki tanácsos lett. 1896-ban nyugalmomba vonult és meghalt, 1899. augusztus 29-én. (Nt. 189., 261.)

† **Lőrincz váczi olvasókanonok** neve több okiratban fordul elő 1304-től 1310-ig. Azután nem találkozunk nevével; de valószínűleg ő az, akit 1319-ben váczi püspökké választották. (Nagy. Anjoukori okmánytár. I. 187., 416. — Knausz. Monumenta Eccl. Strigon. I. 621—622. Monum. Vatic. I. 265. — Békefi. Káptalani iskolák tört. 139. — Nt. 61.)

† **Lőrincz, László fia**. Valószínűleg 1322-ben lett váczi prépost és 1324-ben meghalt, mert XXII. János pápa ekkor Jánosfia Antalnak kívánja a prépostságot adományoztatni. (Wagner. Analecta Scepusii. III. 22. — Theiner. Monumenta Hist. Hung. I. 503. — Nt. 60., 489.)

† **Lőrinczy Mihály**, született Németújváron (Vasvm.), 1713-ban. Filozófiát Grázban, theológiát a nagyszombati egyetemen tanult és mint újmises pap, 1750-ben nógrádverőczei, majd 1753-ban zsámboki, 1756-ban kiskúndorozsmai plébános lett. Meghalt Dorozsmán 1761. évi december 10-én. (Nt. 146., 261., 391.)

† **Ludik József**, született Érsekújváron, 1762-ben. Trinitarius papnövendék volt Pozsonyban; a rend eltörlése után a váczi egyházmegyébe jött át és a theológiát Pozsonyban elvégezve, 1787-ben felszentelték. Két évig volt káplán, 1789-ben lett rákoscsabai, 1793-ban mátraszöllősi, 1799-ben borsosberényi plébános, majd szentszéki tanácsos. Meghalt 1834. április 30-án. (Nt. 140., 176., 229.)

† **Lukácsy Imre** (dobrovniki), született 1784-ben. Tanulmányait Váczon elvégezve, 1809-ben pappá szentelték. Tizenhárom évi káp-

lánkodás után, 1822-ben irsai, 1837-ben peregi, 1842-ben nógrádi plébános és kerületi esperes lett. Meghalt 1855. augusztus hó 12-én. (Nt. 144., 245., 309.)

Mácsay Károly, született Szentesen (Csongrádv.), 1874. évi január 18-án. A középiskolákat szülőhelyén és Egerben, a teológiát Vácson elvégezve, 1899. június 24-én pappá szentelték. Káplán volt a következő helyeken: Magyarnándor, Lajosmizse, Palotás, Csongrád és Rákospalota. Zsinati vizsgát tett 1911-ben és ekkor helyi káplán lett Pestújhelyen, ahol az ideiglenes kápolnát berendezte és dr. Szűcs István min. osztálytanácsossal rk. polgári leányiskolát szervezett. 1913. óta plébános Úriban. (Nt. 231., 275.)

Magurányi József, született Zborón (Sárosv.), 1853. március 3-án. A középiskolákat Bártfán, Eperjesen, Szolnokon és Kassán, a teológiai tanfolyamokat Kassán, Budapesten és Vácson végezte. 1889. június 30-án pappá szenteltetvén, káplán volt Sáriban, Romhányban, Nézsán, Kállón, Lajosmizsén, Nógrádverőczen, Nógrádon, Szentesen és Újpesten. 1896-ban letette a zsinati vizsgát, 1899-ben aszódi lelkész, 1902-ben egyszersmind javítóintézeti lelkész, 1910-ben sárii plébános lett. Aszódon négy tanteremmel szaporította az iskolákat és apáca kolostor javára telket szerzett. Nagyrésze van a gyóni templom és lelkészszékhely létesítésében. (Nt. 197., 283.)

† **Magyar Ignác** előéletéről a váczi papnevelő intézetben 1782-ben felvett *Canonica Visitatio* nem ad felvilágosítást. Csak azt tudjuk, hogy 1756-ban zsámboki, 1760-ban tápiószzei plébános lett. 1761-ben meghívták Vácra a szentírási tudományok tanárává s midőn Lauchas 1762-ben a theologus-kanonoki stallumot megalapította, Magyar kapott erre kinevezést. A *Can. Visitatio* szerint már akkor, Kovách szerint csak 1767-ben lett papnevelői kormányzó. E tisztséget viselte 1772-ig, de a tanári széket megtartotta egészen 1783-ig. Meghalt 1787. évi július 24-én; a székesegyház sírboltjába temették. — Nyomtatásban megjelent tőle: *Parergon perenni memoratu dignum, adnexum disputationi II. apologeticae J. J. Desericii auctoris commentariorum de initiis ac majoribus Hungarorum, adversus epistolam criticam Georgii Pray. Pestini 1763.* (*Historia Epp. Vac.* 267. — Kovách. *Specimen* 115., 154. — Szinneci. *Magyar írók élete*. VIII. 287. — Nt. 63., 100., 101., 261., 322.)

† **Maizner Sámuel**, született Vácson, 1812. december 7-én. Tanulmányait szülőhelyén végezte s 1836-ban pappá szentelték. Kilenc évig volt káplán, 1846-ban lett tápiószzelei adminisztrátor, 1849-ben berkenyei plébános, majd kerületi esperes, 1755-ben turai esperes-plébános. A király 1864-ben váczi kanonokká nevezte ki; azonban december 26-án, amikor beiktatása volt kitűzve, szívszélhűdéstől sújtva meghalt. (Nt. 139., 210.)

† **Majer János**, született Budán, 1808. augusztus 26-án. Tanult Budán és Vácson, pappá szentelték 1832. július 25-én. Tizennégy évi káplánkodás után, 1846-ban szendehelyi, 1848-ban mogyoródi, 1854-ben herédi plébános lett. 1884-ben nyugalomba vonult Vácra és ott halt meg, 1885. június 7-én. Végrendeletileg 25000 frtot hagyott a váczi papnevelő-intézet mellett szervezendő gyermek-szeminariumra. (Karsú. Vác város tört. VIII. 39. — Nt. 99., 156., '83., 225.)

Majer László, született Nagykátán (Pestvm.), 1862. március 10-én. A gimnáziumot Jászberényben, a teológiát Vácson elvégezve, 1884. július 23-án pappá szentelték. Káplán volt Bujákon, Csongrádon, Kiskúnmajsán, Czegléden és Félegyházán (az új plébánián). 1887-ben hittanár lett Szolnokon, majd ismét káplán Félegyházán (az óplébánián); 1890-ben jászkerekégyházi ideiglenes adminisztrátor lett s azután káplán Váczszentlászlón, Hódmezővásárhelyen, Zagyvarékason, Mindszenten, Czegléden, Kecskeméten. A zsinati vizsgát letette 1897-ben. A püspök 1899-ben csépai adminisztrátorrá, majd plébánossá nevezte ki, ahol két tanterem és kántorlakás építésére sajátjából 22000 K-t áldozott. 1906. óta alparkerületi esperes; 1912. óta pedig cibakházai esperes-plébános. (Nt. 341., 345., 347.)

† **Majerszky Ferenc**, született 1826. október 5-én. A gimnázium VI. osztályának elvégzése után kegyesrendi növendék, majd próbaéves tanár lett. 1848-ban felcsapott honvédnek, végig küzdött a szabadságharcot s annak lezajlása után a váczi papnevelőbe lépett. 1851. április 16-án pappá szenteltetvén, tizennyolc éven át káplánkodott, 1859-ben lett csömöri plébános. 1884-ben lemondott javadalmáról, Máriabesnyőre nyugalomba vonult és ott halt meg, 1887. évi szeptember 1-én. (Nt. 215.)

† **Major Mihály**. A teológiát Vácson elvégezve, 1774-ben pappá szentelték. Hat évi káplánkodás után, 1780-ban kiskúnhalasi

plébánossá neveztetett ki. Az ő buzgólkodása folytán épült az ottani templom s midőn ezt Zerdahelyi püspök-helyettes 1788. szeptember 8-án felszentelte, az oda egybehívott papi gyűlésen elnökölt. Major 1800-ban lemondván javadalmáról, Halason nyugalomba vonult és 1811. július 18-án meghalt. (Nt. 362.)

† **Majthényi József** (kesselőkői), született 1790-ben. A theológiát Vácson végezte, 1810-ben felszentelték. Tizenhat évi káplánkodás után, 1826-ban váczhartányi, 1827-ben alsósápi plébános lett. Pálffy János gróf neki adta 1832-ben a bajmóczi plébániát s azért átment a besztercebányai egyházmegyébe, Meghalt 1876. jan. 12-én. (Nt. 136., 152.)

† **Makáry István**, született Egerben, 1833. augusztus hó 14-én. A gimnáziumot szülőhelyén, a theológiát Vácson, majd Pesten elvégezve, 1856. szeptember 20-án pappá szentelték. Két évi káplánkodás után, 1858-ban egyházmegyei iktató, 1859-ben szentszéki jegyző, 1863-ban püspöki titkár, 1865-ben turai plébános lett. Innen csere útján, 1871-ben Czeglédre ment át. 1879-ben gurlai címzetes apát lett s 1898. április 7-én meghalt. (Nt. 210., 305.)

† **Makay István**, született 1683-ban. A theológiát Nagyszombatban végezte, mint csanád-egyházmegyei kispap s mint »theologus et baccalaures formatus« hagyta el az egyetemet. Csanádból átlépve a vácsi egyházmegyébe, 1710-ben galgahévi plébános, majd címzetes kanonok, 1716-ban kókai plébános lett s ott halt meg, 1719. február 4-én, 36 éves korában. (Nt. 202., 255.)

† **Makay József**, született 1790. február hó 19-én, Mohácson. A theológiát Vácson végezte; 1812-ben felszenteltetvén, tizenhárom évig volt káplán. 1825-ben lett csongrádi ideiglenes adminisztrátor, 1826-ban becskei, 1830-ban mogyoródi, 1831-ben — csere útján — jobbágyi plébános és mint ilyen halt meg, 1852. augusztus hó 8-án. (Nt. 154., 184., 215.)

† **Makk Ferenc**, született Budán, 1806. július 3-án. A gimnáziumot szülőhelyén, a filozófiát Vácson, a theológiát a bécsi egyetemen végezte. Pappá szentelték 1829. augusztus 12-én. Tizenkét évi káplánkodás után, 1841-ben csanyteleki plébános, 1849-ben kerületi esperes, 1853-ban czeglédi esperes-plébános, 1856-ban címzetes és

1858-ban valóságos váczai kanonok lett. Meghalt, mint a kegyesalapítványok kezelője, 1862. július 25-én. Latin versei közkézen forogtak, de nyomtatásban nem jelentek meg. (Hübner. Czeglédi rk. egyház tört. 30., 100. — Nt. 64., 305., 354.)

† **Makó Antal** a budai kormány-helynökségnél hivatalnok, 1772. óta irodaigazgató volt. II. József császár 1780-ban váczai kanonokká nevezte ki s mint ilyen halt meg, 1787. november 3-án. (Nt. 64.)

† **Makó Pál** (kerek-gedei), született 1724. július 17-én, Jászapátiban (Jászkún-szolnokvm.). A jezsuita-rendben végezte tanulmányait s mint a filozófia doktora bölcsélet tanára volt a nagyszombati, majd a bécsi egyetemen. A szerzet feloszlata után világi pap, a Budára áthelyezett egyetemen a matematika tanára, majd 1781-ben váczai kanonok lett. A kormány megbízásából Ürményivel és Zerda-helyivel igen szabadszellemű Ratio Educationist dolgozott ki. Volt bélai apát, apostoli protonotárius és királyi tanácsos. Meghalt Budán, 1793. november 4-én és a váczai székesegyház sírboltjában temették el. — Jeles latin költő, kiváló matematikai és fizikai író volt. Összes műveit (szám szerint 26) elősorolja Szinnyei. Magyar írók élete. VIII. 429. 31. — Katona. Historia Crit. XLI. 610. — Nt. 64.)

† **Mallár József**, született Kiskúnfélegyházán, 1813. március 15-én. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1836. május hó 31-én pappá szentelték. Tizenhárom évig volt káplán. 1849-ben szendehelyi. 1850-ben bugyii, 1854-ben tápióbicskei plébános lett. Az 1860—1868. évek közt a nagykátai kerület esperese volt; 1872-ben kineveztetett váczai kanonokká s mint ilyen halt meg, 1887. december 23-án. Nyomtatásban megjelent tőle gróf Pallavicini Ede halálára írt Gyászverset, Szeged, 1839. (Szinnyei VIII. 453. — Nt. 64., 150., 266., 280.)

† **Malvicini Ubertust** IX. Bonifác pápa 1394. június hó 20-án váczai kanonokká nevezte ki. Stalluma évenként 600 aranyforintot jövedelmezett. (Monum. Vatic. IV. 144 — Nt. 62.)

† **Manigay György**, született Komáromban, 1738-ban. Huszonöt éves korában, 1763-ban már Monor első plébánosa; 1768-ban szentlőrinczkátai, 1769-ben dunakeszii plébános, későbbben címzetes kanonok lett. Meghalt 1785. február 12-én. — Az igazság koszorújával felékesített szentelt vitéz című imádságos és énekes könyvet

»szép képekkel ékesítettén kibocsátott Vácson 1775-ben« és azután 1804., 1837. években. (Szinnyei. Magyar írók élete. VIII. 512. — Nt. 218., 255–313.)

† **Maráz József**, született 1809-ben, pappá szentelték 1832-ben. Viharos életű ember volt s mint káplán halt meg 1847. március hó 14-én, harmincnégy éves korában.

† **Marcsik Károly**, született Vácson, 1817. január hó 12-én. Tanulmányait szülőhelyén végezte, 1840. február 20-án pappá szenteltetvén, tizenegy évig káplánkodott, 1850-ben adminisztrátor lett Sáriban a beteg Barna plébános mellett, 1852-ben rákoscsabai plébános és mint ilyen halt meg, 1876. szeptember 4-én. (Nt. 229.)

† **Márk Balázs**, született Kiskúnmajsnán, 1860. február hó 5-én. A theológiát a bécsi egyetemen kezdte tanulni és Vácson végezte. Pappá szentelték 1882. július 23-án. Két évig volt káplán, 1884-től polgári iskolai hitoktató Csongrádon, azután ismét három évig káplán. 1897-ben lett pálmonostori lelkész s ott halt meg, 1902. márc. 10-én. (Nt. 366.)

† **Markasy Imre** 1772-ben dorozsmai, 1776-ban félegyházai káplán volt. 1778-ban megkapta az algyői plébániát; de a tisztartóval való viszálykodása miatt már egy év múlva Szentlőrinczkátára menesztették. Innen 1781-ben Cserhátszentivánra, 1783-ban Tápióbicskére, 1785-ben Borsosberénybe küldetett, 1789-ben cserélt Kovaltsik herédi plébánossal. A »turberlenti ingenii vir beneficis privatus« 1796-ban Vácson vonult meg s meghalt a deficienciában, 1811. október 3-án. (Nt. 148., 170., 183., 255., 393.)

† **Markovics Lázár**, született Oszlányban (Barsvm.), 1835. évi december 16-án. A középiskolákat és a theológia három évfolyamát Nyitrán végezte, a negyediket Vácson. Pappá szentelték 1859. évi augusztus 10-én. Négy és fél évig káplánkodott, 1864-ben lett püspöki irattáros, egy év múlva szentszéki jegyző, 1867-ben szentszéki tanácsos, 1869-ben püspöki titkár. A király 1875-ben székesegyházi kanonokká nevezte ki. 1879-ben egyházmegyei tanfelügyelő, 1884-ben a kegyesalapítványi hivatal igazgatója, 1888-ban casanovai apát lett. A káptalanban fokozatosan előhaladva, az olvasókanonokságig vitte. Meghalt 1912. évi április hó 5-én. Ritka emlékezőtehetségű és nagy olvasottságú férfiú volt. (Nt. 69., 91.)

† **Márkus József**, született 1760-ban. Papi pályáját mint püspöki szertartó és levéltáros kezdte. 1787-ben első becskei lelkész, majd 1791-ben zsámboki plébános lett. 1799-ben átment Berczelre, innen négy év múlva visszatért Zsámbokra és ott halt meg, mint gödöllő-kerületi esperes, címzetes kanonok és szentszéki tanácsos, 1811. évi augusztus 2-án. (Nt. 153., 154., 156., 261.)

† **Márthonyi Pálról** az 1718. évi Canonica Visitatio azt mondja, hogy a theológiát Pádovában végezte, az 1730-ki pedig, hogy az első váci alumnusok egyike volt; tehát tanulmányait valószínűleg itt kezdte. Mint újmisési pap 1717-ben nézsai, 1718-ban bagi, 1724-ben herencsenyi, 1735-ben romhányi plébános lett. A püspök 1737-ben nógrádkerületi esperessé és címzetes kanonokká, 1745-ben váci felsővárosi plébánossá, a király 1751-ben székesegyházi kanonokká, majd droszói címzetes préposttá nevezte ki. Midőn Migazzi bécsi érsekké lett, a káptalan őt választotta püspök-helyettesnek és ezen tisztséget Eszterházy és Forgách püspökök mellett is viselte. Meghalt 1769-ben. Igen bőkezű férfiú volt. A papnevelésben egyházsónoklati tanszéket alapított; a váci felsővárosi és az üllői templomnak értékes ruhákat ajándékozott. Alapítványai, a főtéri ház és kert értékén felül, 9000 frtot tettek ki. (Desericius. Historia Epp. Vac. 232. — Kovách. Specimen 60., 150. — Karcsú. Vác város tört. VII. 24. — Chobot. Romhányi plébánia tört. 23—25. — Nt. 63., 120., 160., 174., 198.)

† **Marthy Györgyről** csak azt tudjuk, hogy az 1675. évi garam-szentbenedeki gyűlés idején kókai plébános volt. (Nt. 253.)

† **Márton** váci örkanonok neve előfordul egy 1237. évi okiratban. (Wenzel. Árpád-kori újoktár. VII. 47. — Nt. 61.)

† **Márton** pesti főesperes és ugyancsak Márton csongrádi főesperes neve előfordul 1374-ben. (Archeologiai közlemény. VI. 8. — Nt. 61.)

† **Márton**, Tamás fia, váci kanonok, Nagy Lajos és Erzsébet királyné udvari papja volt. Mint a magyar királyi udvar követe 1347. április havában Avignonba érkezett, hogy a meggyilkolt Endre királyfi ügyében tárgyaljon. Ezen év decemberében ismét Avignonba ment Lajos olaszországi hadjáratának hírével és 1348. február 20-án felhatalmazást kapott VI. Kelemen pápától, hogy bárminő egyházi javadalmat elfogadhasson és birhasson. (Theiner. Mon. Hist. Hung. I. 752, — Fraknoi. Magyarország és a római szentszék. I. 208., 219., 381. — Nt. 61.)

† **Márton** vácsi prépost neve található 1401. és 1402. évi okmányokban. (Akadémiai Értesítő. 1855. 334, — Nt. 60.)

† **Márton** »plebanus de Zeux« neve olvasható az 1332—1337. évi pápai tizedjegyzékben. Sződi plébános volt és esküje szerint plébániája két márkát ért. (Monumenta Vaticana. I. 254. — Ortway. Magyarország egyházi földleírása. 108. — Nt. 131.)

† **Márton** »presbyter de Wesen dioecesis Waciensis« anyjával és keresztanyjával 1494. május 7-én beiratkozott a római Szentlélek-Társulatba. Nem tudjuk, vajjon a Wezsenyi család sarjadéka, avagy vezsenyi plébános volt-e? (Monumenta Vaticana. V. 4. — Nt. 338.)

† **Maszár Endre**, született Divényben, 1698-ban. Nagyszombatban tanult és 1724-ben szentelték pappá az esztergomi egyházmegye címére. 1736-ban nagymarosi plébános lett. III. Károly 1739-ben hatvani préposttá nevezte ki azzal a kötelezettséggel, hogy az esztergomi érsekkel iktattassa be magát az exemtus javadalomba. Az ő idejében épült a mostani hatvani templom és plébánia. Meghalt 1777. évi március 12-én. A templomra 600 frtot hagyott. (Némethy. Series Paroch. Strigon. 772. — Nt. 79., 80., 187.)

† **Máté** vácsi éneklőkanonok neve előjön 1264. és 1268. évi oklevelekben. (Wenzel. Árpádkori oktár III. 194., VIII. 125. — M. Tört. Tár. II. 75. — Nt. 61.)

† **Máté**, az 1332—1337. évi pápai tizedjegyzék szerint »plebanus de Vetisza (Verutza) iuratus taxavit suam plebaniam ad XIII. marcas, et solvere promisit in regis convocatione, solvit decimam totam.« Amint beigazoltuk nógrádverőcei plébános volt. (Monum. Vat. I. 218. — Nt. 148.)

† **Máté** mester, vácsi kanonok résztvett 1465-ben az Újszász és Szarvas pusztá közötti határjárásban. (Bubla. Regestrum. 2., 5., 19. Karcusó. Vác város tört. VI. 126. — Nt. 63.)

† **Máté** hatvani plébános 1458-ban aláírta Albert hatvani prépostnak végrendeletét. Hihetőleg világi pap volt. (Századok. 1871. 622. — Nt. 131.)

† **Máté János**, született Vácson, 1836. április 17-én. A középiskolákat Vácson, a teológiát a bécsi egyetemen végezte mint pazmanita s 1860. augusztus 21-én pappá szentelték. Két hónapig volt káplán, azután tanulmányai tökéletesítése végett az Augustineumba

küldték. Bécsből visszatérve, 1862-ben a szentírási tudományok tanára lett a váci papnevelő intézetben. Ezen tanszéket negyven évig töltötte be. A püspök 1871-ben szentszéki tanácsossá, 1886-ban címzetes kanonokká, 1888-ban házasságvédővé nevezte ki. 1902-ben nyugalomba vonult és meghalt, 1908. július 20-án. »In munere suo per 40 annos versatus, insigni exemplo suo et indefesso labore Ecclesiae permultos operarios educavit«, írja a püspöki körlevél. (Nt. 102.)

† **Máté Zsigmond Sándor**, született Budán, 1794. március hó 24-én. A középiskolákat Budán és Pesten végezte. Mint a filozófia és a szabadművészetek doktora a váczegyházmegyei papnövéndékek közé lépett és a theológia négy évfolyamát Vácson végezte. 1816-ban pappá szenteltetvén, a bécsi Augustineumban folytatta tanulmányait és a theológia és a kánonjog doktorává avatták. 1820-ban a váci papnevelőben alkormányzó és a püspöki lyceumban a magyar nyelv és irodalom tanára lett. 1822. óta tanította a szemináriumban az erkölcsant, lelkipásztorkodást, ékesszólást és pedagógiát egészen 1853. évi június 24-én, Budán bekövetkezett haláláig. Híres volt nagy tudásáról és bámulatos emlékező tehetségéről. — Nyomtatásban megjelentek hallgatóihoz az 1820., 1822. és 1823. iskolai években intézett Allocutiói, Pest 1824. Szinnyei. Magyar írók élete. VIII. 800. — Nt. 101.)

† **Matejka Lajos**, született Csatajon (Pozsonyvm.), 1830. szeptember 30-án. A gimnáziumot Pozsonyszentgyörgyön és Nagyszombatban, a theológiát Vácson elvégezve, 1854. szeptember hó 22-én pappá szentelték. Tizenkét évig káplánkodott; 1865-ben lett váczhartyáni, 1877-ben szödi plébános. Meghalt 1888. március hó 18-án. (Nt. 133., 136.)

† **Matejka Vilmos**, az előbbinek testvéröccse, született Csatajon, 1844. május 23-án. A gimnáziumot Nagyszombatban és Győrött, a theológiát Vácson végezte s 1869. augusztus 22-én pappá szentelték. Hét évi káplánkodás után, 1896-ban rákoscsabai, 1888-ban ecseri plébános és főt kerületi esperes, 1908-ban címzetes kanonok lett. Meghalt Ecseren 1908. november 1-én. A váci Szent József fiúnevelőintézetre 6947 koronát hagyott. (Nt. 219., 229., 399.)

† **Matejkovics Mihály**, született 1728-ban Vácson. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1754-ben felszentelték. Hat évig volt

káplán, 1757-ben lett szentmártonkátai, 1762-ben czibakházai plébános. Meghalt 1798. október 15-én. (Nt. 258., 347.)

† **Materényi Imre** előélete ismeretlen. 1801-ben berczeli káplán volt, 1803-ban isaszegi plébános lett. Az Isaszegen keresztülvonuló katonaság elhíntette a kolera bacillusokat, melynek áldozatául esett a község lakosságának harmadrésze, végül maga a buzgó lelkipásztor is, 1810. január 24-én. (Nt. 207.)

Matkovich Sándor, született Ludbregben (Varasdvm.) 1875. április 26-án. A középiskolákat a jezsuiták travniki (Bosznia) kollégiumában végezte. Szent Ferenc rendjébe lépve, a teológiát a zágrábi egyetemen végezte. Pappá szentelték 1898. június hó 3-án. 1900-ban ájtott a váczi egyházmegyébe, káplán volt Üllön, 1902-ben ideiglenes adminisztrátor Rétságán és Mátraszöllősen, azután ismét káplán Kosdon, Lőrincziben, Sándorfalván, Aszódon és Csongrádon. 1909-ben derekegyházi lelkész lett. (Nt. 372.)

Matlon János, született Bécsben, 1875. szeptember hó 13-án. A középiskolákat a piaristák budapesti gimnáziumában, a teológiát Vácson végezte. 1899. június 21-én pappá szenteltetvén, káplán volt Nógrádon, Sződön, Püspökhatvanban és Rákoscabán; 1902-ben adminisztrátor Nőtincsen, majd ismét káplán Tápiógyörgyén, Kiskúndorozsmán, Csongrádon, Félegyházán (óplébánián), Kecskeméten és Erzsébetfalván. A zsinati vizsgát letette 1909-ben és 1914-ben alsósápi plébános lett. (Nt. 152.)

† **Mátrai Ráfael**, született Gyöngyösön, 1838. március 12-én. Szentferencrendi szerzetes lett. Pappá szentelték 1863. szeptember hó 2-án. 1890-ben a váczi egyházmegye szolgálatába lépve, apostagi, 1895. óta becskei, 1899. óta bugyri adminisztrátor volt. Meghalt 1901. március 22-én. (Nt. 154., 280.)

† **Mátyás** váczi olvasókanonok volt az 1378—1388. évek között. (Fejér. Codex Diplom. X/II. 326. — Széchényi család tört. I. 528. — Archeologiai közlem. VI. 8. — Nt. 62.)

† **Mátyás** vásárhelyi plébános volt a csanádi egyházmegyében, vagyis a mostani Hódmezővásárhelyen. 1531-ben beiratkozott a krakkói egyetemre. (Frankl. Hazai és külföldi iskoláztatás. 265. Nt. 389.)

† **Mátyus János** (domonyi), született Domonyban, 1761-ben. Tanulmányait Pesten elvégezve, az egri egyházmegye címére szentelték föl. Később átjött a váci egyházmegyébe és félegyházi káplán, 1792-ben csépai plébános, 1798-ban kerületi esperes lett. Csépan az ő plébánossága idején épült a mostani templom és plébánia. 1802-ben megkapta a csongrádi plébániát és szintén kerületi esperes volt. Rudnay hercegprímás 1819. augusztus 31-én és 1820. május 11-én gróf Károlyi György látogatására menve, vendége volt. Pazarlásai miatt Nádasdy püspök 1825-ben állásától felfüggesztette és 1827-ben lemondatta a plébániáról. Ekkor Domonyba vonult vissza és meghalt 1830. március 29-én. (Nt. 344., 371.)

Matzenauer Oszkár, született Nagyszombatban, 1875. augusztus 20-án. A gimnáziumot szülőhelyén és Vácson, a teológiát a bécsi egyetemen és a váci papnevelőben elvégezve, 1897. december hó 31-én pappá szentelték. Már előbb, mint alszerpap, kisegítő volt Nógrádverőczen és Püspökatvanban, majd püspöki iktató Vácson; felszentelése után káplán volt Galgamácsán és ideiglenes adminisztrátor Csanyteleken. 1898-ban lett püspöki szertartó és iktató, 1900-ban levéltáros, 1901-ben szentszéki tb. tanácsos, 1905-ben pápai tb. kamarás és püspöki titkár. A király 1908-ban székesegyházi kanonokká nevezte ki; 1909-ben zsinati vizsgáló, káptalani szertartó és oldalkanonok, 1910-ben jánosii címzetes apát és egyházmegyei könyvtár-igazgató, 1813-ban egyházmegyei irodaigazgató, 1914-ben pápai prelátus lett. 1915. jan.—ápr. ideiglenesen mint püspöki Vicarius is működött. — A »Váci Közlönybe« írt tárcákat és verseket. A váci püspökség alapításáról szóló tanulmánya megjelent a gróf Csáky K. E. váci püspök c. emlékkönyvben és latinul az 1310. évi Schematismusban; önállóan: A váci püspök szabad rendelkezése alá tartozó alapítványok» Vác, 1905. (Nt. 21., 23., 66., 90., 91., 106., 449.)

† **Medárd** (Metardus) váci kanonok, az 1332—1337. évi pápai tizedjegyzék szerint »solvit ratione suae vacantis canonie unam marcam.« (Monumenta Vatic. I. 409. — Nt. 61.)

Medgyesy Gyula, született Szolnokon, 1884. október 26-án. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson végezte. 1908. június 29-én pappá szenteltetvén, káplán volt Bagon, Alsónémediben, Zagyvarékason, Monoron, Csongrádon. (Nt. 371.)

† **Medgyessy János**, született Paláston (Hontvm.), 1795. évi december hó 31-én. A gimnáziumot Vácson, a teológiát a pesti egyetemen végezte, ahol a filozófia és a szabadművészetek doktorává avatták. 1818-ban pappá szenteltetvén, püspökhatvani káplán, 1821-ben szemináriumi tanulmányi felügyelő és a püspöki lyceumban hittanár és hitszónok, 1826-ban szentszéki jegyző, 1830-ban püspöki titkár, könyvtáros és szentszéki tanácsos lett. A király 1832-ben székesegyházi kanonokká nevezte ki, a püspök pedig irodaigazgatóvá. A káptalanban gyorsan előrehaladva, 1848-ban már örkanonok és Szent keresztről nevezett kalocsai apát volt. Gasparik nagyprépost ezen szavakkal iktatta be: »Insigne nostri Capituli membrum, custos Cathedralis accuratissimus, decoris et nitoris ecclesiae amantissimus aequae ac munificentissimus.« Meghalt 1849. szeptember 1-én; a székesegyház sírboltjában temették el. — Az ő munkája: *Schematismus Venerabilis Cleri Almae Dioecesis Vaciensis pro anno 1835.*, Posonii (névtelenül), melyben 72 lapon adja a püspökség és káptalan vázlatos történetét, 162 oldalon a szokásos névtárt, számos helyen történeti részletekkel bővítve és díszítve a székesegyháznak egykorú és a városnak Ortélius-féle látképével. Ő ismertette Vác városát Örkényi Ferenc »Pest-Pilis-Solt vármegye« c. munkájában. Mindkét munkája ama időben feltűnést keltett. (Szinyecsi. Magyar írók élete. VIII. 964. — Nt. 64., 91.)

† **Medgyessy József**, született Szalatnyán (Hontvm.), 1828. február 18-án. A teológiát Vácson végezte, 1852. szeptember 18-án pappá szentelték. Nyolc évig volt káplán; 1860-ban lett tábori lelkész, 1868-ban váci fegyházi lelkész, 1880-ban bagi plébános. 1882-ben lemondván javadalmáról, Aszódra vonult vissza és ott halt meg, 1899. március 12-én. (Nt. 120., 199.)

Medveczky János, született Gyöngyösön, 1865. augusztus hó 30-án. A középiskolákat Gyöngyösön és Egerben elvégezve, Szent Ferenc rendjébe lépett és annak kebelében tanult filozófiát és teológiát. Pappá szentelték 1888. június 19-én. A váci egyházmegyébe átváltott 1900-ban és káplán volt Magyarnándorban, Csongrádon (ideiglenes adminisztrátor is) Kiskúnhalason, Nagykátán és Szentesen. 1904-ben tett zsinati vizsgát. 1905-ben lett becskei plébános, 1912-ben kerületi jegyző, 1914-ben első mendei lelkész. (Nt. 154., 262.)

† **Melethei Miklós** váci kanonok és Szent Jeromos oltárának igazgatója, 1493. április 1-én összes testvéreivel a római Szentlélek-Társulatba lépett. (Monumenta Vaticana. V. 25. - Nt. 64.)

† **Mendei Dénes** váci kanonok. Neve ismeretes az 1489—1491. években a mogyoródi apátság birtokáért folytatott perből. (Századok, 1903. 474. — Történelmi Tár. 1902. 523., 1904. 164. — Nt. 63., 69., 521.)

† **Menyhárt Mór** szentferencrendi szerzetes a mariánusok pesti kolostorából, gödöllői házi káplán és lelkész volt 1755-től 1774. április 3-án bekövetkezett haláláig. Igen buzgó férfiú, aki közadakozásból iskolát és kórházat építtetett Gödöllőn. (Nt. 204.)

† **Menyhárt György**, első tápiószelei plébános volt 1728. óta, aki annak előtte az alföldi pusztákon (Hékedén) misszionáriuskodott. Meghalt Tápiószelén 1736. január 31-én. (Nt. 322.)

† **Mericzay Antal**, született Vácson, 1788. március hó 30-án. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1811-ben pappá szentelték. Két éven át volt káplán Abonyban és Szegváron; 1812-ben lett egyházmegyei iktató, 1814-ben szentszéki jegyző, majd tanácsos, 1827-ben mogyoródi plébános és alesperes, 1830-ban hódmezővásárhelyi plébános. Váci kanonokká és alsóvárosi plébánossá kinevezték 1837-ben, de két év múlva lemondott a plébániáról. 1849-ben aradi c. prépost lett. A káptalant képviselte az 1840. és az 1848-49. évi országgyűlésen s az első egyike volt, kik a tizedről minden kárpótlás nélkül lemondottak. Meghalt mint örkanonok, 1854. szeptember hó 26-án; a székesegyház sírboltjában helyezték örök nyugalomra. — A váci siketnéma intézetre 1000 frtot, a papi nyugdíjintézetre 400 frtot hagyott — Az irodalommal is foglalkozott. Költeményei megjelentek a »Szépliteraturai Ajándék« és »Aurora« c. folyóiratokban, mások kéziratban vannak a Nemzeti Múzeumban; a »Tudományos Gyűjteményben« megjelent »Egy szó a mostani felvilágosodásról« című értekezése (1824. II.); önállóan: Örömezzések gróf Nádasdy püspök beiktatása alkalmával 1824-ben és Az egyházi köteleességek hív teljesítésére gerjesztő szentbeszéd Janikovits Mihály primiciája alkalmával (Selmeczbánya, 1828.) (Religio. 1854. I. 326. — Szinnyei. Magyar írók élete. VIII 1112. — Nt. 64., 117., 225., 389.)

† **Meritzay János**, született Kismartonban (Sopronvm.) 1801. november 16-án. A teológiát Vácson és a pesti egyetemen végezte,

ahol 1823-ban kánonjogi doktorrá avatták. Pappá szentelték 1824-ben. Öt évig volt káplán; 1829-ben derekegyházi házi káplán, 1836-ban tápiószecsői plébános lett. 1842. óta béna volt s azért állandóan helyettesít kellett tartania. Damjanich tábornok 1849. április hó 6-án mégis hazaárulás címén a tápiószecsői szőlők alatt főbelövette. Káplánja a halottak anyakönyvébe is beírta a »honárulást«, amit a váci püspöki szentszék, tanúkihallgatás alapján, 945/1877. sz. végzésével töröltetett. Nyomtatásban megjelent »Assertiones ex jure naturae, publico universali, gentium et canonico« c. doktori értekezése, Pest, 1823. (Szinnyei. Magyar írók. VIII. 1115. — Tragor. Vác története. 1848—49-ben. 188. — Nt. 272.)

† **Mertz Ignác.** Előélete ismeretlen. 1745-ben lett mezőtúri, 1787-ben irsai, 1790-ben dányi plébános. 1792-ben átment a csanádi egyházmegyébe és ott truckenauai, majd lippai plébános lett. (Csanádi Tört. Adattár. II. 321. — Nt. 252., 309., 330.)

Merva Imre, született Rákoscabán (Pestvm.), 1878. augusztus 6-án. Tanulmányait Budapesten és Vácson elvégezve, pappá szentelték 1901. június 29-én. Kápláni minőségben működött a következő helyeken: Bag, Szentlőrinczkáta (1902—3-ban adminisztrátor), Kóka, Abony, ideiglenes adminisztrátor Zsámbokon, ismét káplán és hitoktató Kiskúnfélegyházán (az új plébánián), 1906-ban ideiglenes adminisztrátor Csanyteleken; újólá káplán Kiskúndorozmán, Hódmezővásárhelyen, Csongrádon (ideiglenes adminisztrátor is), Félegyházán (az új plébánián), Cegléden. (Nt. 305.)

† **Mezey Sándor,** született Kúnszentmártonban, 1854. január 12-én. A teológiát Vácson elvégezve, 1877. augusztus 10-én pappá szentelték. Tíz évig káplánkodott, 1887-ben lett herencsényi plébános-helyettes, 1888-ban elhagyta az egyházmegyét; de 1905-ben ismét visszatért és káplán lett Nógrádverőczen, majd ideiglenes adminisztrátor Bugyin, ahol 1906. március 26-án meghalt. (Nt. 174., 280.)

Mészáros István, született Csongrádon, 1885. január hó 27-én. A középiskolákat szülőhelyén és Kiskúnfélegyházán, a teológiát Vácson végezte. 1909. június hó 29-én pappá szenteltetvén, kápláni minőségben működött Nógrádverőczen (adminisztrátorkodott is), Bagon, Újhartyánban, Alsónémedin, Újszászon, Fóton, Mindszenten, Tápiógyörgyén, Csongrádon és Tápióbicskén. (Nt. 321.)

† **Mészáros József**, született 1836. március hó 19-én. Vácson. A theológiát Vácson elvégezve, 1858. szeptember hó 18-án pappá szentelték. Tizenöt évi káplánkodás után, 1873-ban dunakeszii plébános lett. Meghalt 1887. április 6-án. (Nt. 218.)

† **Mészáros Lőrinc** czeglédi plébános volt a XVI. század elején. Közöségesen »nagybotú Lőrincnek« neveztek. A gyászos emlékü 1514. évi pórlázadás vezérének, Dózsa Györgynek rossz szelleme és valószínűleg rokona is volt; de a lázadást megelőzőleg okvetetlenül ismeretségben, barátságban állott vele. Amint a Kassa városához intézett felhívásból kitűnik, medgyesi (más olvasás szerint megyezői) születésű volt, vagy ez volt nemesi előneve. Természetes eszű, félműveltségű ember volt, ki Czegléd városának jövedelmes plébániáján anyagi gondok nélkül élhetett volna, ha nyugtalan szelleme és meggyőződése a cselekvés terére nem sodorja. A táborban csak azért is tekintélyben állott, mert Czeglédről s vidékéről 2000-nél több embert vezetett a keresztes zászló alá. Kétségtől igen jó népszónok volt, mert az egybegyűlt tömeg jóformán ő utána indult. A lázadókká vált keresztesekkel feldúlta a Bácskát, Temesvárt, az Alföld számos kastélyát és Váradot. Zilahon elfogatván, Zápolyai János kezeibe szolgáltatták, aki őt Kolozsvárott máglyahalálra ítélte, avagy rostélyon megsüttette, 1514. szent Lőrinc napján. (Istvánffy. Magyarország tört. (ford. Vidovich) 81. — Verancsics. Összes munkái II. 6., 7. — Szerémi. Emlékiratai 68—70. — Márki. Dózsa György. 149., 178., 275., 371., 495., 581., 586. — Nt. 304.)

† **Mészáros Pál**, született Vácson 1797. június hó 7-én. Tanulmányait szülőhelyén végezte s 1822-ben pappá szentelték. Tizenhat évig működött mint káplán, 1838-ban lett becskei plébános és ott halt meg, 1845. február 25-én. (Nt. 154.)

† **Midlártsik György**, született Bozókön (Hontvm.), 1737-ben. A theológiát Vácson végezte. Tíz évig volt káplán; 1770-ben váczhartyáni, 1774-ben galgamácsai plébános lett s mint ilyen halt meg, 1807. augusztus 21-én. A templomnak hagyott 100 frtot, a ministránssok részére alapítványul 200 frtot. (Nt. 124., 136.)

† **Mihály** (Magister Miko) vácsi kanonok. Neve előfordul 1340-ben; két évvel később pedig azok egyike, kik a káptalan megbízásából Szécsényi Mihályt püspökké választották. (Lányi. Magyar clerus érdemei. I. 167. — Theiner. Monum. Hist. Hung. I. 648. — Nt. 61.)

† **Mihály**, Mátyás fia, szigetfői főesperes volt 1351. körül. Wenzel. Árpádkori új okmánytár. XI. 7. — Monumenta Vaticana. I. 446. — Nt. 62.)

† **Mihály** nógrádi főesperes, váci és esztergomi kanonok neve több okmányban olvasható az 1374—1395. évek közt. (Fejér. Codex. Diplom. X/II. 222., 326. — Széchényi család tört. I. 528. — Archeológiai közlem. VI. 8. — Kollányi. Esztergomi kanonokok. 77. Nt. 62.)

† **Mihály**, esztergomi kanonok, Nagy Lajos király udvari káplánja és a pádovai egyetemen kánonjoghallgató volt, kinek részére a király 1361-ben még egy váci stallumot kért VI. Ince pápától, (Pör. De Surdis II. János érsek. 10. 49. — Kollányi. Esztergomi kanonokok. 62.)

† **Mihály** pesti főesperes neve előfordul egy 1395. évi okmányban. IX. Bonifác pápa 1389. november 20-án egri kanonokká nevezi ki azon kötelezettséggel, hogy mielőtt más javadalmat elfoglal, hagyja el a váci stallumot. Ügylátszik, hogy továbbra is Vácson maradt, mert Mihály pesti főesperes neve olvasható az 1409. és 1427. években; de ez más Mihály is lehetett. (Fejér. Codex Dipl. VII/V. 455., X/II. 326., X/VI. 909., X/VIII. 500. — Széchényi család tört. I. 538. — Monum. Vaticana. III. 40. — Nt. 62.)

† **Mihály** nógrádi főesperes neve előfordul 1427. évi okmányokban. (Fejér. Cod. Dipl. VII/V. 455., X/VI. 909. — Nt. 62.)

† **Mihály** váci örkanonok volt 1468-ban. (Széchényi család tört. I. 580. — Nt. 63.)

† **Mihály** szigetfői főesperes volt 1478-ban. (Akad. Ért. 1845. 340.)

† **Mihály**, az 1332—1337. évi pápai tizedjegyzék szerint hódi (de Hold) plébános volt a csanádi egyházmegye marosontúli főesperességében; és ugyancsak Mihály vásárhelyi (de Wasrahel) plébános. Ugyanis a mai Hódmezővásárhely területén vagy két plébánia állott vagy pedig úgy Csánki, mint Ortway megjegyzése szerint, Hód és Vásárhely már akkor is csak egy hely volt és így csakis egy Mihály nevű plébános is. (Monumenta Vatic. I. 154., 156. — Ortway. Magyarország egyházi földleírása. 423. — Nt. 389.)

† **Mihály**, az 1332—37. évi pápai tizedjegyzék szerint »sacerdos de Opir« a csongrádi főesperességben. Ortway az egykori Aport véli e név alatt, azonban mi Alpárt véljük. (Monumenta Vaticana I. 254. — Egyházi földleírás 210. — Nt. 342., 343.)

† **Mihalik Bálint**, született Privigyén (Nyitra vm.), 1814. évi december 30-án. A teológiát Vácson elvégezve, 1831-ben pappá szentelték. Négy évi káplánkodás után, 1842-ben rétsági plébános lett. Részletesen leírja azt a kegyetlen pusztítást, amit ott az oroszok 1849-ben véghezvittek. Meghalt 1883. május 12-én. (Nt. 149.)

† **Mihályik Ignác**, született Nemcsényben (Bars vm.), 1832. évi február 14-én. A teológiát Vácson végezte s felszentelték 1855. szeptember 20-án. Öt évig volt káplán, 1865-ben tanulmányi felügyelő a váczi papnevelő-intézetben s azután ismét négy évig káplán. 1869-ben megkapta a kökényesi és 1873-ban a dányi plébániát; 1892-ben kerületi esperes, 1900-ban címzetes kanonok lett. Meghalt 1908. január 6-án. (Nt. 189., 252.)

Mihálovits Ernő, született Szegeden, 1870. augusztus 20-án. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson végezte. 1896. május 10-én pappá szenteltetvén, káplán volt Kosdon, Csépán, Künszentmiklóson, Kiskúnhalason, Majsán, Nagykátán és Félegyházán (az új plébánián). A zsinati vizsgát 1899-ben tette le. 1904-ben rákóczipfalvai lelkész, majd plébános lett. 1912-ben csere útján Lajosmizsére ment, hol azóta a templomot — részben saját költségén — újonnan berendezte. 1911. óta tiszteletbeli esperes. (Nt. 298., 322.)

Mikla Pál, született Léván (Bars vm.), 1883. június hó 29-én. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1906. június 29-én. Káplán volt a következő helyeken: Magyarnándor, Lajosmizse, Galgamácsa, Veresegyháza, Szegvár, Sződ, Uri, Kóka, Irsa, Aszód, Kiskúnmajsa, Tura, Lőrinczi, Tápiószele, Zagyvarékas, Tura. (Nt. 188., 455.)

† **Mikler Imre**, született 1701-ben. Csak azt tudjuk róla, hogy 1738-ban nőtinci plébános lett és ott halt meg 1750. november 15-én. (Nt. 147.)

† **Miklós nógrádi főesperes**. Neve előfordul egy 1262. évi okiratban; azonban valószínűleg nem váczi, hanem esztergomegyházmegyei főesperes volt. (Wenzel. Árpádkori új okmánytár. III. 33. Knauz. Monumenta Eccl. Strigón. I. 481. — Kollányi. Esztergomi kanonokok. 12. — Nt. 61.)

† **Miklós csongrádi főesperes** neve olvasható az 1271—1304. évek közötti okiratokban. (Wenzel. Árpádkori új okmánytár V. 177., 229., 241., 255., VIII. 364., X. 401. — Fejér. Codex Dipl. IV. 93. — Nt. 61.)

† **Miklós** pesti főesperes neve található az 1290—1292. évi okmányokban. (Wenzel. Árpádkori okmánytár. IX. 242. — Schmitth. Episcopi Agrienses. I. 226. — Knauz. Monumenta Eccl. Strigon. II. 320. — Nt. 61.)

† **Miklós** szigetfői főesperes neve szerepel az 1274—1282. évek között. (Fejér. Codex Diplom. VI. 287., VI/1. 24. — Wenzel. Árpádkori új okmánytár. IV. 48., VIII. 364., IX. 319., XII. 274. — Széchényi család tört. I. 491.)

† **Miklós** váci kanonok és thenői prépost volt 1329-ben. Lehetséges, hogy azonos az 1332—1337. évi tizedjegyzékben és egy 1342. évi okmányban előforduló Miklós préposttal. (Századok. 1869. 73. — Nagy. Anjoukori okmánytár. II. 535. — Széchényi család tört. I. 505. — Monum. Vatic. I. 408. — Nt. 56., 61., 86.)

† **Miklós** váci örkanonok, a pápai tizedjegyzék szerint 1332-ben 3 ferton és 3 garas adót fizetett. (Monum. Vaticana I. 408. — Nt. 56., 61.)

† **Miklós**, Rernad (Gellért?) fia, váci kanonok 1332-ben egy ferton tizedet fizetett. (Monumenta Vaticana I. 409. — Nt. 56., 61.)

† **Miklós** olvasókanonok neve olvasható 1342. és 1350. évi okmányokban. (Széchényi család tört. I. 505. — Wenzel. Árpádkori okmánytár. XI. 8. — Nt. 61.)

† **Miklós** váci főesperes neve ugyanazon okmányokban fordul elő. (Idézett helyeken.)

† **Miklós** pesti főesperes előfordul ugyanazon két okmányban és 1342-ben a Széchényi püspököt megválasztó bizottság tagja is volt (Theiner. Monumenta Hist. Hung. I. 648. — Nt. 61.)

† **Miklós** királyi káplán és váci éneklőkanonok volt 1347-ben. (Anjoukori okmánytár V. 159., 168. — Nt. 61.)

† **Miklós** éneklőkanonok volt 1347-től 1378-ig. Bizonyára ő azon Miklós prépost, ki a káptalan élén állott az 1378—1381. évek közt. (Fejér. Codex Diplom. X/IV 634., 635. — IX/VII 457. — Archeológiai Közlemények. VI. 8. — Nt. 60.)

† **Miklós**, Henrik fia, a veszpréme gyházmegyei Pilis-Marót plébánosa volt. IX. Bonifác pápának 1402. december 17-én kelt dekrétuma alapján megkapta a Vahaspapi Andrásfia, András elhalálása folytán megüresedett váci kanonokságot. (Monumenta Vaticana. IV. 479. — Nt. 62.)

† **Miklós**, vácsi kanonok és Szent Apollónia szűz, vértanú oltárának igazgatója volt 1484-ben. Talán azonos Melethei Miklóssal. (Teleki. Hunyadiak kora. XII. 267. Nt. 63.)

† **Miklós**, az 1332—1337. évi pápai tizedjegyzék szerint »N. (icolaus?) sacerdos de Seglar iuratus dixit (plebaniam suam) non valere ultra VIII. marcas« — és »N. (icolaus) sacerdos de Rady iuratus solvit V. grossos, IIII denarias.« Az előbbi czeglédi, az utóbbi rádi, vagy rádai plébános volt. (Monnmenta Vaticana. I. 254. — Ortway. Magyarország egyházi földleírása 111., 112. Nt. 132., 303.)

† **Miklós** nógrádi plébános »Vir discretus, Nicolaus plebanus de Novogrod,« 1349-ben tiltakozott az esztergomi érsek nevében bizonyos beiktatás és határjelek felállításá ellen. (Fejér. Codex Diplom. IX/I. 710. — Nt. 142., 144.)

† **Mikovics Endre**. Előéletét nem ismerjük. 1799. óta alsónémedii plébános volt s ott halt meg. 1807. június 15-én. Az alsónémedii és az ócsai templomnak 100—100 frtot hagyományozott szentségmutató és ruhák beszerzésére. (Nt. 278.)

† **Mikschy Mihály**, született Pesten, 1768. augusztus hó 11-én. A középiskolákat szülőhelyén, a theológiát Vácson elvégezve, 1793-ban pappá szentelték. Kilenc évig volt káplán, majd adminisztrátor Bagon. 1802-ben lett szegvári, 1810-ben — csere útján — alpári, 1828-ban csépai adminisztrátor. 1829. óta nyugalomban élt Csongrádon, 1837. július 18-án bekövetkezett haláláig. (Nt. 343., 345., 377.)

† **Mikuska Károly**, született Püspökhatvanban (Pestvm.), 1807. augusztus 23-án. Tanulmányait Vácson végezte, 1831. július 18-án szentelték pappá. Tizenegy évi káplánkodás után, 1842-ben gödöllői adminisztrátor, 1844-ben újhartyáni, 1856-ban tápiógyörgyei plébános lett és egyúttal az abonyi kerület esperese. 1863-ban szülőhelyének, Püspökhatvannak lett plébánosa, 1868-ban a székesegyházi kerület esperese. 1871-ben nyugalomba vonult s Abonyban halt meg, 1873. augusztus 11-én. A »Hirnök«-ben megjelent A besnyői kolostorról írt cikke, 1843. 16. sz. (Nt. 129., 204., 286., 321.)

† **Millmann János**, született Vácson, 1850. január hó 1-én. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1872. augusztus 28-án pappá szentelték. Rövid ideig irattáros volt a püspöki aulában, azután káp-

lánnak küldték Turára, ahol 1873. évi augusztus hó 21-én a kolera áldozatául esett.

† **Millmann Sándor**, született Vácson, 1858. február hó 28-án. A középiskolákat Vácson és Pesten, a theológiát Vácson végezte. 1881. július 16-án szentelték pappá. Tizenkét évig volt káplán, 1893-ban lett helyettes plébános Püspökszilágyon s mint ilyen halt meg, 1903. december 1-én. (Nt. 131.)

† **Miltényi Gyula**, született Kónyiban (Tolnavm.), 1845. aug. 14-én. A gimnáziumot Pécsen, az V. osztálytól kezdve a győri kisközsemináriumban, a theológiát Vácson és a bécsi egyetemen végezte, ahol 1873-ban theológiai doktorrá avatták. 1869. augusztus 12-én pappá szenteltetvén, egy évig volt káplán Fótton, 1870-ben papnevelői spirituális, 1871-ben a dogmatika tanára lett Vácson. Az 1876—1880. években segédlelkész volt a felsővárosi plébánián, az 1880—1883. években gimnáziumi helyettes tanár is. 1883. óta a papnevelésben a philosophia Thomistica tanára. 1885-ben szentszéki tanácsos, 1888-ban székesegyházi kanonok s papnevelő-intézeti kormányzó lett, mely tisztelet 1892-ig viselte, a dogmatikai tanszéket azonban 1899-ig töltötte be. A király 1898-ban szobranci címzetes préposttá, XIII. Leo 1900-ban pápai prelátussá nevezte ki. Meghalt 1902. augusztus 10-én. (Nt. 64., 101.)

Miskolczy Jenő, született Csongrádon, 1888. október 3-án. A gimnáziumot Kiskúfélegyházán és Vácson, a theológiát Vácson végezte. 1911. március 19-én pappá szenteltetvén, prefektus lett a váczi Szent József fiúnevelő-intézetben. (Nt. 399.)

† **Mochmolnai Balázs** váczi kanonok 1510. óta pesti főesperes volt, 1532-ben egri kanonok lett. (M. Tört. Tár. XII. 73. — Schemat. Agriensis 1753. — Nt. 63.)

† **Mocsányi Mátyás** 1700-ban »theologus speculativus III. anni et Capellanus Illmi Dni Episcopi (Dwornikovich)« azután 1701-ben püspökhatvani plébános lett. 1702-ben átment az egri egyházmegyébe; de azután ismét visszajött, s azért midőn 1711-ben a nézsai plébániát elfoglalta »advena Agriensisnek« mondja őt a »Historia Domus.« Innen 1715-ben Bagra és 1718-ban Püspökszilágyra ment plébánosnak. 1726-ban nyugalmomba vonult és valószínűleg 1728-ban halt meg, mert

a püspökhathatvani templomot 1729-ben az ő hagyatékából bővítették és restaurálták. (Nt. 127., 129., 136., 160., 198.)

† **Mócza Imre**, született Kecskeméten, 1848. szeptember hó 14-én. A középiskolákat szülőhelyén, a theológiát a pesti egyetemen végezte. 1880. augusztus 28-án szentelték pappá s tizennégy éven át volt különböző helyeken káplán és ideiglenes adminisztrátor. 1888-ban tapiószecsi plébános, 1902-ben a nagykáti kerület segéd, 1908-ban tényleges esperese lett. 1911-ben lemondván javadalmáról, nyugalomba vonult Kecskemétre. (Nt. 95., 96., 272.)

† **Modorovich György**, született Lébényben (Mosonyvárm.) 1722-ben. Pappá szentelték 1746-ban és mindjárt megkapta a borsosberényi plébániát. Azután 1751-ben üllői, 1770-ben zagyvarékaszi, 1786-ban ismét üllői plébános lett. 1794-ben nyugalomba vonult Vácra és ott halt meg, 1797. február 21-én. (Nt. 140., 315., 325.)

† **Mohorai Miklós** váci örkanonok, majd prépost. Kora legjelesebb diplomatáinak egyike. Mohorai Miklós, János fia, valószínűleg a nógrádvármegyei Mohorán született. Felsőbb tanulmányait a bécsi egyetemen végezte. Mint a theológia és filozófia hallgatója megismerkedett a III. Frigyes császár udvarában, Aeneas Silviuszal, akit 1458-ban II. Pius néven pápává választottak. A bécsi egyetemen 1454-ben magisterré avatták. 1457-ben már váci örkanonok volt. II. Pius magával vitte Rómába szolgálattevő kamarásnak és 1461. október 10-én neki adományozta a Glavinai Pál lemondása folytán megüresedett pécsi prépostságot azzal, hogy e mellett a váci örkanonokságot is megtarthatja. Mátyás király a pápai udvarban élő magyar papot ügyvivőjévé választotta. Ott igen jó szolgálatokat tett a királynak s azért, midőn II. Pius halála után hazájába visszatért, Mátyás az 1468., 1470., 1471. és 1477. években ismételten követségbe küldte őt II. Pál pápához, 1480-ban pedig a velencei köztársasághoz. Szolgálatait azzal jutalmazta a király, hogy 1470-ben a pozsonyi prépostságot, 1473-ban az erdélyi főesperességet adta neki; 1475-ben a bakonybéli apátság kormányzójává és 1478-ban váci préposttá nevezte ki. Mint ilyen vett részt az 1485. évi váci országgyűlésen és 1487-ben járt utoljára diplomáciai kiküldetésben Anconában. Nevét 1488-ban olvassuk utólszor; de valószínűleg tovább is élt, mert Márton budavári plébános 1491-ben lett váci préposttá, már

pedig Mátyás király nem szokta üresedésben hagyni a papi javadatmakat. (Koller. *Historia Eppatus Quinqueecll.* II. 82., 201., 343. — Katona. *Hist. Critica* XVI. 77. — Knauz. *Magyar Sion.* 1865. 744. — Századok. 1898. 775–781. — Fraknoi. *Magyarország és a római szentszék.* 136., 141., 405. — Szinyei. *Magy. írók élete.* IX. 101. — Farkasfalvi. *A váci országgyűlés tört.* 37., 39. — Nt. 60., 62., 63., 518.)

† **Molnár Ádám** szentferencrendi szerzetes volt. A rend feloszlatása után a váci egyházmegye szolgálatába lépett. 1794-ben lett történelmi helyi káplán s mint ilyen halt meg, 1807. március 8-án. (Nt. 341.)

† **Molnár Ferenc**, született 1765. július hó 4-én, Szegváron (Csongrádv.). A teológiát a generális szemináriumban elvégezve, 1788-ban pappá szentelték s mindjárt karkáplán és szentszéki iktató lett Vácson; azután iktató és püspöki szertartásmester, 1796-ban pedig titkár lett. 1800-ban átment Zerdahelyi püspökkel a besztérczebányai egyházmegyébe, ahol irodaigazgató, 1802-ben kanonok, 1807-ben papneveldei kormányzó és albey címzetes prépost lett. Meghalt 1822. május 12-én a szklenói fürdőben és a szentkereszti püspöki sírboltban Zerdahelyi lábaihoz temették. — Nyomtatásban megjelent Makay Antal püspök beiktatásakor mondott beszédje. (*Schematismus Historicus Dioec. Neosolensis.* 1876. 62. — Nt. 82., 91.)

Molnár Lajos, született 1891. évi július hó 28-án, Hatvanban (Hevesvm.). A középiskolákat Aszódon, Budapesten és Vácson, a teológiát Vácson elvégezve, 1916. május 21-én pappá szentelték és kosdi káplán lett.

† **Molnár Mihály**, született Zsámbokon 1731-ben. Tanult Pesten, teológiát Vácson. Pappá szentelték 1754-ben. Csongrádi káplánból 1762-ben csépai plébános lett, ahol 1764. december 20. éjjelen prédikáció tanulás közben szívszélhűdés érte és két nap mulva eltemették. (Nt. 344.)

† **Molnár Mihály**, született Mindszenten. Szép képzettségű férfiú volt, mert anyanyelvén és a latinon kívül beszélt németül, tótul és olaszul. 1776-ban misszionárius volt az alföldi pusztákon s 1778-ban nagykőrösi plébános lett. Sokat kellett küzöldnie a katolikusellenes városi tanácscsal, amely végre kormányrendelet folytán legalább tűrhető lakást adott neki, míg a templom és plébánia felépül. A küz-

delmekbe belefáradva, 1784-ben Izsákra ment át, ahol 1796-ban meghalt. (Nt. 289., 301.)

† **Molnár Mihály**, született Tápióbicskén (Pestvm.), 1816. szeptember 25-én. A theológiát a pesti egyetemen végezte. Öt évig volt káplán; 1844-ben házi káplán lett Derekegyházán, 1855-ben plébános Kókán, 1864-ben a zsámboki kerület esperese s mint ilyen halt meg, 1872. május 19-én. (Nt. 254.)

† **Molnár Pálról** csak azt tudjuk, hogy tószegi plébános volt az 1761—1765. években. 1776-ban pedig mint alföldi misszionárius működött. (Nt. 340.)

† **Molnár Pál**, született Kiskúnmajsán 1744-ben. A theológiát Vácson elvégezve, 1767-ben pappá szentelték. Káplán, majd succentor volt Vácson. 1776-ban lett újkécskei, 1780-ban tápiószelei, 1782-ben algyői plébános. Midőn templomának belseje leégett, a hiányok pótlása végett Vácra utazott s útközben Tápiószelelén meghalt, 1785. április 15-én. (Nt. 323., 352., 399.)

† **Molnár Péterről** már Dobróczy azt írta a kállói Historia Domusban, hogy semmit sem tud róla. Mi is csak annyit tudunk, hogy 1739-ben kállói, 1746-ban kosdi, 1747-ben palotási plébános lett. A palotási plébánia anyakönyveiben 1755-ig fordul elő. (Nt. 126., 186., 193.)

Molnár Zsigmond, született Heréden (Nógrádv.), 1888. március 31-én. A középiskolákat Gyöngyösön és Vácson, a theológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1910. augusztus 7-én. Káplán volt Magyaránádon, ideiglenes adminisztrátor Ecsegen, majd ismét káplán Dányban, Jászkarajenőn, 1912. óta Rákospalotán. Másfél évig szerkesztette a »Rákospalotai Hírlapot« (Nt. 131.)

† **Molnárovics Pál József**, született 1702-ben, pappá szentelték 1726-ban. Két évig volt káplán; 1728-ban lett alsónémedii, 1732-ben tápiósülyi, 1742-ben isaszegi, 1749-ben sárii plébános, ahol 1750-ben meghalt. (Nt. 206., 270., 278., 283.)

† **Moóri Tamás** mester, váczi kanonok és nógrádi főesperes volt 1529-ben. (M. Tört. Tár. XII. 103. — Nt. 63.)

† **Moravek Endre**, született Dojcson (Nyitravm.), 1846. évi szeptember 9-én. A theológiát Vácson elvégezve, 1871. augusztus 12-én pappá szentelték. Tizenhárom éven át volt káplán és adminisztrátor, 1884-ben lett szendehelyi plébános és ott halt meg, 1892. december 24-én. (Nt. 150.)

† **Moravszky János**, született Galgamácsán (Pestvm.), 1828. augusztus 20-án. A theológiát Vácson végezte; pappá szentelték 1854. szeptember hó 22-én. Nyolc évi káplánkodás után, 1863-ban újkécskei plébános, 1879-ben szolnok-kerületi esperes, 1901-ben tb. pápai kamarás lett. Meghalt Ujkécskén, 1904. évi július hó 11-én. (Nt. 352.)

† **Morlin Péter**, előélete ismeretlen, 1793-ban lett tóalmási, 1802-ben — csere útján — palotási plébános, ahol 1811. december 23-án meghalt. (Nt. 193., 259.)

† **Morvay Ferenc**, a filozófiát és theológiát Vácson elvégezve, 1805-ben pappá szentelték. Négy évig volt káplán; 1809-ben lett a váczi papnevelő-intézetben spiritualis, 1811-ben zsámboki adminisztrátor, 1813-ban pedig tápiósági első plébános, ahol 1816. április hó 1-én meghalt. (Nt. 261., 268.)

† **Morvay János**, mint »theologus speculativus« 1712-ben herencsényi, 1717-ben kállói plébános lett. Kállóról már 1720-ban távozott s alighanem Váczbottyánból igazgatta a váczhartyáni és szödi híveket, mert csak 1726-tól neveztetik váczhartyáni plébánosnak. Innen 1732-ben Nógrádverőczére ment, ahol 1734-ben megszűnt működni. Utódja azt írja róla: Vir vere ecclesiasticus. (Nt. 135., 146., 174., 186.)

† **Morvay János** (alsódraskóczi), született Bánban (Trencsénm.), 1824. június 19-én. A theológiát Vácson elvégezve, 1851. július hó 25-én pappá szentelték. Tizenhét évi káplánkodás után, 1858-ban apostagi adminisztrátor, 1863-ban váczhartyáni plébános lett. 1866. óta ismét káplánkodott. 1874-ben megkapta a terényi, 1884-ben a nőtincsi plébániát, ahol 1891. április hó 14-én meghalt. (Nt. 136., 148., 178., 236.)

† **Motesiczky János**, született Vácson, 1840. március 23-án. A gimnázium alsóbb osztályait Vácson és Budapesten, a két felsőt

— mint kispap — Nagyszombatban, a theológiát Vácson végezte. 1865. augusztus 12-én pappá szenteltetvén, káplán volt Váczszté-láslón, Czegléden Kiskúndorozsmán és Csongrádon. A zsinati vizsgát letéve, 1873-ban váci karkáplán, majd papneveldei lelkiigazgató lett. 1879-ben megkapta a nagykátai plébániát, ahol jelentékeny hozzájárulása folytán két tantermes új iskolát építettek. Lelkipásztori érdemeiért 1880-ban kerületi jegyző, 1893-ban székesegyházi kanonok, kispóspost és felsővárosi plébános lett. A plébániát 1902-ig vezette, amikor pesti főesperessé lépett elő. 1903-ban pápai prelátus, 1908-ban örkanonok, 1909-ben püspöki helynök lett, mely tisztet 1915-ig viselte. 1909. óta a kegyesalapítványok gondnoka. 1910-ben éneklő, 1912-ben olvasókanonokká lépett elő. Tizenkét éven át a váci Kath. Kör elnöke volt. 1915. óta aranymisés áldozópap. Meghalt 1916. december hó 13-án. (Nt. 65., 89., 92., 94., 118., 264.)

Moys Ernő, született Deménfalván (Liptóvm.), 1858. április hó 4-én. A középiskolákat Znióvárán, Lőcsén és Jászberényben, a theológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1884. június hó 23-án. Káplán volt Romhányban, Kállón, Sződön, Nógrádon és Nőtincsen. A zsinati vizsgát 1890-ben tette le. 1892-ben ideiglenes adminisztrátor volt Rétságán, majd ismét káplán Galgamácsán, Rákoscabán, Soroksáron. 1896. óta állandó adminisztrátor volt Vácshartyánban. A püspök 1905-ben nógrádi adminisztrátorrá, 1907-ben ugyanott plébánossá, 1911-ben kerületi esperessé nevezte ki. (Nt. 136., 138., 144.)

† **Mravec József**, született 1826-ban. A theológiát Vácson végezte, 1851-ben pappá szentelték s hét évi káplánkodás után, életének harmincharmadik évében, 1858. május 27-én meghalt.

† **Mráz Gergely**, a visszaállított váci káptalan első kanonok-jainak egyike. I. Lipót 1700-ben váci kanonokká és külső főesperessé (Archidiaconum foraneum sive Dioecesanum) nevezte ki. Desericius szerint »Parochiam aliquam extra Vacium habuit«; de ő sem tudta már, hogy hol volt plébános. Nevét sem a plébánosok sorozataiban, sem a meglévő anyakönyvekben nem találjuk; de úgy sejtjük, hogy vagy versegi, vagy váczszté-láslói plébános volt és kanonoki javadalmát csak 1704-ben — amikor Czigánovics elhalá-lozása után a javadalom is megürült — foglalhatta el. Meghalt Vácson, 1709. évi február 2-án. (Desericius. Hist. Epp. Vaciensis. 213. — Nt. 58., 63.)

† **Munganaszt Endre**, született Vácson 1786-ban. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát a pesti egyetemen végezte. 1808-ban pappá szentelték s váczi káplán, 1811-ben gödöllői lelkész, 1815-ben szendehelyi, 1816-ban vecsési plébános lett. Itt sokat dolgozott és sokat nyomorgott; ő építtette az iskolát, plébániát, bővítette a templomot. Meghalt 1851. március 17-én. (Nt. 150., 204., 317.)

† **Munka István**, született Vácson, 1832. augusztus hó 6-án. Iskoláit szülőhelyén elvégezve, 1856. szeptember 19-én pappá szentelték. Tíz évi káplánkodás után, 1866-ban nevelő lett gróf Szapáry István fiainál, 1867. óta ismét káplán volt Abonyban és Szegváron. 1871-ben lelkész lett Pálmonostorán, ahol az ő idejében épült az új templom. 1882. óta plébános Kartalon, 1896. óta pedig nyugdíjban él Nagykörsön, Aranymisés áldozópap. (Nt. 95., 208., 366., 395.)

† **Munkácsy János** kállói plébános volt és résztvett az 1675. évi garamszentbenedeki gyűlésen. (Nt. 185., 186.)

† **Müller Mihály**, született 1796. január 17-én. A teológiát Vácson elvégezve, 1818. március 24-én pappá szentelték. Tizenkét évig volt káplán, 1826-ban kánonjogi doktorrá avatták a pesti egyetemen. 1831-ben lett izsáki helyettes plébános; 1832-ben kiskúnfélegyházai plébánossá választották; 1838-ban csukásmonostori címzetes prépost, 1845-ben szentszéki tanácsos lett. A király 1852-ben váczi kanonokká, a püspök alsóvárosi plébánossá nevezte ki. Midőn 1863-ban székesegyházi főesperes lett, lemondott a plébániáról és azután a káptalanban fokozatosan előrehaladva az olvasókanonokságig vitte. Meghalt 1882. április 7-én. (Nt. 64., 83., 117., 289., 357.)

Nagy Géza, született Budapesten, 1892. március 5-én. A középiskolákat a fővárosban, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1914. július 7-én és prefektus lett a váczi Szent József-intézetben. 1915-ben behívták tábori lelkésznek. (Nt. 399.)

† **Nagy György**, született Úriban (Pestvm.), 1771. április 15-én. Tanulmányait Czepléden, Pesten és Vácson végezte. Pappá szentelték 1796-ban. Négy évig volt káplán Abonyban, Czepléden és Vácson. 1800-ban lett nagykörsői plébános, 1803-ban egyházmegyei levéltáros,

1807-ben szentszéki jegyző, 1810-ben czeplédi plébános és kerületi esperes. Az ő idejében épült a mostani czeplédi templom és ő gyűjtötte össze az annak berendezésére és kifestésére szükséges összegeket. Meghalt 1846. április 8-án. (Hübner. A czeplédi római kath. egyház tört. 21. 29., 98. - Nt. 301., 305.)

Nagy Imre, született Nagykanizsán, 1876. május 9-én. A középiskolákat Székesfehérvárott elvégezve, 1895-ben a sarutlan karmeliták rendjébe lépett s Győrött filozófiát és teológiát tanult. Pappá szentelték 1902. június 29-én. A váci egyházmegye kötelékébe felvett 1912-ben s káplán lett Kiskúnmajsn, Szegváron, Sáriban. 1916. óta tábori lelkész. Számos aszketikus cikke megjelent egyes folyóiratokban: önállóan: A tökéletesség útja, Bpest 1904., Isten és én, A szentségi Jézus, Nyolc nap szent magányban, A fájdalmas Szűz Anya tisztelete. U. o. 1909. A krisztusi lélek (két kötet), Mentsd meg lelkedet. U. o. 1913. (Nt. 450.)

† **Nagy János** előéletét nem ismerjük. 1798-ban lett dunakeszti, 1799-ben — csere útján — szentlőrinczkáti, 1809-ben algyői plébános. Folytonos betegeskedésétől megszabadította a halál, 1812. jan. 4-én. (Nt. 218., 255., 393.)

† **Nagy József Alajos**, született 1751-ben. A teológiát Vácson végezte s 1776-ban pappá szentelték. Öt évig volt káplán, 1781-ben lett boldogi plébános. Sokat fáradozott a templomépítés befejezése körül. 1785-ben megkapta a dányi plébániát és ott halt meg 1787. január 19-én, 36 éves korában. (Nt. 200., 252.)

† **Nagy István**, született Kecskeméten 1883. augusztus 6-án. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson végezte s 1906. június 29-én pappá szentelték. Káplán volt Kállón és Kiskúnhalason. Hosszas betegeskedés után meghalt, 1910. január 14-én.

Nagy Lajos, született Vácson, 1858. január 28-án. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, pappá szentelték 1881. július 16-án. Káplán volt a következő helyeken: Kóka, Lőrinczi, Heréd, Nagykáta, Tápiószecsze, Kiskúndorozsma, Hódmezővásárhely, Nagykőrös, Pusztavacs, Pálmonostora, Szentés. A zsinati vizsgát letette 1892-ben s még azon évben lett plébános helyettes Apostagon, ahonnan 1899-ben Herencsénybe ment át. Apostagon kiépíttette a templom tornyát; a heren-

csényi templomot kifestette, új orgonát szerzett és az iskolákat szaporította. (Nt. 174., 236.)

† **Nagy Mátyás**, született 1766-ban. A theológiát a pozsonyi, majd a pesti Generális szemináriumban végezte. Felszentelték 1790-ben. Czeglédi káplánból lett 1797-ben tószegi plébánossá, 1814-ben kerületi esperessé. Kiválóan kedvelte és gondozta az iskolákat. Meghalt 1825. május 26-án. (Nt. 340.)

† **Nagy Mihály** született Söptén (Vasvm.), 1748-ban, nemes szülőktől. Tanult Kőszegen, theológiát Budán. 1772-ben pappá szenteltetvén, hét és fél évig volt káplán; 1780-ban lett tápiógyörgyei plébános, 1791-ben kerületi esperes. Meghalt 1807. augusztus 29-én. A tápiógyörgyei plébániáról terjedelmes *Historia Domust* írt. (Nt. 321.)

Nagy Mihály (családi nevén Ondrovits), született Kecskeméten, 1874. augusztus 25-én. A középiskolákat szülőhelyén és Vácson, a theológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1898. június hó 29-én. Káplán volt Szentmártonkátán, Palotáson, Czibakházán és Turán. 1904. óta békéssámsoni lelkész, ahol a templomot és a lelkészlakot átalakíttatta és Kath. Kört alapított. (Nt. 383.)

† **Nagy Pál**, született 1781-ben. A theológiát Vácson elvégezve, 1801-ben pappá szentelték. Mint kiskúndorozsmai káplán, 1806-ban becskei, 1810-ben kosdi, 1814-ben úrii plébános lett és ott halt meg, 1826-ban. Egyik utódja úgy jellemzi: »Vir singularis, omnium amor et deliciae.« (Nt. 127., 154., 275.)

† **Nagy Pulcherius László** kapucinusrendi szerzetes, tizenkilenc éven át hatvani segédlelkész és Grassalkovics Antal hercegnek kedves embere volt. Midőn 1804-ben a boldogi plébánia megüresedett, a herceg őt prezentálta; de az egyházmegyei kormányzat csak adminisztrátorul fogadta el s mint ilyen halt meg, 1822. január hó 21-én, 67 éves korában. (Nt. 200.)

Nagy Sándor, született Téten (Györvm.), 1886. március 17-én. A középiskolákat Győrött, Szentgothárdon és Vácson, a theológiát Vácson és a budapesti egyetemen végezte, ahol már hat tantárgyból szigorlatot is tett. Pappá szentelték 1911. június 24-én. Kápláni minő-

ségben volt Püspökháttánban, Nógrádon, Újkécskén, Újhartyánban, Galgamácsán, Nagykátán, Verőczen, Szegváron és Tápiógyörgyén. (Nt. 264.)

† **Nagy Zakariás**, született Bonczföldén (Zalavm.), 1851. szeptember 3-án. A theológiát Váczon végezte s 1875. augusztus 2-án pappá szentelték. Tizenhárom évig volt káplán és adminisztrátor, 1888-ban lett kartali, 1894-ben kiskúndorozsmai plébános. Meghalt 1908. december 26-án. (Nt. 208., 391.)

† **Nagyszombati András**, Zsigmond király által kinevezett váci kanonok. Stallumát a pápa által kinevezett Bálint veszprémi pap követelte magának. Az ügy a római szentszék elé került, mely Andrást elmarasztalta. Azonban ez perújítást kért, s XXIII. János pápa Nagyszombati András bemutatását és beiktatását törvényesnek ismerte el 1414-ben. (Fraknoi. Magyarország és a római szentszék. I. 326. — A magyar királyi kegyúri jog története. 115., 506.)

† **Nagythúri Ambrus** »tudós váczegyházmegyei pap«, akit Chobadi László szepesi prépost 1508. évi revokációjában megbízottjául kért, de Ambrus nem jelent meg a tárgyaláson. (Wagner. Analecta Scepusii. I. 356. — Nt. 329., 330.)

† **Nándori András**, az utolsó névszerint ismert váci kanonok a káptalan első korszakából, aki 1540-ben beiktatta Mocsáry Balázst Nagyfalu (Nógrádv.) birtokába. (Mocsáry. Nógrádvármegye ismertetése. I. 181. — Nt. 63.)

† **Náray György**. A mátraszöllősi Historia Domus szerint Pongrácz György püspök rendelkezéséből 1669-ben érkezett oda plébánosnak és kiváló férfiú volt; a templomot ékesítette és megalapította a Boldogságos Szűz szeplőtelen fogantatásáról és Szent Miklósról nevezett társulatokat. Ugyanez a Historia Domus azonosnak tartja a későbbi pozsonyi, majd esztergomi kanonokkal. Ez valószínű is, mert az 1715. évi plébániai leltár szerint ott volt a két Cancisnale »unum sumptibus A. R. Dni Naray et per eundem compositum.« Ha ez való, akkor éleadatait is ismerjük. — Született Pálozon (Zalavm.), 1645. április 23-án, lutheránus vallású szülőktől. Iskolái-Győrött és Nagyszombatban végezte. 1666-ban Rómába ment theológiát tanulni s 1668. november 6-án pappá szentelték. Ekkor, mond-

ják életírói, az akkori egri püspök maga mellé vette káplánjának, azonban Békési szerint »csak két év múlva találjuk nyomát s elég különösen Jászón. Mit csinált e két év alatt?» Ezt a két évet töltötte el Mátraszöllösön s azután 1770-ben ment Szegedy Ferenc egri püspök mellé Jászóra, majd 1774-ben az esztergomi egyházmegyébe, Csütörtökre, 1680-ban Püspökibe plébánosnak. 1684-ben lett pozsonyi, 1690-ben esztergomi kanonok. Meghalt Nagyszombatban 1699. december 5-én. Híres munkája: *Lyra Coelestis, suavi concordia Divinas landes personans. Tyrnaviae* 1695. *Novus annus (prédikációk) Tyrnaviac*, 1692. *Szentháromság olvasójáról. Nagyszombat* 1693. (Békési. Új Magyar Sion 1884. terjedelmes életrajz. Kollányi. Esztergomi kanonokok. 310. — Némethy. *Series Paroch. Strigon.* 810. — Szinnyei. Magyar írók élete. IX. 816. — Zelliger. Egyházi írók csarnoka. 348. — Nt. 176.)

† **Neczpáli János** 1412-ben váczí, 1414-ben egri kanonok volt. (Fejér. *Codex Diplom. Békésmegyei oklev. 22.*)

† **Neel (Nell) János**, született 1748-ban Somogyvármegyében. A theológiát Vácson elvégezve, pappá szentelték 1772-ben s mindjárt váczí káplán lett. 1776-ban kapta meg a monori, 1777-ben a kiskunhalasi plébániát és ott halt meg, 1780. szeptember 9-én. (Nt. 313., 362.)

† **Nell Ferenc**, született Vácson, 1825. december hó 1-én. Tanulmányait szülőhelyén végezte s 1848. december 22-én pappá szentelték. Tizenöt évi káplánkodás után, 1863-ban alpári plébános, 1873-ban szolnok-kerületi esperes, 1884-ben szentszéki tb. tanácsos lett. Meghalt 1897. március 13-án. (Nt. 343.)

† **Nell István**, született Vácson, 1798. augusztus 2-án. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1821-ben pappá szentelték. Hat évig volt káplán. Grassalkovich herceg 1827-ben gödöllői lelkészé, 1829-ben soroksári plébánossá tette. 1847-ben kerületi esperessé, 1857-ben richnói címzetes préposttá nevezték ki s mint ilyen halt meg, 1859. április 18-án. (Nt. 204., 248.)

† **Neszveda István**, született Püspökhatvanban (Pestvm.), 1811. február 15-én. A középiskolákat Vácson és Pesten, a theológiát a pesti egyetemen végezte, ahol bakkalaurenszá avatták. Pappá szentelték 1835. szeptember 30-án. Nézsán, majd Kosdon káplánkodott, 1839. óta ideiglenes adminisztrátor volt Püspökszilágyon, Veresegy-

házán, Kosdon és Bagon. 1844-ben nézsai, 1853-ban püspökhathatvani plébános, majd pedig a székesegyházi kerület esperese lett. A király 1863-ban székesegyházi kanonokká, a püspök alsóvárosi plébánossá nevezte ki, melyet 1872-ig vezetett. Ekkor kapta meg a székesegyházi főesperességet és a Szent Ilonáról nevezett földvári címzetes apátságot. 1875-ben püspöki provikárius, 1882-ben olvasókanonok és püspöki vikárius, 1884-ben segédpüspök lett, amikor a filomelai püspökség címére felszentelték. Nagy része volt a püspöki javadalom anyagi rendezésében is. Peitler püspök halála után káptalani helynökké választották, 1885-ben a káptalan prépostjává emeltetett. Meghalt 1890. április 20-án. A szent József fiúnevelő-intézetre 10000 frtot hagyott. »Vir perinsignis, a fide illibata, zelo inconcusso et fatigari nescius,« mondja a püspöki körlevél. — Kisap korában a pesti növendékpapság irodalmi iskolájának Munkálataiba, későbbben a »Magyar Állam, Charivari és Mátyás Diák« című lapokba irogatott. A szent István Társulat tudományos és irodalmi osztályát megalakító gyűlésén elnökölt. (Magyar Állam, 1884. 129. sz. (Kazaly) — Religio. 1890. I. 33. — Karcsú. Vác város tört. VI. 65–69. Nt, 60., 64., 117., 399.)

† **Neszveda János**, született Püspökhathatvanban (Pestvm.), 1800. január 12-én. Tanulmányait Vácson végezte s 1823-ban pappá szentelték. Tizennégy évi káplánkodás után, 1837-ben irsai plébános lett. »Mint egy újkori Jób, tizennégy évig ágyban fekvő beteg volt és nagy kínokat szenvedett.« 1852-ben lemondott a plébániáról s Irsán 1853. május 5-én meghalt (Nt. 309.)

† **Nevotny Endre** előlete ismeretlen. 1738-ban romhányi káplánból magyarnándori plébános lett és ott halt meg, 1752. március 13-án, 44 éves korában. (Nt. 158.)

† **Némay János**. A theológiát Vácson elvégezve, 1779-ben pappá szentelték. Mint kiskúnmajsi káplán kapta meg a cserhát-szentiváni plébániát 1784-ben, ahol 1790. április 2-án, tüdősorvadásban meghalt. (Nt. 170.)

Németh István, született Halápon (Zalavm.), 1890. július 25-én. A középiskolákat Budapesten és Rákospalotán, a theológiát Vácson elvégezve, 1914. június 24-én pappá szentelték. Káplán lett Bagon, Lőrincziben. (Nt. 199.)

Németh János, született Dusnokon (Pestvm.), 1884. február 21-én. A gimnáziumot Kalocsán, a teológiát Kalocsán és Vácson elvégezve, 1910. február 24-én pappá szentelték és káplánkodott Sződön, Aszódon, Kiskúnmajsa, Ujkécskén, Kiskúnhalason, Csongrádon. Lapokba ír cikkeket és verseket. (Nt. 362.)

Német Vince, született Szegeden, 1892. január 10-én. A középiskolákat Zentán, Kalocsán és Vácson, a teológiát Vácson végezte. 1915. május 4-én pappá szenteltetvén, káplán let Alsónémediben.

† **Némethy János**, született 1690-ben. A teológiát a nagyszombati egyetemen elvégezve, 1716-ban pappá szentelték és mint újmisé megkapta a mindszei plébániát. Igen buzgó és erélyes férfiú, az Alföld elhagyatott városainak és falvainak misszionáriusa és a katolikusoknak védelmezője volt a túlszámban lévő reformátusok ellenében. A püspök 1737-ben a tiszántúli kerület esperesévé és címzetes kanonokká nevezte ki, s az maradt 1757. július hó 26-án bekövetkezett haláláig. Schematismusaink tévesen írták, hogy váci kanonok volt az 1737–1775. években. (Nt. 374., 388.)

† **Niedermann József**, született 1840. január 9-én, Esztergomban. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson végezte s 1863. március 7-én pappá szentelték. Mint diakonus püspöki iktató, majd nevelő lett gróf Szápáry Istvánnál. Felszenteltetése után tizenégy éven át volt káplán és adminisztrátor több helyen. 1877-ben kapta meg a tápiószecsői, 1886-ban a turai plébániát. Meghalt 1905. július 15-én. (Nt. 210., 272.)

Niedermann Márton, született Pozsonyszentgyörgyön, 1863. augusztus 14-én. A gimnáziumot szülőhelyén és Esztergomban, a teológiát Esztergomban és Vácson elvégezve, 1886. december hó 28-án pappá szentelték. Káplán volt Czeglédberczelen, 1888. óta karkáplán Vácson. 1892-ben szendehegyi ideiglenes, 1893-ban berkenyei állandó adminisztrátor lett. 1896-ban kinevezték tábori lelkészé s mint ilyen több helyen szolgált és 1912-ben címzetes esperessé nevezte ki a püspök. Most I. osztályú tábori lelkész a koronás arany érdemkereszt tulajdonosa. (Nt. 396.)

† **Niggl Józsefről** csak azt tudjuk, hogy nógrádverőczei lelkész volt az 1740–45. években. Valószínűleg sztfereñrendi szerzetes volt. (Nt. 146.)

† **Nitsch Antal** trinitárius szerzetes, dunaharaszti helyettes-plébános volt 1762—1763-ban és azután ismét visszatért Pozsonyba, a rendbe. 1749-ben megjelent a Szentháromságról tartott beszéde e címen: *Signaculum similitudinis, Ein Spiegel der Gleichnuss.* (Szinnyei. Magyar írók élete. IX. 1067. — Nt. 238.)

Nitsch Artúr, született Aranyidán (Abauj-Tornavm.), 1886. évi november 13-án. Theológiai tanulmányait Vácson elvégezve, pappá szentelték 1909. június 29-én. Káplán volt Püspökatvanban, Galgamácsán, Soroksáron. 1911. óta karkáplán és a »Váczi Közlöny« szerkesztője. 1915-ben mint tartalékos tábori lelkész hadba vonult és lapjába a harctérről is ír leveleket. (Nt. 68., 113., 396.)

Nogáll László, született Piskolton (Biharvm.), 1864. május hó 18-án. A csanádi egyházmegye papnövendékei közé lépve, ezen egyházmegye címére szentelték pappá, 1888. június 29-én. Két évig volt káplán, azután szegedi fogházi lelkész. 1894-ben lett kétegyházai adminisztrátor, 1900-ban ájtott a váczi egyházmegyébe és első tiszaföldvári plébános lett. — Az »Új Magyar Sionban« megjelent tőle I. János, Róbert és Vancsai István esztergomi érsekek életrajzai; önállóan Elmélkedések az Evangélium egész tartalma fölött, Schlör Alajos után magyarítva, három kötet, Budapest 1900. (Szinnyei. Magyar írók élete. IX. 1077. — Nt. 351.)

† **Nováczky Endre**, született 1796. szeptember 29-én. A filozófiát és a theológiát Vácson elvégezve, a pesti egyetemen a filozófia és a szabadművészetek doktorává avatták és 1818-ban pappá szentelték. Négy évig káplánkodott, 1822-ben lett a budai gimnáziumban hittanár, 1832-ben a pesti egyetemen a filozófia helyettes tanára, 1833-ban a nagyváradi akadémián hittanár és hitszónok. 1846-ban nyugalomba vonult Bécsbe, majd Versegre, végül Váczra és ott halt meg, 1871. április 3-án. — Alkalmi költeményeket írt, melyek közül megjelent nyomtatásban 1829-ben József nádor nevenapjára, gróf Cziráky Antal egyetemi elől-ülő beiktatására és 1859-ben Peitler püspök beiktatására írt Versezet. (Szinnyei. IX. 1097)

† **Novotha József**, született 1786-ban, Beczkón (Trencsénvm.). A theológiát Vácson végezte, 1808-ban felszentelték. Mint váczi káplán, 1812-ben palotási, 1814-ben turai plébános lett. Botrányos cselekedetei miatt 1832-ben, a püspök által megerősített szentszéki

végzéssel javadalmától megfosztotta. Akkor Egerbe költözött, ahol nyomorban halt meg, 1846. április 17-én. (Nt. 193., 210.)

Nuspel István, született Őrszálláson (Bács-Bodrogyvm.), 1871. augusztus 21-én. A középiskolákat Kalocsán és Vácson, a teológiát Vácson végezte s 1896. május 10-én pappá szentelték. Káplán volt Monoron, Ujhartyánban, Kispesten és Vecsésen. 1900-ban újhartyáni adminisztrátor, 1909-ben plébános és egyúttal alsónémedii kerületi esperes lett. Az ő idejében restaurálták a templomot és ellátták árkádszerű körfallal; a tantermek számát hárommal szaporították. (Nt. 275., 286.)

† **Nyerges Péter** református szülőktől született. Tanulmányait a debreczeni főiskolán elvégezve, a kecskeméti református iskola rektora lett. Midőn Althann M. Károly 1744-ben Kecskeméten megfordult, személyes érintkezésével olyan hatással volt Nyergesre, hogy ez a katolikus hitre tért át s Váczra jött teológiát tanulni. A püspök 1746-ban pappá szentelte és mindjárt szegvári, 1748-ban kosdi, 1750-ben püspökszilágyi plébánossá tette. Az iskolákra mindenütt nagy gondot fordított. Meghalt 1760. körül. (Nt. 127, 131., 377.)

† **Nyékvári Domokos**, Mihály fia, pécsi egyházmegyei pap, az óbudai káptalan kanonokja. IX. Bonifác pápától 1390-ben egy váci és egy székesfehérvári kanonoki javadalmat is kapott. (Monum. Vaticana. III. 76. — Nt. 62.)

† **Nyiri Lukácsnak**, Paska fiának, Gentilis bíboros pápai felhatalmazás alapján a váci káptalanban javadalmat adományozott 1309-ben. Ezt az adományozást a káptalan megtámadta, mert Lukácsnak mindkét keze meg volt csonkítva és ezen fogyatkozás alól nem kapott felmentést. Lukács védte jogát, de a bíróság érvénytelennek nyilvánította az adománylevelet. (Fraknoi. Magyarország és a római szent-szék. I. 138. — Nt. 61.)

† **Nyizsnyánszky József**, született Vácson, 1781. március hó 15-én. Tanulmányait szülőhelyén végezte s 1804-ben felszentelték. Nyolc évig káplánkodott, 1812-ben első csanyteleki lelkész lett. Sok küzködés után, 1834-ben nyugalomba vonult Csongrádra és ott halt meg, 1852. június 17-én. (Nt. 354.)

† **Odoly János**, született 1665-ben. Mint »theológus moralista« a győri egyházmegye címére pappá szentelték. Későbbén átjött a váci egyházmegyébe és 1690-ben (esetleg már előbb is) püspök-hatvani plébános lett. Innen 1698-ban Nagykátára ment át. Mindkét helyen az egész vidék misszionáriusa, Nagykátának jötevője volt; mert új temetőt szerzett, harangot öntetett, Szent György oltárát megújíttatta. Meghalt 1730. október 27-én. A váci káptalannak 1000 frtot, a nagykátai plébániának 400 frtot hagyott misealapítványul. (Nt. 129., 256., 263.)

Odray Celesztin, született Bobrón (Árvam.), 1861. május 6-án. Pappá szentelték 1885. július 18-án. Káplán volt Romhányban és Újpesten, ideiglenes adminisztrátor Bujákon és Jobbágyiban, majd ismét káplán Újpesten. A zsinati vizsgát 1889-ben tette le s 1890-ben Irsán adminisztrátor in spiritualibus lett, majd Vághegyi lemondása után állandó adminisztrátor. 1898-ban plébános, majd 1900-ban segéd-esperes lett. A király 1901-ben hatvani préposttá és plébánossá, a püspök 1912-ben kerületi esperessé nevezte ki. 1915-ben önként kíségető tábori lelkészéget vállalt. (Nt., 80., 179., 181., 309.)

† **Odray János**, született Bobrón (Árvam.), 1825. augusztus hó 26-án. A középiskolákat Nyitrán, a theológiát Pesten elvégezve, 1852. szeptember 19-én pappá szentelték. Hét évi káplánkodás után, 1859-ben gödöllői lelkész, 1876-ban plébános, 1882-ben kerületi tanfelügyelő, 1889-ben alesperes, 1893-ban címzetes kanonok lett. Odrobinyák családi nevét 1878-ban Odrayra változtatta. Meghalt 1896. január 11-én. — A »Gödöllő és Vidéke« munkatársa volt. Szentbeszédjei kéziratának két kötete a hatvani plébánia könyvtárában van. Önálló műve: Gödöllő hajdan és most, eredeti és más hiteles kútfők után írta Odrobinyák N. János, Budapest 1875. (Szinnyei. Magyar írók élete. IX. 1228. — Nt. 204.)

† **Odry Endre János** előélete ismeretlen. Az 1728. évben rövid ideig Dunakeszin működött, mert novemberben borsosberényi plébános lett. Innen 1735-ben Czibakházára, majd 1746-ban Jobbágyiba ment át, ahol neve 1750. április végéig fordul elő az anyakönyvekben. (Nt. 140., 184., 218., 347.)

† **Okováth Ferenc**, született 1780-ban, pappá szentelték az 1804. évben. Kápláni minőségben működött Szentesen és Kiskún-

félegyházán. 1810-ben nagykőrösi, 1811. áprilisban mezőtúri plébános lett. Vagyonos ember volt és ezt egyháza javára fordította; a templomot és plébániát kijavíttatta, híveit segélyezte. Állítólag javadalmas prépostságot akart alapítani Mezőtúron. Meghalt 1819. augusztus 15-én. A plébániára hagyott egy szesszió földet, házat és három szöllőt. (Nt. 301., 330.)

† **Oláh Ferencről** igen kevés és bizonytalan adatunk van. 1701. október havában Jobbágyiban működött, 1710-ben mint vácz-szentlászlói plébános vett részt egy temetésen, de 1713-ban már üresedésben volt e plébánia. (Nt. 184., 211.)

Olajkár Alajos, született Vácson, 1891. június hó 4-én. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1915. május 9-én pappá szentelték és káplánul küldetett Galgamácsára.

† **Oldall Alajos**, született Bujákon (Nógrádv.), 1810. szeptember hó 10-én. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1835-ben pappá szentelték. Tizennégy évi káplánkodás után, 1849-ben tápiószecsői plébános lett és ott halt meg, 1867. december 21-én »Zelo domus Dei flagrans sacerdos,« mondja róla a püspöki körlevél. (Nt. 272.)

† **Olivér** (Oliverius, Sylverius?) vácsi főesperes. Neve előfordul számos okmányban az 1290—1305. évek közt. (Fejér. Cod. Dipl. V. 93. — Smitth. Episcopi Agrienses. I. 226. — Wenzel. Árpádkori új okmánytár. V. 178., 229., 241., 255., IX. 240—242., X. 285. — Knauz. Monumenta Eccl. Strigon. II. 320. — Hazai oklevéltár 181—184. Nt. 56., 61.)

† **Orem János**, született Czikócson (Hontvm.), 1813. december 21-én. A theológiát Vácson elvégézve, 1837. július 18-án felszentelték. Tíz évi káplánkodás után, 1847-ben ecseri plébános, 1873-ban fótkerületi esperes lett s mint ilyen halt meg, 1888. május 4-én. (Nt. 219.)

† **Ormay Antal**, született Sasvár-Strázsán (Nyitravm.), 1822. június 21-én. A theológiát Vácson végezte s 1846. július hó 14-én pappá szentelték. Káplán volt Sáriban és Nógrádon, 1848—49-ben adminisztrátor az újonnan szervezett Berkenyén, azután ismét három évig káplán több helyen. 1853-ban megkapta a rétsági plébániát, 1878. óta kerületi esperes volt. 1884-ben megkapta a Ferenc József-rend lovagkeresztjét. Meghalt 1891. december 28-án. (Nt. 139., 149.)

† **Orozy János** 1523-ban váczai kanonok volt. (Széchényi család tört. I. 620. — Nt. 63.)

† **Oszlányi Pál**, így nevezve szülőhelyéről, a barsmegyei Oszlányról. Előéletét nem ismerjük. 1708. óta isaszegi plébános volt, ahol valósággal remete életet folytatott. 1716-ban visszatért szülőhelyére és az ottani Mária-kápolnánál remetéskedve fejezte be életét. (Nt. 206.)

† **Ozyás** váczai örkanonok és pesti főesperes neve előfordul több okiratban az 1227—1237. évek közt. (Wenzel. Árpádkori új oktár. VI. 445., VI. 47. — Knauz. Monumenta Eccl. Strigon. I. 319. — Magyar Sion. 1864. 435—437. — Nt. 55., 61.)

† **Paál József**, született Zagyvarékason, 1728-ban. A teológiát Vácson végezte s 1752-ben pappá szentelték. 1758-ban újkécskei, 1771-ben csépai plébános lett, ahol 1779. pünkösdi vigiliáján, május 22-én, szívszélhűdés következtében, a templomban meghalt. (Nt. 344., 352. hibásan Gaál-nak szedve).

† **Páber György**, mint »theologus moralis« 1706-ban magyarándori, 1709-ben tóalmási plébános lett. Mindkét helyen ő kezdte az anyakönyveket vezetni. Meghalt Tóalmáson 1718. december 8-án, 35 éves korában. (Nt. 157., 158., 259.)

† **Pacsesznák József**, született 1780-ban. Nevét 1806-ban találjuk első ízben, amikor alpári káplán volt. Több helyen segédkedett, 1816—17-ben tápiósági adminisztrátor, azután ismét galgáncsai káplán volt. 1819-ben lett váczhartányi helyettes plébános és mint ilyen halt meg, 1821. november 22-én, életének 41-ik évében. (Nt. 136., 268.)

† **Paczek Antal**, született 1783-ban, pappá szentelték 1805-ben. Mint váczai káplán kapta meg 1812-ben a rákoscsabai plébániát s onnan 1839-ben a nőtincsit. Meghalt 1844. május 29-én. (Nt. 148., 229.)

† **Pál**, váczai olvasókanonok. Nevét számos oklevél záradékában olvassuk az 1271—1282. évek közt. (Fejér. Codex Dipl. VI/l. 211., 278. — Kubinyi. Történeti Emlékek. I. 107—108. — Wenzel. Árpádkori új okmánytár. IV. 45—48., VII. 364., IX. 140., 166., 274., 319., XII. 274. — Széchényi család tört. I 491. — Nt. 55., 61.)

† **Pál** mester, váczí örkanonok neve számos okiratban fordul elő az 1260—1282. évek közt. (Fejér. Codex Dipl. VI. 278, VI/I. 24, 211. — Kubinyi. Tört. Emlékek. I. 107—108. — Wenzel. Árpádkori oktár. IV. 48. VII. 537. VIII. 115, IX. 132, 140., 319, XII. 194—96., 274. — Knauz. Monumenta Eccl. Strigon. I. 581. — Magyar Sion. 1865. 145. — Széchényi család tört. I. 491. — Nt. 55., 61.)

† **Pál** mester, váczí kanonok és thenői prépost volt 1299-ben. (Kubinyi. Tört. Emlékek. I. 169. — Századok. 1869. 73. — Nt. 86.)

† **Pál** váczí főesperes neve előfordul egy-egy 1320. és 1327. évi okmányban és az 1332. évi pápai tizedjegyzékben. (Nagy. Anjoukori okmánytár. II. 52. — Wenzel. Árpádkori új okmánytár. IX. 240., 242. — Monumenta Vaticana. I. 408. — Nt. 56., 61.)

† **Pál**, a váczí káptalan succentora és a Bold. Szűz Máriaoltárának igazgatója. Az 1332—37. évi pápai tizedjegyzék szerint javadalma négy márkát ért és 22¹/₂ garas tizedet fizetett utána. (Monumenta Vaticana 409. — Nt. 116.)

† **Pál** nógrádi főesperes neve előző az 1468—78. évek között. (Fejér. Codex Dipl. V. 302. — Széchényi család tört. I. 580. — Akad. Ért. 1855. 334. — Nt. 63.)

† **Pál**, az 1332—37. évi pápai tizedjegyzék szerint »sacerdos de Gunchoc« a szigetfői főesperességben, 16 garas és 4 denár tizedet fizetett. Ez dömsödi, vagy esetleg köncsögi plébános lehetett. (Monumenta Vaticana. I. 254. — Ortway. Magyarország egyházi földleírása. 112. — Nt. 244., 295.)

† **Pál**, ugyanazon jegyzék szerint »sacerdos de Tuca«, kinek javadalma két márkát ért. »Tucát« Ortway nyomán a mostani Vácdukára magyarázzuk. (Monum. Vatic. I. 254. — Ortway. 109. — Nt. 135.)

† **Pál**, ugyancsak a pápai tizedjegyzék szerint »sacerdos de Minori Oton« a pesti főesperességben, melyet Ortway után Abonyra magyarázunk. (Monum. Vatic. I. 254. — Ortway. III. — Nt. 326.)

† **Pál**, az esztergomi egyházmegyei tizedjegyzék szerint »Paulus de Vador (Nandor) iuratus dixit ultra marcam beneficium suum non valere, est Neugradiensis.« Ezt Ortway is a mai Magyarnándorra magyarázza. (Monum. Vatic. I. 229. — Ortway. 41. — Nt. 157.)

† **Pál.** Az 1332—37. évi pápai tizedjegyzék szerint: »P. sacerdos de Stephanhaza (Theinernél Stepaniza) iuratus dixit, non valere beneficium suum ultra II. marcas et mediam, de Archidiaconatu Zonoy.« Mint Ortway is mondja, Pest-Pilis-Solt-Kiskünnvármegyében két Istvánháza van, az egyik Szelevénynél, a másik Fótnál; Stephanházát utóbbiban keresi. (Monumenta Vaticana I. 254. — Ortway. 108. — Nt. 221., 350.)

† **Pál.** Ugyanazon jegyzék szerint: P. de Magia Toca (Theinernél: Magra tota) iuratus dixit beneficium suum non valere ultra III. marcas.« Ortway szerint a Magia lehet Nagy-nak, a Toca Kátának az elferdítése és így Nagykátára magyarázandó; azonban Bednár Mogyoród elferdített nevének tartja. (Monumenta Vaticana I. 254. — Theiner. Monum. Hist. Hung. I. 580. — Ortway. 109. — Mogyoródi plébánia története. — Nt. 262.)

† **Pál.** Ugyancsak a pápai tizedjegyzék szerint: »P. sacerdos de Salk iuratus solvit V. grossos,« a szigetfői főesperességben. A régi Szalk, a mostani Szalk-Szentmárton plébánosa volt. (Monum. Vaticana I. 255. — Ortway. 112. — Nt. 240.)

† **Pál Endre,** született Terpényben (Hontvárm.), 1788-ban. A theológiát Vácson elvégezve, 1811-ben pappá szentelték. Tizenhat éven át volt különböző helyeken káplán és ideiglenes adminisztrátor. 1827-ben lett Alsónémedii, 1837-ben alpári plébános, 1855-ben c. kanonok és szentszéki tanácsos. Meghalt 1862. december hó 12-én. (Nt. 278., 343.)

† **Palásti György,** előéletét nem ismerjük. 1722-ben lett első szentmártonkátai plébános, ahonnan sok küzdelem után 1726-ban Kókára ment át. Meghalt 1726. évi március hó végén. (Nt. 254., 257.)

† **Palásthy Ferenc,** született 1823. január 28-án. A theológiát Vácson végezte. 1857-ben pappá szenteltetvén, több helyen káplánkodott, utoljára püspökhathatban, ahol 1864. május 12-én meghalt.

† **Palik István,** született 1780-ban, pappá szentelték 1805-ben. Mint ceglédi káplán kapta meg 1814-ben a történelmi plébániát és megtartotta 1854. június 10-én bekövetkezett haláláig. (Nt. 340.)

Pálincás Antal, született Czeplén, 1870. január hó 13-án. A középiskolákat Szolnokon és Vácson, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1893. június 29-én. Káplán volt Nógrádverőczen és Heréden. 1895. óta karkáplán Vácson. 1900-ban letette a zsinati vizsgát és megkapta a zagyvarékesi plébániát. Az 1906–1912. években az újszászi kerület esperese is volt. Fáradozott az új templom berendezése körül; iskolai könyvtárra 1000 koronás alapítványt tett. Alatta épült az új 4 tantermes iskola. A »Váczi Közlöny« szerkesztette. (Nt. 325.)

† **Palics (Balics) János** előéletét nem ismerjük. 1723-ban lett alsónémedi, 1724-ben hatvani plébános és Berkes halála után, 1729-ben megkapta a hatvani prépostságot is. Meghalt 1739. október 15-én, 47 éves korában. A plébániának egy szőlőt és nagy pincét hagyott. (Nt. 80., 182., 278.)

† **Palotay László**, született Csépan (Jásznagykúnszolnokvm.), 1837-ben. A teológiát Vácson elvégezve, 1861-ben pappá szentelték és váczszentlászlói káplán lett, de betegeskedése miatt kénytelen volt szülőhelyére vonulni, ahol 1863. január 13-án meghalt.

† **Paluch János József**, született Báthon (Hontvm.), 1717-ben. A teológiát Vácson elvégezve, 1746-ban pappá szentelték és mint újmisési izsáki plébános lett, ahonnan 1755-ben Palotásra ment át és ott halt meg, 1770. január havában. (Nt. 193., 289.)

† **Palugyay Imre** (nagypalugyai és bodafalvi), született 1780. október 31-én, Kispalugyán (Liptóvm.). A gimnáziumot Rózsahegyen és Kisszebenben, a filozófiát Egerben, a teológiát a nagyszombati szemináriumban végezte. Pappá szentelték 1803. december 4-én, a szepesi egyházmegye címére. Püspöki levéltáros, 1806-ban németlipcsei plébános, 1809-ben szent Miklósról nevezett gaczkói címzetes apát, 1819-ben szepesi kanonok, 1825-ben a kir. ítélőtábla prelátusa, 1827-ben vácsi kanonok, 1829-ben pharósi címzetes püspök lett. A király 1831-ben kassai, 1838-ban nyitrai püspökké nevezte ki. Püspökké szentelte gróf Nádasdy Ferenc 1832. május 6-án Vácson. Meghalt 1858. július 24-én. Legnagyobb alkotása a nyitrai apáca-kolostor és templom. A vácsi káptalan iránt azzal mutatta ki háláját,

hogy »kárpótlásul« a Lauchas-féle alapítványt 10000 frttal gyarapí-
pította. (Csösz. A kegyestanítórendiek Nyitrán. 613. — Szokolszky. A száz éves
kassai püspökség. 45—56. — Csernyei. Palugyay püspök és a nyitrai irgalmas nő-
vérek. — Szinnyei. Magyar írók. X. 237. — Nt. 59., 64.)

† **Pankl József**, született Szegeden, 1749-ben. Pappá szentelték
1772-ben. Mint soroksári káplán, 1779-ben első újhartyáni plébános,
1810-ben az alsónémedii kerület esperese lett. Meghalt 1821. január
hó 4-én. (Nt. 286.)

† **Papp Jánosról**, a XVII. század első felére nézve kevésbé
megbízható dunakeszii »Historia Domus«-ban azt olvassuk, hogy
1738—39-ben plébános volt Dunakeszin. Minthogy onnan a püspök
által 1733-ban feladott kérdőpontokra Papp felelt; tehát vagy már
ezen évben volt Dunakeszin, vagy pedig csak évek múlva kapott
onnan választ a főhatóság. (Liber. V. Visit. Can. 414. Nt. 218.)

† **Papp József**, született 1804. február 28-án. A filozófiát és
theológiát Vácson elvégezve, 1827-ben pappá szentelték. Tizenhárom
évig volt káplán; 1840-ben lett váczhartyáni, 1852-ben jobbagyíi
plébános, 1866-ban címzetes kanonok, egy év múlva kerületi esperes.
1869-ben lemondván a javadalomról, Jobbagyiban nyugalomba vonult
és ott halt meg, 1880. január 29-én. Sokat épített, javított, újított,
gyakran saját költségén, amit ő maga 3000 frtnál többre becsül.
(Nt. 136., 184.)

† **Parthly Gábor** előélete ismeretlen. 1762. júniusától bugyíi
plébános volt, 1763-ban átment Nőtincsre, innen 1765-ben Szegvárra,
1769-ben Úriba, 1776-ban Cserhátszentivánra plébánosnak. Innen
1777-ben a ciszterciarendbe lépett. (Nt. 147., 170., 275., 279., 377.)

† **Pasitzki (Pazsiczky) József**, született Nyitrán, 1722-ben.
Mint galgamácsai plébános tűnik fel először 1751-ben. A hívek két
év múlva panaszt emeltek ellene s azért 1753-ban Peregre küldetett.
Azután 1756-ban nézsai, 1759-ben csépai, 1762-ben szentmártonkátai
plébános lett. 1764-ben ismét »naevo aliquo implicitus«, megfosztatott
a javadalomtól és szolgálaton kívüli állapotban élt, 1772. óta Szen-
tesen, 1776-ban Csongrádon. (Nt. 124., 161., 245., 258., 344.)

† **Passzerinyi Pál**, született Laksárújfaluban (Pozsonyvárm.),
1738-ban. A theológiát Vácson végezte; 1763-ban pappá szentel-

tetvén, romhányi káplán, 1764-ben peregi plébános lett. Feljegyezték róla, hogy illetményeit nem szedte be, hanem híveinél felváltva étkezett és ha ruházatra volt szüksége, azt a községgel csináltatta. Volt főesperes és címzetes kanonok. 1796-ban lemondva a javadalomról, a váci papnevelő-intézetben lelkiatya, a kazuisztika és szertartástan tanára lett. Meghalt 1804. december 28-án és a székesegyház sírboltjába temették. (Nt. 245.)

† **Pasztorek János**, született Egbellen (Nyitravm.), 1783-ban. A teológiát Vácson elvégezve, pappá szentelték 1806-ban. Tizen-nég év káplánkvadás után, 1820-ban bugyii plébános lett. 1832-ben önként lemondott a plébániáról s élete fogytáig káplánkodott. Meghalt 1847. augusztus hó 25-én, 65 éves korában, mint püspökhatvani káplán. (Nt. 120.)

† **Pásztly István** »theologus speculativus et graduatus in ss. theologia.« A XVIII. század második évtizedében átjött az egri egyházmegyéből és váczszentlászlói plébános lett. 1724-ben átment Alsónémedibe és ott működött az 1728. év elejéig. (Desericius. Hist. Epp. Vac. 232. — Nt. 211., 278.)

† **Patek (Pataky) Ciryll**, született 1786-ban. A teológiát Vácson végezte s 1809-ben pappá szentelték. Mint kecskeméti káplán, 1821-ben váczhartányi, 1826-ban alsósápi, 1827-ben nézsai, 1829-ben mezőtúri plébános lett. Meghalt 1859. december hó 19-én. (Nt. 136., 152., 161., 330.)

† **Paul Ferenc**, született a morvaországi Passerovitzban. Tanulmányait Olmützben elvégezve, pappá szentelték. Midőn a váci egyházmegyébe átjött, 1757-ben nógrádverőczei helyettes plébános lett, majd 1761-ben soroksári káplán és 1763-ban dunaharaszti plébános. 1769-ben kénytelen volt folytonos betegeskedése miatt a plébániáról lemondani, egy parasztházban vonult meg és ott fejezte be életét, 1670. március 19-én. (Nt. 146., 239.)

† **Paull Ernő**, született Garamkelecsényben (Barsvm.), 1873. január 3-án. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1896. május hó 10-én felszentelték. Káplán volt Galgamácsán, Tápiószelén, Rákoscabán és Kíspeszen. 1901-ben letette a zsinati vizsgát, 1912-ben lett püspökhatvani helyettes plébános és meghalt 1913. június 19-én. (Nt. 129.)

† **Paulesicz Mihály József**, született Modorban (Pozsonyvm.), 1686. körül. Mint esztergomegyházmegyei kispapot 1714-ben felvették a budai alumnatusba, 1716-ban visegrádi és nagymarosi plébános lett. A király 1719-ben váci kanonokká, a püspök pedig plébánossá nevezte ki. A plébániát az 1719—1722., majd ismét az 1735—1736. években vezette. Meghalt, mint székesegyházi főesperes, 1757. aug. 30-án, végredelet nélkül. Még életében két szőlőt adott a káptalannak. (Némethy. Series Paroch. Strigon. 844. Nt. 65, 121.)

† **Paullesicz János György** előéletét nem ismerjük. 1735-ben lett isaszegi plébános és ott halt meg, 1742. január 19-én. (Nt. 206.)

† **Paulovics Mihály**, született Isaszegen (Pestvm.), 1817. évi augusztus 31-én. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1841. július 20-án pappá szentelték. Tíz évi káplánkodás után, 1851-ben gödöllői lelkész, 1854-ben kerepesi plébános, 1893-ban címzetes kanonok lett. Jórészt saját költségén építtette át a községben lévő szent Rókus kápolnát. Meghalt 1897. február 5-én. (204., 224.)

Payer István, született Szenczen (Pozsonyvm.), 1883. augusztus hó 18-án. A gimnáziumot Pozsonyban és Tatatóvároson végezte. A kapucinusok szerzetébe lépve, Pozsonyban végezte el a teológiát és 1906. augusztus hó 24-én pappá szentelték. Mint a máriabesnyői kolostor tagja, 1912-ben ájtott a váci egyházmegyébe és káplán lett Alsónémediben, Nógrádon, Úriban, Kállón, Sándorfalván. 1915-ben tábori lelkésznek hívták be. (Nt. 186., 394.)

† **Peinkoffer Péterről** csak azt tudjuk, hogy Perneky esperes iktatta be 1722. augusztus 10-én a dunaharaszti plébániába s hogy 1724-ben megszűnt ott működni. (Nt. 238.)

Pelczer Béla, született Káposztásmegyeren (Pestvm.), 1859. június hó 25-én. A középiskolákat Budapesten, a teológiát Vácson végezte. 1882. június 13-án pappá szenteltetvén, káplán volt Csépan, Rékason, Vácson (felsőváros), Újpesten, Jobbágyiban, Lőrincziben, Szegváron és Czeglédberczelen. 1889-ben letette a zsinati, 1890-ben a hittanári vizsgát s hitoktató és reáliskolai hittanár lett Kecskeméten. 1896-ban Galgamácsán adminisztrátor, 1900-ban pedig plébános lett. Az ő plébánossága alatt épült az új templom. (Nt. 124.)

† **Peleskey Mihály** váci kanonok és szolnoki főesperes volt. Neve 1492-ben fordul elő első ízben és azután többször. 1500-ban esztergomi őrkanonok lett. (Knausz. A bndai káptalan regestái Tört. Tár. XII. 30., 34. — Kemp. Memoria Basil. Strigon. 135. — Kollányi. Esztergomi kanonokok. 121. — Nt. 63.)

† **Pereszteghi István** domonkosrendi szerzetes volt Vácson. A rend feloszlatása után az egyházmegye szolgálatába lépett, 1787-ben helyi káplán lett Tápióságon és ott halt meg 1798. december 21-én. (Nt. 268.)

Perémy Imre, született Tolmácson (Nógrádv.), 1873. augusztus 23-án. A középiskolákat Vácson, a teológiát a budapesti egyetemen végezte, ahol 1904-ben a teológia doktorává avatták. Pappá szentelték 1896. május 10-én. Már mint subdiaconus hitoktató volt Hatvanban és ott működött tizennégy évig. 1905-ben papneveldei alkormányzó és a dogmatika tanára lett Vácson; 1906-ban szentszéki tb. tanácsos és mezőtúri plébános, 1910-ben cs. és kir. tb. udvari káplán. 1912-ben — csere útján — a tápióbicskei plébániára ment át, 1915-ben a nagykatái kerület esperese lett. A mezőtúri templomot restauráltatta és az iskola céljaira 1000 koronát adott. Irodalmi téren megjelent tőle: Katholikus hitoktatók segédkönyve (1902) Földművesek imádságos könyve, Mezőtúr 1912. Földművesnők imádságos könyve, u. o. 1913. és Tíz év a magyar egyház történetéből (1780—1790.) (Nt. 90., 95., 106., 266., 330.)

Perger Ágoston, született 1887. június 9-én, Kalon (Hevesm.). A teológiát Vácson elvégezve, 1911. június 24-én pappá szentelték és galgamácsai káplán, 1912-ben szent József-intézeti prefektus lett. 1914-ben bevonult tábori lelkésznek, ahol megkapta a II. oszt. katonai érdemrendet. (Nt. 396.)

† **Perneky Antal Ferenc**, született Beczkón (Trencsénvárm.). Az egri egyházmegyében szentelték pappá és ott szolgált 1751-ig, amikor egyházmegyénkbe jött és váczhartyáni plébános lett. Innen 1753-ban Szödre, 1755-ben Ecserre ment át. Midőn Grassalkovich herceg a máriabesnyői templomot felépíttette, két fiatalabb pap-társával oda akart menni remetének. 1766-ban lemondva a plébániáról, a ferencrendiek pesti kolostorába vonult vissza. (Nt. 133., 135., 219., 409.)

† **Perneky (Pernethy) Endre**, született 1681-ben. A teológiát Nagyszombatban, a »seminarium rubrorumban« elvégezve, Illyés András erdélyi püspök az esztergomi egyházmegye címére szentelte fel. Midőn a váci egyházmegyébe átjött, 1715-ben palotási, 1716-ban úri plébános és nemsokára főesperes lett. Úriból Nagykátára ment át 1731-ben; de Keglevich gróffal való viszálykodása miatt 1739-ben a vereasegyházi plébániát kérte és ott halt meg az 1753-ik évben. (Nt. 138., 193., 264., 275., 276.)

† **Perneky Ferencről** csak annyit tudunk, hogy első üllői plébánossá lett 1727-ben, de már 1728. április havában meghalt. (Nt. 315.)

Pesity Imre, született Bezdánban (Bács-Bodrogym.), 1875. évi április 20-án. A középiskolákat Kalocsán és Kiskúnhalason, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1902. június hó 29-én és káplán volt Püspökháttanban, Romhányban, Csépán és Mindszenten. 1905. óta algyői helyi káplán volt. 1914-ben zsinati vizsgát tett és 1915-ben borsosberényi h. plébános lett. a »Váci Közlöny« munkatársa. (Nt. 394.)

Pesthy Frigyes, született Budapesten, 1890. augusztus hó 3-án. A gimnáziumot Szegeden, Budapesten és Vácson, a teológiát a bécsi egyetemen végezte, mint a Pázmáneum növendéke, ahol 1914-ben a teológia doktorává avatták. Mint subdiaconus, a váci sz. József-intézet prefektusa volt. 1912. december 8-án pappá szenteltetvén, káplán lett Magyaránádonban, majd Rákospalotán. (Nt. 150., 450.)

† **Pesty János**, született Gyöngyösön 1768-ban. A középiskolákat szülőhelyén és Pesten, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1791-ben. Két évi káplánkodás után, 1793-ban mezőtúri, 1799-ben versegi plébános lett és ott halt meg, 1804. május 24-én. (Nt. 194., 330.)

† **Pethes Istvánról** azt olvassuk a czibakházai Historia Domusban, hogy elbocsátott egri egyházmegyei pap volt, aki Czibakházán tizennégy éven át (1735–1748) lehetőleg legjobban gondozta a híveket, de midőn a kúnszentmártoni plébános pestisben elhunyt, buzgóágától indítatva, visszament előbbi híveihez és ott a pestises betegeknek híven szolgálva, jobblétre szenderült. Azonban Kúnszentmártonban nem volt Pethes nevű plébános, egyházmegyénkben pedig

Pethes István az 1734—1738. évek közt Dunakeszin volt helyettes plébános; tehát a czibakházai bejegyzés téves, mert az anyakönyvek tanúsága szerint Pethes Czibakházán 1735-ben csak rövid ideig volt helyettes s azután ismét Dunakeszibe ment adminisztrátornak. (D Ó Z S A József közlése Kúnszentmártonból. — Nt. 246., 247.)

† **Pethő István** 1791. júliustól, 1792. augusztusig bugyii adminisztrátor volt. Az 1810. évi Schematismus így jelzi: »extra dioecesis« az 1826—29. évek így: »vagus«; későbbben már nem fordul elő. (Nt. 280.)

† **Petini István Imre** előéletét nem ismerjük. 1724-ben lett püspökhatvani, 1736-ban kosdi (rádi) plébános. Valószínűleg az 1739. évi pestisjárvány áldozatául esett. (Nt. 126., 120.)

† **Peske Antal**, született Kassán, 1772. június 10-én. A teológiát Vácson elvégezve, 1795-ben pappá szentelték. 1800-ban váci káplánból cserhátszentiváni plébános lett. Innen 1805-ben Tápiószőlőbe, 1806-ban Rákosszentmihályra ment át plébánosnak s ott halt meg, 1811. november 19-én. (Nt. 170., 229., 270.)

† **Petrányi János**, született Sáríban (Pestvárm.), 1732-ben. A teológiát Nagyszombatban, a »Collegium Rubrorumban« végezte. 1756-ban pappá szentelték, 1759-ben kosdi, 1762-ben váczszentlászlói plébános lett. Meghalt 1776. február 4-én. Egy papnövendék felnevelésére a váci szemináriumnak 3000 frtot, a váczszentlászlói és a valkói templomoknak egyenkint 500 frtot hagyott. (Nt. 98., 127., 211.)

Petróczy József, született Budapesten, 1855. június hó 1-én. Iskoláit Vácson elvégezve, 1887. október 16-án pappá szentelték. Hét éven át több helyen káplánkodott, utoljára Újpesten s azután kivándorolt Amerikába.

† **Petróczy László**, született Kőkesziben (Hontvm.), 1814. évi március 27-én. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1837. május 4-én pappá szentelték. Három évig volt káplán Újhartyánban, 1840-ben örkényi, 1855-ben bagi, 1868-ban kartali plébános és szentszéki tb. tanácsos, 1877-ben címzetes kanonok lett. 1880-ban lemondva a javadalomról Gödöllőre, majd Kőkeszibe nyugalomba vonult és ott halt meg, 1888. december 26-án. Mint örkényi plébánost kirabolták

és iszonyúan megkínózták. A kartali templomot és plébániát jóformán saját költségén építtette és sajátkezű készítményeivel rendezte be. A vácsi gimnázium VII. és VIII. osztályának felállítására 31055 frtot, ösztöndíj-alapítványra 7900 frtot, az egyházmegyei nyugdíjalapra pedig 21000 frtot adott. Vác városa hálából diszpolgárává választotta. »Vir ingenio, industria, imprimis autem largissimae munificentiae documentis conspicuus,« mondja a püspöki körlevél. (Karc.ú. Vác város tört. IX. 263–270. — Nt. 99., 199., 207., 281., 401.)

Petter Géza, született Vácson, 1868. június 14-én. Tanulmányait szülőhelyén végezte s 1892. június 23-án pappá szentelték. Káplán volt Kosdon, Pusztavacson, Nagykőrösön és Kúnszentmiklóson, ahol 1896-ban ideiglenes adminisztrátor lett; majd pedig Kecskeméten reáliskolai hittanár, 1902-ben siketnéma-intézeti hitoktató is. 1907 óta Sz. Erzsébet-templomi lelkész Kecskeméten. A Kath. Legényegylet és Munkásegylet elnöke. Nagy része van a Helvetia-pusztai templom létesítésében. (Nt. 295.)

† **Pécsi István** (Stephanus Quinqueecclesiensis) vácsi kanonok és thenői prépost neve előfordul 1388-ban. (Fejér. Codex Diplom. X/1. 463. — Zichy-okmánytár. IV. 573. — Kubinyi. Tört. Emlékek. II. 94. — Rupp. Magyarország helyrajzi tört. I. 726. — Nt. 86.)

† **Péli János Mátyás**, született Visken (Hontvm.), 1712-ben. Mint esztergomegyházmegyei kispap Nagyszombatban tanult és azon egyházmegye címére felszenteltetvén, 1737-ben nagybárkányi, 1743-ban kisterenyei plébános lett. 1746-ban átjött a vácsi egyházmegyébe s nemsokára szentlőrinczkái plébános lett. Innen 1751-ben Borsosberénybe küldték; de ott csak kevés időt töltött, mert 1752-ben már a tószegi, 1755-ben pedig a tápiószelei plébániát kapta meg. Betegeskedése miatt 1757-ben lemondott a plébániáról, Egerbe ment és ott nemsokára meghalt. (Némethy. Series Paroch. Strigon. 150. — Nt. 150. Modrovits után kimaradt. 255., 322., 340.)

† **Péter** »plebanus de Guarconi,« tiszavárkonyi plébános a vácsi egyházmegyében, akit Árpádházi b. Margit szentté-avatási perében, 1271-ben kihallgattak. Tanult férfiú volt, folyékonyan beszélt latinul s azért pápai dispenzációval 19–20 éves korában pappá szentelték. (Monumenta Vaticana Vesprim. I. 308. — Lovas. Árpádházi B. Margit és kora. 97. — Nt. 337.)

† **Péter** szolnoki főesperes. Neve több okmányban olvasható az 1274—1282. évek között. (Fejér. Codex Diplom. VI. 287., VI/l. 24. — Wenzel. Árpádkori új okmánytár. IV. 48. VIII. 364., IX. 319., XII. 274. — Széchényi család tört. I. 491. — Nt. 61.)

† **Péter** váci kanonok volt 1290-ben; 1292-ben úgy küldte ki a káptalan a tiszai birtok átadásához, mint »socium et canonicum karissimum, plebanum de Zolum.« Ez nyilván íráshiba Zonuc helyett. Ha e föltevés helyes, akkor azt kell vélnünk, hogy azonos az előbb nevezett szolnoki főesperessel és hogy egyszersmind szolnoki plébános is volt. Ebből viszont következtethetjük, hogy a szolnoki főesperesek plébánosok is voltak ottan és meg van oldva azon kérdés: kik adminisztrálták Szolnokot a török hódoltság előtt? (Fejér. Codex Diplom. VI/l. 329. — Schmitth. Episcopi Agriensi. I. 226. — Knauz. Monumenta Eccl. Strigon. II. 320.)

† **Péter** csongrádi főesperes neve előfordul az 1304—1310. évek közötti okiratokban. (Nagy. Anjoukori okmánytár. 187., 416. — Hazai okmánytár, 181—184. — Knauz Monum. Strigon. II. 622., 686.)

† **Péter** váci főesperes neve olvasható 1309—1310. évi oklevelekben. (Nagy. Anjoukori okmánytár. 187., 416. — Knauz. Monumenta Strigon. II. 319—321., 621.)

† **Péter**, Fülöp fia, váci kanonok és egy másik Péter a váci székesegyház papja, az 1332—1337. évi pápai tizedjegyzék szerint egy-egy ferton tizedet fizettek. (Monum. Vatic. I. 408., 409.)

† **Péter** csongrádi főesperes neve olvasható 1340. és 1342. évi oklevelekben. (Nagy. Anjoukori okmánytár. IV. 57. — Széchényi család tört. I. 505. — Nt. 61.)

† **Péter** váci kanonok és tenyői prépost volt 1342-től fogva. (Széchényi család tört. I. 505. — Nt. 61., 86.)

† **Péter**, a váci káptalan prépostja volt az 1385—1395. évek között. (Fejér. Codex Diplom. X/II. 222., 326. — Széchényi család tört. I. 520. — Nt. 60.)

† **Péter** váci olvasókanonok neve egy 1395. évi olevélben fordul elő. (Wenzel. Árpádkori új okmánytár. VI. 447.)

† **Péter** váci prépost neve 1414-ben fordul elő első ízben, amikor Kelemen halála után, valószínűleg pápai kinevezés folytán préposttá lett; de Fülöp püspök őt javadalmától törvényes ítélettel elmozdította és a Zsigmond király által kinevezett Horvátországi Bogdant iktatta be. Péter ekkor a római szentszékhez felebbezett. XXIII. János pápa vizsgáló-bizottságot küldött ki, melynek tagja volt a visegrádi bencés apát is. Ez hatalomkörét túllépve, Bogdánt kitette a prépostságból. Bogdán az ítélet ellen a király támogatásával ismét a római szentszékhez fordult. A pápa erre új bíróságot rendelt ki. A per sokáig tarthatott és végül is Péter került ki belőle győztesként, mert neve újonnan olvasható az 1424. és 1434. évek közötti okmányokban. (Fejér. Cod. Dipl. VII/V. 455., X/VI. 909. — Kovách. Specimen Copit. Vac. 12. — Fraknói. Magyarország és a római ssentszék. I. 325. — A királyi kegyúri jog. 115. — Sörös. Elenyészett bencés apátságok. 50. — Nt. 60.)

† **Péter**, az 1332—37. évi pápai tizedjegyzék szerint, a szigetfői főesperességben »sacerdos de Veca iuratus solvit V. grossos.« Ortway magyarázata szerint dunavecsei plébános volt. (Monum. Vatic. I. 254. Magyarország egyh. földleírása. 112. — Nt. 236.)

† **Péter** kerepesi plébános volt 1402. körül. Ugyanis IX. Bonifác pápa ezen év december 12-én kelt dekrétumával a Szántai Miklós lemondása folytán Nagyváradon megüresedett Szt. Demeter-oltár igazgatóságát Miklósfia Péternek, a váci egyházmegyében fekvő Kerepes plébánosának adományozza úgy, hogy plébániáját is megtarthatja, ha annak jövedelme az 500 arany forintot felül nem haladja. (Monum. Vatic. IV. 477. Pótlás Nt. 203. laphoz.)

Pichler István, született Budapesten, 1886. február hó 3-án. A középiskolákat Budapesten és nagyváradon, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1908. június 29-én s káplánkodott Jászkarajenőn, Mindszenten, Rákospalotán, Kiskúndorozsmán. 1917-ben lett váci karkáplán s a »Váci Közlöny« szerkesztője. (Nt. 231., 291.)

† **Pikelmann József**, született Komáromban, 1743-ban. Mint soroksári káplán 1769-ben taksonyi plébánossá lett. Hívei álnoksága miatt 1777-ben lemondott a plébániáról és azután a püspöki helynökségnél alkalmazták titkárnak. Innen kapta meg 1780-ban a herédi plébániát és ott halt meg, 1783. február 12-én. Értékes könyvtárát a plébániára hagyta. (Nt. 182., 250.)

Pintes Gábor, született 1874. október 20-án Barsbessenyőn. A teológiát Vácson elvégezve, 1897. június 29-én pappá szentelték és káplán lett Tápiószentmártonban Turán, Hódmezővásárhelyen és Nagykörösön. 1902-ben a lazaristarendbe lépett.

† **Piry Mátyás**, született 1754-ben. A teológiát Vácson elvégezve, 1779-ben pappá szentelték. Hat évi káplánkodás után, 1785-ben kúnszentmiklósi plébános lett. Az ő idejében fejezték be a templom építését. Innen 1793-ban Mogyoródra, 1794. szeptemberében pedig Tápiószűllyre ment át, ahol 1805. február 11-én jobblétre szenderült. (Nt. 225, 241., 270.)

† **Plánczky Márton**, született 1710-ben. Pappá szenteltetett 1737-ben. Egy évig volt káplán. 1738. június 10-én Korcsek kerepesi esperes-plébános beiktatta az újonnan szervezett perei plébániába. Innen 1748-ban Ecserre távozott és ott halt meg, 1751. február 8-án. (Nt. 219. 345.)

† **Plánovszky György**, született Puchón (Trencsénm.), 1733-ban. A teológiát a nagyszombati egyetemen elvégezve, 1757-ben pappá szentelték. Két évi káplánkodás után, 1759-ben kállói plébános lett. Migazzi 1762-ben egy évre Bugyiba küldte őt, hogy az ottani egyház szervezését és a templom építést keresztül vigye. Ezeknek befejezésével ismét visszatért Kállóra, innen 1778-ban Isaszegre, 1781-ben Berczelre ment át, ahol 1783. évi augusztus hó 31-én meghalt. (Nt. 156., 186., 279.)

† **Plávy István**, született Czifferen (Pozsonyvm.), 1847. évi november 27-én. A gimnáziumot Nagyszombatban, a teológiát a bécsi egyetemen végezte. 1872. augusztus 28-án pappá szenteltetvén, egy évig káplánkodott Sáriiban, 1873-ban papneveldei tanulmányi felügyelő és püspöki tollnok, 1876-ban szertartásmester, 1877-ben iktató és szentszéki aljegyző, 1879-ben irattáros, 1882-ben szentszéki jegyző lett. Még azon évben megkapta a kállói plébániát s ott halt meg, 1892. szeptember 2-án. (Nt. 186.)

† **Pletrich István**, született Horpácson (Nógrádv.), 1818. évi augusztus 18-án. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1844. július 2-án pappá szentelték. Kilenc évig volt káplán; 1853-ban lett nőtinci s 1857-ben berczeli plébános. 1889-ben lemondván javadalmáról, nyu-

galomba vonult Vácra és ott fejezte be életét, 1903. október 26-án. (Nt. 148., 156.)

† **Plichta János**, született Vácson, 1778. augusztus hó 19-én. Iskoláit szülőhelyén végezte s 1800-ban pappá szentelték. Soroksári káplánból, 1807-ben vecsési plébános lett, ahonnan 1815-ben Duna-keszire ment át; 1824-ben megkapta a soroksári plébániát és ott halt meg, 1829. május 30-án. (Nt. 218., 248., 317.)

Pócz Mihály, született Jászberényben, 1883. szeptember 7-én. A gimnáziumot szülőhelyén végezte, azután Szent Ferenc rendjébe lépve a teológiát a minoritáknál és 1906. november 21-én pappá szentelték. A váczi egyházmegyébe felvétellett 1912-ben és káplán lett Tápiósa-pon, Jászkarajenőn, Izsákon, Hatvanban. (Nt. 255.)

Podhorányi Adolf, született Nagyselmeczen (Liptóvm.), 1873. november 2-án. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1896. május 10-én pappá szentelték. Káplán volt Romhányban, Rákoscabán, Kosdon, Hatvanban, Kosdon, ismét Hatvanban, Tápiógyörgyén, Kiskúnfélegyházán (óplébánián), Hódmezővásárhelyen, Újpesten, Zagyvarékason és Czegléden. 1901-ben letette a zsinati vizsgálatot, 1910-ben tápiószentmártoni és 1913-ban püspökhatvani plébános lett. (Nt. 129., 273.)

Podhorányi József, az előbbinek testvérbátyja, született Nagyselmeczen, 1866. január hó 11-én. A gimnáziumot Rózsashegyen és Vácson, a teológiát Vácson végezte és 1888. július 1-én felszentelték. Káplán volt Nézsán és Romhányban. 1892-ben váczi fegyházi lelkész lett, 1895-ben papneveldei kormányzó és karkáplán, 1897-ben váczi-felsővárosi káplán, Jézus Szent Gyermeksége társulatának igazgatója és számbíráloszéki vizsgáló. 1898-ban letette a zsinati vizsgát, 1899-ben kosdi adminisztrátor, majd plébános, 1901-ben pápai tb. káplán lett. 1905-ben megkapta a gödöllői plébániát, ahol sokat fáradozott, kivált a katolikus jellegű községi gimnázium és az apácaiskola létesítése körül. A király 1911-ben a heővizi címzetes apáttá; 1912-ben váczi kanonokká és kispóposttá, a püspök pedig felsővárosi plébánossá és zsinati vizsgálóvá nevezte ki. (Nt. 66., 90., 120., 127., 204., 404.)

† **Podhorszky József**, született 1885. április 12-én Budapesten. Összes tanulmányait szülőhelyén, a teológiát is az egyetemen végezte.

Mint diakonus Püspökháztanban volt kisegítő. 1907. szeptember hó 20-án pappá szenteltetvén, káplán lett Nézsán, a következő évben iktató és udvari káplán a püspöki aulában, 1909-ben szentszéki tb. tanácsos. Szélhűdéstől sújtva meghalt 1910. november 17-én.

† **Podhorszky Mihály**, született 1713-ban. Pappá szentelte Eszterházy Pál nyitrai püspök 1738-ban. Mindjárt sárii plébános lett. Innen 1749-ben Isaszegre ment át, de már a következő évben meghalt. Nagy olvasottságú férfiú és jeles szónok volt (Nt. 206., 283.)

† **Podhraczký Endre** (nemespodhragyai), született Szucsányban (Trencsénvm.), 1788-ban. A theológiát Vácson végezte, 1818-ban pappá szentelték. Tizenkét évi káplánkodás után, 1832-ben alsósápi plébános lett. Tevékeny ember volt, a Somlóhegyen 14 stációs kálváriát emelt. Meghalt 1843. április 29-én. (Nt. 152.)

† **Podhragyay János** (podhragyai és koziczi), született Léván, 1766. február 17-én. A theológiát a pesti generális szemináriumban elvégezve, 1790-ben pappá szentelték. Négy évig volt káplán, 1794-ben lett bugyii, 1797-ben nagykőrösi, 1800-ban jobbágyii plébános, ahol 1830. december 20-án meghalt. — Szentség hírében élt, a gyónók messze vidékről keresték fel. A jobbágyii templomnak jelentékenyebb összeget hagyományozott. (Nt. 184., 280., 301.)

† **Podhragyai László** előéletét nem ismerjük. 1783-ban lett tápiószecsői plébános. Az ő idejében épült a templom. 1798-ban átment Apostagra; 1807-ben lemondván a plébániáról, Váczra nyugalmába vonult és meghalt, 1808. szeptember 21-én. (Nt. 236., 272.)

† **Polákovics Mihály**, született Bánban (Trencsénvm.), 1861. évi december hó 17-én. A gimnáziumot Besztercebányán, Nyitrán és Vácson, a theológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1886. július 13-án. Káplán volt Sződön, Úriban (ideiglenes adminisztrátor is), Sáriiban, Tápiószelén, Hódmezővásárhelyen, Kállón, Abonyban, Tápiószelén és Újpesten. 1896-ban letette a zsinati vizsgát, 1897-ben kerepesi adminisztrátor, 1900-ban plébános lett. Tevékenységet fejtett ki az új templom létesítése körül és felszerelésére sajátjából 7000, a plébánia átalakítására 6000 koronát áldozott. Az ő idejében az iskolák Kerepesen és Kistarcsán két tanteremmel bővültek és szerveztetett a kistarcsai helyikáplánság. Meghalt 1916. július 25-én. (Nt. 224.)

† **Pollák Mátyás**, született Váczon, 1834. február hó 17-én. Iskoláit szülőhelyén végezte, 1858. szeptember 16-án pappá szentelték. Tizenhárom évig volt káplán. 1872-ben lett cserhátszentiváni, 1877-ben váczhartványi plébános és mint ilyen halt meg, 1882. április hó 20-án. (Nt. 136., 170.)

† **Poók András**, született Egerben 1758-ban. A gimnáziumot szülőhelyén, a filozófiát és jogot a bécsi egyetemen elvégezve, a váczi papnövendékek közé lépett és a püspöki lyceumban teológiát tanult. 1772-ben pappá szenteltetvén, a püspöki helynökség titkára, 1776-ban nagykátai plébános, majd kerületi esperes lett. 1780-ban kiskúnfélegyházai plébánossá választották és a püspök a kecskeméti kerület főesperesévé nevezte ki. Torokbaja gyógyítása végett Bécsbe utazott, de ott utólérte a halál, 1781. augusztus 13-án. (Nt. 91., 264., 351.)

† **Poroszkay János**, született Magyarnándorban (Nógrádv.), 1767-ben. A teológiát a budai egyetemen végezte, ahol hittudorrá avatták. Pappá szenteltetvén, a váczi papnevelő-intézetben tanulmányi felügyelő és az egyházjog és történelem helyettes, majd a Biblicum rendes tanára lett. 1799-ben megkapta a bagi plébániát. A püspök 1804-ben váczfelsővárosi plébánossá, a király 1808-ban kispréposttá és kanonokká nevezte ki. Midőn 1822-ben székesegyházi főesperes lett, lemondott a plébániáról és a babóti címzetes apátságot kapta meg. A káptalanban az örkanonokságig haladt. Meghalt 1825. április hó 29-én; a székesegyház sírboltjába temették. — A Magyarnándorban építendő templomra 6000 váltóforintot hagyott. — Kéziratban maradt tőle *Commentarius in Psalmos Davidicos*, 5 kötet, melyet főhatósági cenzura alá is bocsátott már, de kiadásában megakadályozta a halál. Az 1804. évi insurrekció alkalmával tábori lelkész volt. »*Vir de Ecclesia Dei, animarum cura, tam domi, quam in castris impensa, de re autem litterari non modo in cathedra, sed et in liberali otio, de Patria quoque praeclare meritis*« mondja róla az 1825. április 30-iki püspöki körlevél. (Nt. 64., 120., 199.)

† **Poroszkay Péter**, született Magyarnándorban, 1802. október 13-án. A középiskolákat Váczon, a teológiát a bécsi egyetemen végezte, mint pazmanita. 1825. december 3-án pappá szenteltetvén, három évig volt káplán Kecskeméten; 1828-ban püspöki iktató, majd szertartó és szentszéki jegyző lett. 1834-ben kapta meg a zsámboki,

1845-ben a romhányi plébániát. 1858-ban kerületi esperes, 1862-ben címzetes, 1863-ban valóságos székesegyházi kanonok, 1872-ben dorнауи címzetes prépost lett. A káptalanban fokozatosan előrehaladva, meghalt mint olvasókanonok, 1888. február 18-án. (84., 164., 261.)

Porubszky János, született Oszlányban (Barsvm.), 1862. évi szeptember hó 24-én. A középiskolákat Nyitrán, a theológiát, mint szentferencrendi növendék Bécsben és Baján végezte. Pappá szentelték 1885. december 28-án. A váci egyházmegyébe felvételét 1892-ben és káplán volt Szödön, Nógrádon, Sáríban és Rákoscabán. 1897-ben letette a zsinati vizsgát és berkenyei adminisztrátor, majd plébános lett. A templomot kifestette és új iskolát és kántorlakot építtetett. 1906-ban csanyteleki adminisztrátor lett. 1912. óta tiszavárkonyi lelkész, ahol fáradozása következtében a templomot újjá alakították, iskolát és kántorlakot építettek. (Nt. 130., 338., 354.)

† **Porubszky József**, született Domonyban (Pestvm.), 1861. május 30-án. A gimnáziumot Pesten és Vácson, a theológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1884. július 23-án. Káplán volt Nógrádon, Hódmezővásárhelyen és Szentesen; 1890. óta karkáplán és legényegyleti igazgató Vácson. 1895-ben lett tóalmási plébános, 1900-ban pápai tb. kamarás, 1902-ben kerületi esperes. 1903-ban megkapta a csongrádi plébániát és 1906-ban a heővizi címzetes apátságot. 1896. óta a Papok Eucharisztikus Egyesületének egyházmegyei igazgatója. Meghalt 1911. augusztus 11-én. — Kiváló szónok és kispap korában szorgalmas tollforgató volt. Több költeménye és értekezése megjelent a Pázmány Egylet által kiadott Szemelvények I—III. kötetében. »Insignitus erat justitia et sanctitate vitae, vere exemplar sacerdotum et forma gregis factus ex animo, qui in salutem animarum ardore charitatis fervendo totam Dioecesim suarum replebat odore virtutum,« írja róla a püspöki körlevél. (Egyházi Közlöny. 1906. — Nt. 259., 371.)

† **Pósva Lajos**, született Szakolczán (Nyitrvm.), 1833. aug. 8-án. A középiskolákat szülőhelyén és Vácson, a theológiát Vácson végezte. 1855. szeptember 18-án pappá szentelték. Kilenc éven át volt különböző helyeken káplán és ideiglenes adminisztrátor. 1864-ben lett apostagi, 1870-ben lőrinczi plébános, 1884-ben hatvan-kerületi esperes. Meghalt 1889. június 30-án. (Nt. 188., 236.)

† **Potoczky Lászlóról** csak annyit tudunk, hogy az 1757—61. években szentlőrinczkátaí plébános volt. (Nt. 255.)

† **Potsefel Pál**, született Tatatóvárosban (Komáromvm.), 1780. június 28-án. A theológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1803-ban. 1807-ben, mint abonyi káplán, első törteli plébános lett. Innen 1814-ben átment Kosdra és ott halt meg, 1841. november 20-án. (Nt. 127., 340.)

† **Povedák István**, született Kiskúnfélegyházán, 1817. október 26-án. A theológiát Vácson elvégezve, 1840. november 10-én pappá szentelték. Tizennégy évi káplánkodás után, 1854-ben galgahévi plébános, 1865-ben kerületi esperes, 1876-ban turai plébános, 1881-ben madocsei címzetes apát lett. Meghalt 1886. június 22-én. (Nt. 202., 210.)

† **Povedák János**, született Kiskúnfélegyházán, 1826. december 22-én. A theológiát Vácson végezte s 1850. március 20-án pappá szentelték. Tíz évig volt káplán; 1860-ban lett szentlőrinczkátaí, 1872-ben zagyaréki plébános és kerületi esperes. 1884-ben átment — csere útján — Tápiószelére s ott halt meg, 1889. március 29-én. (Nt. 255., 323., 325.)

Pozsár Endre, született Vácson, 1856. február 24-én. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1879. július 27-én pappá szentelték. Káplán volt Bujákon (három ízben), Bagon, Romhányban, Kúnszentmiklóson, Újkécskén, Csépán, Csongrádon, Kiskúnmajmán, Dorozsmán, Turán és Hatvanban. 1891-ben ideiglenes adminisztrátor Kállón; azután ismét káplán Kiskúnfélegyházán, Czepléden és Hódmezővásárhelyen. 1897-ben lett szentlőrinczkátaí adminisztrátor, 1901-ben pedig plébános, ahol az ő idejében új plébánia és kántorlak épült. 1910. óta a rozsnyóegyházmegyei szentszék tb. tanácsosa. (Nt. 289.)

Prause József, született Újpesten, 1893. október 5-én. A középiskolákat Budapesten és Vácson, a theológiát Vácson végezte. 1916. május 21-én pappá szenteltetvén, kúnszentmiklósi káplán lett.

† **Prettenhoffer József**, született Vácson, 1808. december hó 9-én. Összes tanulmányait Vácson végezte s 1831-ben pappá szentelték. Tizenöt évig volt káplán, 1846-ban lett anyási, 1850-ben mátra-szöllősi plébános. Betegen Pásztóra vonult s ott meghalt, 1854. évi szeptember hó 4-én. (Nt. 176., 384.)

† **Pridavka István**, született Chinoránban (Nyitravm.), 1794. december 8-án. Tanult Nyitrán, Szegeden, teológiát Vácson. Pappá szentelték 1822. augusztus 21-én. Hét évig és hét hónapig káplánkodott; 1830-ban lett dányi plébános, 1852-ben kerületi esperes. Meghalt 1873. március 31-én. — »Character eius omnii exceptione major, virtutes sacerdotales charitatem redolens. Usque ultimum vitae halitum remitti nescio zelo laborabat et iura Ecclesiae etiam in senili aetate iuvenili ardore tuebatur,« mondja a püspöki körlevél. (Nt. 252.)

† **Prinner Endre József**, született 1711-ben. Mint váci káplán, 1770-ben mátraszöllősi, 1770-ben nógrádverőczi plébános lett s mint ilyen halt meg, 1785. augusztus 15-én. — Szöllősen pompás »Historia Domust« írt. Utódja pedig ezt írta róla: »Vivens, moriensque profuit Ecclesiae Verocensi item Szöllőseni, substantiam suam addicendo ac restantias populó dimittendo.« (Nt. 146., 176.)

† **Pritelka József**, született Nagyszombatban, 1790-ben. A gimnáziumot szülőhelyén, a filozófiát és teológiát Vácson elvégezve, 1812-ben pappá szentelték. 1826-ban soroksári káplánból gödöllői adminisztrátor, 1827-ben lőrinczi plébános lett és mint ilyen halt meg, 1854. október 11-én. (Nt. 188., 204.)

† **Prohászka Arnold**, született 1830. január 16-án, Eszterháza (Sopronvm.). A teológiát Vácson elvégezve, 1855-ben pappá szentelték. Hat és fél évi káplánkodás után, 1862-ben tanulmányi felügyelő, egy év múlva lelkiigazgató lett a váci papnevelő-intézetben. Tíz évi munkálkodás után, betegsége miatt lemondott állásáról és szülőhelyére ment üdülést keresni; de ott 1873. március hó 11-én meghalt.

† **Prohászka Pál**, született Vácson, 1853. június 7-én. Tanulmányait szülőhelyén végezte s 1877. július 23-án pappá szentelték. Tizenhárom éven át volt káplán és ideiglenes adminisztrátor több helyen. 1890-ben lett izsáki plébános. Meghalt 1899. április 14-én. (Nt. 289.)

† **Prózler (Sordélyi) József**, született 1778-ban. A filozófiát és teológiát Vácson végezte s 1806-ban felszentelték. Mindszenti káplánból 1813-ban anyási plébános lett. Innen átment 1819-ben

Alsósápra, innen 1826-ban Magyarándorba. Meghalt 1832. január hó 17-én. (Nt. 152., 157., 383.)

† **Pröbsztl Pál**, született Vecsésen (Pestvm.), 1821. február hó 28-án. Váczon tanult s mint II. éves filozófus ódát írt Letavay tanárhoz, mely nyomtatásban is megjelent (Onomasticon Vacii 1842.). Pappá szentelték 1848. június 21-én. Nyolc évig volt káplán; 1856-ban újhartyáni plébános, 1871-ben kerületi esperes lett. Meghalt 1900. március 24-én. (Nt. 286.)

† **Pruckay János**, született Hatvanban, 1698-ban. Tanulmányait Váczon végezte s 1724. december 24-én pappá szentelték. Két évi káplánkodás után, 1726-ban szentmártonkátai, 1728-ban tóalmási, 1745-ben kiskúndorozsmai, 1760-ban galgahévi plébános lett. Egy év múlva lemondván a javadalomról, a váczi papneveldeben lelkiigazgató lett s mint ilyen halt meg, 1769. július havában. (Nt. 202., 257., 259., 391.)

Prukker István, született Váczon, 1890. december hó 15-én. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1914. június 21-én pappá szentelték és káplán lett Tápiósápon, Sződön, Tápiógyörgyén. (Nt. 133.)

† **Pruszkay Sámuel**, született 1724-ben. Felsőbb tanulmányait a nagyszombati egyetemen végezte, ahol a theológia doktorává avatták. Egész fiatalon, 1750-ben szentesi plébános lett. Innen tíz év múlva Vácra hivatott alsóvárosi plébánosnak és a szentírási tudományok tanárának a papneveldebe. Eszterházy Károly püspök 1762-ben székesegyházi kanonokká nevezte ki és a plébánia vezetésétől felmentette. Midőn 1766. február 24-én kiküldetésben Püspökháttanba ment, a lovak elragadták és szörnyet halt. (Nt. 63., 101., 117., 380.)

† **Pruzinszky József**, született Nagyselmecen (Liptóvárm.), 1850. március 24-én. A középiskolákat Rózsahegyen, a theológiát Váczon elvégezve, 1873. augusztus 10-én pappá szentelték. Káplán volt Nógrádon és Sződön. 1875-ben tanulmányai folytatása végett a bécsi Augustineumba küldték s 1886-ban a theológia doktorává avatták a budapesti egyetemen. 1877. óta ismét káplánkodott. 1881-ben fegyházi lelkész lett Váczon s 1888-ban galgamácsi plébános. Innen 1896-ban Gödöllőre ment át; 1902-ben megkapta a jánosii címzetes

apátságot. — Súlyos idegbaja miatt 1904-ben lemondván a javadalomról, Budapesten nyugalomban élt 1910. március 27-én bekövetkezett haláláig. (Nt. 120., 124., 204.)

† **Pupák Endre**, született 1810. október 15-én. A filozófiát és teológiát Vácson végezte s 1833. október 28-án pappá szentelték. Hat éven át volt káplán, 1850-ben papnevelő-intézeti alkormányzó, 1851-ben az erkölcstan helyettes tanára lett Vácson. 1852-ben megkapta a kállói plébániát. A püspök 1855-ben szentszéki tanácsossá, 1856-ban helyettes esperessé, 1861-ben címzetes kanonokká nevezte ki. Meghalt Kállón, 1867. május 11-én. — Nagy olvasottságú férfiú és jeles szónok volt. Vácson, 1850. évi Szent Rókus napján mondott egyházi beszéde és Roskoványi Ágoston püspök beiktatására készült Elégiaja nyomtatásban is megjelent. (Szinyei. Magyar írók. IX. 254. — Nt. 101., 186.)

Puskásy László, született Budapesten, 1874. augusztus 24-én. A középiskolákat a fővárosban, a teológiát Kalocsán és Vácson végezte s 1902. március 19-én pappá szentelték. Káplán volt Magyaránadorban, Kókán, Szegváron, Alsónémediben, Csongrádon, Verőczen, Zagyarékasán, Sándorfalván, Kállón és Sáriban. A zsinati vizsgát letette 1909-ben s 1913-ban terényi plébános lett. Egyes lapokba írt cikkeket és verseket. (Nt. 178.)

Pusztay János, született 1875. július hó 19-én, Gyöngyösön (Hontvm.). A középiskolákat szülőhelyén elvégezve, 1891-ben Szent Ferenc rendjébe lépett. A teológiát Szabadkán és Szegeden végezte. 1898. szeptember 25-én pappá szentelték. 1902-ben átjött a váci egyházmegyébe és káplán lett Bagon, Mezőtúron, 1906. óta Abonyban. Zsinati vizsgát tett 1915-ben. (Nt. 318.)

† **Quirinyi Mátyás**, született Récsén (Pozsonyvm.), 1694-ben. A középiskolákat Pozsonyban, a teológiát Budán elvégezve, 1719-ben pappá szentelték. 1720-ban már hatvani plébános lett. Innen 1724-ben Boldogra, 1732-ben Püspökszilágyra, 1750-ben Tápiószecsőre ment át és ott halt meg, 1756. október 16-án. (Nt. 131., 182., 200., 272.)

Rácz Károly, született Szentesen (Csongrádv.), 1873. évi december 17-én. A középiskolákat szülőhelyén és Vácson, a teológiát Vácson elvégezve, 1896. május 10-én pappá szentelték. Már mint alszerpap káplán volt Kiskúndorozsmán, azután Lajosmizsén, Szentesen, Kiskúnmajsnán, Mindszenten, Lőrincziben és Nagykatán. 1900. óta az egyházmegye kötelékén kívül, mely idő alatt nevelő volt a Lakács családnál. 1912-től ismét káplán Romhányban, Czibakházán és Újpesten, ahol polgári iskolai hitoktató és a kath. munkások egyesületének vezetője. Zsinati vizsgát tett 1913-ban. (Nt. 347., 450.)

† **Radich Bálint** váci kanonok és Szent János evangelista oltárának igazgatója. IX. Gergely pápa elrendeli 1402. december 22-én, hogy a javadalmától megfosztott Lancelotti János helyébe őt iktassák be. (Monum. Vaticana. IV. 487. — Nt. 62.)

Radványi Béla (családi neve Ruszitska), született Vácson, 1869. június 3-án. Tanulmányait szülőhelyén végezte s 1891. október 10-én pappá szentelték. Mint diakonus káplán volt Kecskeméten, azután Újkécskén, Tápiószelén, Kiskúndorozsmán, Hódmezővásárhelyen, Kiskúnfélegyházán (mindkét plébánián) és Hatvanban. 1902-ben tett zsinati vizsgát s ezen évben lett mátraszöllősi adminisztrátor, 1905-ben zsámboki plébános, 1907-ben kerületi tanfelügyelő és helyettes esperes, 1911-ben a zsámboki-nagykatái tanító-egylet elnöke. Zsámbokon kettővel szaporította az iskolák számát. (Nt. 176., 250., 261.)

† **Rády Ferenc**, született Vácson, 1822. évi február hó 27-én. Iskoláit Vácson elvégezve, 1845-ben pappá szentelték. Hét évi káplánkodás után, 1852-ben algyői plébános lett. Midőn az 1879. évi árvíz Algyőt elpusztította, megkapta a mindszeri plébániát s 1880-ban kerületi esperes lett. Meghalt 1882. október hó 19-én. (Nt. 374., 394.)

† **Raicher Endre**, született Jászfényszaruban (Jásznagykúnszolnokvm.), 1759. július 6-án. Pappá szentelték 1780-ban. Hét évig volt káplán, 1787-ben lett szentmártonkátai, 1791-ben palotási, 1800-ban turai plébános, majd alesperes. Meghalt Turán, 1814. február 18-án. (Nt. 193., 210., 258.)

† **Raicher János**, született 1778-ban ; pappá szentelték 1800-ban. Négy évi káplánkodás után, 1804-ben tóalmási, 1815-ben kállói plébános lett. Különböző, de hivatalában igen pontos ember volt.

1826-ban híveivel és káplánjával való elégedetlenség miatt lemondott a javadalomról, Vácra nyugalomba vonult és ott halt meg, 1829. április 11-én. (Nt. 186., 259.)

† **Rajczy László**, született Kosztoleczén (Trencsénvm.), 1839. június 28-án. A theológiát Vácson elvégezve, 1862. augusztus 28-án pappá szentelték. Tizenegy évi káplánkodás után, 1873-ban jászkerekkegyházai lelkész, 1890-ben úrii plébános lett s ott halt meg, 1903. május 5-én. (Nt. 275., 296.)

† **Rákóczy János**, született Cserhátszentivánon (Nógrádv.), 1737-ben. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1760-ban pappá szentelték. Mint váci káplán kapta meg 1765-ben a tószegi plébániát, melyet 28 éven át igen buzgón vezetett. Meghalt 1783. október 16-án. (Nt. 340.)

† **Rakusz Istvánról** csak azt tudjuk, hogy 1736-ban szentlőrinczkátai plébános lett és ott halt meg, 1743. március hó 22-én. (Nt. 255.)

† **Rátskay Ferenc**, született Vácson, 1800. november hó 6-án. A középiskolákat szülőhelyén, a theológiát a pesti egyetemen végezte. 1823. november 30-án pappá szenteltetvén, négy évig káplánkodott. 1827-ben a váci püspöki lyceumban tanulmányi felügyelő és hitszónok, majd az erkölcsstan és lelkipásztorkodástan tanára lett. Gróf Keglevich neki adta 1848-ban a nagykátai plébániát majd kerületi esperes lett. Meghalt Nagykátán, 1862. december hó 29-én. Jeles szónok volt. Néhány beszédje megjelent Szalay »Magyar egyházi beszédek gyűjteménye« c. vállalatában és külön »Az igaznak reménysége halálkor«. Pest, 1832. »Vir in scientiis fundate versatus, ob hospitatum celebratus, aestimio dignissimus«, mondja róla a püspöki körlevél. (Szinyei. Magyar írók élete. XI. 610. — Kudora. Egyházi szónoklat tört. 182. — Nt. 101., 264.)

† **Rátz Péter**, született Czibakházán (Jászkúnszolnokvárm.), 1728-ban. Tanult Kecskeméten, Szegeden és Pesten; filozófiát Budán és theológiát Vácson. Pappá szentelték 1751-ben és mint tápiószecsői káplán, 1756-ban ugyanott plébánossá lett. Meghalt 1774. jan. 24-én. (Nt. 272.)

† **Rantenstrauch Ferenc Józsefről** csak azt tudjuk, hogy mint »ordine presbyteratus constitutus«, 1729-ben váczi kanonok és székesegyházi főesperes lett s mint ilyen halt meg, 1732. okt. 9-én. (Liber III. Visit. Can. 155. — Nt. 63.)

† **Raymund** váczi kanonok, szolnoki főesperes neve előfordul az 1374—85. évek közötti okiratokban. (Fejér. Codex Diplom. X/II. 325. — Széchényi család tört. I. 528. — Archeolog. Közlem. VI. 8. — Nt. 62.)

† **Rehák Antal**, született Holicson (Nyitravárm.), 1729-ben. A középiskolákat Budán elvégezve, a kalocsamegyei kispapok sorába lépett. Kalocsán végezte a teológiát és ott szentelték pappá. Későbbben ájtott a váczi egyházmegyébe, 1757-ben szödi, 1759-ben pedig nézsai plébános lett s ott halt meg, 1764. évi december hó 9-én. (Nt. 133, 160.)

Rehák Mátyás, született Árvanádasdon (Trsztena, Árvavm.), 1880. március 26-án. A gimnáziumot szülőhelyén és Kiskúnfélegyházán, a teológiát Vácson végezte, ahol 1905. június 27-én pappá szentelték. Káplán volt Nézsan, Kiskúnhalason, Újkécskén. 1910. óta Kispesten. (Nt. 312.)

† **Rehák Özséb** szentferencrendi szerzetes volt. A rend feloszlatása után a váczi egyházmegye szolgálatába lépett, 1795—1802-ig alsósápi helyi káplán, későbbben Klobusitzky Péter, a szentéletű kalocsai érsek gyóntatója lett. (Nt. 150., 151.)

† **Reményi József**, született Egerben, 1837. szeptember 9-én. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson elvégezve, 1860. december 29-én pappá szentelték. Hat évig volt káplán különböző helyeken s 1866. június 2-án meghalt.

† **Rendel Ferenc**, született 1779-ben. A teológiát Vácson elvégezve, 1801-ben pappá szentelték. Öt évig volt káplán, 1806-ban lett a váczi püspöki lyceumban az egyházjog, történelem és patrologia helyettes, majd rendes tanára. 1817-ben megkapta a nagykatái plébániát és kerületi esperes lett. Mint ilyen halt meg, 1824. március hó 14-én. (Nt. 101., 264.)

† **Reska Jakab**, született 1698-ban Morvaországban. Olmützben tanult és szenteltetett pappá. Negyvenkét éves korában jött át a

váczi egyházmegyébe és 1748-ban peregi, 1753-ban pedig püspökhatvani plébános lett, ahol 1761-ig működött. (Nt. 129. oldalán tévedésből kimaradt: Fritz János plébános 1761–1773. — Nt. 245.)

† **Retteg Ferenc**, született 1781. március 1-én, Pesten. Tanult Pesten és Budán, teológiát Székesfehérváron és Vácson. 1804-ben pappá szenteltetvén, két évig volt káplán, azután tizenegy hónapig püspöki tollnok, majd ismét 26 éven át káplán és ideiglenes adminisztrátor az egyházmegye számos helyén. Gróf Károlyi György 1833-ban békéssámsoni házi káplánjává nevezte ki s mint ilyen halt meg, 1856. április 30-án. (Nt. 383.)

† **Reznyák Mihály**, született 1708-ban. Althann püspök szentelte pappá 1736-ban s mint újmises mindjárt boldogi plébános lett. Innen 1737-ben Nógrádverőczére, 1740-ben pedig Nógrádra ment át plébánosnak és ott halt meg 1747-ben. Az ő idejében leégett a templom és a plébánia. (Nt. 144., 146., 200.)

† **Répássy János**, egyik utódja feljegyzése szerint született 1724-ben; tehát 1748. körül ordinálták. 1752-ben berczeli plébános, 1760-ban romhányi plébános, nógrádi főesperes és címzetes kanonok lett. Meghalt 1764. december 25-én. »A katolikus hitnek törhetetlen védelmezője és terjesztője, az eretnekek réme és tanításainak leghevesebb ostromlója volt. (Chobot. A romhányi plébánia története 26. — Nt. 156., 164.)

Réthy Gyula István prémontréi rendű kanonok, jánoshidai adminisztrátor, született 1854. évi október hó 21-én Székesfehérvárott. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Szombathelyen végezte. A prémontréi rendbe lépve, 1877. óta tanár volt Keszthelyen. Pappá szentelték 1879. szeptember 23-án Veszprémben. Az 1881. évben tanár lett Szombathelyen, 1885-ben pedig tanulmányi felügyelő Csornán. 1886. óta a türjei plébánia adminisztrátora, ahol az iskolát szaporította. 1898. óta jánoshidai koadjutor, 1906. óta pedig lelkész, ahol a községben két, a Kéri-tanyán egy iskolát emeltetett és ezeknek katolikus jellegét megmentette. A »Keszthelyi Lap« munkatársa volt és az ottani gimnázium 1880–81. évi »Értesítőjében« megjelent »A fény mibenléte« című értekezése. (Nt. 320.)

Révész István, született Vácson, 1862. november hó 12-én. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1885. július 18-án pappá szentelték s káplán lett Fóton. A zsinati vizsgát letette 1888-ban. Duna-keszin 1887-ben ideiglenes, 1889-ben állandó adminisztrátor, 1894-ben plébános lett. A községgel szép új iskolát építtetett és a templomot kifestette. 1903-ban pápai kamarás, 1906-ban kecskeméti helyettes plébános lett, 1909-ben pedig plébánossá választották. A király 1909-ben mislyei címzetes préposttá, X. Pius 1912-ben pápai prelátussá nevezte ki. Sokat fáradozott az 1911. évi földrengés okozta károk helyrehozatala körül; a kecskeméti Kath. Egyletet felvirágoztatta, kath. növelmi Missiót alapított. Több költeménye megjelent a váci Pázmány Egylet által kiadott Szemelvények I—IV. kötetében és a »Váci Közlönyben.« Az 1912. évi kath. nagygyűlésen tartott beszédje az Orsz. Kath. Szövetség Évkönyvében. A kath. érdekek védelmére alapította a Kecskeméti Napló című napilapot. (Nt. 95., 105., 218., 296.)

Révész István, született Vácson, 1880. október hó 4-én és ott végezte összes tanulmányait is. 1904. június hó 19-én pappá szenteltetvén, káplán lett Bagon, Lajosmizsén, Zagyvarékason, Abonyban, Hatvanban, Kiskúfélegyházán (az óplébánián). (Nt. 357.)

Ribárik István, született Pásztón (Hevesvm.), 1874. június hó 27-én. A középiskolákat Beszterczebányán, Gyöngyösön, Selmeczbányán és Késmárkon, a theológiát Vácson elvégezve, 1898. június 26-án pappá szentelték. Káplán volt Nógrádverőczen, Váczszentlászlón és Turán, 1901-ben ideiglenes adminisztrátor Irsán és Csécsén, azután ismét káplán Abonyban, Kiskúndorozsmán, Czepléden, Félégyházán (az új plébánián), Romhányban, Újszászon (kétszer), Apostagon, Kecskeméten (Sz. Erzsébet templomúal) és Erzsébetfalván; 1908. óta hitoktató volt Erzsébetfalván, a templomépítő bizottság tevékeny jegyzője és a Kath. Körnek új életre támasztója. 1915-ben megkapta a tápiósági plébániát. Itt visszaszerezte az iskolák katolikus jellegét és az egyházi épületeket jókarba hozatta. (Nt. 239.)

† **Ribényi Antal**, született Ribényben (Trencsénvm.), 1850. évi május 28-án. A gimnáziumot Nyitrán, a theológiát Vácson végezte. Felszentelték 1872. október 7-én. Hét évi káplánkodás után, 1879-ben fegyintézeti lelkész lett Vácson; de a következő évben ismét káplán

Kiskúnfélegyházán, majd Czepléden. Ekkor Zsatkó családi nevét Ribényire változtatta. 1884-ben első kispesti lelkész lett és nagy buzgósággal látott a hitközség rendezéséhez és a Rudolf-fogadalmi templom építésének előkészítéséhez. E célból adományokat gyűjtött, 1887-ben missió-kiállítást rendezett a Magyar Nemzeti Múzeumban, kiadta a Rudolf-Albumot. Végre 1907-ben, sok küzködés után, építéséhez foghatott. Testben, lélekben megtörve, meghalt 1910. február 7-én. — Már kispap korában szorgalmasan írogatott, fordítgatott. Néhány költeménye megjelent a váci növendékpapság által kiadott Szemelvények első kötetében, több regény-fordítása lapokban és folyóiratokban. Szerkesztette a »Magyar Katholikus, Külföld Szónokai, Havi Szónokok« című folyóiratokat és a Családi Regénytárt. Külön kiadta Jirsik V. Vasár- és Ünnepi beszédek c. fordítást, Vác, 1883. két kötet. (Szinnyci. Magyar írók élete. IX. 951. — Nt. 120., 312.)

† **Ribianszky János** előéletét nem ismerjük. 1793-ban tűnik fel, mint apostagi plébános, ahonnan 1796-ban Cserhátszentivánra távozott. Négy év múlva »de variis criminibus ab impostoribus accusatus« Kállóra küldetett káplánnak. 1802-ben alsósápi helyi káplán lett és ott halt meg, 1804. augusztus 10-én. (Nt. 152., 169., 170., 236.)

Richter Béla, született Zsidón (Pestvm.), 1879. március 28-án. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1902. június 29-én pappá szenteltetett és káplán lett Nógrádon, majd Kosdon. 1903. óta nevelő volt Muslay Gyula gyermekeinél. 1907-ben letette a zsinati vizsgát és még ezen évben dunakeszii plébános lett. A Lovar-Egylet mint patrónus, újjáépíttette a plébániát, kifestette a templomot, melyet a plébános buzgólkodása folytán közadakozásból újonnan berendeztek. A község az iskolát emeletesre építtette ki. A Kath. Kört jelentékenyen fejlesztette és erre 1000 koronát áldozott sajátjából. (Nt. 218.)

† **Riek János**, született Vácson, 1758-ban. Tanulmányait szülőhelyén, Egerben és Vácson végezte. Pappá szentelték 1781-ben. Négy évi káplánkodás után, 1785-ben zsámboki, 1791-ben versegi, 1799-ben jánoshidai, 1803-ban kókai plébános lett. A király 1813-ban váci kanonokká, majd aradi préposttá nevezte ki. A káptalanban a pesti főesperességig emelkedett. Meghalt 1834. november 26-án. Jeles rubricista volt. (Nt. 64., 194., 254., 261., 300.)

† **Rode Eberhard**, bentheimi származású váczi kanonok, Zsigmond király udvari embere és követe volt a római szentszéknél. 1429. június 30-án folyamodott V. Márton pápához, hogy a királyhoz visszatérhesen. Egyebet nem tudunk róla. (Fraknoi. Magyarország és a szentszék. II. 7. 415. — Nt. 63.)

Rófusz Gábor, született Mezőtúron (Jászkúnszolnokvm.), 1868 március 24-én. A középiskolákat szülőhelyén, Váczon és Szarvason, a teológiát Váczon elvégezve, 1892. június 23-án pappá szentelték. Mint káplán működött Nándorban, Újkécskén, Hódmezővásárhelyen, Csongrádon és Kecskeméten. 1901-ben lett magyarnándori adminisztrátor, majd a zsinati vizsga letétele után plébános; 1906-ban a romhányi kerület segédesperese és tanfelügyelője. A nándori templomot kifestette és új orgonával látta el, a kisecsetit és szenteit kijavíttatta, az iskolák számát szaporította. (Nt. 150., 159.)

† **Roháts Endre**, született Murányban (Gömörvm.), 1733-ban. Tanult Nagyszombatban és Váczon. 1758-ban pappá szenteltetvén, ideiglenes adminisztrátor lett Váczszentlászlón és még azon évben megkapta a galgahévi plébániát. Innen 1760-ban Berczelre ment át, ahol a leégett plébániát sajátjából újjáépíttette és a tót népet megmagyarosította. Nemsokára kerületi esperessé, 1780-ban pedig váczi kanonokká és felsővárosi plébánossá nevezték ki. Mint ilyen halt meg, 1787. évi április 27-én és a székesegyház sírboltjában temették el. (Nt. 63., 120., 156., 202.)

† **Rajcsai (de Rojcha) Mátyás** mester. 1455-ben váczi kanonok és királyi kancelláriai jegyző volt; azután győri és pécsi kanonok lett. (Teleki. Hunyadiak kora. X. 485. — Nt. 62.)

† **Róka János**, született Győrött 1727. január 7-én. A középiskolák elvégzése után a jezsuitarendbe lépett; de nyolc év múlva átment a jogi szakra és a magyar testőrségnél hadbíró lett. Azután a váczi egyházmegye papnövendékei közé lépve, a nagyszombati egyetemen teológiát hallgatott és ott doktorrá avatták. Pappá szentelték 1767-ben és a püspöki irodában kapott alkalmazást. 1768-ban taksonyi plébános, a következő évben szentszéki jegyző és tiszteletbeli kanonok lett. 1773-ban a temesi bánság francia lakóinak cs. kir. káplánjává neveztetett ki s mint ilyen franciára fordította a nálunk szokás egyházi énekeket »Cantiques spirituels« címen (Temesvár,

1786.). A pozsonyi elemi iskolák igazgatójává neveztetvén ki, nagy irodalmi tevékenységet fejtett ki. Meghalt Pozsonyban, 1690-ben, mint boszniai (diakovári) kanonok. — Művei: *Vita Ignatii Koller eppi Veszprimiensis. Cassoviae 1775.* (Németül Pozsonyban, 1776.). *Vitae Wesprimiomum praesulum ab anno 1009—1764. Posonii 1779.* *Alt- und Neu Waitzen, (három rézmetszettel) Pressburg, 1778.* *Idea methodi crudiendi juventutem in scholis trivialibus és Appendix Vindobonae, 1775., 1777.* *Methodus catechizandi. U. ott. 1776.* *Prolegomena theologiae catecheticae (szerző arcképével), u. o. 1780.* *Prüfung seiner selbst, da man das erste mal zu dem Tische des Herrn gehet, Ofen, 1785.* *Geschäft eines Sterbenden. Pest, 1786.* *Das Vaterunser ausgelegt, Temesvár, 1787.* *Protoreginae Hungariae Giselaie tumulus (rézmetszettel), Posonii, 1776.* *Das Leben der seligen Gisela ersten ungarischen Königin. Wien, 1779.* *Kriegs- und Friedensgeschichte zwischen der krone Ungarn und der ottomanischen Pforte seit dem Jahre 1526. Ofen 1785.* *Szent István király napjára való két magyar Szentbeszéd (Győr 1769. és Pozsony 1785.) és Márthonyi Pál vácsi kanonok aranymiséje alkalmából mondott Szentbeszédje németül (év nélkül).* *Végül: Jani Arabonensis Noctes Atticae és Dissertatio de Jaurino. Vindobonae 1779—1782.* (Karcusú. Vác város története, IX. 463—465. — Némethy. Dicsbeszédek. 2. 25. — Szinnyei. Magyar írók élete. XI. 1089. 91. — Kudora. A magyar egyházi beszéd tört. 146. — Nt. 250.)

† **Rosa Mihály** (de Rosendorf). Az 1718. évi *Canonica Visitatio* szerint az olmützi egyházmegyében született, nevelkedett és ott szentelték pappá. Kollonitz püspök nevezte őt ki vácsi éneklőkanonokká, de a káptalan nem akarta a szokásos sorrendben beiktatni. 1725-ben készítette el végrendeletét. Meghalt, mint olvasókanonok, 1729. február 6-án, hatvankilenc éves korában. (Róka. *Alt u. Neu Waitzen.* 49. — Nt. 63.)

Rovnyán Gabriel János, született Fűrészfalun (Trencsénvm.), 1858. november hó 11-én. A középiskolákat Zsolnán, Znióvárálján, Vácson és Trencsénben végezte; a filozófiát és teológiát a római német-magyar kollégiumban, ahol 1884. október 28-án pappá szentelték és 1885-ben a filozófia és teológia doktorává avatták. Hazatérve káplán lett Sáriban, Kúnszentmiklóson és Nógrádon; 1888-ban ideiglenes adminisztrátor Tápióbicskén, majd ismét káplán Sáriban,

Kiskúndorozsmán, Újpesten, Kecskeméten, Soroksáron, Rákoscabán, Sződön, Kiskúnfélegyházán (az új plébánián). 1895-ben rövid ideig a jezsuita rendben volt, ahonnan visszatérve, ideiglenes adminisztrátor lett Püspökhatvanban, Galgamácsán és Szentlőrinczkátán. Tápióbicskén 1896. óta állandó adminisztrátor, 1904. óta pedig plébános volt, ahol az ő idejében új plébánialak épült. 1908-ban — csere útján — dányi plébános, 1909-ben kerületi jegyző 1915-ben tb. esperes lett. 1912-ben 10000 koronás alapítványt tett, hogy kamataiból az általa megjelölt helyeken a jezsuiták évenként missiókat tartsanak. (Nt. 250., 252., 260.)

† **Rózsa Béla**, született Szabadkán, 1838. április 12-én. Tanulmányait szülőhelyén és Szegeden, a teológiát Vácson elvégezve, 1862. augusztus 28-án pappá szentelték. Tíz évi káplánkodás után, 1872-ben kiskúnhalasi plébános lett. Onnan, az egyháztanács folytonos torzsalkodásai miatt, 1884-ben Izsákra ment át és ott halt meg, 1890. január 2-án. (Nt. 289., 362.)

Rózsahegyi Gyula (liptórózsahegyi), született Budán, 1845. szeptember 29-én. A középiskolákat Debreczenben, Kecskeméten, Budán és Nagyszombatban, a teológiát a budapesti egyetemen végezte, ahol szigorlatot tett az egyházjogból és egyháztörténelemből. 1867-ben, mint alszerpap tanulmányi felügyelő lett a váczi papnevelő-intézetben. Pappá szentelték 1868. október hó 11-én és káplán volt Zagyvarékason, Soroksáron, Kiskúndorozsmán és Alsónémediben. 1870-ben néhány hóig Andrássy Géza gróf úti kísérelője, 1871. óta házi káplán Orczy báróéknál Újszászon, majd nevelő lett herceg Odescalchi és Ürményi családnál. 1874-ben ismét káplán Turán és Hatvanban, 1875. óta nevelő Liphay Antal bárónál. A zsinati vizsgálatot letéve, 1878-ban káplán lett Kiskúnfélegyházán, majd házi káplán Harasztiban. 1880-ban középiskolai tanári vizsgát tett. Ekkor a püspök szemináriumi tanulmányi felügyelővé és a váczi gimnázium akkor felállított két felső osztályának tanárává, 1882-ben pedig szemináriumi lelkiigazgatóvá nevezte ki. 1883-ban megkapta az üllői plébániát de a következő évben Vácra visszatérve, elfoglalta gimnáziumi katedráját, melyet 1889-ig betöltött és emellett egyházmegyei könyvtáros volt. 1888-ban püspöki titkárrá és a középiskolai hittanárokat vizsgáló bizottság tagjává, 1889-ben szentszéki ülnökké, 1890-ben papnevelői lelkiigazgatóvá, 1892-ben kormányzó helyettesé

és a dogmatika tanárává, 1893-ban címzetes kanonokká neveztetett ki. A papság 1897-ben autonómiai kongresszusi képviselővé választotta. Betegeskedése miatt 1900-ban ideiglenesen nyugalomba vonult; 1902-ben székesegyházi kanonokká, zsinati vizsgálóvá és számvevőszéki elnökké, 1905-ben albeyi címzetes préposttá, 1908-ban gimnáziumi biztossá és az egyházmegyei ájtatos társulatok igazgatójává, 1910-ben pesti főesperessé lépett elő. — Kisap korában dolgozott a budapesti növendékpapság irodalmi iskolájának Munkálataiba, 1896-ban szerkesztette négy hónapig a »Váczi Közlönyt.« Lefordította és kiadta Sír Károly életrajzát, Győr, 1895. (Nt. 65., 82., 89, 90., 106., 213., 310.)

† **Rozseberszky József**, született 1798. április 16-án. A theológiát Vácson elvégezve, 1820-ban pappá szentelték. Tizenhat évi káplánkodás után, 1836-ban csépai, 1840-ben sztmártonkátai, 1844-ben magyarnándori plébános lett. 1849. április 14-én elfogták és Egerben, majd Losonczon 54 napig börtönben tartották. 1854-ben megkapta a mogyoródi plébániát, de itt is ép oly elégedetlen volt, mint előző plébániáin. Meghalt 1864. február 17-én. (Nt. 159., 225., 258., 345.)

† **Röth Antal** (réthei), született Szönyben (Komáromvárm.), 1810. április 7-én. A középiskolákat Komáromban, Pozsonyban és Pesten, a theológiát Vácson elvégezve, 1833-ban pappá szentelték. Három évi káplánkodás után mindszei plébános lett. Tevékeny részt vett az 1849. évi czegei konventikulumon; ezért szentszéki ítélettel megfosztották javadalmától és 1853. októberében Tápiószelére küldték adminisztrátornak, de a püspök már a következő évben beiktatta őt a plébániára. A Károlyi nemzetség 1855-ben Hódmezővásárhelyre prezentálta és ott halt meg, 1859. június 28-án. (Nt. 323., 374., 389.)

Rubovszky Zoltán, született Szegváron (Csongrádv.), 1891. június 29-én. A középiskolákat Szentesen és Vácson, a theológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1913. december 8-án és káplán lett Örkényben, majd Csanyteleken, Kiskúnhalason és Csongrádon. (Nt. 354., 450.)

† **Rudlovsky István**, született 1785-ben. A theológiát Vácson elvégezve, 1808-ban pappá szentelték. Tizenöt évi káplánkodás után, 1823-ban cserhátszentiváni, 1839-ben ecsegi plébános, 1845-ben ke-

rületi esperes lett. A hírhedt 1849-ki czeeglédi konventikum elnöke volt s ezért a szentszék az esperességtől megfosztotta. Meghalt Ecsegen, 1852. február 13-án. (Nt. 170., 172.)

† **Rudolf József**, született Apáthiban (Nyitravm.), 1797-ben. A középiskolákat Nyitrán és Kalocsán végezte. Előbb kalocsa- azután váczegyházmegyei kispap volt a pesti egyetemen, hol 1823-ban a theológia doktorává avatták. 1822-ben pappá szenteltetvén, szilágyi, kecskeméti, majd kosdi káplán lett s mint ilyen kapta meg 1834-ben a nőtinci plébániát. Betegeskedése miatt 1839-ben a váczí deficienciába vonult és ott halt meg, 1839. szeptember 4-én. (Nt. 148.)

† **Ruff Győző**, született Vácson, 1842. január 15-én. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1865. március 11-én pappá szentelték. Tizenkét évi káplánkodás után, 1877-ben cserhátszentiváni plébános lett és ott halt meg, 1884. április 20-án. (Nt. 170.)

Rusch Gyula, született Leibiczban (Szepesvm.), 1891. április 9-én. A gimnázialis osztályokat Rozsnyón és Vácson, a theológiát Vácson elvégezve, 1914. június 21-én pappá szentelték és káplán lett Nézsán, majd Lajosmizsén. (Nt. 161., 450.)

Rutskay Ágoston, született Irsán (Pestvm.), 1886. december 21-én. A theológiát Vácson elvégezve, pappá szentelték 1909. június 29-én és káplán lett Sződön, Nógrádon, Nagykátán, Lajosmizsén, Jászkarajenőn, Újkécskén, Monoron, Cibakházán. (Nt. 356., 450.)

† **Saáry Mihály**, született 1787-ben, a Szécsénykovácsihoz tartozó Petőpusztán (Nógrádv.). Tanulmányait Vácson elvégezve, 1812-ben pappá szentelték. Nyolc évig volt káplán, 1820-ban lett monori plébános és mint ilyen halt meg, 1847. május 3-án. (Nt. 314.)

† **Sáffrány Mihály**, született Miskolczon, 1753-ban. A theológiát Vácson elvégezve, 1780-ban pappá szentelték. Négy évig volt káplán, 1784-ben lett első beiktatott nagykőrösi plébános, ahol keresztül vitte a templom és a plébánia felépítését. 1792-ben megkapta a szentesi plébániát és ott is erélyesen küzdött a túlsúlyban lévő protestánsok ellen. A püspök 1810-ben szentszéki tanácsossá, a király

címzetes kanonokká nevezte ki. Csongrádmegye táblabírájává választotta s mint ilyen halt meg, 1818. szeptember 7-én. (Nt. 301., 380.)

† **Sághy Endre**, született Jánoshidán (Szolnokvm.), 1744-ben. Tanult Váczon és Pesten. 1798-ban pappá szenteltetvén, négy évig volt nevelő Forgách grófnál. 1772-ben lett herédi, 1777-ben veres-egyházi plébános, 1783-ban kerületi esperes. Meghalt 1806. február 26-án. (Nt. 138., 182.)

† **Sághy Imre**, született Csongrádon, 1842. november 1-én. A theológiát Váczon elvégezve, 1867. augusztus 5-én pappá szentelték. Káplán volt Nándorban, Csépan, Dorozsmán, Czepléden, Hatvanban, Hódmezővásárhelyen és Alsónémediben; 1878-ban ideiglenes adminisztrátor Peregen, majd ismét káplán Abonyban és Kecskeméten. 1884-ben lett kiskúndorozsmai adminisztrátor, 1886-ban lajosmizsei lelkész. Innen csere útján Kúnszentmiklóásra ment 1897-ben. Súlyos idegbaja miatt 1899-ben nyugalomba vonult és meghalt 1900. november 1-én. (Nt. 242., 298.)

† **Sághy Mihály**, született Répczeszemerén (Vasvm.), 1783-ban. A szombathelyi egyházmegye papnövendékei közé lépve, 1806-ban pappá szenteltetett. Nemsokára baltavári, majd zalaegerszegi plébános, azután szombathelyi kanonok és pápóczi prépost lett. A király 1839-ben váci nagypréposttá, Nádasdy püspök 1843-ban általános ügyhallgatójává nevezte ki. Meghalt, mint novii címzetes püspök Váczon, 1849. július 17-én, midőn épen az utcai harc folyt a magyar és az orosz seregek közt. A székesegyház sírboltjában helyezték örök nyugalomra. — Nyomtatásban megjelent Szent István királyról Bécsben, 1830. évi kisasszony napján mondott beszéde. (Magyar Sion, 1893. 854. — Nt. 60.)

† **Sági János**, született 1884. május 6-án, Csongrádon. A theológiát Váczon elvégezve, 1908. június 27-én pappá szentelték. Káplán volt Alsónémediben és Kúnszentmiklóson, ahol 1909. december hó 14-én meghalt.

† **Ságodi Mihály**, váci kanonok. IX. Bonifác pápa meghagyja 1390. november 2-án a váci püspöknek, hogy egy üresedésben lévő, vagy legközelebb megüresedendő kanonokságra iktassa be Mihály veszpréme egyházmegyebeli papot, Ságodi (de Sagod) Péter

fiát. Talán ő az a Mihály, aki az 1395—1414. évek közt nógrádi főesperes volt. (Monum. Vatic. III. 78. — Fejér, Codex Dipl. X/II. 326. — Széchényi család tört. I. 538. — Nt. 62.)

† **Salbeck Károly** (petrisi), született Jászvásáron, ahol atyja a moldvai fejedelem titkára volt. Mint erdélyi egyházmegyei papnövendék Rómában, a Collegium Germanico-Hungaricumban tanult, ahol doktorrá avatták és felszentelték. Későbbben átment a kalocsai egyházmegyébe, ott theológiai tanár, érseki titkár, 1751-ben kanonok, ercsii apát és Klobusiczky érseknek általános helynöke lett. Mária Terézia királynő 1757-ben váczi nagypréposttá nevezte ki, Forgách Pál püspök pedig helynökévé tette s ekkor a nemisíni címre püspökké szentelték. Helynöke volt Eszterházy Károlynak és Migazzi Kristófnak is kormányzósága idejében, s mint ilyen nagy tevékenységet fejtett ki. Meglátogatta az egész egyházmegyét és számos papi gyűlésen vett részt. A királynő 1776-ban az akkor szervezett szepesi püspökség élére állította, valóságos belső titkos tanácsosává nevezte ki és a Szent István-rend kiskeresztjét adományozta neki. Meghalt 1787. évi június 15-én. Nyomatásban megjelent gróf Zichy Ferenc győri püspök aranymiséjén mondott beszédje, Vácson, 1774-ben. (Hoványi. Memoria Hung. I. 398. — Magyar Sion. 1893. 553. — Szinnyei. Magyar írók élete. XII. 80. — Nt. 47., 60.)

† **Sallér Ignác**, született Sustinán (Nyitravm.), 1783. július hó 31-én. A theológiát Vácson elvégezve, 1806-ban pappá szentelték. Tizenegy évig volt káplán, 1817-ben lett becskei, 1826-ban berczeli plébános. Mindkét helyen nagy gondot fordított az egyházi épületekre. Meghalt Berczelen, 1857. június 23-án. (Nt. 154., 156.)

† **Sándor** (Sandur) mester, váczi kanonok. Neve előfordul egy 1381. évi okmányban. (Fejér. Codex Dipl. IX/VII. 437. — Nt. 62.)

† **Sándor Endre**, született Kecskeméten. A theológiát Vácson elvégezve, a papnevelő-intézetben prefektus és helyettes tanár lett. Amikor II. József rendeletéből a szemináriumot megszüntették, 1784-ben az alsónémedii plébániát kapta meg; de a lyceum visszaállítása után, 1790-ben visszatért tanári székére. 1793-ban kiskúnélegyházai plébánossá választották s a püspök szentszéki ülnökké, majd kerületi esperessé nevezte ki. 1802-ben kecskeméti plébánossá választották s

1806-ban lett zeermónostori címzetes apát. Meghalt 1812. augusztus 1-én. Jeles szónok volt. (Nt. 76., 278., 357.)

† **Sándor József**, született Kecskeméten, 1765-ben. A theológiát Vácson végezte; 1790-ben pappá szenteltetvén, kilenc évig volt káplán. 1799-ben lett szentmártonkátai, 1805-ben czibakházai plébános. 1807-ben nyugalomba ment Váczra; de 1811-ben tápiószági helyi káplánnak küldték. Majd ismét négy évet Vácson töltött s 1817-ben dóczy adminisztrátor lett. Onnan 1823-ban elmozdítatván, Csongrádon élt. Az 1826—1827. években kisegítő volt Ányáson, azután ismét Csongrádra vonult és ott halt meg, 1829. március 4-én. (Nt. 258., 268., 347., 384., 385.)

Sandula Imre, született Békésgyulán, 1865. szeptember 15-én. A középiskolákat Nagyváradon és Vácson, a theológiát a pesti egyetemen végezte, ahol 1896-ban kánonjogi doktorrá avatták. 1890. június 21-én pappá szenteltetvén, káplán volt Fóton és Szegváron. 1892-ben az istvántelki kertészképző intézet lelkésze lett. 1894. óta ismét káplánkodott Hatvanban, Rákospalotán, Kecskeméten. 1897-ben letette a zsinati vizsgát és 1900-ban monori plébánossá nevezték ki, ahol élénk egyházi és társadalmi tevékenységet fejt ki. 1905-ben szentszéki tb. tanácsos, 1912-ben pápai tb. kamarás, 1913-ban segéd-esperes és kerületi tanfelügyelő lett. Fáradozásának gyümölcse a modernül berendezett négy tantermes katolikus iskola. Káplán korában szépirodalmi tárczákat írt vidéki lapokba. (Nt. 90., 95., 302., 313.)

† **Sankafalvi Antal**, gömörmegyei nemesi család sarjadéka, kánonjogi doktor és váradegyházmegyei pap volt, aki Vitéz János pártfogása útján Mátyás király udvarába jutott és egyik legtevékenyebb diplomatája lett. 1482-ben már váci kanonok volt s mint ilyen lépett be június hó 21-én a római Szentlélek-társulatba. Mátyás király megbízásából követségben járt Lengyelországban, Rómában, Milánóban, Nápolyban; résztvett az 1485-ki váci országgyűlésen. 1486-ban pozsonyi prépost, 1492-ben nyitrai, 1496-ban váradi püspök lett s mint ilyen halt meg. (Monum. Vaticana. V. 8. — Tört. Tár. 1902. 511., 1604. 162. — Századok. 1898. 870., 1899. 878., 1903. 474. — Nt. 62.)

† **Sántha Ferenc**, született Örkényben (Pestvm.), 1796. okt. 16-án. A theológiát Vácson elvégezve, 1821-ben pappá szentelték. Hét évig volt káplán; 1829-ben lett palotási plébános, 1854-ben

címzetes kanonok és 1856-ban szentszéki ülnök. Meghalt 1870. január 21-én. Szirákon és Dengelegen sajátjából épített iskolákat. «Ecclesia fidum servum, fideles optimum sacerdotem, pauperes in illo benignum desiderant patrem,» mondja a püspöki körlevél. (Nt. 193.)

† **Santhó Ágoston**, született Nyitrán, 1827. december hó 1-én. A középiskolákat szülőhelyén elvégezve, esztergomi kispapnak vették fel; de az 1848-ki szabadságharc kitörésekor a nemzetőrség soraiba állott. Sok viszontagság után váczi papnövendék lett és 1851. április 6-án pappá szentelték. Ötödfélévi káplánkodás után, 1856-ban tanulmányi felügyelő, a következő évben a Biblicum tanára lett a váczi püspöki lceumban. 1862-ben megkapta a sárii, 1870-ben romhányi plébániát; az 1866—82. évek közt esperes is volt. Másfél évtized óta tartó súlyos gerincbaja miatt 1895. tavaszán lemondott a javadalomról és Miskolcra nyugalomba vonult; de még azon évi október 3-án meghalt. (Chobot. A romhányi plébánia tört. 47—49. — Nt. 101., 164., 283.)

† **Sárfózy Jánosról** csak azt tudjuk, hogy az 1610—17. évek közt ecsegi plébános és Almásy Pál püspök vikáriusa volt. (Nt. 171., 172.)

Sárgay Ferenc, született Esztergomban, 1868. november hó 23-án. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1894. június 23-án. Káplán volt a következő helyeken: Püspökhatvan, Újszász, Kálló, Nógrád, Czibakháza, Kiskúnfélegyháza (óplébánia). 1899-ben ideiglenes adminisztrátor Terényben, 1911. óta adminisztrátor, majd plébános Csécsén, ahol plébánoskodása idején az iskolák száma egygyel szaporodott. 1914-ben kerületi jegyző lett. (Nt. 164., 168.)

Sári József, született 1893. szeptember hó 12-én, Simonyban (Barsvm.). A középiskolákat Újverbászon és Vácson, a teológiát Vácson elvégezve, 1916. május hó 21-én pappá szentelték és galgácsai káplán lett.

Sárkány Pál, született Kiskőrösön (Pestvm.), 1843. március hó 30-án, ág. vallású szülőktől. A középiskolákat szülőhelyén, Szarvason és Selmeczbányán elvégezve, protestáns teológiát tanult Eperjesen, Pozsonyban, Jenában és Halleban. Az 1873—1878. években segédlelkész volt Szentesen. 1878. őszén a katolikus egyház kebelébe tért, felvétetett a váczegyházmegyei papnövendékek sorába és két

évig theológiát hallgatott Vácson. 1880. július hó 4-én áldozópappá szenteltetvén, káplánkodott Nagykátán, Kiskúnefelegyházán és Czeglédén. 1884-ben első solti lelkész lett. A püspök 1907-ben szentszéki tanácsossá, a király 1912-ben címzetes kanonokká nevezte ki. A templomot megnagyobbíttatta és részben újonnan felszerelte. (Nt. 90., 246.)

† **Sass József**, született 1785-ben. A theológiát Vácson elvégezve, 1813-ban pappá szentelték. Tizennégy évig volt káplán, 1827-ben lett gróf Pallavicini házi lelkésze Békéssámszonban, 1833-ban szentmártonkátai, 1835-ben tápiószüli plébános lett és mint ilyen halt meg, 1844. október 17-én. (Nt. 258., 270., 383.)

† **Sauer Kajetán gróf**, született Selmeczbányán, ahol atyja a bányászakadémia igazgatója volt. Tanulmányait Grácban, Bécsben, Salzburghban és Rómában elvégezve, 1736-ban a kalocsai egyházmegye címére felszentelték. Mária Terézia 1770-ben váczi kanonokká és a királyi tábla prelátusává nevezte ki, II. József pedig orodi préposttá, az udvari kancellária tanácsosává és 1790-ben a nagyváradi káptalan nagyprépostjává. Még azon évben képviselte a káptalant az országgyűlésen és Kende László kanonokkal feltűnést keltett emlékiratot nyújtott be, mely *Memoriales ad excelsos proceres* címen nyomtatásban is megjelent. Meghalt Nagyváradon, 1814. augusztus 29-én, mint arbei c. püspök és a Szent István-rend lovagja. (Ballagi G. A magyar politikai irodalom. 274. — Szinnyei. Magyar írók. XII. 276. — Nt. 63.)

† **Schaffrath Lipót báró**, született Pozsonyban, 1734-ben. A gimnázialis osztályok elvégzése után, 1751-ben a kegyestanítórendbe lépett és a pisai főiskolán a filozófia doktorává avatták. A piaristák pesti gimnáziumában tanár, majd igazgató lett. Midőn az egyetemet Pestre helyezték át, a filozófia tanárává, 1792-ben váczi kanonokká és ildai címzetes apáttá nevezték ki. Meghalt Pesten, 1808. július 21-én. — Jeles latin szónok és alkalmi költő volt. Számos beszédje és költeménye nyomtatásban is megjelent. (Szinnyei. Magyar írók élete. XII. 314. — Nt. 63.)

† **Schidlik Mihály**, született Szuhán (Pozsonyvm.), 1777-ben. A gimnáziumot Nagyszombatban, a theológiát Vácson elvégezve, 1802-ben pappá szentelték. Mint váczi karkáplán, 1807-ben cibakházai plébános, 1830-ban kerületi esperes és szentszéki tanácsos,

később apostoli protonotárius lett. Meghalt Czibakházán, 1858. január 26-án, mint az egyházmegye nesztor és jubiláns plébános és esperes. (Nt. 247.)

† **Schimmelcsik Ignác Lajos**, született Alsólipniczán (Árvam.), 1855. szeptember 21-én. A középiskolákat Trsztenán és Kalocsán, a teológiát Vácson végezte. 1879. július hó 7-én pappá szenteltetvén, tizenhat éven át több helyen volt káplán és ideiglenes adminisztrátor. 1893-ban letette a zsinati vizsgát. 1895-ben lett romhányi állandó adminisztrátor, 1904-ben plébános és 1905-ben kerületi esperes. Meghalt 1910. április 11-én. (Chobot. A romhányi plébánia tört. 49—50. — Nt. 164.)

† **Schimpl József**, született Vácson, 1773-ban. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1796-ban pappá szentelték. Mint váczi káplán, 1801-ben üllői plébános, 1811-ben kerületi esperes, 1832-ben váczi kanonok és felsővárosi plébános lett. A püspökkel hosszadalmas polemiát folytatott a felsővárosi templom titulusa és szertartásrendje miatt, 1852-ben lemondott a plébániáról. Meghalt 1857. szeptember 15-én és a székesegyház sírboltjába temették. (Nt. 64., 120., 316.)

Schláger Árpád, született Budapesten, 1872. július hó 8-án. A középiskolákat a pesti piaristáknál és Vácson, a teológiát Vácson végezte. 1895. május 26-án pappá szenteltetvén, káplán volt Újhartyánban, Kispesten, Újhartyánban, Soroksáron és a váczfelsővárosi plébánián; 1900-ban ideiglenes adminisztrátor Újhartyánban, azután ismét káplán Kiskúfélegyházán (az óplébánián) és Újpesten. 1901-ben püspöki káplán és iktató, 1903-ban szentszéki tb. tanácsos és még azon évben soroksári plébános, 1905-ben segédesperes és kerületi tanfelügyelő lett. Az ő idejében festették ki és részben újonnan berendezték a templomot. 1913-ban megkapta a gödöllői plébániát. (Nt. 89., 204., 248.)

Schloszár János, született Privigyén (Nyitravm.), 1858. október 20-án. A gimnáziumot szülőhelyén, Vácson és Kassán, a teológiát Vácson végezte. 1881. július 16-án pappá szenteltetvén, káplán volt Kállón, Sáriban, Nézsán, Nógrádon, Galgamácsán és Sződön. 1887-ben tett zsinati vizsgát, 1891-ben lett mátraszöllősi plébános, ahol az iskolák számát szaporította. A püspök 1893-ban az ecsegi kerület jegyzőjévé, 1901-ben esperesévé, 1902-ben kállói plébánossá nevezte

ki. Kállón öt, Erdőtarcsán két tantermes iskolaépületet és kántorlakot emelt, melyek költségeihez sajátjából jelentékeny összegekkel járult. (Nt. 176., 186.)

† **Schleret Péter** az 1700—1711. években kerepesi plébános volt. Az 1702. évi Canonica Visitatio azt írja róla: »Formatus baccalaurens theologiae, concionator bonus; auditores tamen non sunt contenti, quia templum et parochiam per parochianos curavit erigi.« Valószínűleg ő az, aki 1711-től 1723-ig Budaújlakon adminisztrátorként működött és az ellene emelt panaszok következtében a javadalomról lemondott, s akkor teljes neve: Petrus Joannes Schleret ab Halm, theologiae Doctor. (Liber. II. Visit. Can. 89. — Némethy. Series Paroch. Strigon. 911. — Nt. 224.)

† **Schmidt Ferenc**, született 1821. február 11-én, Ráczkevéen (Fejérvm.). A theológiát Vácson elvégezve, 1845-ben pappá szentelték. Tíz évi káplánkodás után, 1855-ben berkenyei, 1867-ben czeplédberczeli plébános lett. Mint híveinek jóságos atyja, meghalt 1899. szeptember 13-án. (Nt. 139., 306.)

† **Schmidt Gotfrid**, született Csehországban, 1719-ben. Tanult Prágában és Bécsben. Mint felszentelt pap a Rudnyánszky családnál nevelősködött, 1757-ben kerepesi plébános lett és ott halt meg, szélhűdés következtében, 1774. november 8-án. (Nt. 224.)

† **Schmidt János**, született Selmeczbányán, 1822. április hó 26-án. A theológiát Vácson elvégezve, 1845. július hó 20-án pappá szentelték. Tíz évig káplán, egy ideig az 1848—49. évi szabadságharcban a magyar sereg tábori lelkésze volt. 1855-ben dunakeszii, a következő évben úrii plébános, 1874-ben címzetes kanonok lett. Az úrii templomot és plébániát restauráltatta, az iskolákban 1600 forintos alapítványt tett a növendékeknek könyvekkel és ruhával való ellátására; a vácsi növendékpapság Pázmány-egyletében 150 aranyas alapítványt a jelesebb dolgozatok jutalmazására. Meghalt 1890. évi március hó 16-án. Végrendeletileg 4200 forintot hagyott különböző jótékony célokra. (Nt. 218., 275.)

Schmidt János, született Pakson (Tolnavm.), 1850. március hó 30-án. A középiskolákat Kalocsán, a theológiát Kalocsán és Vácson végezte. 1875. augusztus 26-án pappá szenteltetvén, káplán volt a

következő helyeken: Lőrinczi, Ecseg, Üllő, Héviz (adminisztrátor), Csépa, Hatvan, Váczszentlászló, Szentés, Soroksár, Vác (felsővárosi plébánia); 1883. óta karkáplán, 1884-ben letette a zsinati vizsgát, 1886-ban váczalsóvárosi ideiglenes, 1888-ban tápiósági állandó adminisztrátor lett s 1893-ban ugyanott plébánossá és kerületi jegyzővé. A püspök 1895-ben taksonyi plébánossá, 1899-ben soroksárkerületi esperessé nevezte ki. A taksonyi templomot kifestette, új főoltárral és orgonával látta el. A király 1901-ben székesegyházi kanonokká és váczai szentkúti préposttá, a püspök felsővárosi plébánossá nevezte ki, amelyet 1912-ig vezetett, amikor székesegyházi főesperes és penitenciarius kanonok lett. 1909. óta a váczai iparosok Mária-kongregációjának prézese, 1910. óta pápai prelátus.
(Nt. 65., 111., 120., 250., 265.)

† **Schneider György**, született Németbólyon (Baranyavárm.), 1832. január 22-én. A középiskolákat Pécsen, a teológiát Pécsen és Vácson elvégezve, 1856. szeptember hó 20-án pappá szentelték. Nyolc évig volt káplán, 1865. óta huszenegy éven át a váczai papnevelőintézet alkormányzója. 1886-ban nyugdíjba menve, tiszteletbeli esperes lett. Meghalt 1905. július 1-én, Villányban.

† **Schorecz Tamás** előélete ismeretlen. 1722-ben lett kállói, 1726-ban verőcsei adminisztrátor, 1732-ben nőtincsi, 1738-ban galgamácsai plébános, ahol 1739. november 19-én jobblétre szenderült.
(Nt. 131., 144., 146., 147., 186.)

† **Schröder Károly**, született Zsámbékon (Fejérvárm.), 1799. január 29-én. A teológiát Vácson elvégezve, 1823-ban szendehelyi, 1841-ben kosdi plébános, majd kerületi esperes lett s mint ilyen halt meg, 1858. február 14-én. (Nt. 127., 150.)

† **Schreiber Endre**, született Kecskeméten, 1796. augusztus 26-án. A középiskolákat szülőhelyén és Vácson, a teológiát a pesti egyetemen végezte, ahol a filozófia és a szabadművészetek doktorává avatták. Tizennégy évi káplánkodás után, 1833-ban újkécskei plébános és kerületi jegyző lett. A templomot felszentelte és harangokat szerzett. Meghalt kolerában, 1849. évi szeptember hó 3-án.
(Nt. 352.)

† **Schrodt Imre** előéletét nem ismerjük. 1769-ben tűnik fel, mint első kiskúnhalasi plébános. Innen a reformátusokkal való folytonos küzködés miatt 1772-ben Újkécskére ment át, ahol 1776-ig volt plébános. Azután öt évig az egyházmegyén kívül élhetett, mert az 1777. évi Schematismusban nem fordul elő s csak 1781-ben lett ismét monori plébános. 1791-ben nyugalomba vonult Pestre és ott halt meg, 1792. május 30-án. (Nt. 313., 252., 362.)

† **Schubert János**, született Budán, 1807 július 27-én. A teológiát a pesti egyetemen végezte, már mint a filozófia és a szabadművészetek doktora. 1830-ban pappá szenteltetvén, másfél évig volt Kosdon káplán. Egy évet a bécsi Augustineumban töltött, ahonnan visszakerülve, 1833-ban a váci szemináriumban lelkiigazgató, 1850-ben a morális és pasztorális tanára, 1853-ban szentszéki tanácsos és zsinati vizsgáló lett. 1854-ben lemondott a spirituálisságról; de az 1858—61. években ismét helyettes spiritualis volt. 1859-ben címzetes kanonokká nevezték ki. 1869-ben nyugalomba vonult és meghalt Vácson, 1876. évi május 19-én. A papnevelére 1050 frtot hagyott. (Nt. 101.)

† **Schúnyi Ádám** előéletét nem ismerjük. Nevével 1720-ban találkozunk először, amikor már magyarnándori plébános volt. Innen 1724. májusában Tápiószőlőbe ment át, onnan pedig 1729-ben Üllőre, ahol az 1751. év elején meghalt. (Nt. 158., 270., 315.)

Schwarcz Gusztáv, született Békésgyulán, 1870. október 7-én. A középiskolákat szülőhelyén és Vácson, a teológiát a bécsi egyetemen végezte, mint pazmanita, ahol 1903-ban a teológia doktorává avatták. Mint alszerpap kisegítő volt Kecskeméten; áldozópappá 1893. február hó 12-én szentelték és azután káplán volt Fóton és Újszászon. 1894-ben lett az istvántelki kertésznevelő intézet lelkésze és igazgatója, 1900-ban a váci szeminárium lelkiigazgatója, szségi jegyző és egyházmegyei könyvtáros, 1905-ben szentszéki előadó-tanácsos, egyházmegyei segédtanfelügyelő és pápai tb. kamarás, 1906-ban rozsnói tb. szentszéki ülnök. A püspök 1910-ben rákos-palotai plébánossá nevezte ki. (Nt. 89., 95., 105., 106., 231.)

† **Schwarzer János Lajos** báró, Svédországból származott át hozzánk. Született 1734-ben Rügen szigetén, ahol atyja lovassági kapitány volt. Őmaga is a katonai pályára lépett; az 1756. évi

porosz háborúban — mint lovas százados — fogságba került, melyből kiszabadulva, Bécsbe költözött. Megismerkedve Denis Mihály jezsuita költővel, katolizált, a bécsi egyetemen teológiát tanult és pappá szenteltetett. 1767-ben már pozsonyi, 1770-ben esztergomi kanonok, 1771-ben nagyszombati plébános, 1779-ben pedig nyitrai nagyprépost és bozoni címzetes püspök lett Nyitrán; 1780-ban káptalani helynökké választották, de folytonos utazgatásai közben annyira eladósodott, hogy gondnokság alá helyezték és mivel megengedett időn túl külföldön tartózkodott, II. József összes javadalmaitól megfosztotta. Csak 1792-ben kapott ismét kanonoki javadalmat Vácson, de azután is Cadixban (Spanyolország) élt és ott halt meg 1801. december 18-án, mint váci örkanonok. — Kortársai jeles szónoknak ismerték. Nagyszombatban, 1771. Szent István napján és Révay Antal gróf nyitrai püspök felett 1780-ban tartott német beszédjei nyomtatásban is megjelentek. (Kollányi. Esztergomi kanonokok. 380. — Szinnyei. Magyar írók élete. XII. 746. — Némethy. Series Paroch. Strigon. 915. — Zelliger. Esztergommegyei írók. 471. — Nt. 63.)

† **Schwarzl Ferenc**, született 1740-ben. A teológiát a nagyszombati egyetemen végezte és felszenteltetése után három évig káplán, 1769-től tóalmási plébános, 1773-tól a váci papnevelő-intézetben a dogmatika tanára volt. Midőn II. József a vidéki papnevelőket beszüntette, 1782-ben zsámboki plébános, 1783-ban a nagykátai kerület esperese lett. A király 1791-ben székesegyházi kanonokká, a püspök a Biblicum tanárává nevezte ki, melyet 1801-ig adott elő a váci szemináriumban. Azután visszavonultan élt szegény diákjai közt, akiket házában tartott. Meghalt 1817. december 15-én, hetvenhét éves korában. (Nt. 63., 101., 259., 261.)

† **Sebestyén János**, született 1748-ban. A teológiát Vácson elvégezve, 1779-ben pappá szentelték. Mint abonyi káplán 1781-ben Kúnszentmiklós első plébánosa lett. Az abonyi közbirtokosság 1784-ben a tószegi, 1795-ben az abonyi plébániát adta neki, ahol 1797. július 25-én meghalt. (Nt. 241., 328., 340.)

† **Selmeczy Ede**, született Selmeczbányán, 1824. november hó 30-án. A filozófiát és teológiát Vácson elvégezve, 1847. július hó 20-án pappá szentelték. Baitrok családi nevét megmagyarosítva, nyolc évig káplánkodott s 1855-ben örkényi plébános lett. Az ellene emelt panaszok miatt kénytelen volt 1869-ben a javadalomról lemon-

dani; de a következő évben ismét dunakeszii adminisztrátor lett. 1873-ban végleg nyugalomba vonult Újpestre, ahol 1896. április hó 8-án meghalt. (Nt. 218., 281.)

† **Semmer Ferenc**, született Szobotiston (Nyitravárm.) 1785. február hó 24-én. A theológiát Vácson végezte s 1808-ban pappá szentelték. Kilenc évi káplánkodás után, 1817-ben szendehelyi, 1824-ben magyarnándori, 1826-ban nógrádverőczei, 1830-ban püspökhatvani plébános, majd kerületi jegyző lett. Meghalt 1853. május hó 19-én. (Nt. 129., 146., 150., 159.)

Semsey Zoltán, született Bártfán (Sárosvm.), 1886. február hó 4-én. A középiskolákat Egerben, Nagybányán, Eperjesen és Vácson, a theológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1908. június 29-én. Káplán volt Galgamácsán, ideiglenes adminisztrátor Ecseren; majd ismét káplán, Lajosmizsén, Úriban, Dányon, Szegvárott, Abonyban és Zagyarvarekason. 1912-ben maglódi helyi káplán, 1916-ban kerepesi plébános lett. (Nt. 219.)

† **Seregélyi János**, született Nagyemőkén (Nyitravm.), 1827. december hó 30-án. A középiskolákat Nyitrán, a theológiát Vácson elvégezve, 1853. augusztus 26-án pappá szentelték. Három évig volt káplán, 1856-ban lett békéssámsoni házi káplán, majd ismét segédlelkész Kecskeméten. 1859-ben derekegyházai lelkész és kerületi jegyzővé, 1875-ben tápiószentmártoni plébánossá, 1885-ben nagykatái kerületi esperessé nevezték ki. Nehéz viszonyok közt rendezte ezen újonnan alakított plébániát. Meghalt 1898. március hó 13-án. (Nt. 273., 372., 383.)

† **Serédy Gáspár**, Miklós fia, Mária királyné udvari káplánja. A királyné megbízásából, mint váci örkanonok, 1526-ban Váradra ment az egyház kincseit átvenni, melyeket alaposan megdézsmált. Később apostolatalt és az egyház leghevesebb üldözőjévé és fosztogatójává lett. (Pray. Epistolae Procerum I. 251. — Religió és Nevelés. 1853. I. 65. — Nt. 63.)

Serényi Béla, (családi neve Branda), született Vácson, 1878. december 30-án. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1903. június 25-én pappá szentelték. Kápláni minőségben működött Nógrádverőczen, Sződön, Tápiószelén, Abonyban, Dorozsmán és Kiskúfélegyházán (új plébánián). 1908-ban terényi állandó adminisztrátor lett; ott a

templomhoz tornyot, Szandán új iskolát építtetett. 1911. óta hitoktató, 1915. óta kórházi lelkész Újpesten. (Nt. 178., 234.)

† **Seres János** (patai), született Sződön, 1787. március 13-án. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1811-ben pappá szentelték. Tizenhét évi káplánkodás után, 1828-ban nagykőrösi, 1829-ben kúnszentmiklósi adminisztrátor lett. 1834-ben nyugalomba vonult Veresegyházára, majd Váczra és ott halt meg, 1847. június 7-én. (Nt. 241., 301.)

† **Seress Pál**, született 1769-ben, pappá szentelték 1795-ben. Mint egy éves káplán, 1796-ban dunakeszi adminisztrátor lett, ahol két évig és hét hónapig dicséretesen működött. 1798. óta ismét káplánkodott Kecskeméten. 1804-ben tápéi plébános lett. A kecskeméti 1823-ban plébánosukká választották. A városban nagy tekintélynek örvendett. 1837-ben címzetes kanonok és kerületi esperes, 1832-ben váci kanonok és alsóvárosi plébános lett. A püspök 1837-ben papneveldei kormányzóvá nevezte ki, a király 1842-ben pesti főesperessé, amikor a rektorságról lemondott. Meghalt 1843. június 5-én és a székesegyház sírboltjában temették el. (Nt. 64., 101., 117., 218., 296., 395.)

† **Sextius Ambrus**, született Kókán (Pestvm.), 1799. június hó 9-én. Tanulmányait Vácson végezte s 1823-ban pappá szentelték. Tizenhat évi káplánkodás után, 1839-ben apostagi plébános lett. Szélhűdéstől sújtva meghalt, 1858. december 2-án. (Nt. 236.)

Sille István, született Czipferen (Pozsonyvm.), 1874. október 1-én. Tanulmányait Vácson elvégezve, pappá szentelték 1898. június hó 26-án. Káplán volt Magyarnándorban, ideiglenes adminisztrátor Terényben. 1899-ben hittanárrá választották a kiskúnfélegyházai gimnáziumhoz; 1901-ben letette a hittanári vizsgát. — Társadalmi tevékenysége mellett irodalommal is foglalkozik. Művei: Római Kath. Vallásban, a középiskolák és tanítóképzők számára, 1907. A kiskúnfélegyházi városi kath. gimnázium százéves története. U. o. Két hét Olaszországban. U. o. 1912. (Szinnyei. Magyar írók élete. XII. 1014. — Nt. 396.)

† **Simon** »sacerdos de Nevig, in Archidiaconatu Neogradiensi« előfordul az 1332—37. évi pápai tizedjegyzékben. Nógrádi plébános volt (Monumenta Vaticana. I. 255., — Nt. 142., 144.)

† **Simon József**, született 1832. március 10-én. A theológiát Vácson elvégezve, 1857-ben pappá szentelték. Számos helyen káplánkodott 1865. április 25-én bekövetkezett haláláig.

† **Simonfalvai**, másképp Cseper isaszegi plébános volt az 1716—18. években, kiről Desericius azt mondja: »senex advena.« Isaszegen halt meg és a templomban temették el. (Historia Epp. Vac. 232. — Nt. 206.)

† **Simonffy Béla**, született 1871. február hó 5-én, Viszokán (Trencsénvm.). A theológiát Vácson elvégezve, 1893. június 29-én pappá szentelték. Két évi káplánkodás után, elborult elmével a lipótmezei tébolydába vitték, ahol 1900. február 12-én meghalt.

Simonffy János Gentilis, született Kőszvényesen (Maros-Tordavármegye), 1863. december 25-én. A középiskolákat Csíksomlyón és Brassón elvégezve, ferencrendi szerzetes lett. Pappá szentelték 1887. december 28-án. A váci egyházmegye kötelékébe felvételre 1902-ben és tömörkényi helyi káplán, 1906-ban pedig lelkész lett. Az ő idejében épült az új templom és plébánia és 8 új állami iskola keletkezett. (Nt. 384.)

† **Simonides Károly**, született Szegváron (Csongrádvm.) 1854. október 20-án. A theológiát a bécsi egyetemen végezte, mint Pazmanita. 1877. augusztus hó 10-én pappá szenteltetvén, kiskúnmajsai káplán lett. 1878-ban a kiskúnfélegyházai gimnáziumhoz és képezdéhez hittanárrá választották. A püspök 1883-ban váci papneveldei lelkiigazgatóvá és gimnáziumi helyettes tanárrá, 1887-ben a hittanárokat vizsgáló bizottság tagjává, 1889-ben szemináriumi alkormányzóvá, 1892-ben váczszentlászlói plébánossá nevezte ki. Meghalt 1900. június hó 15-én. (Nt. 211.)

† **Simony István**, született 1746-ban. A theológiát Vácson elvégezve, 1773-ban pappá szentelték. Hét évig volt káplán, 1780-ban lett újkécskei, 1783-ban csépai, 1793-ban tápiószüli plébános, ahol 1794. évi július 28-án jobblétre szenderült. (Nt. 270., 344., 352.)

† **Sinkay István**, született 1737-ben Esztergomban. Tanulmányait Nagyszombatban elvégezve, 1760-ban pappá szentelték. Egy évi káplánkodás után magyarnándori plébános lett. Eszterházy Pál püspök-

helyettes elnöklete alatt a szomszédos esztergom-egyházmegyebeli papokkal 1780-ban gyűlést tartottak Nándorban, amelyen elhatározták, hogy a gyóntatásban kölcsönösen kisegítik egymást. Meghalt 1785. július 5-én. (Nt. 159.)

† **Sipos Imre**, született Jászberényben, 1850. november 8-án. A középiskolákat szülőhelyén, a theológiát a bécsi egyetemen végezte. 1873. november 11-én pappá szenteltetvén, az Augustineumba küldetett két évre. 1875. óta tizenegy évig káplánkodott, 1886-ban lett csongrádi ideiglenes adminisztrátor és még azon évben sándorfalvai plébános. Meghalt 1902. február 11-én. (Nt. 394.)

† **Sipos János**, született 1759-ben. A theológiát a pozsonyi generális szemináriumban elvégezve, 1783-ban pappá szentelték. Tíz évig volt káplán, 1794-ben lett szentmártonkátai, 1799-ben mátra-szöllősi plébános. 1829-ben lemondván a javadalomról, nyugdíjba ment Vácra és ott halt meg, 1830. évi október 17-én. (Nt. 176., 293.)

Sisa Imre, született Rádon (Nógrádv.), 1872. október 15-én. A gimnáziumot Vácson és Pozsonyban, a theológiát Vácson elvégezve, 1895. február 17-én pappá szentelték. Mint diakonus kisegítő volt Újhartyánban és Verőczen; mint áldozópap káplánkodott Tápiógyörgyén, Tóalmáson, Heréden, Újkéskén, Félegyházán (óplébánián), Szentesen, Czegléden, Dorozsmán és Kecskeméten. 1901-ben letette a zsinati vizsgát, 1904-ben lett pálmonostori lelkész, ahol az ő idejében modernül berendezett öt tantermes, katolikus jellegű iskola épült, melynél 1913-ban 1000 koronás alapítványt tett tankönyvekre. (Nt. 366.)

† **Sistyik István**, született Poprádon (Szepesvm.), 1783. január 26-án. A theológiát Vácson elvégezve, 1806-ban pappá szentelték. Tizenegy évig volt káplán és adminisztrátor, 1817-ben lett berczeli, 1826-ban kállói plébános. Meghalt 1850. február 7-én. (Nt. 156., 186.)

Smeringa József, született Szentmiklósvölgyén (Nyitravárm.), 1859. március 21-én. A középiskolákat Esztergomban végezte és a ferencrendi növendékek közé lépett. A theológiát Szakolczán és Galgócson elvégezve, 1881-ben pappá szentelték. Az igazságügyi miniszter 1887-ben a lipótvári, 1895-ben a váczi állami fegyintézet lelkészévé nevezte ki. 1898-ban felvétetett a váczi egyházmegye

kötélékébe, 1901-ben szentszéki tb. tanácsos, 1905-ben nézsai helyettes plébános lett. Nézsán és Alsópetényben saját jelentékeny hozzájárulásával új orgonát szerzett, a keszei templomot kifestette és egy tantermet építtetett. Sokat tett a nép megmagyarosításáért. (Nt. 89., 120., 161.)

Sóki Károly, született Dunapentelén (Fejérv.), 1856. október 21-én. A gimnázialis osztályokat Kúnszentmiklóson, Budapesten és Kassán, a theológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1879. július 7-én és káplán volt Kosdon, Csépan, Kiskúnmajmán, Mindszenten, Heréden, Lőrincziben, Czepléden, Nagykőrösön, Kiskúnfélegyházán és Kecskeméten. A zsinati vizsgát letéve, 1888-ban Hatvanban a plébánia adminisztrátora és prépostsági gondnok, 1890-ben berczeli plébános, 1899-ben helyettes esperes és tanfelügyelő és 1904-ben palotási plébános lett. Stoics családi nevét 1915-ben Sóki-ra változtatta (Nt. 156., 193.)

† **Sóky László**. Tanulmányait a nagyszombati generális szemináriumba végezte. 1696-ban lett berczeli plébános és ott fejezte be életét, 1722. október 21-én. A Can. Visit. szerint buzgó pap volt, aki egyebek közt minden elhunyt paptársáért három szentmisét szokott végezni. (Nt. 156.)

† **Somhegyi József**, született Radosnán (Nyitravm.), 1835. évi augusztus hó 4-én. A középiskolákat Nyitrán, a theológiát Vácson elvégezve, 1857. szeptember hó 19-én pappá szentelték. Skrivának családi nevét megmagyarosítva, nyolc évig káplánkodott. Gróf Károlyi István 1865-ben békéssámsoni lelkészszé, 1868-ban fóti plébánossá nevezte ki. 1875-ben pápai káplán, egy év múlva pedig tb. kamarás, 1877-ben báthmonostori apát, 1884-ben pápai prelátus, 1886-ban a Szentörrend lovagja lett. Meghalt 1888. október 23-án. (Nt. 222., 383.)

† **Somodi János** kókai plébános volt a XVII. század közepén. Nevét fentartotta Szent Ferenc oltárképének felirata: R. D. Joannes Somodi parochus Kókaiensis fieri curavit Ao. 1651. (Nt. 253.)

Somogyi Károly, született Esztergomban, 1851. november hó 4-én. A gimnázialis osztályokat szülőhelyén, a theológiát Vácson elvégezve, 1874. szeptember 1-én pappá szentelték. Suppauer családi nevét Somogyira változtatva, káplánkodott Kiskúndorozsmán, Fóton,

Váczzsentszláslón, Nagykatán, Hódmezővásárhelyen. 1879-ben adminisztrátor volt Herencsényben, majd ismét káplán Czegléden. 1880-ban letette a zsinati vizsgát, 1881-ben hitoktató és a latin nyelv tanára lett a csongrádi polgári iskolánál. 1884. óta ismét káplán volt Abonyban, Szegváron, Mindszenten és Abonyban. 1889-ben megkapta a tápiószelei plébániát. (Nt. 323.)

† **Soós József**, született Rózsahegyen (Liptóvm.), 1815. január 30-án. Tanulmányait szülőhelyén és Váczon, a theológiát a bécsi egyetemen végezte. Pappá szentelték 1838. február 4-én. Három évi káplánkodás után egyházmegyei iktató és levéltáros, 1844-ben szentszéki jegyző, 1849-ben püspöki titkár lett, s mint ilyen 1851-ben a Dogmatika tanára is volt a papnevelő-intézetben. A püspök 1851-ben szentszéki tanácsossá, 1853-ban zsinati vizsgálóvá, 1855-ben papnevelői kormányzóvá nevezte ki; a király még ugyanezen évben székesegyházi kanonokká, 1863-ban csongrádi főesperessé, 1865-ben mogyoródi címzetes apáttá. 1862. óta a kegyesalapítványok kezelője, 1865. óta a püspöki liceum prodirektora volt. 1870-ben lemondva a szemináriumi kormányzóságról, püspöki helynök és általános ügyhallgató lett. 1875-ben elvesztette szemévilágát s 1882. január 22-én jobblétre szenderült. — Mint a püspöki körlevél mondja: »Activitatis strenuae, quam eximiis animae suae dotibus sociabat; a pluribus iam annis nervos succidit caligo oculorum, mira in Deum resignatione et fiducia per cum lata.« (Nt. 69., 70., 91., 101.)

† **Spechtenhauser Ferenc**, született Diószegen (Pozsonyvm.), 1823. november 23-án. A theológiát Váczon elvégezve, 1850. október 28-án pappá szentelték. Négy és fél évi káplánkodás után 1855-ben csömöri, 1858-ban galgamácsai plébános, 1872-ben székesegyházkerületi esperes lett. 1887-ben nyugalomba vonult Vácra és ott halt meg, 1900. február 8-án. (Nt. 124., 215.)

Sperling Béla, született Mogyoródon (Pestvm.), 1863. szeptember 14-én. Tanulmányait Váczon elvégezve, 1888. július hó 1-én pappá szentelték. Tíz évig volt káplán különböző helyeken. 1898-ban letette a zsinati vizsgát és apostagi adminisztrátor, 1902-ben plébános lett. 1907. óta nyugdíjban él szülőfalujában. (Nt. 95., 236.)

† **Spolity József**, született Nánán (Esztergomvm.), 1820. március 19-én. A középiskolákat Esztergomban, a theológiát Vácson végezte és 1844. október 4-én szentelték pappá. Tizenöt évig volt káplán és adminisztrátor. 1859-ben lett abonyi káplánból újkécskei plébános. Meghalt 1852. május 12-én. (Nt. 352.)

† **Spőner József**, született Pesten, 1822. november hó 15-én. A középiskolákat a piaristák pesti gimnáziumában, a theológiát Vácson elvégezve, 1846. július 14-én szentelték fel. Káplán volt Vecsésen, Újhartyánban, Fóton, Nagykátán és Soroksáron. 1850-ben lett taksonyi ideiglenes adminisztrátor, 1851-ben vácz-felsővárosi káplán, 1854-ben gödöllői lelkész, 1859-ben soroksári plébános, 1869-ben kerületi esperes. A király 1870-ben váci kanonokká és szentkúti préposttá, a püspök felsővárosi plébánossá nevezte ki. E plébániát tizenkét éven át vezette a legnagyobb buzgósággal és a templomnak nagy jötevője volt. 1883-ban lett Szentkeresztről nevezett címzetes apát, 1890-ben olvasókanonok, 1900-ban Özsentsége házi főpapja. Meghalt 1901. május 20-án. »Ob plurima circa Ecclesiam comparata merita, exemplarem pietatem, mitissimum animum, largem erga pauperes munificentiam, aliaque virtutum specimina communi fruebatur aestimio,« írja róla a püspöki körlevél. (Nt. 64., 120., 204., 248.)

Srenker Endre, született Esztergomban, 1837. február 9-én. A gimnáziumot szülőhelyén, a theológiát Vácson végezte. 1862. évi augusztus hó 28-án pappá szenteltetvén, tizenöt éven át a következő helyeken káplánkodott: Magyarnándor, Herencsény, Mindszent, Czeglédberczel (adminisztrátor), Soroksár, Pereg és Vác. A zsinati vizsgát 1870-ben tette le. 1877-ben lett borsosberényi, 1897-ben alpári plébános, 1900-ban kerületi esperes. 1908. óta Vácson él nyugalomban, a Borromaeum tagja és aranymisés áldozópap. (Nt. 95., 96., 140., 343., 396.)

† **Sréter Ferencről** csak azt tudjuk, hogy 1787-ben püspökszilágyi adminisztrátorból dányi plébános lett; két év múlva — Túróczy Józseffel való csere útján — átment Palotásra és ott halt meg, 1791. január 24-én. (Nt. 163., 252.)

† **Stacho János** Andrásról csak annyit tudunk, hogy 1735. augusztusától, 1736. novemberéig kosdi, illetve rádi plébános volt. (Nt. 126.)

† **Stansits Pál** (grodeczi) »Horvát« melléknévvel, született Székesfehérvárott 1762-ben. Tanulmányait szülőhelyén és Vácson elvégezve, 1786-ban pappá szentelték. Tíz évi káplánkodás után, 1797-ben első vecsési plébános lett. Innen, sok küzködés után, 1802-ben Becskére, majd 1803-ban Berczelre ment át. Az ő idejében építették a templom tornyát. 1817-ben megkapta a püspökháti plébániát és ott halt meg, 1830. május hó 22-én, 66 éves korában. (Nt. 129., 154., 156., 317.)

† **Steffkó József** előéletét nem ismerjük. 1769-ben lett rákoscsabai, 1773-ban kosdi plébános. Meghalt 1778. január hó 30-án, 37 éves korában. (Nt. 127., 229.)

Stuuffer Gyula, született Budapesten, 1890. március 24-én. A középiskolákat a fővárosban és Vácson, a theológiát az innsbrucki egyetemen végezte, ahol pappá is szentelték. 1914-ben káplán lett Alsónémediben, majd pedig Galgamácsán s 1915-ben behívták tábori lelkésznek. (Nt. 124.)

† **Stéger István**, született Ipolyságon, 1824. augusztus hó 3-án. Tanulmányait Selmeczbányán és Vácson elvégezve, 1847. augusztus 4-én pappá szentelte Majthényi v. püspök Esztergomban. Káplán volt Püspökszilágyon, Turán és Palotáson. Midőn a szabadságharc kitört, a nemzetőrség sorába lépett és had-ellátó kapitány lett. 1849. június 21-én résztvett a czeplédi konventikulumon. Ezek miatt elakarták fogni, de szerencsésen elmenekült. Ezután ismét káplánkodott Turán, Váczszentlászlón, Tápiószelén, Kecskeméten, Mindszenten, Csongrádon és Abonyban. 1858-ban lett cserhátszentiváni plébános, ahol az ő idejében új iskolát és temetői kápolnát építettek. 1868-ban átment Versegre, 1873-ban pedig Czibakházára, ahol a templomot kibővítette, kápolnát építtetett a temetőben és a párbért megváltatta. Midőn 1907-ben aranymiséjét ülte, a királytól aranyéremkeresztet, a püspöktől vörös övet kapott. Meghalt 1912. február hó 20-án. (Szentimrei. St. J. életrajza. — Nt. 170., 194., 347.)

† **Stein Péter**, született Budán, 1811. július 11-én. Tanulmányait szülőhelyén és Vácson elvégezve, 1836. június hó 15-én pappá szentelték. Tíz évig volt káplán, 1846-ban tábori lelkész lett Estei Ferenc Ferdinánd főherceg ezredében, 1852-ben taksonyi plébános, 1856-ban tb. pápai kamarás. Derék pap volt. Elméjében megháborodván az

irgalmasok budai kórházába vitték és ott halt meg, 1868. március hó 2-án. (Nt. 250.)

† **Stettner Bernát**, született Püspökhatvanban (Pestm.) 1757-ben. Ifjú korában a pálosrendbe lépett, Szombathelyen és Grácban tanult s 1781-ben pappá szentelték. A rend feloszlátása után átjött egyházmegyénkbe, 1787-ben alsósápi helyi káplán, 1790-ben sződi plébános és 1794-ben hatvani prépost-plébános lett. — Igen tevékeny, ország-szerte ismert nevű jótékony férfiú volt. Kivált az 1809. évi pestis idején működött nagy önfeláldozással. Kámánházy püspök 1815. július 18-án nagy papi gyűlést tartott nála. Ő kezdte írni a hatvani Historia Domust. Meghalt 1822. október 20-án. (Nt. 80., 133., 152., 182.)

† **Stitz József**, született 1820. szeptember 7-én. A theológiát Váczon elvégezve, 1841. szeptember 20-án pappá szentelték. Nyolc évi káplánkodás után, 1848-ban bujáki plébános lett; hanem »bámulásig való tudatlansága és restsége miatt« 1856-ban kénytelen volt a plébániáról lemondani. Mint nyugdíjas halt meg, 1873. szeptember 19-én, Bugyin. (Nt. 167.)

† **Stockinger Pál Károly** előlete ismeretlen. 1733-ban tűnik fel, mint váczhartányi plébános. Innen 1734-ben Verőczére, innen 1737-ben Kállóra ment át és 1739. tavaszán megszűnt működni. (Nt. 135., 146., 186.)

† **Straub Ferenc**, született Budán, 1832. június 21-én. A közép-iskolákat szülőhelyén végezte. Az 1848—1849. évi szabadságharcot végig küzdötte, mint tüzér. Résztvett a váczai csatában is, ütege a csörögi hegyen volt felállítva és visszavonuláskor a katalinai úton megsebesült. Felgyógyulván, a váczai papnövendékek sorába lépett. A theológiát a bécsi egyetemen végezte, mint a Pázmáneum növendéke. Pappá szentelték 1856. szeptember hó 20-án. Tizenhárom évig volt káplán, 1869-ben lett dunakeszi ideiglenes adminisztrátor és 1870-ben soroksári plébános. Midőn 1872-ben fekete himlő pusztított a községben, buzgón látogatta a betegeket, míglen ő is megkapta a ragályt és február 11-én meghalt. (Nt. 248.)

† **Strázsa Endre**, született 1814. november 18-án. A theológiát Váczon elvégezve, 1838. július 22-én pappá szentelték. Tizenhárom évi káplánkodás után, 1852-ben izsáki adminisztrátor, majd plébános,

1862-ben kerületi esperes lett. 1864-ben megkapta a tápiógyörgyei plébániát és abony-kerületi esperességet. Meghalt 1875. március hó 7-én. A szegények gyámolítója volt. (Vasárnapi Ujság. 1875. 169. – Nt. 289., 321.)

† **Suhaj János**, született 1706-ban. A legtevékenyebb emberek egyike volt. Csak akkor találkozunk nevével, midőn 1739-ben szegvári, 1740-ben abonyi plébános lett. Itt a közbirtokosság az ő buzditására templomot épített. 1745-ben átment Galgamácsára, ahol jobbára sajátjából kálváriát emelt. A püspök 1751-ben Tápióbicskére helyezte át, hogy az ottani templomépítést vezesse. A nép messziről kereste fel lelkiatyjául. Szentség hírében halt meg, 1774. április 6-án. (Nt. 124., 266., 327., 377.)

† **Suhajda János**, született Vácson, 1818. január hó 25-én. A középiskolákat szülőhelyén, a theológiát a bécsi egyetemen elvégezve, 1843. július 20-án pappá szentelték. Három évig volt káplán, 1846-ban az Augustineumban ment és onnan két év múlva mint a theológia doktora tért vissza. Ismét három évig káplánkodott, 1850-ben lett egyházmegyei iktató és a papnevelésben az egyházjog és történet tanára, 1853-ban szemináriumi prefektus, 1859-ben szentszéki tanácsos, 1863-ban romhányi plébános és kerületi esperes. Itt kifestette a templomot és rendbehozta az épületeket. Testben, lélekben sokat fáradozott, míglen ezektől a halál megmentette 1864. szeptember 28-án. (Chobot. A romhányi plébánia tört. 46. — Nt. 101., 164.)

† **Suhajda Károly**, született Vácson, 1819. november 14-én. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1843. július 20-án pappá szentelték. Tizenöt évi káplánkodás után, 1858-ban a szentlőrinczkéтай plébánia adminisztrátora lett; de a szentszék ettől már két év múlva megfosztotta és azóta az egyházmegye és a váci papság terhére tengette életét. (Nt. 255.)

† **Suiányi Miklós** váci kanonok. IX. Bonifác pápa meghagyta 1389. november 20-án az esztergomi érseknek, hogy Péter váci püspök kérelmére ennek unokaöccsét, Miklóst, Suiani János fiát, a szabadművészetek bakkalaureusát, vizsgálja meg és ha alkalmasnak találta, egy váci kanonoki javadalomba iktassa be. Valószínűleg ő az, aki 1394-ben Suyani János néven fordul elő a kanonokok között. (Monum. Vatic. III. 36. — Fejér. Cod. Dipl. X/II. 222. — Nt. 62.)

† **Suslay Mihály**, született 1694-ben. A theológiát a nagyszombati generális szemináriumban végezte. Berkes 1722-ben szentelte őt pappá és már a következő évben cibakházai plébánossá tette, ahonnan 1735. tavaszán Váczhartyánba ment át és ott halt meg 1751-ben. (Nt. 135., 347.)

† **Sutek János**, született 1789-ben. A theológiát Vácson elvégezve, 1814-ben pappá szentelték. Nyolc évi káplánkodás után tábori lelkész lett az Eszterházy Miklósról nevezett 32-ik gyalogezrednél és rangban emelkedve ott szolgált, 1850. június 11-én, hatvan éves korában bekövetkezett haláláig.

† **Szabad József**, született Kerepesen (Pestvm.), 1835. december 16-án. A középiskolákat Vácson és Pesten, a theológiát Vácson elvégezve, 1859. augusztus 10-én pappá szentelték. Káplán volt Romhányban, Vác felsővárosán, Kúnszentmiklóson. 1862-ben székesegyházi karkáplán, 1864-ben papneveldei alkormányzó, 1865-ben egyházmegyei levéltáros, majd szentszéki jegyző lett. 1869-ben megkapta az újszászi, 1870-ben a palotási plébániát. Erről 1872-ben önként lemondva, ismét káplán lett kiskúnfélegyházán és Fóton. Gróf Károlyi neki adományozta 1875-ben a csongrádi plébániát, a püspök pedig kerületi esperessé nevezte ki; de 1880-ban lemondott az espereségről, egy évre utána a javadalomról és Szentmártonkátára ment plébánosnak. Szvoboda családi nevét ekkor változtatta Szabad-ra. 1888-ban megkapta a püspökhatvani plébániát és ker. esperes lett s mint ilyen halt meg, 1895. április 10-én. — Jeles szónok hírében áll. (Nt. 129., 193., 258., 371.)

† **Szabados György**, született 1861. április hó 22-én, Tápiógyörgyén. A gimnáziumot Szolnokon és Vácson, a theológiát Vácson elvégezve, 1884. július 23-án pappá szentelték és herencsényi káplán lett; de már 1885. július 9-én meghalt.

Szabados Gyula, született Sajóládon (Borsodvm.), 1878. április 5-én. A középiskolákat Miskolcson, Késmárkon és Kassán, a theológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1904. június 9-én. Káplán volt Turán, Palotáson, Kiskúnmajmán, Nagykátán, Újkécskén, Monoron, Hódmezővásárhelyen, Félegyházán (új plébánián), Csongrádon és

Kiskúndorozsmán. 1912-ben letette a zsinati vizsgát, 1913-ban Jász-szentlászlói első helyi káplán lett, ahol plébániát épített. 1915. óta pedig első péczeli lelkész, ahol a templomot részben újonnan felszerelte és villanyvilágítással látta el. (Nt. 334, 449.)

† **Szabados József** előéletét nem ismerjük. 1790-ben lett váczai káplánból alsónémedii plébánossá. Innen Czibakházára ment át 1799-ben, ahol a templomot szépen felszerelte és midőn 1805-ben Vácra nyugalomba vonult, még 2000 frtot hagyott a templompénztárban. Meghalt 1809. május 15-én. (Nt. 278., 347.)

† **Szabinay István**, született 1706-ban. A theológiát Nagyszombatban végezte, ahol őt Eszterházy Imre segédpüspök pappá szentelte. 1735-ben lett herencsényi, 1746-ban ecsegi plébános. Az ő idejében Ecsegen új plébánia épült. Meghalt 1752. július havában. (Nt. 172., 174.)

† **Szabó Ferenc**, született Kiskúnfélegyházán, 1805. december 3-án. A filozófiát és theológiát Vácson elvégezve, 1829. augusztus hó 5-én pappá szentelték. Tíz évig volt káplán, 1839-ben lett tápió-szelei adminisztrátor a beteg Belányi plébános mellett; 1845-ben pálmonostorai (péterii) lelkész. Kiskúnfélegyháza 1852-ben plébánosává választotta. A püspök a következő évben kerületi esperessé, a király 1855-ben thenői préposttá nevezte ki. Az ezen évben dühöngő kolera alkalmával nagy önfeláldozással működött. Meghalt 1878. május 20-án. »Fervens S. Matris Ecclesiae amor, indefessus officii zelus et rara dexteritas, quae ipsum distinguebat, obitum eius sane sensibilem reddunt Dioecesi. Multis ille flebilis occidit,« írja nekrologjában a püspök. (Nt. 87., 357., 366.)

† **Szabó Gáborról** csak azt tudjuk, hogy az 1755—59. évek közt mátraszöllösi plébános volt, ahová állítólag Irsáról (Komáromm) jött. (Nt. 176.)

† **Szabó Gáspár**, született 1875. március 1-én, Kállón (Nógrádv.). Tanulmányait Vácson elvégezve, 1898. június 29-én pappá szentelték s még azon évi december 14-én meghalt.

† **Szabó Imre Benjamin**, született Gyöngyösön (Hevesvárm.), 1721-ben. Mint újmisés pap 1749-ben szödi plébános lett. Innen

1753-ban Úriba ment át, innen 1769. június havában Tóalmásra; de még azon év november 1-én meghalt. (Nt. 133., 259., 275.)

† **Szabó Imre**, született Vácson, 1842. május hó 7-én. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1865. május 21-én pappá szentelték Tizenhat évi káplánkodás után, 1881-ben első lelkész lett Kocséron, ahol a plébánia szervezése körül szerzett érdemeket. Meghalt 1900. augusztus 23-án. (Nt. 297.)

† **Szabó István**, született 1660-ban. Tanulmányait a budai Széchényi-Kollégiumban elvégezve, 1715-ben püspökszilágyi, 1718-ban galgahévi, 1726-ban tápióbicskei plébános lett. A bicskei anyakönyvbe ez van róla beírva: »Ex miseriis Bicskensibus promotus est ob multas infamias Turam 1732. Martio.« Turán 1739-ig plébánoskodott, ekkor átment Nagykátára s innen a következő évben Ecsegre, ahol 1746. nyarán meghalt. (Nt. 131., 172., 202., 210., 264., 266.)

Szabó István, született Szolnokon, 1874. augusztus hó 2-án. 1897. június 20-án pappá szenteltetvén, káplán volt Monoron, Tápiógyörgyén, Szentmártonkátán (adminisztrátor is) Hatvanban, Szegváron, Csongrádon, Kiskúnfélegyházán (óplébánián), Czegléden, Tápiógyörgyén; 1910. óta hitoktató Csongrádon. (Nt. 397.)

† **Szabó János**. Három évig tanult teológiát a nagyszombati szemináriumban és ott felszenteltetvén, 1718-ban palotási plébános lett, ahol már 1721. július 10-én meghalt. (Nt. 193.)

† **Szabó Jánosról** csak azt tudjuk, hogy 1751-ben nézsai adminisztrátor, 1752-től 1756-ig magyarnándori plébános volt. (Nt. 158.)

Szabó Jenő, született Nagymágocson (Csongrádvm.), 1889. május 29-én. A teológiai tanulmányokat Vácson elvégezve, mint alszerpap kisegítő volt Rákospalotán. 1911. szeptember 29-én pappá szentelték s káplán lett Szegváron, Tápiógyörgyén, Nagykőrösön. 1915. januárban behívták hadiszolgálatra. (Nt. 301.)

† **Szabó József** előélete ismeretlen. 1756-ban lett peregi plébános. Mint ő maga az anyakönyvbe beírta: »Injuste turbatus, damnificatus, afflictus. 1757. 16. Octobris baptizatus est a me ultimus in Dioecesi Vacienti, ubi nulla est iustitia; punit Deus iniustum Vicarium.« (Nt. 245.)

† Szabó József, született Borsosberényben (Nógrádvárm.), 1714-ben. Tanulmányait Vácson végezte. 1744-ben lett újkécskei, 1751-ben kiskúnmajnai plébános. Midőn 1771-ben Kiskúnhalason misézett, a reformátusok megkergették, amiből nagy per támadt. Meghalt 1775-ben. (Nt. 352., 360., 364.)

† Szabó József, született 1764-ben. Először 1793-ban tűnik fel, már mint újkécskei plébános. A következő évben Üllőre ment át, innen 1802. elején Újszászra. 1808-ban lett dóczy, 1817-ben tápiószügyi plébános és ott halt meg, 1822. február hó 25-én. (Nt. 270., 316., 323., 352., 365.)

† Szabó József, született Ráczkevény (Pestvm.), 1797. október hó 22-én. A filozófiát és teológiát Vácson elvégezve, 1820-ban felszentelték. Tizenkét évi káplánkodás után, 1832-ben izsáki, 1842-ben peregi plébános, 1844-ben kerületi esperes lett. 1879-ben nyugalomba vonult szülőhelyére és ott halt meg, 1882. március 11-én. (Nt. 245., 289.)

Szabó Kálmán, született Szolnokon, 1879. október hó 18-án. A középiskola hat osztályát szülőhelyén, a két felsőt és a teológiát Vácson végezte. A kisebb rendeket 1901-ben felvéve Kecskeméten volt kisegítő. 1902. március 19-én pappá szentelték s káplán lett Sándorfalván (adminisztrátor is), Kúnszentmiklóson, Újhartyánban, Csongrádon, Kiskúnfélegyházán (óplébánián), ahol három évig tanítóképzőintézeti hitoktató is volt. 1910. óta hitoktató Kecskeméten. (Nt. 296.)

† Szabó László, született Hódmezővásárhelyen, 1770. augusztus 31-én. A teológiát Vácson elvégezve, 1793-ban pappá szentelték. Nyolc évi káplánkodás után, 1801-ben kiskúnhalasi plébános lett, ahol az ő idejében a templomot építették. 1815-ben átment Kiskúndorozsmára, ahol a templomot dúsan felszerelte és a toronyra új sisakot csináltatott. 1830-ban ker. esperes és szentszéki ülnök, 1838-ban csúthi címzetes prépost lett. Meghalt 1840. április 22-én. Tudós férfi és jeles szónok volt. (Nt. 362., 371., 391.)

† Szabó László, született Kecskeméten, 1780. július hó 19-én. Tanulmányait szülőhelyén és Vácson elvégezve, 1803-ban pappá szentelték. Hat évig volt káplán, 1809-ben lett szentlőrinczkáti plébános és ott halt meg, 1856. május 26-án. (Nt. 255.)

† **Szabó László Péter** előélete ismeretlen. 1732-ben tűnik fel mint kiskúndorozsmai plébános. Igen buzgó lelkipásztor volt, a templomot kibővítette. Innen 1743-ban átmént Hódmezővásárhelyre. Althann M. Károly püspök a következő évben egyházlátogatást tartva, a vásárhelyi katolikusok elnyomott helyzetéről jelentést tett úgy a kormánynál, mint gróf Károlyi László kegyúrnál, minek következtében elrendelték új templom és plébánia építését. Miután Szabó ezeket végrehajtotta, 1752-ben a nyugalmasabb ecsegi plébániára ment át; de egy évet sem tölthetett ott, mert hívei kérésére visszatért Vásárhelyre és ott halt meg 1765-ben. (Nt. 172., 389., 391.)

† **Szabó Márk**, született Jászberényben, 1833. április 13-án. A gimnáziumot szülőhelyén, a teológiát Vácson elvégezve, 1856. szeptember 20-án pappá szentelték. Tíz évig volt káplán és adminisztrátor különböző helyeken. 1866-ban lett székesegyházi karkáplán, 1869-ben szentmártonkátai, 1881-ben bagi plébános. Mindkét helyen nagy gondot fordított a templomokra. Meghalt 1897. december 15-én. (Nt. 199., 258.)

† **Szabó Mihály**, született Szentmártonkátán (Pestvm.), 1779. szeptember 29-én. 1804-ben szentelték pappá. Két évi káplánkodás után anyási adminisztrátor, 1813-ban csépai plébános lett. Adósságai miatt 1822-ben gondnokság alá helyezték, melytől 1826-ban megszabadulva, a püspök úri adminisztrátorrá nevezte ki és mint ilyen halt meg, 1832. október 29-én. (Nt. 275., 345., 383.)

Szabó Sándor, született Léván (Barsvm), 1884. május 11-én. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson elvégezve, 1906. október 7-én pappá szentelték. Kápláni minőségben a következő helyeken működött: Püspökhatvan, Tura Szegvár, Csongrád, Hódmezővásárhely. 1915. óta hitoktató Szegváron. (Nt. 377.)

† **Szajtler József**, született Gácson (Nógrádv.), 1739-ben. A teológiát a római Apollináriumban végezte, ahonnan mint felszentelt pap tért vissza. Rövid ideig volt váci káplán, 1765-ben megkapta a nőtinci plébániát, ahol kálváriát építtetett. Hét évi buzgó lelkipásztorkodás után, meghalt, 1772. június 13-án, harminckét éves korában. (Nt. 147.)

† **Szalay György** 1675-ben bujáki plébános volt, de a garamszentbenedeki gyűlésen nem jelent meg. (Nt. 166.)

† **Szalay József**, született 1814. február hó 23-án. A filozófiát és a teológiát Vácson elvégezve, 1836. augusztus hó 28-án pappá szentelték. Tizenhárom évi káplánkodás után, 1849-ben szendehelyi adminisztrátor, majd plébános lett. Innen 1855-ben Tápiószelére ment át. 1875-ben a javadalomról lemondva, Budapestre költözött és ott halt meg, 1883. július 16-án. (Nt. 150., 323.)

† **Szálé Győző**, született Pesten, 1833. február 22-én. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson végezte. 1861. augusztus 21-én pappá szenteltetvén, tizenhét évig volt káplán és adminisztrátor különböző helyeken. 1877-ben lett ecsegi plébános, 1881-ben kerületi esperes és ott halt meg, 1911. január 18-án. (Nt. 173.)

Szaniszló Ferenc, született Becskén (Nógrádv.), 1885. évi augusztus 20-án. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1909. június 10-én pappá szentelték és káplán lett Úriban, Nézsán, Kiskúnhalason, Mindszenten, Csongrádon. (Nt. 374.)

† **Szántai Mihály** vácsi olvasókanonok volt 1465. körül. (Századok. 1899. 778. — Nt. 63.)

† **Szappantsy Márton** születését és neveltetését nem ismerjük. Mint az esztergomi főegyházmegye papja 1716-ban vásárúti, 1717-ben vágsellyei plébános lett. III. Károly király 1721-ben vácsi kanonokká nevezte ki, de ő továbbra is plébániáján maradt, sőt 1730-ban Galántára ment plébánosnak és csak 1736-ban költözött át Váczra, midőn Árbay halála után nagypréposttá lépett elő. Ancheli püspöki jószágigazgató túlkapásaival szemben törhetetlenül védelmezte a káptalan jogait s ennek következménye volt a káptalannak az Althann M. Károly püspökkel, 1742. december 18-án kötött javadalmi szerződése. Meghalt 1750. november 29-én. 5200 frt erejéig tett alapítványokat szegény özvegyek és tanulók javára. (Némethy. Series paroch. Strigon. 954. — Egyetemes Magyar Encyclopedia. II. 230. — Nt. 60., 63., 97.)

Szárász János, született Gyöngyösön (Hevesvm.), 1890. január 27-én. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson elvégezve, pappá szentelték 1914. június 21-én és káplán lett Örkényben, majd Tápióbecskén. (Nt. 281.)

† **Szarka Ignác**, született 1802. május hó 8-án. A filozófiát és teológiát Vácson elvégezve, 1826. július 29-én pappá szentelték.

Tizenhat évi káplánkodás után 1842-ben szendehelyi, 1846-ban tóalmási plébános lett. 1874-ben lemondván a javadalomról, Tóalmáson nyugalomba vonult és ott halt meg, 1876. május 5-én. »Ob zelum officii et candorem characteris confratrum et fidelium amoris objectum constituit,« mondja róla a püspök. (Nt. 150., 259.)

† **Szarka Miklós** 1675. körül garamszentbenedeki konventuális volt, Pongrácz püspök megbízásából pesti főesperes és valószínűleg a váci hívek lelki gondozója volt. Jelenvolt a garamszentbenedeki egyházmegyei gyűlésen és annak határozatait aláírta. (Nt. 119.)

† **Szartórisz József**, született 1791-ben. A theológiát Vácson végezte és 1815-ben pappá szenteltetvén, tizennégy évig káplánkodott. 1829-ben lett tószegi plébános, 1849-ben lemondott a javadalomról és a kántornál vonta meg magát. Midőn november 29-én a templomtéren áthaladt, az ott lévő kútba esett és szörnyethalt. (Nt. 340)

† **Szarvas Ferenc**, született 1790-ben. A theológiát Vácson elvégezve, 1812-ben pappá szentelték és mindjárt tanulmányi felügyelővé, az erkölcsstan, lekipásztorkodás- és egyházjog helyettes, azután pedig rendes tanárává és a házassági kötelék védőjévé nevezte ki a püspök. 1826-ban a pesti egyetem hittani karának bekebelezett tudorává választották. 1832-ben üllői plébános, kerületi esperes és szentszéki tanácsos lett. 1836-ban április havában megkapta a nagykátai plébániát; de a király még ezen év decemberében váci kanonokká, 1842-ben thenői préposttá nevezte ki. Nádasdy püspök távozása után — válságos időkben — káptalani helynökké választották; de a jólelkű, igénytelen férfiúban nem volt meg a kormányzási képesség és így vált lehetségessé, hogy a papság egy részén úrrá lett a liberális szellem, melynek legélénkebb kifejezői voltak a váci papi tanácskozás és a czeglédi conventiculum. Ezekről és ezek miatt sok támadásnak volt kitéve, s azért a helynökségről lemondott. Roskoványi püspök a lyceum prodirektorává nevezte ki. Meghalt, mint olvasó-kanonok, 1855. július 9-én. A siketnémák intézetére 1000 frtot hagyott. (Nt. 64., 87., 264., 316.)

† **Szaszovszky Ferenc**, született 1804. június 15-én. A theológiát Vácson elvégezve, 1827-ben pappá szentelték. Számos helyen, tizenhét éven át káplánkodott. 1842-ben lett szentmártonkátai, 1850-ben

nógrádverőczei plébános, 1858-ban kerületi esperes, mely állásról 1871-ben lemondott. Hosszas betegeskedés után, 1873. március 16-án meghalt. (Nt. 146., 258.)

† **Szathmáry Máté** mester, váczi kanonoknak csupán nevét ismerjük az 1495. évből. (M. Tört. Tár. XII. 32. — Nt. 63.)

† **Szebeny János** mátraszöllősi plébános résztvett az 1675. évi garamszentbenedeki gyűlésen és aláírta annak határozatait. (Nt. 176.)

† **Szedér László**, született Csábon (Hontvm.), 1789. június hó 8-án. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1811-ben pappá szentelték. Tizenkét évi káplánkodás után, 1824-ben ecseri, 1826-ban kerepesi plébános lett. Az 1831. évi kolera idején bölcsen és önfeláldozólag működött. Szélhűdéstől sújtva Pöstyénbe ment gyógyulást keresni, de útközben Érsekújvárott rokonainál, 1853. július hó 17-én meghalt. (Nt. 219., 224.)

Szedlacsek István, született Pásztón (Hevesvm.), 1878. január 16-án. A középiskolákat Losonczon és Vácson, a theológiát Vácson végezte. 1900. június 24-én pappá szenteltetvén, káplán lett Sződön, Bugyiban (adminisztrátor is), Magyarnándorban, Cibakházán és Hódmezővásárhelyen, majd adminisztrátor Lajosmizsén. 1904. óta hitoktató Újpesten. 1911-ben letette a zsinati és középiskolai hittanári vizsgát és az újpesti állami gimnázium hittanárává nevezték ki. 1912. óta az újpesti kath. Legényegylet és Tanonc-Otthon igazgatója. (Nt. 234., 396.)

Szedlacsek Mihály, született Szentendrén (Pestvárm.), 1890. szeptember 7-én. A középiskolákat Budapesten és Vácson, a theológiát Vácson elvégezve, 1914. június 24-én pappá szentelték és palotási káplán lett. (Nt. 193.)

Szedmák József, született Zetánfalván (Szepesvm.), 1851. évi március 4-én. A középiskolákat Lőcsén, Egerben, Temesvárott és Szabadkán, a theológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1874. szeptember 1-én és káplán volt Kosdon háromszor, Romhányban, Soroksáron, Nógrádon, Czeglédberczelen, Úriban, Sáriban, Szentesen; 1888-ban adminisztrátor Sződön, majd ismét káplán Kecskeméten és Csongrádon. 1890-ben letette a zsinati vizsgát és kerekgyházai lel-

kész lett, ahol buzgólkodott az új templom építéséért. 1908-ban megkapta az alsónémedii plébániát. (Nt. 278., 296.)

† **Szedoglavits Ferenc**, született Budapesten, 1842. március 13-án. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson elvégezve, 1865. augusztus hó 12-én pappá szentelték. Kilenc évig volt káplán, 1874. óta székesegyházi karkáplán. 1882-ben megkapta a mogyoródi plébániát; 1888-ban kerületi jegyzővé, 1898-ban tanfelügyelővé, 1903-ban segédesperessé és pápai kamarássá nevezték ki. Meghalt 1908. július 8-án. (Nt. 225.)

† **Szegedi János**, született 1742-ben, Kökesziben (Hontvárm.). A teológiát Vácson végezte, 1776-ban pappá szentelték. Hat évi káplánkodás után, 1772-ben apostagi adminisztrátor, 1775-ben ismét abonyi káplán lett. Azután egyideig Vácson élt. 1778-ban megkapta a cserhátszentiváni, 1782-ben a mátraszöllősi plébániát és ott halt meg, 1793. február 7-én. (Nt. 170., 176., 236.)

† **Szegedi József** előélete ismeretlen. 1724-ben tűnik fel, mint kókai plébános. Azon számos áthelyezés közt, mely Berkesnek 1725. évi egyházlátogatásait követte, volt Szegedinek Dunakeszire való áthelyeztetése is. Innen 1728-ban Rádra, 1735-ben pedig Mátraszöllőre ment át és ott halt meg, 1738. június 17-én. (Nt. 126., 176., 218., 257.)

† **Szegedi Mátyásról** csak azt tudjuk, hogy 1719-ben csongrádi plébános lett, ahonnan 1729-ben Váczzsentlászlóra ment át és 1734-ben megszűnt működni. (Nt. 211., 370.)

† **Szeghy István** a kalocsai egyházmegyéből jött át a Váciba. 1747-ben lett mátraszöllősi, 1753-ban versegi és 1758-ban dányi plébános, ahol 1759. február 12-én meghalt. (Nt. 174., 194., 251.)

† **Szekeres Imre**, született Kecskeméten, 1820. január 30-án. A középiskolákat szülőhelyén elvégezve, a kegyesrendi növendékek közé lépett, a filozófia és szabadművészetek doktorátusát megszerezte és 1849-ben pappá szenteltetett. A forradalom lezajlása után átjött a váczi egyházmegyébe és tizenöt évi káplánkodás után, 1864-ben czibakházai plébános lett, ahol 1873. július hó 23-án meghalt. Jeles szónok volt. (Nt. 347.)

Szelepcsényi Endre, született Kiskúnfélegyházán, 1888. évi november 10-én. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Váczon elvégezve, 1912. június 23-án pappá szentelték és káplán lett Kecskeméten, Kosdon, Nagykátán, Alsónémediben és Csömörön. 1916-ban bevonult tábori lelkésznek. (Nt. 278., 449.)

† **Szeliga János**, született Szepeshelyen, 1747-ben. Tanulmányait Váczon elvégezve, 1770-ben pappá szentelték. Mint abonyi káplán kapta meg 1775-ben az apostagi plébániát. Az ő idejében épült a templom és plébánia. Talán ezekbe belefáradva, 1780. óta ismét káplánkodott. Majd 1785-ben lett dunakeszii, 1787-ben abonyi plébános és kerületi esperes. Innen 1795-ben Czeplédre ment át. 1800. óta sokat betegeskedvén, öccse József, majd Verbatay Mihály lett kisegítője, 1805. április 6-án bekövetkezett haláláig. (Hübner. A czeplédi egyház tört. 19. — Nt. 218., 236., 304., 327.)

† **Szeliga József**, az előbbinek öccse, született 1764-ben, Szepeshelyen. A teológiát a pesti központi szemináriumban elvégezve, 1788-ban pappá szentelték. Tizenkét évig volt Váczon hittanár, 1800-ban bátyjának kisegítője lett Czepléden. 1803-ban megkapta az irsai plébániát. 1805-ben a katonai kórház lelkésze lett Márianosztrán és ott halt meg, 1809. évi szeptember 28-án. (Nt. 309.)

† **Szemerédy László**, született 1870. május hó 26-án, Kiskúnfélegyházán. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Váczon elvégezve, 1893. június 29-én pappá szentelték és romhányi káplán lett. 1895-ben elhagyta az egyházat; de bűnbánólag visszatérve, meghalt 1901-ben.

† **Szenczy György** 1744-ben még teológus volt Váczon. Az 1745. év végén már jobbagyii adminisztrátor, 1746. május óta szentmártonkátai plébános volt. Innen 1754-ben Váczszentlászlóra ment át, ahol 1757. június 16-án meghalt. (Nt. 211., 258.)

† **Szentgály Mihály** váci kanonok volt, kinek jelenlétében Harsányi Tamás kanonok 1520-ban a budai káptalan előtt átíratta Váczon lévő nemesi kúriáját a váci káptalanra, azon kötelezettséggel, hogy érte minden kedden énekes szentmise szolgáltassék. (Liber. II. Visit. Can. 535. — Karcsú. Vác város tört. VI. 73.) — Nt. 63.)

† **Szentgothárdi János** neve 1708-ban jön elő, mint bagi plébánosé. Berkes püspökhelyettes 1715-ben Hatvanba helyezte át, ahol 1720. körül meghalt. A halottak anyakönyvének hiányos volta miatt azonban ezt nem tudjuk biztosan megállapítani. (Nt. 182, 198)

† **Szent-Mártoni Ferenc**, született Szolnokon, 1722-ben. A teológiát Vácson elvégezve, 1746-ban felszentelték, 1750-ben lett jobbágyii, 1753-ban nagykútai, 1764-ben kókai plébános. Meghalt 1780. december 21-én, mint címzetes kanonok és kerületi esperes. (Nt. 184., 254., 264.)

† **Szentmiklósi Gábor Ferenc** 1712-ben tűnik fel, mint csongrádi plébános. Innen 1719-ben Tóalmásra, 1726-ban Turára ment át és ott működött 1732-ig. Mi történt vele? nem tudjuk. (Nt. 210., 259., 370)

† **Szentmiklósi Mihály** váci kanonok, 1457-ben nógrádi főesperes volt. Szilassi Vince püspök kíséretében 1458-ban azon küldöttség tagja volt, melyet Mátyás király Podjebrad György megkoronáztatására Prágába küldött. A koronázási okmányon így írta magát alá: Magister Michael de Sto Nicolao, Sacrae theologiae licenciátus, ac Decretorum, ecclesiae Vaciensis canonicus et archidiaconus cathedralis. (Fraknói. Diplomáciai Emlékek Mátyás királyról I. 22—24. Dudik. Iter Romanum. I. 23. — Széchényi-család tört. I. 566. — Nt. 62.)

† **Szerdahelyi György Alajos**, született Váthon (Vasvárm.), 1740. szeptember 29-én. Mint jezsuita növendék a filozófiát Bécsben, a teológiát Nagyszombatban tanulta. 1764-ben pappá szentelték és a rend pozsonyi intézetében a szónoklás tanárául alkalmazták. A rend feloszlatása után az esztergomi egyházmegye papjai közé lépve, a nagyszombati egyetemen a szónoklattan és esztétika tanára lett. 1784-ben a budai gimnázium igazgatójává, 1791-ben váci kanonokká és a kir. helytartótanácsnál tanügyi előadóvá nevezték ki. Meghalt Pesten, 1808. november 9-én, mint báthi apát, váci penitenciárius kanonok, királyi tanácsos, a Szent István-rend kiskeresztése és a pesti egyetem filozófia fakultásának igazgatója. — Nyomtatásban megjelent számos alkalmi beszédje és költeménye. Művei: *Aesthetica sive doctrina boni gustus*, két kötet, Budán, 1778. *Imago aestheticae, seu doctrina boni gustus breviter delineata*, u. o. 1780. *Apologia Jesuitarum Hungaricorum*, Jaurini 1782. *Restitutio*

ordinis Benedictinorum, Cistercientium et Praemonstratensium a. 1801. Diploma Graecum S. Stephani monialibus coenobii Vesprimiensis B. M. V. datum, Nunc primo integre et vere ex autographo edidit, Budae 1804. (Fessler. Geschichten der Ungern. X. 447., 572. — Irodalomtört. Közlemények. 1895. 436—440. — Szinnyei. Magyar írók élete. XIII. 805. — Nt. 63.)

† **Szerdahelyi Pál** szentferencrendi szerzetes, úrii helyettes-plébános volt az 1700—1708. években. (Nt. 275.)

† **Szeredy János** pécsesyházmegyei pap és kónyi plébános volt. Onnan elbocsáttatván, a váczai egyházmegye szolgálatába lépett át és 1752-ben borsosberényi, 1757-ben pedig kosdi plébános lett; de 1759-ben ismét eltűnt. (Brüsztle. Recensio Cleri Quinqueeccles. II. 754. Nt. 126., 140.)

† **Szécsényi Ferenc** előéletét nem ismerjük; de működéséből és emelkedéséből következtetve méltán mondhatjuk, hogy minden tekintetben kiváló egyéniség volt. A XVII. század utolsó negyedszázadában nagykáta plébános volt. Résztvett az 1675. évi garamszentbenedeki gyűlésen, melynek határozatait így írta alá: »P. Franciscus Szécsényi parochus Cseke-Kátensis.« Minthogy Csekekáta és Nagykáta a Rákóczi-féle felkelés idején majdnem elpusztult, kénytelen volt plébániáját — ismeretlen időben — elhagyni és Kókán telepedett meg. Biztosan csak azt tudjuk, hogy 1695. május 24-én kezdte Kókán a kereszteltek anyakönyvét vezetni. Ő volt a visszaállított váczai káptalannak 1700-ban kinevezett olvasó-kanonokja; de vagy a paphiány, vagy a kanonoki javadalmazás elégtelensége miatt 1701. júniusáig Kókán maradt. Vácra költözvén, 1702. augusztus hó 19-én meghalt és a Szent Mihály-templomban temették el. (Nt. 58., 63., 253., 263.)

Székely Ferenc, született Kisczellben (Vasvm.), 1887. március 9-én. A theológiát Vácson elvégezve, 1911. június hó 24-én pappá szentelték és káplán lett Magyarnándorban, Zagyvarékason, Nagykőrösön. 1914-ben bevonult tábori lelkésznek. (Nt. 396.)

Szél József, született Szegeden, 1889. július 31-én. A középiskolákat szülővárosában elvégezve, az egyetemen a filozófiai szakra iratkozott be; de azután a váczai papnevelő-intézet növendékei közé

lépett és 1913. június 22-én pappá szenteltetett. Kápláni minőségben működött: Sződön, Aszódon, Sáriban; 1914-ben két hónapig katonai lelkész volt, azután ismét káplán Lajosmizsén, Nézsán, Monoron, Nézsán és azután megint tábori pap lett. (Nt. 298., 450.)

Széll József, született Vácson, 1891. március 1-én. A középiskolákat szülőhelyén, a theológiát a bécsi egyetemen végezte, ahol 1915. március 20-án a hittudományok doktorává avatták. 1913. július 15-én pappá szenteltetvén, tápióbicskei káplán lett. A püspök 1915. júliusban a püspöki liceumban a szentírási tudományok helyettes tanárává és váczfelsővárosi káplánná nevezte ki. (Nt. 266.)

Széll Kálmán, az előbbinek testvérbátyja, született Vácson, 1888. szeptember hó 1-én. A gimnáziumot Vácson, a theológiát az innsbrucki egyetemen elvégezve, 1911. július 26-án pappá szentelték és püspökhatvani, majd csömöri káplán, 1913-ban püspöki udvari káplán és egyházmegyei iktató lett. 1916. március 20-án a hittudományok doktorává avatták és tb. szentszéki ülnökké neveztetett ki. (Nt. 99.)

† **Szépp Mihály**, született Esztergomban, 1787. szeptember hó 27-én. A középiskolákat szülőhelyén, a theológiát Vácson végezte s 1810-ben pappá szentelték. Tizennégy évi káplánkodás után, 1824-ben dunakeszii plébános lett. Igen buzgó, rendes és tanult ember volt. Az ő idejében épült a káposztásmegyeri kápolna és keletkezett az Újpest-Telep. Meghalt 1841. december hó 19-én. A templomra és iskolákra 400 frtos alapítványt tett. (Nt. 218.)

† **Szigethy István**, mint esztergomfőegyházmegyei papnövendék a nagyszombati szemináriumban tanult és szenteltetett fel; de későbbben egyházmegyéinkbe jött át. 1761-ben mogyoródi, 1763-ban szentesi, 1778-ban kosdi és 1783-ban ismét mogyoródi plébános lett, ahol 1793. február 28-án meghalt. (Nt. 127., 225., 380.)

† **Szigethy Kilián** (családi nevén Firnikl), született Vácson, 1802. december 29-én. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1826. január 13-án pappá szentelték. Tizenhat évig volt káplán; 1842-ben lett izsáki adminisztrátor, 1845-ben dunakeszii plébános, 1852-ben kerületi esperes. A szabadságharc alatt sokat szenvedett az átvonuló hadaktól. 1854-ben megkapta a lőrinczii plébániát. Buzgó lelkipász-

torkodás után, 1870-ben lemondott a javadalomról, de továbbra is Lőrincziben lakott 1872. március hó 1-én bekövetkezett haláláig. (Nt. 188., 218., 289.)

Szijgyártó Ferenc, született Vácson, 1873. november 25-én. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1898. június 26-án pappá szentelték. Káplán volt Üllön, Újszászon, Magyarnándorban (adminisztrátor is), Hatvanban, Kosdon és ismét Hatvanban. A zsinati vizsgát 1903-ban tette le. 1902-ben lett cserhátszentiváni adminisztrátor, majd plébános. A templomokat restauráltatta, Szentivánon és Garábon új iskolát építtetett. 1911-ben megkapta a tápiószecsői plébániát, ahol azóta új, öt tantermes iskola épült. (Nt. 170., 272.)

† **Szikoray Miklós** előéletét nem ismerjük. 1732-ben lett galgamácsai, 1738-ban vereasegyházi plébános; de a következő évben ismét Galgamácsára tért vissza. 1745-ben kapta meg a tápióbicskei, 1751-ben a dányi, 1758-ban az alsónémedii plébániát. Meghalt 1775. szeptember 13-án, mint váczi címzetes kanonok és a kecskeméti kerület főesperese; tehát téves Schematismusainknak közlése, hogy az 1762–76. években székesegyházi kanonok lett volna. Egyébként tudós férfiú volt. A vallás vitakérdéseiről című könyvecskéje megjelent Vácson, 1774-ben. (Hoványi. Memoria Hung. III. 365 — Szinyei. Magyar írók élete. XIII. 867. — Nt. 63., 97., 124., 251., 266., 278.)

Szilágyi Imre, született Zagyvarékason, 1877. március 25-én. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1901. június 29-én pappá szentelték. Rövid ideig volt káplán Verőczen és Fóton; mert még azon évben az istvántelki kertészképző intézet lelkészévé nevezték ki. Midőn ezen intézet megszűnt, 1903-ban rákospalotai káplán és gimnáziumi hiltanár lett. 1906-ban letette a zsinati, 1908-ban a hittanári vizsgát. 1909-ben lett kiskúnéfegyházai (óplébániai) káplán és tanítóképző-intézeti hittanár; 1910. óta káplán és főgimnáziumi hittanár volt Czeglédén, 1916. óta pedig a dorozsmai plébánia adminisztrátora. (Nt. 305.)

Szilágyi László, született Kiskúnéfegyházán, 1880. január 1-én. A középiskolákat szülőhelyén és Vácson, a teológiát Vácson végezte s 1902. június 29-én szentelték pappá. Mint alszerpap hitoktató volt Püspökhatvanban és Hatvanban, mint áldozópap Csongrádon; azután káplán Nagykátán, Kiskúnhalason, Szegváron, Zagyvarékason, Tisza-földváron, Lajosmizsén, Kiskúnmajsán, Mindszenten és Szentesen.

1909. óta nagymágocsi lelkész, ahol az ő idejében gróf Károlyi Imre szép paplakot adott. (Nt. 375.)

† **Szilágyi Mátéról** csak azt tudjuk, hogy 1742-ben kosdi, 1746-ban pedig mátraszöllősi plébános lett; de már a következő évben szélhűdés következtében hirtelenül meghalt. (Nt. 126., 176.)

† **Szilber Gyula**, született Szegeden, 1839. április hó 18-án. A középiskolákat szülőhelyén, a theológiát Vácson elvégezve, 1864. augusztus hó 26-án szentelték pappá. Tizenegy évig volt káplán, 1875-ben lett tápéi plébános, 1884-ben kerületi esperes. Az 1879. évi árvíz folytán sokat szenvedett és küzdött népéért is. Az 1905. év elején lemondván a plébániáról, Szegedre költözött és ott halt meg, 1905. szeptember 28-án. (Nt. 395.)

Szilvász Sándor, született Tápén (Csongrádv.), 1875. május 26-án. A gimnáziumot Mezőtúron és Szarvason, a theológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1897. október 8-án. Mint alszerpap hitoktató volt Hatvanban, azután káplán Nagykőrösön, Nagykátán, Monoron, Rákospalotán, Szentesen, Kiskúnmajsa, Kecskeméten és Hódmezővásárhelyen. 1905-ben letéve a zsinati vizsgát, adminisztrátor lett Nagykátán, majd ismét káplán Erzsébetfalván. 1910-ben Mindszenti plébánossá neveztetett ki, ahol a templomot részben újonnan berendezte és a Kath. Kört új életre keltette. (Nt. 374.)

† **Szinay József**, született Balassagyarmaton, 1786. március hó 27-én. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1809-ben pappá szentelték. Tíz évi káplánkodás után, 1819-ben csömöri plébánossá lett; de három év múlva elméjében megháborodott, Vácra vitték az irgalmasok kórházába, ahol 1846. április 27-én meghalt. (Nt. 215.)

Szirmai János (családi neve Szlezák), született Nyitrán, 1847. augusztus 31-én. A középiskolákat Nyitrán és Léván, a theológiát Nyitrán és a pesti egyetemen elvégezve, 1872. május 15-én pappá szentelték. Kápláni minőségben a következő helyeken működött: Sződ, Romhány, Újpest, Kiskúndorozsma, Nagykőrös, Üllő, Kúnsztlós, Abony, Csongrád, Dunaharaszti és Tápiósáp. 1883-ban letette a zsinati vizsgát s a következő évben tápiósápi plébános lett. Harminchárom évi működése alatt e tót község teljesen megmagyarosodott s az iskolák négy tanteremmel szaporodtak. (Nt. 269.)

Szirmák Béla, született Újkécskén (Pestvm.), 1858. január hó 1-én. A középiskolákat Vácson, Kecskeméten és Kassán, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1880. július 4-én. Káplán volt Romhányban, Kúnszentmiklóson, Irsán, Kiskúnmajszán, Szegváron, Hódmezővásárhelyen, Szentesen; ideiglenes adminisztrátor Lőrincziben, majd ismét káplán Szentesen, Hatvanban, Kecskeméten, Tápiógyörgyén. A zsinati vizsgát 1889-ben letéve, 1893-ban állandó adminisztrátor lett Magyaránadorban, 1900-ban plébános Bugyiban, ahonnan 1905-ben Törtelre ment át. Ott buzgólkodása folytán a templomot kibővítették és teljesen megújították. (Nt. 159., 280., 341.)

† **Szitár Mihály**, született Bánban (Trencsénvm.), 1842. szeptember hó 11-én. A középiskolákat Nyitrán és Nagyszombatban, a teológiát Vácson elvégezve, 1866. augusztus 12-én pappá szentelték. Három évi káplánkodás után fegyintézeti lelkész lett Vácson. 1879-ben jászkarajenői lelkészszé lett, ahol szorgalmazása folytán pompás templomot építettek. 1907-ben — csere útján — Vecsésre ment át és ott 1909. október 1-én meghalt. (Nt. 120., 317., 349.)

† **Szokolnikovics János**, született Szokolczán, 1717-ben. Pappá szentelték 1742-ben. Három évig volt káplán; 1746-ban lett Nógrádverőcsei, 1750-ben kerepesi plébános, ahol 1757. április 17-én meghalt. (Nt. 146., 224.)

† **Szokolnikovics Mihály** szintén Szokolczán született 1741-ben. A teológiát Vácson elvégezve, 1764-ben pappá szentelték. Kilenc évi káplánkodás után, 1773-ban rákoscsabai, a következő évben pedig kerepesi plébános lett. Ötvenkét évi ott működése alatt igen sokat tett és áldozott a templom, iskolák és plébánia érdekében. Meghalt, mint aranymisés áldozópap, 85 éves korában, 1826. október 22-én. Jótékony célokra 2450 forintnyi alapítványokat tett. Az 1797., 1800., 1809. évi insurrekciók alkalmával sokat áldozott a haza ol-tárára. A püspök szép szavakkal búcsúztatta el. (Nt. 224., 229.)

† **Szoliacsany József**, született Rózsahegyén (Liptóvm.), 1791-ben. Tanulmányait szülőhelyén és Vácson elvégezve, 1816-ban pappá szentelte Kámánházy püspök. Tizenhat évi káplánkodás után, 1832-ben bugyii, 1841-ben pedig magyaránadori plébános lett, ahol 1844. évi szeptember hó 21-én meghalt. (Nt. 280.)

† **Szlonkay István László** mácsai káplánból 1739-ben nézsai plébános lett. Innen 1745-ben Tápiószőlőbe, 1749-ben Herencsénybe ment át. 1754-ben — csere útján — nőtincsi, 1755-ben pedig izsáki plébános lett; de plébániája elfoglalása után egy hétre meghalt. (Nt. 147., 160., 174., 270.)

† **Szluha László**, született 1848. április 14-én, pappá szentelték 1868. április 24-én és nevelő lett Pallavicini Albert örgróf gyermekeinél Bécsben. Meghalt 1879. május hó 31-én. Csinos könyvtárát a váci növendékpapságra hagyta.

† **Szmrcek Alajos**, született Selmeczbányán, 1803. május hó 24-én. Tanulmányait szülőhelyén és Vácson elvégezve, 1828-ban szentelték fel. Mint kilenc éves káplán kapta meg 1837-ben az ecseri plébániát és ott halt meg, 1847. május 28-án. (Nt. 219.)

† **Szneszniczky József**, született 1767-ben. A középiskolákat Vácson, a teológiát a budai generális szemináriumban elvégezve, 1790-ben pappá szentelték. Rövid ideig volt káplán, azután a gyöngösi kir. gimnáziumban tanár, majd igazgató lett, s mint ilyen halt meg Gyöngyösön, 1843. április 17-én.

† **Szujkovits János** egri egyházmegyei pap és bártfai esp. plébános volt, midőn őt Grassalkovich herceg 1762-ben a soroksári plébániára bemutatta. 1765-ben váci címzetes kanonok lett és 1768. január 29-én meghalt. (Nt. 248.)

† **Szoleczky László**, született 1854. április 22-én. A teológiát Vácson elvégezve, pappá szentelték 1876. augusztus 28-án. Három évi káplánkodás után tanulmányi felügyelő lett a váci papnevelő-intézetben. Az 1880. év böjtjén pompás beszéd-sorozatot mondott a székesegyházban; de a tüdővész megölte még ezen év augusztus 17-én.

† **Szokoly László** előéletét nem ismerjük. 1765-ben lett rákoscsabai, 1769-ben szentlőrinczkáti plébános, ahol 1772. február hó 28-án meghalt. (229., 255.)

† **Szomolányi Mihály**, született Szabadkán, 1844. június 7-én. Mint szentferencrendi szerzetes 1885-ben dóczy adminisztrátor és misszionárius lett. 1899-ben felvétellett a váci egyházmegye papjai közé s 1909. február 22-én meghalt. (Nt. 385.)

Szomor Béla, született Kiskúfélegyházán, 1885. január 17-én. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson elvégezve, 1907. június 29-én pappá szentelték. Több helyen volt káplán s 1913-ban átment az esztergomi főegyházmegyébe.

† **Szondy János**, született Paláston (Hontvm.), 1791. szeptember 4-én. A teológiát a pesti egyetemen elvégezve, 1814-ben pappá szentelték. Három évig volt káplán. Mint a teológia doktora, 1817-ben a váczi papnevelő-intézetben tanulmányi felügyelő és a Dogmatika tanára lett. Harminchárom évi tanárkodás után, 1850-ben megkapta a kállói plébániát. Onnan másfél év múlva Herédre ment át, ahol 1854. március 3-án meghalt, mint szentszéki tanácsos és a plébánia adminisztrátora. (Nt. 101., 183., 186.)

† **Szondi (Zondinus) Pál** váczi éneklő-kanonok, 1519. június 7-én belépett a római Szentlélek-Társulatba és annak céljaira évenként két aranyat ígért. (Monum. Vaticana V. 139. — Nt. még nem fordul elő.)

† **Szoráll József**, született Gyöngyösön (Hevesvm.), 1842. évi január 31-én. A középiskolákat szülőhelyén, Egerben és Nagyszombatban, a teológiát Vácson elvégezve, 1865. augusztus 15-én pappá szentelték. Tizennégy évig káplánkodott, 1889-ben lett tápióbicskei plébános és ott halt meg 1897. január 10-én. (Nt. 266.)

† **Szöke Miklós**, született Kúnszentmiklóson, 1787. december 5-én. A teológiát Vácson végezte, 1810-ben szentelték fel. Tizenhárom évig volt káplán, 1823-ban lett dóczy, 1827-ben kúnszentmiklósi, 1829-ben nagykőrösi plébános, 1837-ben kerületi esperes. Nagykőrösön sokat küzdött a katolikusok jogaiért. 1848-ban megkapta a zagyvarékasi plébániát, de már 1849. május 1-én meghalt. (Nt. 241., 301., 325., 385.)

† **Szölösy Benedek** mátraszöllösi plébános volt a XVII. század elején. Nevét csupán a templom diadalívén, a mészréteg alól előkerült következő felirat tartotta fenn: Anno salutis nostrae 1611. In honorem Salvatoris nostri istud Templum renovatum ac illitum est... Benedictus Szölösy, Parochus Szöllösiensis. (Nt. 176.)

† **Szörényi Ferenc**, született 1751-ben nagyszombatban, a Seminarium Rubrorumban tanult, mint veszprémegegyházmegyei pap-

növendék és azon egyházmegye címére szentelték pappá. Migazzi vette őt fel 1780. körül papjai közé és alkalmazta Váczon karkáplánnak és helynöki titkárnak. 1782-ben lett püspökszilágyi, 1794-ben tápióbicskei, 1813-ban zagyvarékasi plébános. Meghalt 1824. március 13-án, 73 éves korában. (Nt. 91., 131., 266., 325.)

† **Sztacho Jánosról** csak annyit tudunk, hogy az 1735–36. évek közt kosdi plébános volt. (Nt. 126.)

Sztankó Albert, született Nagyidán (Abauj-Tornavm.), 1885. február 13-án. A középiskolákat Rozsnyón és Kassán, a teológiát Kassán és Váczon végezte. 1907. június 29-én pappá szenteltetvén, káplánkodott Nézsnán, Alsónémediben, Alpáron, Újkécskén, Szegváron (hitoktató), Kiskúnfélegyházán (óplébánián), Hatvanban és Kecskeméten. — Kisap korában cikkeket írt egyes lapokba, melyek közül külön is megjelent: »A falu szocializmusa, Modern nevelés és vallás.« (Nt. 182., 396.)

† **Sztankovits János**, született 1782-ben. Tanulmányait Nagyszombatban és a bécsi egyetemen elvégezve, teológiai tanár lett Nagyszombatban. 1821. óta győri kanonok és papneveldei kormányzó, majd a királyi tábla prelátusa, bosoni választott püspök és udvari kancelláriai előadó volt. 1837-ben váczi nagypreposttá neveztetett ki; de már a következő évben győri püspökké lett és mint olyan halt meg, 1848. március 7-én. Igen jótékony férfiú volt. (Religió és Nevelés. 1848. I. 182. — Szinnyei. Magyar írók élete. XIII. 1121. — Nt. 60.)

Sztolár István, született Budapesten, 1883. június hó 24-én. A teológiát Vácson elvégezve, pappá szentelték 1908. június hó 29-én és káplánkodott Nógrádverőczen, Zagyvarékason, Tápiógyörgyén, Kiskúnmajszán és Sándorfalván. 1912. óta a kiskúndorozsmai Dudás-féle kápolnánál helyi káplán. (Nt. 391.)

† **Sztraka József**, született Nagytapolcsányban, 1747-ben. A teológiát Vácson elvégezve, 1770-ben pappá szentelték. Mint abonyi káplán kapta meg 1776-ban az ecseri plébániát s onnan 1785-ben Bagra ment át. A kir. helytartótanács megdicsérte az iskolaügy körül szerzett érdemeiért. (Nt. 199., 219.)

† **Sztrákos Béla**, az 1727. évi Canonica Visitatio szerint azelőtt jezsuita volt. A világi papság sorába lépve, a váci egyházmegye szolgálatába állott s 1726-ban nógrádi plébános lett. Innen 1728-ban Bujákra, majd 1731-ben Úriba ment át. Meghalt 1734. szeptember 24-én. A kecskeméti kerület főesperese volt, szorgalmas író és jeles szónok. Nyomtatásban megjelent tőle: *Soldetum Helicon, versus Stephani Koháry, quos ille fűzfa-versek vocavit, in latinum transtulit* S. A. Budae 1725. Eleven kövekből való lelkiépület, szentbeszéd a márianosztrai klostrom alapkötetetele alkalmára. U. o. 1725. *Orator Catholicus, seu praecipua aliquot religionis capita oratione proposita*. U. u. 1733. (Katona. *Historia Critica*. XXXVIII. 880. — Szinnyei. *Magyar írók élete*. XIII. 69. — Nt. 144., 167., 275.)

† **Sztránovszky József**, született Szirákon (Hontv.), 1730-ban. A teológiát Vácson végezte. Felszenteltetése után, 1757-ben tóalmási, majd 1769-ben abonyi plébános lett, ahol az ő idejében a mostani templomot építették. 1775-ben szolnoki főesperes lett; de már a következő évben a nyugalmasabb ecsegi-plébániára ment át és ott halt meg, 1792. október 27-én. Ő kezdte írni az ecsegi »Historia Domust. (Nt. 172., 259., 327.)

† **Sztrecskó Lajos**, született 1852. november hó 4-én Vácson. A középiskolákat szülőhelyén és Nagyszombatban, a teológiát Vácson elvégezve, pappá szentelték 1875. augusztus 26-án és nagykőrösi káplán lett; de már 1877. szeptember 5-én meghalt.

Sztriha Kálmán, született Kiskúndorozsmán, 1883. január 3-án. A gimnáziumot Szegeden és Vácson, a teológiát Vácson elvégezve, 1906. június 29-én pappá szentelték. Káplán volt Fóton, Alpáron, Mindszenten, Dorozsmán, Czibakházán (adminisztrátor is), Abonyban, Kiskúnfélegyházán (új plébánián). Zsinati vizsgát tett 1916-ban. (Nt. 359.)

Sztrizs József, született Alsókorompán (Pozsonyvm.), 1869. február 7-én. A középiskolákat Nagyszombatban, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1894. november hó 11-én. Mint káplán működött Kállón, Nógrádon, Csongrádon és Újpesten. 1904-ben letéve a zsinati vizsgát, isaszegi plébános lett. Az ő idejében restaurálták a templomot, a plébániát pedig szinte újjá építették. (Nt. 207.)

† **Szúnyog Pálról** csak annyit tudunk, hogy 1704-ben galgahévízi helyettes plébános volt. (Nt. 202.)

Szűcs Gyula, született Vámosmikolán (Hontvárm.), 1876. évi november 1-én. A középiskolákat Selmeczbányán, Léván, Esztergomban és Nyitrán, a theológiát Nyitrán és Vácson végezte. 1902. június 29-én pappá szenteltetvén, a következő helyeken működött mint káplán: Sződ, Újszász, Palotás, Fót, Kosd, Hódmezővásárhely, Kiskúnfélegyháza (új plébánia), Kosd, Kecskemét, Mezőtúr, Szentés, Erzsébetfalva, Kiskúnmajsa. Zsinati vizsgát 1908-ban tett. (Nt. 380.)

† **Szűts István**, született Szegváron (Csongrádvárm.), 1811. december 11-én. Tanult Szegeden, Kecskeméten, theológiát Vácson. 1836-ban felszenteltetvén, 16 évig káplánkodott. 1854-ben lett bugyii adminisztrátor, 1878-ban nyugalomba ment Váczra és ott halt meg, 1881. március hó 13-án. Mindszenti káplán korábban megjelent tőle *Tisztelgő Dall*, melyet írt Nádasdy püspök tiszteletére, Szeged, 1842. (Nt. 280.)

† **Szvacsina György**, született Czegléden, 1822. április 12-én. A theológiát Vácson elvégezve, 1846. július 14-én pappá szentelték. Kilenc évi káplánkodás után, 1855-ben szendehelyi, 1864-ben izsáki, 1884-ben herédi plébános és kerületi esperes, 1888-ban pedig címzetes kanonok lett. Meghalt 1902. augusztus 7-én. (Nt. 150., 183., 289.)

† **Tajnay Jánosról** csak annyit tudunk, hogy 1710. novemberétől, 1711. április 16-ig hatvani plébános volt. (Nt. 181., hibásan Martonnak írva).

† **Tajnay Márton**, született 1675-ben. A theológiát a nagyszombati szemináriumban végezte és 1710. évi augusztusban tápiószecsői plébános lett, de már ezen év december hó 3-án meghalt. Temetésén volt Tajnay János is, aki testvére lehetett. (Nt. 272.)

† **Tajthy Ferenc**, született Kiskúndorozsmán 1780-ban. Tanult Szegeden, Pesten, theológiát Vácson; 1805-ben pappá szentelték. Kilenc évi káplánkodás után, 1814-ben zsámboki, 1827-ben püspökszilágyi plébános, 1832-ben székesegyház kerületi esperes lett. A király 1839-ben székesegyházi kanonokká és szentkúti préposttá,

1843-ban pedig mogyoródi címzetes apáttá nevezte ki. Vácza városi plébános volt 1847-ig, amikor csongrádi főesperes lett. A káptalanban fokozatosan előrehaladva, az olvasókanonokságig vitte. Meghalt 1864. február 10-én. — Vegrendeletileg szentmisékre 8400 frt, a váci székesegyházra és gyermekszemináriumra 2000—2000 frt, a hétkápolnára és dorozsmai szegények javára 1000—1000 frt, a zsámboki, szilágyi és alsónémedii templomra 200—200 frt, egyházmegyei missiókra és a váci siketnéma-intézet javára 100—100 frt alapítványt hagyott. Nyomtatásban megjelent: Egyházi beszéd, melyet 1828-ban beiktatása alkalmával tartott. (Magyar Sion. 1864. 160. — Kath. Néplap. 1864. 79. — Szinnyei. Magyar írók élete. XIII. 1226. — Nt. 64., 70., 117., 131., 261.)

† **Takács Ferenc**, született Zsolnán (Trencsénvárm.), 1823. október 11-én. A teológiát, mint a besztercebányai egyházmegye növendéke a pesti egyetemen végezte és 1853. január 3-án szentelték fel. 1857-ben ájtott a váci egyházmegyébe s több helyütt volt káplán. 1865-ben lett csécsi, 1882-ben mátraszöllősi plébános; de még ugyanazon évben áthelyeztetett Nőtincsrre, ahol 1884. január hó 18-án meghalt. (Nt. 148., 168.)

† **Takács István**, született 1700-ban és 1724-ben szentelte pappá Erdődy Gábor egri püspök. Nyolc évi káplánkodás után, 1732-ben herédi plébános lett. Meghalt 1757. március 23-án. (Nt. 182.)

Takács Mihály, született Akasztón (Pestvm.), 1881. szeptember 27-én. A középiskolákat Kalocsán és Vácson, a teológiát Vácson elvégezve, 1905. június hó 27-én felszentelték. Káplán lett Verőczen, Jászkarajenőn, Nagykőrösön, Kecskeméten, Rákospalotán és ismét Kecskeméten, majd Vácson karkáplán. (Nt. 296.)

Takács Mihály, született Szarvason (Békésvm.), 1868. október 22-én. A gimnáziumot szülőhelyén, a teológiát Vácson végezte s 1891. március 1-én pappá szentelték. Mint alszerpap kisegítő volt Kecskeméten, azután káplán Nagykátán, Turán, Alpáron, Romhányban (adminisztrátor is), Kiskúnfélegyházán az új plébánián; 1896. óta Nagykőrösön egyszersmind iskolaszéki elnök. A püspök 1900-ban szentszéki tb. tanácsossá, kocséri plébánossá és kerületi jegyzővé, 1905-ben pedig esperessé nevezte ki. A kocséri templomot ékesítette és két tanyai iskolát szervezett. 1900-ban lett pápai tb. kamarás.

1912-ben nagykőrösi plébános, 1913-ban pedig sőreghi címzetes apát. (Nt. 98., 286., 297., 301.)

† **Takács Tamás**, született Vácson, 1861. február 5-én. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1884. július 23-án pappá szentelték. Káplán volt Magyarnándorban és Zagyvarékason, ahonnan súlyos betegen került vissza szüleihez s 1888. május 21-én meghalt.

† **Tamás** váczi kanonok neve előfordul az 1343—1344. évi okiratokban. (Anjoukori okmánytár. IV. 342., 376., 402. — Nt. 61.)

† **Tamás** boldogfalvi (boldogi) plébános a XV. században, mint tanú írta alá Albert hatvani prépost végrendeletét. (Századok. 1871. 622. — Nt. 199.)

† **Tamásfy Mátyás**, született Dimburgban (Pozsonyvm.), 1811. február 6-án. A teológiát Vácson elvégezve, 1835-ben pappá szentelték. Tizenkét évi káplánkodás után, 1847-ben dunaharaszti plébános, 1870-ben kerületi esperes, 1877-ben szentszéki tanácsos lett. Az ő idejében új iskola épült. Meghalt 1885. június hó 9-én. (Nt. 238.)

Tamásy Pál, született Jánoshidán (Jász-kúnszolnokvm.), 1858. október 8-án. A középiskolákat Jászberényben és Egerben, a teológiát Vácson végezte. 1881. július 16-án pappá szenteltetvén, káplán volt Herencsényben, Szegváron, Tápiógyörgyén, Czepléden és Kécskeméten. 1889. óta lelkieken adminisztrátor s 1892. óta anyagiakban is Tápiógyörgyén, majd ismét káplán Szentesen. 1894-ben megkapta a tápiósülyi, 1907-ben az úrii plébániát; de ismét visszatért Tápiósülybe. 1908-ban lett szentszéki tb. tanácsos és segédesperes, 1909-ben címzetes kanonok, 1910-ben nagykátai plébános és kerületi esperes, mely tisztségről 1915-ben lemondott. — Kisap korában szorgalmas tollforgató volt. Néhány költeménye és egy értekezése megjelent a Pázmány Egyet. Szemelvényei I. kötetében. (Nt. 67., 90., 261., 264., 270., 450.)

† **Tanács János**, született Vácson, 1818. február 6-án. Tanulmányait szülőhelyén végezte, s 1841. július 20-án szentelték pappá. Tizenkét éven át volt káplán, adminisztrátor és praebendatus. 1853-ban kapta meg az újszászi, 1858-ban a rékasi plébániát. A király 1867-ben címzetes, 1872-ben valóságos váczi kanonokká, 1878-ben beui c.

préposttá nevezte ki. Mint ilyen alsóvárosi plébános is volt. Meghalt 1892. február 6-án, mint éneklőkanonok. (Nt. 64., 117., 324., 325.)

Tanács József, született Szolnokon, 1860. március hó 5-én. A középiskolákat Vácson és Kassán, a theológiát a budapesti egyetemen végezte s 1882. július hó 13-án szentelték fel. Káplánkodott Újhartyánban, Czepléden és Kiskúndorozsmán. 1885-ben az istvántelki kertészképző-intézet lelkésze, a következő évben igazgatója lett. 1889-ben tett zsinati vizsgát és megkapta a főtí plébániát. 1900-ban pápai tb. kamarás, 1903-ban segéd- majd tényleges kerületi esperes, 1906-ban Brigitta szigeti címzetes prépost lett. 1911-ben betegeskedése miatt lemondott az esperesi tisztségről. (Nt. 222.)

† **Tary Máté** jobbágyi plébános 1702-ben kezdte vezetni az anyakönyveket és 1709-ig működött ott. Egyebet nem tudunk róla. (Nt. 184.)

† **Tatár Tamás** váci kanonok Ferdinánd király párthíve volt. Zápolyai János ellen pamfletet írt, aki őt emiatt 1527-ben börtönbe vettette, melyből Körösi Miklós közbenjárására kiszabadult és azután Erdélyben visszavonultan élt. (Szerémi. Emlékiratok. 150. — Nt. még nem fordul elő).

† **Teplai Miklós** váci és veszprémi kanonok, Zsigmond király udvari embere volt. Neve előfordul az 1412—15. évi okiratokban. (Nagy. Magyarország családai. VII. 589. — Nt. 62.)

† **Terenyei, másképp Bendő István** a XVII. század utolsó negyedében nógrádi plébános és kispórádi esperes volt. Mint ilyen vett részt az 1675. évi garamszentbenedeki gyűlésen. A Rákóczi-féle felkelés idején valószínűleg Ecsegre költözött át. Dwornikovich püspök 1695-ben váci plébánossá és püspöki helynökévé nevezte ki. Mint ilyen meglátogatta 1697-ben az egyházmegye akkor fennálló 22 plébániáját. Valószínűleg 1699-ben költözött jobb hazába. 4000 frtot hagyott ott misealapítványokra. (Desericius. Historia Eppatus Vaciensis. 206. — Nt. 42., 119., 144.)

Terlanday Rezső, született Chinoránban (Nyitravm.), 1874. április hó 16-án. A középiskolákat Nyitrán és Vácson, a theológiát Vácson elvégezve, pappá szentelték 1896. augusztus 26-án. Káplán lett Hatvanban, Magyarnándorban; 1898-ban ideiglenes adminisztrátor

Terényben, majd ismét káplán Heréden, Csongrádon, Kállón, Czeglédén, Kiskúnfélegyházán (óplébánián); 1903-ban újkécskei adminisztrátor, majd ismét káplán Kecskeméten és Újpesten. 1908-ban letette a zsinati vizsgát, 1910-ben megkapta a tápiósülyi plébániát és a következő évben kerületi tanfelügyelő és segédesperes lett. (Nt. 261., 270.)

† **Tersztyánszky Imre** (nádasi), született Nagyaluban (Hontm.), 1786. október 13-án. Tanulmányait Vácson elvégezve, mint alszerpap 1806-ban a váczi papnevelő-intézetben prefektus, a következő évben pedig püspöki irattáros lett. 1810-ben pappá szenteltetvén, püspöki titkárrá és szentszéki jegyzővé lépett elő. 1812-ben kecskeméti plébánossá választották. A király 1815-ben tereskei címzetes apáttá, 1822-ben váczi kanonokká, a püspök pedig felsővárosi plébánossá nevezte ki. 1830-ban mint káptalani követ részt vett a pozsonyi országgyűlésen. 1831-ben királyi hétszemélyes ítélőtáblai bíró és pécsi kanonok, 1832-ben pharosi címzetes püspök lett. Az országgyűlésen a vegyesházasságokról való vitában, mint vezérszónok szerepelt. Meghalt, mint a pécsi káptalan nagyprépostja, 1847. június 28-án. — Jeles szónok volt. Nyomtatásban megjelent: Szent István napján, Budán 1818-ban mondott beszédje Hálaadó tisztelete a magyar nemzetnek címmel, Pest, 1818. (Színnyei. Magyar írók élete. XIV. 39. — Magyar Sion. 1892. 713. — Nt. 64., 75., 91., 120., 196.)

† **Tér Antal**, született 1793-ban. A theológiát Vácson elvégezve, 1818-ban pappá szentelték. Az egyházmegye számos helyén volt alkalmazva, mint káplán és adminisztrátor 1833. évi március 18-án bekövetkezett elhalálkozásáig.

† **Thámy János** nevét 1582-ben olvassuk első ízben, amikor mint a kalocsai egyházmegye növendéke Rómában, a Collegium Germanico-Hungaricum-ban tanult. 1588. május hó 7-én esztergomi kanonokká installálták; de ő lelkének buzgalmától hajtva, Kecskemétre ment plébánosnak. Ott mint az Alföld misszionáriusa működött. Kutassy érsek hívására 1599-ben visszatért Nagyszombatba és ott halt meg, 1609. december 20-án, mint honti főesperes és a Szent Katalin oltárának rektora. (Frankl. Hazai és külföldi iskolázás a XVI. században. 282. — Kemp. Memoria Basilicae Strigon. 147. — Kollányi. Esztergomi kanonokok. 192. — Nt. 291., 296.)

† **Thary (Tar) Pálról** csak azt tudjuk, hogy 1726-ban tápéi plébánossá lett. Négy év múlva átment Dunakeszire plébánosnak, ahol a pestis idején önfeláldozóan működött, mígnen 1746-ban maga is áldozatul esett. (Nt. 251., 395)

† **Thary Pál**, született Pásztón (Hevesvm.), 1732-ben. Három évig hallgatott teológiát a nagyszombati generális szemináriumban. Mint vácsi karkáplán kapta meg 1759-ben a dányi plébániát. Innen 1764-ben Versegre ment át. 1775-ben címzetes kanonok és a hatvani kerület esperese lett. Meghalt 1791. július 15-én. (Nt. 194., 218.)

† **Thier Endre**, született Vácson, 1810. november hó 27-én. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1834-ben pappá szentelték. Tizenöt évi káplánkodás után, 1848-ban alsónémedii plébános, 1871-ben címzetes kanonok lett. 1883-ban lemondva javadalmáról, nyugalomba vonult Dunaharasztra, ahol 1887. február 15-én meghalt. (Nt. 278.)

† **Tholdt Pál**, született Bugyin (Pestvm.), 1783-ban. A filozófiát és teológiát Vácson elvégezve, 1806-ban pappá szentelték. Mint abonyi káplán, 1812-ben bugyii plébános lett, ahol saját földbirtoka is volt. Meghalt 1817. március 17-én harminchárom éves korában. (Nt. 280.)

† **Thoma György** valószínűleg prémontréi szerzetes volt, ki a rend feloszlása után az egyházmegye szolgálatába lépve, 1785-ben kecskeméti káplánból algyői plébános lett. Innen 1795-ben jános-hidára ment plébánosnak, ahol 1799. április 13-án vízkórban meghalt. (Nt. 320., 393.)

† **Thúri Benedek** (Benedictus de Thwr) vácsi kanonok neve előfordul egy 1468. évi okiratban. (Széchényi család tört. I. 580 — Nt. 62.)

† **Thúry Boldizsár**, született 1756-ban. A teológiát Vácson végezte, 1780-ban szentelték fel; 1785-ben szentmártonkátai, 1787-ben szentlőrinczkátai és 1799-ben dunakeszii plébános lett. Meghalt 1815. október 16-án. (Nt. 218., 255., 258.)

Thúry Károly, született Czepléden, 1875. november hó 6-án. A középiskolákat szülőhelyén és Vácson, a teológiát Vácson elvégezve, pappá szentelték 1899. június 24-én. Káplán volt Lőrincziben, Mindszenten, Nagykátán és Rákospalotán. 1903-ban lett ideiglenes

adminisztrátor Püspökszilágyon, majd ismét káplán Hódmezővásárhelyen és Nagykőrösön. 1906-ban a budapesti egyetemen kánonjogtudorrá avatták s 1910-ben letette a zsinati vizsgát. 1907-ben a gróf Károlyi-féle katolikus intézmények igazgatójává, majd főgimnáziumi hittanárként nevezték ki Újpestre. 1912-ben megkapta a csongrádi plébániát, 1915-ben pápai tb. kamarás lett. Nagy része van a nagykáta és a csongrádi templom megújításában. Több beszédje megjelent a *Borromeus* c. hitshírlék folyóiratban. (Nt. 371.)

† **Thúry Pál**, született Léván (Barsvm.), 1727. január hó 22-én. A teológiát Vácson elvégezve, 1754-ben pappá szentelték s mint újmiséstápi plébános lett. Innen 1757-ben Mindszentre ment át. Húsz évi buzgó működés után, 1777-ben a váci papnevelő-intézet lelkiigazgatója lett. Ezen intézet feloszlatása után, 1783-ban kinevezték abonyi plébánosnak és szolnokerületi főesperesnek; azonban 1787. május 1-én »ad evitandum strepitum plurimorum DD. compossessorum« a nyugalmasabb Kókára ment át. Itt a templomot, a feloszlatott szerzetesi templomok berendezésének előkészítése alkalmából, újonnan felszerelte. 1803-ban lemondva a javadalomról Vácra, a ferencrendiek kolostorába vonult vissza s ott halt meg, mint az egyházmegye Nesztora 95 éves korában, 1821. január 6-án. (Nt. 254., 327., 374., 395.)

† **Tiba (Tibor)** váci kanonok volt 1234-ben. Nevét fentartotta a *Várad Regestrum*, mely szerint »Paulus, seruiens Tibe, canonici Vaciensis, impetiit quasdam mulieres . . . quod ancillam suam, nomine Scereteu clam abducti fuissent.« (Nro. 381. (134). – Nt. 55., 61.)

† **Tibek Tóbiás Domokos**, kit Schematismusaink állandóan Dibeknek írtak, prága-egyházmegyei áldozópap volt. Kollonitz püspök 1719-ben váci örkanonokká nevezte ki; de a káptalan vonakodott őt beiktatni, amiből nagy per keletkezett, mely Tibek győzelmével végződött. Meghalt Vácson 1725. július 14-én és a szent Mihály templomban, német gyászbeszéddel temették el a Szűz Mária oltára előtt. Mivel végredelet nélkül halt el, hagyatékából 1000 forint káptalanra szállott, melyért tartozik halála évfordulóján szentmisét végeztetni. (*Acta Althanniana* 231. – Nt. 59., 63.)

† **Tichy József Ignácról** csak azt tudjuk, hogy 1722. körül kerepesi plébános, azután pedig esperes volt s 1734. január 14-én meghalt. (Nt. 224.)

† **Tiller József**, született Vácson 1742-ben. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1766-ban felszenteltetett és mindjárt taksonyi plébános lett. Innen két év múlva Nógrádverőczére helyezték át. Grassalkovich herceg 1777-ben soroksári plébánossá nevezte ki, s midőn 1778-ban a soroksári esperesi kerületet megalakították, Tillert tették főesperesévé. A király 1780-ban vácsi kanonokká, a püspök pedig alsóvárosi plébánossá nevezte ki, amelyet tíz évig vezetett. Kámánházy püspök helynökévé nevezte ki és a püspök halála után káptalani helynökké választották. A káptalanban fokozatosan előrehaladva, 1820-ban nagyprépost lett. Az ő elnöklete alatt tartották meg 1821. szeptember 17—18. napján az egyházmegyei zsinatot. Meghalt 1822. április 6-án és a székesegyház sírboltjába temették. (Nt. 67., 49., 60., 63., 117., 146., 248., 250.)

Timár Ambrus, született Endrődön (Békésvm.), 1881. május hó 30-án. A középiskolákat Egerben, a theológiát Vácson végezte. 1905. június 29-én pappá szenteltetvén, káplán lett Csépán, Tápiógyörgyén, Zagyvarékason, Dányban (adminisztrátor), Czibakházán, Mezőtúron. 1909-ban helyi káplán lett Szelevényben, 1911-ben pedig Maglódon, ahol ezen időben lelkészlakást építettek. 1912. óta ismét káplán Kiskúnhalason, Kállón, Aszódon. Zsinati vizsgát tett 1914-ben. (Nt. 450.)

† **Tittler Ferenc**, született Hódmezővásárhelyen, 1789. augusztus 6-án. A filozófiát és theológiát Vácson elvégezve, 1812-ben pappá szentelték. Tizenegy évi káplánkodás után, 1823-ban algyői, 1827-ben kiskúndorozsmai plébános, 1843-ban kerületi esperes lett. Meghalt 1849. január 6-án. (Nt. 391., 393.)

Toldy Jenő, született Kiskúnfélegyházán, 1871. november hó 18-án. A középiskolákat szülőhelyén, Kecskeméten, Szegeden és Vácson, a theológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1894. március 26-án. Mint alszerpap kisegítő volt Kecskeméten, ahol a jogakadémiaira is beiratkozott és 1898-ban letette Budapesten az államtudományi vizsgát. Mint áldozópap káplánkodott Váczszentlászlón, Hatvanban és Kecskeméten. 1899-ben a Szent Istvánról nevezett

plébánia, 1910-ben pedig a Boldogasszonyról nevezett templom plébánosává választották. 1912-ben segédesperes és kerületi tanfelügyelő, 1915-ben pápai tb. kamarás lett. Sokat fáradozott a kath. oktatásügy és a Kalmár-féle alapítványok felhasználása körül. (Nt. 353., 357., 359.)

Toma József, született Vácson, 1878. október hó 6-án. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, pappá szentelték 1901. június 29-én. Káplán volt Nógrádverőczen, Sződön, Tiszaföldváron, Kállón, Kún-szentmiklóson, Lőrincziben és Kiskúnfélegyházán (az óplébánián). 1906. óta alagi hitoktató-lelkész volt. 1912-ben letéve a zsinati vizsgát, berczeli plébános lett, ahol a templomot restauráltatta, egy tantermet és kántorlakot építtetett. (Nt. 156.)

† **Tomassovich Ádám**, született Újfaluban (Nyitram.), 1736-ban. A theológiát Nagyszombatban elvégezve, 1760-ban felszentelték és kancellista lett a püspöki irodában. 1762-ben megkapta a kosdi, 1773-ban a püspökhatvani plébániát és nógrádkerületi alesperes lett. Meghalt 1781. októberben. (Nt. 127., 129.)

† **Toppler György**, született 1762-ben. A theológiát a pesti központi szemináriumban elvégezve, 1789-ben pappá szentelték. Három évig volt káplán, 1792-ben lett dunaharaszti, 1805-ben czegeledi plébános. Mindkét helyen erélyesen védelmezte az egyház jogait. A király 1810. tavaszán vácsi kanonokká, a püspök szemináriumi kormányzóvá és a Biblicum tanárává nevezte ki. A káptalanban fokozatosan előrehaladva, az olvasókanonokságig emelkedett és Nádasdy püspök általános helyettesévé és ügyhallgatójává tette. Meghalt 1841. január 7-én. A székesegyház sírboltjában helyezték örök nyugalomra. »Permitis, mansuetus, de Dioecesi optime meritis«, mondja a nekrológ. A karkáplánok javára alapítványt tett. (Nt. 64., 100., 101., 238., 300.)

Tordy Árpád, született 1881. november 15-én, Nagybitsén (Trencsénvm.). A theológiát Vácson elvégezve, 1904. június 19-én pappá szentelték. Négy évig volt káplán, 1908-ban nevelő lett Hunyady Károly gróf gyermekeinél. Onnan 1914-ben visszatérve ismét káplán lett Újhartyánban. 1915-ben megkapta a bácstopolyai plébániát a kalocsai egyházmegyében. (Nt. 216.)

† **Toronyosy János**, született Mocsonokon (Nyitravm.), 1744-ben. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1767-ben pappá szentelték. Hét évig volt káplán, 1774-ben lett rákoscsabai, 1779-ben mátraszöllősi, 1782-ben váczhartyáni, 1785-ben pedig magyarnándori plébános. 1790-ben a javadalomról lemondva, nyugalomba ment a komárom-megyei Majkra. 1801-től a dunavecsei sóhivatalban házi lelkész volt s 1807-ben Vácra költözött. — Tanult férfiú volt és kiváló rubricista. Ő készítette a Directóriumokat és oktatta szertartástanra a papnövendékeket. Appendix ad Directorium cujusvis Dioecesis c. könyvében »emeritum Sacrorum Rituum professorem« nevezi magát (Vacii 1818.), továbbá írta: *Introductio ad computum Ecclesiasticum* (Vacii 1819.) c. munkát a nap- és holdcyklusok kiszámításához. Meghalt Vácson, 1825. május 10-én, 81 éves korában. (Szinnyei. Magyar írók élete. XIV. 344. — Nt. 136., 158., 176., 229.)

Tóth Béla, született Jászberényben, 1879. augusztus hó 13-án. A középiskolákat szülőhelyén, Egerben, Pozsonyban és Vácson, a theológiát a pesti egyetemen végezte. Pappá szentelték 1902. június 29-én. Rövid ideig volt verőczei káplán s azután tanulmányai befejezése végett a bécsi Augustineumba küldték. 1903-ban lett püspöki káplán és iktató, 1904-ben a Dogmatica helyettes tanára a püspöki liceumban, 1905-ben püspöki szertartó és levéltáros. 1906-ban a hittudományok doktorává avatták a budapesti egyetemen. 1907-ben lőrinczi adminisztrátor, majd plébános, 1915-ben segédesperes és tanfelügyelő lett. — Nyomtatásban megjelent Jézus Krisztus felátadása c. doktori értekezése, Budapest, 1907. (Nt. 102., 179., 188.)

† **Tóth Endre**, született 1839. április 18-án Szolnokon. A theológiát Vácson végezte, pappá szentelték 1863. szeptember hó 2-án. Tizenhét évi káplánkodás után 1880-ban kartali plébános lett és ott halt meg, 1883. május 1-én. (Nt. 208.)

† **Tóth Ferenc**, született Czepléden, 1840. augusztus hó 2-án. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1867. szeptember hó 17-én pappá szentelték. Tizenhat évig volt káplán, 1883-ban lett pálmónostorai (pusztapéterii) lelkész és ott halt meg 1897. november 11-én. (Nt. 366.)

Tóth Imre, született Szegeden, 1881. február 2-án. A középiskolákat szülőhelyén és Vácson, a theológiát Vácson végezte. 1905. június 27-én felszenteltetvén, káplánkodott Galgamácsán, Lajosmizsén;

1908-ban ideiglenes adminisztrátor volt ugyanott és Derekegyházán, majd ismét káplán Csongrádon, Kiskúnmajmán, Félegyházán (az új plébánián), Hódmezővásárhelyen, Kiskúndorozsmán, Sándorfalván, Szentesen és Kecskeméten. Zsinati vizsgát tett 1912-ben. (Nt. 380.)

† **Tóth Istvánról** csak azt tudjuk, hogy az 1806—1808. évek közt veresegyházi plébános volt és ott halt meg. (Nt. 138.)

Tóth István, született Székesfehérvárott, 1869. június 24-én. A gimnáziumot szülőhelyén végezte. Szent Ferenc-rendjébe lépve Nagyszombatban tanult teológiát s 1892. augusztus 6-án szentelték pappá. 1898-ban jött át a váci egyházmegyébe és káplán volt Galgamácsán, Nógrádon, Újkécskén, Zagyvarékason, Mogyoródon. 1904-ben ideiglenes adminisztrátor Berczelen és Becskén; majd ismét káplán Szentesen, Újszászon és Romhányban (adminisztrátor is); 1912-ben ideiglenes adminisztrátor Csépán, majd ismét káplán Lőrincziben. 1915. óta betegállományban van. (Nt. 397.)

† **Tóth János** előéletét nem ismerjük. 1791-ben lett szentmártonkátai, 1794-ben pedig mogyoródi plébános és 1810-ben kerületi esperes. Meghalt 1814. február 4-én. (Nt. 225., 258.)

† **Tóth János**, született 1877. augusztus 31-én, Csongrádon. A teológiát Vácson elvégezve, 1902. december 14-én pappá szentelték és bagi káplán lett, de már 1903. április 25-én meghalt.

Tóth József, született Jászberényben, 1877. május hó 25-én. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson elvégezve, pappá szentelték 1899. november 16-án. Szegváron volt káplán és hitoktató 1901-ig, azután káplán Kiskúnhalason, Dorozsmán, Félegyházán (az óplébánián), Fóton és ismét Félegyházán. 1907-ben letette a zsinati vizsgát és a következő évben a félegyházai új plébánia ideiglenes adminisztrátorává, majd a Kalmár-kápolna javadalmazás lelkészévé nevezték ki. (Nt. 395.)

Tóth Kálmán, született Komáromban, 1868. január hó 9-én. A középiskolákat Esztergomban, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1890. június hó 21-én és káplán lett Magyarándorban, Püspökszilágyon, Lőrincziben, Nézsán, Kókán, Nagykátán, Mindszenten, Kiskúnfélegyházán (az óplébánián), Rákospalotán és Kecse-

méten. 1904. lelkiekben adminisztrátor lett Czibakházán, 1906-ban pedig helyi káplán Rákosszentmihályon. A zsinati vizsgát letette 1899-ben, 1911-ben megkapta az ecsegi plébániát és a következő évben kerületi esperes lett. (Nt. 164., 173.)

† **Tóth Mihály** pálosrendi szerzetes volt. A rend feloszlata után az egyházmegye szolgálatába lépett. Négy évig volt káplán, 1787-ben lett ányási, 1793-ban dóczy, 1798-ban bugyii, 1803-ban dabasi helyi káplán, s mint ilyen még 1808-ban is működött. (Nt. 379., 383., 385.)

Tóth Mihály, született 1865. évi május hó 27-én, Görgetegen (Somogyvm.). A theológiát Vácson elvégezve, 1888. július hó 1-én pappá szentelték. Hét éven át számos helyen káplánkodott és mindenütt szélhámoskodott. Emiatt többször volt büntetve, míglen 1895-ben az egyházmegyét végleg elhagyta.

† **Tóth Tamás**, született Szolnokon, 1741-ben. A theológiát Vácson végezte, pappá szentelték 1764-ben. Csongrádi káplánból 1769-ben dányi, 1774-ben hódmezővásárhelyi, 1778-ban csongrádi, 1781-ben kiskúnfélegyházai plébános és főesperes lett. 1793-ban elméjében megháborodva, előbb a váci, azután az egri irgalmasrendi kórházba vitték, ahol 1794. október hó 27-én meghalt. (Nt. 252., 357., 371., 389.)

† **Törőcsik György** előélete ismeretlen. 1692-ben találjuk őt a mátraszöllősi plébánián és azontúl is működött ott, de nem állandóan; mivel akkor a papok a háborúk és a hívek lelki szükségletei miatt valóságos vándoréletet éltek. Végre 1700. április havában megtelepedett Hatvanban, mint e város első plébánosa. Innen 1704. májusában Tápiószecsőre ment és 1710. július elején Boldogra. Valószínűleg ott halt meg 1724-ben. (Nt. 176., 181., 200., 272.)

Törőcsik József, született Jászsószentgyörgyön (Jászkún-szolnokvm.), 1883. november 12-én. A középiskolákat Kiskúnhalason, Budapesten és Gyöngyösön, a theológiát Vácson elvégezve, 1906. június hó 29-én pappá szentelték. Kápláni minőségben a következő helyeken működött: Nógrádverőcze, Kóka, Lajosmizse, Kiskúnhalas, Mindszent, Kiskúnmajsa, Czibakháza, Csongrád, Kecskemét, Erzsébetfalva. (Nt. 371.)

† **Török Gábor**, született 1766-ban, pappá szentelték 1790-ben. Hat évig volt káplán, 1796-ban lett peregi plébános és 1821. évi augusztus 17-én »in tristi turbatae mentis statu« főbe lőtte magát és meghalt. (Nt. 245.)

† **Tövisi (De Spinis) Tamás**, Simon fia, erdélyegyházmegyei belső pap és a kánonjog baccalaureusa, 1352-ben már váci kánon volt. A következő évben, mint az erdélyi püspök követeként a pápai kúriánál, kérte a krasznai főesperességet és egy váradai kánoniát. 1357-ben megkapta Esztergomban a szenttamási prépostságot és 1362-ben káptalani helynök is volt. (Anjoukori okmánytár V. 554. — Zichy-család okmtára III. 205. — Kollányi. Esztergomi kánonok 59. — Nt. 62.)

† **Trabalka János**, született Usztyén (Árvam.), 1835. március 12-én. A teológiát Vácson elvégezve, 1859. augusztus 10-én pappá szentelték. Két évig volt káplán, 1861-ben lett tábori lelkész; 1869-ben az egyházmegyébe visszatérve, ismét hat évig káplánkodott. 1875-ben lett jászkarajenői lelkész, 1879-ben magyarnándori, 1888-ban pedig nézsai plébános és romhánykerületi esperes. Meghalt 1899. január hó 17-én. (Nt. 159., 161., 349.)

† **Tragor Antal**, született Körmöczbányán (Barsvm.), 1857. március 30-án. A középiskolákat Vácson és Kassán, a teológiát a bécsi egyetemen, mint pazmanista végezte. 1881. július hó 13-án pappá szenteltetvén, kilenc hónapig taksonyi káplán volt, azután püspöki szertartó és iktató; 1885-ben szentszéki jegyző lett. 1888-ban megkapta a szödi plébániát és ott halt meg 1896. november 18-án. (Nt. 133.)

† **Trummer Ferenc**, született Vácson, 1864. december 3-án. A gimnáziumot Vácson, a teológiát a bécsi egyetemen végezte, mint a Pazmaneum növendéke. Mint alszerpap kisegítő volt Kecskeméten és gróf Batthyányi nevelője. 1887. július 7-én pappá szenteltetvén, káplán lett Nagykátán és Újpesten; 1889-ben püspöki szertartásmester és iktató, egy év múlva ismét káplán Czepléden, majd Kecskeméten. 1899-ben czeplédberczeli plébánossá, 1901-ben segédesperessé, 1907-ben pápai tb. kamarássá nevezték ki. Czeplédberczelen megújította a templomot és sokat fáradozott népe megmagyarosításán. Meghalt 1913. augusztus hó 23-án. Nyomtatásban megjelent: Egyházi beszéd, melyet Magyarország ezredéves fennállásának

emlékünnepején tartott, Kecskemét, 1896. »Insignitus erat scientia, justitia et sanctitate vitae; verus erat sacerdos secundum Cor Christi, zeloque ardens animarum, charitate plenus erga omnes«, írja róla a püspöki nekrológ. (Nt. 305., 438.)

Trungel János (idősebb), született Kiskúnfélegyházán, 1855. szeptember 14-én. A középiskolákat szülőhelyén, Kecskeméten és Egerben, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1878. aug. 4-én. Káplán volt Kúnszentmiklóson, Zagyvarékason és Hatvanban. 1883-ban a félegyházai gimnázium és tanítóképző-intézet hittanára lett, de földrajzot és latint is tanított. 1892-ben letette a zsinati vizsgát, 1893-ban megkapta a tápiósági, 1900-ban a kókai plébániát. 1899-ben kerületi tanfelügyelővé, 1903-ban esperessé, 1911-ben pápai tb. kamarássá neveztetett ki. Alatta az iskolák száma szaporodott, Pálffy grófnő apáca kolostort alapított; rendezte az egyház telek-önnyvi ügyeit, sokat küzdött a szocialisztikus velleitások ellen. Czik-eket írt a Hitoktató c. szakfolyóiratba. (Nt. 95., 250., 254., 268.)

Trungel János (ifjabb), született Kiskúnfélegyházán, 1889. évi január hó 21-én. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson elvégezve, 1911. június 24-én pappá szentelték és káplán lett Bagon, majd Kókán. Az 1914. évi mozgósítás alkalmával bevonult tábori lelkésznek. (Nt. 396.)

† **Tsillik Ferenc**, született 1775-ben. A teológiát Vácson végezte, pappá szentelték 1802-ben. Mint öt éves káplán, 1807-ben megkapta az apostagi plébániát, melyről 1823-ban lemondva, Vácson élt nyugalomban. Meghalt 1846. november 4-én. (Nt. 236.)

† **Tuppai Györgyről** csak azt tudjuk, hogy 1761. szeptembertől jobbágyi plébános volt, 1770. július hó 8-án bekövetkezett haláláig. (Nt. 184.)

Turcsányi Imre, született Törökszentmiklóson (Jászkún-szolnok-vármegye), 1888. június 21-én. A középiskolákat Iglón, Egerben és Vácson, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1914. június 21-én és káplán lett Nógrádon, Kúnszentmiklóson, 1915-ben behívták tábori lelkésznek. (Nt. 242.)

Túróczy Énok, született Pusztamartfűn (Jászkúnszolnokvárm.), 1880. október 7-én. A gimnáziumot Szolnokon és Vácson, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1905. június 27-én. Káplán lett Tószegen, 1912-ben pedig ugyanott adminisztrátor; 1915. óta káplán Kiskúfélegyházán (az új plébánián). Zsinati vizsgát tett 1916-ban. (Nt. 341., 450.)

† **Túrótzi József**, született Znióvárálján, 1738-ban. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1761-ben pappá szentelték. Két évi káplánkodás után, 1763-ban váczhartányi, 1770-ben palotási, 1787-ben dányi plébános lett. Meghalt 1790. január 31-én. (Nt. 136., 103., 252.)

† **Türjei Ferenc** előéletét nem ismerjük. 1755-ben lett tószegi, 1761-ben veresegyházi, 1777-ben — csere útján — herédi plébános. Az ő idejében épült úgy a tószegi, mint a herédi templom. Kocsiról leesvén, a szenvedett zúzódások következtében meghalt, 1780. április hó 19-én. (Nt. 138., 182., 340.)

† **Udvarhelyi János Ignác** előélete ismeretlen. Az 1697. évi »Canonica Visitatio« szerint Úri első plébánosa volt, innen 1700-ban Bagra ment át. Az ottani bejegyzések szerint apostoli protonotárius volt s 1702-ben az egri egyházmegyében fekvő Nyiregyházára távozott, ahol életét befejezte. (Nt. 198., 275.)

† **Udvary Antal**, született Nagybossányban (Nyitravm.), 1831. december 19-én. A teológiát Vácson végezte s 1856. szeptember 20-án pappá szentelték. Tizennégy évi káplánkodás után, 1871-ben apostagi, 1874-ben kúnszentmiklósi, 1877-ben isaszegi plébános lett. 1904-ben nyugalomba vonult és 1907. június 18-án meghalt. (Nt. 207., 336., 241.)

† **Uhrinecz József**, született 1800-ban. A teológiát a vácsi püspöki lyceumban végezte s 1824-ben pappá szenteltetvén, több helyen káplánkodott. Meghalt 1832. szeptember 22-én harminckét éves korában.

† **Újfalussy István**, született Tereskén (Nógrádv.), 1857. évi június hó 29-én. A középiskolákat Vácson és Kassán, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1880. július 4-én. Több helyen

volt káplán, 1884-ben lett hatvani adminisztrátor, majd ismét káplán. Elborult elmével meghalt Tereskén, 1891. június 9-én.

† **Újfalussy József**, született Léván (Barsvm.), 1800. február 26-án. A filozófiát és a teológiát Vácson elvégezve, 1826. július hó 3-án pappá szentelték. Tizenkét évig volt káplán, 1837-ben lett algyői adminisztrátor, majd plébános, ahol 1845-ben rablók törtek be hozzá és megkínóztán, kirabolták őt. 1852-ben megkapta a szentmártonkátai plébániát és ott halt meg, 1868. évi október hó 26-án. (Nt. 258., 394.)

† **Újfalussy Tóbiás**, született Nyitravármegyében, 1668-ban. Tanulmányait a nagyszombati egyetemen elvégezve, az esztergomi egyházmegye címére szentelték fel; de valószínűleg mindjárt a váci egyházmegyébe lépett át és ecsegi plébános lett, ahonnan Bujákat és Csécsét is adminisztrálta. Nevét az 1697. évi »Canonica Visitaio«-ban találjuk először, de korábban is kezdhette működését. A váci káptalan újjászervezésekor, 1700-ban I. Lipót örkanonokká nevezte ki; hanem stallumát javadalmazás hiánya miatt nem foglalta el s azért még 1703-ban is vezette plébániáit és csak azután költözött Váczra. Az 1705. évi szécsényi országgyűlésen a káptalan képviselőiben vett részt s az Instrumentum Confoederationist így írta alá: T. U. Beneficiatus Vaciensis. 1721. évi július 17-én kelt végrendeletével váci házáat és három szöllejét a káptalanra hagyva, még az nap meghalt. (Desericius. Historia Eppatus Vaciensis. 216., 220. — Nt. 58., 63., 166., 172.)

† **Újhelyi István**, született Vácson, 1837. december hó 23-án. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1860. december 29-én pappá szentelték. Tizenhét évi káplánkodás után, 1876-ban tápiószelei plébános, 1883-ban kerületi jegyző és tiszteletbeli esperes lett. A következő évben, csere útján Zagyvarékasra ment át és az ottani zavarokat szelíd bánásmódjával rövid idő alatt lecsendesítette. A király 1888-ban székesegyházi kanonokká, a püspök alsóvárosi plébánossá nevezte ki, melyet tizenegy évig vezetett. 1896-ban mislyei címzetes prépost, a következő évben csongrádi főesperes és az ájtatossági társulatok egyházmegyei igazgatója, 1901-ben pápai tb. prelátus lett. A káptalanban fokozatosan előre haladva, mint örkanonok halt meg 1908. november 19-én. — A papnevelő-intézet, a kath. egyesületek és a

szegények nagy jótévője volt. A püspöki körlevél így jellemzi: »Vir eximius virtutibus, imprimis autem largissimae munificentiae documentis conspicuus. (Nt. 64., 117., 323., 325.)

† **Újhelyi János**, született Tokajban, 1720-ban. A filozófiát és a teológiát Nagyszombatban végezte, mint csanádegyházmegyei papnövendék. Felszenteltetése után három évig makói káplán volt. A váci egyházmegye szolgálatába lépve kókai káplán, 1756-ban tápéi plébános lett s ott halt meg, 1762. augusztus hó 6-án. (Nt. 595.)

† **Újnémethy Mihály** 1497-ben a váci székesegyház szent Miklós oltárának igazgatója volt. (Bubla. Regestrum. — Nt. 67.)

† **Újváry István**, született Devecseren (Veszprémm.), 1836. augusztus 13-án. A középiskolákat Veszprémben, a teológiát Vácson elvégezve, 1861. augusztus 4-én felszentelték. Tizenhat évi káplánkodás után, 1878-ban plébános lett Bugyin s ott halt meg 1891. évi április hó 30-án. (Nt. 280.)

Ulár István, született Nógrádon, 1844. július 22-én. A középiskolákat Vácson, Esztergomban és Nagyszombatban, a filozófiát és a teológiát, mint a római német-magyar kollégium növendéke a Gergely-féle egyetemen végezte, ahol mindkettőből tudori oklevelet nyert és 1869. május 22-én pappá szentelték. Hazakerülvén, 1870-ben tápiógyörgyei, majd czeplédi káplán, 1872-ben a váci papnevelő-intézetben tanulmányi felügyelő és az egyházjog és történelem h. tanára lett. Egy év múlva — saját kérelmére — ismét káplánnak küldték Mindszentre, majd Szentésre és Hódmezővásárhelyre. 1878-ban szentesi plébánossá választották; 1884-ben kerületi esperessé, 1893-ban Komárom feletti monostori címzetes apáttá, 1900-ban pápai prelátussá nevezték ki. Igen sokat tett a hitélet emelésére. A templomot megújíttatta és újonnan berendeztette, a temetőben — részben saját költségén — kápolnát építtetett. A tanítói állások számát öttel szaporította és alatta épült a modern, nagyszabású népiskola. (Nt. 102., 105., 106., 180.)

Urbán János, született Jászladányon (Jászkún-szolnokvm.), 1862. május 5-én. A középiskolákat Jászberényben, a teológiát — mint szentferencrendi növendék — Gyöngyösön és Kecskeméten végezte. 1885. július 19-én Rozsnyón pappá szenteltetvén, ugyanott hitoktató

lett. 1888-ban Kiskúndorozsmán kiségitő káplán, a következő évben Szegeden hitoktató, 1890-ben a rendi növendékeknél a filozófia, három év múlva a theológia tanára, 1896-ban szegedi házfőnök és helyettes plébános lett. 1898-ban felvétetvén a váci egyházmegyébe, kiskúndorozsmai, majd mezőtúri káplán volt s 1901-ben nagymágocsi lelkészszé lett. 1908-ban kiskúndorozsmai plébánossá választották, 1911-ben kerületi esperessé neveztetett ki. — Az irodalom szorgalmas munkása. Irt fővárosi és vidéki lapokba vezér- és tárcacikket, nyolc évig szerkesztette a »Hitszónoklati Folyóiratot.« Önállóan megjelent öt nagybőjti beszédorozata: Hét tör, Mi lesz a halál után? Hét főbűn, Haldokló apa végrendelete, Jézus ellenségei címen (Szeged, 1889—1905.), Tréfa és Valóság, szörnyűséges komédia, u. o. 1892. Aeroplánnal állatországon át, Compendium philosophiae Christianae, két kötet, u. o. 1896. (Szinnyci. Magyar írók élete. XIV. 674. — Nt. 375., 382., 391.)

Urbán Gyula, született 1890. január hó 22-én, Tápiószecsőn. A középiskolákat Budapesten, a theológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1914. október 20-án s káplán lett Kókán. (Nt. 254.)

† **Urbanovics Endre** előélete ismeretlen. Algyőnek első plébánosa lett 1761-ben, ahol az elhagyatott templomot berendezte. Tíz év múlva Újkécskére és még azon évben Apostagra ment át. Midőn 1772-ben Dunaföldvárra ment, hirtelen megbetegedett és rövid szenvedés után meghalt. (Nt. 236., 393.)

† **Urda**, lásd Bányász István.

† **Urik István**, született 1802. november hó 2-án. A theológiát Vácson elvégezve, 1825. december 3-án pappá szentelték. Tizenöt évig volt káplán; 1840-ben lett szentiványi, 1852-ben ecsegi plébános és kerületi esperes, mely tisztséget 1868-ig viselte. Meghalt Ecsegen, 1877. június 26-án. (Nt. 170., 173.)

† **Uwirra Rezső**, született Szakolczán, 1837. július hó 5-én. A középiskolákat szülőhelyén és Esztergomban, a theológiát Vácson elvégezve, 1861. augusztus hó 4-én pappá szentelték. Tizenhat évi káplánkodás után, 1867-ben berkenyei, 1880-ban nógrádi plébános lett és mint ilyen halt meg, 1905. március 26-án. (Nt. 139., 144.)

† **Vaczlavovics Ferenc** előélete ismeretlen. Zerdahelyi vikárius mint a püspöki helynök titkárát, 1783-ban berczei plébánossá, majd kerületi esperessé nevezte ki. Innen 1799-ben Romhányba ment át. 1802-ben váczy kanonokká és alsóvárosi plébánossá lett. Meghalt, mint örkanonok, 1810. június hó 23-án. A székesegyház sírboltjában temették el. (Chobot. A romhányi plébánia tört. 32—34. — Nt. 63, 117., 156., 164.)

† **Vadász Ferenc** előélete ismeretlen. 1670. körül lett versegi plébános. Ő eszközölte ki a budai pasánál a menetleveleket a vácz-egyházmegyei papok részére az 1675. évi garamszentbenedeki gyűlésre, amelyen ő is résztvett. Az 1683. évig működött Versegen; azután Balogh váczy püspök jószágának és tizedeinek haszonbérloje, talán helynöke is volt. 1685-ben már mint nyitrai örkanonok állította ki a kecskemétieknek a tizedről szóló nyugtát. 1704-ben jásztyii apát is volt és a Zoborhegyen magaépítette gunyhóban remetéskedett. (Hornyk. Kecskemét Tört. III. 456., 458. — Rupp. Magyarország helyrajzi története I. 642. — Nt. 194.)

† **Vadi János** mester. I. Mátyás király 1480. körül értesítve a váczy káptalant, hogy Orbán pécsi prépostot Báthory püspök koadjutorává nevezte ki, meghagyja a káptalannak, hogy Vadi János mestert kanonokká és prebendátussá iktassa be. (Teleki. Hunyadiak kora. XII. 147. — Nt. 63. 519.)

† **Vadkerty Ferenc**, született Vácson, 1841. augusztus 20-án. Tanulmányait szülőhelyén végezte s 1864. augusztus hó 15-én pappá szentelték. Kilenc évig volt káplán, 1875-ben lett váczfelsővárosi káplán és siketnéma-intézeti hitoktató, 1883-ban alsónémedii plébános s mint ilyen halt meg, 1896. július 18-án. (Nt. 278.)

Vághegyi Ágoston, született Budapesten, 1840. augusztus hó 24-én. A középiskolákat szülőhelyén, a theológiát Vácson elvégezve, 1865. augusztus 12-én pappá szentelték. Káplán volt Tápiószelén, Nagykőrösön, Soroksáron, Herencsényben, Hatvanban és Csongrádon. 1876-ban mezőtúri adminisztrátor lett, 1878. óta ismét káplánkodott Kiskúfélegyházán, Kecskeméten és Kiskúnmajsnán. Ez utóbbi helyen 1883-ban plébánossá választották és ott működött, míg a király 1905-ben váczy kanonokká, 1907-ben pedig itebői címzetes préposttá kinevezte. (Nt. 66., 90., 364.)

† **Vághelyi János**, született Námesztón (Árvam.), 1822. évi szeptember hó 24-én. A teológiát a bécsi egyetemen végezte mint pazmanita s 1847. július 20-án pappá szentelték. A szabadságharc kitörésekor főtí káplán volt és nemzetőrnek csapott fel. Az 1849. július hó 16-án vívott váci csatában az oroszok jobb kezének két újját levágták, de további bántódása nem esett. Azután ismét káplánkodott öt évig. 1854-ben úri adminisztrátor, 1855-ben irsai plébános lett, ahol a templomot kibővítette. 1890-ben Irsán nyugalomba vonult s ott halt meg 1899. január 23-án. (Nt. 309.)

† **Vahaspapi András**, András fia 1400-ban váci kanonok volt és két év múlva meghalt; mert IX. Bonifác pápa 1402. december 17-én kelt brévéjével az elhalálozása folytán megüresedett kanonokságot Miklós maróthi plébánosnak, a Szent Miklós-kápolna oltárigazgatóságát pedig Verebi Andrásnak adományozta. (Monumenta Vaticana. IV. 479., 480. — Nt. 62.)

† **Vaiszkopf Mihály**, született Vácson 1786-ban. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1809-ben pappá szentelték. Káplán volt Félgyházán, Csongrádon és Vácson. 1812-ben papneveldei tanulmányi felügyelő, 1815-ben gödöllői lelkész, 1822-ben hatvani plébános lett és 1824. február 26-án a prépostságba is installálták. Mint ilyen halt meg, 1847. február 7-én. (Nt. 80., 182., 204.)

† **Vajzer Sándor**, született Vácson, 1802. január 25-én. Tanulmányait szülőhelyén végezte, 1825-ben szentelték fel. Tizenhat évig káplánkodott, 1841-ben lett mátraszöllősi plébános és mint ilyen halt meg, 1848. július 26-án. (Nt. 176.)

† **Válki Remegius** szentferencrendi szerzetes volt. Az egyházmegye szolgálatába lépve, több helyen káplánkodott. 1790-től 1799-ig csécsi adminisztrátor volt s azután visszatért rendjébe. (Nt. 168.)

† **Valkó Miklós**, született Predméren (Trencsénvm.). Pappá szentelte Berkes vikárius 1718-ban és mindjárt Magyaránadorba küldte adminisztrátornak; de már 1720. június havában kállói plébános lett. Meghalt egész fiatalon, 1722. június 16-án. (Nt. 186.)

Vall Ferenc, született Szepesótfalun, 1882. november 16-án. A teológiát Vácson elvégezve, 1905. június 27-én pappá szentelték.

Káplán volt Bagon, Lőrincziben, Vecsésen (adminisztrátor is). 1911. óta hitoktató Újpesten és a Stephaneum szegényház lelkésze. Az 1914. évi mozgósítás alkalmával behívták katonai lelkésznek. (Nt. 234., 396.)

† **Valter Ferenc**, született Vácson 1787-ben. Tanulmányait szülőhelyén végezte s 1810-ben szentelték fel. Tizenhárom évig volt káplán. 1824-ben lett szendehelyi, 1830-ban nógrádverőcsei plébános. 1850-ben lemondván a javadalomról, nyugalomba vonult Vácra s ott halt meg, 1863. szeptember 22-én. (Nt. 146., 150.)

Valter Lajos, született Vácson, 1892. július hó 20-án. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1915. május 9-én pappá szentelték s káplán lett Jászkarajenőn, Fóton.

Vályán Lajos, született 1882. augusztus hó 17-én, Hatvanban. A teológiát a budapesti egyetemen elvégezve, 1905. június 27-én pappá szentelték. Káplán volt Alpáron, Bagon, Mindszenten, 1908-ban adminisztrátor Szentmártonkátán, majd ismét káplán Abonyban, Mezőtúron, Erzsébetfalván, Csongrádon. 1913-ban átment az esztergomi főegyházmegyébe.

† **Vályi Alajos** (nagyváli és csalticzi), született Bujákon, 1785-ben. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1808-ban pappá szentelték. Tizenkét évi káplánkodás után, 1820-ban terényi, 1835-ben csanyteleki lelkész lett s ott halt meg, 1840. december hó 13-án. (Nt. 178., 354.)

† **Vályi János** (nagyváli és csalticzi). Mint váczi felsővárosi káplán 1777-ben mátraszöllősi, 1778-ban alpári, 1779-ben bujáki és 1791-ben jánoshidai plébános lett. Meghalt Jánoshidán, 1795-ben. (Nt. 167., 320., 343.)

Vanyek Béla, született Újpesten, 1893. augusztus hó 7-én. A középiskolákat Budapesten a piaristáknál, a teológiát, mint a központi szeminárium növendéke az egyetemen végezte. 1915. aug. 29-én alszerpappá szenteltetvén, hitoktató lett Örkényben. Áldozópappá szentelték 1915. december 12-én.

† **Vanyó Ferenc** előélete ismeretlen. 1742-ben tűnik fel, mint tápiósülyi plébános. Innen 1745-ben Berczelre ment át, 1751-ben pedig Boldogra, ahol 1755. december 9-én meghalt. (Nt. 156., 200., 270.)

Varázséji Béla, született Vácson, 1864. április 8-án. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, pappá szentelték 1886. szeptember 3-án. Ettől fogva Újpesten működik. Először káplán, 1888-ban hitoktató, 1904-ben szentszéki tb. tanácsos, 1905-ben plébános, 1909-ben csuthi c. prépost lett. 1889-ben a budapesti egyetemen a kánonjog doktorává avatták, 1891-ben letette a zsinati vizsgát. Mint hitoktató egész nemzedéket nevelt, mint plébános kibővítette és jórészt újonnan berendezte a templomot. Buzgó tevékenységet fejtett ki a társadalmi életben is. 1891-ben megalakította a Kath. Legényegyletet, melynek elnöke lett; nagy része volt a Kath. Kör megalakításában, melyben több felolvasást tartott; istápolta a többi kath. egyesületet és egyházzenei és énekkört is alakított. A király 1917-ben vácsi kanonokká nevezte ki. — Az irodalom terén is működik. Költeményei és cikkei megjelentek egyes lapokban; szerkesztette a »Vácsi Közlönyt« az 1891—1896. években, megalapította az »Újpesti Kath. Egyházi Tudósító« című haviközlönyt. Önállóan megjelent Gyászbeszéd Erzsébet királynő felett, Újpest 1898. (Színnyei. Magyar írók élete. XIV. 875. — Egyházi Közlöny. 1906. — Nt. 90., 95., 105., 213., 234.)

† **Varga Antal**, született Tósnyárasdon (Pozsonyvm.), 1839. október 12-én. A gimnáziumot Nagyszombatban, a teológiát Vácson elvégezve, 1866. augusztus 12-én pappá szentelték. Tizennégy évi káplánkodás után, 1880-ban berkenyei plébános lett és ott halt meg, 1885. április 3-án. (Nt. 139.)

† **Varga József**, született Kiskúnfélegyházán, 1863. szeptember 7-én. A középiskolákat szülőhelyén és Vácson, a teológiát Vácson végezte s 1887. július 7-én szentelték pappá. Tizenhárom évi káplánkodás után, 1900-ban szentmártonkátai adminisztrátor lett s mint ilyen halt meg, 1908. július 19-én. (Nt. 258.)

Varga Mihály, született Penczen (Nógrádv.), 1861. szeptember 26-án. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1885. július hó 13-án pappá szentelték. Káplán volt Sződön, Úriban, Sáriban, Kiskúnfélegyházán és Csongrádon. 1893-ban a csongrádi polgári iskolában hitoktató és a latin és német nyelv tanítója volt; a következő évtől ismét káplán Kiskúnmajmán és Czeglédén. 1896-ban karkáplán lett Vácson, szervezte az Oltáregyletet s annak egyházmegyei igazgatójává [neveztetett ki. 1898-ban megkapta a csanyteleki plébániát, ahol a templo-

mot jóformán újjáépíttette és saját jelentékeny hozzájárulásával újonnan berendezte, Kath. Kört és Szövetkezeteket alakított. 1901-ben tb. pápai káplán, 1906-ban kiskúnmajszai plébános, 1910-ben kerületi esperes lett. Itt is megújította a templom belsejét, megmentette az iskolák kath. jellegét, tizenhárom új osztályt szervezett és iskolai alapot gyűjtött; Kath. Kört és két Ifjúsági Egyletet alakított. Szülőhelye templomát saját költségén megújíttatta. — Az irodalom szorgalmas művelője. 1897. óta tizennégy éven át szerkesztette a »Reménységünk« című folyóiratot. Több értekezése és elbeszélése megjelent a Pázmány Egylet Szemelvényei III. és IV. kötetében. Önálló művei: Borús napok, elbeszélések, Bpest, 1891. Alkalmi beszédek, u. ott. 1895. Az üdvösség útja Liguori szent Alfonz után, Vác 1897. A nagy újság, La Sallette története, Ullathorn után, Vác 1898. Örök imádás, imakönyv Walser Izsó után magyarítva, 1898. óta már nyolc kiadást ért. (Szinnyei. Magyar írók élete. XIV. 905. — Nt. 105., 353., 354., 364.)

† **Várkonyi János**, mint tápiószecsői plébános tűnik fel 1701-ben, ahonnan két év múlva Kókára ment át és ott halt meg, 1710. május havában. (Nt. 253., 272.)

† **Vászl János**, született Szebellében (Hontvm.), 1724-ben. A középiskolákat Nagyszombatban, a theológiát Vácson végezte. Hét évi káplánkodás után, 1755-ben lett nőtincsi, 1763-ban nógrádi plébános. 1773. június 19-én prédikálás közben szélhűdés érte és azonnal meghalt. (Nt. 144., 147.)

† **Vavróczy Márton**, született Nagyrudinán (Trencsénvm.), 1780. június 1-én. A theológiát Vácson elvégezve, 1803-ban pappá szentelték. Hét évig volt kállói káplán, 1811-ben lett irsai, 1822-ben versegi plébános, majd hatvankerületi esperes és címzetes kanonok. Buzgó és jótékony pap volt. Meghalt 1839. évi december hó 7-én. (Nt. 194., 309.)

Vayer József, született Budapesten, 1876. február hó 14-én. A középiskolákat Budapesten és Vácson a piaristáknál, a theológiát a budapesti egyetemen elvégezve, 1898. június 26-án pappá szentelték. Káplán volt Újhartyánban és Erzsébetfalván. 1900-ban papneveldei tanulmányi felügyelő és püspöki irodai iktató, 1902-ben újpesti hit-

oktató, kórházi lelkész és legényegyleti igazgató lett. 1904-ben kapta meg a berkenyei, 1910-ben a dunaharaszti plébániát. (Nt. 139., 238.)

† **Vazula István**, született 1761-ben. A theológiát Váczon és a pozsonyi generális szemináriumban elvégezve, pappá szentelték 1785-ben. A váczi papnevelő-intézetben spiritualis és tanár volt, midőn 1790-ben a terényi plébániát megkapta. Onnan 1800-ban Nézsára ment át. Meghalt 1826. december 13-án. Tudós és igen buzgó pap volt, akinek özvegy Szentiványiné síremléket állíttatott. (Nt. 161., 178.)

Vedres Béla, született Sövényházán (Csongrádvárm.), 1884. március hó 2-án. A középiskolákat Szegeden, a theológiát Váczon elvégezve, gróf Csáky 1906. október 7-én pappá szentelte Rákospalotán. Mint alszerpap a váczi Szent József-intézet prefektusa volt; 1907. óta káplán, majd ideiglenes adminisztrátor Mindszenten, 1910-től káplán Hódmezővásárhelyen, Czepléden, Csongrádon és Rákospalotán. 1913. óta helyi lelkész Pestújhelyen. (Nt. 231.)

† **Verbatay Mihály**, született 1775-ben. Pappá szenteltetése után romhányi káplán, 1801-ben papneveldei alkormányzó, 1806-ban első alsósápi plébános lett, ahol 1810. évi május hó 23-án meghalt. (Nt. 152.)

† **Verbőczy Imre**, mint váczi káplán 1733-ban dunakeszii, a következő évben úrii, 1747-ben kosdi plébános lett; de még azon évi december 21-én meghalt. (Nt. 126., 218., 275.)

Verdon Lajos, született Budapesten, 1885. augusztus 24-én. A gimnázium hat osztályát szülőhelyén, a két felsőt Váczon, a theológiát a bécsi egyetemen végezte, mint a Pazmaneum növendéke, ahol 1912-ben a theológia doktorává avatták. 1908. július hó 14-én pappá szenteltetvén, káplán lett Sződön és Rákoscabán. A püspök 1910-ben a váczi papnevelő-intézet lelkiigazgatója és a morális és pasztorális helyettes, 1913-ban pedig rendes tanárává nevezte ki. (Nt. 100., 102.)

† **Verebélyi (Verebi) András** kanonok. IX. Bonifác pápa meghagyja 1399. február 1-én kelt levelével Péter váczi püspöknek, hogy a Miklósfia Dénes elhalálozásával megüresedett váczi stallumot

nemes Verebélyi Péter fiának, András esztergommegyei papnak adományozza. 1402. december hó 17-én pedig ugyanazon pápa azt írja Miklós váci püspöknek, hogy a Vahaspap Endre elhunytával megüresedett Szent Miklós oltárigazgatóságot András váci kanonoknak, Péter Verebi (?) vajda fiának juttassa, kanonoki javadalmának meghagyása mellett. (Monum. Vatic. IV. 97. 488. — Nt. 62.)

† **Vernatius** (Vernantius) szigetfői főesperes neve előfordul egy 1424. évi okmányban. (Nagy Irén gyűjteménye. — Nt. 62.)

† **Vesánszky István**, született Komáromban, 1766. augusztus 17-én. A teológiát Vácson elvégezve, 1794-ben pappá szentelték. Nyolc évig volt káplán, 1802-ben lett verseyi adminisztrátor, 1807-ben alsónémedii plébános. 1815-ben javadalmától megfosztatván, ismét káplánkodott két évig. Azután 1817-ben szendehelyi, 1827-ben ányási helyettes plébános lett. 1846-ban nyugalomba küldték és 1849. évi november 29-én meghalt. (Nt. 278., 317., 384.)

Veszélovsky Gyula, született Aracson (Torontálvm.), 1886. június hó 21-én. A középiskolákat Szegeden, Nagybecskerekén és Zentán, a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1909. július 29-én s káplán volt a következő helyeken: Magyarnándor, Lajosmizse, Úri, Tápióság, Mindszent, Monor, Mezőtúr, Újkécske, Tápiószéle. (Nt. 330.)

Véber István, született Hatvanban (Hevesvm.), 1853. december 6-án. A teológiát a váci szemináriumban végezte. Pappá szentelték 1878. augusztus 4-én s a következő helyeken káplánkodott: Buják, Kiskúndorozsma, Újkécske, Dorozsma, Nagykáta. 1883-ban letette a zsinati vizsgát, 1884. óta adminisztrátorkodott Heréden, Izsákon és Szegváron. 1885-ben megkapta a kiskúnhalasi plébániát, 1902-ben segédesperes lett, 1912-ben pedig nyugalomba vonult. (Nt. 95., 362.)

† **Vécsey Sándor** (vécei és hajnácskői) gróf, született Bécsben, 1812. május 3-án. A teológiát Vácson végezte s mint harmadéves teológus kapta meg a jáki apátságot. Nádasdy szentelte pappá 1834-ben és küldte Hatvanba káplánnak. A Károlyiak 1837-ben hódmezővásárhelyi plébánossá választották. Tevékeny részt vett az 1849. évi czeglédi konventikulumon s ezért a szentszék négyhetes

kolostori fogságra ítélte. Meghalt, mint hódmezővásárhelyi plébános és jáki apát, 1865. június 14-én. (Tragor. Vác. tört. 189. — Nt. 389.)

† **Végh Imre** előéletét nem ismerjük. 1787-ben lett történelmi helyi káplán, 1794-ben tápiószecsi, 1797-ben bugyi, 1798-ban álpári, 1810-ben szegvári plébános. Meghalt 1817. január hó 8-án. (Nt. 280., 323., 341., 343., 377.)

Végh Kálmán, született Gútoron (Pozsonyvm.), 1866. május 26-án. Szent Ferenc rendjébe lépett s pappá szentelték 1889. szeptember 21-én. A váczi egyházmegyébe ájtott 1899-ben és káplán lett Palótáson, Szentmártonkátán, Váczsentslászlon, Mindszenten (adminisztrátor is), Pálmonostorán és Nagykátán, 1907-ben pedig lelkész Szankon. (Nt. 367.)

Vértes János Ágoston, született Bicskén (Fejérvárm.), 1855. augusztus hó 25-én. A középiskolákat Tatán végezte. Szent Ferenc rendjébe lépett s 1880. július 4-én pappá szentelték. A rend több helyen alkalmazta, mint káplánt és hitoktatót. Az 1888—96. években tömörkényi helyi káplán volt s azután rozsnyói házfőnök. 1898. óta abonyi káplán, 1901-ben felvétetett a váczi egyházmegye kötelékébe és terényi adminisztrátor lett. 1902-ben letette a zsinati vizsgát és 1908. óta Szentmártonkátán helyettes plébános. (Nt. 178., 258.)

† **Vida Endre**, született Tardoskeden (Nyitravm.), 1769. évi december 6-án. A teológiát Vácson elvégezve, 1794-ben pappá szentelték. Hat évig volt káplán, 1800-ban lett rétsági plébános és mint ilyen halt meg, 1813. április 20-án. (Nt. 149.)

† **Vida Ferenc**, született Gyöngyösön (Hevesvm.), 1836. márc. 28-án. A teológiát Vácson elvégezve, 1860. augusztus 21-én pappá szentelték. Tizenkét évig volt káplán és adminisztrátor több helyen. 1872-ben palotási plébános, 1873-ban kerületi jegyző lett. Meghalt 1904. július 26-án. (Nt. 193.)

† **Vida Mihály**, született 1840. november 30-án, Kecskeméten. A teológiát a bécsi egyetemen végezte, mint pazmanita, ahol bacalaáreussá avatták. Pappá szentelték 1863. december 18-án. Öt évig volt káplán, 1868-ban prefektus és a dogmatika tanára lett a váczi papnevelő-intézetben, ahol 1871. április 14-én meghalt. (Nt. 102.)

† **Vilkovi János**, Berthold fia, váci kanonok volt a XIV. század közepén; mert midőn 1345-ben erdélyi kanonokká kinevezték, VI. Kelemen pápától engedélyt kapott, hogy emellett váci és pozsonyi kanonoki javadalmát is megtarthassa. (Theiner. Monum. Hist. Hung. I. 700. — Nt. 61.)

† **Villásy István** (családi neve Vidlicska), született Nagyszombatban, 1833. március 10-én. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson elvégezve, 1856. szeptember 20-án pappá szentelték. Káplán volt Nézsán, Kiskúndorozsmán, Nagykátán, Palotáson, Mindszenten, 1865. óta Kosdon és egyszersmind Muslay Sándor fiainak nevelője. 1869-ben újpesti helyi káplán, 1871-ben püspökhathatvani plébános, a következő évben kerületi jegyző, 1880-ban esperes lett. A király 1888-ban székesegyházi kanonokká, a püspök a számbírálszék elnökévé nevezte ki s mint ilyen halt meg, 1896. június 29-én. (Nt. 64, 129.)

† **Villiger István**, született Nagykátán (Pestvm.), 1807. dec. 24-én. Tanult Pesten és Jászberényben, teológiát Vácson s 1831. január 2-án pappá szentelték. Tizenöt évi káplánkodás után, 1846-ban kúnszentmiklósi adminisztrátor, 1854-ben csanyteleki plébános, 1864-ben kerületi esperes lett, mely tisztjéről 1868-ban lemondott. Meghalt 1883. január 7-én. (Nt. 241., 354.)

† **Villiger János**, született Predajszán (Zólyomvm.), 1788. évi május 16-án. A teológiát Vácson végezte s 1811-ben felszentelték. Tizenegy évi káplánkodás után 1822-ben lett csömöri adminisztrátor, hat év után ismét hatvani káplán. 1830. óta csécsi adminisztrátor volt 1844. április 7-én bekövetkezett haláláig. (Nt. 168., 215.)

† **Vilmos** (Guiliem) 1293-ban csongrádi főesperes volt, aki hihetőleg azonos Chetlon, Chullon, Chullóval. (Fejér. Codex. Diplom. VI/I. 269. Lásd Nt. 714.)

Vimmer Ferenc, született Cséven (Sopronvm.), 1853. november 3-án. A középiskolákat Budapesten, Vácson és Egerben, a teológiát Vácson elvégezve, 1878. július 7-én pappá szentelték. Káplánkodott Magyaránadorban, Romhányban, Kiskúndorozsmán, Újkécskén, Kúnszentmiklóson és ismét Újkécskén. 1885-ben lett tiszavárkonyi lelkész, ahol közadakozásból két új tantermet építtetett. 1901-ben átjött

Rétságra, ahol az iskolák kath. jellegét megmentette és új iskola-épületet emeltetett. A hitélet emelésére őt ízben tartott népmissiót. (Nt. 149., 333.)

† **Vincze mester** az 1332—37. évi pápai tizedjegyzék szerint váczi olvasó-kanonok volt. Neve az 1343. évben fordul elő utoljára. (Monum. Vatic. I. 408. — Fejér. Cod. Dipl. VIII/VII. 293., X/IV. 636. — Anjoukori Okmánytár. IV. 355. — Nt. 61.)

† **Vincze Károly**, született 1791-ben. A theológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1813-ban. Tizenegy évig volt káplán, 1824-ben lett papneveldei alkormányzó, 1828-ban rétsági, 1837-ben üllői plébános. Meghalt 1839. február 17-én. (Nt. 149., 316.)

† **Vintze Gergely** életrajza alig ismerjük. Felszenteltetése után, 1734-ben csongrádi plébános lett és mint ilyen halt meg, 1757. szeptember havában. A *Historia Domus* szerint igen dicséretesen működött és kiváló egyéniség volt. (Nt. 370.)

† **Vintze István**, született Csongrádon, 1738-ban. A theológiát Rómában végezte, mint a Collegium Germanico-Hungaricum növendéke, ahol a filozófia és theológia doktorává avatták. 1765-ben tápiószelei, 1768-ban csongrádi plébános és címzetes kanonok lett. Migazzi püspök 1774-ben nagy papi gyűlést tartott nála Csongrádon. Meghalt 1774. évi február hó 14-én, negyven éves korában. Jeles pap volt. (Nt. 323., 371.)

† **Virágh György Ignác**, született Jászfényszaruban, 1702-ben. Pappá szentelték 1727-ben s mindjárt tószegi plébános lett. Midőn a Tisza árja 1743-ban Tószeget elöntette, híveivel együtt Kiskúnmajszára költözött és ott ideiglenes templomot csinált. Két év múlva tápiószelei, 1755-ben herédi plébános lett. Meghalt 1759. január 8-án. (Nt. 132., 322., 340., 362., 364.)

† **Virazdy Endre**, született 1755-ben. A theológiát Vácson elvégezve, 1779-ben pappá szentelték. Két évig volt káplán, 1781-ben lett galgahévízi plébános. Meghalt 1802. május 19-én. Az örökmisére 500 frtos alapítványt tett. »Vir zelo plenus erga Domum Dei et charitate erga proximos omnino landabilis.« (Nt. 202.)

† **Virter Bertalan**, született Szátokon, ahol atyja kántortanító volt, 1825. augusztus 9-én. Tanulmányait Vácson elvégezve, pappá szentelték 1848. augusztus 16-án. Öt évi káplánkodás után, 1853-ban papneveldei tanulmányi felügyelő lett Vácson, 1854-ben püspöki ceremonárius és iktató, 1856-ban szentszéki jegyző, 1859-ben püspöki titkár és szentszéki tanácsos; 1862-ben irodaigazgatóvá lépett elő. A király 1863-ban székesegyházi kanonokká, 1878-ban gúthi címzetes apáttá, 1881-ben novii vál. püspökké nevezte ki. Három évig volt Peitler püspök oldalkanonokja, 1867. óta egyházmegyei főtanfelügyelő, 1871. óta a kegyesalapítványok kezelője, 1879. óta a püspöki javak kormányzója. Meghalt mint éneklő-kanonok, 1886. február 23-án. »Opera, quae fecit constituunt ei monumentum aere perennius, etenim fundationes ejusdem in pios fines factae, summam viginti mille florenorum longe superant,« írja róla Neszveda püspök-helyettes. (Nt. 64, 91.)

† **Virter Lajos**, az előbbinek testvérbátyja, született Szátokon, (Nógrádv.) 1818. március hó 25-én. A középiskolákat Vácson, a theológiát a pesti egyetemen végezte, mint a központi papnevelő-intézet növendéke, ahol a theológia doktorává is avatták. Pappá szentelték 1841. július 20-án. Öt éven át volt káplán Galgamácsán és Fóton. 1846-ban tanulmányi felügyelő lett a váci püspöki liceumban, 1847-ben a magyar irodalom, 1849-ben a pasztorális és morális tanára. Még ezen évben megkapta a kókai plébániát, melyet a következőben a csongrádival cserélt fel. Itt nagy buzgósággal működött s ezért a püspök 1853-ban zsinati vizsgálóvá, 1855-ben szentszéki tanácsossá, 1857-ben segéd- majd tényleges esperessé nevezte ki. A király 1861-ben a sidai címzetes prépostságot, azután a koronás arany-éremkeresztet, 1865-ben székesegyházi kanonoki stallumot és a váci szentkúti prépostságot adományozta neki. Mint ilyen öt éven át váci felsővárosi plébános is volt. 1870-ben papneveldei kormányzóvá tette a püspök, mely tisztet tizenöt évig viselt. Midőn 1885-ben olvasó-kanonokká előlépett, lemondott a rektorságról. 1890. óta — tizenkilenc éven át — püspöki helynök és általános ügyhallgató volt; Schusztter püspök halála után pedig mint káptalani helynök egy évig kormányozta az egyházmegyét. A káptalanban fokozatosan előrehaladva, 1891-ben nagyprépost lett. A király 1892-ben zakulmi címzetes püspökké nevezte ki, 1901-ben pedig a Vaskoronarend II.

oszt. keresztjét adományozta neki. A szegények iránt való jósága kiapadhatatlan, a papság körében a legkedvesebb atya volt; Ő építette a Jézus Szive kápolnáját a váci alsóvárosi temetőben. Meghalt 1910. március 11-én. — A püspök igen szép szavakkal búcsúztatta el. »Aere perennius exejit sibi monumentum intemerita vitae suae activitate, morum integritate, zeloque gloriam Dei et salutem populi fidelis et mistiani totis viribus anhelante,« mondja egyebek között. (Circul. ad Clerum Vac. 1910. 26 - 27. Nt. 60., 101., 102., 120., 254., 371.)

† **Visky György** előélete ismeretlen. Pappá szentelték 1725-ben s mindjárt magyarnándori plébános lett. Onnan 1728-ban Lőrinczibe ment át és ott halt meg, 1750. január 22-én. (Nt. 158., 188.)

† **Visnyovszky József**, született Garamberzenczén (Zólyomm.), 1730-ban. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1754-ben pappá szentelték. Négy évig volt káplán, 1758-ban lett váczhartyáni, 1763-ban mogyoródi plébános, majd székesegyház-kerületi alesperes és címzetes kanonok. Meghalt 1783. április 14-én. (Nt. 136., 225.)

Vitéz Béla, született Dömösön (Esztergomvm.), 1879. november 18-án. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1906. június hó 29-én pappá szentelték. Káplán volt a következő helyeken: Nógrád, Izsák, Monor, Újkécske, Kiskúnmajsa, Kiskúndorozsma, Csongrád. 1913. óta két évig ideiglenes adminisztrátor Tápiószágon, 1915. óta hitoktató Erzsébetfalván. (Nt. 268.)

† **Viturka János**, született Bezőkön, 1780. augusztus hó 27-én. A teológiát Vácson végezte, 1803-ban szentelték fel s 1808-ban szendehelyi plébános lett, ahol 1811. évi december hó 1-én meghalt. (Nt. 150.)

Viz Elemér, született Újpesten, 1887. február 28-án. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1910. június hó 29-én pappá szentelték. Kápláni minőségben működött Püskökhátvanban, Újszászon, Kosdon és Rákospalotán. Elméletileg és gyakorlatilag foglalkozik a technikával s e téren már több szabadalmazott találmánya van. (Nt. 127.)

Viz Zoltán, született Nagydoboson (Szatmárv.), 1865. aug. hó 7-én. Összes tanulmányait Vácson végezte s 1888. július hó 1-én pappá szentelték. Káplán volt Kosdon, Tápiószelén, Mindszenten,

Nagykőrösön és Abonyban, ahol 1894-ben adminisztrátor in spiritu alibus lett. A zsinati vizsgát 1893-ban tette le. 1899-ben lett Kúnszentmiklóson adminisztrátor, 1901-ben pedig plébános; 1903-ban kerületi jegyző, 1910-ben pápai tb. káplán, 1913-ban ker. esperes és tanfelügyelő. Abonyi adminisztrátor korában öt új tantermet és Kath. Munkásegyletet szervezett, Kúnszentmiklóson pedig kath. polg. leányiskolát. Az ő idejében épült a kúnszentmiklósi templom és plébánia; az előbbi gyűjtésből fényesen felszerelte. — Az irodalom terén is munkálkodik. Szerkesztette 1892-ben a Közérdek, 1899-ben Abony, 1912-ben Kúnszentmiklós és Vidéke c. lapokat. Önállóan kiadta Költemények, Mindszent, 1890. és Újabb költemények, Abony, 1898. című munkáit. (Szinyeyi. Magyar írók élete. XIV. 1291. — Nt. 95., 105., 234., 242.)

† **Vonnák Károly**, született Nagykátán (Pestvm.), 1788. okt. 4-én. A theológiát Vácson elvégezve, 1811-ben pappá szentelték. Tizenhárom évi káplánkodás után, 1824-ben újszászi plébános lett s mint ilyen halt meg, 1853. február hó 5-én. Szép hangjáért sokáig emlegették. (Nt. 324.)

† **Vozárik Antal**, született Nyitrán, 1839. évi január hó 17-én. A középiskolákat szülőhelyén, a theológiát Vácson elvégezve, 1862. augusztus hó 14-én szentelték pappá. Tizenhárom évig volt káplán; 1875-ben lett aszódi lelkész, 1882-ben váczhartyáni, 1892-ben toalmási plébános. 1895-ben lemondva javadalmáról, nyugalomba vonult s 1901. február 5-én meghalt Balassagyarmaton, mint kórházi lelkész. (Nt. 136., 197., 259.)

† **Völgyi János**, született O'rapcsán (Árvavm.), 1847. május 24-én. A theológiát Vácson végezte, pappá szentelték 1873. augusztus hó 30-án. Tizenkét évi káplánkodás után, 1885-ben terényi helyettes plébános lett s mint ilyen halt meg, 1898. szeptember 15-én. (Nt. 178.)

† **Wach György**, született Nagykovalócson (Nyitravm.), 1750. szeptember hó 3-án. Pappá szentelték 1773-ban. Mint alsónémedii káplán, 1777-ben irsai, 1781-ben algyői, 1782-ben sárii plébános lett, ahol sokat fáradozott a templomépítés befejezése és berendezése körül. Pesten gyógyulást keresve meghalt, 1794. április hó 20-án. (Nt. 283., 309., 393.)

† **Wágner István** (vágai), született Budán, 1824. január 11-én. A középiskolákat szülőhelyén, a teológiát Vácson végezte s 1847. január hó 21-én pappá szentelték. Tizenkét és félévig volt káplán, 1859-ben lett csécsi, 1865-ben püspökszilágyi plébános, 1870-ben kerületi esperes, 1872-ben választották soroksári plébánossá s mint ilyen halt meg, 1898. január 21-én. (Nt. 131., 168., 248.)

Wertz József, született Vácson, 1882. május hó 29-én. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1904. november 20-án pappá szentelték. Mint szubdiákonus Újhartyánban, mint áldozópap Újkécskén volt káplán. 1905. óta Újpesten hitoktató, ahol megalapította a Ker. Szociális Egyesületet és Hitelszövetkezetet, 1908-ban az »Újpest és Vidéke« c. lapot, melyet azóta szerkeszt. 1910. óta a megyeri karmelita apácák lelkésze és a Szent Erzsébet Egyesület lelkiigazgatója. Élénk társadalmi és várospolitikai tevékenységet fejt ki. (Nt. 234.)

Wieland Mihály, született Soroksáron (Pestvm.), 1885. aug. 24-én. A középiskolákat Budapesten, Egerben, Vácson és Kiskúnfélegyházán, a teológiát Vácson elvégezve, 1911. június 24-én pappá szentelték. Káplán volt a következő helyeken: Vecsés, Újhartyán, Vecsés, Magyarnándor, Czeglédberczel, Csömör. 1915-ben ideiglenes adminisztrátor Taksonyban, majd ismét káplán Soroksáron. (Nt. 216.)

Wiener Tibor (wienai), született Nagykanizsán, 1887. nov. 1-én. A gimnáziumot Budapesten elvégezve, az egyetemen a jogi fakultásra iratkozott be. 1907-ben a jászóvári prémontréi rendbe lépett s mint ennek növendéke és pazmanita a bécsi egyetemen hallgatott teológiát; azután a váci egyházmegye papnövendékei közé lépett s 1912. március hó 25-én pappá szentelték. Káplán lett Újhartyánban, Künszentmiklóson, Soroksáron, Szegváron. 1913-ban a pesti egyetemen kánonjogi doktorrá avatták. Zsinati vizsgát tett 1916-ban. (Nt. 248.)

Wildmann Béla, született Nagydorogon (Tolnavm.), 1881-ben. A középiskolákat a jezsuiták kalocsai gimnáziumában, a teológiát Rómában végezte, mint a magyar-német kollégium növendéke, ahol 1906. október 31-én pappá szentelték s a következő évben a filozófia és teológia doktorává avatták. Hazajövet, váczfelsővárosi káplán, majd püspöki káplán és iktató és nemsokára a dogmatika

*

helyettes tanára és tanulmányi felügyelő lett a papnevelő-intézetben. A püspök 1912-ben rendes theológia tanárrá, 1915-ben pedig várkonyi plébánossá nevezte ki. (Nt. 100., 102.)

Wimmerth Béla, született Miskolcson, 1875. október 28-án. A középiskolákat Aszódon, Beszterczebányán, Budapesten és Esztergomban, a theológiát Esztergomban és Vácson elvégezve, 1899. évi június 24-én pappá szentelték. Káplánkodott Galgamácsán, Nagykátán, Kúnszentmiklóson, Fóton, Abonyban, Szentesen és Kispesten. Zsinati vizsgát 1904-ben tett és 1907-ben a pesti egyetemen kánonjogi doktorrá avatták. 1910. óta pestszentlőrinczi helyi káplán, ahol az összes meglévő egyházi intézményeket létesítette. Szépirodalmi és tudományos cikkeket írt az Esztergom és Váczi Közlöny c. lapokba. (Nt. 312.)

Winkler József, született 1889. október 26-án Mosonyszentpéteren. A theológiát Vácson elvégezve, 1913. június 21-én pappá szentelték és káplán lett Újhartyánban. 1915. behívták tábori lelkésznek és ott az ellenség előtt tanúsított önfeláldozó magaviseletéért megkapta a II. oszt. katonai érdemrendet. (Nt. 396.)

Wollemann Tóbiás, született Morvaszentjánoson (Pozsonyvm.), 1888. június 19-én. A theológiát Vácson elvégezve, 1912. június hó 23-án pappá szentelték s káplán lett Csömörön, majd Soroksáron. 1914-ben tábori lelkésznek vonult be. (Nt. 229, 396.)

† **Würth Antal** (verhenfelsi), korábbi életrajzait nem ismerjük. Vácra 1770-ben került, mint a nagybátyja által alapított Szentkúti prépostság első prépostja és székesegyházi kanonok. Meghalt, mint ildai címzetes apát és apostoli protonotárius, 1790. szeptember 7-én. A székesegyház sírboltjába helyezték örök nyugalomra. (Nt. 63, 77.)

† **Würth Ferenc** (verhenfelsi), született Klattauban (Csehország), 1703-ban. Középtanulmányait Prágában, a theológiát Rómában a Sapientia-egyetemen végezte, ahonnan mint felszentelt pap és theológiai doktor került vissza a prágai egyházmegyébe és Alt-Bunczlauban lelkészkedett. Althann M. Károly püspök hozta őt magával Vácra, mint ceremonáriusát s 1736-ban váczi felsővárosi plébánossá és alesperessé nevezte ki. A következő évben már székesegyházi kanonok, apostoli protonotárius, 1745-ben kerekai apát lett.

Ekkor lemondva a plébániáról, csupán a jótékonyságnak élt. Az ő nevéhez fűződik a Joanneumi kanonoki stallum és a váci szentkúti prépostság alapítása. A szegényháznak adományozta azt az épületet, melyben a legújabb időkig volt elhelyezve, a szemináriumnak pedig külső kertjét, mely akkoron pompától díszlett. Meghalt, mint olvasókanonok 1776-ban. (Desericius. Hist. Epp. Vac. 269., 270. — Róka. Alt und Neu-Waitzen. 82. — Nt. 59., 63., 77., 104., 120.)

† **Wygelheim Chimadus** (Csanád, Konrád?), 1343-ban váci kanonok és budai főesperes volt. VI. Kelemen pápa 1344. október 4-én kinevezvén őt egri kanonokká, megengedi neki, hogy a budai főesperességet és a váci kanonokságot továbbra is megtarthassa. (Fejér. Codex Dipl. X/II. 222. — Theiner. Monum. Hist. Hung. I. 679. — Nt. 61.)

† **Zabb János**, született az Adonyhoz tartozó Györgymajorban (Fejérv.), 1859. június 22-én. Tanulmányait a budai gimnáziumban és a váci szemináriumban elvégezve, 1883. november 27-én pappá szenteltetett. Káplán volt tíz évig. 1893-ban lett állandó adminisztrátor Szendehelyen, 1898-ban Soroksáron, 1901-ben plébános Taksonyban s mint ilyen halt meg, 1915. január 17-én. (Nt. 150., 248., 250., 437.)

† **Zahora Dániel**, született Oravkán (Árvam.), 1785. nov. 25-én. A teológiát Vácson végezte s 1809-ben pappá szentelték. Tizenöt évi káplánkodás után, 1824-ben tápiósági, 1838-ban tápióbicskei plébános lett. Mint ilyen élte át az 1849. április 4-ki bicskei csatát, mely után kifosztották ugyan, de személyében nem bántották. Meghalt 1853. január 11-én. (Nt. 266., 268.)

Zámbó Dezső, született Kiskúnfélegyházán, 1863. december 21-én. A középiskolákat szülőhelyén, Halason, Kecskeméten, Kassán és Vácson, a teológiát Vácson végezte; de közben három évig a budapesti műegyetemet is látogatta. 1891. január 7-én pappá szenteltetvén, káplán volt Nógrádon és Újszászon; 1892-ben a félegyházai Kalmár-kápolna adminisztrátora, azután ismét káplán Hódmezővásárhelyen és Szegváron. 1895-ben a kiskúnfélegyházai gimnázium és tanítóképző-intézet hittanárává választották és letette a középiskolai hittanári és a zsinati vizsgát. 1898. óta megint káplán volt Hatvanban, Kecskeméten és Szentesen. Hatvanban és Szentesen

felépítette, saját tervei szerint a Kath. Kör. házát. 1904-ben állandó adminisztrátor lett Őrkényben, ahol a plébániát saját költségén kibővítette és megújította. 1911-ben megválasztották szülőhelyén a Szent István templom plébánosává, melyet a város az ő vezetése alatt megújított. 1914-ben kerületi jegyző, címzetes esperes és a gimnáziumnál püspöki biztos lett. (Nt. 105., 281., 359)

† **Zedelin Ambrus** mester, vácsi kanonok és főesperes nevét csupán onnan ismerjük, hogy Brodarics püspök 1539-ben végrendelete végrehajtójává tette. (Egyháztörténeti emlékek a hitújítás korából. III. 372. — Nt. 56., 63.)

† **Zelenka György**, született 1808-ban. A filozófiát és a teológiát Vácson végezte. Pappá szentelték 1832-ben és káplánnak küldték Mindszentre, ahol 1834. szeptember 24-én meghalt.

Zelinka László, született Felsőkörkényben (Nyitravm.), 1879. november hó 10-én. A gimnáziumot Nyitrán, a teológiát Vácson elvégezve, 1903. június 21-én pappá szentelték. Káplán volt Rákoscsabán, 1906-ban ideiglenes adminisztrátor Tápióbicskén és Czibakházán; majd ismét káplán és hitoktató Hatvanban, Rákospalotán és Újpesten. 1916-ban nőtincsi plébános lett. (Nt. 234.)

† **Zerdahelyi Gábor** (nyitrazerdahelyi), született Nyitraserdahelyen, 1742. október 16-án. Atyja lutherános volt és csak későbben tért át, midőn fia az esztergomegyházmegyei papnövendékek sorába lépett. Tanulmányait a pozsonyi Emericanumban, a nagyszombati generális szemináriumban és a római Collegium Germanico-Hungaricumban elvégezve, 1764-ben az esztergomi főmegye címére pappá szentelték és a teológia doktorává avatták. Hazájába visszatérve pesti káplán, 1766-ban érsekivadkeri plébános, két év múlva érseki titkár, majd irodaigazgató lett. Mária Terézia 1771-ben esztergomi kanonokká, a következő évben poroszlói apáttá, 1776-ban a hétszemélyes tábla főpapjává és curzolari címzetes püspökké, 1780-ban vácsi nagypréposttá nevezte ki. Migazzi bíboros helynökévé választotta és 1781-ben titopolisi címre püspökké szentelte őt. 1786-ban káptalani helynökévé választották. Mint püspökhelyettes ismételtelen bejárta és bölcsen kormányozta az egyházmegyét. Szülőhelyén szép templomot építtetett. A király 1800-ban besztercebányai megyés püspökké nevezte ki s azontúl egyedül főpásztori teendőinek és a

tudománynak élt, 1813. október hó 5-én bekövetkezett haláláig. — Mintegy 50 kötetnyi kézirat maradt utánna. Számos beszédje, főpásztori intelme és megyei statútuma nyomtatásban is megjelent. (Ipolyi, Schematismus Historicus Dioec. Neosolensis. 23—30. — Magyar Sion. 1889. 75. — Némethy. Series Paroch. Strigon. 1041. — Kollányi. Esztergomi kanonokok. 381. — Karcsú. Vác város tört. VI. 57—60. — Nt. 60.)

† **Zichy Hyppolit** (vásonkői) gróf, született Vedrődön (Pozsony-vármegye), 1814. június 5-én. A theológiát Vácson elvégezve, 1838. július 22-én pappá szentelték. Két évig volt szegvári káplán, 1840-ben lett mogyoródi plébános, 1843-ban sümeghi címzetes apát, 1848-ban váczi kanonok és alsóvárosi plébános. Mindenütt a legnagyobb buzgósággal gondozta úgy a híveket, mint a templomokat; de nagy-lelkűsége leginkább akkor tűnt ki, midőn az oroszok 1849. július hó 17-én Vácot elfoglalták. Zichy a nála elszállásolt Konstantin nagyherceget, majd Paskievics főparancsnokot térdre állva kérte, hogy kegyelmezzenek meg a városnak s midőn ez utóbbi őt felemelve mondá: »Miért teszi ki magát ennyire ezért a zsványfészekért? hiszen Ftdő úrnak úgy se lesz bántódása« — ő azt válaszolta: »Azért, mert a veszedelem híveimet fenyegeti, a jó pásztor pedig életét adja nyájáért. Szívesen feláldozom magamat; büntessen engem tábornagy úr, lövessen föbe — csak a városnak kegyelmezzon.« S ezt a vácziak azzal hálálták meg, hogy a világosi fegyverletétel után Zichyt gáncsolták, gyanúsították, hatalmi visszaéléssel vádolták; azért 1852-ben lemondott a plébániáról. 1854-ben pápai prelátus, 1856-ban pesti főesperes lett. Sokféleképen keserítve, 1862-ben lemondott a kanonoki stallumról is. Azóta Budapesten a Városmajor-utcában teljesen visszavonulva, egyedül az áhítatnak és művészi passzióinak élt, 1888. február 12-én bekövetkezett haláláig. (Karcsú. Vác város tört. IV. 16., IX. 262. — Tragor. Vác tört. 1848—49-ben 264. — Nt. 64., 117., 225.)

† **Zima Ferenc**, született 1848. október hó 4-én. A theológiát Vácson elvégezve, 1875-ben pappá szentelték. Hét évi káplánkodás után meghalt, 1883. augusztus 4-én.

† **Zima (Zyma) György** előélete ismeretlen. 1700-ban tűnik fel, mint püspökhavani plébános; 1703-ban herencsényi, 1709-ben havani plébános lett s mint ilyen halt meg, 1710. október hó 22-én. (Nt. 129., 174., 181.)

Zimányi Dezső, született Szegeden, 1876. szeptember 17-én. A középiskolákat szülőhelyén elvégezve, a szentferenczrendi minoriták közé lépett és felszenteltetett 1901. december 22-én. 1904-ben átjött a váczi egyházmegyébe és több helyen káplánkodott. 1907-ben az engedelmesség megtagadásáért elbocsáttatván, Budapesten hitoktató lett és 1909-ben apostatált.

† **Zimányi Géza**, született Szarvasgedén (Nógrádvárm.), 1856. szeptember 11-én. A theológiát Vácson végezte, 1879. július 24-én pappá szenteltetvén, hét évig káplánkodott. 1886-ban lett algyői helyi káplán, 1888-ban szentmártonkátai plébános és mint ilyen halt meg, 1900. május 28-án. (Nt. 258.)

† **Zimmer Pál**, született Szakolczán (Nyitravárm.), 1737-ben. A theológiát Vácson elvégezve, 1760-ban pappá szentelték. Tíz évi káplánkodás után, 1770-ben lett irsai, 1777-ben bugyii, 1779-ben váczhartányi plébános. Három év múlva nyugalomba vonult, megtelepedett Pesten és ott halt meg. 1821. április hó 24-én, nyolcvanöt éves korában. (Nt. 136., 276., 309.)

† **Zimmermann József**, született Vácson, 1806. február 14-én. Tanulmányait szülőhelyén elvégezve, 1829-ben pappá szentelték. Tizenhat évig volt káplán, 1846-ban lett izsáki adminisztrátor s mint ilyen halt meg 1850. február 3-án. (Nt. 289.)

† **Zimonyi Benedek** (Benedictus de Zemlin) váczi kanonok neve előfordul egy 1398. évi okiratban. (Fejér. Codex Dipl. X/II. 680.)

† **Zolnay Ferenc**, született Balassagyarmaton, 1823. december 8-án. Tanulmányait Vácson elvégezve, 1846. december 15-én pappá szentelték. Hat évig volt káplán, 1855-ben lett alsósápi, 1860-ban kiskúndorozsmai plébános; 1868-ban kerületi esperes, 1876-ban mézkúti címzetes apát. Pénzszerzési mániájába beleőrült s meghalt, 1885. december 24-én. (Nt. 152., 391.)

† **Zolnay Jánosról** csak azt tudjuk, hogy az 1697. év előtt lett galgahévi plébános és mint ilyen halt meg az 1703. év elején. (Nt. 202.)

† **Zsámboki László** 1729-től 1738-ig magyarnándori plébános volt. Igen szegényes körülmények között élt. Egyebet nem tudunk róla. (Nt. 158.)

† **Zsiger Mihály**, született Nyitrán, 1735-ben. Tanult szülőhelyén és Vácson. Mint székesegyházi karkáplán 1760-ban bagi plébános lett s mint ilyen halt meg, 1785. május 18-án. (Nt. 199.)

† **Zsigmond Ferenc**, született 1845. október 3-án, Kecskeméten, A középiskolákat szülőhelyén, a theológiát Vácson elvégezve, 1868. október 11-én pappá szentelték. Számos helyen káplánkodott tizenhét éven át s 1885. november 11-én, szülőhelyén meghalt.

Zsiros Ferenc, született Czepléden, 1879. évi április hó 11-én. A középiskolákat szülőhelyén, a theológiát Vácson elvégezve, 1904. június 18-án pappá szentelték és káplán lett Kállón, majd Alpáron. 1908-ban a Jézus-Társaságba lépett.

† **Zsiros János**, született 1797. február hó 24-én. A theológiát Vácson elvégezve, 1820-ban pappá szentelték. Tizenöt évi káplánkodás után, 1835-ben terényi plébános lett. Jeles szónok hírében állt. Meghalt 1867. január 2-án. (Nt. 178.)

† **Zsitnyánszky Márton** előéletét nem ismerjük. 1840-ben lett ecseri, 1748-ban peregi plébános; de még azon évben átment a veszprémi egyházmegyébe és piliscsabai plébános lett, ahol a rablók 1755-ben meggyilkolták. (Nt. 219., 245.)

† **Zsoldos József**, született 1838-ban. A theológiát Vácson végezte, 1861-ben pappá szenteltetvén turai káplán lett; de már 1862. április 24-én meghalt Vácson.

† **Zsolnay Imre**, született Esztergomban, 1790. október 1-én. A középiskolákat szülőhelyén, a theológiát Vácson elvégezve, 1813-ban pappá szentelték. Tizenhét évi káplánkodás után, 1830-ban becskei, 1830-ban rétsági plébános lett. Nyomasztó adósságai miatt 1842. október 7-én felakasztotta magát. (Nt. 149., 154.)

Zsuffa József, született 1892. november hó 13-án, Bánhegyen (Árvam.). A középiskolákat Árvanádasdon (Trsztena) és Rózsahegyen, a theológiát Vácson elvégezve, egy ideig nevelősködött. Pappá szentelték 1915. augusztus 31-én s káplán lett Nézsan, majd pedig Kállón. Az 1916. év elején bevonult tábori lelkésznek.

Összesen 1617 papnak éleadatai.

Név- és tárgymutató.

Rövidítések.

adm. = adminisztrátor

ap. = apát, c. ap. = címzetes apát

cs. = család

fb. = földbirtokos, földesúr

hk. = helyi káplán

ht. = hitoktató, hittanár

k. = káplán, segédlelkész

kk. = kanonok

c. kk. = címzetes kanonok

kg. = község

kgy. = kegyúr

kir. = király

nemz. = nemzettség

pk. = püspök

pl. = plébános

pp. = pápa

pr. = prépost

c. pr. = címzetes prépost

rt. v. = rendezett tanácsú város

th. v. = törvényhatósági joggal felruházott város

A puszták, tanyák, majorok teljes jegyzéke a 443–447. lapokon található.

Aba nemz. 26, 27, 154, 156., 183,
226, 246, 481, 489, . . . 489.
Aba László pk. 26, 27, 481. . . 483.
Aba Lukács pk. 27, 483, . . . 488.
Abdon perjel 410.
Abony kg. 10, 36, 80, 326, . . . 328.
Abonyi cs. 326.
Ábrahám kk. 61, 674.
Ábrahám pl. 187, 188, . . . 674.
Ábrahám Pál pl. 211, 370, . . . 674.
Academicum gymnasium 35, 95, . . . 515.
Acsa kg. 9, 128.
Acsay cs. 128.
Acsády Ignác író 591, 593.
Atzél Aladár k. 229, 674.
Aczél Ferenc pr. 60, 674.
Adacs kg. 9, 241., 284, . . . 395.
Ádám kk. 62, 674.
Ádám főesp. 62, 674.
Ádám János c. esp. 73.
Adamik György pl. 283, 395, . . . 675.
VI Adorján pp. 527, 528, . . . 533.

Adorján erdélyi pp. 465, . . . 466.
Adrian Martyr kg. 7, 88, 386, . . . 387.
Aeneas Sylvius 507, 508.
Agárd kg. 147.
Agathirrok 413.
Ágler Ferenc pl. 207, 309, . . . 675.
Ágler Ferenc pl. 132, 215, 219, . . . 675.
Agmándi Péter pk. 31, 567, . . . 510.
Agócs János kk. 64, 117, 357, . . . 675.
Ágoston-rendiek 87, 97, . . . 490.
Ágoston kk. 56, 61, 675.
Ágoston győri pk. 512.
Akse pénznem. Jegyzet 112.
Ákos nemz. 71, 134, 188, 197, 200, . . . 208.
Ákosmonostora 71, 198, . . . 200.
Ákosnyire 206.
Alag kg. 217.
Alajthner József pl. 199, 306, . . . 675.
Alattyán kg. 10, 11, 80.
Albert kir. 164, 169, 177, 196, 197,
201, 206, 208, 210, 211, 252,
258, 260, 269, 275, . . . 506.

- Albert bozóki pr. 75.
 Albert hatvani pr. 181, 199.
 Albert kk. 62, 67, 675.
 Alberti kg. 308.
 Alberthy ca. 308.
 Alberthy Jakab pl. 133, 184, 207, 676.
 Albey prépostság 81, 393.
 Algyő kg. 81, 393.
 Alexander nuncius 540.
 Alesperesek 109.
 P. Alfonz piar. 202, 676.
 Almádi Endre pl. 218, 377, . . 676.
 Almási Mihály pl. 260, 676.
 Almásy Erzsébet grófnő, 217, . 350.
 Almásy Pál pk. 38, 558, 559, . 561.
 Alpár kg. 7, 33, 341, 363.
 Alsódas kg. 281.
 Alsónémedi kg. 275, 278, . . . 501.
 Alsópetény kg. 9, 129, 160.
 Alsósáp kg. 129, 150.
 Alsótold kg. 169.
 Altaristák (oltárigazgatók) . . 67.
 Althann Mihály Frigyes pk. 11, 44, 77, 97, 113, 125, 134, 137, 143, 225, 237, 256, 265, 276, 277, 281, 293, 304, 315, 322, 325, 339, 342, 407, 611, 620, 698.
 Althann Mihály Károly pk. 44, 70, 110, 115, 117, 125, 127, 130, 138, 145, 149, 194, 195, 203, 225, 242, 256, 274, 276, 303, 304, 315, 327, 342, 362, 379, 388, 400, 620, 624.
 Altmann József pl. 352, 676.
 Altrichter Ferenc pl. 286, 296, . 676.
 Alvinczy Ferenc pl. 371, 676.
 Alvinczy Péter pred. 560.
 Ambrus garábi pr. 85.
 Ampriusen János kormányzó . 591.
 Anchely József pl. 389, 677.
 Anchely János jószágig. 632, 641, 642.
 András kk. 56, 61, 677.
 András főesperes 61, 677.
 András romhányi pl. 162, 164, . 678.
 András varsányi pl. 331, 678.
 Andrassy János pl. 328, 678.
 Aeneus főesperes 61, 678.
 Angolkisasszonyok 631.
 Anonymus notarius 14, 75, 140, 144, 219, 221, 242, 246, 367, 466, 467.
 Anonymus pk. 31, 506.
 Antal kk. 61, 678.
 Antal István pl. 298, 678.
 Antal Károly k. 678.
 Antal Pál k 679.
 Antalics Márton pl. 210, 326, 327, 679.
 Antalics Mihály pl. 144, 164, . 679.
 Anton József pl. 238, 679.
 Ányás kg. 10, 374 383.
 Ányos ca. 326, 339, 352.
 Apáca-kolostorok 410, 417.
 Apáca-Tereske kg. 73, 74.
 Apcz kg. 11.
 Apor kg. 374.
 Áporka kg. 243.
 Apostag (Apostuk) kg. 7, 234, . 236.
 Apostol ca. 234.
 Aradi Ignác pl. 138.
 Arányi Béla 402.
 Arányi Lajos 193, 196, 201, 208, 268.
 Aranymisézés papok 396.
 Árbay János pr. 46, 60, 63, 120, 172, 181, 613, 679.
 Archangel pr. 679.
 Archidiakonusok 109.
 Archipresbiterek 109.
 Arndorfer Alajos pl. 204, 317, . 679.
 Áron pp. 23, 141, 455.
 Arnold perjel 89, 680.
 Árpád vezér 14, 75, 140, 242.
 Árpádházi B. Margit 477.
 Árva Ferenc adm. 337, 407, . . . 680.
 Árvay János pl. 170, 680.
 Árvay József pl. 168, 680.
 Aszalay Ferenc 255, 257, 263.
 Aszód (Asszú) kg. 9, 82, 195, . . 197.
 Aszódi prépostság 82, 83, 195.
 Atolph pr. 60, 680.
 Atyai (Athyia) nemz. 312.
 Augustineum 100.
 Autonomiai képviselők 106.
 Avarok 14, 386.

Baader János pl. 178, . . . 680.
 Baader Nándor pl. 259, . . . 680.
 Babindák József pl. 219, 241, . . . 681.
 Bács királybíró 73.
 Baczigál Károly k. 681.
 Bádik Mihály pl. 101, 138, 170, . . . 681.
 Bady kg. 278.
 Bag kg. 9, 197, 199.
 Bágyon kg. 9, 191.
 Bajáki János pl. 266, 681.
 Bajcsy Gábor pl. 293, 332, 372, . . . 681.
 Baja József pl. 129, 250, 681.
 Bajnóczy Sándor pl. 174, 241, . . . 681.
 Bajoni István kk. 63, 73, 517, . . . 681.
 Bajthay Antal pp. 123.
 Bakó István pl. 67, 245, 682.
 Bakócz Ferenc kk. 63, 69, 521, . . . 682.
 Bakócz Tamás esztergomi érsek
 133, 136, 137, 346, 524.
 Baksay Károly kk. 65, 89, 90, 91,
 95, 101, 102, 105, 106, 682.
 Balajti Mátyás pl. 391, 683.
 Balás Gyula h. pl. 189, 683.
 Balás Lajos kk. 91, 683.
 Balásfy Tamás pp. 39, 559–562, 569.
 Balassa cs. 147, 177, 244, 286,
 314, 344.
 Balassa Ernő 230.
 Balázs kk. 56, 61, 683.
 Balázs czeglédi pl. 303.
 Balázs László k. 684.
 Balbi Jeromos pr. 684.
 Balics I. Palics —.
 Balina Mihály pl. 255. 684.
 Bálint kk. 61, 684.
 Bálint czeglédi pl. 303.
 Bálintffy Endre pl. 272, 684.
 Bálintffy Péter pl. 98, 272, 685.
 Balla József kk. 64, 91, 685.
 Ballay Miklós pl. 123, 124, 129, 685.
 Balogh cs. 131, 177, 326, 327, 339,
 340 351.
 Balogh Antal pl. 229, 289, 686.
 Balogh István kk. 64, 91, 117, 357, 686.
 Balogh János pl. 242, 686.
 Ba^ogh Miklós pp. 12, 42, 97, 113,

115, 598–601
 Balogh cs. 150, 151, 177.
 Bán Frigyes k. 391, 686.
 Bancza (Vancsai) István pk. 24,
 78, 470, 471–475.
 Bánk kg. 148.
 Bánmonostora 354.
 Bánó Imre pl. 176, 686.
 Bán Márton 402.
 Bánó Mihály pl. 176, 686.
 Bányász (Urda) István pl. 193, 195, 687.
 Bányász István k. 687.
 Baranyai István pl. 252, 687.
 Baranyai János pl. 172, 270, 309, 687.
 Baranyai Pál pl. 269, 387.
 Barád-Tereske kg. 73, 74.
 Bary István k. 687.
 Barina Vendel pl. 273, 321, 687.
 Barna Antal pl. 283, 688.
 Barna János pl. 164, 257, 688.
 Barnabás olvasókanonok 689.
 Barnaky Endre kk. 58, 63, 144, 604, 689.
 Barócz kg. 283.
 Baros János k. 689.
 Bartfay Miklós kk. 49, 64, 100, 101, 689.
 Bartos Géza h. k. 307, 689.
 Batu Khán 472.
 Bazala Pál pl. 301, 343, 689.
 Bazsó István pl. 102, 131, 990.
 Báthory István nádor 164, 166, 169,
 186, 190, 192, 199, 271, 513, . . . 514.
 Báthory Miklós pk. 32, 35, 67, 69,
 97, 104, 111, 114, 191, 193,
 260. 512–522.
 Báthy László c. pr. 86.
 Batida kg. 386, 387.
 Becse Gergely nemz. 364, 461.
 Becske kg. 152–154.
 Bedekovics cs. 478.
 Bednár József pl. 21, 27, 124, 154,
 183, 236, 272, 277, 278, 346, 456,
 459, 482, 507, 548, 585, 500, 690.
 Bedross József pl. 170, 690.
 Begyáts Gyula pl. 127, 691.
 Begyáts Lénárd pl. 283, 691.
 Belánszky József kk. 63, 100, 101, 691

- Belányi Mihály pl. 301, 323, . 691.
 Beleznay cs. 264, 279, 286, . 309.
 Beliczay Endre pl. 198, . 692.
 Beliczay Péter Pál 198, . 692.
 Beliczay Pál pl. 135, . 692.
 Belkovits István pk. 63, 245, 304, 313, 325, . 692.
 Bellaágh Sándor pl. 374, . 692.
 Bellaágh Sándor lelk. 366, . 692.
 Beller Imre pl. 230, 231, . 692.
 Bencsik cs. 320, . 351.
 Bencsik Pál h. k. 450, . 693.
 Bencze Gergely pl. 236, 272, . 693.
 Bencze Mihály pl. 170, 279, 283, . 693.
 Benczések 66, 71, 73, 76, 88, 163, 224, 365, . 389.
 Bendő lásd Terenyci István pl. —.
 Bene György pl. 136, 264, 266, . 389.
 XII. Benedek p. . 503.
 XIII. Benedek p. 69, . 492.
 XIV. Benedek p. 625 . 626.
 Benedek kormányzó 28, 488, . 489.
 Benedek kk. 55, 61, 134, . 694.
 Benedek főesp. 62, . 694.
 Benedek olcsai pr. . 277.
 Benedek Ágoston kk. 63, 101, 167, 357, 638, . 694.
 Beneszállítás kg. . 298.
 Beneta pk. 22, . 435.
 Bengyel György pl. 83, 354, 377, 389, . 695.
 Beniczky János ht 91, 101, 172, . 695.
 Beniczky Mór pl. 345, . 695.
 Benkovits Mihály pl. 167, . 695.
 Bentsik János lic. . 323.
 Benzoni Bódog kk. 63, 117, 120, . 695.
 Berchtold Lipótné . 375.
 Bercsenyi Miklós . 387.
 Berczel kg. 9, 58, . 154—156.
 Barczelly cs. . 154.
 Berecz István pl. 133, 229, . 696.
 Berecz József pl. 174, 178, . 696.
 Bereck (Briccius) pk. 24, 468, . 469.
 Bereck kk. 62, . 696.
 Beregzowi Péter pk. 29, . 499—501.
 Berendi János ardi pr. 28, 341, . 493.
 Berényi József pl. . 131.
 Berinkei Márton pl. 147, 278, 371, . 696.
 Berkei Dániel 303, . 696.
 Berkenye kg. 80, 138, . 143.
 Berkes András pr. 43, 44, 46, 58, 79, 80, 93, 97, 119, 126, 134, 136, 147, 148, 165, 166, 181, 185, 186, 256, 400, 603, 604, 607, 608, 609, 611, 612, 613, 615, 696—698.
 Berkes István pl. 184, . 699.
 Bernád János pl. 389, . 699.
 Bernátsky Ferenc pl. 105, 389, . 699.
 Bertalan kk. 62, . 699.
 Bertalan sági pl. 267, 346, . 699.
 Bertalan István piar. . 402.
 Bertalan Fülöp . 515.
 Besnyő kg 78, 203, 204, . 505.
 Besze Mihály pl. 252, . 700.
 Beszteréd pk. 21—23, . 485.
 Beszterszállása kg. . 289.
 Bezeredy Sándor pl. 341, . 700.
 Bethlen Gábor fejed. 563, 565, . 574.
 Bezzeg Mátyás kk. 63, 98, 100, 101, 632, . 700.
 Bécsi béke . 557.
 Békésy János kk. 62, . 700.
 Békéssámon kg. . 382.
 Béky László ht. 100, 102, 120, . 700.
 Bél Mátyás 82, 112, . 350.
 II Béla király 141, 461, . 464.
 III. Béla király 460. . 464.
 IV. Béla király. 25, 73, 111, 153, 170, 204, 205, 206, 214, 229, 269, 273, 341, 368, 389, 394, 468, 469, 470, 471, 475, 476, . 477.
 Bénye kg. . 313.
 Bér kg. . 166.
 Béress Endre pl. 383, . 701.
 Béress József pl. 194, 199, 202, . 701.
 Béress József pl. 279, 316, 325, . 701.
 Bicske kg. 34, 69, . 264.
 Bicskei cs. 264, . 265.
 Bicskei Gergely esztergomi érsek 486.
 Biély István pl. 138, 164, . 701.
 Biess Endre 144, 238, . 701.
 Bilkey József pl. 154, . 701.

- Birinyi Pál 328, 332.
 Bíró Pál pl. 184, 701.
 Bischino Máté erdélyi pk. 35, 509.
 Biszti Péter kk. 62, 701.
 Bissingen Ernő pr. 47, 60, 647, 701.
 Bizaha István ht. 702.
 Bizaha József k. 702.
 Blahó Vincze adm. 294, 336.
 Blaskovich cs. 272.
 Bóbits Antal pl. 164, 188, 200, 261, 265, 702.
 Bobory Károly pl. 50, 101, 264, 305, 306, 702.
 Bochtan kg. 7, 162.
 Bochrich Mátyás pl. 283, 327, 703.
 Bocskay István fejed. 36, 104, 112, 118, 119, 141, 555, 556, 557, 597.
 Boda János pl. 273, 703.
 Bodonyi cs. 126, 140, 163.
 Bodonyi János h. pl. 150, 208, 703.
 Bodonyi Mihály h. pl. 154.
 Bodonyi Miklós kk. 49, 63, 164, 182, 266, 328, 357, 401, 704.
 Bodonyi Sándor pr. 45, 49, 60, 164, 323, 380, 644, 704.
 Bodroghy Ferenc hk. 168, 354, 705.
 Bogács István pl. 242, 705.
 Bogoss Béla pl. 395, 705.
 Bogyay Ferenc pl. 340, 705.
 Bogyay Mihály kk. 64, 87, 127, 238, 705.
 Bogyó Pál pl. 264, 294, 296, 340, 706.
 Bohus család 307.
 Bokács (Bocacius) János 112.
 Boki Ivánka kk. 61, 706.
 Boldog (Boldogfalva, Boldogasszonyfalva, Boldogasszonyhatva) kg. 8, 9, 199, 200.
 Boldogkóta (Boldogasszonykóta) 257.
 Boleszló pk. 24, 55, 141, 142, 171, 460–464.
 Bolgárok 14. 341.
 Bolgár József pl. 184, 324, 700.
 Bolhavár 13, 16.
 Boltizár József c. pr. 82.
 VIII. Bonifác pp. 487.
 IX. Bonifác pp. 30, 69, 217, 499, 501, 507.
 Bór nemz. 88, 370, 375.
 Borbála királyné 147, 164, 177, 199, 227, 244, 252, 258, 260, 280, 281, 289, 296, 306, 311, 355.
 Bornemissza cs. 157, 158, 161.
 Borcsiczky Béla pr. 60, 64, 707.
 Boros Demeter pl. 184, 188, 707.
 Boross Károly pl. 170, 366, 707.
 Borostyáni György lic. 200.
 Borostyári Sámuel lic. 162.
 Boroviczény Nándor pl. 90, 102, 106, 275, 306, 707.
 Borromeum 95, 670.
 Borsányi György pl. 131, 134, 708.
 Borsos János k. 359, 708.
 Borozlow kk. —.
 Borsosberény kg. 8, 9, 10, 139, 140, 143, 708.
 Borsvai György kk. 62, 708.
 Bosnyák cs. 152, 159, 244, 245, 252, 261, 269, 273, 290, 307, 314.
 Both cs. 242, 261.
 Bothos cs. 306, 316.
 Bothos István kk. 62, 708.
 Botka István pl. 140, 257, 304, 709.
 Bottlik István kk. 49, 64, 68, 184, 264, 364, 709.
 Bottyány (Bottona) kg. 7, 135.
 Bózsó Mátyás pl. 174, 349, 709.
 Bózváry Antal pl. 184, 188, 200, 261, 380, 709.
 Bőd (Bulda) pk. 22, 23, 255, 455.
 Bölcs Károly ht. 102, 710.
 Bősz Emil pl. 102, 184, 710.
 Brach József piar. 403.
 Brankovics György fejed. 88, 201, 328, 331, 332.
 Bráz Béla k. 719.
 Brazlovsky Sándor k. 710.
 Brodaries István pk. 33, 330, 532 542.
 Bruckner Endre pl. 210, 229, 268, 303, 710.
 Bucca (Bucka) János bib. 31, 505.
 Bucsányi Sándor k. 396, 711.
 Bucsek István kk. 65, 90, 93, 95, 100, 102, 105, 118, 711.
 Buczko József h. pl. 384, 385, 711.

- Budai István kk. 62, 712.
 Budai János kk. 62, 712.
 Budai János pl. 186, 200, 218, 712.
 Budai zsinat 480.
 Budjacs István pl. 133, 236, 309, 712.
 Bugala József pl. 200, 712.
 Buglovsky Imre pl. 158, 161, 325, 712.
 Bugyi kg. 278, 279.
 Buják kg. 164, 167.
 Buják Gergely kk. 59, 165, 166, 172, 174, 813.
 Bujáky Miklós lic. 345.
 Bujnovsky Aurél piar. 404.
 Bunkóczy Ferenc pl. 189, 202, 261, 313, 316, 352, 262, 395, 713.
 Buócz Rezső pl. 150, 713.
 Buzány Gergely pr. 81.
 Burgus pápai követ 529, 533, 534.
 Búzás Gellért adm. 406.

 Campiani Bertalan k. 61, 713.
 Canazi Rogér kk. 62, 713.
 Caneval (Ganneval) 115, 627.
 Canonica Visitatiók 46, 47.
 Carelli Pál pr. 614, 621, 625.
 Carpis 16.
 Carvajal bib. 512.
 III. Celesztin pp. 461.
 IV. Celesztin pp. 473.
 Cenan (Terjan) 7, 177.
 Cesarini bib. 508.
 Cetto Ferenc pl. 146, 176, 344, 713.
 Chaba Rákusa 226, 247.
 Chák nemz. 147, 160, 484, 485.
 Chata nemz. 242.
 Chechei cs. 167.
 Chemer (Csömör) kg. 213.
 Chemnitzky Sándor pl. 129, 198, 200, 258, 270, 714.
 Chepanus főesp. 56, 61, 714.
 Chetlon (Chullon) főesp. 56, 61, 7:4. 714.
 Chew (Csév) kg. 313.
 Chew castrum (Csővár) 128.
 Chobot Ferenc pl. III. 95, 106, 150, 164, 231, 714.

 Chor (Chori) kg. 7, 8, 10, 129.
 Chuchas (Csukás) monostor. 83.
 Chuda nemz. 126, 152, 162.
 Chvály Endre pl. 254, 715.
 Ciani Lénárd kk. 63, 715.
 Contracarpis 16.
 Contraaquincum 237.
 Corvin János 111, 267, 328, 360, 382, 5:8, 520.
 Csaba kg. 9.
 Csabai Gábor lic. 263.
 Csajka Lajos pl. 159, 341, 715.
 Csák Cirják minorita 404.
 Csák Máté 164, 171, 484, 487.
 Csáki József pl. 280, 716.
 Csáky gr. cs. 121, 123, 250, 273, 388, 461, 484, 485.
 Csáky Károly pk. 3, 4, 48, 59, 93, 94, 95, 98, 104, 115, 130, 212, 225, 231, 238, 667, 672.
 Csáky László pr. 83, 262, 411.
 Csanády József pl. 207, 716.
 Csanádfehéregyháza kg. 236.
 Csany, Csanytelek (Chan) Chan-telek kg. 33, 353—354, 370.
 Csányi János pl. 176, 395, 716.
 Csapó János pl. 366, 394, 716.
 Császár János pl. 142, 144, 576, 716.
 Csasztulik Imre k. 328, 716.
 Csatáry Gusztáv lelk. 385, 716.
 Csathó Alajos pl. 330, 364, 717.
 Csávolszky József kk. 64, 91, 101, 102, 398, 410, 717.
 Csegeidorim kk. 63, 717.
 Cseh Endre kk. 64, 86, 101, 301, 357, 362, 717.
 Cseh Endre k. 364, 718.
 Csehi László pl. 101, 186, 259, 261, 718.
 Csehe Mihály pl. 37, 40, 171, 172, 586, 587, 718.
 Cseke Káta kg. 9, 262.
 Cserhátsurány kg. 174.
 Cserhátszentiván kg. 168, 170.
 Cserkúti János pl. 167, 218, 718.
 Csernyánszky Ferenc pl. 236, 719.
 Cserveny János pl. 219, 719.

Csécse kg. 9,	167.
Csépa kg. 343,	345.
Csik József	719.
Csiktarcsa kg. 9,	224.
Csiky Gáspár pl. 241,	719.
Csiky Tamás pl. 345,	719.
Csiky László pl. 317,	719.
Csincsák János k. 389,	719.
Csinki Pál főesp. 61, 109,	720.
Csirke cs. 86,	318.
Csiszér Elek pl. 364,	720.
Csizmadia Gyula lel. 216,	720.
Csollány József pl. 313,	720.
Csomád (Chanad) kg.	138.
Csomor Sándor ht. 182,	720.
Csomorkány kg. 386,	387.
Csongrád kg. 10, 367,	371.
Csongrádi főesperesség 7, 109,	367.
Csór (Chor) nemz. 174, 184,	191.
Csóri István pl. 176,	720.
Csömör kg. 213,	216.
Csővár kg. 9, 34,	128.
Csrevkó Lázár pl. 215,	720.
Csücs Kálmán k. 314, 450,	721.
Csukásmonostori prépostság	83.
Csuthi Tamás főesp. 62, 518,	721.
Custi (Kosdi) cs.	124.
Czank Antal pl. 138, 266,	721.
Czegléd rt. v. 7, 9, 36, 302,	305.
Czeglédi konventikum	50.
Czeglédberczel kg.	305.
Czeisz József pl. 298,	721.
Czefel György pl. 352,	721.
Czettler Antal kk. 64, 10, 102,	721.
120, 268,	721.
Czibakháza kg. 345,	347.
Czignárovich János kk. 58, 63,	722.
110, 253, 604,	722.
Czimmermann István k.	722.
Czímzetes apátságok tört. 68,	76.
Czímzetes prépostságok tört. 81,	87.
Czímzetes kanonokok	66.
Czinkota kg. 9,	214.
Czing József pl. 236, 345,	723.

Dab kg.	243.
Dallos Miklós pp. 39, 329, 386,	569.
561, 562, 564,	569.
Damiani András pl. 224, 354,	723.
Damiani János kk. 62, 100, 101,	723.
Danch főesp	724.
Dány (Dan) kg. 9, 250,	252.
Dányi István pl. 330,	724.
Darázsits György pl. 144,	724.
Darnói prépostság	83.
Dávid János pl. 255, 270,	724.
Dávid Pál pk. 39, 566,	567.
Deák Antal k.	724.
Deák Péter ht. 371, 396,	724.
Deák Ignác pl. 172, 258, 323,	724.
Debercsény kg. 8,	157.
Debreczeni Mihály pr. 60, 63, 516,	725.
Decsi Mihály pl. 181, 370,	725.
Ded (Deda) pk. 24, 459,	460.
De Dominis zenggi pk.	507.
De mensa episcopali kanonokság	665.
59, 630, 644, 658,	665.
Demeter éneklőkanonok 62,	725.
Demeter olvasókanonok	725.
Demeter Antal pl. 330, 362,	725.
Demény János pl. 330, 364,	725.
Demjén segédpüspök 63, 527,	725.
Demjéni István lic.	217.
Demka János pl. 138,	726.
Demka Márton hatvani c. pr.	85.
Desericius József piar. 9, 11, 17,	726.
18, 20, 26, 29, 30, 31, 32, 38,	726.
39, 54, 115, 136, 141, 166, 312,	726.
341, 506, 542, 543, 547, 548,	726.
549, 559, 603, 609, 619, 636, 637,	726.
Despot Ádám pl. 140, 255,	727.
De Surdis János pk. 29, 445,	449.
Detmár éneklőkanonok 52, 53, 535,	727.
Dénes olvasókanonok 62,	727.
Dénes főesp. 63, 318,	727.
Dénes esztergomi érsek 121, 508,	509.
Dévay Miksa pl. 345,	727.
Dianovszky János pl. 236, 279, 391,	728.
Dibek I. Tibek Tóbiás 101, 261, 269,	280.
Diber András pl. 309, 321,	728.
Dietrichstein Ágost c. pr.	83.

Dinka József k. 296,	728.
Diósjenő kg. 8, 10, 36,	143
Divéký István pl. 136, 161,	728.
Divényi Gyula piar.	402.
Dobák István pl. 184, 258, 377,	729.
Dobó István pl. 136, 194,	729.
Doboss Péter pl. 241, 385,	729.
Dobos Tamás pl. 176, 259,	729.
Dobránszky György pl. 188, 200,	729.
Dobrótyz József pl. 136, 186, 343,	729.
Dócz kg. 10, 383,	384.
Dóczy cs. 365, 376,	384.
Dóczy Orbán pk. 320,	519.
Dolenszky Imre pl. 340, 396,	730.
Dombai Gyula piarista	402.
Dombai Kajetán kapucinus	410.
Dombóí nemz.	486.
Dombrinus János lic.	151.
Dombrinus Sándor lic.	268.
Domján József k.	730.
Dominikána apácák	416.
Domonkosrend	181.
Domonkos főesp.	730.
Domonkos pr. 56, 60,	730.
Domonkos éneklőkanonok 56, 61,	730.
Domonkos kk. 62,	730.
Domonkos oltárigazgató 116,	731.
Domonkos túri pl. 109, 329,	731.
Domonkos Johannita	143.
Domonkosrendiek Vácson 609,	603.
Domony kg. 9,	196.
Dongelz Mátyás pl. 147,	731.
Dorosmai György lic.	200.
Dorozsma kg. 389,	390.
Dorozsmai apátság 88,	390.
Dosztalek Lajos pl. 139,	731.
Dömötör János k.	731.
Dömsöd kg. 7, 9, 36,	244.
Draskovich György pk. 39, 97,	553, 567,
Dráveczsky Adolf k.	731.
Drexler Antal pl. 90, 312, 338,	731.
Drien István pl. 67, 95, 176, 225,	278,
Droppa Károly pl. 273,	732.
Drugeth Sándor	583.

Drusma (Durusma) nemz. 88,	389.
Dudás Antal pl. 270, 365, 366,	732.
Dudás Károly k. 352, 450,	733.
Dunaegyháza kg.	435.
Dunaharaszti kg. 9, 237,	238.
Dunakeszi kg. 9, 216,	218.
Dunavarsány kg. 7,	249.
Dunavecse kg. 7, 36,	235.
Dunajtsék Mátyás pl. 131, 167,	182, 186,
Dusчек Frigyes pl. 199,	733.
Dutka Imre pl. 161.	733.
Dwornikovich Mihály pk. 11, 12,	42, 70, 97, 104, 110, 113, 118,
119, 143, 162, 184, 190, 274,	369, 386, 405, 601,
— Jelentése 43, 79, 604,	697.

Ebeczky Mihály nógrádi kapitány	572, 255, 261, 301,
Ében Mihály pl. 375, 437,	733.
Ecseg kg. 9, 35,	170—173.
Ecseg kg.	218—219.
Ecsédi Ferenc pl. 202, 211, 327,	395,
Ecsédi Pál pl. 188,	734.
Edelényi János pl. 371, 377,	734.
P. Eduárd admin. 380,	734.
Egres (Egreskáta) kg.	257.
Egressi Lőrinc kk.	734.
Egri káptalan 312,	295.
Egry Antal pl. 229, 261, 268,	735.
Egyed főesp.	735.
Egyházasdengeleg kg.	191.
Egyházas Romhány kg. 161,	162.
Egyházmegyei iroda 90, 131, 140,	159.
Ehn Bernát pl. 301,	735.
Eiszrich György k.	735.
Elek örkk. 61,	735.
Ellenbacher István pr. 60, 64, 120,	215,
Ellésmonostora 88, 356,	370.
Eller Ferenc pl. 139,	736.
Elvin váradi pk. 461, 463,	467.
Endes Balázs pl. 172, 184,	736.

Endles Laczus adm. 238, . . .	736.
I. Endre kir.	455.
II. Endre kir. 461—464, . . .	469.
III. Endre kir. 483,	486.
Entzinger József pl. 345, . . .	736.
Eöry Benedek pl. 188,	736.
Eösz Ferenc pl. 184, 258, 315, .	736.
Eöszy László pl. 125, 126, . . .	737.
Erdélyi Ferenc pl. 268, 397, . .	737.
Erdélyi József pr. 60, 63, 101, 294,	
296, 357, 638,	737.
Erdődy grófok 76, 239, 372, 381,	
384,	393.
Erdőkürt kg.	185.
Erdőtarcsa kg.	186.
Erzsébet kirné 302, 303, 305, 316,	
476, 477, 478,	486.
Erzsébetfalva kg.	238—239.
Esztei Hippolyt pk. 525,	527.
Eszterházy cs. 144, 165, 172, 177,	
192, 197, 199, 208, 212, 267,	
269, 271,	285.
Eszterházy Imre pk. 44, 157, 606—	
607,	637.
Eszterházy Károly pk. 45, 58, 115,	
168, 225, 227, 279, 308, 342,	
393, 626,	637—639.
Eszterházy László pr. 47, 60, . .	738.
Eszterházy Miklós nádor 35, 110,	
190, 192, 201, 209, 390, . . .	577.
Esztegar István lelk. 381,	738.
Ethe pr. 55, 56, 60,	738.
Ettre cs. 172,	237.
Evlia Cselibi	112.
Fábián István kk. 63, 164, 347,	
371, 377,	739.
Fábián József c. ap.	78.
Fábián Mihály pl. 340,	739.
Fábián Sebestyén kg.	380.
Fábry József pl. 236,	739.
Fábry Lukács lelk. 152,	739.
Fábsics István adm. 160, 193, . .	739.
Fajt János lelk. 168, 239,	739.
Fanta Károly pl. 289,	740.

Farkas kk. 61,	740.
Farkas (Wuk) Bálint váradi pk.	
136, 137,	193.
Farkss palotási pl. 190, 193, . .	740.
Farkas István k. 323,	740.
Farkas Mihály kk. 63, 117, 186,	
357, 365,	740.
Farkas Mihály pl. 170, 212, . . .	740.
Farkasdy János pl. 202, 210, . . .	741.
Farkasfalvy László ap. 29,	500.
Farmos kg.	322.
Farnosy cs. 316,	322.
Fayzi György kk. 62,	741.
Fehér András pl. 391,	741.
Fehér János pl. 136, 317,	741.
Fehérpataki Antal pl. 136, 218, 316,	741.
Feichtinger Domonkos cs. pr. . . .	83.
Fejér István pl. 132, 284,	742.
Fejérpataki Lőrinc pl. 133, 161, .	742.
Fekete Endre k.	742.
Fekete Ferencz k. 164,	742.
Fekete György gróf. 138,	220.
Fekete Imre pl. 251, 377,	742.
Fekete István pk. 23,	457.
Fekete Károly pl. 174, 176,	742.
Fekete Márton pl. 131, 140, 200,	742.
Fekete Tamás pl. 141,	742.
Fektor József pl. 258, 296, 309, .	743.
Feldhoffer János k.	743.
Felsődabas kg.	282.
Felsőpetény kg. 9,	147.
Felsősáp kg.	151.
Felsősold kg.	169.
I. Ferenc kir.	81.
I. Ferenc József kir. 7, 203, 394,	
404, 655, 662,	672.
Ferencrendiek, 35, 117, 125, 292—	
294, 334—337, 404—409, 575,	
579, 580,	619.
Ferentzffy Ferenc pl. 176, 347, . .	743.
Ferentzffy József pl. 202, 211,	
255,	743.
I. Ferdinánd kir. 33, 37, 131, 150,	
535, 537, 539, 544,	546.
II. Ferdinand kir. 39, 562, 563,	
564, 566, 567,	572.

III. Ferdinánd kir.	296, 297, 299, 572, 573,	575.
V. Ferdinánd kir.	651.
Félegyháza I. Kiskúnfélegyháza		—
Fialla Ignác pl.	317, 349,	743.
Fiass György pl.	200, 330,	743.
Ficzek László pl.	182, 200,	743.
Fidler Béla kk.	63, 100,	744.
Fieszl János k.	744.
Figuti József pl.	147, 169, 170, 144,	744.
Filipcsics József pl.	66, 255, 259, 321, 396,	744.
Filó János pl.	126, 172, 193, 325,	744.
Filó József k.	396,	745.
Fitos Pál k.	745.
Fitz István lelk.	396,	745.
Flakovics János pl.	380,	745.
Fleischmann Béla pl.	199,	745.
Fleischmann Ferenc pl.	394,	745.
Fogler József mogoródi c. ap.	70.
Forgách grófok	171, 208,	557.
Forgách Pál pk.	45, 115, 118, 273,	635—636.
Forgács János k.	234,	746.
Forgó György	746, Forgó Kálmán	93.
Föriss Imre pl.	127, 289,	746.
Fót kg.	9, 36, 69, 219—222,	532.
Földy János pl.	150, 306,	746.
Földváry cs.	236, 272,	348.
Fölföldy Péter pl.	364,	746.
Frankó József pl.	129, 136,	746.
Frangepán Ferenc kalocsai érsek.	537, 539,	541.
Fráter György váradi pk.	33, 34, 125, 539,	543.
Frideczky Ferenc c. ap.	70.
Fridrich Sándor pl.	90, 102, 138, 146,	747.
Frigyes banbergi pk.	506.
Frigyes olvasókk.	61,	747.
Fritz János pl.	144,	747.
Frölich Mihály pl.	562,	747.
Fur kg.	7, 209,	329.
Furhoffer Czinár	71, 78, 81, 83, 87, 193, 258,	393.

Füleki Endre pl.	193,	747.
Füleki Imre pl.	347,	747.
I. Fülöp pk.	25, 26,	476—477.
II. Fülöp pk.	30, 31,	503.
Fülöp fermói pk.	287, 479,	497.
Fülöpszállás kg.	9, 287,	480.
Füzy István pl.	173, 236, 241,	747.
Gábor János pl.	140,	748.
Gabrielly Tamás pl.	75, 184, 283,	748.
Gabárszky Károly k.	748.
Gajdos Sebestyén P.	297,	749.
Gajza Simon pl.	111,	749.
Gajzágó Lukács pl.	340,	749.
Galamb János pl.	126, 184, 219,	749.
Galambos Sándor pl.	90, 343,	749.
Galcsek György kk.	65, 90, 100,	749.
101, 106, 318,		749.
Galgaguta kg.	9, 34,	155.
Galgagyörk kg.	128,	129.
Galgahéviz kg.	72,	200—202.
Galgamácsa kg.	121—124.
Galeotti Marzio	115, 512, 513, 515,	522.
Galgóczy Endre pl.	170,	750.
Gáll István pl.	276,	750.
Galla Ferenc k.	449,	750.
Gállik János pl.	133,	750.
Galloovich Győző pl.	195, 210, 229,	750.
Garáb kg.	84, 168,	170.
Garábi prépostság	84—86.
Garai cs.	164,	389.
Garamszentbenedeki gyűlés	40, 587—590,	751.
Garancsy Péter pl.	259,	751.
Gáspár József pl.	144, 229,	751.
Gáspárik Kázmér pr.	60, 91,	751.
Gáspáry Ferenc pl.	91, 357,	751.
Gathali (Gathalóczi) cs.	31, 130, 134, 504,	506.
Gathali (Gathalóczi) Mátyás pk.	31, 130, 134,	506 507.
Gathali Miklós kk.	63, 130, 518,	752.
Ganulin albanói pk.	493.
Gazsó József pl.	164,	752.
Gecse András pl.	314, 321,	752.
Gellért csanádi pk.	21—23, 368, 387,	455.

- Gellért főesp. 63, 752.
 Gemchsen (Cyümölcsény) kg. 386.
 Genzor József pl. 120, 148, 183, 752.
 Geréb László pr. 69, 170.
 IX. Gergely pp. 68, 469, 470, 473.
 X. Gergely pp. 78, 180, 477.
 XI. Gergely pp. 29, 498, 499.
 XII. Gergely pp. 503.
 XIII. Gergely pp. 550.
 Gergely pr. 55, 60, 752.
 Gergely kk. 61, 62, 752.
 Gergely főesp. 752.
 Gergely apostagi pl. 235, 752.
 Gergely kecskeméti pl. 292, 296, 752.
 Gergely szandai pl. 178.
 Gergelyffy Sándor pl. 118, 194, 202, 210, 752.
 Gerő Mihály pl. 117, 170, 158, 167, 218, 264, 266, 752.
 Gerzsány János kk. 140, 236, 752.
 Geyer József k. 754.
 I. Geyza kir. 16, 18, 68, 77, 96, 111, 114, 222, 341, 353, 268, 392, 394, 456.
 II. Geyza kir. 459.
 Géczy Géza k. 182, 754.
 Géczy Lajos pl. 174, 258, 278, 754.
 Gida József pl. 147, 754.
 Gida József pl. 154, 281, 324, 754.
 Gida Mihály pl. 210, 211, 755.
 Glaser Mihály pl. 238, 248, 755.
 Gomba kg. 36, 56, 755.
 Gombos Mihály pl. 159, 236, 755.
 Gorilovics Alajos pl. 186, 245, 755.
 Gorzsa kg. 386, 387, 389.
 Gossmann Ferenc kk. 65, 90, 94, 104, 106, 670, 755.
 Gosztonyi cs. 134, 272, 315, 522.
 Gosztonyi János pk. 32, 522—524, 530.
 Göcze József pl. 138, 280, 755.
 Gödöllő kg. 36, 202—204, 611.
 Göndöcs Benedek c. ap. 76.
 Graeffl Elek pl. 150, 316, 756.
 Grammantik József pl. 136, 756.
 Grassaláovich hg. 121, 132, 133, 172, 180, 187, 188, 195, 197, 199, 202, 203, 204, 205, 207, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 222, 223, 224, 238, 247, 251, 271, 280, 283, 284, 310, 311, 316, 408, 622, 634.
 Gregor Géza h. pl. 154, 756.
 Gregor Lajos k. 377, 756.
 Gresch András pl. 136, 756.
 Greskovics Zsigmond pl. 259, 389, 391, 756.
 Gruber Antal pl. 188, 323, 756.
 Guba János pl. 250, 306, 756.
 Gubassóczy János pk. 41, 590—594.
 Gueblinus (Guillchn) kk. 61, 757.
 Gublinus örkk. 61, 757.
 Guiscard boszniai pk. 28, 488.
 Gulicska Endre pl. 176, 186, 272, 757.
 Gulyás Ferenc pl. 362, 757.
 Gunchor kg. 244, 295.
 Gunda János pl. 174, 757.
 Gnnacker Endre c. pr. 83.
 Gunisch Mátyás k. 757.
 Gunya András kk. 757.
 Gurk éneklők. 61, 757.
 Gutkeled nemz. 371, 513.
 Gutton István pl. 136, 167, 758.
 Guttmann Lajos k. 758.
 Gyapay cs. 322.
 Gyárfás Demeter pl. 292, 296, 758.
 Gyárfás Gyárfás irgr. 410.
 Gyenes Antal h. pl. 236, 758.
 Gyetvay Pál pl. 133, 309, 758.
 Gyón kg. 282.
 Győaljai cs. 365, 366.
 Gyömrő kg. 36, 306.
 Gyöngyösy Pál pr. 81, 319.
 Gyöngyösi Pál hk. 354, 758.
 Györgyffy Ferenc pl. 255, 344, 352, 393, 758.
 György kk. 56, 61, 62, 758, 759.
 György segédpk. 521, 759.
 György mezőtúri pl. 329, 330, 759.
 György János kk. 63, 260, 275, 759.
 II. Gyula pk. 74, 524.
 III. Gyula pk. 544, 546.
 Gyurcsák Ignác pl. 283, 284, 759.

Gyurcsánszky József pl. 147, 148, 759.
 Gyurinka Antal pl. 301, 517, 760.
 Gyurkó Imre pl. 259, 340, 760.
 Gyürky Athanáz pl. 159, 345, 760.

Háab (Háb) nemz. 26—28, 86, 481—488.
 Háasz Márton pl. 207, 219, 250, 760.
 Hainiss Dezső pl. 341, 351, 352, 760.
 Hajek Engelhart pr. 81.
 Hajnik János pl. 374, 761.
 Hakkel György pl. 261, 275, 761.
 Halácska Mihály pl. 124, 206, 761.
 Halácsy István pl. 135, 278, 377, 761.
 Halas I. Kiskúnhalas —
 Halász cs. 281, 282.
 Halász József 90, 93, 399, 761.
 Halász Vince hk. 281, 761.
 Halmay József h. pl. 255, 284, 375, 762.
 Hampel Pál pl. 149, 275, 762.
 Hamola Máté pl. 142, 144, 762.
 Hamulyák István pl. 258, 354, 762.
 Hananim András pl. 146, 309, 762.
 Hand Keresztély pl. 206, 762.
 Handhóber János pl. 264, 762.
 Hangácsi Albert csomádi pk. 374.
 Hangai Rupert k. 120, 396, 762.
 Hangja Péter pl. 167, 258, 763.
 Hanovcsik Pál pl. 129, 156, 164, 270, 763.
 Hántai prépostság 478.
 Hantzel József pl. 301, 323, 763.
 Hanusz Alajos pl. 374, 763.
 Hanusz István c. pr. 763.
 Hanusz Zoltán pl. 90, 252, 266, 330, 764.
 Haraszi cs. 220, 237, 242, 247, 266.
 Haraszthi Márton kk. 61, 764.
 Harcha Pál 113.
 Harkályi cs. 470, 764.
 Harkályi Bereck pk. 24, 470—471.
 Harsányi István pr. 81, 296, 320, 764.
 Harsányi Tamás kk. 63, 765.
 Hartyán (Harkyan) kg. 8, 9, 34, 69, 284, 505.
 Harnckern cs. 378, 380.

Hatos Imre h. pl. 301, 765.
 Hatvan kg. 7, 9, 179—182, 408.
 Hatvani prépostság 78—80, 179, 698.
 Haulik József kk. 64, 286, 765.
 Hauser Győző k. 146, 450, 765.
 Haymo pk. 25, 252, 474—475.
 Hegedüs Alajos k. 765.
 Hegedüs Ignác pl. 316, 765.
 Hegedüs Imre pl. 154, 330, 765.
 Hegedüs István pl. 316, 766.
 Hegyi Antal pl. 91, 102, 371, 766.
 Heimzl Márton pr. 60, 766.
 Held Imre ht. 312, 766.
 Henche comes 55, 134.
 Henrik pr. 60, 767.
 Henrick ap. 69, 83.
 Heővizi apátság 72, 200.
 Herczeg János k. 371, 767.
 Heréd kg. 9, 182.
 Herencsény kg. 9, 173.
 Hermann Elizeus lelk. 150, 767.
 Herrmann József pr. 60, 63, 245, 267, 767.
 Herhoff Mátyás k. 767.
 Herzan Ferenc biboros 633.
 Herulok 14.
 Héhalom kg. 9, 191.
 Hévizgyörk kg. 9, 36, 71, 78, 198.
 Hillenbrand Móric lelk. 234, 499, 767.
 Hinterröcker Sándor k. 768.
 Hippolit pk. 24, 458—459.
 Híress Endre pl. 174, 184, 768.
 Hirling János pl. 318, 324, 768.
 Hirling József k. 768.
 Hirmann Miklós k. 768.
 Hiteles helyek 55.
 Hniliesényi Ferenc pl. 156, 158, 161, 193, 769.
 Hoditz Vincze pr. 86.
 Hódmezővásárhely r. tv. 8, 385—389.
 Hód-tavi család 480.
 Hodobás Mátyás pl. 373, 374, 769.
 Hódosy Imre pl. 373, 374, 769.
 Hoernegger Antal pl. 91, 254, 653, 769.
 Hoffmann János pl. 84, 296, 769.
 Hoitsy Lajos k. 769.

- Holló Mihály pl. 99, 218, 222, . . . 770.
 Holmik János lelk. 95, 314, . . . 770.
 Homonnai Miklós kk. 63, . . . 770.
 Homor János pl. 343, 391, . . . 770.
 III. Honorius pp. 55, 466, . . . 468.
 IV. Honorius pp. . . . 481.
 Horánszky Mihály pl. 147, 343, . . . 770.
 Hordós Ferenc pl. 327, 352, . . . 771.
 Horner József pl. 154, 225, . . . 771.
 Hornyik Károly adm. 314, . . . 771.
 Hornyik Sándor lelk. 314, . . . 771.
 Horpátsy János pl. 255, 322, 364. 771.
 Horsundorfi cs. 171, 251, . . . 273.
 Horthy Sándor pl. 210, 296, . . . 771.
 Horthy Ignác c. pr. . . . 83.
 Horváth Béla k. . . . 772.
 Horváth Elek pl. 225, 323, 393, . . . 772.
 Horváth Elemér 89, 90, 449, . . . 772.
 Horváth György pl. 172, 188, 211, 772.
 Hotváth István pl. 186, . . . 772.
 Horváth János lelk. 359, . . . 773.
 Horváth József pl. 105, 202, 302, 305, . . . 773.
 Horváth Mihály pr. 50, 80, 253, . . . 773.
 Horváth Pál pl. 167, . . . 774.
 Horváth Sándor pl. 270, 352, . . . 774.
 Horvátországi Bogdán pr. 60, . . . 774.
 Horvatovics Ferenc pr. 147, . . . 775.
 Horvatovszky János pr. 80, 182, 248, . . . 775.
 Hoszútóthy László pk. 40, . . . 574—575.
 Hottwag, Hottwan kg. . . . 7.
 Hovány Orbán pl. 338, 354, . . . 775.
 Hovnyecz János pl. 184, . . . 775.
 Huczay Béla pl. 270, 280, . . . 775.
 Hudák Károly k. . . . 776.
 Hugyecz János k. . . . 776.
 Hulyák István pl. 131, 138, 268, 278, 776.
 Hulyák József pl. 280, 321, . . . 776.
 Hummel György c. ap. . . . 73.
 Hunyadi János 31, 32, 170, 328, 372, 382, . . . 509.
 Hunnok 14.
 Huszár Antal pl. 328, 352, . . . 776.
 Huszár István pl. 275, . . . 776.
 Huszár László h. pl. 148, . . . 777.
 Huszár László k. 239, 396, . . . 777.
 Huszka Imre pl. 325, . . . 777.
 Huszka Vendel lelk. 359, 362, . . . 777.
 Ibrahim basa 112.
 Igaz Péter pl. 168, 219, 309, . . . 777.
 Iklad kg. . . . 196.
 Illek Vincze pl. 234, . . . 778.
 Illés olvasó kk. 61, . . . 778.
 Illés Elek pl. 140, 159, 266, . . . 778.
 Illés Mihály pl. 270, 324, 349, . . . 778.
 Illés Mihály k. 364, . . . 778.
 Illés Ferenc pl. 202, . . . 778.
 Ilsvai (Illosvay) cs. 204, 302, . . . 504.
 Ilovai Miklós pk. 21, . . . 503—506.
 Imre örkanonok 62, . . . 779.
 Imre kir. 461, . . . 462.
 III. Ince pp. 55, 462, 463, . . . 487.
 IV. Ince pp. 473, . . . 475.
 VII. Ince pp. . . . 502.
 VIII. Ince pp. 518, . . . 521.
 XI Ince pp. 594, . . . 594.
 Irgalmas nővérek 410—413, . . . 659.
 Irgalmas rendiek 410, . . . 631.
 Irsa kg. . . . 307—309.
 Irsay cs. 250, 307, . . . 308.
 Isaszeg kg. 9, . . . 305—307.
 I. István (szent) kir. 5, 16, 17, 33, 54, 111, 114, 289, 291, 341, . . . 386.
 V. István kir. 85, 111, 168, 237, 248, 249, 266, 279, . . . 477.
 István kk. 61, 62, . . . 779.
 István pr. 60, . . . 779.
 Istvánfy Bálint pl. 142, 144, . . . 780.
 Istvánháza kg. 7, . . . 350.
 Iványi János pl. 136, 147, 215, 283, 309, . . . 780.
 Izabella kné 476, 538, . . . 540.
 Izsák kg. 9, 36, 69, . . . 286—289.
 Jaczkó Károly pl. 140, 218, 280, . . . 780.
 Jacsó Sándor lelk. 338, . . . 780.
 Jakab pk. 24, . . . 464—467.
 Jakab kk. 61, . . . 780.

Jakab főesp. 62, 63, . . . 780.
 Jakab turai pl. 209, 329, . . . 781.
 Jakab nógrádi pl. 142, . . . 781.
 Jakubovics Sándor lelk. 154, 156,
 218, . . . 781.
 Jakes cs. 261, . . . 302.
 Janeka főesp. 61, . . . 781.
 Jancsovics József pl. 184, 225, 289,
 371, . . . 781.
 Janik Miklós pl. 170, 183, . . . 781.
 Janikovits Alajos pr. 80, 182, . . . 782.
 Jemiss István pl. 193, . . . 782.
 Janiss János pl. 136, 241, 261, 266, 782.
 Jankovich Mihály pl. 210, 296, 782.
 XX János pp. 28, 116, 488, 489, 492.
 XXIII. János pp. . . . 503.
 János kk. 61, . . . 782.
 János főesp. 60, 61, 62, . . . 783.
 János kk., tizedszedő 61, . . . 783.
 János subcustos . . . 783.
 János bottyányi pl. 135, . . . 784.
 János peregi pl. 242, . . . 784.
 János szentadoriáni pl. . . . 784.
 János kecskeméti pl. 291, 296, . . . 784.
 János tereskei ap. . . . 73.
 János hatvani pr. . . . 181.
 Jánosi István pl. 200, 251, 325, . . . 784.
 Jánossy Mátyás k. . . . 784.
 Jánoshida kg. 9, . . . 318–320.
 Janovits János pl. 164, 253, . . . 784.
 Jantsek György pl. 395, . . . 784.
 Jáross György pl. 207, . . . 785.
 Járvas József pl. 242, 298, . . . 785.
 Jászói prépostság 546, 552, . . . 553.
 Jászkarajenő kg. . . . 348–349.
 Jászszentlászló kg. . . . 363.
 Jean de Roy pr. 60, 63, . . . 785.
 Jenovay Károly pl. 199, 204, . . . 785.
 Jenő kg. 8, 9, . . . 143.
 II. Jenő pp. . . . 96.
 IV. Jenő pp. 507, . . . 508.
 Jeromos (Haymo) pk. 25, 348, . . . 475.
 Jersik János pl. 207, . . . 785.
 Jezsuiták 35, 46, 85, 170, 219, 568,
 569, 577, . . . 582.
 Jób pk. 24, . . . 460.

Jób olvasókk. 61, . . . 785.
 Jobbágyi kg. 9, . . . 183–184.
 Johanniták 89, 139, 171, . . . 192.
 Jókúthy Endre pl. 144, 152, . . . 786.
 Jónás olvasókk. 55, 61, . . . 786.
 Joó Antal lelk. 197, 367, . . . 786.
 I. József kir. 606, 607, . . . 608.
 II. József császár 45, 46, 81, 98,
 151, 168, 179, 305, 400, 403,
 628, 632, 639, . . . 640.
 De Judicis Vilmos kk. 62, . . . 786.
 Juhász Márton pl. 254, 313, 343, 786.
 Julián örkk. . . . 786.
 Julina István pl. 170, . . . 787.
 Jung János pr. 60, 65, 70, 77, 90,
 106, 659, 670, . . . 787.
 Junganeck József pl. 306, . . . 787.
 Kacsics nemz. 89, 166, 175, 189,
 190, 252, 258, 332, 494, . . . 504.
 Kádák József pl. 279, . . . 787.
 Kádár Szilveszter pl. 374, 394, . . . 787.
 Kajtár István pl. 324, . . . 788.
 Kajtár Miklós pl. 91, 264, . . . 788.
 Kakucs kg. . . . 285.
 Kalán nemz. 75, 238, 332, 375, . . . 377.
 Kalán pécsi pk. 463, . . . 467.
 Kállay cs. 328, 329, . . . 330.
 Kállay György c. pr. . . . 82.
 Kálló kg. 9, 34, . . . 184 186.
 Kálmán győri pk. . . . 498.
 Kálmán Pál pl. 259, . . . 788.
 Kalmár Jakab pl. 210, 260, . . . 788.
 Kalmár János lelk. 95, 96, 396, . . . 788.
 Kalmár Józsefné 99, . . . 359.
 Kálnay cs. 196, 217, 229, 229, . . . 265.
 Kálny János pl. 207, 215, . . . 788.
 Kaló Ferenc kk. 63, 93, 97, 100,
 176, 193, 400, 622, . . . 788.
 Kálnógaráb kg. . . . 85.
 Kaltenecker Márton lelk. . . . 789.
 Kalvoda Ferenc k. . . . 789.
 Kálmánházy László pk. 47, 18,
 267, . . . 644–647.
 Kaminszky Péter ht. . . . 97.

- Kämmer Tivadar ht. 97.
 Kammerer Ferenc pl. 146, . . . 790.
 Kanizsai János eszterg. érsek 501, 502.
 Kanda István kk. 64, 91, 120, 126, 790.
 Kanonokok névsora 6—64.
 — száma 54, 58, 59, 604, 610, 630, 644.
 Kanyó András kk. 63, 255, 37, 389, 790.
 Kanyó István pl. 266, 326, . . . 790.
 Kapistránusok 404—408.
 Kapitány Endre pl. 218, 255, 268, 330, 344, 790.
 Káptalan története 54—64, 603, 610.
 — visszaállítása 602—604.
 — birtokai 57, 58, 604, . . . 613.
 — diszszelvénye 59, 644.
 — levéltára 56, 57.
 — pecsétje 55, 604.
 Kapornaki apátság 554. 569.
 Kapucinusok 181, 244, . . . 408—410.
 Kapuszyák Ignác pl. 152, 159, . . 791.
 Karácsonyi János író 15, 19, 72, 332, 471, 476, 482, 494, 513, . . 594.
 Karácsonyi József kk. 289, . . . 791.
 Kárász Pál pl. 264, 278, 283.
 Karcus Antal P. 23, 85, 337, 559, 791.
 Kardos Ágoston lelk. 120, . . . 792.
 Kardos Béla k. 362, 792.
 Kardos János pl. 270, 792.
 Kardos János pl. 354, 792.
 Karkáplánok 67—68.
 Karlezhoffer János pl. 146, 323, 377, 792.
 Karlezhoffer József pl. 238, 252, 328, 343, 792.
 Karmelita apácák 416.
 III. Károly kir. 44, 208, 226, 306, 372, 607, 610, 611, 613, 615, 620, 621.
 IV. Károly császár 496, 407, . . . 625.
 Károly Ambrus pk. 619, 624, 636, 642—644, 645.
 Károly János k. 248, 792.
 Károly Róbert kir. 130, 146, 153, 189, 190, 216, 226, 234, 242, 302, 332, 364, 487, 489, 491, . . . 494.
 Károlyi grófok cs. 138, 166, 177, 220, 221, 251, 272, 343, 357, 369, 371, 375, 378, 379, 380, 388.
 Károlyi István gr. 220, 221, 230, 231, 232, 354, 370.
 Károlyi Sándor gr. 230, 235, 252, 353, 369, 371, 372, 374, 376, 377, 382, 387, 411, 412, . . . 413.
 Károlyi Lajos k. 210, 793.
 Károlyi János piar. 402.
 Karsai Lajos pl. 314, 793.
 Kartal kg. 207—208.
 Kartali cs. 162, 207, 266, 269, . . 270.
 Kasza János pl. 138, 301, 793.
 Kászonyi György lic. 166.
 Kasztovszky Imre k. 793.
 Kátai nemz. 254, 255, 257, 261, 290, 298.
 Katona Ferenc pl. 261, 793.
 Katona János pl. 167, 793.
 Katona Pál pl. 135, 138, 254, 257, 259, 793.
 Káva kg. 265.
 Kazaly Imre pl. 67, 89, 95, 96, 102, 106, 264, 391, 793.
 Kazárvölgy kg. 172.
 Kázmér Imre pl. 126, 139, 194, 322, 794.
 Kecskeméti István pl. 188, . . . 794.
 Kecskeméti István pl. 117, 261, . . 795.
 Kecskemét rt. v. 9, 36, 289—296, 575.
 Keglevich gr. cs. 255, 257, 261, 263, 267, 272, 286, 298, 301, 308, 377.
 Kegyes alapítványi hivatal . . . 91.
 Kegyes Tanítórend 399—404, . . . 609.
 Kelecsény (Kelechen) kg. 8, . . . 157.
 IV. Kelemen pp. 477.
 V. Kelemen pp. 487, 488.
 VI. Kelemen pp. 493, 494.
 VII. Kelemen pp. 530, 533, . . . 540.
 VIII. Kelemen pp. 555, 556.
 XI. Kelemen pp. 41, 592, 612, . . . 613.
 XII. Kelemen pp. 616.
 XIII. Kelemen pp. 45.
 Kelemen főesp. 62, 795.
 Kelemen kk. 62, 795.
 Kelemen p. 60. 795.

- Keller Lajos pl. 374, 394, . . . 795.
 Kelley László pl. 283, . . . 795.
 Kelták . . . 13.
 Kemethmüller Placidus lelk. 238, 795.
 Kemény Géza pl. 201, . . . 795.
 Kenderesi cs. 307, 308, 315, . . . 345.
 Kende László c. ap. . . . 76.
 Kepes János pl. 324, 325, . . . 796.
 Kerbély Lőrinc pl. 133, 144, . . . 796.
 Kerekegyháza kg. . . . 296—297.
 Kerekes Jakab pl. 197, 208, 320, 796.
 Kerék Mihály pl. 194, . . . 796.
 Kerepes kg. 9, 36, . . . 222—224.
 Keresztény Tanítás Társulata . . . 636.
 Kerthoméry János kk. 62, . . . 796.
 Keszeg kg. . . . 160.
 Kestler Fortunát hk. 248, . . . 796.
 Kestler István titkár 89, 90, 91, 95, 102, 106, . . . 796.
 Kesztlöczy István pl. 272, . . . 797.
 Kécske kg. 90, . . . 351—352.
 Képp Ferenc pl. 264, 275, 278, 325, . . . 797.
 Kéry János pk. 41, 112, 118, 596—598.
 Kéthodony kg. 8, 10, . . . 162.
 Kérai Krónikás 75, 216, 259, 302, 384.
 Khan József pl. 281, 306, . . . 797.
 Kincs István c. ap. . . . 72.
 Kinczel Vencel k. 312, . . . 797.
 Királyi Mihály pl. 161, 174, 325, 327, . . . 798.
 Királymezey Dezső pl. 148, 302, 309, . . . 798.
 Kisbágyon kg. . . . 191.
 Kisecset kg. . . . 158.
 Kisdy Bdnedek egri pk. . . . 584.
 Kiskúndorozsma kg. . . . 389—391.
 Kiskünnélegyháza rt. v. 9, . . . 354—359.
 Kiskúnhalas rt. v. 9, . . . 359—362.
 Kiskúnlaczháza kg. . . . 244.
 Kiskúnmajsa kg. . . . 362—364.
 Kismémedi kg. 34, 36, . . . 130.
 Kispest kg. . . . 310—312.
 Kiszszentmiklós kg. . . . 133.
 Kistarcsa kg. . . . 223.
 Kiss András ht. . . . 345.
 Kiss Boldizsár pl. 359, . . . 798.
 Kiss Gábor pl. 289, . . . 798.
 Kiss Imre pl. 95, 189, 396, . . . 799.
 Kiss István pl. 188, 391, . . . 799.
 Kiss János c. ap. . . . 70.
 Kiss János k. . . . 799.
 Kiss József pl. 136, . . . 799.
 Kiss József ht. 102, . . . 799.
 Kisznyér Kálmán k. 197, . . . 800.
 Klacskó Géza k. . . . 800.
 Klárik László pl. 195, 200, . . . 800.
 Klarisszák 302, . . . 305.
 Klarisszeum int. . . . 412.
 Klausz Mihály pl. 343, 393, . . . 800.
 Klenovics József pl. 178, . . . 800.
 Klimkó József pl. 120, 250, . . . 800.
 Klobetz Sándor k. . . . 801.
 Klobusiczky György c. ap. . . . 72.
 Klobusiczky Teréz grófnő 121, 127, 198, 199, 247, 284, . . . 408.
 Kludik József pl. 238, . . . 801.
 Kmety Imre pl. 168, 170, 279, . . . 801.
 Knapovszky Tamás pl. 129, . . . 801.
 Knauz Nándor író 17, 27, 456, . . . 483.
 Koch Sándor minorita . . . 404.
 Kocsér (Kochy) kg. . . . 297.
 Kocsis Péter pl. 167, . . . 801.
 Koháry cs. 160, 188, 207, 244, 261, 267, 269, 273, 290, . . . 314.
 Koháry István gr. 253, 267, 269, 402, 405, . . . 619.
 Kohlmayer Mihály k. . . . 802.
 Kóka kg. 58, . . . 252—254.
 Kókay cs. 252, . . . 254.
 Kókay Benedek . . . 295.
 Kokovay János pl. 239, 259, . . . 802.
 Kokovay István k. 231, . . . 802.
 Kolena András pl. 127, 152, . . . 802.
 Kollár Ádám pl. 149, 269, . . . 802.
 Kollonits László c. pr. . . . 82.
 Kollonitz Zsigmond pk. 44, 59, 70, 97, 113, 119, 159, 259, 399, 413, 607—610, . . . 698.
 Kolossváry Mihály kk. 66, 90, 105, 357, 359, 399, . . . 803.
 Kommandinger Vilmos c. ap. . . . 449.

- Komárek Péter pl. 283, . . . 803.
 Komáromy János pl. 395, . . . 803.
 Komáromy Károly pl. 364, 393, . . . 803.
 Kompolthy cs. 132, 178, . . . 260.
 Koncz István pl. 167, 176, . . . 803.
 Koncz József k. 234, . . . 804.
 Kondlovics István pl. 174, 280, 309, . . . 804.
 Kondor János c. pr. 43, 79, . . . 80.
 Konrád mogyoródi ap. . . . 69.
 Konrády Lajos c. pr. . . . 87.
 Konstantin-püspök-alap . . . 666.
 Kontsér József kk. 64, 104, 144, 149, . . . 804.
 Kontsák László pl. 259, . . . 804.
 Kontur László ht. 93, 95, 100, . . . 804.
 Kopcsányi Mihály pk. 40, . . . 573 574.
 Kopráncs kg. . . . 386.
 Kopeckzy József pl. 170, . . . 805.
 Kopút Ignác pl. 164, . . . 805.
 Korbély Mihály c. ap. . . . 76.
 Korber Antal pl. 254, 272, . . . 805.
 Koritsánszky László pl. 172, 202, 260, 370, . . . 805.
 Korniss cs. 133, . . . 161.
 Kornics Benedek kk. 63, 518, . . . 806.
 Korompay Péter pk. 41, 142, 576, 594, . . . 595.
 Korona uradalom 122, 198, 203, 206, 223, . . . 251.
 Korpás Pál pl. 95, 367, 377, . . . 806.
 Kortsek Ignác pl. 144, 224, . . . 806.
 Kósa József pl. 349, . . . 806.
 Kosd kg. 7, 9, 34, 36, . . . 124—127.
 Koss Ferenc pl. 200, . . . 806.
 Kossitzky Lajos pl. 66, 95, 167, 184, . . . 807.
 Koterba István k. . . . 807.
 Kovách Pál kk. 64, 91, 94, 391, . . . 807.
 Kovács Antal pl. 182, 183, 236, 289, . . . 808.
 Kovács Antal pl. 364, . . . 808.
 Kovács Antal pl. 102, 248, . . . 808.
 Kovács Endre pl. 259, . . . 809.
 Kovács Endre k. . . . 809.
 Kovács Ferenc pl. 159, . . . 809.
 Kovács Ferenc ht. 396, . . . 809.
 Kovács János lelk. 154, . . . 809.
 Kovács József pl. 161, 330, . . . 809.
 Kovács József pl. 211, . . . 810.
 Kovács József k. 239, . . . 810.
 Kovács József k. 296, . . . 810.
 Kovács Kálmán k. . . . 810.
 Kovács Lajos pl. 183, . . . 810.
 Kovács Sándor k. 393, . . . 810.
 Kovács Vincze lelk. 395, . . . 810.
 Kovácsócsy Mihály pr. . . . 82.
 Kovátsik János pl. 140, 183, 252, 258, 377, . . . 811.
 Kozárd kg. . . . 170.
 Kozlik János c. pr. . . . 83.
 Kozma István pl. 138, 150, . . . 811.
 Kozma József kk. 63, 117, 266, 327, 389, . . . 811.
 Kökényes—Radnót nemz. 85, 88, 166, 170, . . . 189.
 Kökényesi monostor 85, 88, . . . 189.
 Könyvtár (püspökmegyei) 102, 658, 660.
 Körösi János k. . . . 811.
 Körösi Mihály pl. 352, . . . 812.
 Körrey Ferenc pl. 377, . . . 812.
 Körtvélyes kg. 10, 386, . . . 387.
 Körtvélyes-Keszi kg. 9, . . . 216.
 Kövesdi Domokos kk. 62, . . . 812.
 Kraemer János pl. 194, . . . 812.
 Krajcsovics János pl. 258, 275, . . . 812.
 Kraszna Albin k. . . . 813.
 Kraszna János pl. 238, 248, 275, . . . 813.
 Kratochvila József pl. 172, . . . 813.
 Kratochwill József pl. 89, 281 . . . 813.
 Kratzer Ignác c. ap. . . . 72.
 Krauze Ferenc pl. 140, 281, . . . 813.
 Krchnák János pl. 121, 133, . . . 814.
 Krenedits Ferenc k. . . . 814.
 Krenedits Imre pr. 80, 102, 167, 182, . . . 814.
 Kresz József k. . . . 814.
 Krébesz Endre lelk. . . . 814.
 Krier József pl. 95, 152, . . . 814.
 Kristóf Márton pl. 135, 198, . . . 815.
 Kriszter Antal pr. 60, 64, 76, 91, 101, . . .

Krizmanits Mihály pl. 131, 236, 323,	815.
Krizsanóczy János pl. 146, 186,	
355, 357, 362,	815.
Krizsány János pl. 146, 150, 154,	
250,	816.
Krizsek János k. 341,	816.
Kromek Sándor pl. 176,	816.
Kubasek József hk. 178, 224,	816.
Kubik József hk. 63, 120, 189,	816.
Kubinyi Endre pl. 90, 149, 316,	817.
Kucsra Ágoston pl. 281,	817.
Kucsra Károly pl. 211,	817.
Kudlik Sándor kk. 63, 100,	817.
Kuefstein Ernő c. pr.	83.
Kuncz Adolf pr.	81.
Kún Lajos kg.	297.
Kún László l. IV. László kir.	—
Künszentmiklós kg. 36,	239—242.
Kutassó kg. 168,	170.
Kutassy János győri pk. esztergomi	
érsek	566.
Kutsera András pl. 101, 131,	817.
Kürthy Ádám hit.	228.
Kürty István k.	818.
Lábass János pl. 345,	818.
Lábatlani cs. 271, 290,	374.
Labuda Tamás pl. 127, 138, 325,	818.
Lachó István pl. 131, 136, 152,	818.
Laczkovitz Vencel pl. 202,	818.
Laczovich Pál c. ap.	75.
Ladánybene kg.	298.
Ladányi István pl. 289, 345, 362,	819.
Ladislaidert Impre pl. 215, 269,	
309,	319.
Laffert cs. 226, 227, 237, 278,	281.
Lafftesák János kk. 63, 100, 101,	
158, 199, 638,	819.
Lafftesák Mátyás kk. 63, 117, 120,	
164,	819.
Lakatos Antal k. 296,	819.
Lakatos Kálmán pl. 213, 229,	820.
Lakics Ferenc pl. 210, 327, 352,	
377,	820.
I. Lajos (Nagy) kir. 29, 171, 202,	

242, 302,	495—499.
II. Lajos kir. 33, 179, 320, 321,	
528, 530,	531.
Lajosmizse kg.	297—298.
Lampert egri pk.	78.
Lancelotti János kk. 62,	820.
Láncz János pl. 306,	820.
Lanser András admin. 181,	820.
Lantos Lajos k. 357,	821.
Lányi M. Elek pl. 170, 207,	821.
I. László kir. 68, 96, 111, 210,	
240,	364.
IV. László kir. 78, 244, 275, 297,	
302, 383,	477—481.
V. László kir.	511.
László pr. 60, 61,	821.
László kk. 56, 61,	821.
László főesp. 60,	821.
László solti pl. 385,	821.
László monostori ap.	71.
László Imre pl. 164, 301,	821.
Lasztoméri Miklós kk.	31.
Latzkovich Rezső k. 396,	822.
Laubhaimer Ferenc c. ap.	70.
Lauchas Ferenc kk. 59, 63, 98,	
627,	822.
Lauró Gáspár jószágig.	645.
Lavatka József k.	822.
Layrileus krónikás 82, 84,	87.
Lázár pk. 23,	456.
Lázár János pl. 229, 278, 374,	822.
Lazaristák	98.
Lebi Imre kk. 67, 69, 521,	823.
Leeb Mátyás pl. 380,	823.
Legénd kg.	171.
Lehőezky Endre pl. 236, 261, 266,	
268, 278,	823.
Leleszi prépostság 38,	464.
Lelovits Zsigmond pl. 131, 167,	823.
Lemberg János pl. 238,	823.
Lendvay Gyula lelk. 332,	823.
Lendvay Márton író 21, 24, 27,	
30, 457, 458, 460, 468, 499, 503,	504.
Lengyel Imre pl. 140,	824.
Lencső József k.	823.
X. Leo pp. 524,	527.

- XIII. Leo pp. 662. 668.
 Lepey Emil k. 218 824.
 Leslié Vilmos pk. 44, 137, . . . 611.
 Lesnyovszky Armand pl. 297. . . 824.
 Lesskó István c. pr. 84.
 Leszkovszky János pl. 218, . . . 824.
 Letwanecz Mihály pl. 158, 160, . . 825.
 Lexa Ferenc kk. 64, 321, 825.
 Légvady Mihály pl. 236, 238, . . . 825.
 Léska József pl. 110, 197, 289, 345, 825.
 Léway Mihály pl. 95, 105, 326, 328, 825.
 Lévai Csehek 143, 242, 243, . . . 502.
 Licenciátusok 35 36, 110.
 Lichtner Gáspár pl. 389, 826.
 Liebhadt Mátyás pl. 385, 826.
 Liebner József fb. 284, 285.
 Liebner János 450, 827.
 Lieszkovszky József pl. 200, . . . 820.
 Lieszkovszky Pál pl. 176, 324, 325, 827.
 Ligats János pl. 140, 147, 827.
 Lihoszith Ignác pl. 176, 827.
 Linka Ferenc ht 396, 827.
 I. Lipót kir. 42, 57, 70, 79, 82, 85, 112, 180, 318, 386, 387, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 591, 592, 595, 596, 599, 603, . . . 606.
 II. Lipót kir. —
 Lippay György eszterg. érsek 568, 570, 572, 576, 577, 579, . . . 282.
 Lóczy Antal pl. 211, 828.
 Lodomér esztergomi ér. 481, . . . 485.
 Lodomér kk. 61, 488, 828.
 Lokaicsk Károly k. 231, 828.
 Lokcsánszky Endre pl. 200, 280, . . 828.
 Losonczy Dániel pl. 278, 828.
 Losonczy István pl. 263, 828.
 Losonczy cs. 139, 148, 171, 221, . . 388.
 Lotharingiai Károly hg. 41, 112, 179, 596, 598.
 Lovar-Egylet 216, 217.
 Lovász Antal pl. 189, 261, 829.
 Lőrinc pk. 28, 97, 489—491.
 Lőrinc olvasókk. 61, 829.
 Lőrinc pr. 60, 489, 829.
 Lőrinc darnói pr. 84.
 Lőrincz Gábor piar. 402.
 Lőrinczi kg. 8, 186—188.
 Lőrinczi Mihály pl. 146, 261, 391, . . 829.
 Ludik József pl. 140, 176, 229, . . . 829.
 Ludányi apátság 556, 566, 578.
 Lukács esztergomi ér. 459.
 Lukácsy Imre pl. 144, 245, 309, . . 459.
 Mácsai cs. 121.
 Mácsay Károly pl. 231, 275, . . . 830.
 Macedóniai László szerémi pk. 528, 531, 533.
 Madách cs. 139.
 Maglód cs. 219.
 Magia Toca kg. 7, 262.
 Mágócsi cs. 132, 133, 374, 388, . . . 393.
 Magurányi József pl. 197, 283, . . 830.
 Magyar Ignác kk. 100, 101, 261, 322, 638, 830.
 Magyarándor kg. 7, 8, 156—159.
 Magyartés hg. 370.
 Majzner Sámuel pl. 139, 210, . . . 831.
 Majer János pl. 99, 183, 225, . . . 831.
 Majer László pl. 341, 345, 347, . . . 831.
 Majerszky Ferenc pl. 215, 831.
 Major Mihály pl. 362, 831.
 Majosháza kg. 250.
 Majos-Szállása kg. 362.
 Majsai János 133.
 Maithényi cs. 308.
 Majthényi Domokos piar. 402.
 Majthényi József pl. 136, 152, . . . 832.
 Majthényi László c. ap. 75.
 Makáry István pl. 210, 305, 832.
 Makay István pl. 202, 254, 832.
 Makay József pl. 154, 184, 225, . . . 832.
 Makk Ferenc kk. 64, 305, 354, . . . 832.
 Makó Antal kk. 64, 833.
 Makó Pál kk. 64, 833.
 Makár József kk. 64, 150, 266, 280, 833.
 Malvicini Ubertus kk. 62, 833.
 Manigai György pl. 218, 255, 313, . . 833.
 Mánya kg. 370.

Maráz István k.	834.
Marcellus pk. 24,	457—458.
Maredinus pk. 24,	458.
Marecsik Károly pl. 229,	834.
Mária kirné	534.
Mária Terézia kir. 45, 66, 79, 114, 165, 180, 243, 278, 300, 361, 622, 624, 625, 628, 636,	639.
Márk Balázs lelk. 366,	834.
Markosy Imre pl. 140, 170, 183, 255, 393,	834.
Markovics Lázár kk. 64, 91,	834.
Márkus József pl. 153, 154, 156, 261,	834.
Martéty t. Adrian Martyr	—
Márthonyi Pál kk. 63, 120, 160. 174, 198, 625,	834.
Marthy György pl. 253,	835.
IV. Márton pp.	481.
V. Márton pp.	504.
Márton örkk. 61,	835.
Márton kk. 61,	835.
Márton pr. 60,	836.
Márton szödi pl. 131,	836.
Márton (vezsenyi) 338,	836.
Maszár Endre pr. 79, 80, 187,	836.
Máté éneklők. 61,	836.
Máté verőcei pl. 145,	836.
Máté hatvani pl. 181,	836.
Máté János ht. 102,	836.
Máté Zsigmond ht. 101,	837.
Matejka Lajos pl. 133, 136,	837.
Matejka Vilmos pl. 219, 229, 399,	837.
Matejkovics Mihály pl. 258, 347,	837.
Mathissy István pk. 38,	553—554.
Materényi Imre pl. 207,	838.
Matkovich Sándor lelk. 372,	838.
Matlon János pl. 152,	838.
Mátraszöllös kg. 9, 35,	174—176.
Mátrai Ráfael adm. 154, 280.	838.
I. Mátyás kir. 69, 76, 111, 139, 179, 224, 221, 245, 267, 306, 328, 337, 340, 348, 360, 362, 363, 371, 378, 380, 382, 511, 514. 518 520,	525.
I. Mátyás pk. 24,	469—470.

II. Mátyás pk. 26,	476—477.
Mátyás olvasók. 62	838.
Mátyás csanádi apát	275.
Mátyásföld kg.	215.
Mátyás János pl. 344, 371,	839.
Matzenauer Oszkár kk. 21, 23, 66, 90, 91, 106, 449,	839.
Medárd kk.	839.
Medgyesy Gyula k. 371,	339.
Medgyessy János kk. 21, 26, 27, 31, 33, 64, 91,	840.
Medgyessy József pl. 120, 199,	840.
Medveczky Ede c. pr.	87.
Medveczky János lelk. 254, 262,	840.
Melegh Boldizsár pk. 37,	551.
Melszki Miklós kk. 64, 67,	841.
Mende kg.	211.
Mendei Dénes kk. 67, 69, 521,	841.
Menyhárt Mór lelk. 204,	841.
Mericzay Antal kk. 64, 117, 225, 389, 652,	841.
Meritzay János pl. 272, 652,	841.
Mertz Ignác pl. 252, 309, 330,	842.
Merva Imre k. 305,	842.
Meyners Kázmér pr. 81, 82,	318.
Mezey Sándor lelk. 174, 280,	842.
Mezőtúr kg. 10, 209,	328—330.
Mészáros István pl. 321,	842.
Mészáros József pl. 218,	843.
Mészáros Lőrinc pl. 303, 304,	843.
Mészáros Pál pl. 154,	843.
Micsk bán 130, 134,	188.
Midlarcsik György pl. 124, 136,	843.
Migazzi Kristóf pk. 45, 59, 97, 98, 104, 113, 114, 115, 117, 125, 130, 139, 143, 149, 155, 180, 225, 247, 256, 276, 278, 293, 299, 321, 329, 400,	624—635.
I. Mihály pk. 29, 141,	493—495.
Mihály főesp. 62,	844.
Mihály kk. 62,	844.
Mihahály örkk. 63,	844.
Mihály hódí pleb. 389,	844.
Mihály alpári pl. 342,	844.
Mihálik Bálint pl. 149,	845.
Mihályik Ignác pl. 189, 252,	845.

Mikehida kg. 5, 308,	394
Mikea Pál pl. 188, 450,	845
Mikler Imre pl. 147,	845
III. Miklós pp.	479
V. Miklós pp. 32, 509,	510
I. Miklós pk. 30,	501—502
Miklós dömösi pr. 23,	488
Miklós főesp. 61,	846
Miklós pr. 56, 61, 86,	846
Miklós kk. 56, 61,	846
Miklós oltárig. 63,	847
Miklós czeglédi pl. 303,	847
Miklós rádi pl. 132,	847
Miklós nógrádi pl. 142, 144,	847
Mikovics Endre pl. 278,	847
Miksa király	549
Mikschy Mihály pl. 343, 345, 377,	847
Mikuska Károly pl. 129, 204, 286, 321,	847
Millmann Sándor pl. 131,	848
Millmann János k.	847
Miltényi Gyula kk. 64, 101,	848
Minoriták	404
Miskolczy Jenő pref. 399,	848
Missiók körök 395—396,	654
Mochmolnai Balázs főesp. 63,	848
Mocsányi Mátyás pl. 160, 198,	848
Mocsáry cs. 139, 171, 321,	848
Mócza Imre pl. 95, 96, 272,	849
Modrovics György pl. 140, 315, 325,	849
Mogyoród kg. 9, 34, 36,	224—225
Mogyoródi apátság	68—70
Mohorai Miklós kk. 166, 192,	849
Molnár Ádám kk. 341,	850
Molnár Ferenc c. pr. 82, 91,	850
Molnár Lajos k.	850
Molnár Mihály pl. 344,	850
Molnár Mihály pl. 289, 301,	850
Molnár Mihály pl. 354,	851
Molnár Pál pl. 340,	851
Molnár Péter pl. 126, 186, 193,	851
Molnár Zsigmond k. 131,	851
Molnárovics Pál pl. 206, 270, 278, 283,	851
Monor kg. 39,	312—314
Monostori apátság 11,	70 72

Monostorliget 72,	202
Móori Tamás főesp. 63,	851
Morave Mihály pr.	81
Morarek Endre pl. 150,	852
Morarszky János p. 352,	852
Morlin Péter pl. 193, 259,	852
Moronc Tamás nuncius	538
Morvay Ferenc pl. 261, 268,	852
Morvay János pl. 135, 146, 174, 186,	852
Morvay János pl. 136, 141, 178, 236,	852
Mossócsy Zakariás pk. 37, 370, 371, 376, 381, 386,	550—551
Motesiczky János kk. 65, 89, 92, 94, 118, 264, 670,	852
Moys Ernő pl. 136, 138, 144,	853
Mravec József k.	853
Mráz Gergely kk. 58, 63, 604,	853
Munganaszó Endre pl. 150, 204, 317,	854
Munka István pl. 95, 208, 366, 395,	854
Munkácsy János pl. 185, 186,	854
Murtéza basa 115, 141, 165,	565
Müller Mihály kk. 64, 83, 117, 289, 357,	854
Nádasdy Ferenc pk. 47, 59, 93, 114, 120, 143, 157, 161, 203, 232, 304,	647—652
Nagy Géza k. 399,	854
Nagy György pl. 301, 305,	854
Nagy Imre k. 450,	855
Nagy István k.	855
Nagy János pl. 218, 255, 393,	855
Nagy József pl. 200, 252,	855
Nagy Lajos pl. 174, 236,	855
Nagy Mátyás pl. 340,	856
Nagy Mihály pl. 321,	856
Nagy Mihály lelk. 383,	856
Nagy Pál pl. 127, 154, 275,	856
Nagy Pulcher adm. 200,	856
Nagy Sándor k. 264,	856
Nagy Zakariás pl. 208, 391,	857
Nagyabony kg.	326
Nagyfalvy Gergely pk. 39, 97, 569—570,	179
Nagyhatvani cs. 78,	179
Nagykátá kg. 7,	262—264

Nagykökényes kg. 9, 88,	189.
Nagykörös rt. v. 9, 36,	298—301.
Nagylucsei Orbán egri pk. 237,	267.
Nagymágocs kg.	374.
Nagyprépostok névsora	60.
Nagyrev kg.	346.
Nagyszombati András kk.	857.
Nagyszombati zsinat 35, 36, 146, 549, 559, 560, 566, 570, 571,	572.
Nagyszombati papnövelde 97, 567,	579.
Nagythúri Ambrus pl. 329,	857.
Nándor kg. 7, 8, 9,	156.
Nándori András kk. 63,	857.
Náray György pl. 176,	857.
Neczpáli János kk.	858.
Necsl János pl. 313, 362,	858.
Nell Ferenc pl. 343,	858.
Nell István pl. 204, 248,	858.
Neszveda István pr. 60, 64, 117, 399, 661,	858.
Neszveda János pl. 309,	859.
Nevig kg. 7.	142.
Nevotny Endre pl. 158,	859.
Némay János pl. 170,	859.
Németh István k. 199,	859.
Németh János k. 362,	860.
Németh Vincze k.	860.
Némethy János pl. 374, 388,	860.
Német lovagrend 355, 360,	362.
Nézsá kg. 9, 129,	159—161.
Niedermann József pl. 210, 272,	860.
Niedermann Márton lelk. 139, 396,	860.
Nilar kg.	7.
Niggl József lelk. 146,	860.
Nitsch Antal pl. 238,	861.
Nitsch Artúr k. 68, 118, 396,	861.
Nogáll László pl. 351,	861.
Nógrád kg. 7, 8, 9, 15, 33, 35, 140—144.	
Nógrád vára 14, 34, 54, 511, 517, 543, 555, 557, 570, 572, 576,	596.
Nógrádkövesd kg. 9,	156.
Nódrádverőcze kg. 7, 8,	144—146.
Nova kg. 7.	122.
Novácsky Endre ht.	861.
Nováky János lic.	159.
Novotha József 193, 210,	861.

Nötincs kg. 9, 36, 143,	146.
Nuszpél István pl. 275, 286,	862.
Nyárasapáti kg. 9, 301,	341.
Nyárasapáti cs. 361, 302,	349.
Nyugos Péter pl. 127, 131, 377, 623,	862.
Nyékvári Domokos kk. 61,	862.
Nyíri Lukács kk. 61,	862.
Nyírszénánszky József pl. 354.	862.
Ócsa kg. 9, 36,	277.
Ócsai (olchai) apátság 87,	277.
Odo pk. 24,	458—459.
Odoly János pl. 129, 256, 263,	863.
Odrai Celesztin pr. 80, 179, 181, 309,	863.
Odray János pl. 204,	863.
Odry Endre pl. 140, 184, 218, 347,	863.
Ókéske kg. 36,	352.
Okováth Ferenc pl. 301, 330,	863.
Oláh Ferenc pl. 184, 211,	864.
Oláh Miklós eszterg. érsek 541, 547,	548.
Olajkár Alajos k.	864.
Oldal Alajos pl. 272,	864.
Olivár kk. 61,	864.
Omode nádor 483,	484.
Ongor cs. 76, 371, 374, 378,	380.
Opér kg. 7,	342.
IV. Orbán pp.	476.
V. Orbán pp. 29, 496, 497,	498.
VIII. Orbán pp.	567.
Orczy cs. 81, 189, 216, 323, 361,	390.
Orem János pl. 219,	864.
Orgovány kg. 288,	395.
Ormándy István lic.	256.
Ormay Antal pl. 139, 149,	864.
Orozy János kk. 63,	865.
Ország cs. 76, 171, 244, 371, 374, 378,	380.
Ország János pk. 33, 34, 220, 530,	672.
Ország Mihály nádor 73, 132,	136.
Ortvay Tivadar 6, 7, 124, 129, 131, 132, 135, 142, 157, 183, 209, 221, 244, 262, 267, 277, 279, 295, 303, 326, 331, 342, 346,	350.

Oszlári cs.	150
Osvald Gáspár piar. 115, 294,	628.
Oszlányi Pál pl. 206,	865.
Ozorai Pipo	323.
Ozyás örkk. 55, 61,	865.

Ördög Miklós 71, 121, 197, 201, 208, 211,	275.
Örkény kg.	280.
Örszentmiklós kg.	133.
Ösagárd kg.	147.

Paál József pl. 344,	865.
Páter György pl. 157, 158, 259,	865.
Pacsesznák József pl. 136, 268,	865.
Páhi kg. 285,	395.
Paksy cs. 235,	360.
Palóczok	15.
Palóczy cs. 84, 167, 173,	332.
III. Pál ap. 239,	540.
Pál kk. 61,	865.
Pál thenoi pr. 56,	866.
Pál főesp. 61, 65,	866.
Pál succensor 116,	866.
Pál sunchvei pl. 244, 295,	866.
Pál dukai pl. 136,	866.
Pál novai pl. 122,	866.
Pál abonyi pl. 324,	866.
Pál nádori pl. 157,	866.
Pál istvánházai pl. 221, 350,	867.
Pál nagykátai pl. 262,	867.
Pál szalki pl. 240,	867.
Palásthy cs.	545.
Pál Endre pl. 278, 343,	867.
Palásthy Ferenc k.	867.
Palásti György pl. 254, 257,	867.
Pálffy Kálmán 253,	415.
Pálffy Miklós pr. 141, 165, 178,	555.
Pálffy Tamás pk. 40, 41,	580–581.
Palik István pl. 340,	867.
Palinkás Antal pl. 325,	868.
Paliss János pr. 80, 182, 278,	868.
Pallavicini cs. 76, 373, 381, 383, 384, 392,	393.

Pálosok 88, 159, 177,	365.
Palotay László c. ap.	72.
Palotay László k.	868.
Palotás kg.	189–193.
Paluch János pl. 193, 289,	868.
Palugyay Imre kk. 64,	868.
Pánd kg. 9, 36,	265.
Pankl József pl. 286,	869.
Pápai tizedjegyzék 6 7, 34, 56, 74, 78, 109, 116, 122, 125, 129, 131, 132, 135, 142, 145, 157, 161, 177, 180, 183, 209, 221, 235, 236, 242, 244, 267, 277, 278, 295, 303, 326, 329, 331, 342, 346, 353, 384, 489,	492.
Papi nyugdíjintézet 93–95, 658, 665, 670,	698.
Papi tanácskozmány	49.
Papnevelő intézet 96–102, 609, 627, 630, 638,	646.
Papnövendékek névsora	397–398.
Papp János pl. 218,	869.
Papp József pl. 136, 184,	869.
Parlaghy cs. 328,	365.
Parthly Gábor pl. 147, 170, 275, 279, 377,	869.
Pasitsky József pl. 124, 161, 245, 258, 344,	869.
Pasztéryi Pál pl. 245,	869.
Pasztorek János pl. 280,	870.
Pásztly István pl. 211, 278,	870.
Paul Ferenc pl. 146, 239,	870.
Paull Ernő h. pl. 129,	870.
Paulesicz Mihály kk. 63, 121,	871.
Paullesicz János pl. 206,	871.
Paulovics Mihály pl. 204, 224,	871.
Paunác Mihály cs. pr.	83.
Payer István k. 186, 394,	871.
Pázmány Péter esztergomi ér. 8, 35, 70, 72, 74, 75, 83, 86, 87, 558, 560, 562, 564, 565, 567,	571.
Pázmány Appendix. 10, 17, 70, 72, 74, 78, 79, 81, 83, 84, 86, 87, 126, 143, 145, 157, 158, 162,	163.
Pázmány-Egylet 100,	650.
Peinkoffer Péter pl. 238,	871.
Peitler Antal pk. 48, 93, 99, 102,	

- 104, 110, 148, 196, 224, 227,
231, 232, 238, 272, 297, 310.
346, 358, 398, 401, 403, 410, 656—661.
- Pelczér Béla pl. 124, . . . 871.
- Peleskei Mihály kk. 63, . . . 872.
- Pencz kg. 8, 34, . . . 125.
- Pereg (Peret) kg. 7, 9, . . . 242—245.
- Pereszteghi István kk. 268, . . . 872.
- Perémy Imre pl. 90, 95, 106, 266,
330, . . . 872.
- Perényi cs. 33, 251, 270, . . . 271.
- Perényi Miklós 33, . . . 543.
- Perger Ágoston k. 396, . . . 872.
- Pernecky Antal pl. 133, 135, 219, 409.
- Pereky Endre pl. 138, 193, 264,
275, 276, 872, . . . 873.
- Pest város 7, . . . 109.
- Pesity Imre h. pl. 394, . . . 873.
- Pesthy Frigyes k. 159, 450, . . . 873.
- Pesty János pl. 194, 530, . . . 873.
- Pestszentlőrincz kg. . . . 311.
- Pesti püspökség? 25, . . . 474.
- Pestújhely kg. . . . 231.
- Peszéradacs kg. 241, 284, . . . 396.
- Petes István pl. 218, 347, . . . 873.
- Pethe Márton pk. 38, 552—553, 574.
- Pethő István pl. 280, . . . 874.
- Petini István pl. 126, 129, . . . 874.
- Peske Antal pl. 170, 229, 270, . . . 874.
- Petrányi János pl. 98, 127, 211, . . . 874.
- Petróczy József k. . . . 874.
- Petróczy László pl. 99, 199, 207,
281, 401, . . . 874.
- Petter Géza lelk. 295, . . . 875.
- Pécsi István kk. 62, 86, . . . 875.
- Péczel kg. 9, 36, 58, . . . 227.
- Péli János pl. 255, 322, 340, . . . 875.
- Péter várkonyi pl. 337, . . . 875.
- Péter főesp. 61, . . . 876.
- Péter kk. . . . 876.
- Péter thenői pr. 61, 86, . . . 876.
- Péter váci pr. 60, 876, . . . 877.
- Péter mogyoródi ap. . . . 69.
- Péter versei pl. 236, . . . 877.
- Péter kerepesi pl. . . . 877.
- Péter Johannites 89, . . . 139.
- Pétermonostora 98, 364, . . . 366.
- Pétervárad Balázs pk. 37, . . . 546—548.
- Pfendler Miksa pr. 81, 82, . . . 319.
- Piacenzai Jakab 495.
- Pichler István k. 231, 291, . . . 877.
- Pilisi apátság 548.
- Pikelmann József pl. 182, 250, . . . 877.
- Pintes Gábor k. . . . 878.
- Pizy Mátyás pl. 225, 241, 270, . . . 878.
- VI. Pius pp. 632, 639, . . . 640.
- IX. Pius pp. 655, . . . 657.
- X. Pius pp. 7, 106, 487, . . . 672.
- Plániczky Márton pl. 219, 245, . . . 878.
- Plánovszky György pl. 156, 186,
279, . . . 878.
- Plávy István pl. 186, . . . 878.
- Plettrich István pl. 148, 156, . . . 878.
- Plébániák keletkezésük szerint 427—431.
- egyuraságaik szerint . . . 431.
- Plichta János pl. 218, 248, 317, 879.
- Pócz Mihály k. 255, . . . 879.
- Podhorányi Adolf pl. 129, 273, . . . 879.
- Podhorányi József kk. 66, 90, 120,
127, 204, 404, . . . 879.
- Podhorszky József k. . . . 879.
- Podhorszky Mihály pl. 206, 283, 880.
- Podhragayai János pl. 184, 280,
301, . . . 880.
- Podhragayai László pl. 236, 272, . . . 880.
- Podmaniczky cs. 82, 182, 193, . . . 228.
- Pohárnok cs. 198, 199, . . . 202.
- Polákovics Mihály pl. 224, . . . 880.
- Pollák Mátyás pl. 136, 170, . . . 881.
- Ponos Márton lic. . . . 130.
- Pongrácz György pk. 8, 40, 585—590.
- információja és térképe
8-10, 36, 41, 42, 57, 74, 505, 586 590.
- Poók András pl. 91, 264, 357, . . . 881.
- Porkoláb cs. . . . 374.
- Poroszkay János k. 64, 118, 120,
199, . . . 881.
- Poroszkay Péter kk. 84, 164, 261, 881.
- Porubszky János pl. 139, 338, 354, 882.
- Porubszky József pl. 259, 371, . . . 882.
- Pósafi cs. 76, 371, 374, 375, . . . 378.
- Pósva Lajos pl. 188, 236, . . . 882.

- Potoczky László pl. 255, . . . 883.
 Potsafel Pál pl. 127, 340, . . . 883.
 Povedák István pl. 202, 210, . . . 883.
 Povedák János pl. 255, 323, 325, . . . 883.
 Pózna József piar. 403.
 Pozsár Endre pl. 280, . . . 883.
 Pozsonyi prépostság 552, 560—561, 566, 568, 573, 578, . . . 635.
 Prauze József k. 883.
 Prémontréiek 78, 80, 81, 82, 84, 85, 87, 88, 123, 170, 180, 189, 195, . . . 318.
 Prépostok névsora 60.
 Prépostságok története 77, . . . 88.
 Prettenhoffer József pl. 176, 384, . . . 883.
 Pridavka József pl. 252, . . . 884.
 Prinner Endre pl. 146, 175, 176, . . . 884.
 Pritelka József pl. 188, 204, . . . 884.
 Prohászka Arnold spirit. 884.
 Prohászka Pál pl. 289, . . . 884.
 Protestentizmus terjedése 34—36, 539—540, 543, . . . 590—591.
 Prózler József pl. 152, 157, 383, . . . 884.
 Prübsztl Pál pl. 286, . . . 885.
 Pruczka János pl. 202, 257, 259, 391, . . . 885.
 Prukker István k. 133, . . . 885.
 Pruszkai János hit. 251.
 Pruszkay Sámuel kk. 63, 101, 117, 380, 638, . . . 885.
 Pruzsinszky József pl. 120, 124, 204, . . . 885.
 Pupák Endre pl. 101, 196, . . . 886.
 Puskásy László pl. 378, . . . 886.
 Pusztaszer kg. 7, 75, . . . 384.
 Pusztavacs kg. 314.
 Pusztay János k. 318, . . . 886.
 Püspökhátvan kg. 127—129.
 Püspökszilágy kg. 129—131.
 Püspöki iroda 90.
 Püspöki szentszék 89—90.
 Püspöki titkárok 91.
 Püsky János pk. 40, 292, 567, 571—573, . . . 575.
 Quirinyi Mátyás pl. 131, 182, 200, 272, . . . 886.
 Ráczy Károly k. 347, 450, . . . 887.
 Rád kg. 7, 9, 126.
 Ráda kg. 7, 132, 278, 279.
 Ráday cs. 227, 237, 279, 289, 306, 313.
 Radich Bálint kk. 62, , . . . 887.
 Radovits Péter pk. 38, . . . 556—588.
 Radványi Béla pl. 176, 250, 261, . . . 887.
 Rády Ferenc pl. 374, 394, . . . 887.
 Raicher Endre pl. 193, 210, 258, . . . 887.
 Raicher János pl. 186, 259, . . . 887.
 Rajcsy László pl. 275, 296, . . . 888.
 II. Rákóczi Ferenc-féle fölkelés 46, 58, 161, 180, 201, 245, 290, 331, 369, 603, 605, . . . 697.
 Rákóczy János pl. 340, . . . 888.
 Rákóczipfalva kg. 330—332.
 Rákoscscaba kg. 36, . . . 225—229.
 Rákoskeresztúr kg. 228.
 Rákosliget kg. 228, 250.
 Rákospalota kg. 9, 229—231.
 Rákosszentmihály kg. 215.
 Rakusz István pl. 255, . . . 888.
 Rapcsák Imre orvos 89.
 Rátót kg. 9, 133.
 Rátóti (Ratold) nemz. 130, 132, 135, 188, 279, 337, 469, . . . 504.
 Rátskay Ferenc pl. 101, 264, . . . 888.
 Rátz Péter pl. 272, 888.
 Rautenstrauch Ferenc kk. 63, . . . 889.
 Reymund kk. 62, 889.
 Rehák Antal pl. 133, 160, . . . 889.
 Rehák Mátyás k. 312, 889.
 Rehák Özséb hk. 150, 151, . . . 889.
 Reichel Sebald pl. 128, 136, . . . 137.
 Reményi József k. 889.
 Rendel Ferenc pl. 101, 264, . . . 889.
 Reska Jakab pl. 245, 889.
 Rettég Ferenc hk. 383, 890.
 Reuss Henrikné kgy. 268.
 Reviczky Tibor kgy. 159.
 Reznay Mihály pl. 144, 146, 200, . . . 890.
 Répássy János pl. 156, 164, . . . 890.
 Réthi Gyula adm. 320, 890.
 Rétság kg. 8, 10, 36, 68, . . . 148—149.
 Révész István pl. 95, 105, 218, 296, . . . 891.
 Révész István k. 357, 891.

- Rhédey cs. 154, 156, 161, 163, 167, 173.
 Ribárik István pl. 239, . . . 891.
 Ribényi Antal pl. 120, 312, . . . 891.
 Ribánszky János pl. 152, 169, 170, 236, . . . 892.
 Richter Béla pl. 218, . . . 892.
 Rick János kk. 64, 194, 254, 261, 300, . . . 892.
 Rode Eberhard kk. 63, . . . 892.
 Rogerius mester kk. 25, 55, 469, 471, . . . 474.
 Rohács Endre kk. 63, 120, 156, 202, . . . 893.
 Rojcsay Mátyás kk. 62, . . . 893.
 Rófusz Gábor pl. 150, 159, . . . 893.
 Róka János pl. 250, . . . 893.
 Romhány (Rohmen) kg. 7, 8, 9, 10, 36, . . . 161—164.
 Romhányi cs. 161, 163, . . . 171.
 Rósa Mihály kk. 63, 610, 614, . . . 894.
 Roskoványi Ágoston pk. 48, 149, 157, 185, 283, 395, . . . 652—656.
 Rovnyán Gabriel János pl. 250, 252, 260, . . . 894.
 Rozgonyi cs. 71, 88, 121, 134, 136, 137, 177, 187, 196, 201, 205, 206, 208, 210, 211, 244, 260, 264, 269, 275, . . . 306.
 Rozgonyi Ferenc c. pr. . . . 83.
 Rózsa Béla pl. 289, 362, . . . 895.
 Rózsahegyi Gyula kk. 65, 82, 89, 90, 106, 213, 316, . . . 895.
 Rozsd. sziget 12, . . . 83.
 Rozsemberszky József pl. 159, 225, 258, 345, . . . 896.
 Róth Antal pl. 323, 374, 389, . . . 896.
 Rubovszky Zoltán k. 154, 450, . . . 896.
 Rudlovsky István pl. 170, 172, . . . 896.
 Rudolf kir. 38, 550, 562, 553, 554, 557, Rudolf pk. 28, . . . 491 493.
 Rudolf József pl. 148, . . . 897.
 Ruff Győző pl. 170, . . . 897.
 Rusch Gyula k. 161, 450, . . . 897.
 Ruszek József c. ap. . . . 72.
 Rutszky Ágoston k. 352, 450, . . . 897.
 Sáo (Ság) kg. 7, 8, 74, . . . 267.
 Saáry Mihály pl. 314, . . . 897.
 Sáfár cs. 250, 282, . . . 307.
 Sáfrány Mihály pl. 301, 380, . . . 897.
 Sággy Endre pl. 138, 182, . . . 898.
 Sággy Imre pl. 138, 182, . . . 898.
 Sággy Mihály pr. 59, 60, . . . 898.
 Sági János k. . . . 898.
 Ságodi Mihály kk. 62, 500, . . . 898.
 Salbeck Károly pr. 47, 60, 626, 630, 636, 638, . . . 899.
 Salecz József c. pr. . . . 73.
 Salgói Miklós pk. 30, . . . 504.
 Saller Ignác pl. 154, 156, . . . 899.
 Sámbar Mátyás jezsuita, . . . 584.
 Sándor kk. 62, . . . 899.
 Sándor Endre pl. 76, 278, 357, . . . 899.
 Sándor József pl. 247, 258, 268, 384, 385, . . . 900.
 Sándorfalva kg. . . . 391—394.
 Sandula Imre pl. 90, 95, 302, 314, . . . 900.
 Sankafalvi Antal kk. 62, . . . 900.
 Santa Márton prédikátor 36, . . . 328.
 Sántha Ferenc pl. 193, . . . 900.
 Santhó Ágoston pl. 101, 164, 283, . . . 901.
 Sáp kg. 9, . . . 347.
 Sári cs. 264, . . . 268.
 Sárfozy János pl. 171, 172, . . . 901.
 Sargay Ferenc pl. 164, . . . 168.
 Sári kg. . . . 281 283.
 Sári József k. . . . 901.
 Sárkány Pál lelk. 246, . . . 901.
 Sass József pl. 258, 270, 383, . . . 902.
 Sauer Kajetán kk. 63, . . . 902.
 Sbardelatti Ágoston pk. 37, 57, 542—545.
 Schaffrath Lipót kk. 63, . . . 902.
 Schandl Miklós piar. 90, 105, . . . 402.
 Scham Ferenc c. ap. . . . 70.
 Schedoni Boldizsár c. pr. . . . 86.
 Schidlik Mihály pl. 247, . . . 902.
 Schimmalesik Ignác pl. 164, . . . 903.
 Schimpl József kk. 64, 120, 316, . . . 903.
 Schláger Árpád pl. 90, 204, 248, . . . 903.
 Schloszár János pl. 176, 186, . . . 903.
 Schleret Péter pl. 224, . . . 904.
 Schmidt Ferenc pl. 139, 308, . . . 904.

- Schmidt Fulgenc ferencr. 408.
 Schmidt Gottfrid pl. 224, 904.
 Schmidt János pl. 218, 275, 904.
 Schmidt János kk. 65, 111, 120, 250, 268, 904.
 Schmidt Szaniszló minorita 404.
 Schnrider György alkorm. 905.
 Schorecz Tamás pl. 131, 144, 146, 147, 186, 905.
 Schossberger báró kgy. 187, 192, 197, 202, 207, 208, 209, 210, 271.
 Schröder Károly pl. 127, 150, 905.
 Schreiber Endre pl. 352, 905.
 Schrodtt Imre pl. 313, 352, 362, 906.
 Schubert János spirit. 101, 906.
 Schünyi Ádám pl. 158, 270, 315, 906.
 Schuster Constantin pk. 48, 93, 99, 115, 230, 231, 331, 366, 401, 413, 416, 661—667.
 Schwanfelder József c. ap. 75.
 Schwarcz Gusztáv pl. 89, 95, 105, 106, 231, 906.
 Schwarzer János kk. 63, 906.
 Schwarzl Ferenc kk. 63, 101, 259, 261, 907.
 Scitovszky János pp. érsek 657.
 Scitovszky József c. pr. 83.
 Scord (Kosd?) kg. 7, 124, 489.
 Sebestyén János pl. 241, 328, 340, 907.
 Selmeczy Ede pl. 218, 281, 907.
 Semmer Ferenc pl. 129, 146, 150, 159, 908.
 Semsey Zoltán hk. 219, 908.
 Seányey István pk. 39, 564—566.
 Seregélyi János pl. 273, 372, 383, 908.
 Serédy Gáspár kk. 63, 908.
 Serényi Béla ht. 178, 234, 908.
 Serecs János pl. 241, 301, 909.
 Seress Pál kk. 64, 101, 117, 218, 296, 395, 909.
 Sers kg. 7, 385.
 Sextius Ambrus pl. 236, 909.
 Sille István ht. 396, 909.
 Simon nógrádi pl. 142, 144, 909.
 Simon József k. 910.
 Simonfalvai (Caeper) pl. 206, 910.
 Simonffy Béla k. 910.
 Simonffy János lelk. 38¹, 910.
 Simonidesz Károly pl. 211, 910.
 Simony István pl. 270, 344, 352, 910.
 Sima báró 197, 202, 311.
 Sinkay István pl. 159, 910.
 Sipos Imre pl. 394, 911.
 Sipos János pl. 176, 293, 911.
 Sisa Imre lelk. 366, 911.
 Sistyik István pl. 156, 186, 911.
 IV. Sixtus pp. 69, 517, 519.
 Smeringa József h. pl. 89, 120, 161, 911.
 Söki Károly pl. 156, 193, 912.
 Söky László pl. 156, 912.
 Solt kg. 9, 34, 36, 245—246.
 Somhegyi József pl. 222, 283, 912.
 Somodi János pl. 253, 912.
 Somogyi Károly pl. 323, 912.
 Soós József kk. 64, 70, 91, 101, 913.
 Soroksár kg. 246—248.
 Sövényháza kg. 10, 384.
 Sötér cs. 254, 255, 268, 270.
 Spechtenhauser Ferenc pl. 124, 215, 913.
 Serlénny Béla pl. 95, 236, 913.
 Splényi Ferenc pk. 45, 137, 294, 640—642.
 Spolity József pl. 352, 914.
 Spóner József kk. 64, 120, 204, 248, 914.
 Szenker Endre pl. 95, 96, 140, 343, 396, 914.
 Sréter Ferenc pl. 193, 252, 914.
 Stachó János pl. 126, 914.
 Stahremberg gróf 79, 180, 197, 202, 251, 617.
 Stansits (Horvát) Pál pl. 129, 154, 156, 317, 915.
 Stauffer Gyula k. 124, 915.
 Statisztika 5, 48, 418—425.
 Stefaneum int. 413.
 Stefkó István pl. 127, 229, 915.
 Stéger István pl. 170, 194, 347, 915.
 Stein Péter pl. 250, 915.
 Stephanháza kg. 7, 222, 350.
 Stettner Bernát pr. 80, 133, 152, 182, 916.

Stitz József pl. 167, . . . 916.
 Stockinger Pál pl. 135, 146, 186, . . . 916.
 Straub Ferenc pl. 248, . . . 916.
 Strázsa Endre pl. 289, 321, . . . 916.
 Streicher Péter c. pr. . . . 83.
 Suhaj János pl. 122, 124, 266, . . . 917.
 327, 377, . . . 917.
 Suhajda János pl. 101, 164, . . . 917.
 Suhajda Károly adm. 255, . . . 917.
 Surányi Miklós kk. 62, 500, . . . 917.
 Surány kg. 9, . . . 174.
 De Surdis János pk. 29, . . . 495—499.
 Suslay Mihály pl. 135, 344, . . . 918.
 Sutek János lelk. . . . 918.

Szabad József pl. 129, 193, 258, 371, . . . 918.
 Szabadalmások . . . 35.
 Szabados Gyula lelk. 364, 449, . . . 918.
 Szabados György k. . . . 918.
 Szabados József pl. 278, 347, . . . 919.
 Szabinay István pl. 172, 174, . . . 919.
 Szabó Ferenc pl. 87, 357, 366, . . . 919.
 Szabó Gábor pl. 176, . . . 919.
 Szabó Gáspár k. . . . 919.
 Szabó Imre pl. 133, 259, 275, . . . 919.
 Szabó Imre lelk. 297, . . . 920.
 Szabó István pl. 131, 172, 202, . . . 920.
 210, 264, 266, . . . 920.
 Szabó István ht. 397, . . . 920.
 Szabó János pl. 193, . . . 920.
 Szabó János pl. 158, . . . 920.
 Szabó Jenő k. 301, . . . 920.
 Szabó József pl. 245, . . . 920.
 Szabó József pl. 352, 360, 364, . . . 921.
 Szabó József pl. 270, 316, 323, . . . 921.
 385, . . . 921.
 Szabó József pl. 245, 289, . . . 921.
 Szabó Kálmán ht. 296, . . . 921.
 Szabó László pl. 362, 371, 391 . . . 921.
 Szabó László pl. 255, . . . 921.
 Szabó László Péter pl. 172, 389, . . . 922.
 391, . . . 922.
 Szabó Márk pl. 199, 258, . . . 922.
 Szabó Mihály pl. 275, 345, 383, . . . 922.
 Szabó Sándor k. 377, . . . 922.

Szada kg. . . . 137.
 Szaptler József pl. 147, . . . 922.
 Szakonári György lic. . . . 270.
 Szalai György pl. 166, . . . 922.
 Szalay József pl. 150, 323, . . . 923.
 Szálé Győző pl. 173, . . . 923.
 Szalkai Benedek lic. . . . 122.
 Szalkai János lic. . . . 197.
 Szalkai László pk. 32, . . . 525—530.
 Szalkszentmárton kg. 9, 36, . . . 240.
 Számbíralószerék . . . 93.
 Szanda, Szandakir kg. 9, . . . 177.
 Szaniszló Ferenc k. 374, . . . 923.
 Szank (Szankszállása) kg. . . . 366.
 Szántai Mihály kk. 63, . . . 923.
 Szappantsy Márton pr. 60, 63, 97, . . . 923.
 621, . . . 923.
 Száray János k. 281, . . . 923.
 Szarka Ignác pl. 150, 259, . . . 923.
 Szarka Miklós főesp. 119, . . . 924.
 Szartórisz József pl. 340, . . . 924.
 Szarvas Ferenc kk. 64, 87, 264, . . . 924.
 316, 652, . . . 924.
 Szavrasgede kg. . . . 184.
 Szaszovszky Ferenc pl. 146, 258, . . . 924.
 Szatmáry Máté kk. 63, . . . 925.
 Szátok kg. 8, 9, 10, 74, . . . 163.
 Szebasztiáni János lic. . . . 127.
 Szebeny János pl. 176, . . . 925.
 Szeder László pl. 219, 224, . . . 925.
 Szedlacsek István ht. 234, 396, . . . 925.
 Szedlacsek Mihály k. . . . 925.
 Szedmák József pl. 278, 296, . . . 925.
 Szedoglavics Ferenc pl. 225, . . . 926.
 Szegedi János pl. 170, 176, 236, . . . 926.
 Szegedi József pl. 126, 176, 218, 257, . . . 926.
 Szegedi Mátyás pl. 211, 370, . . . 926.
 Szegedi Kis István pred. 36, 302, . . . 329.
 Szegedi Ferenc pk. 40, . . . 583—585.
 Szegényház (püspöki) 104, . . . 631.
 Szeghy István pl. 174, 194, 251, . . . 926.
 Szegvár kg. 372—377, . . . 412.
 Szekeres Imre pl. 347, . . . 926.
 Szelepcsényi György eszterg. érsek . . . 599.
 40, 85, 213, 288, 586, 593, 595, . . . 596, 598, . . . 599

- Szelepcsényi Endre k. 278, 449, . 927
 Szelevény kg. 349—350.
 Szeliga János pl. 211, 236, 504, 327, . 927
 Szelige József pl. 309, 927.
 Szemerédy László k. 927.
 Szemerka Mátyás hitt. 163.
 Szentzy Ferenc pk. 581, 582.
 Szencsy György pl. 211, 258, . . 927
 Szencsy Imre pr. 81.
 Szendehely kg. 143, 149—150
 Szent Adorján kg. 7, 88, 386, . . 387.
 Szente kg. 10, 158, 372.
 Szente-Mágocs nemz. 374
 Szentes rt. v. 9. 377—380.
 Szentgály Mihály kk. 73, 927.
 Szentgothárdi János pl. 182, 198, . 928.
 Szentgyörgyi Ferenc pk. 40, 137, 581—582.
 Szentiványi cs. 250, 307.
 Szentiványi Ráfael c. pr. 87.
 Szent József intézet 398—399.
 Szentkirály kg. 8, 386, 387.
 Szentkúti (váczi) prépostság . . . 77.
 Szentlőrincz kg. 8, 10, 187, . . . 254.
 Szentlőrinczkata kg. 9, 254—255.
 Szentmártonkata kg. 9, 255—258.
 Szent-Mártonyi Ferenc pl. 184, . . 254, 264, 928.
 Szent Miklós-kápolna 67, 114, 116, . 125, 516.
 Szentmiklósi Gábor pl. 210, 259, . 378, 928.
 Szentmiklósi Mihály kk. 62, 928.
 Szenttamaskáta kg. 9, 241, 395.
 Szepesi prépostság 346, 548, 552, . 574, 576, 600.
 Szer (zeer) kg. 7, 75, 384.
 Szerdahelyi György kk. 63, 928.
 Szerdahelyi Pál adm. 275, 929.
 Szeredy János pl. 126, 140, 929
 Szeri nemz. 76, 131, 353, 370, 371, . 374, 375, 377.
 Szerzetesi rendházak 399—417.
 Szécsényi Ferenc kk. 58, 63, 253, . 263, 604, 929.
 Szécsényi Mihály pk. 29, 58, 493—495.
 Szécsy cs. 131, 146, 177, 216, 226, . 498.
 Széchy Dénes eszterg. érs. 508, . . 509.
 Székely Ferenc k. 396, 929.
 Székesegyház (váczi) 114—116, 472, . 516, 565, 598, 599, 623, 626, . 639, 646, 671.
 Szél József k. 298, 450, 929.
 Széll József ht. 266, 930.
 Széll Kálmán aulikus 99, 930.
 Szépp Mihály pl. 218, 930.
 Szigetfői főesperesség 7, 109.
 Szigethy István pl. 127, 225, 380, . 930.
 Szigethy Kilián pl. 188, 218, 289, . 930.
 Sziogyártó Ferenc pl. 170, 272, . . 931.
 Szikoray Miklós pl. 63, 97, 124, . 251, 266, 278, 931.
 Szilágyi Imre pl. 305, 931.
 Szilágyi László lelk. 375, 931.
 Szilágyi Máté pl. 126, 176, 932.
 Szilassy cs. 239, 390, 510.
 Szilassy Vincze pk. 32, 141, 309, . 509, 510—512.
 Szilber Gyula pl. 395, 932.
 Szilvássy Sándor pl. 374, 932.
 Szinay József pl. 215, 932.
 Szirák kg. 9, 15, 34, 36, 58, 89 . 192.
 Szirmai János pl. 269, 932.
 Szirmák Béla pl. 159, 280, 341, . . 933.
 Szitár Mihály pl. 120, 317, 349, . . 933.
 Szalkai apátság 566, 571, 572.
 Szkolnikovics János pl. 146, 224, . 933.
 Szkolnikovics Mihály pl. 224, 229, . 935.
 Szliacsony József pl. 159, 280, . . 933.
 Szlonkay István pl. 147, 160, 174, . 270, 934.
 Szluha László nevelő 934.
 Szmrcek Alajos pl. 219, 934.
 Szobi Mihály 34, 67, 125, 139, 140, . 155, 158, 160, 166, 192, 516.
 Szobieszky János lengyel kir. . . . 596.
 Szojkovits János pl. 248, 934.
 Szokolya kg. 8, 9, 145.
 Szokoly László pl. 229, 255, 934.
 Szolecsky László prép. 934.
 Szolnok rt. v. 9, 332—337.
 Szolnok nemz. 191, 332.
 Szolnoki főesperesség 7, 109, . . 332.

Szomolya kg. 15,	139
Szomolányi Mihály adm. 385,	934
Szomor Béla k.	935
Szondy János pl. 101, 183, 186,	935
Szondy Pál kk.	935
Szoráll János pl. 266,	935
Szöd kg. 7, 9,	131—133
Szőke Miklós pl. 241, 301, 325,	935
385,	935
Szőllös kg. 9, 35, 386,	387
Szölösy Benedek pl. 176,	935
Szörényi Ferenc pl. 91, 131, 266,	935
325,	935
Sztachó János pl. 126,	936
Sztankó Albert k. 182, 396,	936
Sztankovits János pr. 60,	936
Sztolár István hk.	936
Sztraka József pl. 199, 219,	936
Sztrákos Béla pl. 144, 167, 275,	937
Sztránovszky József pl. 172, 259, 327,	937
Sztrecskó Lajos k.	937
Sztriha Kálmán k. 359,	937
Sztrizs József pl. 207,	937
Szuhay István pk. 38,	554—556
Szúnyog Pál pl. 202,	938
Szücs Gyula k. 380,	938
Szűts István adm 280,	938
Szvacsina György pl. 150, 183, 285,	338
Tahy cs. 198, 201,	235
Tajnay János pl. 181,	938
Tajnay Márton pl. 272,	938
Taithy Ferenc kk. 64, 70, 117,	938
131, 261,	938
Takács Ferenc pl. 148, 168,	939
Takács István pl. 182,	939
Takács Mihály k. 296,	939
Takáts Mihály pl. 98, 286, 287, 301,	939
Takács Tamás k.	940
Taksony (Taxon) kg. 8, 9,	248—249
I. Tamás pk. 26, 33, 141, 142,	477—481
Tamás kk. 61,	940
Tamás boldogi pl. 199,	940
Tamásffy Mátyás pl. 238,	940
Tamásy Pál pl. 67, 90, 261, 264,	

270, 450,	940
Tanács János kk. 64, 117, 324, 325,	940
Tanács József pl. 222,	941
Tanító Egyesület (egyházrn.)	658
Tápé kg.	394—395
Tápióbiicske kg. 34,	264—266
Tápiógyörgye kg.	320—321
Tápióság kg. 7,	266—268
Tápiósáp kg.	268—269
Tápiószűly kg.	269—270
Tápiószecső kg. 9, 58,	270—272
Tápiószele kg.	321 323
Tápiószentmárton kg. 9,	272—273
Tarnóczy Mátyás pk. 35, 40, 41,	599
110, 575—578,	599
Tarnok kg. 386,	387
Tary cs. 132,	183
Tary Máté pr. 184,	941
Tass kg. 9,	240
Tatár Tamás kk.	941
Tatárszentmiklós kg, 9,	239
Telegdy Tamás eszterg. érsek 492,	496
Tell Sándor piar.	404
Templárius rk. 72,	165
Templomos helyek	426—427
Teplai Miklós kk. 62,	941
Tereska kg. 8, 9, 10, 15,	163
Tereskei apátság 73—75,	163
Terény (Terjan) kg. 7, 8, 9,	176
Terenyei (Bendő) István pl. 42, 57,	
116, 119, 143, 144, 183, 600,	941
602, 603,	941
Terlanday Rezső pl. 261, 270,	941
Tersztyánszky Imre kk. 64, 91, 120,	942
296,	942
Tér Antal k.	480
Tetőnyi országgyűlés	942
Thámy János pl. 291, 395,	943
Thary Pál pl. 251, 395,	943
Thary Pál pl. 194, 218,	943
Thenői prépostság 10, 11, 86,	87
Theológiai tanárok	101—102
Thresianum 120, 400, 630,	650
Thier Endre pl. 278,	943
Tholdt Pál pl. 280,	943
Thoma György pl. 320, 393,	943

Thököli Imre fejed.	599.	Tóth István k. 397,	948.
Thúry Benedek kk. 62.	943.	Tóth János pl. 225, 258,	948.
Thúry Boldizsár pl. 218, 255, 258,	943.	Tóth János k.	948.
Thúry Gyula festő 247,	409.	Tóth József lelk. 395,	948.
Thúry Károly pl. 371,	943.	Tóth Kálmán pl. 164, 173,	948.
Thúry Pál pl. 254, 327, 374, 395,	944.	Tóth Mihály hk. 279, 283, 385,	949.
Thurzó cs. 131, 150, 547,	548.	Tóth Mihály k.	949.
Tiba kk. 55, 61,	944.	Tóth Tamás pl. 252, 257, 371, 389,	949.
Tiberl Tóbiás kk. 59, 63, 610,	944.	Tömörkényi (Themerkeny) 10, 380,	381.
Tichy József pl. 224,	945.	Tömpös (Tembes) kg. 8, 386,	387.
Tiiller József pr. 47, 49, 60, 63,	945.	Töröcsik György pl. 176, 181, 200,	949.
117, 146, 248, 250, 647,	945.	272,	949.
Timár Ambrus k. 450,	945.	Töröcsik József k. 371,	949.
Tiszafeöldvár kg. 10,	350.	Török Gábor pl. 245,	950.
Tiszainoka kg.	347.	Török József c. pr.	82.
Tiszajenő kg. 10,	80.	Törtel kg	340—341.
Tiszakürt kg. 10,	347.	Tövisi Tamás kk. 92,	950.
Tiszapüspöki kg. 10,	11.	Trabalka János pl. 159, 161, 349,	950.
Tiszasas kg.	344.	Tragor Antal pl. 133,	950.
Tiszaug kg.	344.	Traki Jakab és Péter 114,	516.
Tiszaújfalu kg.	344.	Trummer Ferenc pl. 306, 437,	950.
Tiszavárkony kg.	337—338.	Trungel János pl. 95, 250, 254, 268,	951.
Tiszavarsány kg.	330.	Trungel János k. 396,	951.
Tittler Ferenc pl. 391, 393,	945.	Taillik Ferenc pl. 236,	951.
Tóalmás kg. 80,	258—259.	Tuca (Duka) kg. 7,	135.
Told kg. 168,	169.	Tura kg. 7, 9,	208—210.
Toldi cs. 169, 172,	173.	Tuppai György pl. 184,	951.
Toldy Ferenc író	584.	Turcsányi Imre k. 242,	952.
Toldy Jenő pl. 353, 357, 359,	945.	Túróczy Enok k. 341, 450,	952.
Toletani János pk. 25,	474.	Túróczy József pl. 136, 193, 252,	952.
Tolmács kg. 8, 9, 10, 89,	149.	Túros Megyer kg.	381.
Toma József pl. 156,	946.	Túrjei Ferenc pl. 138, 182, 340,	952.
Tomassovich Ádám pl. 127, 129,	946.		
Topscher György kk. 49, 64, 100,	946.		
101, 238, 305,	946.	Udvarhelyi János pl. 198, 278,	952.
Tordy Árpád k. 286,	946.	Udvary Antal pl. 207, 236, 241,	952.
Torma Izidor kapuc. 409,	410.	Uhrincz József k.	952.
Toronyossy János pl. 136, 158, 176,	947.	Újfalussy István k.	952.
229,	947.	Újfalussy József pl. 258, 394,	953.
Tószeg kg. 13, 36,	338—340.	Újfalussy Tóbiás kk. 58, 63, 166,	953.
Tóth Béla pl. 102, 179, 182,	947.	172, 604, 608,	284—286.
Tóth Endre pl. 208,	947.	Újbartyán kg.	953.
Tóth Ferenc lelk. 366,	947.	Újhelyi István kk. 64, 117, 323, 325,	954.
Tóth György piar.	403.	Újhelyi János pl. 395,	954.
Tóth Imre k. 330,	947.	Újlaky János pk. 37, 41,	548—550.
Tóth István pl. 138,	948.	Újnémethi Mihály oltárig. 67,	954.

Ujpest rt. v. 232—234, 412, . . .	4 6.
Ujszász kg.	323—324.
Újváry István pl. 220,	954.
Ulár István pl. 102, 105, 106, 380, 954.	
I. Ulászló kir.	507.
II. Ulászló kir. 34, 67, 74, 521, . . .	
525,	526.
Ulrik mogyoródi ap.	69
Umbertus Péter 89,	138.
Urbán Gyula k. 254,	955.
Urbán János pl. 375, 382, 391, . . .	954.
Urbanovics Endre pl. 236, 393, . . .	955.
Úri kg. 58,	273—275.
Úrik István pl. 170, 173,	955.
Uvira Rezső pl. 139, 144,	955.
Üllő kg. 9,	315 3 6.
Ürményi cs. 304,	500.

Vác remete 77,	111.
Vác rt. v. 9. 16, 34, 42, 111—120, . . .	
555, 556, 563, 565, 596, 597, . . .	
599, 609, 618, 623,	627.
Vác alsóvárosi plébánia	116—118.
» felsővárosi plébánia	118—120.
» fegyintézeti lelkészség	120.
Váci egyházmegye határai	5—12.
» » felosztása	5.
» » népessége	5.
48,	4 8—425
Vác egyházmegye területe	5.
Váci püspökség alapítása	16—20.
» » titulusa 19—20,	116.
» » birtokai 25, 33,	
41, 556, 592, 600, 602,	631.
Váci püspökség első püspöke 20—23, 455.	
» » püspökei névsora 51—53.	
Vácbottyán kg. 7,	35.
Vácduka kg. 7,	135.
Váczhartyán kg. 8, 36,	134—136.
Váczkisújfalu kg. 7,	122.
Váczrátót kg. 36,	133.
Vácszentlászló kg.	210 211.
Vacslavovics Ferenc kk. 63, 117, . . .	
156, 164,	956.
Vadász Ferenc pl. 194, 600,	956.

Vadászi Pál pl. 296, 297, 340, 348, . . .	355.
Vadi János kk. 63, 519,	956.
Vadkerty Ferenc pl. 278,	956.
Vághegyi Ágoston kk. 66, 90, 364, . . .	956.
Vághelyi János pl. 309,	957.
Vahatpap András kk. 62,	957.
Vaiszkopf Mihály pr. 80, 182, 204, . . .	957.
Vajzer Sándor pl. 176,	957.
Vak Bottyán tb. 309, 369,	597.
Válki Remig adm. 168,	957.
Valkó kg. 9,	211—212.
Valkó Miklós pl. 186,	957.
Vall Ferenc lelk. 234, 396,	957.
Vallás-alap kgy. 167, 168, 241, 249, . . .	
304, 305, 310, 354, 383,	384.
Vallis Spiritus Sancti 143,	149.
Valter Ferenc pl. 146, 150,	958.
Valter Lajos k.	958.
Vályan Lajos k.	958.
Vályi Alajos pl. 178, 354,	958.
Vályi János pl. 167, 320, 343,	958.
Vámosgyörk kg. 70, 71, 129,	198.
Vámossy cs. 202,	218.
Váncsai I. Bancza István pk.	156.
Vanyarcz kg.	156.
Vanyek Béla k.	958.
Vanyó Ferenc pl. 156, 200, 270,	958.
Váradi béke	538.
Váradi Regestrum 72, 73, 150, 163, . . .	208.
Varázséji Béla pl. 90, 95, 105,	
213, 234,	959.
Várday Ferenc pk. 32,	524.
Varga Antal 258,	959.
Varga József h. pl. 258,	959.
Varga Mihály pl. 105, 353, 354,	
364,	959.
Várkony kg. 10,	337.
Várkonyi János pl. 253, 272,	960.
Varsány kg. 7, 9, 10, 249	330.
Vásárhely kg. 8, 10, 386,	387.
Vászl János pl. 144, 147,	960.
Varróczy Márton pl. 194, 309,	960.
Vayer József pl. 129, 238,	960.
Vazula István pl. 161, 178,	961.
Veca kg. 7,	235.
Vecsés kg.	316 317.

- Vedres Béla hk. 231, . . . 961.
 Vejke kg. 478, . . . 480.
 Vencel kir. . . . 487.
 Verbatay Mihály pl. 152, . . . 961.
 Verbőczy Imre pl. 126, 218, 275, 961.
 Verdon Lajos spirit. 100, 102, . 961.
 Verebői András kk. 62, . . . 961.
 Veresegyház kg. 9, 36, . . . 136—137.
 Vernatius főesp. 62, . . . 962.
 Verőcze (Verutza) kg. 7, 8, 9, 34, 144.
 Verseg kg. 9, . . . 193—194.
 Vesánszky István pl. 273, 317, 384, 962.
 Veszelovszky Gyula k. 330, . . . 962.
 Vezseny kg. . . . 338.
 Vezsengi cs. 326, 327, 338, 339, 344, 347, . . . 353.
 Véher István pl. 95, 362, . . . 962.
 Vécsey cs. 235, . . . 246.
 Vécsey Sándor pl. 389, . . . 962.
 Végh Imre pl. 280, 323, 341, 343, 377, . . . 963.
 Végh Kálmán lelk. 367, . . . 963.
 Vértés Ágoston adm. 178, 258, . 963.
 Vida Endre pl. 149, . . . 963.
 Vida Ferenc pl. 193, . . . 963.
 Vida Mihály ht. 102, . . . 963.
 Vigilantia bizottság . . . 105.
 Vilkovi János kk. 62, . . . 964.
 Villásy István kk. 64, 129, . . . 964.
 Villiger István pl. 241, 354, . . . 964.
 Villiger János pl. 168, 215, . . . 964.
 Vilmos főesp. 62, . . . 964.
 Vimmer Ferenc pl. 149, 333, . . . 964.
 Vincze olvasó kk. 61, . . . 965.
 Vincze Károly pl. 149, 316, . . . 965.
 Vintze Gergely pl. 370, . . . 965.
 Vintze István pl. 323, 371, . . . 965.
 Virágh György pl. 182, 322, 340, 362, 364, . . . 965.
 Virardi Endre pl. 202, . . . 965.
 Vírter Bertalan kk. 64, 91, 659, . 966.
 Virter Lajos pr. 60, 101, 102, 120, 254, 371, 667, 669, . . . 966.
 Visky György pl. 158, 188, . . . 967.
 Visnyovszky József pl. 136, 225, 967.
 Vitéz Béla ht. 268, . . . 967.
 Viturka János pl. 150, . . . 967.
 Viz Elemér k. 127, . . . 967.
 Viz Zoltán pl. 95, 105, 234, 242, 967.
 Vonnák Károly pl. 324, . . . 968.
 Vossian kg. 7, 249, . . . 331.
 Vozárik Antal pl. 136, 197, 359, 968.
 Völgyi János pl. 178, . . . 968.
 Wach György pl. 283, 309, 393, 968.
 Wagnr István pl. 131, 168, 248, 969.
 Wattay cs. 148, 213, 214, 215, 216, 242, 247, . . . 288.
 Werbőczy István 74, 123, 146, 147, 158, 160, 162, 164, 170, 176, 226, 272, 310, 321, 326, 327, 333, 339, 340, 349, 504, . . . 528.
 Werebenye kg. 34, . . . 138.
 Wernher cs. 229, . . . 470.
 Wertz József ht. 234, . . . 969.
 Wieland Mihály k. 216, . . . 969.
 Wiener Tibor k. 249, . . . 969.
 Wildmann Béla pl. 100, 102, . . . 969.
 Wimmerth Béla hk. 312, . . . 970.
 Winkler József k. 396, . . . 968.
 Wollemann Tóbiás k. 229, 396, . . 970.
 Wossian kg. 7, . . . 331.
 Woyssa kg. 7, . . . 277.
 Würth Antal kk. 63, 77, . . . 970.
 Würth Ferenc kk. 59, 63, 77, 104, 120, 627, 631, . . . 970.
 Wygelheim Chimadus kr. 61, . . 971.
 Zabb János pl. 248, 250, 437, . . . 971.
 Zahora Dániel pl. 266, 268, . . . 971.
 Zagyvarékas kg. . . . 324—325.
 Zagyvaszántó kg. . . . 188.
 Zalavári apátság 569, . . . 576.
 Zalutnaki György pk. 38, . . . 556.
 Zámbo Dezső pl. 105, 231, 359, . . 971.
 Zápolyai János kir. 33, 80, 125, 146, 164, 179, 226, 290, 320, 326, 333, 340, 523, 531, . . 535—540.
 Zeermonostori apátság . . . 75.
 Zedelin Ambrus kk. 56, 63, . . . 972.

Zelinka György pl.	972.	Zonoy főesperesség 7.	109.
Zelinka László pl.	972.	Zöldesi Balázs irg. perjel	410.
Zelemér kg.	365.	Zsámbok kg. 9.	259—261.
Zeleméri cs. 383.	384.	Zsámboki László pl. 138.	974.
Zentkirál kg.	251.	Zsidó kg. 9, 88.	123.
Zentlászló kg.	210.	Zsidó nemz. 71, 88, 121, 122.	123.
Zentlewrinc kg.	311.	Zsidói prépostság 88.	123.
Zentmihál kg.	214.	Zsiger kg.	322.
Zentmiklós kg.	133.	Zsiger Mihály pl.	199.
Zerdahely kg.	153.	Zsigmond kir. 30, 31, 34, 71, 76,	
Zerdahelyi Gábor pr. 45, 47, 144,		88, 121, 123, 130, 131, 134, 164,	
641, 643.	972.	167, 177, 179, 183, 186, 188,	
Zichy cs. 155.	177.	197, 199, 201, 202, 205, 208,	
Zichy Hippolit kk. 64, 117, 225.	973.	210, 217, 219, 227, 229, 239,	
Zima Ferenc k.	973.	244, 258, 260, 274, 275, 280,	
Zima György pl. 129, 174, 181.	973.	289, 296, 298, 306, 311, 312,	
Zimányi Dezső k.	974.	314, 318, 323, 328, 331, 332,	
Zimányi Géza pl. 258.	974.	355, 359, 370, 374, 376, 389,	
Zimmer Pál pl. 136, 276, 309.	974.	499, 800, 501, 503.	505.
Zimmermann József adm. 289.	974.	Zsigmond Ferenc k.	975.
Zimonyi Benedek kk.	974.	Zsinati vizsgáló-bizottság	90.
Zokolya kg. 8.	146.	Zsiros Ferenc k.	975.
Zolnay Ferenc pl. 152, 391.	974.	Zsiros János pl. 178.	975.
Zolnay János pl. 202.	974.	Zsitnyánszky Márton pl. 219, 245.	975.
Zólyomi János lic. 173.	177.	Zsoldos József k.	975.
Zombatszallás kg.	288.	Zsolnay Imre pl. 149, 154.	975.
Zongor Zsigmond pk. 40, 154, 578—580		Zsuffa József k.	975.

Összesen 1617 papnak életadatai.